

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII KADENCJA**

Warszawa, dnia 1 kwietnia 2015 r.

Druk nr 868

RZECZNIK PRAW DZIECKA

Marek Michalak

**Szanowny Pan
Bogdan BORUSEWICZ
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Szanowny Panie Marszałku,

zgodnie z treścią art. 12 ust. 1 Ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2000 r. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.), przedkładam Informację Rzecznika Praw Dziecka za rok 2014 wraz z Uwagami o stanie przestrzegania praw dziecka.

Z wyrazami szacunku

(-) Marek Michalak

INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI

**RZECZNIKA PRAW
DZIECKA**

ZA ROK 2014

**ORAZ UWAGI
O STANIE PRZESTRZEGANIA
PRAW DZIECKA**

Warszawa 2015

*Dziecko – już mieszkaniec,
obywatel i już człowiek.
Nie dopiero będzie, a już. [...].
Lata dziecięce – to życie rzeczywiste,
nie zapowiedź.*

Janusz Korczak

SPIS TREŚCI

I.	RZECZNIK PRAW DZIECKA	7
II.	OCHRONA PRAW DZIECKA	12
1.	PRAWO DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA.....	12
1.1	Wystąpienia generalne.....	13
1.2	Sprawy indywidualne	27
2.	PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE	39
2.1	Wystąpienia generalne.....	40
2.2	Sprawy indywidualne	46
3.	PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH.....	75
3.1	Wystąpienia generalne.....	75
3.2	Sprawy indywidualne	81
4.	PRAWO DO NAUKI.....	91
4.1	Wystąpienia generalne.....	92
4.2	Sprawy indywidualne	112
5.	PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM.....	129
5.1	Wystąpienia generalne.....	130
5.2	Sprawy indywidualne	136
III.	SPRAWY SĄDOWE I ADMINISTRACYJNE Z UDZIAŁEM RZECZNIKA PRAW DZIECKA	153
IV.	DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA	172
V.	WSPÓŁPRACA Z ORGANAMI WŁADZY ORAZ INSTYTUCJAMI PAŃSTWOWYMI	186
VI.	WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA.....	198
VII.	UPOWSZECHNIANIE PRAW DZIECKA.....	210
	UWAGI O STANIE PRZESTRZEGANIA PRAW DZIECKA	233
	ZAŁĄCZNIKI.....	263
	Załącznik nr 1 – Wykaz wystąpień generalnych	264
	Załącznik nr 2 – Wykaz spraw podjętych w latach 2007–2014.....	271
	Załącznik nr 3 – Wykaz spraw podjętych w latach 2008–2014 z podziałem na kategorie	272

Załącznik nr 4 – Wykaz kategorii spraw zgłoszonych w 2014 roku.....	273
Załącznik nr 5 – Przystąpienia do spraw sądowych i administracyjnych	274
Załącznik nr 6 – Przystąpienia do spraw sądowych i administracyjnych w latach 2009–2014 – wykres	297
Załącznik nr 7 – Wykaz wydarzeń objętych honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka	298
Załącznik nr 8 – Wybrane konferencje, seminaria i spotkania	310
Załącznik nr 9 – Wybrane spotkania w ramach promocji praw dziecka.....	315
Załącznik nr 10 – Skład osobowy Społecznej Rady Doradczej Rzecznika Praw Dziecka.....	320
Załącznik nr 11 – Wyciąg z Raportu z badań dot. postaw społecznych wobec stosowania przemocy w wychowaniu dzieci	322
Załącznik nr 12 – Wyciąg z Raportu z badań „Nastolatki wobec Internetu”	352
Załącznik nr 13 – Wyciąg z Raportu z badań „Dziecko, rodzina i szkoła, wobec migracji rodzicielskich: 10 lat po akcesji do Unii Europejskiej”	386
Załącznik nr 14 – Uchwała Sejmu RP w sprawie ustanowienia dnia 20 listopada Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka.....	402
Załącznik nr 15 – Zalecenia dotyczące postępowania dla dobra dziecka	405
Załącznik nr 16 – Karta Praw Dziecka–Pacjenta	406
Załącznik nr 17 – Plakaty kampanii społecznej Rzecznika Praw Dziecka „Prawo dziecka do szacunku”	407
Załącznik nr 18 – Plakaty kampanii społecznej Rzecznika Praw Dziecka „Jestem mamy i taty”	409
Załącznik nr 19 – Plakat kampanii społecznej Rzecznika Praw Dziecka „Bicie uczy, ale tylko złych rzeczy”	412

Art. 12.1 Rzecznik przedstawia Sejmowi i Senatowi, corocznie, nie później niż do dnia 31 marca, informację o swojej działalności i uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka¹.

I. RZECZNIK PRAW DZIECKA

7 lipca 1991 roku Rzeczpospolita Polska ratyfikowała Konwencję o prawach dziecka, co dla organizacji pozarządowych i środowisk działających na rzecz praw dzieci było impulsem do postulowania utworzenia w Polsce instytucji Rzecznika Praw Dziecka. Rezultatem tych działań było wprowadzenie do Konstytucji RP z 1997 roku przepisu dającego podstawy prawne dla powołania Rzecznika. W art. 72 ust. 4 Konstytucja stanowi, że „Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka”. Tym samym ustanowiono Rzecznika Praw Dziecka jako kolejny konstytucyjny organ kontroli państwa.

Ustawa o Rzeczniku Praw Dziecka została przyjęta przez Sejm RP 6 stycznia 2000 roku. Zgodnie z nią Rzecznik stoi na straży praw dziecka, określonych w Konstytucji RP, Konwencji o prawach dziecka i innych przepisach prawa, z poszanowaniem odpowiedzialności, praw i obowiązków rodziców.

W rozumieniu ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka, dzieckiem jest każda istota ludzka od poczęcia do osiągnięcia pełnoletności (art. 2, ust. 1). Rzecznik działa na rzecz ochrony praw dziecka, w szczególności:

- 1) prawa do życia i ochrony zdrowia,
- 2) prawa do wychowania w rodzinie,
- 3) prawa do godziwych warunków socjalnych,
- 4) prawa do nauki,
- 5) prawa do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem.

Wszystkie podejmowane przez Rzecznika działania mają na celu zapewnienie pełnego i harmonijnego rozwoju dziecka oraz powinny być prowadzone z poszanowaniem jego godności i podmiotowości. Dzieci muszą być chronione przed wszelkimi przejawami przemocy, okrucieństwa, wyzysku, a także przed demoralizacją, zaniedbaniem i innymi formami niewłaściwego traktowania. Szczególną troską Rzecznik otacza dzieci z niepełnosprawnością.

---

¹ Ustawa z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz.U. z 2000 r. nr 6, poz. 69 z późn. zm.).

Ustawa ta nadała Rzecznikowi uprawnienia o charakterze ostrzegawczym, sygnalizacyjnym oraz inicjatywnym. Przyznała mu kompetencje przedstawiania właściwym organom władzy publicznej, organizacjom i instytucjom ocen i wniosków, zmierzających do skutecznej ochrony praw i dobra dziecka oraz usprawniania trybu załatwiania spraw w tym zakresie. Rzecznik może również występować do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej bądź o wydanie lub zmianę innych aktów prawnych.

Ustanowienie Rzecznika Praw Dziecka wraz z przysługującymi mu kompetencjami znacząco wzbogaciło wcześniejsze instrumentarium ochrony praw najmłodszych obywateli. Działalność Rzecznika umożliwia stałą i systemową analizę problemów dotyczących dziecka i rodziny.

Przyjęta 24 października 2008 roku nowelizacja ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka wzmocniła jego kompetencje, wyposażając go m.in. w uprawnienia do:

- wszczynania postępowań w sprawach cywilnych i administracyjnych oraz brania w nich udziału na prawach przysługujących prokuratorowi;
- występowania do właściwych organów o wszczęcie postępowania przygotowawczego oraz z wnioskiem o ukaranie w sprawach o wykroczenia;
- zaskarżenia decyzji administracyjnej;
- zbadania każdej sprawy na miejscu, nawet bez uprzedzenia;
- żądania od organów władzy publicznej, organizacji lub instytucji złożenia wyjaśnień lub udzielenia informacji, a także udostępnienia akt i dokumentów.

Według znowelizowanej ustawy organy, instytucje i organizacje, do których zwróci się Rzecznik, w ramach prowadzonych przez siebie spraw są zobowiązane do udzielenia informacji w terminie najpóźniej 30 dni².

Następnym krokiem w zakresie kształtowania kompetencji Rzecznika było uchwalenie 24 września 2010 roku ustawy o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz niektórych innych ustaw³. Rozszerzyła ona kompetencje Rzecznika poprzez przyznanie mu kolejnych uprawnień procesowych, do których należą:

- zgłaszanie udziału w postępowaniach przed Trybunałem Konstytucyjnym, wszczętych na podstawie wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich lub w sprawach skargi konstytucyjnej, dotyczących praw dziecka oraz brania udziału w tych postępowaniach;

---

² Ustawa z dnia 24 października 2008 roku o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz ustawy o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, Dz.U. nr 214, poz. 1345.

³ Ustawa z dnia 24 września o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. nr 197, poz. 1307.

- występowanie do Sądu Najwyższego z wnioskami w sprawie rozstrzygnięcia rozbieżności wykładni prawa w zakresie przepisów prawnych dotyczących praw dziecka;
- wnoszenie kasacji albo skargi kasacyjnej od prawomocnego orzeczenia;
- branie udziału w toczącym się już postępowaniu w sprawach nieletnich – na prawach przysługujących prokuratorowi.

Przywołana ustawa doprecyzowała zadania Rzecznika polegające na promowaniu i upowszechnianiu praw dziecka oraz metod ich ochrony, w tym szczególnej troski i pomocy – tak, by korespondowały one ze standardami ochrony praw dziecka, wyrażonymi m.in. w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz w art. 13 Konwencji o prawach dziecka.

Wykonując wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 października 2010 roku, w celu zapewnienia Rzecznikowi pełnej niezależności, nowelizacją z dnia 15 lipca 2011 roku wprowadzono do ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka przepisy stanowiące, że Rzecznik samodzielnie nadaje w drodze zarządzenia Statut, który określa organizację pracy Biura oraz powołuje i odwołuje swojego zastępcę.

Rzecznik Praw Dziecka wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura, które składa się z następujących jednostek organizacyjnych⁴:

- Zespół Dziecięcego Telefonu Zaufania i Przyjęć Interesantów, do zadań którego należy udzielanie informacji i wsparcia oraz prowadzenie doraźnych interwencji;
- Zespół ds. Edukacji i Wychowania, do zadań którego należy monitorowanie stanu przestrzegania praw dziecka i podejmowanie interwencji w sprawach związanych z respektowaniem prawa do nauki, opieką nad rodziną i dzieckiem, dostępem do dóbr kultury, rozrywki i wypoczynku, w tym także w sprawach związanych z działalnością sportową, artystyczną, rozwojem uzdolnień i zainteresowań;
- Zespół Spraw Międzynarodowych i Konstytucyjnych, do zadań którego należy badanie prawa polskiego pod kątem jego zgodności ze zobowiązaniami międzynarodowymi, w szczególności z Konwencją o prawach dziecka oraz konwencjami i rekomendacjami uchwalonymi w ramach Rady Europy, sporządzanie opinii o projektach aktów prawnych w zakresie ich zgodności z wymienionymi dokumentami prawa międzynarodowego, analizowanie nowych instrumentów prawa międzynarodowego, analizowanie rządowych sprawozdań dla

---

⁴ Zarządzenie nr 30A Rzecznika Praw Dziecka z dnia 30 października 2011 roku.

międzynarodowych organów kontroli, sporządzanie opinii i wniosków w zakresie zgodności ustaw z Konstytucją RP i umowami międzynarodowymi, udzielanie pomocy polskim dzieciom przebywającym za granicą;

- Zespół Spraw Rodzinnych i Nieletnich, do zadań którego należy monitorowanie stanu przestrzegania praw dziecka i podejmowanie interwencji w sprawach związanych z wykonywaniem i przestrzeganiem prawa do wychowania w rodzinie, pobytem w rodzinie zastępczej lub całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej oraz ochroną dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem i innym złym traktowaniem;
- Zespół Spraw Społecznych i Prawa Administracyjnego, do zadań którego należy monitorowanie stanu przestrzegania praw dziecka i podejmowanie interwencji w sprawach związanych z przestrzeganiem prawa do godziwych warunków społecznych i prawa do życia oraz ochrony zdrowia;
- Gabinet Rzecznika Praw Dziecka, do zadań którego należy merytoryczne i organizacyjne wspieranie zadań realizowanych przez Rzecznika Praw Dziecka;
- Zespół Administracyjny, do zadań którego należy obsługa organizacyjno-administracyjna i finansowa Biura Rzecznika Praw Dziecka.

Ponadto Rzecznik Praw Dziecka powołał:

- Zarządzeniem nr 23 z dnia 31 lipca 2012 roku Zespół ds. bezpieczeństwa dzieci w cyberprzestrzeni;
- Zarządzeniem nr 23 z dnia 10 października 2013 roku Społeczną Radę Doradczą Rzecznika Praw Dziecka;
- Zarządzeniem nr 24 z dnia 10 października 2013 roku Społeczną Komisję Kodyfikacyjną Prawa Rodzinnego i Opiekuńczego przy Rzeczniku Praw Dziecka;
- Zarządzeniem nr 30 z dnia 5 listopada 2014 roku Zespół do spraw standaryzacji pobytu dzieci w pieczy zastępczej w zakresie opieki i wychowania;
- Zarządzeniem nr 32 z dnia 5 listopada 2014 roku Zespół do spraw standaryzacji pobytu dzieci w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii w zakresie edukacji, opieki i wychowania.

Urząd Rzecznika Praw Dziecka od 2000 roku pełnili kolejno:

- I kadencja – Marek Piechowiak (28 czerwca 2000 roku – 12 października 2000 roku),
- II kadencja – Paweł Jaros (16 lutego 2001 roku – 7 kwietnia 2006 roku),
- III kadencja – Ewa Sowińska (7 kwietnia 2006 roku – 30 czerwca 2008 roku),
- IV kadencja – Marek Michalak (25 lipca 2008 roku – 27 sierpnia 2013 roku),
- V kadencja – Marek Michalak (od 27 sierpnia 2013 roku).

Rzecznik Praw Dziecka przedstawia Sejmowi i Senatowi, corocznie, nie później niż do dnia 31 marca, informację o swojej działalności i uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka. Sejm przeprowadza debatę i przyjmuje Informację do wiadomości, nie poddając jej głosowaniu.

II. OCHRONA PRAW DZIECKA

1. PRAWO DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA

Państwa–Strony uznają, że każde dziecko ma niezbywalne prawo do życia.

(art. 6 Konwencji o prawach dziecka)

Państwa–Strony uznają prawo dziecka do jak najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej.

(art. 24 Konwencji o prawach dziecka)

Zgodnie z art. 24 Konwencji o prawach dziecka państwo zobowiązane jest do zapewnienia każdemu dziecku najwyższego poziomu ochrony zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej.

W 2014 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem 4 816 spraw związanych z prawem do życia i ochrony zdrowia.

Rzecznik zwracał się do organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach dotyczących:

- dostępności do lekarzy specjalistów,
- kosztów leczenia,
- przestrzegania praw małoletnich pacjentów,
- organizacji opieki zdrowotnej nad populacją wieku rozwojowego,
- organizacji i funkcjonowania placówek służby zdrowia,
- błędów lekarskich i dochodzenia roszczeń związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych,
- dokumentacji medycznej,
- monitorowania losów dziecka,
- szczepień,
- dzieci poszkodowanych w wypadkach,
- bezpieczeństwa na placach zabaw.

1.1 Wystąpienia generalne

W roku 2014 wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do życia i ochrony zdrowia dotyczyły:

- **realizacji opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą w środowisku nauczania i wychowania – wystąpienie z 8 stycznia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił⁵ do Ministra Zdrowia w sprawie realizacji opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą w środowisku nauczania i wychowania. Wskazał, że normy zatrudnienia pielęgniarek w szkołach uzależnione jedynie od liczby uczniów powodują, że małe szkoły, w których liczba uczniów nie przekracza 250, zatrudniają pielęgniarkę w wymiarze 4 godzin pracy tygodniowo, co oznacza, że opieka zdrowotna dla uczniów jest pozorna. Rzecznik podkreślił również, że nadal nie została uregulowana sprawa opieki pielęgniarskiej w całodobowych ośrodkach podlegających resortowi oświaty (np. w ośrodkach dla dzieci niedowidzących), a także brak jest uregulowań dotyczących finansowania wyposażenia gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej w szkołach. Rzecznik zasygnalizował również potrzebę objęcia opieką pielęgniarską dzieci uczęszczających do przedszkola.

W odpowiedzi⁶ Minister Zdrowia podkreślił, że profilaktyczna opieka zdrowotna nad dziećmi i młodzieżą sprawowana jest w ramach podstawowej opieki zdrowotnej, a szkoła nie jest jedynym miejscem, w którym ta opieka jest udzielana. Poinformował, że z powodu braku środków finansowych nie widzi obecnie możliwości zatrudniania pielęgniarek w zakresie profilaktyki zdrowotnej w przedszkolach. Zapewnił, że wszystkie zgłaszane propozycje zostaną szczegółowo przeanalizowane pod kątem możliwości wdrożenia, z uwzględnieniem wszystkich uwarunkowań kadrowych, organizacyjnych oraz finansowych.

- ***Narodowego programu zwalczania chorób nowotworowych* – wystąpienie z 7 lutego 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu⁷ do Ministra Zdrowia przedstawił uwagi do *Narodowego programu zwalczania chorób nowotworowych*. Rzecznik wskazał na potrzebę nadania priorytetu ustanowienia programu wsparcia placówek zajmujących się leczeniem dzieci. Podkreślił, że leczenie najmłodszych pacjentów onkologicznych wymaga

---

⁵ ZSS/500/1/2014/EK.

⁶ MZ-MD-P-073-4964-1/WS/14.

⁷ ZSS/500/2/2014/MW.

specjalistycznego sprzętu oraz wysokich kompetencji personelu medycznego. Nadanie priorytetu korzystnie wpłynęłoby nie tylko na dostępność usług, ale również na jakość diagnostyki i leczenia dzieci z chorobami nowotworowymi.

W odpowiedzi⁸ Minister Zdrowia poinformował, że w ramach *Narodowego programu zwalczania chorób nowotworowych* realizowane są programy poprawy jakości diagnostyki i leczenia nowotworów u dzieci. Podkreślił, że programy zmierzają zarówno do polepszenia wyników leczenia dzieci z wykrytymi nowotworami, jak również do redukcji liczby błędów diagnostycznych. Poza wymienionymi programami zrealizowano m.in. *Program kompleksowej diagnostyki i terapii wewnątrzmacicznej w profilaktyce następstw i powikłań wad rozwojowych i chorób płodu – jako element poprawy stanu zdrowia płodów i noworodków na lata 2009–2013* oraz *Narodowy program wyrównywania dostępności do profilaktyki i leczenia chorób układu sercowo–naczyniowego POLKARD*.

- **Książeczki Zdrowia Dziecka – wystąpienie z 14 lutego 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka ponownie przedstawił Ministrowi Zdrowia postulat⁹, aby świadczenia medyczne udzielane dzieciom były dokumentowane w formie Książeczki Zdrowia Dziecka¹⁰ stanowiącej indywidualną, zewnętrzną dokumentację medyczną. Rzecznik zwrócił uwagę na konieczność nowelizacji przepisów poprzez rozszerzenie katalogu rodzajów dokumentacji medycznej o Książeczkę Zdrowia Dziecka i określenie jej zawartości. Ustalenie nowego dokumentu pozwoli na utrwalanie danych o czynnościach medycznych realizowanych w stosunku do dzieci na terenie całego kraju oraz pozwoli na bezpośredni dostęp do tych informacji każdemu lekarzowi i rodzicowi (opiekunowi). Jednoczesne wskazanie elementów, które powinna zawierać Książeczka ujednolici wpisywane do niej informacje. Zaproponowane przez Rzecznika Praw Dziecka zmiany nie wymagają ingerencji w ustawę, co wcześniej sugerował resort zdrowia.

W odpowiedzi¹¹ Minister Zdrowia poinformował, że resort podjął prace nad przygotowaniem projektu Książeczki Zdrowia Dziecka uwzględniającej elementy, które powinny być w niej zarejestrowane. Po zakończeniu prac Rzecznik otrzyma projekt Książeczki Zdrowia Dziecka do zaopiniowania.

---

⁸ MZ-PZ-O-079-15916-14/MS/14.

⁹ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2010 r. w sprawie rodzajów i zakresu dokumentacji medycznej oraz sposobu jej prowadzenia (Dz.U. nr 252, poz. 1697, ze zm.).

¹⁰ ZSS/500/3/2014/JZ.

¹¹ MZ-MD-L-073-5140-1/BK/14.

- **niskiej wyceny świadczeń w psychiatrii dla dzieci i młodzieży – wystąpienia z 3 marca 2014 roku oraz 7 sierpnia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu¹² do Ministra Zdrowia ponownie poruszył problem zbyt niskiej wyceny procedur medycznych w zakresie psychiatrii dzieci. Rzecznik zauważył, że fakt niedoszacowania procedur w tym zakresie prowadził w ubiegłych latach do pogorszenia się sytuacji finansowej placówek realizujących opiekę psychiatryczną. Dotyczyło to również największych wyspecjalizowanych placówek psychiatrii, neuropsychiatrii, leczenia nerwic i autyzmu. Utrzymywanie się takiego stanu rzeczy może doprowadzić do wypowiedzania umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, a to w konsekwencji prowadziło do ograniczenia dostępności opieki psychiatrycznej dla najmłodszych. Problem wyceny usług psychiatrycznych poruszany był przez Rzecznika w ubiegłych latach. Wówczas Minister Zdrowia poinformował, że Narodowy Fundusz Zdrowia opracowuje nowe założenia metodologiczne, które pozwolą na weryfikację kosztów świadczeń¹³.

W odpowiedzi Minister Zdrowia wskazał, że zadania z zakresu analizy kosztów świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie niezbędnym dla prawidłowego zawierania umów leżą w kompetencji Narodowego Funduszu Zdrowia¹⁴. Zgodnie ze stanowiskiem NFZ do 31 stycznia 2014 roku przeprowadzono weryfikację wyceny 456 świadczeń opieki zdrowotnej dla dzieci i młodzieży, natomiast 3 lutego 2014 roku rozpoczęto weryfikację wyceny 117 kolejnych świadczeń. Ponadto podkreślono, że NFZ w maju 2014 roku rozpocznie weryfikację wyceny kolejnych 32 Jednorodnych Grup Pacjentów. Na podstawie informacji uzyskanych od NFZ Minister Zdrowia poinformował, że weryfikacja procedur psychiatrycznych będzie możliwa dopiero po zakończeniu prowadzonych weryfikacji.

W celu pozyskania konkretnych danych na temat realnych kosztów, jakie placówki ponoszą w związku z realizacją świadczeń i wyceny tych usług przez NFZ, Rzecznik zwrócił się do pięciu wysokospecjalistycznych placówek świadczących usługi w dziedzinie psychiatrii dziecięcej¹⁵. Z udzielonych Rzecznikowi odpowiedzi jednoznacznie wynikało, że poprzez niedoszacowanie usług, opieka psychiatryczna może być świadczona tylko na minimalnym poziomie. Wszystkie placówki, do których zwrócił się Rzecznik, wskazały na niedoszacowanie świadczeń z zakresu psychiatrii dla dzieci.

---

¹² ZSS/500/4/2014/MW, ZSS/500/18/2014/MW.

¹³ ZSS/500/13/EK, MZ-ZP-P-073-26781-1/AJ/13.

¹⁴ MZ-UZ-F-746-33605-2/RL/14.

¹⁵ ZSS/403/19/2014/MW.

Uwagi te Rzecznik przekazał Ministrowi Zdrowia w wystąpieniu¹⁶ z 7 sierpnia 2014 roku. W odpowiedzi¹⁷ Minister Zdrowia ponownie zwrócił się do Narodowego Funduszu Zdrowia o zajęcie stanowiska w sprawie. Z przekazanych informacji wynika, że wycena tego typu świadczeń dla dzieci i młodzieży dokonana przez NFZ jest o 20% wyższa od tych samych świadczeń dla osób dorosłych. Ponadto wskazano, że w latach 2009–2014 nastąpił wzrost środków na finansowanie opieki zdrowotnej o 14,3%, a w przypadku świadczeń opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży – o ponad 28,5%. Minister Zdrowia poinformował również, że kompleksowa analiza wyceny w zakresie świadczeń psychiatrycznych dla dzieci zostanie przeprowadzona w 2015 roku.

- **w sprawie ratownictwa medycznego – wystąpienie z 5 marca 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu¹⁸ do Ministra Zdrowia zwrócił uwagę na konieczność zmiany rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2014 roku w sprawie ramowych procedur przyjmowania wezwań przez dyspozytora medycznego i dysponowania zespołami ratownictwa medycznego (Dz.U. poz. 66). Wskazał, że każde wezwanie pomocy do dziecka powinno być traktowane jako stan nagłego zagrożenia zdrowotnego i skutkować zadysponowaniem zespołu ratownictwa medycznego – przynajmniej w stosunku do dzieci w wieku do lat 3¹⁹. Dodatkowo Rzecznik poruszył problem konieczności opracowania odrębnej jednolitej normy określającej przeprowadzanie wywiadu medycznego przez dyspozytora przyjmującego wezwanie pomocy do dziecka.

W odpowiedzi²⁰ Minister Zdrowia poinformował, że przepisy dają możliwość opracowania – do celów wywiadu medycznego – algorytmu zawierającego odmienności pediatryczne. Obowiązek stosowania algorytmu powstanie od 1 lipca 2014 roku. Minister nie podzielił zdania Rzecznika i uznał, że nie każde wezwanie zespołu ratownictwa medycznego do dziecka powinno skutkować wysłaniem zespołu, bowiem przepisy ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym stanowią, że zespół ratownictwa jest dysponowany wyłącznie do osób w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. Według Ministra procedura dysponowania zespołu ratownictwa medycznego – na podstawie przeprowadzonego wywiadu medycznego – gwarantuje identyfikację stanu nagłego zagrożenia zdrowotnego. Poinformował również, że zgadzając się z postulatem Rzecznika o konieczności zapewnienia skutecznej pomocy

---

¹⁶ ZSS/500/18/2014/MW.

¹⁷ MZ-UZ-F-746-1/RL/14.

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie ramowych procedur przyjmowania wezwań przez dyspozytora medycznego i dysponowania zespołami ratownictwa medycznego (Dz.U. poz. 66).

¹⁹ ZSS/500/5/2014/JZ.

²⁰ MZ-OKR-RM-450-3818-28/SZ/14.

dzieciom, resort realizuje poprawę dostępu do opieki pediatrycznej w POZ, w tym do nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej.

- **dostępności do świadczeń z zakresu rehabilitacji dla dzieci z niepełnosprawnością – wystąpienie z 25 marca 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił²¹ do Ministra Zdrowia w sprawie niedostatecznej dostępności do rehabilitacji dla dzieci z niepełnosprawnością. Podkreślił, że rehabilitacja dla tej grupy pacjentów jest uzupełnieniem bądź kontynuacją leczenia zasadniczego. Długi czas oczekiwania na wykonanie zabiegów rehabilitacyjnych obniża ich skuteczność. W świetle uregulowań prawnych świadczenia z zakresu rehabilitacji dla dzieci z niepełnosprawnością określone w planie leczenia powinny być realizowane bez konieczności wpisu na listę oczekujących. Rzecznik zaproponował stworzenie odrębnej grupy świadczeniobiorców – dzieci z niepełnosprawnością przyjmowanych na zabiegi z zakresu rehabilitacji bez skierowania, w ramach realizowania planu leczenia.

W odpowiedzi²² Minister Zdrowia poinformował, że terapia pacjentów objętych planem leczenia w danym podmiocie jest niezależna od prowadzonej przez świadczeniodawców kolejki oczekujących, gdyż te dotyczą wyłącznie pacjentów „pierwszorazowych”, tzn. tych, którzy oczekują na rozpoczęcie leczenia u wybranego świadczeniodawcy. To lekarz prowadzący decyduje o kolejnych etapach i terminach leczenia oraz jest w tych decyzjach niezależny. Ponadto poinformował, że dostępność do świadczeń z zakresu rehabilitacji poza kolejnością uniemożliwia kontrolę ich wykonania oraz efektywności podejmowanych działań. Minister przekazał również, że w resorcie opracowano i przekazano do uzgodnień zewnętrznych projekt nowelizujący ustawę o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, który dookreśla, iż tylko pacjenci „pierwszorazowi” wpisywani są na listy oczekujących na udzielenie świadczeń zdrowotnych. Pozostali pacjenci objęci opieką specjalistyczną są przyjmowani wg planu leczenia.

- **w sprawie reklam produktów spożywczych w radiu i telewizji – wystąpienie z 4 kwietnia 2014 roku**

Rzecznik zwrócił się²³ do Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w sprawie emisji reklam artykułów spożywczych lub napojów zawierających nieodpowiednie

---

²¹ ZSS/500/6/2014/EK.

²² MZ-UZ-ZR-71-34071-1/WS/14.

²³ ZSS/500/8/2014/JZ.

dla dzieci składniki. Rzecznik wystąpił o udzielenie informacji, czy podjęto prace nad przepisami zakazującymi wyświetlania takich reklam w sąsiedztwie audycji dziecięcych i określenie, jaki jest aktualny etap tych prac.

W odpowiedzi²⁴ Przewodniczący KRRiT, podzielając pogląd Rzecznika, poinformował o działaniach podejmowanych w celu dyscyplinowania nadawców nieprzestrzegających unormowań wynikających z przepisu art. 16 b ust. 3a ustawy o radiofonii i telewizji. Zapowiedział, że Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji będzie postulowała, aby przy nowelizacji ustawy o radiofonii i telewizji znalazła się delegacja dla Ministra Zdrowia upoważniająca go – jako organ właściwy – do określenia profilu żywieniowego umożliwiającego jednoznaczną kwalifikację produktów spożywczych i napojów zawierających składniki niewskazane dla dzieci.

- **dostępności do leczenia dla dzieci dotkniętych nowotworami kości – wystąpienie z 8 kwietnia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił²⁵ do Ministra Zdrowia w sprawie leczenia nowotworów złośliwych kości u dzieci i młodzieży. Z informacji uzyskanych z Instytutu Matki i Dziecka wynikało, że zmniejszone nakłady finansowe przeznaczone na ten cel powodują konieczność odkładania terminów wykonania niezbędnych operacji.

W odpowiedzi²⁶ Minister Zdrowia poinformował, że resort na bieżąco monitoruje stan realizacji zakupu endoprotez onkologicznych i w przypadku potrzeby wykonania operacji w trybie nagłym środki finansowe są zwiększane poprzez podpisanie aneksu do umowy o to świadczenie. Zmiana sposobu finansowania hospitalizacji ortopedycznej w 2014 roku nie pozwala na porównanie poziomu finansowania wszczepiania endoprotez onkologicznych w stosunku do lat ubiegłych. W odpowiedzi Minister wskazał również, że dyrekcja Instytutu zaakceptowała aktualnie obowiązujący podział środków i po zakończeniu każdego kwartału może wnioskować o przesunięcie środków finansowych pomiędzy zakresami i umowami na świadczenia.

- **systemu monitorowania losów dziecka – wystąpienie z 29 kwietnia 2014 roku**

W związku z przypadkami dzieci przywiezionych do szpitala w stanie skrajnego wyniszczenia i wiadomością o zgonie półrocznej dziewczynki spowodowanym zagłodzeniem,

---

²⁴ DS.073.16.2.2014.

²⁵ ZSS/500/10/2014/EK.

²⁶ MZ-PZ-O-073-1/MK/14.

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił²⁷ do Ministra Zdrowia oraz Ministra Pracy i Polityki Społecznej o podjęcie prac nad systemem monitorowania losów dziecka od momentu urodzenia. W wystąpieniu Rzecznik podkreślił, że zgodnie z obowiązującymi przepisami zgłoszenie dziecka do lekarza podstawowej opieki zdrowotnej jest czynnością dobrowolną, niepodlegającą kontroli. Jeśli opiekunowie nie dopełnią tej czynności, dziecko nie jest zarejestrowane i „ginie w systemie ochrony zdrowia”. Zdaniem Rzecznika konieczne jest wypracowanie takich rozwiązań, które spowodują, że możliwe będzie sprawdzenie, czy dziecko zostało objęte opieką medyczną. Rzecznik zaproponował obligatoryjne przekazywanie przez placówkę medyczną, w której urodziło się dziecko, informacji o tym fakcie do placówki sprawującej podstawową opiekę zdrowotną nad kobietą rodzącą dziecko. Lekarz podstawowej opieki zdrowotnej miałby możliwość sprawdzenia, czy nowo narodzone dziecko zostało objęte opieką zdrowotną. Informację o tym powinien uzyskać od rodziców dziecka, a następnie potwierdzić ją u lekarza pediatry. W przypadku, gdyby powziął informację, że dziecko nie zostało objęte opieką zdrowotną, powinien mieć obowiązek poinformowania o tym właściwych dla miejsca zamieszkania dziecka służb socjalnych, w celu umożliwienia zbadania jego sytuacji.

W opinii²⁸ Ministra Zdrowia większość rodziców wypełnia obowiązek zgłoszenia dziecka oraz wybiera placówkę ochrony zdrowia, która będzie udzielała świadczeń zdrowotnych. Liczba kobiet, które nie zgłaszają się do położnej z podstawowej opieki zdrowotnej jest niewielka. Podzielając pogląd Rzecznika, Minister poinformował, że w resorcie analizowane są uwarunkowania prawne, które stworzyłyby możliwość obligatoryjnego powiadamiania przez szpital lekarza rodzinnego kobiety o urodzeniu przez nią dziecka pod kątem możliwości uszczelniania systemu w tym zakresie.

Minister Pracy i Polityki Społecznej uznał, że zaproponowane przez Rzecznika zmiany są w pełni uzasadnione i konieczne²⁹. Szczegółowe rozwiązanie pozwalające na sprawdzenie, czy dziecko zostało zarejestrowane w placówce ochrony zdrowia powinno zostać opracowane w Ministerstwie Zdrowia. Jednocześnie poinformował o projekcie „Monitorowanie losów dziecka”, którego realizacja w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej rozpoczęła się w 2014 roku. Realizacja projektu pozwoli na poprawę przepływu informacji między służbami w zakresie sytuacji zdrowotnej, szkolnej i socjalnej dziecka.

---

²⁷ ZSS/500/11/2014/EK.

²⁸ MZ-MD-P-073-5386-2/KC/14.

²⁹ DPS-X-5126-3983-59-IM/14.

Na skutek wystąpienia Rzecznika Praw Dziecka w resorcie zdrowia powstał projekt rozporządzenia³⁰ nakładający na rodziców (opiekunów) obowiązek wskazania położnej, która obejmie noworodka opieką w jego miejscu zamieszkania. Rozporządzenie zakłada, że w przypadku niewskazania rodzinnej położnej szpital przekaze informację o urodzeniu dziecka do gminnego ośrodka pomocy społecznej, który zbada sytuację małoletniego. Zaproponowane zmiany są zgodne z postulatami Rzecznika.

- **Książeczki Zdrowia Dziecka – wystąpienia z 12 maja 2014 roku i 13 sierpnia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w kolejnym wystąpieniu³¹ do Ministra Zdrowia zwrócił uwagę na potrzebę podjęcia działań w celu nadania Książeczce Zdrowia Dziecka rangi indywidualnego zewnętrznego dokumentu medycznego. W wystąpieniu Rzecznik podkreślił, że dokument ten ma być własnością rodziców oraz powinien zawierać informacje o historii zdrowia dziecka.

W odpowiedzi³² na wystąpienie Rzecznik został poinformowany, że trwają prace nad ostatecznym projektem dokumentu Książeczki. Zgodnie z wcześniejszą zapowiedzią Rzecznik otrzymał projekt dokumentu do zaopiniowania.

W kolejnym wystąpieniu³³ poświęconemu problematyce Książeczki Zdrowia Dziecka Rzecznik wskazał, że prace nad ostateczną wersją dokumentu trwają zbyt długo i powinny zostać zintensyfikowane. Ponadto Rzecznik przekazał sugestie i uwagi dotyczące funkcjonalności tworzonego dokumentu (m.in. konieczność stworzenia procedury w przypadku zaginięcia dokumentu lub porzucenia dziecka oraz określenie zakresu informacji dotyczących warunków socjalnych rodziny dziecka).

Prace nad przygotowaniem ostatecznej wersji projektu rozporządzenia, statuującej książeczkę zdrowia jako dokument medyczny, są na ukończeniu.

---

³⁰ Rozporządzenie Ministra Zdrowia zmieniającego rozporządzenie w sprawie standardów postępowania medycznego przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych w zakresie opieki okołoporodowej sprawowanej nad kobietą w okresie fizjologicznej ciąży, fizjologicznego porodu, położu oraz opieki nad noworodkiem.

³¹ ZSS/500/13/2014/EK.

³² MZ-MD-L-073-5378-1/BK/14.

³³ ZSS/500/19/2014/EK.

- **uprawiania przez dzieci dalekowschodnich sportów i sztuk walki – wystąpienie z 4 czerwca 2014 roku**

W wystąpieniu³⁴ do Ministra Sportu i Turystyki Rzecznik Praw Dziecka wskazał, że elementarnym obowiązkiem dorosłych jest dbałość o zdrowie i życie dziecka, a dzieciom uprawiającym sport należy zapewnić maksymalne bezpieczeństwo. Dostrzegł konieczność ponownego wprowadzenia do polskiego systemu prawnego regulacji określającej szczegółowe zasady bezpieczeństwa obowiązujące przy uprawianiu dalekowschodnich sportów i sztuk walki oraz kick-boxingu. W wystąpieniu Rzecznik podkreślił, że problematyka ta była regulowana przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 listopada 2002 roku w sprawie uprawiania dalekowschodnich sportów i sztuk walki oraz kick-boxingu (Dz.U. z 2003 r. nr 6, poz. 66). Wskazał, że ustawodawca wykreślając przepis delegacyjny do wydania ww. rozporządzenia, błędnie przyjął, że związki i federacje będą określały zasady współzawodnictwa w sposób gwarantujący bezpieczeństwo zawodników, w szczególności małoletnich. Zdaniem Rzecznika przyjęte rozwiązania nie dają gwarancji bezpieczeństwa, co ujawniły przypadki kontuzji małoletnich podczas współzawodnictwa na galach sportowych.

W odpowiedzi³⁵ Minister Sportu i Turystyki zobowiązał się do przekazania polskim związkom sportowym informacji o możliwości stosowania rekomendacji wynikających z dokumentów kierunkowych, w tym dokumentów o charakterze zbioru dobrych praktyk i zaleceń. Minister zaznaczył, że rozważy konieczność zmian legislacyjnych, w tym w szczególności w ustawie o sporcie, poprzez przywrócenie stosownej delegacji ustawowej do wydania rozporządzeń wykonawczych z zakresu bezpieczeństwa i zasad rywalizacji w niektórych rodzajach sportu dla określonych grup wiekowych.

- **natężenia dźwięku podczas emisji reklam i filmów w kinach – wystąpienie z 1 lipca 2014 roku**

Rzecznik, w następstwie wielu zgłaszanych próśb o interwencję, zwrócił się³⁶ do Głównego Inspektora Sanitarnego o przeprowadzenie badań poziomu natężenia dźwięku w salach kinowych oraz przeprowadzenie analizy akustycznych i pozaakustycznych (tj. następstw w sferze psychicznej) skutków oddziaływania hałasu na zdrowie dzieci.

---

³⁴ ZSS/500/16/2014/KT.

³⁵ BG/054/39/2014/8/39457.

³⁶ ZSS/500/17/2014/JZ.

W odpowiedzi³⁷ Rzecznik został poinformowany, że nie ma norm określających dopuszczalny poziom natężenia dźwięku w salach kinowych oraz podstaw prawnych do przeprowadzania przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej kontroli w tym zakresie.

- **norm żywieniowych – wystąpienie z 31 lipca 2014 roku**

W związku z pracami parlamentarnymi nad wprowadzeniem zmian do ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 roku o bezpieczeństwie żywności i żywienia, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił³⁸ do Przewodniczących Komisji: Edukacji, Nauki i Młodzieży, Zdrowia oraz Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej Sejmu RP o wprowadzenie do projektu ustawy uregulowań, które umożliwiłyby egzekwowanie norm żywieniowych dla dzieci uczęszczających do przedszkoli, szkół i placówek oświatowo–wychowawczych. Rzecznik wskazał, że normy takie opracował Instytut Żywności i Żywienia im. prof. dr med. A. Szczygła w Warszawie.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi.

- **wprowadzenia zakazu korzystania przez dzieci z solariów – wystąpienie z 1 sierpnia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka ponownie podjął temat korzystania przez nastoletnią młodzież z usług solariów oraz związanych z tym zagrożeń. Zwracając się³⁹ w tej sprawie do Ministra Zdrowia, wniósł o powtórny analizę problemu i stworzenie uregulowań prawnych chroniących zdrowie i życie dzieci. Przypomniawszy, że zalecenia Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) wskazują na konieczność unikania sztucznego promieniowania UV oraz potrzebę wprowadzenia zakazu korzystania z solariów przez młodzież w wieku szkolnym i konsekwentnego zachęcania jej do racjonalnego korzystania ze słońca.

W odpowiedzi⁴⁰ Minister Zdrowia poinformował o podejmowanych działaniach profilaktycznych w ramach programów profilaktyki i wczesnego wykrywania nowotworów skóry. Jednocześnie przekazał, że na jednym z ostatnich posiedzeń Zespołu ds. Onkologii Sejmu RP została poruszona kwestia prac nad dokumentem pn. „Strategia Walki z Rakiem w Polsce na lata 2015–2024”. W zaprezentowanej wersji dokumentu przewidywane jest m.in. prowadzenie działań edukacyjnych na temat szkodliwości promieniowania UV, a także podjęcie działań legislacyjnych ukierunkowanych na ograniczenie dostępu do korzystania

---

³⁷ GIS–HS–NS–4311–16/EN/14.

³⁸ ZEW/500/25/2014/EB.

³⁹ ZEW/500/26/2014/ESn.

⁴⁰ MZ–ZP–Z–079–30506–2/AK/14.

z solariów przez osoby małoletnie. Projekt ustawy zakazującej małoletnim korzystania z solariów wypracowany przez środowisko onkologiczne zostanie przekazany jako przedłożenie poselskie do dalszych prac Sejmu RP.

- **zabezpieczenia profilaktycznego lakiem szczelinowym bruzd zębów szóstych – wystąpienie z 25 sierpnia 2014 roku**

Zgodnie z obowiązującymi przepisami⁴¹ zabezpieczenie profilaktyczne bruzd lakiem szczelinowym jest udzielane jednorazowo do ukończenia 7. roku życia. Przy tzw. siekaczowym sposobie wyrzynania się zębów stałych u dzieci zęby trzonowe (szóstki) wyrzynają się po siekaczach przyśrodkowych (jedynkach), co może się stać już po ukończeniu przez dziecko 7. roku życia. Taka sytuacja może dotyczyć ok. 10% dzieci, które wówczas nie są objęte ww. świadczeniem gwarantowanym.

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu⁴² do Ministra Zdrowia wniósł o dokonanie analizy przedstawionego problemu.

W odpowiedzi⁴³ Minister Zdrowia poinformował, że podjął prace nad przygotowaniem wniosku do Agencji Oceny Technologii Medycznych celem uzyskania rekomendacji w zakresie podniesienia granicy wieku dzieci objętych świadczeniem gwarantowanym. Na skutek wystąpienia Rzecznika powstał projekt nowelizacji rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia stomatologicznego⁴⁴ uwzględniający postulaty w zakresie podniesienia granicy wieku dzieci objętych świadczeniem do ukończenia 8. roku życia.

- **zakazu reklamy i sprzedaży e–papierosów – wystąpienie z 30 września 2014 roku**

W wystąpieniu⁴⁵ skierowanym do Ministra Zdrowia Rzecznik zwrócił się o wprowadzenie przepisów zabraniających sprzedaży papierosów elektronicznych małoletnim oraz zabraniających reklamy tych produktów.

W odpowiedzi⁴⁶ Minister, zgadzając się ze stanowiskiem Rzecznika, poinformował, że podjął prace zmierzające do opracowania odpowiednich rozwiązań polegających na skuteczniejszej i efektywniejszej walce ze zjawiskiem inhalacji nikotyny, które

---

⁴¹ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia stomatologicznego(Dz.U. z 2013 r. poz. 1462).

⁴² ZSS/500/20/2014/KT.

⁴³ MZ–OZG–50–7/ES/14.

⁴⁴ Dz.U. z 2013 r. poz. 1462.

⁴⁵ ZSS/500/22/2014/JZ.

⁴⁶ MZ–ZP–P–075–10/JS/14.

w przypadku przyjęcia projektu przez kierownictwo Ministerstwa Zdrowia skierowane zostaną do opinii i konsultacji publicznej.

- **standardów w profilaktycznej opiece zdrowotnej nad dziećmi w wieku od 0 do 5 lat – wystąpienie z 1 października 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu⁴⁷ do Ministra Zdrowia zwrócił uwagę na konieczność wdrożenia standardów w profilaktycznej opiece zdrowotnej nad dziećmi w wieku od 0 do 5 lat. Standardy te zostały opracowane w Instytucie Matki i Dziecka i uzyskały akceptację Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego, jednak nie zostały dotychczas przyjęte i wdrożone. Wprowadzenie standardów pozwoli na stosowanie jednolitej metodyki badań przesiewowych dzieci, a w efekcie na dokonywanie analiz jakościowych i ilościowych. W następstwie wystąpienia Rzecznika, w celu wypracowania rozwiązań zmierzających do przyjęcia standardów i ich wdrożenia, zostały powołane zespoły robocze składające się z przedstawicieli Rzecznika Praw Dziecka i Ministra Zdrowia oraz Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego.

- **kontroli oddziałów położniczych i neonatologicznych – wystąpienie z 1 października 2014 roku**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwracali się rodzice w sprawach dotyczących nieprawidłowości w prowadzeniu przez personel medyczny porodów skutkujących zgonem lub trwałym uszkodzeniem zdrowia dziecka. W styczniu 2014 roku Minister Zdrowia zapowiedział przeprowadzenie kontroli na oddziałach położniczych i neonatologicznych. W związku z tym Rzecznik wystąpił⁴⁸ do Ministra Zdrowia, wnosząc o przekazanie szczegółowej informacji w zakresie ustaleń pokontrolnych.

W odpowiedzi⁴⁹ Minister Zdrowia poinformował, że wojewódzkim konsultantom w dziedzinie neonatologii i położnictwa oraz ginekologii została zlecona kontrola, która objęła ocenę postępowania dla noworodków urodzonych z wynikiem 4 i niżej w skali Apgar oraz przypadki zgonów śródporodowych w 2013 roku. Termin kontroli upłynął 30 czerwca 2014 roku. Dalszym planowanym działaniem będzie praca zespołu powołanego przez Ministra Zdrowia w celu dokonania analizy uzyskanych danych w skali kraju. O wynikach podjętych działań resort powiadomi Rzecznika Praw Dziecka.

---

⁴⁷ ZSS/500/24/2014/EK.

⁴⁸ ZSS/500/25/2014/EK.

⁴⁹ MZ-MD-L-073-2/BK/14.

- **poprawy poziomu opieki zdrowotnej – wystąpienie z 29 października 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się⁵⁰ do przewodniczącej Podkomisji Stałej do Spraw Zdrowia Publicznego Sejmu RP, wnosząc o podjęcie prac nad uregulowaniem zagadnień dotyczących przepływu informacji o stanie zdrowia dziecka, jego dokumentowania, a także zapewnienia każdemu dziecku wystandaryzowanej profilaktycznej opieki zdrowotnej. Rzecznik wskazał trzy grupy zagadnień, które w jego opinii wymagają uregulowania. Dotyczą one: konieczności wypracowania rozwiązań legislacyjnych uniemożliwiających „zagubienie” dziecka w systemie ochrony zdrowia, nadania Książeczce Zdrowia Dziecka rangi dokumentu medycznego będącego własnością rodziców oraz wprowadzenia w formie norm prawnych standardów w profilaktycznej opiece nad dziećmi. Rzecznik poinformował, że w zakresie każdego z tych zagadnień skierował wystąpienia do Ministra Zdrowia i Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

- **zatrucić substancjami psychoaktywnymi, tzw. dopalaczami – wystąpienie z 14 listopada 2014 roku**

Z danych⁵¹ uzyskanych przez Rzecznika Praw Dziecka od konsultanta krajowego w dziedzinie toksykologii klinicznej wynikało, że na terenie województw: warmińsko-mazurskiego, śląskiego i łódzkiego wskaźniki interwencji medycznych w przypadku podejrzenia zatrucia substancjami psychoaktywnymi u dzieci i młodzieży są znacząco wyższe od wskaźnika krajowego. Rzecznik zwrócił się⁵² do marszałków tych województw o dokonanie analizy zagadnienia oraz o podjęcie działań, których następstwem będzie zmniejszenie liczby zatrucień dopalaczami wśród dzieci i młodzieży.

Marszałkowie województw: warmińsko-mazurskiego, łódzkiego i śląskiego szczegółowo poinformowali⁵³ Rzecznika o podjętych i planowanych działaniach ukierunkowanych na ograniczenie zjawiska używania tego typu substancji psychoaktywnych.

- **jakości opieki psychiatrycznej nad dziećmi i młodzieżą – wystąpienie z 29 grudnia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka ponownie wystąpił⁵⁴ do Ministra Zdrowia, przekazując stanowisko do treści udzielonej odpowiedzi dotyczącej problematyki kontroli oddziałów psychiatrii dla dzieci i młodzieży. W opinii Ministra Zdrowia za kontrolę i nadzór nad

---

⁵⁰ ZSS/500/29/2014/EK.

⁵¹ ZSS/442/6/2014/KT.

⁵² ZSS/500/27.2014/KT.

⁵³ ROPS-VI.9071.32.2014, RCPS.DU.0724-101/2014, FS.ZMA.1510.4.2014.PW.

⁵⁴ ZSS.422.3.2014.EK.

jakością świadczeń w tych oddziałach odpowiadają rzecznicy praw pacjenta szpitali psychiatrycznych, konsultanci w dziedzinie psychiatrii dziecięcej oraz Narodowy Fundusz Zdrowia.

Na podstawie spraw, które wpływają do Rzecznika oraz wyników podejmowanych działań wyjaśniających poziom opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży można określić jako niewystarczający. Za szczególnie niepokojące należy uznać przebywanie we wskazanych oddziałach małoletnich pacjentów z zaburzeniami zachowania oraz stosowanie przez personel medyczny metod postępowania zmierzających jedynie do uzyskania posłuszeństwa pacjentów. Kolejnym niepokojącym zjawiskiem jest brak konsultantów wojewódzkich w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży we wszystkich województwach. Rzecznik wskazał, że zgłaszane nieprawidłowości dotyczące jakości świadczeń zdrowotnych na oddziałach psychiatrii dzieci i młodzieży uzasadniają potrzebę przeprowadzenia kontroli we wszystkich oddziałach psychiatrycznych.

W odpowiedzi⁵⁵ Minister Zdrowia przyznał rację Rzecznikowi, że wzrasta wśród dzieci i młodzieży zapotrzebowanie na świadczenia z zakresu psychiatrii i opieki psychologicznej. Poinformował, że trwają prace nad nową edycją Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego, w której szczególną uwagę poświęcono regulacjom dotyczącym ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży. Minister Zdrowia poinformował, że wystąpił do konsultanta krajowego w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży o ocenę współpracy rzeczników praw pacjenta w szpitalach psychiatrycznych z konsultantami wojewódzkimi w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży. Niezwłocznie po uzyskaniu tych informacji przekaze je Rzecznikowi Praw Dziecka.

- **przeprowadzenia kontroli we wszystkich oddziałach psychiatrii dzieci i młodzieży – wystąpienie z 29 grudnia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu⁵⁶ do Rzecznika Praw Pacjenta poinformował, że po zapoznaniu się z treścią *Informacji o wynikach badania przeprowadzonego w II i III Oddziale Wojewódzkiego Szpitala dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w L.* wniósł do Ministra Zdrowia o przeprowadzenie kontroli we wszystkich oddziałach psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży.

---

⁵⁵ ZP-P.073.3.2015.

⁵⁶ ZSS.422.3.2014.EK.

W odpowiedzi⁵⁷ Rzecznik Praw Pacjenta szczegółowo poinformował o podejmowanych działaniach na rzecz ochrony praw małoletnich pacjentów. Zdaniem Rzecznika Praw Pacjenta naruszenie praw małoletnich pacjentów w zakresie opieki psychiatrycznej wynika z jej niedofinansowania oraz zbyt małej liczby personelu fachowego, w szczególności certyfikowanych psychoterapeutów, psychologów oraz terapeutów zajęciowych. Przyznał, że w celu osiągnięcia oczekiwanego poziomu jakości i bezpieczeństwa udzielanych świadczeń zdrowotnych istotna jest właściwa organizacja podmiotów leczniczych, w tym nadzór nad sposobem ich funkcjonowania w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych.

1.2 Sprawy indywidualne

W 2014 roku zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne związane z prawem dziecka do życia i ochrony zdrowia dotyczyły m.in.:

- **prawa do bezpłatnych świadczeń medycznych**

Zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka sprawy z tej kategorii dotyczyły szczegółowych zagadnień wynikających ze specyfiki sytuacji dziecka i związanego z nią prawa do bezpłatnych świadczeń zdrowotnych. Wątpliwości zgłaszających dotyczyły prawa do świadczeń dziecka w przypadkach, gdy jego rodzice mieli status osób bezrobotnych oraz gdy dziecko przebywało poza miejscem stałego zamieszkania lub jeden z rodziców korzystał ze świadczeń medycznych w innym kraju UE⁵⁸.

Wszystkim zgłaszającym udzielano szczegółowych informacji, natomiast w sprawach budzących wątpliwości Rzecznik występował o wyjaśnienia do poszczególnych placówek medycznych.

Przykładem może być sprawa braku dostępności do pełnego zakresu świadczeń dla dziecka, którego rodzic zmienił kraj zamieszkania, przenosząc się na stałe do Polski. Matka dziecka nie dostarczyła dokumentu umożliwiającego korzystanie ze świadczeń zdrowotnych w pełnym zakresie. W odpowiedzi wyjaśniono jej zasady i warunki wykonywania prawa do świadczeń na terenie UE⁵⁹. Matka, po dokonaniu niezbędnych czynności i dostarczeniu wymaganej dokumentacji, uzyskała możliwość objęcia dziecka pełnym zakresem świadczeń.

---

⁵⁷ RzPP-RRzPP.420.17.2014.BW.

⁵⁸ ZSS/400/25/2014/EK, ZSS/400/39/2014/EK.

⁵⁹ ZSS/400/50/2014/EK.

- **dostępu do świadczeń medycznych, w tym rehabilitacyjnych**

Do Rzecznika Praw Dziecka, podobnie jak w latach poprzednich, zgłaszano liczne sprawy dotyczące długiego czasu oczekiwania na przyjęcie dziecka przez lekarza specjalistę⁶⁰ (okulistę, endokrynologa, kardiologa czy alergologa). Podnoszono również kwestie zbyt długiego czasu oczekiwania na wykonanie zabiegu operacyjnego⁶¹ oraz ograniczonego dostępu do zabiegów rehabilitacyjnych⁶².

Odrębną kategorię stanowiły problemy związane z oczekiwaniem na pomoc medyczną udzielaną w trybie pilnym⁶³, najczęściej w godzinach popołudniowych bądź w nocy. W dalszym ciągu problemem jest uzyskanie przez potrzebujące dzieci pomocy specjalistycznej. Małoletni pacjenci często narażeni są na ból i stres oraz inne niedogodności wynikające z konieczności wielogodzinnego oczekiwania na przyjęcie przez lekarza⁶⁴ na korytarzu szpitala pełniącego dyżur.

Przykładem z tej kategorii może być sprawa jedenastoletniej Zuzanny, której matka poinformowała, że córka otrzymała skierowanie do szpitala w trybie pilnym na operację usunięcia migdałków podniebiennych⁶⁵. Jednocześnie matka poinformowała, że czas oczekiwania na wykonanie zabiegu wynosi ponad rok. Rzecznik interweniował w placówce medycznej odpowiedzialnej za wykonanie zabiegu. Wskutek interwencji kierownik kliniki zaproponował matce dziecka indywidualną konsultację medyczną umożliwiającą ocenę stanu klinicznego pacjentki oraz szczegółowo poinformował o procedurach postępowania w przypadku konieczności wykonania zabiegu w trybie pilnym.

Innym przykładem może być sprawa dziewczynki ze zdiagnozowaną rzadką, nieuleczalną chorobą genetyczną wymagającą podjęcia działań rehabilitacyjnych⁶⁶. Matka poinformowała Rzecznika, że wniosek o dofinansowanie ze środków PFRON uczestnictwa dziecka w turnusie rehabilitacyjnym został rozpatrzony negatywnie z powodu braku środków. Rzecznik Praw Dziecka wystąpił z interwencją do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, który przyznał zasiłek celowy. Dziecko wzięło udział w turnusie rehabilitacyjnym.

Kolejnym przykładem może być sprawa dziewczynki wymagającej podawania hormonu wzrostu⁶⁷. Okres oczekiwania na lek wydłużał się pomimo zakwalifikowania

---

⁶⁰ ZSS/401/44/2014/EK, ZSS/403/55/2014/EK, ZSS/401/31/2014/EK, ZSS/403/38/2014/EK.

⁶¹ ZSS/403/3/2014/EK, ZSS/401/35/2014/EK, ZSS/403/39/2014/EK.

⁶² ZSS/401/16/2014/EK, ZSS/45/12/2014/EK, ZSS/45/54/2014/EK, ZSS/45/65/2014/EK.

⁶³ ZSS/403/69/2014/EK, ZSS/403/64/2013/EK, ZSS/403/42/2013/EK, ZSS/403/43/2013/EK.

⁶⁴ ZSS/403/64/2014/EK, ZSS/402/35/2014/EK, ZSS/403/69/2014/EK, ZSS/403/26/2014/EK.

⁶⁵ ZSS/403/21/2014/KT.

⁶⁶ ZSS/401/26/2014/EK.

⁶⁷ ZSS/401/29/2014/EK.

dziecka do programu terapeutycznego. W efekcie działania Rzecznika dziecko zostało niezwłocznie poddane niezbędnej terapii hormonalnej.

Osobną kategorią spraw były te związane z leczeniem dziecka za granicą⁶⁸. Zgłaszane do Rzecznika problemy dotyczyły zbyt długiego okresu oczekiwania na decyzję o potrzebie leczenia poza granicami kraju. W wielu przypadkach rodzice domagali się leczenia dziecka za granicą mimo możliwości leczenia go w kraju czy też zwrotu kosztów leczenia dziecka za granicą bez uprzedniego uzyskania zgody na to leczenie. Rzecznik każdorazowo zwracał się o wyjaśnienia do właściwych organów, a osobom zgłaszającym udzielał informacji, w tym wskazywał procedury i przepisy prawa regulujące tę problematykę.

- **kosztów leczenia**

Do Rzecznika Praw Dziecka zgłaszane były sprawy braku refundacji określonych preparatów bądź procedur medycznych. Niektóre preparaty lecznicze nie zostały objęte refundacją lub liczba pacjentów, którym refundacja została przyznana, uległa ograniczeniu⁶⁹. W celu szczegółowego wyjaśnienia poszczególnych spraw Rzecznik występował do Departamentu Polityki Lekowej i Farmacji w Ministerstwie Zdrowia oraz wojewódzkich i krajowych konsultantów poszczególnych dziedzin medycyny. Osobom zgłaszającym problem udzielał odpowiedzi na pytania, w jaki sposób starać się o uzyskanie leku zastępczego lub pomocy finansowej na zakup leków. Rzecznik, po szczegółowym zbadaniu każdego ze zgłoszonych przypadków, wyjaśniał również, że ograniczenia w dostępie do niektórych preparatów (nazywanych przez opiekunów chorych dzieci lekami) wynikały z rodzaju choroby oraz braku badań umożliwiających ocenę ich efektów terapeutycznych⁷⁰.

Przykładem może być zgłoszona do Rzecznika sprawa chłopca⁷¹, u którego zdiagnozowano chorobę będącą następstwem wady genetycznej. Chłopiec otrzymywał preparat traktowany przez rodziców jako lek, w związku z czym domagali się oni dopuszczenia go do obrotu w kraju oraz jego refundacji. W wyniku działań wyjaśniających ustalono, że preparat zawierający wskazywaną przez rodziców substancję czynną jest dostępny w Polsce zarówno w aptekach, jak i w sprzedaży poza apteczną.

Inną sprawą był przypadek dziewczynki skutecznie leczonej produktem leczniczym refundowanym w terapiach innych schorzeń, lecz nier refundowanym w leczeniu choroby,

---

⁶⁸ ZSS/401/1/2014/EK, ZSS/401/16/2014/EK, ZSS/401/41/2014/EK.

⁶⁹ ZSS/401/2/2014/EK, ZSS/401/6/2014/EK, ZSS/401/32/2014/EK, ZSS/401/34/2014/EK.

⁷⁰ ZSS/401/2/2014/EK.

⁷¹ ZSS/401/2/2014/EK.

na którą cierpiała⁷². Matka poinformowała, że chociaż jej dziecko nie wymaga dalszego leczenia, to prosi o rozpatrzenie sprawy w sposób generalny, który zabezpieczy pozostałe dzieci borykające się z takimi problemami. Rzecznik uznając potrzebę systemowego rozwiązania tej kwestii, wystąpił o wyjaśnienia do konsultanta krajowego w dziedzinie pediatrii metabolicznej, podkreślając potrzebę podjęcia działań w celu wypracowania rozwiązań poprawiających sytuację dzieci chorujących na tzw. choroby rzadkie i ultraradkie. Konsultant podzielił pogląd Rzecznika, że istnieje potrzeba zorganizowania systemowej opieki nad dziećmi z chorobami rzadkimi. W tym celu konsultant krajowy rozpoczął proces wnioskowania o powołanie konsultantów wojewódzkich wyspecjalizowanych w dziedzinie pediatrii metabolicznej, w których kompetencjach będzie rozstrzygnięcie zasadności leczenia wybranymi preparatami.

Kolejnym przykładem może być sprawa małego chłopca⁷³, który uległ wypadkowi narciarskiemu w Austrii. Rzecznik poinformował osobę zgłaszającą o procedurach i przepisach prawa odnoszących się do sytuacji, w której zagraniczny podmiot udzielający świadczenia zdrowotnego żąda zapłaty. Wskazał, że warunkiem refundacji kosztów leczenia przez NFZ jest przedłożenie rachunków za wykonane świadczenia.

Do Rzecznika kierowane były także prośby o wsparcie finansowe dzieci w związku z koniecznością dokonania opłat za np. zabieg operacyjny⁷⁴, turnus rehabilitacyjny⁷⁵, leki lub sprzęt medyczny⁷⁶. W związku z tym, że Rzecznik nie ma ustawowych możliwości wsparcia finansowego, wskazywał wnioskodawcom instytucje i organizacje, do których można zwrócić się o pomoc finansową bądź występował do właściwych podmiotów o udzielenie pomocy⁷⁷.

Wielokrotnie zgłaszano również problemy dotyczące kontraktów na świadczenia zdrowotne dla dzieci⁷⁸. Problemy dotyczyły zarówno wysokości kontraktu, jak i przypadków odmowy jego uzyskania. Rzecznik analizował poszczególne sprawy, a następnie decydował o rodzaju i zakresie interwencji. Przykładem może być sprawa kontraktu zgłoszona przez matki dzieci przebywających w Ośrodku Rehabilitacyjno–Edukacyjno–Wychowawczym w C.⁷⁹ Rzecznik podjął interwencje u dyrektora Oddziału Wojewódzkiego Narodowego

---

⁷² ZSS/401/7/2014/EK.

⁷³ ZSS/401/41/2014/EK.

⁷⁴ ZSS/401/35/2014/EK.

⁷⁵ ZSS/45/9/2014/EK.

⁷⁶ ZSS/401/33/2014/EK, ZSS/401/48/2014/EK.

⁷⁷ ZSS/401/35/2014/EK, ZSS/401/27/2014/EK, ZSS/401/48/2014/EK, ZSS/401/33/2014/EK.

⁷⁸ ZSS/401/18/2014/EK, ZSS/401/36/2014/EK, ZSS/401/37/2014/EK, ZSS/401/20/2014/EK.

⁷⁹ ZSS/45/65/2014/EK.

Funduszu Zdrowia i Przewodniczącego Rady Miejskiej w C. Działania Rzecznika przyczyniły się do uzyskania przez placówkę kontraktu na świadczenia zdrowotne w zakresie rehabilitacji.

- **dostępności do placówek medycznych**

Do Rzecznika wpływały sprawy dotyczące usytuowania i dostępności do placówek medycznych. Miało to związek z działaniami podejmowanymi przez władze samorządowe, które miały na celu m.in. racjonalizację kosztów utrzymania bądź potrzebę usprawnienia działań placówek przez ich restrukturyzację. Rodzice, zadowoleni z usług danej placówki medycznej, występowali⁸⁰ o pozostawienie funkcjonowania placówki, która miała być zlikwidowana, połączona lub przeniesiona w inne miejsce. Często zgłaszali również potrzebę utworzenia oddziału lub konkretnej placówki⁸¹. W każdej z tych spraw Rzecznik badał zasadność podejmowanych decyzji z uwagi na dobro dzieci, występował o wyjaśnienia do władz samorządowych, analizował przedstawioną argumentację i udzielał odpowiedzi osobom zgłaszającym.

Przykładem sprawy, w której zwrócono się o utworzenie nowej placówki, była wniesiona przez konsultanta wojewódzkiego w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży prośba o rekomendację Rzecznika dla utworzenia w Łodzi Klinicznego Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży. Ponieważ Rzecznik Praw Dziecka wielokrotnie wskazywał właściwym organom na potrzebę lepszego zabezpieczenia potrzeb dzieci w zakresie opieki psychiatrycznej, jednoznacznie poparł inicjatywę i wystąpił w tej sprawie do Rektora Uniwersytetu Medycznego w Łodzi⁸².

Kolejny rodzaj działań podejmowanych przez Rzecznika to interwencje w przypadku zagrożenia dalszego funkcjonowania placówki⁸³. Przykładem może być zgłoszenie zamiaru likwidacji Ośrodka Rehabilitacji i Leczenia Dzieci w J. – placówki dla dzieci z przewlekłymi chorobami układu oddechowego. Rzecznik podjął interwencję u wojewódzkich władz samorządowych oraz wsparł aktywność lokalnych osób zaangażowanych w ratowanie placówki. Podjęte działania skutkowały pozostawieniem funkcjonowania placówki, która nadal przyjmuje dzieci.

Innym przykładem mogą być podejmowanie przez Rzecznika aktywności mające na celu zabezpieczenie potrzeb małych pacjentów wymagających leczenia w oddziale

---

⁸⁰ ZSS/403/43/2014/EK, ZSS/403/63/2014/EK, ZSS/403/11/2014/EK.

⁸¹ ZSS/403/27/2014/EK, ZSS/403/59/2014/EK, ZSS/403/68/2014/EK, ZSS/403/52/2014/EK, ZSS/403/35/2014/EK.

⁸² ZSS/403/52/2014/EK.

⁸³ ZSS/403/48/2014/EK.

psychiatrycznym zamieszkałych na terenie województwa podlaskiego⁸⁴. Od wielu lat na tym terenie nie funkcjonuje tego typu placówka, przez co poziom zabezpieczenia potrzeb zdrowotnych w tym zakresie jest niezgodny z dobrem dzieci. Obecnie trwają zaawansowane prace zmierzające do otwarcia takiego oddziału w Siemiatyczach.

- **organizacji i funkcjonowania placówek medycznych**

Ta grupa spraw stanowiła najczęściej zgłaszane Rzecznikowi problemy z zakresu szeroko rozumianej ochrony zdrowia. Sprawy z tej kategorii dotyczyły nieprawidłowości w organizacji pracy placówek medycznych, w tym: braku aktualnej informacji o godzinach przyjęć⁸⁵, doraźnych zmian organizacyjnych⁸⁶ (również zmian personelu leczącego dziecko) oraz niewystarczającej współpracy poszczególnych komórek organizacyjnych danej placówki⁸⁷, co skutkowało brakiem wystarczającej dostępności do świadczeń medycznych dla dzieci. Takie sytuacje powodowały u rodziców poczucie zagubienia i przekonanie o niewydolności systemu ochrony zdrowia. Informacje przekazywane przez dyrektorów placówek medycznych, np. o ograniczeniu badań lub przesunięciu terminu wykonania zabiegu z powodu niewystarczającej wysokości podpisanego przez Oddział NFZ kontraktu z placówką, w żadnym przypadku nie były akceptowalne dla rodzica.

Przykładem może być sprawa braku dostępności do całodobowych dyżurów okulistycznych dla dzieci w Warszawie. W efekcie dzieci wymagające chirurgicznej interwencji okulistycznej musiały być przewożone do odległych miast (np. Płocka czy Ciechanowa), w których organizowane były dyżury okulistyczne. Na skutek interwencji Rzecznika Praw Dziecka od 15 września 2014 roku całodobowe świadczenia z zakresu okulistyki dla dzieci są świadczone przez Centrum Zdrowia Dziecka⁸⁸.

W reakcji na większość zgłaszanych spraw dotyczących funkcjonowania placówek medycznych Rzecznik Praw Dziecka występował m.in. do organów samorządowych o analizę stanu zabezpieczenia potrzeb zdrowotnych dzieci lub analizę zgłaszanych skarg i wniosków. Rzecznik zwracał się również o wyjaśnienia bądź podjęcie działań wyjaśniających do oddziałów wojewódzkich Narodowego Funduszu Zdrowia oraz krajowych i wojewódzkich konsultantów z poszczególnych dziedzin medycyny o opinię dotyczącą zaspokojenia określonych potrzeb zdrowotnych małoletnich pacjentów. W licznych przypadkach

---

⁸⁴ ZSS/403/15/2014/EK.

⁸⁵ ZSS/402/29/2014/EK, ZSS/402/30/2014/EK.

⁸⁶ ZSS/403/38/2014/EK.

⁸⁷ ZSS/403/4/2014/EK.

⁸⁸ ZSS/403/9/2014/EK.

przekazywał Rzecznikowi Praw Pacjenta informacje o stwierdzonych nieprawidłowościach i zwracał się o analizę indywidualnych spraw.

- **przestrzegania praw małoletnich pacjentów**

W tej kategorii liczną grupę stanowiły sprawy dotyczące naruszania prawa dziecka do przebywania razem z rodzicami (opiekunami) w szpitalu, możliwości obecności rodziców podczas wykonywania dziecku zabiegów medycznych, nieodpowiedniego traktowania dziecka w szpitalu (również lekceważenia potrzeb dziecka w zakresie prawa do zachowania intymności) bądź wykonywania zabiegów medycznych w sposób rutynowy i gwałtowny, a przez to bolesny dla dziecka⁸⁹. Zwracano się również o poradę prawną w zakresie wskazania podstawy pozwalającej rodzicowi na pobyt z dzieckiem w szpitalu⁹⁰, w tym pobierania za to opłat.

Przykładem interwencji Rzecznika, która zakończyła się zabezpieczeniem dobra dzieci, była sprawa dotycząca możliwości przebywania rodziców z dziećmi leczonymi na oddziale neurochirurgii w Centrum Zdrowia Dziecka⁹¹. Przez długi czas rodzice musieli opuszczać oddział na noc. Od lipca 2014 roku, pomimo trudnych warunków lokalowych, umożliwiono jednemu opiekunowi dziecka przebywanie z małoletnim pacjentem przez całą dobę.

Odrębną kategorią były sprawy dotyczące zasadności oraz wysokości opłat pobieranych za pobyt rodziców z dzieckiem w zakładach leczniczych⁹². Rzecznik występował o zbadanie sprawy do Rzecznika Praw Pacjenta, a także do dyrektorów zakładów leczniczych o wyjaśnienia i podjęcie działań zgodnych z dobrem dziecka⁹³. Zdaniem Rzecznika Praw Dziecka uzależnienie realizacji prawa małoletniego pacjenta do dodatkowej opieki pielęgnacyjnej od możliwości majątkowych rodzica w systemie finansowanym ze środków publicznych jest niedopuszczalne. Rzecznik informował także rodziców będących w trudnej sytuacji materialnej, że mogą zwrócić się do kierownika podmiotu leczniczego o zwolnienie od ponoszenia opłaty lub o pomoc materialną do jednostki pomocy społecznej.

Rzecznik dokonywał również analizy protokołów z kontroli oddziałów psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży przeprowadzonych przez Rzecznika Praw Pacjenta oraz analizował informacje od placówek medycznych o wykonaniu przez nie zaleceń

---

⁸⁹ ZSS/403/60/2014/EK, ZSS/403/47/2014/EK, ZSS/402/35/2014/EK, ZSS/401/25/2014/EK, ZSS/401/30/2014/EK, ZSS/403/54/2014/EK.

⁹⁰ ZSS/403/60/2014/EK.

⁹¹ ZSS/403/50/2014/EK.

⁹² ZSS/401/25/2014/EK, ZSS/401/39/2014/EK, ZSS/401/30/2014/EK.

⁹³ ZSS/402/21/2014/EK, ZSS/403/44/2014/EK, ZSS/403/69/2014/EK.

pokontrolnych. W przypadku stwierdzenia nieprzestrzegania praw dziecka–pacjenta występował do dyrekcji szpitala o dokonanie niezbędnych zmian w funkcjonowaniu placówek.

Za przykład może posłużyć sprawa pacjentów przebywających w Oddziale Psychiatrycznym dla Dzieci i Młodzieży w Ł. Małoletni pacjenci zwrócili się do Rzecznika, wskazując na nieprawidłowości polegające na bagatelizowaniu zgłaszanych przez nich spraw oraz niezasadnego podawania leków, w tym w postaci iniekcji. Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Rzecznika Praw Pacjenta o przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego, które nie potwierdziło zgłaszanych zarzutów⁹⁴.

Innym przykładem może być sprawa dotycząca nieprawidłowości w szpitalu psychiatrycznym w L. Wobec powtarzających się sygnałów o naruszaniu praw małoletnich pacjentów Rzecznik Praw Dziecka zlecił w trybie pilnym zbadanie sprawy na miejscu⁹⁵. Skargi okazały się zasadne. W czasie badania sprawy ustalono również, że znaczna część pacjentów, ze względu na rozpoznane zaburzenia, powinna przebywać w placówkach dla młodzieży z zaburzeniami zachowania, dlatego umieszczenie ich na oddziale psychiatrycznym, w tym na oddziale o zastrzonym rygorze, nie było adekwatne i nie zabezpieczało potrzeb małoletnich pacjentów. Przeprowadzona kontrola wykazała szereg nieprawidłowości dotyczących przestrzegania praw dziecka–pacjenta, tj.:

- stosowanie wobec dzieci metod działania poniżających ich godność,
- niejasny system kar i nagród,
- niewystarczające zaopatrzenie w podstawowe środki higieny,
- ubogą ofertę zajęć terapeutycznych i rekreacyjnych,
- złe warunki socjalne,
- brak informacji dla dzieci dotyczących rozwiązywania ich bieżących spraw,
- stosowanie kar mających charakter odpowiedzialności zbiorowej oraz nieprawidłowości w zakresie stosowania przymusu bezpośredniego.

Rzecznik Praw Dziecka przekazał dyrektorowi szpitala oraz Rzecznikowi Praw Pacjenta informację o wynikach badania przeprowadzonego w dniach 28–29 sierpnia 2014 roku wraz z wnioskami o zmianę dotychczasowej praktyki.

W innych sytuacjach w przypadku uzyskania informacji o nieprawidłowościach w postępowaniu z małoletnimi pacjentami przebywającymi na oddziałach psychiatrycznych Rzecznik podejmował interwencje, występując do dyrektorów placówek lub ich organów

---

⁹⁴ ZSS/403/44/2014/EK.

⁹⁵ ZSS/403/51/2014/EK, ZSS/403/53/2014/EK.

założycielskich o szczegółowe wyjaśnienia w sprawie, a do konsultantów wojewódzkich z dziedziny psychiatrii dzieci i młodzieży o przeprowadzenie działań kontrolnych⁹⁶.

Kolejnym przykładem sprawy analizowanej przez Rzecznika była skarga babki chłopca przebywającego na oddziale psychiatrycznym w W. na zachowanie personelu oddziału, tj. stosowanie przemocy wobec dziecka, niestaranne leczenie oraz tolerowanie w oddziale zjawiska przemocy rówieśniczej⁹⁷. Wojewódzki konsultant w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży na wniosek Rzecznika zbadał sprawę oraz dokonał oceny prawidłowości leczenia dziecka. Badanie nie potwierdziło prawdziwości zarzutów.

Ważnym działaniem systemowym było opracowanie we współpracy z Rzecznikiem Praw Pacjenta *Karty Praw Dziecka–Pacjenta*, która w zrozumiały sposób przedstawia informacje o prawach przysługujących dziecku podczas pobytu w placówce ochrony zdrowia. Karta w przystępny dla percepcji dziecka sposób przekłada przepisy ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta oraz Konwencji o prawach dziecka. Podstawowym celem jej upowszechniania jest m.in. zwrócenie uwagi na podmiotowość dziecka w kontakcie z pracownikami ochrony zdrowia i uświadomienie małoletnim, jakie prawa im przysługują. Tekst *Karty Praw Dziecka–Pacjenta* (Załącznik nr 16) został przesłany do placówek leczących dzieci.

- **błędów lekarskich i dochodzenia roszczeń związanych z udzielaniem świadczeń medycznych oraz bezpieczeństwa procedur leczniczych**

Sprawy, które wnosili do Rzecznika rodzice dzieci, dotyczyły błędów w stosowaniu procedur medycznych, w tym niestaranności w wykonywaniu zabiegów, co skutkowało możliwością powstania powikłań, przedłużeniem leczenia dziecka lub trwałym uszczerbkiem na zdrowiu⁹⁸. Inne sprawy dotyczyły m.in.: udzielania niewystarczających informacji o stanie zdrowia dziecka, utrudnionego dostępu do dokumentacji medycznej, niedoceniań znaczenia przeżyć emocjonalnych pacjenta, czy bagatelizowania uwag rodziców zgłaszanych podczas terapii, w tym uznawanie postępowania personelu medycznego jako zawsze zgodnego z obowiązującymi przepisami⁹⁹. Rzecznik informował rodziców o organach i instytucjach, u których mogą dochodzić roszczeń oraz wskazywał tryb ich dochodzenia. Występował do Rzecznika Praw Pacjenta, Narodowego Funduszu Zdrowia, krajowych i wojewódzkich

---

⁹⁶ ZSS/403/12/2014/EK, ZSS/403/42/2014/EK.

⁹⁷ ZSS/403/31/2014/EK.

⁹⁸ ZSS/402/3/2014/EK, ZSS/403/67/2014/EK, ZSS/403/34/2014/EK, ZSS/441//358/2014/EK, ZSS/403/13/2014/EK, ZSS/402/33/2014/EK.

⁹⁹ ZSS/402/4/2014/EK, ZSS/402/15/2014/EK, ZSS/402/16/2014/EK, ZSS/402/22/2014/EK, ZSS/402/23/2014/EK.

konsultantów z poszczególnych dziedzin medycyny, a także do dyrektorów placówek medycznych. Rzecznik monitorował także postępowania przygotowawcze prowadzone przez organy ścigania.

Listy, w których rodzice dzieci składali skargi dotyczące błędów medycznych, zawierały w swej treści wiele elementów emocjonalnych, w tym żal i bezradność oraz niewiarę w skuteczność i celowość podejmowanych działań. W pismach i rozmowach z Rzecznikiem rodzice nie kryli nieufności, w tym obawy, że nie zostanie im udzielona stosowna pomoc. W kontaktach z rodzicami, oprócz przekazywania informacji merytorycznych, konieczne było udzielenie elementarnego wsparcia psychologicznego.

Należy podkreślić, że wyjaśnienia z placówek medycznych na wystąpienia Rzecznika w konkretnych sprawach były na ogół wnikliwe i pozwalały na całościowe odniesienie się do zgłaszanych problemów chorych dzieci.

Oddzielną kategorię stanowiły sprawy, w których, na skutek nieprawidłowości, zaniedbań lub zaniechań w postępowaniu personelu medycznego, doszło do zgonu dziecka¹⁰⁰. Rzecznik, poprzez analizę przekazanej dokumentacji lub wystąpienie do organów ścigania prowadzących postępowania przygotowawcze, przeprowadzał badanie każdej zgłoszonej sprawy, a następnie monitorował podejmowane działania. Rzecznik występował także do organów założycielskich placówek o informacje w sprawie zmiany procedur w taki sposób, by wyeliminować możliwość popełnienia błędów lub zaniechań w przyszłości. Przykładem może być sprawa zgonu dziecka w Z.¹⁰¹ W postępowaniu wyjaśniającym ustalono, że oczekiwanie na karetkę mającą przewieźć dziecko do szpitala specjalistycznego trwało ponad godzinę. Podjęta na wniosek Rzecznika analiza przebiegu zdarzenia spowodowała, że w szpitalu zmieniono procedury dotyczące transportu chorych, a z lekarzem organizującym przewóz dziecka rozwiązano umowę.

W 2014 roku nadal do Rzecznika wpływały sprawy dotyczące szczepień, w których rodzice prezentowali wątpliwości lub własne przekonania co do niecelowości, a nawet szkodliwości stosowania tego typu profilaktyki¹⁰². W indywidualnych rozmowach telefonicznych przeprowadzanych z rodzicami dzieci Rzecznik przekonywał o wartości szczepień ochronnych i odsyłał do opinii ekspertów oraz fachowej literatury.

---

¹⁰⁰ ZSS/402/1/2014/EK, ZSS/402/14/2014/EK, ZSS/402/17/2014/EK, ZSS/403/10/2014/EK, ZSS/403/5/2014/EK, ZSS/441/49/2014/EK, ZSS/441/79/2014/EK, ZSS/441/81/2014/EK.

¹⁰¹ ZSS/441/49/2014/EK.

¹⁰² ZSS/402/31/2014/EK, ZSS/402/34/2014/EK, ZSS/073/7/2014/EK, ZSS/402/25/2014/EK, ZSS/441/394/2014/EK.

- **wypadków drogowych z udziałem dzieci**

Na wniosek matki dziewczynki Rzecznik Praw Dziecka zbadał sprawę wypadku drogowego w P.¹⁰³ W toku badania sprawy ustalono, że wobec sprawcy wypadku drogowego, w wyniku którego małeletnia doznała rozległych obrażeń ciała, Prokurator Rejonowy w P. skierował do Sądu Rejonowego w P. wniosek o warunkowe umorzenie postępowania. Rzecznik wystąpił do Sądu o informację i akta sprawy. Sąd nie przychylił się do wniosku prokuratora, a sprawę skierował na rozprawę. Postępowanie karne jest w toku. Rzecznik na bieżąco monitoruje jego przebieg.

Rzecznik zwrócił się również w tej sprawie do dyrektora szpitala dziecięcego w W., wskazując, że dokumentacja medyczna nie zawierała istotnych informacji mogących posłużyć do przeprowadzenia ważnych dowodów w sprawie. Wskazał, że indywidualna dokumentacja medyczna nie służy wyłącznie odzwierciedleniu stanu zdrowia i historii choroby pacjenta, ale może służyć również organom powołanym do ścigania przestępstw. W tej sprawie biegły z zakresu techniki samochodowej i ruchu drogowego, z uwagi na niepełność dokumentacji medycznej, nie miał możliwości pełnej weryfikacji określonych wartości prędkości ruchu samochodu, który uderzył w prawidłowo przechodzącą przez przejście dla pieszych małeletnią.

Rzecznik zwrócił się także do Starosty P. o zweryfikowanie obowiązującej organizacji ruchu w miejscu zdarzenia i w jego pobliżu. W odpowiedzi Rzecznik został poinformowany, że dokonano sprawdzenia organizacji ruchu i stwierdzono, że jest ona zgodna z projektem stałej organizacji ruchu. Jednocześnie wskazano, że planowane jest przeprowadzenie analizy istniejącej organizacji ruchu w miejscu zdarzenia – w zakresie bezpieczeństwa ruchu i jego efektywności – w celu wykonania nowych projektów stałej organizacji ruchu.

- **stanu technicznego placów zabaw**

Podobnie jak w latach ubiegłych do Rzecznika wpłynęło wiele skarg dotyczących ochrony zdrowia i życia dzieci w kontekście złego stanu technicznego placów zabaw¹⁰⁴. Zgłoszenia odnosiły się zarówno do obiektów gminnych, jak i do placów stanowiących własność podmiotów prywatnych.

---

¹⁰³ ZSS/441/69/2014/KT.

¹⁰⁴ ZSS/441/6/2014/MW, ZSS/441/159/2014/MW, ZSS/441/171/2014/MW, ZSS/441/262/2014/MW, ZSS/441/264/2014/MW, ZSS/441/277/2014/MW, ZSS/441/343/2014/MW, ZSS/441/380/2014/MW.

Jedna ze spraw zgłoszona została przez zaniepokojonego mieszkańca miasta T.¹⁰⁵ W swojej skardze mężczyzna wskazał, że gminny plac zabaw jest zdewastowany. Zgłaszający załączył obszerną dokumentację fotograficzną potwierdzającą zły stan techniczny obiektu.

Rzecznik wystąpił do Wójta Gminy T. o podjęcie pilnych działań w celu zagwarantowania bezpieczeństwa dzieciom korzystającym z placu. Wskazał również, że stan techniczny urządzeń znajdujących się na placach zabaw musi być zgodny z przepisami¹⁰⁶ oraz innymi obowiązującymi normami dotyczącymi bezpieczeństwa na placach zabaw. Po interwencji Rzecznika wszystkie uszkodzone elementy zostały wymienione na nowe, zaś stare urządzenia zostały poddane konserwacji.

---

¹⁰⁵ ZSS/441/50/2014/MW.

¹⁰⁶ Ustawa z 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jedn.: Dz.U. z 2013, poz. 1409, ze zm.); rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. z 2002 r. nr 75, poz. 690, ze zm.).

2. PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE

(...) Państwa–Strony będą okazywały odpowiednią pomoc rodzicom oraz opiekunom prawnym w wykonywaniu przez nich obowiązków związanych z wychowywaniem dzieci oraz zapewnią rozwój instytucji, zakładów i usług w zakresie opieki nad dziećmi.

(art. 18 Konwencji o prawach dziecka)

W 2014 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem 23 716 spraw związanych z prawem dziecka do wychowania w rodzinie.

Rzecznik zwracał się do organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach dotyczących m.in.:

- postępowania o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką,
- prawa dziecka do wychowywania i kontaktów z obojgiem rodziców,
- wokand sądowych,
- kwalifikowania kandydatów na rodziny zastępcze,
- nadzoru nad rodzinami zastępczymi,
- procedury wysłuchania małoletnich,
- wykonywania orzeczeń w zakresie umieszczania małoletnich w pieczy zastępczej,
- funkcjonowania placówek opiekuńczo–wychowawczych oraz ich współdziałania z innymi instytucjami na rzecz powrotu dziecka do środowiska rodzinnego,
- zapewnienia właściwej opieki wychowankom placówek opiekuńczo–wychowawczych i resocjalizacyjnych,
- skreślania wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych z list podopiecznych placówek opiekuńczo–wychowawczych,
- kontaktów i współpracy z rodziną biologiczną małoletnich umieszczonych w placówkach,
- stosowania niewłaściwych kar w placówkach opiekuńczo–wychowawczych,
- pobytu małoletnich w szpitalach specjalistycznych,
- uprowadzeń rodzicielskich,
- małoletnich cudzoziemców przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2.1 Wystąpienia generalne

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do wychowania w rodzinie w 2014 roku dotyczyły:

- **kwifikowania kandydatów na rodziny zastępcze oraz nadzoru nad rodzinami zastępczymi – wystąpienie z 5 czerwca 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka ponownie zwrócił się¹⁰⁷ do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o analizę funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej i przeprowadzenie niezbędnych zmian legislacyjnych w kwestii kwalifikowania kandydatów na rodziny zastępcze oraz nadzoru nad tymi rodzinami. W ocenie Rzecznika istnieje potrzeba wydania aktu prawnego, który przyczyni się do podniesienia standardów procedur prowadzenia kwalifikacji kandydatów na rodziny zastępcze. Rzecznik wskazał, że niezbędne jest dokonywanie pogłębionych wywiadów środowiskowych oraz diagnozy psychologicznej i pedagogicznej kandydatów przy zastosowaniu ściśle określonych metod badawczych. Wątpliwości Rzecznika budziły także kwestie dotyczące zbyt niskiego minimalnego czasu trwania szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze oraz braku uregulowań, które skutkowałyby ujednoczeniem ich organizacji.

Ponadto Rzecznik wskazał na konieczność dokonywania, w ramach nadzoru, rekwalifikacji rodzin co dwa lata. Dodatkowo poddał pod rozwagę możliwość wzmocnienia nadzoru nad funkcjonowaniem rodzinnej pieczy zastępczej poprzez nadanie szczegółowych kompetencji kontrolnych odpowiednim organom rządowym i samorządowym.

Minister Pracy i Polityki Społecznej w odpowiedzi poinformował, że został złożony projekt poselski ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw¹⁰⁸, który uwzględni większość postulatów Rzecznika Praw Dziecka. Przedmiotowy projekt zakładał wzmocnienie procesu kwalifikacji kandydatów na rodziny zastępcze i prowadzących rodzinne domy dziecka przez prowadzenie obowiązkowych badań psychologicznych, które będą aktualizowane co dwa lata. Nowelizacja ta przewidywała również wzmocnienie przepisów dotyczących kontroli systemu ze strony starosty oraz wprowadzenie kontroli wojewody nad realizacją zadań wynikających z ustawy.

19 września 2014 roku weszła w życie nowelizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej uwzględniająca wnioski Rzecznika Praw Dziecka kierowane

---

¹⁰⁷ ZSR/500/5/2014/MS.

¹⁰⁸ DSR-I-073-41-1-KM/14.

w wystąpieniach do Ministra Pracy i Polityki Społecznej oraz te zgłaszane bezpośrednio podczas prac na ustawą w Sejmie.

- **realizacji prawa dziecka do kontaktów z obojgiem rodziców – wystąpienie z 11 czerwca 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił¹⁰⁹ do Ministra Sprawiedliwości o zlecenie i przedstawienie wyników analizy praktyki sądowej, z uwzględnieniem badań aktowych, celem dokonania oceny funkcjonowania rozwiązań w zakresie prowadzenia postępowań sądowych o wykonywanie ustalonych kontaktów. W ocenie Rzecznika Praw Dziecka wyniki dokonanej analizy posłużą do wypracowania koniecznych zmian o charakterze legislacyjnym lub do wprowadzenia dobrych praktyk w zakresie prowadzenia postępowań w tym przedmiocie. Celem nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego, dokonanej ustawą¹¹⁰ z dnia 26 maja 2011 roku w zakresie wprowadzenia procedury wykonywania kontaktów (art. 598¹⁵ i nast.), było zwiększenie efektywności środków stosowanych dla wymuszenia respektowania orzeczeń o kontaktach z dziećmi.

W odpowiedzi¹¹¹ Minister Sprawiedliwości poinformował, że aktualnie trwa proces wykładni doktrynalnej i orzeczniczej wymienionych wyżej regulacji, który dopełni normatywną treść znowelizowanych przepisów. Powołano Zespół problemowy do spraw prawa rodzinnego przy Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego działającej przy Ministrze Sprawiedliwości, który analizuje zgłaszane postulaty i ocenia obowiązujące uregulowania prawne oraz podejmuje stosowane działania legislacyjne. W związku z wystąpieniem Rzecznika Praw Dziecka zwrócono się do Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości o dokonanie analizy i oceny praktyki sądowej i funkcjonowania obecnych regulacji dotyczących postępowania o wykonywanie kontaktów z dziećmi.

- **jawności wokand sądowych w sądownictwie powszechnym w sprawach rodzinnych – wystąpienie z 12 czerwca 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się¹¹² do Ministra Sprawiedliwości o wskazanie etapu prac mających na celu zmianę praktyki prowadzącej do nieujawnienia danych osobowych dzieci w treści wokandy sądowej. W ocenie Rzecznika zarówno regulacja, jak i praktyka w zakresie określania przedmiotu sprawy treści wokandy w sprawach rodzinnych

---

¹⁰⁹ ZSR/500/7/2014/KW.

¹¹⁰ Ustawa z dnia 26 maja 2011 roku o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 155, poz.854)

¹¹¹ DSO-I-072-12/14.

¹¹² ZSR/500/6/2014/AMIK.

z wykorzystaniem danych osobowych dzieci jest niewłaściwa. W sprawach o przysposobienie wskazywanie danych osobowych przysposobianego wraz z ujawnionymi danymi uczestników może sprawić, że rodzina biologiczna ustali, przez kogo dziecko będzie przysposobione, a taka praktyka może również prowadzić do stygmatyzacji dziecka. Taki stan rzeczy nie jest zgodny z regulacjami aktów prawa międzynarodowego, m.in. Konwencją o prawach dziecka czy Europejską Konwencją o przysposobieniu dzieci oraz aktami prawa krajowego.

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się¹¹³ również do Generalnego Inspektora Danych Osobowych, wskazując na ww. nieprawidłowości.

Minister Sprawiedliwości w odpowiedzi¹¹⁴ poinformował, że w Ministerstwie Sprawiedliwości trwają prace legislacyjne nad stworzeniem projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości – Regulaminu urzędowania sądów powszechnych, w ramach którego analizowana jest również problematyka wokand sądowych.

Generalny Inspektor Danych Osobowych podzielił stanowisko i argumentację przedstawioną przez Rzecznika Praw Dziecka. Jednocześnie poinformował, że zwrócił się do Ministerstwa Sprawiedliwości z pytaniem dotyczącym etapu prac legislacyjnych nad ww. projektem¹¹⁵.

- **postępowania o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką – wystąpienie z 18 czerwca 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się¹¹⁶ do Prokuratora Generalnego o spowodowanie większej aktywności prokuratorów oraz udzielenie informacji w zakresie opracowania wytycznych dla jednostek prokuratury, których celem będzie uregulowanie i ujednoczenie postępowania prokuratorów w przypadku zawiadomienia ich na podstawie art. 598¹¹ kpc. Rola prokuratorów we wskazywanej kwestii jest istotna, bowiem dysponują oni instrumentami, które mogą skutecznie przysłużyć się do realizowana wydanych orzeczeń sądów rodzinnych w zakresie miejsca pobytu czy też powierzenia pieczy. Informacja o pojawiających się trudnościach przymusowego odebrania dziecka, w szczególności, gdy są one związane z ukrywaniem się rodzica dziecka, powinna dać asumpt do rozważenia, czy zachowanie dorosłego nie wypełnia znamion czynu zabronionego. W ocenie Rzecznika konieczne jest zaangażowanie wszystkich służb w udzielanie pomocy małoletnim narażonym na konflikty rodzinne.

---

¹¹³ ZSR/500/6/2014/AMIK.

¹¹⁴ DSO-I-072-9/14.

¹¹⁵ DOLiS-035-278/14/MM/60749.

¹¹⁶ ZSR/500/8/2014/ER.

W odpowiedzi¹¹⁷ Prokurator Generalny poinformował, że po uprzednim dokonaniu stosowanych badań i ustaleń dotyczących praktyki postępowania prokuratorów w procedurze odebrania dziecka polecił Departamentowi Postępowania Przygotowawczego Prokuratury Generalnej wypracowanie wytycznych.

- **statusu prawnego małoletnich cudzoziemców przebywających w rodzinach zastępczych w Polsce – wystąpienie z 30 czerwca 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się¹¹⁸ do Ministra Spraw Wewnętrznych o podjęcie inicjatywy w kierunku zmiany ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 roku o obywatelstwie polskim poprzez rozszerzenie katalogu podmiotów uprawnionych do wystąpienia z wnioskiem o nadanie obywatelstwa polskiego o rodziny zastępcze. Rzecznik wskazał na trudności w legalizowaniu pobytu małoletnich cudzoziemców porzuconych przez rodziców i przebywających od urodzenia w polskich rodzinach zastępczych. Sytuacja tej grupy małoletnich cudzoziemców jest szczególnie skomplikowana nie tylko dlatego, że zostali oni pozbawieni opieki ze strony rodziców, ale również z tego powodu, że nie są w stanie spełnić warunków legalizujących ich pobyt w Polsce, które są określone w ustawie o cudzoziemcach. W ocenie Rzecznika najlepszą formą uregulowania ich statusu prawnego jest nadanie im przez Prezydenta RP obywatelstwa polskiego, o co rodziny zastępcze powinny mieć prawo wnioskować. W piśmie skierowanym do Ministra Spraw Wewnętrznych Rzecznik podniósł, że polskie przepisy gwarantują możliwość wystąpienia z wnioskiem o nadanie obywatelstwa polskiego jedynie przedstawicielom ustawowym małoletniego cudzoziemca.

W odpowiedzi¹¹⁹ Minister Spraw Wewnętrznych wskazał, że w myśl aktualnie obowiązującego stanu prawnego rolą rodziców zastępczych jest zapewnienie małoletniemu właściwej opieki i wychowania, zaś zmiana statusu obywatelstwa małoletniego jest dla dziecka kwestią zbyt istotną, aby mogli dokonać jej rodzice zastępczy. Minister poinformował także, że w stosunku do małoletnich cudzoziemców przebywających na terytorium Polski bez opieki w zakresie legalizacji ich pobytu na tym terytorium zastosowanie znajdują regulujące udzielanie zezwolenia na pobyt czasowy przepisy ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach.

---

¹¹⁷ PG VII G 073/42/14.

¹¹⁸ ZSM/500/2/2014/AJ.

¹¹⁹ BMP-0791-2-1/2014/KGU.

- **procedury wysłuchania małoletnich przez sąd w postępowaniu cywilnym – wystąpienie z 10 września 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się¹²⁰ do Ministra Sprawiedliwości o poinformowanie o podjętych działaniach na rzecz propagowania idei przyjaznego wysłuchiwanie dzieci w toku postępowań cywilnych, rodzinnych i nieletnich oraz wykorzystania tzw. przyjaznych pokoi przesłuchań w praktyce. Zwrócił się również o podjęcie prac nad prawnym uregulowaniem kwestii wysłuchania dzieci w powyższych procedurach w warunkach przyjaznych. Rzecznik wielokrotnie zwracał uwagę na konieczność poszanowania praw dziecka do wyrażania własnych poglądów oraz zagwarantowania małoletniemu możliwości przedstawienia własnego zdania w sprawach, które go dotyczą. Zdaniem Rzecznika zagwarantowanie wysłuchania dziecka w przyjaznych warunkach będzie sprzyjało jak najlepszemu rozpoznaniu sprawy przy jednoczesnym poszanowaniu praw małoletniego uczestnika postępowania.

W odpowiedzi¹²¹ Minister Sprawiedliwości wskazał, że podnoszona przez Rzecznika kwestia jest poddawana analizie zarówno pod kątem ewentualnej interwencji legislacyjnej, jak również działań skierowanych na zmianę praktyki sądowej. Równolegle podejmowane są kroki zmierzające do tworzenia kolejnych przyjaznych pokoi przesłuchań i częstszego ich wykorzystywania również w postępowaniach cywilnych. Ponadto Minister zwrócił się do prezesów sądów apelacyjnych z prośbą o zapoznanie sędziów orzekających w sprawach rodzinnych z postulatami Rzecznika dotyczącymi wysłuchiwanie dzieci.

- **wykonywania orzeczeń w zakresie umieszczania małoletnich w pieczy zastępczej – wystąpienie z 29 września 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się¹²² do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o dokonanie analizy przepisów o odebraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką w zakresie rozbieżności w ich interpretacji, które dotyczą osób odpowiedzialnych i uprawnionych do dowiezienia dziecka do konkretnej instytucji z pieczy zastępczej oraz kwestii finansowania tej czynności – pod kątem ich kompletności i ewentualne podjęcie działań zmierzających do ich uzupełnienia. Dodatkowo Rzecznik wskazał na konieczność wydania wytycznych dla instytucji odpowiedzialnych za wykonywanie postanowień o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej, które uwzględnią potrzeby małoletnich i będą dążyć do zapewnienia im odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa.

---

¹²⁰ ZSR/500/10/2014/KCH.

¹²¹ DWMPC-III-072-10/14.

¹²² ZSR/500/11/2014/MS.

W odpowiedzi¹²³ Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, że Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej zaproponowało Ministerstwu Sprawiedliwości podjęcie zagadnienia osób uczestniczących w przymusowym odebraniu małoletniego rodzicom biologicznym w przypadku umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej w celu rozważenia możliwości zmiany przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. W tym zakresie Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej zgłosiło zmianę do projektu założeń projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw. Zaproponowano, by osoby pełniące funkcję rodziny zastępczej, prowadzące rodzinny dom dziecka lub będące przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej nie uczestniczyły w przymusowym odebraniu dziecka, a odebranie odbywało się przy udziale upoważnionych przedstawicieli – bądź to organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, bądź powiatowego centrum pomocy rodzinie Osobiste uczestnictwo osób, które mają przejąć opiekę i wychowanie nad dzieckiem może zniweczyć efekty przyszłej pracy (zarówno z samym dzieckiem, jak i z jego rodziną) na rzecz powrotu dziecka i reintegracji rodziny.

Jednocześnie Minister poinformował, że tematyka dotycząca dowożenia dziecka do wskazanej przez sąd formy pieczy zastępczej zostanie poddana analizie podczas najbliższej nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

- **prawa dziecka do wychowania przez oboje rodziców – wystąpienie z 15 października 2014 roku**

W wystąpieniu do Przewodniczących Komisji Rodziny Polityki Senioralnej i Społecznej oraz Komisji Ustawodawczej Rzecznik Praw Dziecka przedstawił propozycję¹²⁴ nowelizacji art. 58 i 107 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego zmierzającą do zagwarantowania prawa dziecka do wychowania przez oboje rodziców. Inicjatywa zmiany została opracowana przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Rodzinnego przy Rzeczniku Praw Dziecka. Projekt nowelizacji zmierza do wykluczenia automatyzmu ograniczania władzy rodzicielskiej jednego z rodziców w sytuacji, gdy po rozstaniu nie doszli oni do porozumienia co do sposobu sprawowania władzy rodzicielskiej. Zaproponowano, aby po raz pierwszy w polskim prawie pojawił się przepis wprost mówiący o prawie dziecka do obojga rodziców: „(...) sąd, uwzględniając prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców, rozstrzyga

---

¹²³ DSR-I-073-78-1-MT/14.

¹²⁴ ZSR/500/12/2014/MS.

o sposobie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem”. Nowy przepis koncentruje się na zagwarantowaniu dziecku prawa do wychowania przez oboje rodziców w sytuacji ich rozstania. Ponadto projektem zaproponowano zdjęcie z sądu obowiązku rozstrzygania o kontaktach z dziećmi, gdy są one utrzymywane bezkonfliktowo. Wówczas, na zgodny wniosek stron, sąd może pozostawić rodzicom dziecka swobodę w kształtowaniu tych kontaktów.

W trakcie prac w komisjach senackich, na wniosek Ministerstwa Sprawiedliwości, wprowadzono do projektu przepis, który ujednotacza skład sądu rozstrzygającego zarówno o pozbawieniu władzy rodzicielskiej, jak i o uregulowaniu sposobów jej wykonywania, co znacząco usprawni proces. Zdaniem Rzecznika dzielenie spraw rodzinnych na odrębne postępowania jedynie ze względu na różnice w wymaganym składzie sędziowskim nie jest zasadne. Senat Rzeczypospolitej Polskiej przyjął propozycję i podjął uchwałę o skierowaniu projektu do Sejmu. Obecnie trwają prace legislacyjne.

Wystąpienie generalne nie wymagało odpowiedzi.

2.2 Sprawy indywidualne

Zgłaszane w 2014 roku do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne związane z prawem do wychowania w rodzinie dotyczyły:

- **władzy rodzicielskiej i opieki nad dzieckiem**

Na wstępie wskazać należy, że ustawodawca nie zdefiniował w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym pojęcia władzy rodzicielskiej. W doktrynie określa się ją jako *zbiór wzajemnie powiązanych praw i obowiązków rodziców wobec osoby dziecka i jego majątku*. Decydującym kryterium, w oparciu o które rozstrzyga się treść oraz wykonywanie władzy rodzicielskiej, jest dobro dziecka. Jest to podstawowe kryterium, którym kieruje się Rzecznik Praw Dziecka, podejmując działania.

W ubiegłym roku do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęły liczne sprawy dotyczące władzy rodzicielskiej w kontekście postępowań przed sądami. Rodzice małoletnich wielokrotnie zwracali się do Rzecznika z prośbą o monitorowanie tych postępowań oraz podjęcie działań mających na celu wyeliminowanie nieprawidłowości zarówno w procedowaniu sądu, jak również w sprawowaniu władzy rodzicielskiej. Analiza materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, w celu zdiagnozowania sytuacji opiekuńczo-wychowawczej zmierzała w każdym przypadku do zabezpieczenia dobra dziecka.

Za przykład posłużyć może sprawa, z którą zwrócił się do Rzecznika Praw Dziecka Paweł N.¹²⁵, informując, że jest ojcem 4-letniego Michała. Od urodzenia małoletni przebywał pod opieką matki. Ze względu na zaniedbania, jakich dopuszczała się matka małoletniego, chłopiec został umieszczony w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Wówczas ojciec małoletniego podjął starania zmierzające do uzyskania opieki nad dzieckiem. Sąd Rejonowy w K. w trakcie prowadzonego postępowania zlecił Rodzinnemu Ośrodkowi Diagnostyczno-Konsultacyjnemu przygotowanie opinii dotyczącej optymalnego dla dziecka sposobu uregulowania opieki nad nim. Osoby opiniujące, po zbadaniu obojga rodziców, stwierdziły, że rodzice wspólnie mogą sprawować opiekę nad synem. Po upływie kilku tygodni matka Michała przestała interesować się losem syna, nie odwiedzała go w placówce ani nie uczestniczyła w postępowaniu sądowym. W zaistniałej sytuacji Paweł N. podjął starania mające na celu samodzielne objęcie opieki nad synem. Ojciec regularnie spotykał się z chłopcem, czynnie uczestniczył w opiece nad nim, a także przez kilka miesięcy urlopował Michała do swojego miejsca zamieszkania.

Jednocześnie Sąd ponownie zwrócił się do Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego, celem oceny, czy Paweł N. jest w stanie zapewnić chłopcu odpowiednie warunki rozwoju. Pomimo pozytywnej opinii biegłych Sąd przez wiele miesięcy nie podejmował decyzji o powierzeniu mu stałej opieki nad synem.

Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w toczącym się postępowaniu sądowym i wystąpił o niezwłoczne przywrócenie Pawłowi N. władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Sąd przychylił się do wniosków Rzecznika i chłopiec trafił pod opiekę ojca, natomiast matka Michała została pozbawiona władzy rodzicielskiej.

Kolejnym przykładem jest sprawa zgłoszona do Rzecznika Praw Dziecka przez ojca małoletnich Aleksandry i Beaty, który zwrócił się do Rzecznika Praw Dziecka z prośbą

---

¹²⁵ ZSR/410/3/2014/RR, ZSR/410/207/2014/UP, ZSR/410/212/2014/UP, ZSR/410/407/2014/UP, ZSR/410/408/2014/UP, ZSR/410/901/2014/UP, ZSR/410/1281/2014/UP, ZSR/410/1284/2014/UP, ZSR/410/1293/2014/UP, ZSR/410/1297/2014/UP, ZSR/410/1319/2014/UP, ZSR/410/1326/2014/UP, ZSR/410/1329/2014/UP, ZSR/410/1330/2014/UP, ZSR/410/1364/2014/UP, ZSR/410/1384/2014/UP, ZSR/410/1406/2014/UP, ZSR/410/1538/2014/UP, ZSR/410/1630/2014/UP, ZSR/410/1642/2014/UP, ZSR/410/1714/2014/UP, ZSR/410/1715/2014/UP, ZSR/410/1717/2014/UP, ZSR/410/1719/2014/UP, ZSR/410/1720/2014/UP, ZSR/410/1722/2014/UP, ZSR/410/1723/2014/UP, ZSR/410/1726/2014/UP, ZSR/410/1728/2014/UP, ZSR/410/1729/2014/UP, ZSR/410/1731/2014/UP, ZSR/410/2275/2014/UP, ZSR/410/2284/2014/UP, ZSR/410/2289/2014/UP, ZSR/410/2291/2014/UP, ZSR/410/2295/2014/UP, ZSR/410/2298/2014/UP, ZSR/410/2299/2014/UP, ZSR/410/2301/2014/UP, ZSR/410/2302/2014/UP, ZSR/410/2303/2014/UP, ZSR/410/2304/2014/UP, ZSR/410/2305/2014/UP, ZSR/410/2306/2014/UP, ZSR/410/2308/2014/UP, ZSR/410/2310/2014/UP, ZSR/410/2311/2014/UP, ZSR/410/2402/2014/UP, ZSR/410/3/2014/AMIK, ZSR/410/90/2014/AMIK, ZSR/410/473/2014/AMIK, ZSR/410/900/2014/AMIK, ZSR/410/1169/2014/AMIK, ZSR/410/1204/2014/AMIK, ZSR/410/1951/2014/AMIK, ZSR/410/2071/2014/AMIK, ZSR/410/2350/2014/AMIK, ZSR/410/2112/2014/AT, ZSR/410/1188/2014/AT.

o pomoc w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym w R.¹²⁶. Z analizy akt sprawy wynikało, że małoletnie wraz z ojcem mieszkały w R., natomiast matka małoletnich od dwóch lat przebywała poza granicami kraju nie kontaktując się z małoletnimi. Na czas toczącego się postępowania rozwodowego Sąd Okręgowy w R. postanowił ustalić miejsce pobytu ww. małoletnich w każdorazowym miejscu zamieszkania ojca. Matka małoletnich złożyła zażalenie na ww. postanowienie. Sąd Apelacyjny uwzględnił zażalenie i ustalił miejsce zamieszkania małoletnich w każdorazowym miejscu zamieszkania matki.

Rzecznik Praw Dziecka niezwłocznie przystąpił do toczącej się sprawy o rozwód i wniósł o zmianę postanowienia Sądu Apelacyjnego o udzielanie zabezpieczenia na czas trwania postępowania poprzez ustalenie miejsca pobytu małoletnich przy ojcu w miejscu jego mieszkania i powierzenie ojcu sprawowania bezpośredniej pieczy nad dziećmi oraz o wstrzymanie wykonalności postanowienia Sądu Apelacyjnego. Decyzja Sądu Apelacyjnego została oparta na opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego w R., która według Rzecznika nie spełniała standardów takich badań. Z uwagi na niepokojący przebieg badań w Rodzinnym Ośrodku Diagnostyczno-Konsultacyjnym w R. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Prezesa Sądu o podjęcie działań wobec biegłych z Ośrodka. Jednocześnie Rzecznik Praw Dziecka złożył wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych psychologów i psychiatry z listy biegłych sądowych na okoliczność predyspozycji wychowawczych stron postępowania i ich relacji z małoletnimi oraz wniósł o wysłuchanie małoletnich. Sąd Okręgowy w R. uwzględnił złożone przez Rzecznika wnioski. W oparciu o opinie sporządzone przez biegłych sądowych Sąd Okręgowy w Rz. nieprawomocnym postanowieniem z dnia 17 grudnia 2014 roku zmienił w części postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rz. z 28 lutego 2014 roku o udzielaniu zabezpieczenia na czas trwania postępowania, ustalając miejsce pobytu małoletniej Beaty R. przy powodzie Zdzisławie R. i oddalił wniosek w części co do ustalenia miejsca zamieszkania małoletniej Aleksandry R. przy ojcu. Rzecznik Praw Dziecka zaskarżył postanowienie Sądu Okręgowego w Rz. z 17 grudnia 2014 roku w przedmiocie wniosku powoda z 25 sierpnia 2014 roku o zmianę postanowień opiekuńczych w zakresie pkt. I co do małoletniej Aleksandry R. i wniósł o jego zmianę poprzez udzielanie zabezpieczenia na czas trwania postępowania poprzez ustalenie miejsca pobytu małoletniej Aleksandry R. przy powodzie Zdzisławie R. w każdorazowym miejscu jego zamieszkania oraz powierzenie ojcu sprawowania bezpośredniej pieczy nad małoletnią.

---

¹²⁶ ZSR/410/1347/2014/SU.

Rzecznik Praw Dziecka w bieżącym roku podjął również sprawę małoletnich Anny i Katarzyny K.¹²⁷ zgłoszoną przez ojca dzieci. Z przekazanych informacji wynikało, że Sąd Rejonowy w K. ograniczył ojcu władzę rodzicielską nad małoletnimi poprzez umieszczenie ich w rodzinie zastępczej oraz ustanowił nadzór kuratora sądowego nad wykonywaniem władzy rodzicielskiej przez Andrzeja K., jednocześnie zobowiązując go do ścisłej współpracy z asystentem rodziny, kuratorem oraz rodziną zastępczą.

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Sądu Rejonowego w K. z wnioskiem o przedstawienie dokumentów dotyczących sytuacji małoletnich. Ich analiza oraz weryfikacja wszelkich okoliczności mających wpływ na sytuację małoletnich wskazywała, że przekazywane przez osobę zgłaszającą sprawę informacje o nieprawidłowym rozpoznaniu dobra dziecka, znajdują odzwierciedlenie w rzeczywistości. Ustalono, że sytuacja opiekuńczo-wychowawcza małoletnich wymaga pomocy ze strony instytucji wspierających rodzinę. Pomiedzy dziećmi a ojcem istniała bardzo silna więź emocjonalna. Andrzej K. zapewniał dzieciom odpowiednie warunki bytowe. Zorientowany był w ich sytuacji szkolnej. Ustalono, że rodzina nie była objęta wsparciem asystenta rodziny z uwagi na godziny pracy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Z., które pokrywały się z godzinami pracy ojca.

Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w toczącym się postępowaniu z wnioskiem o stwierdzenie braku podstaw do zmiany formy ograniczenia ojcu władzy rodzicielskiej nad dziećmi i utrzymanie dotychczasowego nadzoru kuratora sądowego nad wykonywaniem władzy rodzicielskiej i zobowiązanie Andrzeja K. do podjęcia systematycznej współpracy z asystentem rodziny oraz kuratorem sądowym, a także do wzięcia udziału w warsztatach zwiększających kompetencje wychowawcze. Jednocześnie Rzecznik wniósł o zawiadomienie ośrodka pomocy społecznej o treści postanowienia sądu, zobowiązując go do przedstawienia planu pracy z rodziną oraz składania pisemnych sprawozdań dotyczących współpracy ośrodka z ojcem i wsparcia udzielanego rodzinie. W uzasadnieniu Rzecznik wskazał, że sytuacja braku pomocy ze strony asystenta rodziny z uwagi na godziny pracy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w K. jest nie do przyjęcia. Podkreślił, że praca asystenta rodziny polega na towarzyszeniu rodzinie w poszukiwaniu rozwiązań trudnych sytuacji życiowych z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych. Asystent rodziny powinien zatem podjąć działania mające na celu ustalenie planu pracy z rodziną w taki sposób, aby uwzględnić godziny pracy ojca dzieci i efektywnie współpracować z rodziną. Wskazał również, że brak jest podstaw, aby odebrać dzieci rodzicowi, który, z uwagi na chęć zapewnienia bytu materialnego rodzinie, pracuje zarobkowo.

---

¹²⁷ ZSR/410/376/2014/ER.

Ostatecznie Sąd Okręgowy w Z., na skutek apelacji wniesionej przez Rzecznika Praw Dziecka, zmienił zaskarżone postanowienie, uwzględniając wszystkie wnioski Rzecznika.

Rzecznik Praw Dziecka podjął również działania w sprawie ośmiorga małoletniego rodzeństwa C.¹²⁸ zgłoszonej przez rodziców dzieci. Z przekazanych informacji wynikało, że Sąd Rejonowy w C., postanowieniem wydanym na czas trwania postępowania, zarządził umieszczenie dzieci w placówce opiekuńczo–wychowawczej.

Rzecznik Praw Dziecka niezwłocznie zwrócił się do Sądu Rejonowego w C. z wnioskiem o przedstawienie akt sprawy dotyczących sytuacji małoletnich.

Analiza materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy wykazała, że na obecnym etapie postępowania odebranie dzieci rodzicom i umieszczenie ich w placówce opiekuńczo–wychowawczej nie było zasadne.

Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w toczącym się postępowaniu i wniósł o wydanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia na czas trwania postępowania poprzez utrzymanie dotychczasowego nadzoru kuratora sądowego nad wykonywaniem władzy rodzicielskiej przez rodziców C., zobowiązanie ich do podjęcia systematycznej współpracy z asystentem rodziny oraz pracownikami szkoły, do której uczęszczają dzieci, a także do podjęcia warsztatów zwiększających kompetencje wychowawcze. W uzasadnieniu Rzecznik wskazał, że sytuacja opiekuńczo–wychowawcza dzieci wymaga pomocy ze strony instytucji wspierających rodzinę. Zła sytuacja materialna czy bytowa rodziny nie może być podstawą do zabrania dzieci spod bezpośredniej opieki rodziców. W pierwszej kolejności rodzinie należy zapewnić niezbędną pomoc i wsparcie w bardzo trudnej sytuacji materialnej.

Sąd Rejonowy w C., na skutek wniosku Rzecznika Praw Dziecka, uchylił postanowienie w przedmiocie umieszczenia dzieci w placówce opiekuńczo–wychowawczej, zobowiązał kuratora do wzmożonego nadzoru nad rodziną, a rodziców do podjęcia warsztatów zwiększających kompetencje wychowawcze oraz nawiązania stałego kontaktu ze szkołą, w której uczą się dzieci. Sąd dopuścił również dowód z opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno–Konsultacyjnego m.in. na okoliczność ustalenia predyspozycji wychowawczych rodziców, wskazań co do ewentualnej ingerencji we władzę rodzicielską oraz co do ewentualnej pomocy rodzinie. Wnioski Rzecznika Praw Dziecka zostały uwzględnione i dzieci pozostały w środowisku rodzinnym.

Innym przykładem może być sprawa zgłoszona przez matkę małoletniego rodzeństwa. Rodzice małoletnich Barbara M. i Michał D.¹²⁹ pozostawali w nieformalnym związku i byli

---

¹²⁸ ZSR/410/376/2014/ER.

¹²⁹ ZSR/410/1885/2014/JP.

w bardzo silnym konflikcie. Wzajemnie oskarżali się o indukowanie dzieciom strachu i negatywnego nastawienia do drugiego rodzica. Matka zarzucała ojcu surowe traktowanie dzieci oraz karanie ich za twierdzenie, że chcą z nią mieszkać. Wydany w trybie zabezpieczenia postanowieniem z 2013 roku Sąd Rejonowy w P. ustalił, że każdorazowym miejscem zamieszkania małoletnich będzie miejsce zamieszkania ojca. Następnie postanowieniem z 2014 roku Sąd Rejonowy w P. ograniczył władzę rodzicielską nad małoletnimi poprzez ustanowienie nadzoru kuratora sądowego oraz zobowiązał rodziców do podjęcia wspólnych warsztatów podnoszących kompetencje rodzicielskie i kompetencje w zakresie porozumienia się w sprawach ich małoletnich dzieci. Kolejnym postanowieniem z 2014 roku Sąd Rejonowy w P. udzielił zabezpieczenia na czas trwania postępowania poprzez uregulowanie dodatkowych kontaktów matki z dziećmi. Z wywiadów kuratora wynikało, że rodzice małoletnich nadal nie potrafili dojść do porozumienia i wzajemnie oskarżali się o brak kompetencji wychowawczych oraz manipulowanie dziećmi. Rzecznik przystąpił do postępowania toczącego się przed Sądem Rejonowym w P. Jednocześnie wniósł o dopuszczenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno–Konsultacyjnego na okoliczność możliwości korekty postaw wychowawczych stron. Sąd uznał wniosek Rzecznika za zasadny. Sprawa jest w toku.

- **dziedziczenia i innych spraw majątkowych małoletnich**

Coraz liczniejszą grupę spraw zgłaszanych do Rzecznika stanowiły sprawy związane z dziedziczeniem ustawowym przez osoby małoletnie. Dotyczyły one najczęściej przypadków związanych z zadłużeniem pozostawionym przez spadkodawców, którzy w masie spadkowej nie posiadali żadnych aktywów majątkowych. W tego rodzaju sytuacjach dochodziło do dziedziczenia z powodu nieznanomości obowiązujących przepisów przez przedstawicieli ustawowych małoletnich, którzy odrzucając spadek, nie mieli świadomości, że jako następcy prawni automatycznie powoływane są do spadku ich dzieci i muszą w ich imieniu w terminie ustawowym dokonać stosownych czynności.

Z tego rodzaju sprawą do Rzecznika zwróciła się babcia małoletniej Mai¹³⁰. Wnioskodawczyni poprosiła o pomoc w związku z problem odpowiedzialności wnuczki za długi spadkowe po zmarłym dziadku. Z przedstawionych informacji wynikało, że matka

---

¹³⁰ ZSR/410/1879/2014/KCH, ZSR/410/1960/2014/AT, ZSR/410/1952/2014/AT, ZSR/410/1827/2014/AT, ZSR/410/1628/2014/AT, ZSR/410/1708/2014/AT, ZSR/410/1618/2014/AT, ZSR/410/1508/2014/AT, ZSR/410/1413/2014/AT, ZSR/410/938/2014/AT, ZSR/410/879/2014/AT, ZSR/410/2414/2014/AT, ZSR/410/441/2014/AMIK, ZSR/475/2014/AMIK, ZSR/476/2014/AMIK, ZSR/410/1342/2014/AMIK, ZSR/410/1869/2014/AMIK, ZSR/410/2185/2014/AMIK, ZSR/410/2394/2014/AMIK, ZSR/410/188/2014/UP, ZSR/410/405/2014/UP, ZSR/410/458/2014/UP, ZSR/410/460/2014/UP, ZSR/410/1280/2014/UP, ZSR/410/1321/2014/UP, ZSR/410/1331/2014/UP, ZSR/410/1333/2014/UP, ZSR/410/1334/2014/UP, ZSR/410/1454/2014/UP, ZSR/410/1483/2014/UP, ZSR/410/1487/2014/UP, ZSR/410/1568/2014/UP, ZSR/410/1607/2014/UP, ZSR/410/1703/2014/UP, ZSR/410/2363/2014/UP, ZSR/410/2404/2014/UP.

małoletniej Mai, jako przedstawicielka ustawowa, nie złożyła w terminie ustawowym w imieniu dziecka oświadczenia o odrzuceniu spadku.

Badając zgłoszoną sprawę, Rzecznik Praw Dziecka udzielił porady prawnej dotyczącej ochrony przysługującej małoletniej. W szczególności przekazał, że, zgodnie z art. 1015 § 2 *Kodeksu cywilnego*, gdy spadkobiercą jest osoba nie mająca pełnej zdolności do czynności prawnych (małoletnie dziecko) albo osoba, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia albo osoba prawna, brak oświadczenia spadkobiercy o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku w terminie 6 miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania do spadku, jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Do chwili przyjęcia spadku, na podstawie art. 1030 *Kodeksu cywilnego*, spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko ze spadku. Od chwili przyjęcia spadku ponosi odpowiedzialność za te długi z całego swego majątku. Jednakże na podstawie art. 1031 § 2 *Kodeksu cywilnego*, w razie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko do wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku. Oznacza to, że odpowiedzialność spadkobiercy za długi spadkowe ogranicza się jedynie do wartości czystego spadku.

Innym przykładem może być sprawa 9-letniego Kacpra¹³¹, który w liście do Rzecznika Praw Dziecka przedstawił trudną i niezrozumiałą dla siebie sytuację, w której firma windykacyjna zwróciła się do niego o zapłatę kilkunastu tysięcy złotych tytułem zobowiązań zaciągniętych przez dziadka. Wszyscy dorośli krewni chłopca odrzucili spadek, natomiast przedstawiciel ustawowy małoletniego nie uczynił tego w ustawowym terminie w imieniu dziecka.

Analiza akt sprawy Sądu Rejonowego w W. o stwierdzenie nabycia spadku po dziadku małoletniego Kacpra, dokonana w trakcie badania sprawy, nie dała podstaw prawnych do skorzystania przez Rzecznika Praw Dziecka ze środków zaskarżenia orzeczenia, na mocy którego Kacper stał się jedynym spadkobiercą odpowiedzialnym za długi dziadka.

Powyzsza analiza oraz przewidziane prawem działania mające na celu ograniczenie odpowiedzialności małoletniego za długi spadkowe były przedmiotem spotkania Rzecznika Praw Dziecka z Kacprem i jego matką. Kacprowi podczas spotkania zostało w zrozumiały dla niego sposób wyjaśnione, że dziecko odpowiada za długi tylko do wysokości aktywów spadku, tj. dziedziczy z dobrodziejstwem inwentarza, co uspokoiło małoletniego i jego matkę.

---

¹³¹ ZSS/441/54/2014/KT.

- **kontaktów z dzieckiem**

Ustawodawca uregulował w art. 113⁶ Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego prawo do kontaktów z dzieckiem osób, które nie są rodzicami. Powyższy przepis stosuje się do kontaktów rodzeństwa, dziadków, powinowatych w linii prostej, a także innych osób, jeżeli sprawowały one przez dłuższy czas pieczę nad dzieckiem. Rodzic, z którym dziecko przebywa na stałe, zobowiązany jest do umożliwienia kontaktów w ustalonej przez sąd formie. Rodzic powinien odpowiednio przygotować dziecko do kontaktu. W praktyce bardzo często kontakty są utrudniane lub nierealizowane.

Za przykład posłużyć może zgłoszona do Rzecznika Praw Dziecka sprawa małoletniej Sandry W.¹³², z którą kontakt chcieli utrzymywać dziadkowie. Dziewczynka wymagała szczególnej opieki i troski ze względu na stwierdzony autyzm. Po rozstaniu rodziców opiekę nad małoletnią sprawowała jej matka. W Sądzie Rejonowym w K. toczyły się postępowania w przedmiocie kontaktów i ich egzekucji. Dziadkowie małoletniej podnosili, że dziewczynka jest przez matkę negatywnie nastawiana do całej rodziny W., co odbywa się ze szkodą dla samej Sandry. Matka Magdalena R. podkreślała z kolei, że intensywność kontaktów małoletniej z dziadkami i ojcem uniemożliwia jej spędzenie któregośkolwiek weekendu z dzieckiem i pogłębia autyzm dziewczynki.

Analiza sprawy, w tym materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sądowych, pozwoliła stwierdzić, że zarówno rodzice, jak i dziadkowie byli silnie związani z małoletnią, pozytywnie do niej nastawieni, zaangażowani w jej opiekę i wykazywali zainteresowanie sprawami dziecka, co w szczególności potwierdzały opinie biegłych. Jednocześnie prawidłowe i optymalne wykonywanie opieki oraz funkcjonowanie Sandry było zakłócanie przez skonfliktowanie zarówno rodziców, jak i dziadków. Rodzice i dziadkowie nie potrafili oddzielić swoich relacji z byłym partnerem od relacji z dzieckiem, a w spór wciągnięta była Sandra, która stała się „kartą przetargową”. Z uwagi na powyższe, zapewnienie dziecku optymalnych warunków rozwoju wymagało intensywnej edukacji i pracy psychologicznej ze wszystkimi członkami rodziny małoletniej, celem podniesienia ich świadomości w zakresie wpływu podejmowanych przez nich działań na Sandrę.

Z tego względu Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się z apelem zarówno do rodziców małoletniej, jak i do dziadków o natychmiastowe zaprzestanie eskalacji wzajemnych oskarżeń. Zwrócono również uwagę, że opiekunowie dziecka powinni uczestniczyć w sesjach terapeutycznych ośrodka pracy z rodziną, które pomogą przekierować uwagę uczestników na rzeczywiste potrzeby dziecka. W dalszej kolejności specjaliści ośrodka terapii rodzin, zdając

---

¹³² ZSR/410/313/2014/KCH.

sobie sprawę z trudnej sytuacji emocjonalnej rodziców dziecka z niepełnosprawnością, mogą pomóc wypracować rodzicom warunki, na jakich mogliby odzyskać minimum zaufania wobec siebie bez dalszego narażania dziecka.

Rodzicom małoletniej wskazano również, że opiekunowie mający trudności z wychowywaniem dzieci bez włączania ich w konflikty lojalnościowe powinni korzystać ze szkoleń typu „Szkoła dla Rodziców”, podczas których można uzyskać niezbędne informacje, jak właściwie wspierać rozwój dziecka, budować jego wiarę w swoje możliwości i motywację do podejmowania działań oraz jak działać konsekwentnie i jak rozumieć swoje dziecko, tak aby pogłębić więź łączącą rodziców i osób bliskich z dzieckiem.

Stanowisko Rzecznika Praw Dziecka zostało również przedstawione Sądowi Rejonowemu w K., który prowadził postępowanie o egzekucję kontaktów. Z uwagi na trwający konflikt i wszczynanie kolejnych postępowań sądowych sytuacja dziecka będzie nadal monitorowana przez Rzecznika.

Kolejną kategorią spraw zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka były prośby o interwencję w sądzie, celem ustalenia kontaktów z dzieckiem w czasie wakacji. Często okazywało się, że osoby składając odpowiedni wniosek o zabezpieczenie kontaktów, czyniły to krótko przed terminem rozpoczęcia wypoczynku, nie uwzględniając, że w tym okresie do sądów wpływa duża liczba podobnych wniosków i często nie jest możliwe, aby sąd wszystkie wnioski rozpoznał terminowo.

W czerwcu 2014 roku do Rzecznika zgłosił się Jerzy P., informując, że po rozstaniu jego żona przeprowadziła się wraz z synem do miejscowości położonej kilkaset kilometrów od dotychczasowego miejsca zamieszkania¹³³. Jerzy P. poprosił o pomoc w ustaleniu kontaktów z synem, szczególnie ze względu na zbliżające się wakacje letnie.

Z przekazanych przez zgłaszającego dokumentów wynikało, że ze względu na konflikt okołorozwodowy od półtora roku nie może on porozumieć się z byłą żoną odnośnie sposobu utrzymywania kontaktów z 5-letnim synem. Sąd prowadzący postępowanie rozwodowe postanowieniem z lutego 2013 roku ustalił kontakty chłopca z ojcem na czas trwania postępowania.

Postanowieniem z sierpnia 2013 roku Sąd Apelacyjny uchylił ww. postanowienie, a wniosek o udzielenie zabezpieczenia, w celu ponownego rozpoznania został przekazany Sądowi Okręgowemu. W uzasadnieniu postanowienia Sąd Apelacyjny przed ponownym wydaniem postanowienia w przedmiocie kontaktów wskazał na potrzebę wysłuchania stron i ewentualnego zasięgnięcia opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego.

---

¹³³ ZSR/410/310/2014/RR.

W toku dalszego postępowania Sąd uzyskał opinię z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno–Konsultacyjnego, która wskazywała, że ustalenie regularnych, częstych kontaktów jest zgodne z dobrem Oskara. Pomimo podjęcia tych czynności Sąd nadal nie rozpatrywał wniosku o zabezpieczenie kontaktów. Na rozprawie w czerwcu 2014 roku Sąd postanowił rozpoznać wniosek o ustalenie kontaktów na czas trwania postępowania na następnej rozprawie, nie wyznaczając jednak jej terminu.

W zaistniałej sytuacji Rzecznik Praw Dziecka wystąpił o niezwłoczne wyznaczenie rozprawy, celem rozpoznania wniosku o ustalenie kontaktów Oskara z ojcem. Sąd wyznaczył termin rozprawy, na której ustalono kontakty chłopca z ojcem m.in. w okresie wakacyjnym.

Innym przykładem może być sprawa małoletniego Mikołaja S. Rzecznik Praw Dziecka monitorował sprawę prowadzoną przez Sąd Rejonowy w B. dotyczącą małoletniego¹³⁴. Analiza akt sprawy wykazała, że pomimo zabezpieczenia kontaktów i ustanowienia kuratora nie doszło do żadnego kontaktu dziecka z ojcem. Rzecznik Praw Dziecka podjął decyzję o przystąpieniu do sprawy z wnioskiem o ograniczenie matce dziecka władzy rodzicielskiej poprzez nadzór kuratora i skierowanie rodziców chłopca na terapię rodzinną. Sąd w całości uwzględnił wnioski Rzecznika. Rodzice podjęli terapię i obecnie chłopiec utrzymuje kontakty z ojcem, a rodzice deklarują dalszą chęć udziału w terapii i stopniowe rozszerzanie kontaktów.

Kolejnym przykładem obrazującym tę kategorię spraw była interwencja Rzecznika w toczącym się przed Sądem Okręgowym w S. postępowaniu rozwodowym Państwa S. W związku z brakiem porozumienia rodzicielskiego co do miejsca pobytu i kontaktów z dziećmi, między stronami narastał konflikt, który uniemożliwiał prawidłowe wykonywanie władzy rodzicielskiej oraz negatywnie wpływał na funkcjonowanie małoletnich.

Wobec powyższego w ocenie Rzecznika nieodzowne było zasięgnięcie wiadomości specjalnych z zakresu psychologii i pedagogiki, celem zdiagnozowania rodziny, zdefiniowania przyczyn takiego stanu rzeczy i wskazania kroków właściwych do nawiązania przez rodziców współpracy w sprawach małoletnich oraz zapewnienia warunków, które będą sprzyjać budowaniu właściwych relacji małoletnich z obojgiem rodziców. Ponadto ze względu na niebezpieczeństwo, że dalsze pogłębianie konfliktu poważnie zaburzy rozwój dzieci, Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do postępowania sądowego, wnosząc o udzielenie zabezpieczenia na czas toczącego się postępowania poprzez zobowiązanie rodziców do zapewnienia małoletnim terapii indywidualnej celem udzielenia wsparcia

---

¹³⁴ ZSR/410/740/2014/AZ.

psychologicznego wobec występujących w rodzinie nieprawidłowości. Wnioski Rzecznika uwzględniono. Postępowanie pozostaje w toku¹³⁵.

- **rodzin zastępczych**

Dla małoletnich, którzy z różnych przyczyn pozbawieni są możliwości wychowania się w środowisku rodzinnym, najlepszą formą opieki jest rodzicielstwo zastępcze. Do Rzecznika Praw Dziecka wielokrotnie zgłaszano się z prośbą o przyspieszenie postępowań sądowych oraz o zmianę orzeczeń wydawanych przez sądy dotyczących ustanawiania rodzin zastępczych.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciło się o pomoc prowadzące niezawodową rodzinę zastępczą małżeństwo S.¹³⁶, prosząc o pomoc w podpisaniu umowy na prowadzenie rodzinnego domu dziecka z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w K. Rzecznik wystąpił do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w K. o podanie powodów, dla których, mimo deklaracji małżeństwa S., nie zawarto z nimi umowy o prowadzenie rodzinnego domu dziecka. W odpowiedzi Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie wyjaśniło, że małżeństwo S. nie odbyło szkolenia dla rodzin zastępczych. Rzecznik Praw Dziecka monitował Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w K. o przygotowanie programu szkolenia, przesłanie go do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, celem zatwierdzenia, a następnie wyznaczenie terminu szkolenia przedmiotowego. W efekcie po odbytym przez małżeństwo S. szkoleniu dla rodzin zastępczych, umowa między Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie a małżeństwem S. została zawarta.

Rzecznik Praw Dziecka interweniował w sprawie zgłoszonej przez Małgorzatę P. Zgłaszająca prosiła o pomoc dla trojga wnuków jej siostry, dla których przez 3 lata stanowiła rodzinę zastępczą¹³⁷. Z przekazanych Rzecznikowi informacji wynikało, że na wniosek Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w P. w toku dwuinstancyjnego postępowania uchylono wcześniejsze orzeczenie o powierzeniu Małgorzacie P. pieczy nad dziećmi i umieszczono je w zawodowej rodzinie zastępczej. Zgłaszająca odmówiła wydania małoletnich, twierdząc, że kolejna zmiana opiekuna jest sprzeczna z ich dobrem i będzie się dla nich wiązała z silną traumą.

---

¹³⁵ ZSR/410/1025/2014/MS.

¹³⁶ ZSR/413/18/2014/MM, ZSR/413/4/2014/AMIK, ZSR/413/32/2014/AMIK, ZSR/413/52/2014/AMIK, ZSR/413/202/2014/AMIK, ZSR/413/15/2014/UP, ZSR/413/101/2014/UP, ZSR/413/102/2014/UP, ZSR/413/110/2014/UP, ZSR/413/111/2014/UP, ZSR/413/112/2014/UP, ZSR/413/118/2014/UP, ZSR/410/137/2014/UP, ZSR/410/181/2014/UP, ZSR/413/183/2014/UP, ZSR/413/204/2014/UP, ZSR/413/212/2014/UP, ZSR/410/217/2014/UP.

¹³⁷ ZSR/413/8/2014/RR.

Rzecznik Praw Dziecka zapoznał się z przebiegiem prowadzonych postępowań dotyczących małoletnich. Z analizy akt wynikało, że Sąd Rejonowy w P. uznał, że ze względu na wiek, brak stałych dochodów, odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz drobne zaniedbania w opiece na dziećmi, a także konflikt istniejący pomiędzy małoletnimi i jej 17-letnią wnuczką, która również była umieszczona w tej rodzinie zastępczej, Małgorzata P. nie gwarantuje sprawowania właściwej opieki nad dziećmi.

Jak ustalono w trakcie postępowania Sąd nie podjął żadnych działań zmierzających do zbadania, jakie skutki dla psychiki dzieci pociągnie za sobą kolejna zmiana opiekuna i czy nie stworzy ona zagrożenia dla ich prawidłowego rozwoju. W ocenie Rzecznika brak wyjaśnienia tych kwestii świadczył o przedmiotowym potraktowaniu dzieci i nieuwzględnieniu w postępowaniu ich dobra, które powinno stanowić priorytet we wszelkich działaniach podejmowanych przez Sąd. Ponadto Sąd nie uwzględnił szeregu pozytywnych zmian w sytuacji Małgorzaty P., m.in. uzyskanie zgody władz miejskich na zamianę mieszkania na większe, nabycie prawa do emerytury, poddanie się oddziaływaniom psycho-edukacyjnym oraz zmianę postawy wnuczki wobec pozostałych dzieci będących pod opieką kobiety.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik Praw Dziecka pomógł zainicjować Małgorzacie P. postępowanie sądowe zmierzające do ustalenia, jaki sposób uregulowania opieki nad dziećmi jest optymalny dla ich dobra.

Przeprowadzona w sprawie opinia psychologiczno-pedagogiczna potwierdziła obawy Rzecznika, że zmiana opiekuna dzieci stanowiłaby dla nich traumę i wpłynęłaby niekorzystnie na ich rozwój. Ponadto biegli pozytywnie ocenili kompetencje wychowawcze Małgorzaty P.

W toku dalszego postępowania Sąd Rejonowy w P. sprawdził, czy małoletni mogą powrócić pod opiekę rodziców, jednakże gdy okazało się to niemożliwe, Sąd przychylił się do wniosku Rzecznika Praw Dziecka i ponownie ustanowił Małgorzatę P. rodziną zastępczą dla małoletnich.

Rzecznik Praw Dziecka podejmował również działania w sprawach, w których rodziny zastępcze w sposób nieodpowiedni sprawowały powierzone im funkcje.

W minionym roku Rzecznik Praw Dziecka podjął z urzędu sprawę czworga małoletnich umieszczonych w rodzinie zastępczej u państwa Agaty i Jana G. Wobec dzieci stosowana była przemoc fizyczna i psychiczna przez ww. rodzinę zastępczą¹³⁸. Rzecznik, niezwłocznie po otrzymaniu informacji o sytuacji w rodzinie zastępczej, zwrócił się do Prokuratury Rejonowej, Sądu Rejonowego oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie

---

¹³⁸ ZSR/440/431/2014/SU.

o udzielenie wyjaśnień i informacji oraz o poinformowanie o podjętych działaniach. Jednocześnie Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia Urzędu Wojewódzkiego w P. z prośbą o pilne przeprowadzenie działań kontrolnych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w O.

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił także do Prokuratury Rejonowej o przesłanie merytorycznych rozstrzygnięć w sprawie. Prokuratura w załączeniu do aktu oskarżenia złożyła do Sądu Rejonowego w O. wniosek o skazanie oskarżonych Agaty i Jana G. w trybie art. 335 § 1 k.p.k. na kary po 2 lata pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat próby, dozoru kuratora oraz zakazu bycia rodziną zastępczą przez okres 10 lat. Z uwagi, iż wymiar kary zaproponowany przez oskarżyciela publicznego był rażąco niski, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Prokuratury Okręgowej w O. o objęcie postępowania nadzorem służbowym i zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie. Jednocześnie zawiadomił Sąd Rejonowy w O., że zaproponowany wymiar kary dla oskarżonych, z uwagi na okoliczność i sposób popełnienia zarzucanych oskarżonym czynów, narusza art. 53 § 1 i 2 k.k. Na skutek wystąpienia Rzecznika Sąd Rejonowy w O. nie uwzględnił wniosku Prokuratora złożonego w trybie art. 335 k.p.k. i sprawa toczy się w trybie zwykłym.

- **przysposobienia**

Podobnie jak w przypadku władzy rodzicielskiej, Kodeks rodzinny i opiekuńczy nie definiuje pojęcia przysposobienia. Przysposobienie jest stosunkiem prawnym powstałym z woli zainteresowanych osób, takim, jaki istnieje pomiędzy rodzicami a dziećmi. Podstawowym celem przysposobienia jest zapewnienie dzieciom, które nie mają możliwości wychowywania się w rodzinie naturalnej pieczy przez osoby wstępujące na miejsce rodziców. Osoby te mogą stworzyć dziecku warunki identyczne z tymi, które istnieją w naturalnej rodzinie. Rzecznik każdorazowo badał, czy przysposobiony miał zapewnione odpowiednie warunki niezbędne dla prawidłowego rozwoju, a także czy z przysposabiającymi łączyła go więź emocjonalna, niezbędna do powstania relacji uczuciowej takiej, jak pomiędzy rodzicami a dzieckiem.

Rzecznik monitorował szereg postępowań, których przedmiotem były przysposobienia. Analizował przebieg spraw toczących się przed sądami. W toku podejmowanych działań zwracał szczególną uwagę na przesłanki określone w art. 114 k.r.o., tj. dobro przysposabianego oraz wymóg małoletniości.

Sprawę małoletniej Doroty H.¹³⁹ zgłosili Rzecznikowi Praw Dziecka Państwo Anna i Andrzej K. Zgłaszający zwrócili się do Rzecznika z próbą o objęcie nadzorem postępowania sądowego, gdyż zauważyli wiele nieprawidłowości w toczącym się z ich wniosku postępowaniu przed Sądem Rejonowym w Ł. o przysposobienie małoletniej Doroty. Nadto małżonkowie K. zwracali również uwagę na niewłaściwe w ich ocenie zachowanie opiekuna prawnego dziecka Katarzyny C., która odmówiła wydania dziecka pomimo, że Sąd uregulował osobistą styczność małżonków z dzieckiem. Opiekun prawny złożył zażalenie na ww. postanowienie.

Rzecznik Praw Dziecka niezwłocznie podjął działania mające na celu weryfikację przedstawianych informacji, zwłaszcza w zakresie nieprawidłowego działania opiekuna prawnego dziecka. W tym celu zwrócił się m.in. do Sądu Rejonowego w Ł. z wnioskiem o przedstawienie akt sprawy dotyczących sytuacji małoletniej Doroty H.

Analiza przedstawionej dokumentacji oraz weryfikacja wszelkich okoliczności mających wpływ na sytuację małoletniej wykazały konieczność zgłoszenia przez Rzecznika Praw Dziecka udziału w toczącym się postępowaniu. Rzecznik złożył pismo procesowe, w którym wniósł o oddalenie zażalenia opiekuna prawnego, wskazując, że zażalenie jest bezzasadne i sprzeczne z szeroko pojętym dobrem dziecka. Podniósł również, że z uwagi na interes małoletniej w przypadku, kiedy wnioskodawcy posiadają odpowiednie predyspozycje, jak też warunki bytowe, aby sprawować bezpośrednią opiekę nad dzieckiem, małoletnia nie powinna przebywać w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Zaznaczył, że jedynie sąd, a nie opiekun prawny jest organem właściwym do oceny kwalifikacji osób przysposabiających. Podkreślił, że opiekun prawny, nie wypełniając orzeczenia sądu, działa wbrew dobru małoletniego dziecka. Poprzez niewłaściwe działanie opiekuna prawnego dziesięciomiesięczne dziecko przez ponad osiem miesięcy przebywało w placówce.

Sąd Okręgowy w Ł. na skutek zażalenia opiekuna prawnego uchylił zaskarżone postanowienie, znosząc postępowanie nim objęte i sprawę przekazał sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu Sąd wskazał, że postanowienie zostało wydane w składzie orzekającym niezgodnym z ustawą, co spowodowało nieważność postępowania.

Sąd Rejonowy w Ł. na wniosek Rzecznika Praw Dziecka wyznaczył wcześniejszy termin rozprawy. Na rozprawie Rzecznik wniósł o wydanie postanowienia o udzielaniu zabezpieczenia na czas trwania postępowania poprzez zapewnienie styczności przysposabiających z dzieckiem na terenie placówki z prawem wyjścia na spacer,

---

¹³⁹ ZSR/411/13/2014/ER, ZSR/411/20/2014/UP, ZSR/411/24/2014/UP, ZSR/413/34/2014/AMIK.

zaznaczając, że jeśli więź emocjonalna pomiędzy dzieckiem a Państwem K. zostanie nawiązana, zasadna jest jak najszybsza zmiana postanowienia. Ponadto Rzecznik podkreślił, że absolutnie niedopuszczalne jest, żeby wobec niezrozumienia przez opiekuna prawnego litery prawa i obowiązków dochodziło do sytuacji jak w niniejszej sprawie.

W dalszej kolejności Rzecznik Praw Dziecka wniósł o powierzenie wnioskodawcom bezpośredniej pieczy na czas trwania postępowania. Sąd na posiedzeniu niejawnym zmienił wcześniejsze postanowienie w ten sposób, że udzielił zabezpieczenia poprzez powierzenie Annie i Andrzejowi K. pieczy nad małoletnią Dorotą H., zaznaczając, że piecza ta ma być sprawowana w miejscu ich zamieszkania.

Ostatecznie Sąd Rejonowy w Ł., po przeprowadzeniu całego postępowania dowodowego, wydał na rozprawie prawomocne orzeczenie, na mocy którego orzekł przysposobienie pełne małoletniej Doroty H. przez Annę i Andrzeja K.

W innym przypadku w wyniku powzięcia informacji o śmierci 1,5-letniego dziecka w S. Rzecznik Praw Dziecka podjął działania w sprawie z urzędu¹⁴⁰. Rzecznik zwrócił się do Prokuratury Rejonowej w S. i dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w S. o udzielenie informacji w sprawie małoletniego oraz jego rodziców. Z informacji uzyskanych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w S. wynikało, że matka małoletniego Krzysztofa J. Karolina K. została zatrzymana przez Policję za nieudzielenie pomocy swojemu dziecku. W trakcie zatrzymania była w zaawansowanej ciąży, z której urodziła się Milena K. Dziewczynka została umieszczona w zawodowej rodzinie zastępczej pełniącej funkcję pogotowia opiekuńczego. Przed Sądem Rejonowym w S. toczyło się postępowanie o pozbawienie Karoliny K. władzy rodzicielskiej nad małoletnią Mileną K. Rzecznik Praw Dziecka przyłączył się do postępowania sądowego. Mając na względzie dobro małoletniej, Rzecznik wnioskował do sądu o rozważenie możliwości przyspieszenia postępowania w sprawie w celu uregulowania sytuacji prawnej i opiekuńczo-wychowawczej dziecka. Sąd przychylił się do wniosków Rzecznika i wyznaczał kolejne terminy rozpraw. 18 września 2014 roku na rozprawie Karolina K. wniosła o pozbawienie jej praw rodzicielskich wobec małoletniej Mileny K. i wyraziła zgodę na przysposobienie dziecka bez wskazywania osoby przysposabiającego. Małoletnia 25 września 2014 roku została zgłoszona do adopcji.

Inna sprawa zgłoszona do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyła małoletniej Zofii B. Rodzice podnosili, że dziewczynka została im „bezprawnie” odebrana i przekazana do adopcji w związku z blankietowym wyrażeniem zgody na jej przysposobienie¹⁴¹.

---

¹⁴⁰ ZSR/410/22/2014/AA.

¹⁴¹ ZSR/410/1518/2014/KCH.

Ustalenia poczynione w sprawie wskazywały, że rodzice dziecka przez cały okres ciąży chcieli je oddać do adopcji, jednak po urodzeniu dziecka zmienili zdanie i dziewczynka pierwotnie została im oddana pod opiekę. Mimo to po tygodniu ponownie zmienili zdanie podając, że chcą oddać dziewczynkę do adopcji. Ojciec w obecności kuratora sądowego przyznał, że dzieckiem nie mogą się dłużej opiekować, bo mają z tym poważne problemy. Podczas rozprawy przed Sądem Rejonowym w G. rodzice małoletniej wyrazili zgodę na przysposobienie ich dziecka bez wskazywania osoby przysposabiającego. Z dalszych informacji wynikało, że rodzina C. jest znana w środowisku lokalnym i od lat korzystała z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w G. Ewa C. jest matką 9–ciorga dzieci, które zostały umieszczone poza rodziną biologiczną z uwagi na całkowitą niewydolność wychowawczą rodziców. Rodzice posiadali skłonność do nadużywania alkoholu. Ze względu na zaniedbywanie małoletnich sytuacja rodziny była doskonale znana Sądowi Rejonowemu w G. Dokonana przez Rzecznika analiza sprawy nie dała podstaw do stwierdzenia naruszenia praw dziecka w toku toczącego się postępowania adopcyjnego.

- **pobytu dzieci w placówkach**

Zgłaszane w 2014 roku do Rzecznika Praw Dziecka sprawy pobytu dzieci w placówkach dotyczyły kwestii związanych z:

- **skreślaniem wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych z list podopiecznych placówek opiekuńczo–wychowawczych**

Do Rzecznika Praw Dziecka wpływały informacje dotyczące bezpodstawnego skreślenia wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych z list podopiecznych placówek opiekuńczo–wychowawczych¹⁴².

Jedną z prowadzonych w Biurze Rzecznika Praw Dziecka spraw dotyczyła obecnie przebywającego w placówce resocjalizacyjnej chłopca, który pomimo braku zmiany postanowienia sądu w zakresie władzy rodzicielskiej został skreślony z listy podopiecznych placówki opiekuńczo–wychowawczej w M.¹⁴³ Rzecznik zwrócił się w tej sprawie o wyjaśnienia do placówki opiekuńczo–wychowawczej oraz właściwego wojewody. W odpowiedzi na pismo Rzecznika inspektorzy Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego w K. przeprowadzili kontrolę doraźną w placówce opiekuńczo–wychowawczej. W wyniku kontroli ustalono, że decyzja o skreśleniu dziecka została podjęta

---

¹⁴² ZEW/461/46/2014/EB, ZEW/413/12/2014/JR.

¹⁴³ ZEW/461/59/2014/JK.

bezpodstawnie, ponieważ sąd nie uchylił postanowienia o umieszczeniu go w pieczy zastępczej.

– **zapewnianiem właściwej opieki wychowankom placówki opiekuńczo–wychowawczej oraz zatrudnianiem kadry z odpowiednimi kwalifikacjami**

Liczne sprawy zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyły problemu z zapewnianiem właściwej opieki wychowankom placówki opiekuńczo–wychowawczej oraz zatrudniania kadry z odpowiednimi kwalifikacjami¹⁴⁴.

Przykładem z tej kategorii może być zgłoszona do Rzecznika Praw Dziecka sprawa, z którą zwrócił się wychowanek Zespołu Placówek Opiekuńczo–Wychowawczych w S., wskazując na problem dotyczący niewłaściwego postępowania dyrektora wobec dzieci. Problem dotyczył używania niewłaściwych słów wobec wychowanków, nieuprawnionego odbierania im telefonów komórkowych oraz przenoszenia dzieci do innych mieszkań filialnych bez ich zgody. Na wniosek Rzecznika w placówce została przeprowadzona kontrola przez właściwy urząd wojewódzki. W funkcjonowaniu placówki stwierdzono nieprawidłowości. Dyrektorowi placówki wskazano na konieczność uzgadniania wspólnie z dyrektorem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i dzieckiem miejsca umieszczenia małoletniego oraz zapewniania wychowankom właściwej całodobowej opieki. Wydane zalecenia zostały zrealizowane¹⁴⁵.

Innym przykładem może być sprawa, w której podczas czynności kontrolnych w Placówce Opiekuńczo–Wychowawczej w K. ustalono, że jeden z pracowników zatrudnionych na stanowisku wychowawcy nie posiada kwalifikacji przewidzianych prawem¹⁴⁶. Rzecznik skierował pismo o wyjaśnienia do właściwego wojewody, który w odpowiedzi poinformował, że wychowawca, którego dotyczy sprawa nie jest już zatrudniony w placówce, natomiast dyrektor placówki został zobowiązany do bezwzględnego

---

¹⁴⁴ ZEW/414/1/2014/JK, ZEW/414/3/2014/JK, ZEW/414/4/2014/JK, ZEW/414/8/2014/JK, ZEW/414/9/2014/JK, ZEW/414/10/2014/JK, ZEW/414/15/2014/JK, ZEW/414/16/2014/JK, ZEW/414/23/2014/JK, ZEW/414/39/2014/JK, ZEW/461/61/2014/JK, ZEW/414/93/2014/JK, ZEW/414/100/2014/JK, ZEW/414/101/2014/JK, ZEW/414/122/2014/JK, ZEW/414/146/2014/JK, ZEW/414/149/2014/EB, ZEW/414/135/2014/EB, ZEW/414/145/2014/EB, ZEW/414/136/2014/EB, ZEW/440/172/2014/EB, ZEW/440/171/2014/EB, ZEW/414/141/2014/EB, ZEW/414/48/2014/EB, ZEW/440/209/2014/EB, ZEW/414/37/2014/EB, ZEW/414/142/2014/EB, ZEW/48/48/2014/EB, ZEW/414/95/2014/EB, ZEW/414/81/2014/ZA, ZEW/414/72/2014/ZA, ZEW/414/57/2014/ZA, ZEW/414/55/2014/ZA, ZEW/520/23/2014/ZA, ZEW/520/30/2014/ZA, ZEW/520/42/2014/ZA, ZEW/414/116/2014/EB, ZEW/414/92/2014/EB, ZEW/414/97/2014/EB, ZEW/414/155/2014/EB, ZEW/414/84/2014/EB, ZEW/415/2/2014/JR, ZEW/414/144/2014/JR.

¹⁴⁵ ZEW/414/65/2014/ZA.

¹⁴⁶ ZEW/520/38–55/2014/JK.

przestrzegania obowiązujących przepisów, w szczególności dotyczących kwalifikacji, jakie powinny posiadać osoby pracujące z dziećmi.

Kolejnym przykładem może być sprawa zgłoszona przez pełnoletnich wychowanków Placówki Opiekuńczo–Wychowawczej w K. dotycząca niewłaściwego postępowania dyrektora placówki oraz wychowawców wobec dzieci¹⁴⁷. Wskazywano na problemy związane z niewyrażeniem zgody na dalszy pobyt pełnoletnich (uczących się) wychowanków, co uniemożliwiało im ukończenie szkoły. Poruszony został także problem nieudzielania pomocy wychowankom przez pedagoga oraz pracownika socjalnego, braku wsparcia w sprawach związanych z życiem codziennym (np. w sporządzaniu pism urzędowych), w kwestiach medycznych oraz w kwestii organizacji czasu wolnego. W wyniku czynności kontrolnych przeprowadzonych przez Biuro Kontroli Urzędu Miasta K. potwierdzone zostało niewłaściwe wywiązywanie się z obowiązków przez niektórych wychowawców. Dyrektor został zobowiązany do podjęcia działań w zakresie wyeliminowania takich zachowań i ich wyjaśnienia. Rzecznik wystąpił do Urzędu Wojewódzkiego w K. o dogłębne zbadanie sytuacji wychowanków placówki, w tym poprzez przeprowadzenie rozmów z dziećmi.

Urząd Wojewódzki poinformował Rzecznika, że w związku z ustaleniami poczynionymi podczas czynności kontrolnych w ww. placówkach powiadomił właściwą prokuraturę rejonową o możliwości popełnienia przestępstwa wobec wychowanków. Rzecznik Praw Dziecka na bieżąco monitoruje podejmowane przez prokuraturę czynności w sprawie.

Jeszcze innym przykładem może być sprawa zgłoszona na Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka. Na linię zadzwonił anonimowy mężczyzna, wskazując, że w Placówce Opiekuńczo–Wychowawczej w L. wychowawcy są nadmiernie obciążeni obowiązkami, co wpływa na pogorszenie jakości opieki nad dziećmi. Ponadto wychowankowie często są głodni i niewłaściwie odżywiani, ponieważ otrzymują zbyt dużo słodyczy¹⁴⁸. Na skutek zgłoszenia Rzecznik wystąpił do właściwego wojewody o podjęcie działań zabezpieczających dzieci. W placówce została przeprowadzona kontrola, która potwierdziła zarzuty dotyczące nieprawidłowości w planowaniu jadłospisów. Kontrola wykazała również wypłacanie kieszonkowego w wysokości niezgodnej z obowiązującymi przepisami. Na skutek interwencji Rzecznika zorganizowano spotkanie wychowawców z technologiem żywności i żywienia oraz dostosowano posiłki do potrzeb rozwojowych

---

¹⁴⁷ ZEW/415/2/2014/JR.

¹⁴⁸ ZEW/414/22/2014/JK.

dzieci. Wszelkie nieprawidłowości wykazane w protokołach pokontrolnych zostały wyeliminowane.

Kolejnym przykładem może być sprawa, w której Rzecznik Praw Dziecka pozyskał informację o umieszczeniu 10–letniego wychowanka jednej z placówek opiekuńczo–wychowawczych w M. w placówce socjoterapeutycznej w K.¹⁴⁹ Chłopiec przed umieszczeniem w placówce socjoterapeutycznej realizował obowiązek szkolny w formie nauczania indywidualnego.

W toku prowadzonej sprawy w placówce z upoważnienia Rzecznika Praw Dziecka zostały przeprowadzone czynności kontrolne¹⁵⁰. Ustalono między innymi, że nie dokonywano oceny skuteczności podejmowanych działań zarówno przez placówkę opiekuńczo–wychowawczą, jak i szkoły, w których chłopiec realizował obowiązek szkolny. Z przekazanych Rzecznikowi dokumentów nie wynikała również ścisła i systematyczna współpraca placówki ze szkołą. Stwierdzono także, iż wymiar czasu nauczania indywidualnego małoletniego był niezgodny z obowiązującymi przepisami. Rzecznik w wyniku przeprowadzonych czynności przekazał uwagi i wnioski pokontrolne, wnosząc o ich niezwłoczną realizację. Dyrektor poinformował Rzecznika o realizacji zaleceń. Na wniosek Rzecznika właściwy wojewoda objął również nadzór nad pracą placówki.

Innym razem matka wychowanki placówki opiekuńczo–wychowawczej w N. (obecnie przebywającej w placówce resocjalizacyjnej) poinformowała Rzecznika Praw Dziecka o zaniedbaniach ze strony placówki wobec jej córki¹⁵¹. Po otrzymaniu skargi Rzecznik zwrócił się o wyjaśnienia do właściwego urzędu wojewódzkiego oraz właściwego starosty, a także o informacje do Prokuratury Rejonowej w N. oraz Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w J. Organ sprawujący pieczę nad placówką nie stwierdził nieprawidłowości, natomiast Komisja Rady Powiatu w N. uznała, że w pierwszym okresie pobytu w placówce opiekuńczo–wychowawczej dziecko nie było objęte należyłą opieką psychologiczną i pedagogiczną. Z dyrektorem placówki została przeprowadzona rozmowa dyscyplinująca. Sytuacja dziewczynki jest monitorowana przez Rzecznika.

– **zapewnianiem właściwej opieki wychowankom placówek resocjalizacyjnych**

Kolejną kategorią spraw zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka były skargi dotyczące zapewnienia właściwej opieki wychowankom placówek resocjalizacyjnych¹⁵².

---

¹⁴⁹ ZEW/461/61/2014/JK.

¹⁵⁰ ZEW/520/40/2014/JK.

¹⁵¹ ZEW/414/146/2014/JK.

¹⁵² ZEW/461/2/2014/JK, ZEW/461/9/2014/JK, ZEW/461/23/2014/JK.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się matka z prośbą o pomoc dla jej małoletniego syna, który po ucieczce bał się powrotu do Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w R.¹⁵³ Zgłaszająca oczekiwała, iż Rzecznik ułatwi jej przeniesienie chłopca do innego ośrodka. Rzecznik wystąpił do organu nadzorującego ww. ośrodek o przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego. W jego efekcie wychowanek został przeniesiony do ośrodka wychowawczego w T., a w placówce, w której wcześniej przebywał, przeprowadzono kontrolę doraźną. W jej wyniku wydano zalecenia, których realizację objęto monitoringiem do czasu ich wykonania. W nowym ośrodku sytuacja się ustabilizowała. Chłopiec otrzymał również promocję do następnej klasy.

Innym przykładem może być sprawa, w której matka zwróciła się z prośbą o pomoc dla jej małoletniego syna – Szymona, wskazując na problem dotyczący relacji chłopca z rówieśnikami w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w W. Rzecznik wystąpił do organu nadzorującego ww. ośrodek o przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego. W wyniku przeprowadzonej kontroli okazało się, że wobec chłopca była stosowana przemoc ze strony dwóch starszych wychowanków oraz stwierdzono niewłaściwą pracę psychologiczno–pedagogiczną wobec wychowanków ośrodka. Rzecznik monitorował przebieg podejmowanych działań przez organ nadzorujący, który niezwłocznie podjął stosowne czynności wobec dyrektora ośrodka. W efekcie tych działań praca ośrodka uległa znacznej poprawie. Indywidualne Programy Edukacyjno–Terapeutyczne przyjęte w stosunku do wychowanków realizowane były zgodnie z planem. Objęcie Szymona różnymi formami pomocy psychologiczno–pedagogicznej przyniosło efekty w postaci poprawnych relacji między wychowankami oraz zaangażowania w różnego rodzaju formy aktywności znajdujące się w ofercie placówki.

– **kontaktami i współpracą z rodziną biologiczną**

Do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęło pismo od Patrycji S. dotyczące ograniczania kontaktu z córką, która przebywała w Specjalnym Ośrodku Wychowawczym w B.¹⁵⁴ Dziewczynka została umieszczona w ośrodku w trybie zabezpieczenia. W związku ze zgłoszoną sprawą Rzecznik wystąpił do dyrektora ośrodka o przekazanie informacji na temat sytuacji opiekuńczo–wychowawczej małoletniej Joanny. W związku z faktem, że odwiedziny dzieci w ośrodku odbywają się co dwa tygodnie, Rzecznik wystąpił z wnioskiem o rozważenie możliwości wprowadzenia częstszych kontaktów dzieci z rodziną

---

¹⁵³ ZEW/461/26/2014/ZA.

¹⁵⁴ ZEW/414/102/2014/JK.

biologiczną. Z pisma przekazanego przez dyrektora ośrodka wynikało, że Patrycja S. kontaktowała się telefonicznie z córką i regularnie przyjeżdżała do niej na wizyty oraz widoczne było, że bardzo zależy jej na odzyskaniu córki. Obecnie decyzją sądu dziewczynka wróciła do domu rodzinnego.

Kolejnym przykładem może być sprawa, w której Rzecznik Praw Dziecka został poinformowany, że w Placówce Opiekuńczo–Wychowawczej w J. rodzice nie są niezwłocznie informowani o istotnych sprawach dotyczących ich dzieci, m.in. o umieszczeniu wychowanków w szpitalu psychiatrycznym¹⁵⁵. W związku z powyższym Rzecznik podjął interwencję w placówce. Potwierdziły się informacje o nieprawidłowościach w przekazywaniu rodzicom ważnych informacji. O umieszczeniu dziecka w szpitalu rodzice dowiedzieli się dopiero po 5 dniach od tego zdarzenia. Interweniując, Rzecznik podkreślił konieczność poprawy współpracy z rodzicami oraz wskazał na przepisy gwarantujące prawo rodziców do otrzymywania informacji o dziecku. Dyrektor zobowiązał się do opracowania stosownych procedur i usprawnienia komunikacji pomiędzy placówką, a rodziną biologiczną dziecka. Rzecznik powiadomił również właściwy urząd wojewódzki, który objął nadzorem pracę placówki. Zgodnie z zapowiedzią zostały wprowadzone odpowiednie procedury dotyczące komunikowania o istotnych sprawach dotyczących dziecka.

– **umieszczeniem dziecka w młodzieżowym ośrodku wychowawczym**

Do Rzecznika Praw Dziecka zgłaszane były także skargi dotyczące nieprawidłowości w umieszczaniu dzieci w placówkach resocjalizacyjnych¹⁵⁶.

W Biurze Rzecznika Praw Dziecka prowadzona była sprawa wszczęta na skutek skargi złożonej przez ojca chłopca umieszczonego w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w P.¹⁵⁷ W swojej skardze poinformował, że jego wątpliwości wzbudza fakt zatrzymania syna przez Policję na terenie szkoły (na podstawie wydanego przez sąd nakazu zatrzymania), pomimo że nie upłynął jeszcze termin na doprowadzenie nieletniego do ośrodka przez rodziców, określony we wskazaniu do placówki. Wątpliwości rodzica budził też zbyt długi czas transportu chłopca do placówki oraz fakt założenia mu na ręce kajdanek. Jednocześnie ojciec podnosił, że od momentu wydania orzeczenia przez sąd do chwili zatrzymania jego syn zmienił swoje zachowanie i przestał sprawiać kłopoty wychowawcze. W pierwszej kolejności Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do sądu o informację

---

¹⁵⁵ ZEW/414/141/2014/EB.

¹⁵⁶ ZEW/461/20/2014/EB, ZEW/461/62/2014/JR, ZEW/461/64/2014/JR, ZEW/461/24/2014/JR, ZEW/440/269/2014/JR, ZEW/430/920/2014/JR, ZEW/414/60/2014/ZA, ZEW/414/53/2014/ZA.

¹⁵⁷ ZEW/461/15/2014/JK.

i dokumentację dotyczącą umieszczenia nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym oraz przekazanie nakazu zatrzymania i doprowadzenia do placówki. Zbadano przebieg czynności i adekwatność podejmowanych działań przez sąd i właściwe służby. Ponadto Rzecznik skierował pismo do ojca chłopca, w którym szczegółowo wyjaśnił tryb doprowadzania nieletnich do placówek oraz wskazał na sytuacje, w których mogą być zastosowane wobec nieletnich środki przymusu bezpośredniego. Poinformowano ojca, że zgodnie z przepisami ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, może on złożyć wniosek o zmianę lub uchylenie stosowanego wobec nieletniego środka wychowawczego. Rzecznik monitorował sytuację opiekuńczo–wychowawczą ww. nieletniego przez cały czas jego pobytu w ośrodku. Na skutek zmiany postanowienia sądu chłopiec wrócił do domu rodzinnego.

– **stosowaniem niewłaściwych kar w placówkach opiekuńczo–wychowawczych**

W 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka nadal otrzymywał skargi na stosowanie niewłaściwych kar w placówkach opiekuńczo–wychowawczych¹⁵⁸.

W jednej ze spraw z tej kategorii Rzecznik Praw Dziecka otrzymał anonimową informację o niewłaściwym traktowaniu wychowanków w Centrum Placówek Opiekuńczo–Wychowawczych w P.¹⁵⁹ W toku badania sprawy Rzecznik wystąpił do właściwego urzędu wojewódzkiego z wnioskiem o przeprowadzenie czynności kontrolnych w tych placówkach. Ustalono, że przyjęty w przepisach wewnętrznych system kar może naruszać prawa dziecka. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do organu sprawującego nadzór nad jakością sprawowanej opieki o podjęcie działań zmierzających do wyeliminowania niewłaściwych kar. Dyrektor placówki poinformował Rzecznika, że niewłaściwe kary zostały usunięte z funkcjonującego w placówce regulaminu.

– **urlopowaniem nieletnich wychowanków placówek resocjalizacyjnych do placówek opiekuńczo–wychowawczych**

Analiza prowadzonych w Biurze Rzecznika Praw Dziecka spraw wskazuje, że nadal pozostaje aktualny problem dotyczący urlopowania nieletnich umieszczonych w pieczy zastępczej czasowo przebywających w placówkach resocjalizacyjnych¹⁶⁰.

---

¹⁵⁸ ZEW/414/149/2014/EB, ZEW/414/135/2014/EB, ZEW/414/145/2014/EB, ZEW/440/171/2014/EB, ZEW/440/305/2014/EB, ZEW/440/270/2014/JR, ZEW/440/261/2014/JR, ZEW/414/50/2014/ZA, ZEW/461/56/2014/ZA, ZEW/461/65/2014/ZA, ZEW/520/61/2014/ZA.

¹⁵⁹ ZEW/440/270/2014/JR.

¹⁶⁰ ZEW/461/46/2014/EB, ZEW/48/25/2014/EB, ZEW/414/125/2014/EB.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się dyrektor Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w O. z prośbą o pomoc dla umieszczonego w ośrodku nieletniego będącego jednocześnie wychowankiem Placówki Opiekuńczo–Wychowawczej w Z.¹⁶¹ Dyrekcja placówki nie wyraziła zgody na przyjęcie wychowanka na urlopowanie w okresie Świąt Bożego Narodzenia mimo uzyskania zgody właściwego sądu. Decyzję argumentowano brakiem dla wychowanka wolnego miejsca w placówce. Rzecznik wystąpił w powyższej sprawie do dyrektora placówki oraz organu prowadzącego. W wyniku interwencji Rzecznika zorganizowano spotkanie organu prowadzącego z dyrektorem placówki, podczas którego podkreślono obowiązek dyrektorów placówek opiekuńczo–wychowawczych przyjmowania za zgodą sądu wychowanków urlopowanych z młodzieżowych ośrodków wychowawczych.

Innym przykładem może być sprawa urlopowania nieletniej Sylwii M. z Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w B. do Placówki Opiekuńczo–Wychowawczej w J.¹⁶² W toku prowadzonej sprawy ustalono, że dziewczynka w obawie, iż placówka opiekuńczo–wychowawcza nie przyjmie jej na czas wyznaczonego przez sąd urlopu, uciekła z młodzieżowego ośrodka wychowawczego. Od czerwca 2014 roku nieletnia przebywa na samowolnym oddaleniu się i poszukuje jej Policja. Rzecznik na bieżąco występuje do organów prowadzących czynności poszukiwawcze o informacje dotyczące podejmowanych czynności.

– **pobytem w szpitalach specjalistycznych**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się Kierownik Oddziału Szpitala dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w S. z prośbą o interwencję w sprawie przedłużającego się – pomimo braku wskazań medycznych – pobytu w szpitalu sześciorga małoletnich pacjentów¹⁶³. Powodem takiej sytuacji w pięciu przypadkach była długotrwałość postępowania sądowego, a w jednym niewłaściwie sprawowana piecza zastępcza. W wyniku interwencji Rzecznika sprawy wszystkich dzieci zostały wyjaśnione. Beata B. i Agata J. powróciły do domów rodzinnych, Patryk W. i Kamil K. – do swoich placówek opiekuńczo–wychowawczych, Wiktoria W. została umieszczona w Domu Pomocy Społecznej dla Dzieci w B., a Rafał M. został przewieziony do Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w S.

---

¹⁶¹ ZEW/461/46/2014/EB.

¹⁶² ZEW/48/49/2014/JK.

¹⁶³ ZEW/403/1/2014/JK, ZEW/403/2/2014/ZA, ZEW/403/3/2014/ZA, ZEW/403/4/2014/ZA, ZEW/403/5/2014/ZA, ZEW/403/6/2014/ZA, ZEW/461/43/2014/ZA.

– **pobytem w placówkach wsparcia dziennego**

W 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka otrzymywał sygnały o naruszeniach praw dziecka w placówkach wsparcia dziennego¹⁶⁴.

Przykładem interwencji w tej kategorii może być sprawa, w której do Rzecznika Praw Dziecka z prośbą o pomoc zwróciło się kilkoro rodziców dzieci uczęszczających do świetlicy socjoterapeutycznej w W.¹⁶⁵ Zdaniem rodziców kierownik świetlicy i niektórzy wychowawcy niewłaściwie odnosili się do dzieci i stosowali metody wychowawcze naruszające prawa dziecka. Rzecznik wystąpił do organu nadzorującego o niezwłoczne podjęcie działań wyjaśniających i naprawczych. W wyniku interwencji pracownik Wydziału Spraw Społecznych i Zdrowia właściwego dla lokalizacji świetlicy urzędu systematycznie monitorował pracę placówki. Ze względu na potwierdzenie nieprawidłowości w placówce dokonano zmian kadrowych zarówno na stanowisku kierownika, jak i wśród wychowawców. Sytuacja dzieci uczęszczających do placówki wsparcia dziennego się ustabilizowała.

– **małoletnimi cudzoziemcami przebywającymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej**

Zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka przez cudzoziemców sprawy dotyczyły w głównej mierze kwestii legalizacji pobytu małoletnich cudzoziemców na terytorium Polski, w tym ubiegania się o nadanie statusu uchodźcy oraz toczących się wobec nich postępowań administracyjnych¹⁶⁶. Cudzoziemcy kwestionowali decyzje Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców oraz organu odwoławczego – Rady do Spraw Uchodźców odmawiające nadanie im statusu uchodźcy, zgody na pobyt tolerowany i orzekające o wydaleniu cudzoziemców z Polski. W każdej ze zgłoszonych spraw Rzecznik monitorował przebieg postępowania administracyjnego, a w uzasadnionych przypadkach, gdy w jego ocenie decyzje zostały wydane z naruszeniem Konwencji o prawach dziecka oraz ustawy o cudzoziemcach, podejmował stosowne interwencje.

Jako przykład podjętej przez Rzecznika Praw Dziecka interwencji może posłużyć sprawa rodziny cudzoziemców (obywateli Rosji), wobec której Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców odmówił nadania statusu uchodźcy oraz orzekł o wydaleniu rodziny z terytorium RP¹⁶⁷. Celem zrealizowania powyższej decyzji matka wraz z dziećmi została

---

¹⁶⁴ ZEW/414/104/2014/ZA, ZEW/414/40/2014/ZA, ZEW/520/13/2014/ZA.

¹⁶⁵ ZEW/414/75/2014/ZA.

¹⁶⁶ ZSM/470/22/2014/AJ, ZSM/470/24/2014/AJ, ZSM/470/31/2014/AJ, ZSM/470/41/2014/AJ, ZSM/470/44/2014/AJ, ZSM/470/51/2014/AJ, ZSM/470/66/2014/AJ, ZSM/470/87/2014/AJ, ZSM/470/100/2014/AJ.

¹⁶⁷ ZSM/470/41/2014/AJ.

umieszczona w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców, natomiast ojciec, z uwagi na stan zdrowia, przebywał w szpitalu. Z nadesłanej do Rzecznika Praw Dziecka dokumentacji wynikało, że małoletni Abubakar cierpi na padaczkę i wymaga specjalistycznej opieki medycznej. Jego stan zdrowia nie pozwalał na umieszczenie go w strzeżonym ośrodku ani na uciążliwości związane z procedurą wydaleniową. Rzecznik Praw Dziecka kierując się najlepiej pojętym interesem dziecka, zwrócił się do Komendanta Straży Granicznej o wstrzymanie wykonania deportacji rodziny z uwagi na stan zdrowia chłopca i konieczność poddania go leczeniu w szpitalu na oddziale neurologii. Jednocześnie Rzecznik poinformował matkę dzieci o możliwości wystąpienia, za pośrednictwem straży granicznej, do Urzędu do Spraw Cudzoziemców z nowym wnioskiem o nadanie statusu uchodźcy wraz z wnioskiem o wstrzymanie wykonania decyzji w przedmiocie wydalenia.

Z odpowiedzi nadesłanej od Komendanta Straży Granicznej wynikało, że wydalenie cudzoziemców do kraju pochodzenia zostało wstrzymane. Obecnie w Urzędzie do Spraw Cudzoziemców toczy się postępowanie w przedmiocie objęcia rodziny ochroną międzynarodową.

Należy jednak nadmienić, iż w 2014 roku do Rzecznika zgłoszono znacznie mniej niż w latach poprzednich spraw związanych z odmową nadania cudzoziemcom statusu uchodźcy, co było w dużej mierze spowodowane wejściem w życie w maju 2014 roku nowej ustawy o cudzoziemcach z dnia 12 grudnia 2013 roku. Powyższa ustawa wprowadziła szereg ułatwień w procedurach związanych z legalizacją pobytu cudzoziemców w Polsce. Zmiany w przepisach zostały podyktowane koniecznością implementacji przepisów unijnych i miały na celu uproszczenie obowiązujących w Polsce procedur imigracyjnych. Zmianie uległy także przepisy dotyczące umieszczania małoletnich cudzoziemców w strzeżonych ośrodkach. Rzecznik Praw Dziecka podczas prac legislacyjnych nad wspomnianą ustawą wskazał, że należy zrezygnować z możliwości osadzania małoletnich w ośrodkach typu zamkniętego z uwagi na to, że reżim ograniczenia wolności jest dla dzieci przeżyciem traumatycznym i może negatywnie wpływać na rozwój psychofizyczny. Rzecznik zwrócił także uwagę, że praktyka umieszczania dzieci w ośrodkach strzeżonych ogranicza wynikające z Konstytucji prawo małoletnich do nauki. W nowej ustawie o cudzoziemcach częściowo zostały uwzględnione postulaty Rzecznika dotyczące rezygnacji z umieszczania dzieci w ośrodkach typu zamkniętego poprzez ograniczenie stosowania detencji względem małoletniego poniżej 15. roku życia oraz wprowadzono przepis nakazujący sądowi rozpatrującemu wniosek o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku kierowanie się przede wszystkim dobrem małoletniego.

Liczną kategorię stanowiły sprawy dotyczące małoletnich umieszczonych w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców¹⁶⁸. Osoby małoletnie, a w szczególności małoletni bez opieki, stanowią jedną z grup imigrantów wymagających szczególnego traktowania i ochrony. Kierowane przez cudzoziemców skargi do Rzecznika dotyczyły najczęściej problemów z dostępem do edukacji, zapewnieniem właściwej opieki zdrowotnej, a także złych warunków bytowych oraz pogarszającego się stanu psychicznego dzieci w związku z pobytem w ośrodku zamkniętym. W każdej ze zgłoszonych spraw Rzecznik występował do organu nadzoru o zbadanie zgłoszonych zarzutów i podjęcia działań zapewniających ochronę praw dziecka.

We wrześniu 2014 roku przedstawiciel Rzecznika Praw Dziecka, na zaproszenie Biura Wysokiego Komisarza NZ ds. Uchodźców, uczestniczył w wizytacji Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w K. W spotkaniu udział wzięli także przedstawiciele Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. W wyniku przeprowadzonej wizytacji Rzecznik Praw Dziecka poczynił szereg ustaleń dotyczących sytuacji małoletnich umieszczonych w placówce typu zamkniętego. Z dokonanych ustaleń wynika, że opieka medyczna zapewniona jest wszystkim cudzoziemcom przebywającym na terenie ośrodka. Cudzoziemcy mogą korzystać z pomocy dwóch lekarzy ogólnych, stomatologa, ratownika medycznego oraz pielęgniarek. Lekarze przyjmują pacjentów w określonych dniach w gabinecie lekarskim znajdującym się na terenie ośrodka, zaś z usług stomatologa cudzoziemcy mogą korzystać w siedzibie pobliskiej przychodni. W nagłych przypadkach, w godzinach wieczornych i nocnych, zgodnie ze stosowną umową osoby przebywające w ośrodku przewożone są na izbę przyjęć Szpitala Powiatowego w K. Dodatkowo przed przyjęciem cudzoziemców do ośrodka, a także przed jego opuszczeniem, przeprowadzane są badania lekarskie, zaś raz w miesiącu wykonywane są badania kontrolne. Osoby małoletnie (niemowlęta i dzieci do 6. roku życia) objęte są programem szczepień obowiązkowych wykonywanych zgodnie z kalendarzem szczepień.

W celu realizacji obowiązku szkolnego przez małoletnich umieszczonych w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w K., zgodnie z art. 94 a ust.1 i 1a ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty oraz przepisów Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 kwietnia 2010 roku w sprawie przyjmowania osób niebędących obywatelami polskimi do publicznych przedszkoli, szkół, zakładów kształcenia nauczycieli i placówek oraz organizacji dodatkowej nauki języka polskiego, dodatkowych zajęć

---

¹⁶⁸ ZSM/470/23/2014/AJ, ZSM/470/26/2014/AJ, ZSM/470/32/2014/AJ, ZSM/470/43/2014/AJ, ZSM/470/48/2014/AJ, ZSM/470/54/2014/AJ, ZSM/470/67/2014/AJ, ZSM/470/89/2014/AJ, ZSM/470/101/2014/AJ, ZSM/470/86/2014/AJ, ZSM/470/52/2014/AJ.

wyrównawczych oraz nauki języka ojczystego i kultury kraju pochodzenia, zostało podpisane porozumienie o współpracy między komendantem właściwego oddziału straży granicznej i Burmistrzem Miasta K. w zakresie realizacji prawa do edukacji. Do wykonywania obowiązku szkolnego została wyznaczona Szkoła Podstawowa oraz Gimnazjum w K. Zajęcia szkolne realizowane są przez nauczycieli w wymiarze 8 godzin lekcyjnych tygodniowo. Kwestie dotyczące treści programowych oraz ilości godzin pozostają w kompetencji szkoły. Zajęcia edukacyjne odbywają się w pomieszczeniach odpowiednio wyposażonych w meble i sprzęt dostosowany do potrzeb osób małoletnich, zaś podręczniki oraz inne materiały szkolne dostarczane są przez ośrodek. Dzieci uczestniczą w zajęciach szkolnych w grupach uwzględniających wiek, stopień zaawansowania znajomości języka polskiego oraz różnice kulturowe. W przypadku, gdy małoletni cudzoziemcy kwalifikują się do nauki na poziomie gimnazjum, dyrekcja i nauczyciele ustalają i realizują indywidualny tok nauki.

Ponadto w ośrodku odbywają się zajęcia edukacyjne i wychowawcze prowadzone w języku polskim i rosyjskim przez funkcjonariuszy i pracowników sekcji edukacyjno-wychowawczej posiadających wykształcenie pedagogiczne i kwalifikacje nauczycielskie. Małoletni mogą uczestniczyć w zajęciach polonistycznych, matematycznych, przyrodniczych, plastycznych, świetlicowych oraz rekreacyjno-sportowych.

W ocenie Rzecznika Praw Dziecka dzieci przebywające w Ośrodku w K. mają zapewniony dostęp do opieki medycznej oraz korzystają z prawa uczestniczenia w zajęciach dydaktyczno-wychowawczych zgodnie z art. 416 § 2 ustawy o cudzoziemcach.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwracały się także rodziny zastępcze wychowujące małoletnich cudzoziemców¹⁶⁹. Zgłaszane przez rodziny problemy dotyczyły najczęściej trudności związanych z zalegalizowaniem pobytu małoletnich w Polsce, wyrobieniem dla nich dokumentu tożsamości, numeru PESEL, a także z odmową ze strony organu administracji przyjęcia wniosku w przedmiocie nadania małoletniemu cudzoziemcowi obywatelstwa polskiego.

Jedna ze zgłoszonych do Rzecznika spraw dotyczyła trudności z zalegalizowaniem pobytu małoletniej obywatelki Rumunii, która od urodzenia przebywała w rodzinie zastępczej u obywateli polskich¹⁷⁰. Urząd do Spraw Cudzoziemców w W. odmówił wszczęcia postępowania w sprawie legalizacji pobytu z uwagi na brak wymaganych dokumentów określonych w ustawie o cudzoziemcach. Urząd wojewódzki w Rz. odmówił natomiast

---

¹⁶⁹ ZSM/470/95/2014/AJ, ZSM/470/96/2014/AJ, ZSM/470/38/2014AJ, ZSM/470/57/2014/AJ, ZSM/470/90/2014/AJ, ZSM/470/14/2014/AJ, ZSM/470/33/2014/AJ.

¹⁷⁰ ZSM/470/39/2014/AJ.

przyjęcia wniosku w sprawie nadania dziewczynce obywatelstwa polskiego z uwagi na brak dokumentu tożsamości. Po interwencji Rzecznika Praw Dziecka urząd wojewódzki przyjął posiadaną przez opiekunów prawnych dokumentację i, zgodnie z właściwością, złożony przez opiekunów wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego przesłał do Kancelarii Prezydenta RP. Rzecznik Praw Dziecka w piśmie skierowanym do Prezydenta poparł złożony w tej sprawie wniosek z uwagi na fakt, iż małaletnia od urodzenia pozostaje pod opieką obywateli polskich i z naszym krajem związana jest jej przyszłość. Prezydent RP w ciągu miesiąca od złożenia wniosku wydał postanowienie w sprawie nadania małaletniej obywatelstwa polskiego.

- **uprowadzeniem dziecka poza granicę kraju**

Rzecznik Praw Dziecka odnotował wzrost liczby spraw dotyczących bezprawnego wywiezienia dziecka za granicę. Związane były one z toczącym się w sądzie postępowaniem na podstawie Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę z 25 października 1980 roku¹⁷¹ Sprawy rozstrzygane na podstawie ww. Konwencji mają skomplikowany charakter, gdyż z jednej strony sądy powinny kierować się zasadą szybkości postępowania i niezwłocznie wydać orzeczenie, z drugiej zaś są zobowiązane do szczególnej wnikliwości przy badaniu sprawy z uwzględnieniem naczelnej zasady dobra dziecka. Sąd, w ramach wspomnianego postępowania, bada, czy doszło do bezprawnego uprowadzenia dziecka oraz ustala, czy dziecko powinno powrócić do kraju, z którego zostało wywiezione. Analiza spraw, które trafiły do Rzecznika, wskazuje, że przed wydaniem rozstrzygnięcia sądy coraz częściej korzystają z dowodu z opinii biegłych, których zadaniem jest dokonanie oceny, czy nie zachodzą przesłanki określone w art. 13 Konwencji, tj. czy powrót dziecka nie narazi go na szkodę psychiczną lub fizyczną albo w jakikolwiek inny sposób nie postawi w sytuacji nie do zniesienia. W sprawach, w których sąd nie zasięgnął opinii biegłych, celem wykluczenia istnienia negatywnych przesłanek zwalniających sąd z obowiązku wydania dziecka, Rzecznik, po zgłoszeniu udziału do toczącego się postępowania, wnioskował o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych, celem dokonania rzetelnej oceny sytuacji dziecka. Ponadto gdy w ocenie Rzecznika postanowienie sądu nakazujące powrót dziecka do miejsca poprzedniego pobytu zostało wydane z naruszeniem przepisów prawa procesowego i materialnego, a tym samym godziło w dobro dziecka, korzystał on z prawa do zaskarżenia orzeczenia w drodze apelacji.

---

¹⁷¹ ZSM/471/3/2014/AJ, ZSM/471/5/2014/AJ, ZSM/471/8/2014/AJ, ZSM/471/9/2014/AJ, ZSM/471/10/2014/AJ, ZSM/471/11/2014/AJ, ZSM/471/12/2014/AJ, ZSM/471/15/2014/AJ, ZSM/471/19/2014/AJ, ZSM/471/23/2014/AJ, ZSM/471/25/2014/AJ, ZSM/471/29/2014/AJ, ZSM/471/34/2014/AJ, ZSM/471/36/2014/AJ, ZSM/471/39/2014/AJ, ZSM/471/50/2014/AJ.

Przykładem interwencji Rzecznika podjętej w oparciu o unormowania zawarte w Konwencji haskiej była sprawa małoletniej M.¹⁷² O pomoc do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się matka dziecka, w związku z toczącym się z wniosku ojca postępowaniem przed Sądem Rejonowym w R. w przedmiocie wydania dziecka do Australii. Z akt sprawy wynikało, że matka dziecka uzyskała rozwód w Australii. W wyroku rozwodowym sąd ustalił miejsce zamieszkania dziecka, zasady wykonywania władzy rodzicielskiej oraz określił zakres kontaktów ojca z córką. Jednym z elementów powyższego orzeczenia było zakazanie rodzicom wywożenia dziecka z Australii, z wyjątkiem zezwolenia na wyjazd matki z córką do Polski, celem odwiedzin na ustalony w orzeczeniu okres czasu. Matka korzystając z przysługującego jej uprawnienia, wyjechała wraz z małoletnią z Australii do Polski i odmówiła ponownego powrotu. Ojciec dziecka wszczął postępowanie w trybie Konwencji haskiej, domagając się powrotu dziecka do Australii. Sąd Rejonowy w R. wydał postanowienie zgodne z oczekiwaniami ojca. Dokonana przez Rzecznika Praw Dziecka analiza akt wykazała, że sąd nie uwzględnił większości wniosków dowodowych zgłoszonych przez uczestniczkę postępowania, w tym m.in. orzeczenia sądu australijskiego zakazującego ojcu zbliżania się do matki i dziecka, raportów policyjnych świadczących o stosowanej przez mężczyznę przemocy wobec rodziny oraz dowodu z opinii biegłych na okoliczność ustalenia, czy powrót dziecka do Australii nie narazi go na szkodę fizyczną lub psychiczną (art. 13 lit. b Konwencji). Od powyższego postanowienia Rzecznik Praw Dziecka złożył apelację, wnosząc o uchylenie postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji. W ocenie Rzecznika, aby ponad wszelką wątpliwość wykluczyć możliwość istnienia przesłanek uniemożliwiających wydanie dziecka do Australii, konieczne było wydanie przez biegłych opinii na tę okoliczność. Sąd Okręgowy w R. w ramach postępowania apelacyjnego uwzględnił wniosek Rzecznika i dopuścił dowód z opinii biegłego psychologa, celem wysłuchania dziecka. Postępowanie jest w toku.

Pozostałe przykłady spraw toczących się w trybie Konwencji haskiej z udziałem Rzecznika Praw Dziecka zostały opisane w rozdziale *Sprawy sądowe i administracyjne* (z zakresu prawa międzynarodowego).

---

¹⁷² ZSM/410/19/2014/AJ.

3. PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH

Państwa–Strony będą uznawać prawo każdego dziecka do korzystania z systemu zabezpieczenia społecznego, w tym ubezpieczeń socjalnych (...).

(art. 26 Konwencji o prawach dziecka)

W 2014 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem 1 980 spraw związanych z prawem do godziwych warunków socjalnych.

Rzecznik zwracał się do innych organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach dotyczących m.in.:

- alimentacji dzieci oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego,
- roszczeń majątkowych wobec dziecka,
- przyznawania zasiłku macierzyńskiego,
- przyznawania renty rodzinnej w drodze wyjątku,
- procedury przyznawania świadczeń rodzinnych,
- przyznawania świadczeń w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego,
- stanu technicznego i usytuowania lokali,
- realizacji prawa do wypoczynku i zabawy,
- dowozu dzieci do szkół,
- ochrony praw dziecka z niepełnosprawnością,
- orzeczeń o niepełnosprawności,
- problemów mieszkaniowych, w tym eksmisji.

3.1 Wystąpienia generalne

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do godziwych warunków socjalnych w roku 2014 dotyczyły:

- **warunków przyznawania jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka – wystąpienia z 8 kwietnia 2014 roku i 30 czerwca 2014 roku**

W wystąpieniu¹⁷³ skierowanym do Ministra Pracy i Polityki Społecznej Rzecznik zwrócił się o wyjaśnienie, czy w przypadkach ubiegania się osoby samotnie wychowującej dziecko o jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka, na podstawie art. 15b

¹⁷³ ZSS/500/9/2014/JZ.

ustawy z 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych¹⁷⁴, do składu rodziny osoby samotnie wychowującej dziecko należy zaliczyć drugiego z rodziców. Obowiązujące przepisy nie rozstrzygają jednoznacznie tej kwestii.

Konsekwencją uznania drugiego z rodziców za członka rodziny osoby samotnie wychowującej dziecko byłyby konieczność zaliczania dochodów tego rodzica do dochodu rodziny, co mogłoby prowadzić w pewnych przypadkach do odmowy przyznania zapomogi z powodu przekroczenia progu dochodowego. Ponadto odpowiednie zastosowanie art. 7 pkt 5 ustawy o świadczeniach rodzinnych prowadziłyby do wniosku, że przyznanie zapomogi osobie samotnie wychowującej dziecko jest uwarunkowane zasądzeniem świadczenia alimentacyjnego na rzecz dziecka od jego rodzica.

W odpowiedzi¹⁷⁵ Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, że w sytuacji, gdy o jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka występuje osoba, która jest osobą samotnie wychowującą dziecko (bez względu na fakt ustalenia ojcostwa dziecka), przepisy ww. ustawy nie uzależniają przyznania tego świadczenia od wpisania drugiego z rodziców do składu rodziny ani od zasądzenia od tego rodzica alimentów na rzecz dziecka. Jednocześnie zastrzeżono, że ostateczna ocena okoliczności indywidualnej sprawy, tj. rozpatrzenie wniosku strony o ustalenie prawa do jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka (lub jakiegokolwiek innego świadczenia rodzinnego) oraz ustalenie wszystkich istotnych okoliczności sprawy w szczególności ustalenie, czy strona jest osobą samotnie wychowującą dziecko w rozumieniu art. 3 pkt 17a ww. ustawy o świadczeniach rodzinnych należy do kompetencji organu właściwego, tj. wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

- **zasiłku macierzyńskiego dla osób przejmujących opiekę nad dzieckiem w przypadku śmierci matki lub porzucenia przez nią dziecka – wystąpienie z 13 maja 2014 roku**

W wystąpieniu¹⁷⁶ skierowanym do Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Rzecznik zaapelował o stosowanie właściwej wykładni art. 29 ust. 4 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa¹⁷⁷. Zgłaszane Rzecznikowi przypadki odmowy ustalenia prawa do zasiłku macierzyńskiego dla osób, które przejęły sprawowanie opieki nad dzieckiem w przypadkach niemożności jej sprawowania przez matkę prowadziły do wniosku, że stosowana wykładnia przywołanego przepisu nie

---

¹⁷⁴ (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 1456 ze zm.).

¹⁷⁵ DSR-IV-073-10-1-TW/14.

¹⁷⁶ ZSS/500/14/2014/JZ.

¹⁷⁷ (tekst jedn.: Dz.U. z 2014 r. poz. 159).

uwzględniała słusznego interesu osoby ubiegającej się o świadczenie macierzyńskie, ani tym bardziej nie uwzględnia dobra dziecka, któremu za cenę świadczenia macierzyńskiego może być zapewniona osobista opieka najbliższego członka rodziny. Rzecznik wskazał, że zasiłek macierzyński należy się ubezpieczonemu przejmującemu opiekę nad dzieckiem od matki, która z powodu trwałej przeszkody nie może osobiście sprawować opieki nad dzieckiem, a przyznanie zasiłku powinno być niezależne od posiadania przez matkę dziecka statusu osoby ubezpieczonej. Rzecznik wniósł o upowszechnienie jednolitej i niebudzącej wątpliwości wykładni przepisu art. 29 ust. 4 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

W odpowiedzi¹⁷⁸ Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych poinformował, że postulat Rzecznika Praw Dziecka w zakresie uchwalenia przepisów niebudzących wątpliwości interpretacyjnych został uwzględniony w pracach nad projektem ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. 16 października 2014 roku projekt został wniesiony do Sejmu RP (druk 2832).

- **dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego – wystąpienie z 20 maja 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu¹⁷⁹ do Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego wniósł o podjęcie uchwały w sprawie rozstrzygnięcia rozbieżności w orzecznictwie sądów administracyjnych w zakresie przysługiwania dodatku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego na każde dziecko urodzone podczas jednego porodu (przy ciąży mnogiej).

Naczelny Sąd Administracyjny 26 czerwca 2014 roku w sprawie I OPS 15/13 podjął uchwałę, w której uznał, że dodatek do zasiłku rodzinnego, w przypadku korzystania z urlopu wychowawczego w celu sprawowania opieki nad więcej niż jednym dzieckiem urodzonym podczas jednego porodu, przysługuje na każde z tych dzieci.

- **orzekania o niepełnosprawności osób w wieku do 16. roku życia – wystąpienie z 24 września 2014 roku**

W wystąpieniu¹⁸⁰ do Ministra Pracy i Polityki Społecznej Rzecznik poruszył problematykę braku normatywnej definicji niezdolności do samodzielnej egzystencji osób,

---

¹⁷⁸ Znak 992800/601/581/2014/WZN/4.

¹⁷⁹ ZSS/500/15/2014/JZ.

¹⁸⁰ ZSS/500/21/2014/KT.

które nie ukończyły 16. roku życia. Organy orzekające o niepełnosprawności odwołują się do definicji niezdolności do samodzielnej egzystencji odnoszącej się do osób powyżej 16. roku życia¹⁸¹, zgodnie z którą niezdolność do samodzielnej egzystencji oznacza naruszenie sprawności organizmu w stopniu uniemożliwiającym zaspokajanie bez pomocy innych osób podstawowych potrzeb życiowych, za które uważa się przede wszystkim samoobsługę, poruszanie się i komunikację. W rezultacie małe dziecko pozbawione zostaje wskazania do konieczności stałej i długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, a poprzez to dalszych uprawnień wynikających z udzielenia wskazania. W ocenie Rzecznika dla uznania osoby w wieku do 16. roku życia za osobę ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji konieczne jest uwzględnienie nie tylko umiejętności samodzielnego realizowania podstawowych czynności życiowych, do których należą czynności samoobsługowe, samodzielne poruszanie się i komunikowanie, lecz również innych okoliczności. Konieczna jest całościowa regulacja uwzględniająca rodzaj schorzenia oraz specyfikę poziomu rozwoju psychofizycznego osoby (umiejętność dokonania oceny następstw działań, zdolność do odroczonej gratyfikacji, zdolność do rozumienia zasadności ograniczeń w życiu codziennym itp.).

W odpowiedzi¹⁸² Sekretarz Stanu, Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych poinformował, że o przyznaniu wskazania konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji decyduje zakres ograniczeń funkcjonalnych skutkujących całkowitą zależnością dziecka od otoczenia i powodujących konieczność sprawowania długotrwałej opieki i pomocy w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku. Podkreślił, że proces orzekania jest działaniem o charakterze autonomicznym ze względu na charakter podmiotu tego procesu, którym jest indywidualna osoba, zaś zapewnieniu jego prawidłowości służy mechanizm instancyjnej kontroli wydawania orzeczeń polegający na ich weryfikacji przez organ wyższego stopnia.

---

¹⁸¹ Artykuł 4 ust. 4 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2011 r. nr 127, poz.721, z późn. zm).

¹⁸² BON-IV-0712-2-2-MTK/14.

- **ulg za przejazdy środkami transportu publicznego – wystąpienie z 1 października 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu¹⁸³ do Rzecznika Praw Obywatelskich ponownie wniósł o analizę problemu i rozważenie zasadności złożenia do Trybunału Konstytucyjnego wniosku o stwierdzenie niezgodności art. 4 oraz 5 ustawy o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej w części pomijającej przyznanie ulg dzieciom i młodzieży uczęszczającej do szkół lub przedszkoli za granicą lub przy przedstawicielstwie dyplomatycznym obcego państwa w Polsce.

Rzecznik wskazał, że obecnie obowiązujące przepisy powodują nierówne traktowanie poprzez niezapewnienie prawa do korzystania z ulg dzieciom posiadającym obywatelstwo polskie, ale uczącym się za granicą Rzeczypospolitej Polskiej lub w szkołach przy przedstawicielstwie dyplomatycznym obcego państwa w Polsce posiadającym legitymacje szkolne wystawione w języku obcym. Rzecznik stoi na stanowisku, że ulgi przewozowe powinny być dostępne także dla tej grupy dzieci.

W odpowiedzi¹⁸⁴ Rzecznik Praw Obywatelskich poinformował, że w dalszym ciągu prowadzi postępowanie, którego celem jest wyeliminowanie nierównego traktowania w dostępie do ulgowych przejazdów środkami komunikacji zbiorowej. Ponadto poinformował, że jako odpowiedni sposób procedowania uznaje kierowanie kolejnych wystąpień generalnych mających skłonić stronę rządową do przyspieszenia prac nad zmianami legislacyjnymi.

- **środków dyscyplinujących dłużników alimentacyjnych – wystąpienie z 21 października 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił¹⁸⁵ do Ministra Sprawiedliwości w sprawie projektu założeń do ustawy¹⁸⁶ przewidującego rezygnację z wpisu do Rejestru Dłużników Niewypłacalnych dłużników, których zaległości alimentacyjne przekraczają okres sześciu miesięcy. Zdaniem Rzecznika istotne jest utrzymanie w systemie obowiązującego prawa wszelkich norm prawnych mających na celu zmianę postaw dłużników alimentacyjnych i ich dyscyplinowanie do regulowania należności alimentacyjnych. Ponadto Rzecznik podkreślił, że z uwagi na problemy z egzekwowaniem tych należności

---

¹⁸³ ZSS/500/23/2014/MW.

¹⁸⁴ V.565.111.2014.ŁK.

¹⁸⁵ ZSS/500/28/2014/KT.

¹⁸⁶ projekt założeń do ustawy o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw.

należy rozważyć kolejne, jeszcze bardziej restrykcyjne środki służące realizowaniu prawa dziecka do godziwych warunków socjalno-bytowych.

W odpowiedzi¹⁸⁷ Minister Sprawiedliwości wskazał, że jak wynika z danych statystycznych, zagrożenie wpisem do Rejestru Dłużników Niewypłacalnych nie stanowi dla dłużników alimentacyjnych czynnika motywującego do uregulowania należności. Minister zapewnił, że z uwagi na wniosek Rzecznika za pośrednictwem Ministra Pracy i Polityki Społecznej do pracowników urzędów gmin odpowiedzialnych za postępowania wobec dłużników alimentacyjnych skierowane zostaną ankiety, w celu poczynienia dodatkowych ustaleń, czy wpis dłużnika alimentacyjnego do Rejestru Dłużników Niewypłacalnych wpływa na skuteczność egzekucji należności alimentacyjnych.

- **Karty Dużej Rodziny – wystąpienie z 2 grudnia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się¹⁸⁸ do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie kryteriów przyznawania Karty Dużej Rodziny. Wskazał, że obecnie obowiązujące przepisy rozporządzenia¹⁸⁹ uniemożliwiają otrzymanie Karty rodzinom, w których rodzice pozostają w związku nieformalnym i wychowują wspólnie swoje dzieci oraz dzieci partnera. Rzecznik podkreślił, że Karta Dużej Rodziny powinna być dostępna dla wszystkich dzieci bez względu na typ związku, w jakim pozostają ich rodzice (opiekunowie). Dodatkowo Rzecznik wskazał, że ustawa, na podstawie której wprowadzono rozporządzenie, posługuje się definicją rodziny, której zakres podmiotowy został określony szerzej¹⁹⁰. Obecnie obowiązujące przepisy mogą spotkać się z zarzutem nierównego traktowania rodzin wychowujących dzieci w związkach osób, które nie zawarły małżeństwa. Ponadto Rzecznik wyraził zaniepokojenie, że w projekcie ustawy o Karcie Dużej Rodziny przekazanym 25 listopada 2014 roku do Sejmu powielono rozwiązania przyjęte w omawianym wyżej rozporządzeniu.

Wystąpienie nie wymagało pisemnej odpowiedzi. Stanowisko Ministra Pracy i Polityki Społecznej zostało przekazane podczas prac Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny nad projektem ustawy o Karcie Dużej Rodziny¹⁹¹. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w pracach nad ww. ustawą nie podzielił stanowiska Rzecznika Praw Dziecka.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej podpisał ustawę 22 grudnia 2014 roku.

---

¹⁸⁷ DPrC–III–4392–2/13.

¹⁸⁸ ZSS/500/32/2014/MW.

¹⁸⁹ rozporządzenie Rady Ministrów z 27 maja 2014 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu dla rodzin wielodzietnych (Dz.U. z 2014 r. poz. 755).

¹⁹⁰ art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2013 r. poz. 182, ze zm.).

¹⁹¹ Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz.U. z 2014 r. poz. 1863).

3.2 Sprawy indywidualne

Zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne związane z prawem dziecka do godziwych warunków socjalnych dotyczyły m.in.:

- **niealimentacji dzieci**

Wiele spraw zgłaszanych do Rzecznika dotyczyło problemów związanych z egzekucją alimentów na dzieci. Głównymi przyczynami niewykonywania obowiązku alimentacyjnego była zła sytuacja życiowa i majątkowa zobowiązanych do alimentacji rodziców lub świadome zaniechanie i unikanie regulowania należnych zobowiązań.

Przykładem może być sprawa, w której Rzecznik podjął interwencję na skutek zawiadomienia skierowanego przez matkę dziesięcioletniej dziewczynki¹⁹², która od 2005 roku usiłuje wyegzekwować alimenty od ojca dziecka, obywatela Włoch. Pomimo licznych interwencji ze strony matki kierowanych do właściwych organów w Polsce, matka dziecka nie uzyskała skutecznej pomocy, co stanowiło podstawę do skierowania wystąpienia Rzecznika do Sądu Apelacyjnego w L. z żądaniem objęcia nadzorem administracyjnym przedmiotowej sprawy oraz podjęcia niezwłocznych działań na rzecz dziecka w zakresie posiadanych kompetencji. Prezes Sądu Apelacyjnego objął nadzorem przedmiotowe postępowanie. Sprawa nadal jest monitorowana przez Rzecznika.

W innej sprawie Rzecznik został poinformowany, że ojciec małoletniej Pauliny G.¹⁹³, skazany prawomocnym wyrokiem za uporczywe uchylanie się od ciężącego na nim obowiązku alimentacyjnego na warunkowo zawieszoną karę 10 miesięcy pozbawienia wolności, nadal nie wykonywał ciężącego na nim obowiązku alimentacyjnego. Rzecznik zwrócił się do Sądu Rejonowego w S. Sekcji Wykonywania Orzeczeń i Należności Sądowych, który w odpowiedzi na interwencję Rzecznika zapewnił, że sprawa będzie podlegała okresowej kontroli co 3 miesiące – jeżeli skazany nie wykona obowiązku łozenia na utrzymanie córki, Sąd niezwłocznie podejmie czynności w postępowaniu wykonawczym.

W sprawach, w których egzekucja alimentów okazywała się bezskuteczna, Rzecznik interweniował, aby komornicy korzystali z dostępnych środków prawnych i składali wnioski o wpisanie zobowiązanego do Rejestru Dłużników Niewypłacalnych oraz wniosków do sądu o wyjawienie majątku dłużnika¹⁹⁴.

---

¹⁹² ZSS/412/90/2014/KS.

¹⁹³ ZSS/412/35/2014/KT.

¹⁹⁴ ZSS/412/71/2014/KT.

Kolejnym przykładem może być sprawa, w której Rzecznik Praw Dziecka podjął interwencję na skutek zawiadomienia skierowanego przez matkę małoletniej Aleksandry K.¹⁹⁵, starającą się od 2012 roku wyegzekwować alimenty od ojca małoletniej mieszkającego i pracującego w Belgii. Pomimo licznych interwencji kierowanych do właściwych organów w Polsce matka dziecka nie uzyskała skutecznej pomocy, co stanowiło podstawę do skierowania wystąpienia Rzecznika do Sekcji Oddziału Obrót Prawny z Zagranicą Sądu Okręgowego w L. z żądaniem udzielenia wyjaśnień oraz nadesłania dokumentacji zgromadzonej w toku postępowania prowadzonego przez ten organ. Rzecznik został poinformowany o działaniach podjętych w celu wyegzekwowania obowiązku alimentacyjnego na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie szczegółowych czynności sądów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych. Dalsze postępowanie w tej sprawie jest monitorowane przez Rzecznika.

- **ochrony majątku dziecka**

Przykładem może być zgłoszenie matki małoletniego Kamila M., która zwróciła się do Rzecznika Praw Dziecka z prośbą o interwencję w sprawie zobowiązania dwunastolatka do zapłaty na rzecz uprawnionych do zachowku kwoty 62 tys. zł.¹⁹⁶

Rzecznik podjął natychmiastową interwencję w sprawie, występując do Sądu Okręgowego w O., w którym zawisła sprawa dotycząca zachowku po zmarłym ojcu małoletniego o udostępnienie akt sądowych oraz do Ośrodka Pomocy Społecznej w W. Rzecznik, po zbadaniu akt, podjął decyzję o monitorowaniu postępowania sądowego. Ustalił, że rodzinie udzielona została bezpłatna pomoc prawna, a interesy małoletniego w postępowaniu sądowym reprezentowane są przez pełnomocnika przydzielonego z urzędu. Na skutek apelacji wniesionej od wyroku Sądu Okręgowego w O. Sąd Apelacyjny w W. zmienił zaskarżany wyrok, obniżając kwotę zobowiązania małoletniego do ok. 32 tys. zł. Skarga kasacyjna od tego wyroku nie jest dopuszczalna, albowiem wartość przedmiotu zaskarżenia nie przekracza 50 tys. zł. Zobowiązanie małoletniego zostało znacznie obniżone, a część środków na poczet jego wykonania uzyskana zostanie ze sprzedaży części nieruchomości otrzymanej przez niego w spadku po zmarłym ojcu. Chłopiec został zwolniony od ponoszenia kosztów sądowych.

---

¹⁹⁵ ZSS/412/28/2014/KZ.

¹⁹⁶ ZSS/441/231/2014/KS.

Inną sprawą dotyczącą ochrony majątku dziecka była sprawa, z którą do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się matka małoletniej Liliany D.¹⁹⁷ Z treści zgłoszenia wynikało, że małoletnia została wezwana do zapłaty kwoty 18 tys. euro tytułem kosztów wypadku komunikacyjnego, w którym zginął jej ojciec. Wezwanie skierowała firma, w której zmarły ojciec pracował.

W wyniku podjętych przez Rzecznika działań firma, w której zatrudniony był zmarły ojciec, wycofała się z roszczeń, a postępowanie przeciwko małoletniej o zapłatę zostało umorzone. Jednocześnie na skutek niezwłocznego uregulowania przez pracodawcę zmarłego ojca należności z tytułu odprawy pośmiertnej oraz zaległych wynagrodzeń należnych małoletniej po zmarłym postępowanie zostało umorzone ze względu na wycofanie powództwa przez działającą w imieniu małoletniej matkę.

- **zasiłku macierzyńskiego dla osób przejmujących od matki z niepełnosprawnością osobistą opiekę nad dzieckiem**

Obowiązujące przepisy nie dają podstaw do przyznania zasiłku macierzyńskiego osobie z najbliższej rodziny dziecka przejmującej sprawowanie osobistej opieki nad dzieckiem od matki, która z powodu własnej niepełnosprawności nie jest w stanie opiekować się dzieckiem.

Przykładem może być sprawa¹⁹⁸, w której Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił ojcu dziecka przyznania zasiłku macierzyńskiego, ponieważ ustawa o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa¹⁹⁹ określa dwie okoliczności, w których możliwe jest przyznanie zasiłku macierzyńskiego ojcu dziecka. Są to: śmierć matki lub porzucenie przez nią dziecka. Ponadto ustawa wymaga, by matka dziecka miała status osoby ubezpieczonej (podlegała ubezpieczeniu chorobowemu). W tym przypadku matka dziecka nie była jednak objęta ubezpieczeniem chorobowym, a niemożność sprawowania opieki nad dzieckiem z powodu własnej niepełnosprawności w myśl ustawy nie stanowiła przesłanki przyznania świadczenia.

Sąd Rejonowy w W. oddalił odwołanie od decyzji ZUS wniesione przez Dariusza K. Wyrok Sądu został zaskarżony apelacją do Sądu Okręgowego w W. Rzecznik Praw Dziecka podjął interwencję i zgłosił udział w postępowaniu apelacyjnym, popierając apelację. Zdaniem Rzecznika przywołany przepis ustawy jest niezgodny z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej oraz Konwencją o prawach dziecka. Narusza zasadę

---

¹⁹⁷ ZSS/441/467/2014/KS.

¹⁹⁸ ZSS/400/1/2014/JZ.

¹⁹⁹ Tekst jedn.: Dz.U. z 2014 r. poz. 159.

demokratycznego państwa prawnego, stawiając zbyt wygórowane i zbyteczne wymagania przy nabywaniu prawa do zasiłku, nie respektuje ustrojowej zasady ochrony rodziny, zasady równości, a także nienależycie respektuje prawo rodzin w trudnej sytuacji materialnej i społecznej do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych. Ponadto nie realizuje prawa rodziców do otrzymania pomocy w wykonywaniu przez nich obowiązków związanych z wychowywaniem dzieci.

W konsekwencji Sąd Okręgowy w W. zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzając go decyzję ZUS, przyznając zasiłek macierzyński ojcu dziecka.

Rzecznik Praw Dziecka już w wystąpieniu z 19 grudnia 2013 roku²⁰⁰ skierowanym do Ministra Pracy i Polityki Społecznej postulował zmianę zasad przyznawania zasiłku macierzyńskiego. W 2014 roku Prezes Rady Ministrów wniósł do Sejmu projekt²⁰¹ ustawy uwzględniający w całości postulaty Rzecznika.

- **zasiłku macierzyńskiego przyznawanego po likwidacji pracodawcy**

Akceptowana przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wykładnia przepisów regulujących przyznawanie prawa do zasiłku macierzyńskiego w okresie po rozwiązaniu stosunku pracy z powodu likwidacji zakładu pracy jest niekorzystna dla ubezpieczonych. ZUS zakłada bowiem, że przesłanka rozwiązania stosunku pracy z powodu likwidacji pracodawcy prowadzącego działalność gospodarczą zachodzi tylko wtedy, gdy ustanie stosunku pracy i zaprzestanie prowadzenia działalności następują w bliskim okresie czasu.

Przykładem z tej kategorii może być sprawa, w której Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił Karolinie K. prawa do zasiłku macierzyńskiego w okresie przypadającym po dacie rozwiązania stosunku pracy z powodu likwidacji pracodawcy²⁰². Organ rentowy przyjął, że rozwiązanie umowy o pracę nie nastąpiło z powodu likwidacji pracodawcy, bowiem z wpisu w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej wynikało, że pracodawca zaprzestał działalności po upływie 2 miesięcy od daty rozwiązania umowy o pracę. Wobec tego zasiłek macierzyński nie przysługuje.

W toku działań wyjaśniających prowadzonych przez Rzecznika przed zgłoszeniem udziału w postępowaniu sądowym, ZUS zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawczyni prawo do zasiłku macierzyńskiego. Wskutek uwzględnienia odwołania postępowanie odwoławcze przed sądem zostało umorzone.

---

²⁰⁰ ZSS/500/33/2013/JZ.

²⁰¹ Projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz niektórych innych ustaw (druk 2832).

²⁰² ZSS/400/34/2014/JZ.

- **przyznawania renty rodzinnej w drodze wyjątku**

Podobnie jak w ubiegłym roku, znaczną grupę spraw zgłaszanych Rzecznikowi stanowiły sprawy dotyczące odmowy przyznania przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych renty rodzinnej w drodze wyjątku. W każdym zgłoszonym przypadku Rzecznik Praw Dziecka udzielał wyjaśnień lub przeprowadzał analizę rozstrzygnięć administracyjnych wydanych w toku postępowania²⁰³.

Za przykład może posłużyć sprawa, w której matka zwróciła się do Rzecznika o interwencję w związku z odmową przyznania renty rodzinnej w drodze wyjątku dla małoletniego syna Jakuba Ś.²⁰⁴ Rzecznik Praw Dziecka wystąpił w tej sprawie do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W. oraz do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W. Po ponownym rozpoznaniu sprawy małoletniemu przyznano rentę rodzinną w drodze wyjątku do ukończenia 16. roku życia.

- **procedury przyznawania świadczeń**

Opiekunowie i rodzice małoletnich wielokrotnie zgłaszali do Rzecznika sprawy odmowy przyznania prawa do świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Problemy najczęściej dotyczyły wątpliwości co do zasad przyznawania świadczeń, ich rodzaju i wysokości, a także przypadków uchylania decyzji przyznających prawo do świadczeń rodzinnych w razie stwierdzenia, że zostały one pobrane nienależnie. Zgłaszający otrzymywali od Rzecznika niezbędne informacje wyjaśniające przedstawione w treści zgłoszenia problemy w oparciu o obowiązujące przepisy prawa²⁰⁵.

Przykładem może być sprawa Gabrieli Sz., matki samotnie wychowującej małoletnią Lenę K., dotycząca trudności proceduralnych w rozpoznaniu wniosku o przyznanie jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka²⁰⁶. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w S. zażądał dostarczenia przez wnioskującą o przyznanie zapomogi matkę dokumentów poświadczających wysokość dochodów ojca oraz informacji o jego statusie zawodowym. Ponadto organ zażądał uzupełnienia braków we wniosku poprzez wpisanie ojca do składu rodziny. Ponieważ braki nie zostały uzupełnione, wniosek pozostał bez rozpatrzenia.

---

²⁰³ ZSS/420/104/2014/KZ, ZSS/420/118//2014/KZ, ZSS/420/121/2014/KZ, ZSS/420/126/2014/KZ, ZSS/420/142/2014/KZ, ZSS/420/143/2014/KZ.

²⁰⁴ ZSS/420/20/2014/KZ.

²⁰⁵ ZSS/412/52/2014/KZ, ZSS/412/89/2014/KZ.

²⁰⁶ ZSS/420/63/2014/JZ.

Matka dziewczynki wniosła zażalenie do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w K. na beczynność MOPS w S., twierdząc, że do składu rodziny osoby samotnie wychowującej dziecko nie zalicza się tego rodzica, który dziecka nie wychowuje.

Rzecznik Praw Dziecka podjął czynności wyjaśniające w sprawie.

Samorządowe Kolegium Odwoławcze w K. stwierdziło zasadność zażalenia na beczynność MOPS w S. i wyznaczyło termin na załatwienie sprawy. Organ pierwszej instancji wydał decyzję odmawiającą przyznania jednorazowej zapomogi. Gabriela Sz. wniosła odwołanie od decyzji do SKO w K. Organ odwoławczy uchylił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawczyni jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka.

Kwestia, czy do składu rodziny osoby samotnie wychowującej dziecko zalicza się rodzica niewychowującego dziecko była przedmiotem wystąpienia Rzecznika Praw Dziecka do Ministra Pracy i Polityki Społecznej²⁰⁷.

Innym przykładem z tej kategorii była sprawa dotycząca zagrożenia pozostawienia bez rozpoznania wniosku o jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka – z powodu nieprzedstawienia zaświadczenia określającego wysokość dochodu osiągniętego przez ojca dziecka²⁰⁸. Wnioskodawczynią była matka samotnie wychowująca dziecko, żyjąca w rozłączeniu z ojcem dziecka. Zdaniem zgłaszającej sprawę uwzględnianie tego dochodu jako składnika dochodu rodziny było niedopuszczalne.

Rzecznik dokonał analizy stanu prawnego i faktycznego sprawy, w wyniku której podjął interwencję przedstawiając swoje stanowisko właściwemu organowi administracji. Decyzją Burmistrza w P. została przyznana wnioskowana zapomoga – bez konieczności przedłożenia zaświadczenia o dochodach drugiego z rodziców.

- **procedury przyznawania świadczeń w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego**

Najczęściej powtarzającym się problemem w kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka zgłoszeniach była przewlekłość prowadzonego postępowania w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Matka małoletnich Wiktorii F. i Oliwii F.²⁰⁹ zwróciła się do Rzecznika Praw Dziecka o interwencję w sprawie dotyczącej ubiegania się o przyznanie prawa do świadczeń rodzinnych (zasiłku rodzinnego oraz zasiłku pielęgnacyjnego) w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Zdaniem zgłaszającej postępowanie w tej sprawie

---

²⁰⁷ Wystąpienie z 8 kwietnia 2014 r., znak ZSS/500/9/2014/JZ.

²⁰⁸ ZSS/420/78/2014/JZ.

²⁰⁹ ZSS/420/86/2014/KZ.

trwało zbyt długo. Rzecznik podjął interwencję i wystąpił do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w O. o wyjaśnienie przyczyn przewlekłości postępowania. W efekcie Rzecznik został poinformowany o przyznaniu małoletnim, decyzją właściwej niemieckiej instytucji, świadczeń rodzinnych w pełnej wysokości.

- **eksmisji**

W przypadku zgłaszanych Rzecznikowi spraw związanych z eksmisją rodzin z dotychczas zajmowanych mieszkań, częstym problemem podnoszonym przez eksmitowanych było negowanie przez nich legalności czynności egzekucyjnych podejmowanych przez komornika w stosunku do ich dzieci niewymienionych w tytule egzekucyjnym, a narodzonych po dacie wyroku.

Z takim problemem zgłosili się do Rzecznika mieszkający w W. rodzice czteroletniej dziewczynki²¹⁰, przeciwko którym komornik sądowy prowadził na wniosek gminy postępowanie egzekucyjne. Zainteresowani wskazywali przy tym na bezprawne w ich ocenie działanie komornika w stosunku do niewymienionej w sentencji wyroku ich małoletniej córki, gdyż urodziła się po jego wydaniu. W przedmiotowej sprawie Rzecznik zwrócił się o wyjaśnienia do komornika oraz wystąpił do wierzyciela, tj. burmistrza dzielnicy. Po interwencji Rzecznika burmistrz dzielnicy poinformował, że rodzinie zaoferowano najem lokalu socjalnego, którego powierzchnia mieszkalna uwzględnia również osobę małoletniej córki zainteresowanych. Informację tę potwierdził również komornik prowadzący postępowanie.

- **braku tytułu prawnego do zajmowanego mieszkania**

Częstym problemem pojawiającym się w listach do Rzecznika w sprawach lokalowych był konflikt rodzinny pomiędzy współlokatorami zajmującymi jedno przeludnione mieszkanie i mimowolne uczestnictwo w tym konflikcie małoletnich dzieci.

Z prośbą o interwencję w takiej sprawie do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się samotna matka 6-letniej dziewczynki zamieszkująca w jednym z miast Górnego Śląska²¹¹, która z powodu posiadania do wyłącznej dyspozycji jednego, niewielkiego pokoju w mieszkaniu matki czyniła bezowocne starania o uzyskanie od gminy odrębnego lokalu. Rzecznik, po zbadaniu sytuacji małoletniej, w wystąpieniu do burmistrza miasta wskazał na trudne warunki lokalowe rodziny, przeludnienie mieszkania i nieodpowiednie warunki do prawidłowego rozwoju 6-letniego dziecka, wnosząc o ponowne przeanalizowanie tej

---

²¹⁰ ZSS/421/18/2014/GR.

²¹¹ ZSS/422/129/2014/GR.

sprawy i podjęcie działań zmierzających do rozwiązania istniejącego problemu. W wyniku interwencji Rzecznika zainteresowanej i jej małoletniej córce zostało przydzielone osobne mieszkanie.

- **stanu technicznego i usytuowania lokali**

Inną często spotykaną w listach do Rzecznika przesłanką motywującą zainteresowanych do podejmowania przez nich starań o poprawę warunków lokalowych ich rodzin było zdrowie fizyczne i psychiczne ich małoletnich dzieci.

Na duże trudności adaptacyjne swojej 8–letniej córki wskazywała w liście do Rzecznika mieszkanka W.²¹², prosząc o pomoc i interwencję w uzyskaniu przez jej rodzinę mieszkania od gminy zlokalizowanego jak najbliżej wynajmowanego przez nią mieszkania, tak aby przeprowadzka rodziny w trakcie roku szkolnego nie wiązała się z koniecznością przepisywania dziewczynki do innej placówki szkolnej. Wcześniej zainteresowana z ww. względów odrzuciła ofertę najmu od gminy mieszkania zlokalizowanego w innym rejonie dzielnicy. Po interwencji Rzecznika burmistrz dzielnicy w odpowiedzi na pismo poinformował, że rodzina przyjęła drugą, złożoną jej przez gminę ofertę najmu mieszkania w dogodnej lokalizacji niepowodującej konieczności zmiany przez dziecko szkoły.

W innej sprawie Rzecznik Praw Dziecka podjął interwencję na prośbę matki małoletnich²¹³, która bezskutecznie starała się o polepszenie sytuacji mieszkaniowej, kilkakrotnie wnioskując o przydział lokalu z zasobu mieszkaniowego gminy. Na podstawie przekazanej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w E. kompleksowej informacji o sytuacji mieszkaniowej rodziny Rzecznik zwrócił się do Prezydenta Miasta E. o ponowne wnikliwe i życzliwe rozpatrzenie sprawy, wskazując, że warunki mieszkaniowe nie są odpowiednie dla małoletnich zarówno z uwagi na stan techniczny mieszkania, jak i poważny konflikt między dorosłymi domownikami. W odpowiedzi Rzecznik został poinformowany, że zgłaszająca otrzymała propozycję objęcia wskazanego przez Urząd Miejski w E. lokalu i podpisała umowę najmu.

- **realizacji prawa do wypoczynku i zabawy**

Niektóre ze skarg dotyczyły dostępności do placów zabaw w kontekście zamykania ich przez zarządcę terenu. W jednej ze spraw Rzecznik został poinformowany, że szkolny

---

²¹² ZSS/422/148/2014/GR.

²¹³ ZSS/440/15/2014/KZ.

plac zabaw jest otwierany przez nauczycieli jedynie podczas zajęć lekcyjnych²¹⁴, a w czasie wakacji nie jest udostępniany. Rzecznik zwrócił się do dyrektora szkoły o udzielenie wyjaśnień.

Z udzielonej odpowiedzi wynikało, że zgodnie z regulaminem plac zabaw jest przeznaczony dla uczniów, którzy mogą przebywać na nim pod opieką nauczyciela (w trakcie roku szkolnego dostępny jest w godzinach pracy szkoły). Rzecznik wystąpił do wójta gminy w N. o rozważenie zmiany regulaminu placu. W wyniku interwencji Rzecznika od 1 września 2014 roku regulamin placu uległ zmianie. Plac jest dostępny dla wszystkich dzieci w wieku od 3 do 12 lat.

- **ochrony praw dziecka z niepełnosprawnością**

Rzecznik Praw Dziecka podejmował interwencje w sytuacjach, które naruszały prawa dzieci z niepełnosprawnością.

Jedną z takich spraw dotyczyła pozbawienia matki wychowującej małą córkę z niepełnosprawnością ruchową indywidualnego miejsca parkingowego²¹⁵. Rzecznik zwrócił się do prezesa zarządu spółdzielni mieszkaniowej w N. o wyjaśnienia i podjęcie działań zgodnych z dobrem dziecka. Wskutek działań Rzecznika miejsce parkingowe zostało przywrócone.

Kolejnym przykładem może być zgłoszenie babki małego Aleksandra L., która zwróciła się do Rzecznika Praw Dziecka z prośbą o interwencję i pomoc w sprawie orzeczenia o niepełnosprawności małego²¹⁶. Z treści zgłoszenia wynikało, że orzekając o niepełnosprawności Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w B. stwierdził, że mały nie wymaga konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Orzeczenie to utrzymał w mocy Wojewódzki Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w K.

Rzecznik podjął interwencję występując o informację i nadesłanie akt sprawy do Sądu Rejonowego w T. Wydziału IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, przed którym zawisło postępowanie w sprawie odwołania matki małego – Ewy L. od orzeczenia Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w K. Po rozpoznaniu sprawy, Sąd Rejonowy w T. wyrokiem z dnia 30 grudnia 2014 roku zmienił zaskarżone orzeczenie Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w K. w ten

---

²¹⁴ ZSS/441/316/2014/MW.

²¹⁵ ZSS/441/102/2014/MW.

²¹⁶ ZSS/45/59/2014/KZ (ZSS.420.11.2014).

sposób, że małoletni wymaga konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Wyrok jest prawomocny i stanowi podstawę do przyznania świadczenia pielęgnacyjnego dla małoletniego.

- **dowozu dzieci do szkół**

Liczne sprawy zgłaszane Rzecznikowi dotyczyły problemów z dowozem dzieci do placówek, jego organizacją, brakiem dowozu przez gminę oraz zapewnieniem bezpieczeństwa dzieciom.

Jedna ze spraw zgłoszonych Rzecznikowi dotyczyła niedostosowanego do potrzeb dziecka dowozu do przedszkola²¹⁷. Matka małoletniej poinformowała Rzecznika, że w poniedziałki dziewczynka zaczyna w przedszkolu zajęcia fizjoterapeutyczne o godzinie 8.00, natomiast bus przyjeżdża do szkoły o godz. 10.00. W tej sprawie Rzecznik wystąpił do wójta gminy P. o zapewnienie dziecku dowozu w taki sposób, aby mogło skorzystać ze wszystkich zajęć. Po interwencji Rzecznika dowóz do przedszkola został dostosowany do planu zajęć dziecka – gmina zapewniła kolejny bus, aby każde dziecko mogło dotrzeć do szkoły na zajęcia wynikające z planu lekcji.

---

²¹⁷ ZSS/441/223/2014/MW.

4. PRAWO DO NAUKI

Konwencja o prawach dziecka (art. 28 i 29) zapewnia każdemu dziecku prawo do nauki. Nauka powinna być ukierunkowana przede wszystkim na rozwijanie osobowości, talentów oraz zdolności umysłowych i fizycznych dziecka, rozwijanie szacunku dla praw człowieka oraz szacunku dla rodziców. Powinna przygotowywać do odpowiedniego życia w wolnym społeczeństwie oraz rozwijać w dziecku poszanowanie dla środowiska naturalnego.

W 2014 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem 10 602 sprawy związane z prawem do nauki.

Rzecznik zwracał się do innych organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach dotyczących m.in.:

- dowożenia dzieci do szkół i przedszkoli, w tym dzieci z niepełnosprawnościami,
- funkcjonowania w szkołach rady rodziców,
- konfliktów związanych z zachowaniem uczniów oraz współpracy szkoły z rodzicami,
- likwidacji lub reorganizacji szkół,
- organizacji uczniom pomocy psychologiczno–pedagogicznej oraz związanej z tym realizacją orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego,
- rekrutacji dzieci do szkół i przedszkoli,
- reorganizacji oddziałów i liczebności dzieci w oddziałach przedszkolnych i szkolnych,
- pobytu w żłobku,
- nierównego traktowania dzieci,
- dzienników elektronicznych w szkołach,
- zasad korzystania z telefonów komórkowych w szkołach,
- odroczenia obowiązku szkolnego,
- sześciolatków w szkołach,
- komisji dyscyplinarnych dla nauczycieli,
- wypoczynku dzieci i młodzieży.

4.1 Wystąpienia generalne

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do nauki w roku 2014 dotyczyły:

- **wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka – wystąpienia z 11 lutego 2014 roku i 24 lipca 2014 roku**

Prawa dzieci z niepełnosprawnością posiadających opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju były przedmiotem wystąpienia²¹⁸ Rzecznika Praw Dziecka skierowanego do Ministra Edukacji Narodowej już w 2013 roku. W 2014 roku Rzecznik ponownie wystąpił²¹⁹ z postulatem zwiększenia liczby godzin zajęć wczesnego wspomaganie rozwoju. W opinii Rzecznika Praw Dziecka, w celu poprawy funkcjonowania najmłodszych dzieci z niepełnosprawnością objętych wczesnym wspomaganie rozwoju należy podjąć działania zmierzające do zwiększenia liczby zajęć, na które uczęszczają oraz zapewnić dzieciom dowóz na te zajęcia.

Minister Edukacji Narodowej zgodził się z argumentacją Rzecznika, że liczba godzin od 4 do 8 może być niewystarczająca na realizację wszystkich celów terapeutycznych, w tym rehabilitacyjnych i zabiegów medycznych wynikających z potrzeb dziecka niepełnosprawnego. Wskazana w przepisach liczba godzin dotyczy jednak wyłącznie zajęć prowadzonych przez zespół wczesnego wspomaganie w jednostce systemu oświaty. Dostrzegając trudności w zapewnieniu dziecku niepełnosprawnemu kompleksowej terapii obejmującej również oddziaływanie medyczne, w tym rehabilitację leczniczą, przedstawiciel Ministerstwa Edukacji Narodowej przedłożył postulat Krajowej Radzie Konsultacyjnej do Spraw Osób Niepełnosprawnych dotyczący konieczności analizy pod kątem potrzeby zmian przepisów prawa regulujących ofertę w zakresie wsparcia dziecka niepełnosprawnego przez podmioty niebędące jednostkami systemu oświaty.

Minister poinformował również, że z uwagi na znaczne skutki finansowe takich zmian nie ma możliwości realizacji zgłoszonego przez Rzecznika Praw Dziecka postulatu w zakresie zwiększenia liczby godzin wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka²²⁰.

Problem organizacji wczesnego wspomaganie rozwoju Rzecznik Praw Dziecka równocześnie zgłosił do Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych²²¹.

---

²¹⁸ ZEW/500/31/2013/MP.

²¹⁹ ZEW/500/11/2014/MP.

²²⁰ DSZE.WSPE.523.388.2014.BM.

²²¹ ZEW/500/11-1/2014/MP, ZEW/500/11-4/2014/MP.

W odpowiedzi²²² Pełnomocnik Rządu przedstawił działania podejmowane w celu poprawy funkcjonowania dzieci z niepełnosprawnością lub zagrożonych niepełnosprawnością, które realizowane są bądź mogą być realizowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Jednocześnie poinformował, że wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej o przeanalizowanie i podjęcie działań w zakresie postulatów przedstawionych przez Rzecznika Praw Dziecka.

- **kwalifikacji wychowawców kolonijnych – wystąpienie z 1 kwietnia 2014 roku**

W wystąpieniu²²³ do Ministra Edukacji Narodowej Rzecznik Praw Dziecka wniósł o podjęcie prac legislacyjnych mających na celu zagwarantowanie bezpieczeństwa dzieciom przebywającym na wypoczynku zorganizowanym. Przedstawił dwa problemy dotyczące kwalifikacji wychowawców kolonijnych. Pierwszy z nich dotyczył możliwości organizacji kursów na wychowawców kolonijnych za pomocą platformy e-learningowej. Drugi – potrzeby zwiększenia liczby godzin kursu stacjonarnego przewidzianego dla kandydatów na wychowawców wypoczynku dzieci i młodzieży. W ocenie Rzecznika Praw Dziecka internetowa forma kształcenia nie umożliwia praktycznej weryfikacji umiejętności kursantów. Rzecznik wskazał również na potrzebę rozszerzenia programu ww. kursu m.in. o wiedzę w zakresie opieki i wychowania dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W odpowiedzi²²⁴ Minister Edukacji Narodowej poinformował, że obowiązujące przepisy nie określają formy realizacji kursu dla wychowawców, a zarazem nie zawierają wyłączeń przedmiotowych, które zakazywałyby prowadzenia kursów w formie e-learningowej²²⁵. Kurator oświaty wydając zgodę na prowadzenie tego typu kursu, powinien zapewnić sobie możliwość prowadzenia odpowiedniego nadzoru. Jednocześnie Minister poinformował, że rozpoczęły się prace związane z przygotowaniem nowelizacji rozporządzenia regulującego te kwestie i uwagi Rzecznika Praw Dziecka będą rozpatrywane podczas prac nad dokumentem.

Minister Edukacji Narodowej 16 stycznia 2015 roku podpisał nowelizację rozporządzenia z dnia 21 stycznia 1997 roku w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania (Dz.U. nr 12, poz. 67, z późn. zm.). Zgodnie z ww. nowelizacją kursy na

---

²²² BON-II-073-3-2-EK/14, BON-II-073-3-5-EK/14.

²²³ ZEW/500/2/2013/JK.

²²⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 stycznia 1997 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania (Dz.U. nr 12, poz. 67, z późn. zm.).

²²⁵ DZSE.WSEWU.045.15.2014.AMO.

kierownika i na wychowawcę wycieczki będą odbywać się w formie wykładów i zajęć praktycznych, natomiast na ich zakończenie organizator przeprowadzić będzie egzamin sprawdzający zdobyte podczas kursu wiedzę i umiejętności uczestników. Ponadto tematyka programów obu kursów została uzupełniona o następujące zagadnienia: ratownictwo przedmedyczne z wykorzystaniem sprzętu do ćwiczeń udzielania pierwszej pomocy, zasady postępowania w przypadku czynów karalnych popełnianych przez nieletnich oraz wykroczeń i przestępstw popełnianych przez opiekunów, a także – w programie kursu na wychowawcę wycieczki – o organizację zajęć dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnością, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, a w programie kursu na kierownika – o zarządzanie kryzysowe.

Powyższe zmiany zrealizowały wszystkie postulaty Rzecznika Praw Dziecka.

- **nadzoru nad wycieczką zagraniczną – wystąpienie z 3 kwietnia 2014 roku**

W kolejnym wystąpieniu²²⁶ dotyczącym wycieczki dzieci i młodzieży skierowanym do Ministra Edukacji Narodowej Rzecznik Praw Dziecka podjął temat organizacji wycieczki zagranicznej, bowiem organizatorom tego rodzaju wycieczki stawiane są niższe wymagania jeśli chodzi o zakres informacji o warunkach pobytu niż organizatorom wycieczki krajowej. Rzecznik podniósł, że taka sytuacja jest niepokojąca ze względu na fakt, że wycieczka zagraniczna nie podlega kontroli podczas jej trwania. W ocenie Rzecznika konieczna jest analiza problemu służąca zapewnieniu dzieciom w pełni bezpiecznego wycieczki również poza granicami kraju.

Minister Edukacji Narodowej w odpowiedzi²²⁷ na wystąpienie Rzecznika Praw Dziecka poinformował, że w Ministerstwie Edukacji Narodowej rozpoczęto prace nad przygotowaniem nowelizacji rozporządzenia w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wycieczki dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania.

- **lepszemu ochronie praw dziecka w placówkach niepublicznych – wystąpienie z 14 kwietnia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się²²⁸ do Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zwiększenia ochrony praw dziecka w placówkach niepublicznych. Rzecznik wskazał

---

²²⁶ ZEW/500/14/2014/JK.

²²⁷ DZSE.WSEWU.045.19.2014.AMO.

²²⁸ ZEW/500/15/2014/JK.

na konieczność nowelizacji ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty²²⁹. Zaproponował wprowadzenie wymogu uzyskania pozytywnej opinii kuratora oświaty przed dokonaniem wpisu placówki do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego, gwarantującej, że organizacja niepublicznej placówki nie będzie pozostawała w sprzeczności z realizacją praw dziecka oraz wprowadzenie wymogu zbadania jej działalności przez kuratora oświaty w ciągu pierwszych 6–ciu miesięcy od rozpoczęcia działalności. Rzecznik zwrócił również uwagę na niedostateczny nadzór pedagogiczny, bowiem Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 roku w sprawie nadzoru pedagogicznego²³⁰ nie określa częstotliwości, z jaką kuratorzy oświaty powinni wykonywać zadania z zakresu nadzoru pedagogicznego w szkołach i placówkach (zarówno publicznych, jak i niepublicznych). Praktyka pokazuje, że placówki funkcjonują bez nadzoru pedagogicznego nawet po kilka lat.

W odpowiedzi²³¹ Minister Edukacji Narodowej przekazał, że rozważy uwzględnienie zgłoszonych postulatów przy ustalaniu podstawowych kierunków polityki oświatowej państwa w kolejnych latach szkolnych. Jednocześnie poinformował, że ze względu na najwyższą wagę problemu dotyczącego zagrożenia bezpieczeństwa dzieci w placówkach systemu oświaty, na jego polecenie kuratorzy oświaty przeprowadzą kontrole we wszystkich specjalnych ośrodkach wychowawczych w kraju. Ogólnopolska kontrola pozwoli na uzyskanie obrazu sytuacji wychowanków w tych placówkach i będzie stanowiła podstawę do wdrożenia odpowiednich rozwiązań mających na celu poprawę jakości pracy tych ośrodków, w tym dbałość o bezpieczeństwo wychowanków i ich właściwy rozwój.

- **zapewnienia dzieciom korzystającym z sal zabaw warunków bezpieczeństwa i właściwej opieki – wystąpienie z 16 kwietnia 2014 roku**

W wystąpieniach skierowanych do Ministra Pracy i Polityki Społecznej²³² oraz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów²³³ Rzecznik Praw Dziecka przedstawił wnioski z przeprowadzonych na jego zlecenie badań 25–ciu losowo wybranych regulaminów sal zabaw. Wątpliwości Rzecznika wzbudziły przede wszystkim warunki bezpieczeństwa dziecka pozostawionego przez rodziców pod opieką personelu sali zabaw. W szczególności zwrócono uwagę na problem braku określenia wieku dziecka, które może być pozostawione

---

²²⁹ (Dz.U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późn. zm.).

²³⁰ (Dz.U. nr 168, poz. 1324 z późn. zm.).

²³¹ DZSE.WSPE.523.186.2014.KT.

²³² ZEW/500/16/2014/MP.

²³³ ZEW/500/3/2014/MP.

w sali zabaw oraz maksymalnego czasu jego przebywania, a także niewskazania jakichkolwiek formalności mających na celu uzyskanie przez personel informacji o dziecku i brak przejęcia odpowiedzialności za dziecko, którym opiekuje się personel.

Ponadto Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu do Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zwrócił uwagę na potrzebę zwiększenia bezpieczeństwa dzieci korzystających z urządzeń w salach zabaw.

W opinii²³⁴ Ministra Pracy i Polityki Społecznej opieka nad dziećmi w salach zabaw jest – co do zasady – opieką chwilową oraz wybór sposobu zapewnienia dziecku tej opieki należy do jego rodziców, którzy w tym czasie ponoszą za dziecko pełną odpowiedzialność. Zdaniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej nie wydaje się zasadny kierunek polityki państwa zmierzający do tego, aby wszelkie formy opieki nad dziećmi poddawać regulacjom prawnym. Podkreślono, że uzasadnionym wydaje się natomiast podejmowanie działalności informacyjnej skierowanej zarówno do osób prowadzących sale zabaw dla dzieci, jak i do rodziców, której celem byłoby promowanie dobrych praktyk w zakresie organizacji i funkcjonowania sal zabaw dla dzieci.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów poinformował²³⁵ Rzecznika Praw Dziecka o wynikach kontroli Inspekcji Handlowej przeprowadzonej w IV kwartale 2012 roku wśród 70 przedsiębiorców prowadzących sale zabaw. Z wyników kontroli wynika, że u 24 z 70 skontrolowanych przedsiębiorców (34,3%) stwierdzono różnego rodzaju nieprawidłowości. W 13 podmiotach (18,6%) kontrola wykazała, że urządzenia i zabawki udostępnione dzieciom mogły zagrażać ich bezpieczeństwu.

W ocenie Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z regulaminów sal zabaw lub innych informacji przekazywanych konsumentom jednoznacznie powinno wynikać, czy przedsiębiorca prowadzi usługę polegającą na opiekowaniu się dziećmi, wynajmowaniu osób do opieki nad dziećmi (tzw. animatorów), czy też przedsiębiorca świadczy usługę polegającą jedynie na udostępnieniu dzieciom sali zabaw, a jego rola ogranicza się do zapewnienia właściwego stanu technicznego urządzeń i bezpieczeństwa otoczenia.

Ponadto w odpowiedzi podkreślono rolę kampanii edukacyjnej skierowanej do rodziców uświadamiającej im, że nie zawsze w miejscu, w którym bawi się dziecko, jest zapewniona odpowiednia opieka ze strony dorosłych.

---

²³⁴ DSR-II-0712-3-1-AB/14.

²³⁵ DIH-073-26(2)/14/MB.

- **certyfikatów jakości pracy placówki – wystąpienie z 25 kwietnia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka skierował do Ministra Edukacji Narodowej wystąpienie²³⁶ o wprowadzenie zmian systemowych znacznie lepiej chroniących dzieci w placówkach, proponując wprowadzenie do systemu prawnego obowiązkowego *certyfikatu jakości pracy placówki* systematycznie odnawianego przez niezależny organ powołany przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i przyznawanego każdej placówce.

Wystąpienie pozostało bez odpowiedzi.

Rzecznik Praw Dziecka powołał Zespół do Spraw Standaryzacji Pobytu Dzieci w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych oraz Młodzieżowych Ośrodkach Socjoterapii w Zakresie Edukacji, Opieki i Wychowania²³⁷, w skład którego wchodzi między innymi przedstawiciele Ministerstwa Edukacji Narodowej, świata nauki, dyrektorzy młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii oraz pracownicy Biura Rzecznika Praw Dziecka. Obecnie trwają prace ww. Zespołu, efektem których będzie utworzenie jednolitych standardów pobytu dzieci w placówkach resocjalizacyjnych. Wypracowane standardy zostaną zarekomendowane Ministrowi Edukacji Narodowej do wprowadzenia w formie rozporządzenia.

- **certyfikatów jakości pracy placówki – wystąpienia z 25 kwietnia 2014 roku i 28 października 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka skierował wystąpienie²³⁸ do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wprowadzenia do systemu prawnego obowiązkowego *certyfikatu jakości pracy placówki* systematycznie odnawianego przez niezależny organ powołany przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego i przyznawanego każdej placówce instytucjonalnej pieczy zastępczej. W ocenie Rzecznika przyjęcie takiej procedury umożliwiłoby skuteczne podnoszenie jakości działań na rzecz dzieci, zwłaszcza że przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nie określają częstotliwości kontroli miejsc pobytu dzieci.

Minister Pracy i Polityki Społecznej w odpowiedzi²³⁹ na wystąpienie poinformował, że koncepcja nadania placówkom *certyfikatu jakości pracy* jest trudna do realizacji zarówno ze względu na liczbę placówek, jak również z uwagi na brak środków finansowych na pracę

---

²³⁶ ZEW/500/19/2014/JK.

²³⁷ Zarządzenie Rzecznika Praw Dziecka nr 30 z dnia 5 listopada 2014 roku w sprawie powołania przy Rzeczniku Praw Dziecka Zespołu do Spraw Standaryzacji Pobytu Dzieci w Pieczy Zastępczej w Zakresie Opieki i Wychowania.

²³⁸ ZEW/500/18/2014/JK.

²³⁹ DSR-I-0712-3-1-TU/14.

komisji. Ponadto Minister podkreślił, że istniejące obecnie rozwiązania prawne spełniają zapisany w Konwencji o prawach dziecka obowiązek zapewnienia dzieciom przestrzegania ich praw na odpowiednim poziomie.

Rzecznik Praw Dziecka podtrzymując swoje stanowisko, skierował kolejne wystąpienie²⁴⁰ do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w tej sprawie.

W celu podniesienia jakości pracy wychowawczej oraz ustalenia zasad i standardów pobytu dzieci w pieczy zastępczej, Zarządzeniem²⁴¹ Rzecznika Praw Dziecka powołany został Zespół do spraw standaryzacji pobytu dzieci w pieczy zastępczej w zakresie opieki i wychowania, w skład którego weszli przedstawiciele Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, urzędu wojewódzkiego, środowisk naukowych, organizacji pozarządowych, placówek opiekuńczo–wychowawczych oraz pracownicy Biura Rzecznika Praw Dziecka.

W odpowiedzi²⁴² Minister Pracy i Polityki Społecznej wyraził pogląd, że obowiązujące obecnie rozwiązania prawne, w połączeniu z efektami pracy Zespołu powołanego przez Rzecznika Praw Dziecka, przyczynią się do budowania bezpiecznej instytucjonalnej pieczy zastępczej.

- **realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego wydawanych dzieciom z niepełnosprawnościami – wystąpienie z 28 kwietnia 2014 roku**

W trosce o zabezpieczenie praw dzieci z niepełnosprawnościami Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się²⁴³ do Ministra Edukacji Narodowej o podjęcie działań, które obligowałyby właściwe jednostki samorządu terytorialnego do przekazywania w całości otrzymywanych z budżetu państwa środków tym szkołom bądź placówkom, w których przebywają dzieci z niepełnosprawnością i na które jednostka samorządu otrzymuje zwiększone środki. Pełna realizacja przez szkoły i placówki zaleceń zawartych w orzeczeniach wydanych dla tych dzieci przez poradnie psychologiczno–pedagogiczne jest możliwa wówczas, gdy szkoła lub placówka dysponuje odpowiednimi środkami.

---

²⁴⁰ ZEW/500/18–3/2014/JK.

²⁴¹ Zarządzenie Rzecznika Praw Dziecka nr 30 z dnia 5 listopada 2014 roku w sprawie powołania Zespołu do Spraw Standaryzacji Pobytu Dzieci w Pieczy Zastępczej w Zakresie Opieki i Wychowania.

²⁴² DSR–I–073–89–1–MT/KN/14.

²⁴³ ZEW/500/21/2014/AM.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował Rzecznika²⁴⁴, że dostrzegając wagę problemu, podejmie działania celem precyzyjniejszej alokacji środków oświatowej subwencji ogólnej.

Wskutek wprowadzonych zmian ustawowych od początku 2015 roku jednostki samorządu terytorialnego, planując wydatki na specjalną organizację nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami, mają obowiązek przeznaczyć kwotę nie mniejszą niż środki przekazane z budżetu państwa z tytułu dodatkowych wag subwencyjnych. Nowa regulacja zobligowała samorządy do przekazywania środków do szkół i placówek, w których uczą się dzieci niepełnosprawne. W przypadku nieprzekazania samorząd będzie musiał zwrócić te środki.

- **organizacji i sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad – wystąpienie z 5 maja 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka ponownie wystąpił²⁴⁵ do Ministra Edukacji Narodowej o dokonanie zmian w uregulowaniach dotyczących organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad. Z listów, które otrzymuje Rzecznik od rodziców, uczniów, a także nauczycieli, wynikała możliwość nierównego traktowania dzieci. Zdaniem Rzecznika istnienie różnych regulaminów ustalanych odrębnie przez każdego kuratora oświaty oraz różnych warunków uzyskiwania tytułu laureata i finalisty w każdym województwie powoduje nierówne szanse w procesie rekrutacji do gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych.

Minister Edukacji Narodowej poinformował²⁴⁶ Rzecznika o podjęciu działań zmierzających do analizy istniejącego systemu, jego oceny i dokonania zmian legislacyjnych. Dodatkowo poinformował, że Ministerstwo przygotowało propozycję rozwiązań prawnych²⁴⁷ umożliwiających udział niepełnosprawnych uczniów w zawodach. Minister zapewnił, że po zakończeniu tegorocznej edycji konkursów organizowanych przez kuratorów oświaty oraz jej podsumowania w województwach Ministerstwo Edukacji Narodowej planuje zorganizowanie spotkania z przedstawicielami kuratoriów oświaty, celem dokonania ogólnego podsumowania tegorocznej edycji, przedmiotowej analizy skarg, wniosków oraz sugestii zgłaszanych przez zainteresowanych.

---

²⁴⁴ DZSE.WSPE.523.190.2014.BM.

²⁴⁵ ZEW/500/20/2014/AM.

²⁴⁶ DZSE.WSEWU.5026.133.2014.AM.

²⁴⁷ DZSE.WSEWU.045.33.2014.AMO.

- **realizacji obowiązku nauki do 18. roku życia w kontekście zmian dotyczących obniżenia wieku rozpoczęcia obowiązku szkolnego do lat 6 – wystąpienie z 14 maja 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka powołując się na przepisy ustawy o systemie oświaty konkretyzujące konstytucyjną normę zawartą w art. 70 Konstytucji RP stanowiącą, iż nauka do 18. roku życia jest obowiązkowa oraz na zmianę dotyczącą obniżenia wieku rozpoczęcia obowiązku szkolnego do lat 6, zwrócił uwagę Ministrowi Edukacji Narodowej na sytuację, w której niektóre dzieci zakończą naukę przed ukończeniem 18. roku życia²⁴⁸.

Ministerstwo Edukacji Narodowej potwierdziło²⁴⁹, że potrzeba przyjęcia nowych regulacji może dotyczyć tych dzieci, które obligatoryjnie rozpoczną spełnianie obowiązku szkolnego jako sześciolatki. Taki stan zaistnieje po 2014 roku. W związku z powyższym Ministerstwo Edukacji Narodowej podejmuje działania zmierzające do wprowadzenia dodatkowych rozwiązań systemowych.

- **prawa do nauki dzieci będących pacjentami hospicjów – wystąpienie z 30 maja 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu do Ministra Edukacji Narodowej zwrócił uwagę na problem realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki przez dzieci objęte opieką paliatywną w hospicjum lub w domu²⁵⁰. Rzecznik wskazał, że przepisy ustawy o systemie oświaty umożliwiają odroczenie obowiązku szkolnego dziecka, natomiast nie przewidują możliwości odroczenia obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego. Ponadto zwrócił uwagę, że rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 8 marca 2013 roku w sprawie organizacji kształcenia oraz warunków i form realizowania specjalnych działań opiekuńczo-wychowawczych w przedszkolach i szkołach specjalnych zorganizowanych w podmiotach leczniczych i jednostkach pomocy społecznej umożliwia wprawdzie odstępnie od udziału ucznia ze względu na jego stan zdrowia w zajęciach edukacyjnych na czas wskazany przez lekarza, jednakże specyfika podmiotu leczniczego, jakim jest hospicjum, a w szczególności hospicjum domowe oraz specyfika chorób grupy małych pacjentów objętych opieką paliatywną może w praktyce uniemożliwiać realizację ww. przepisów.

---

²⁴⁸ ZEW/500/22/2014/MP.

²⁴⁹ DKOW.WOKO.5021.120.2014.

²⁵⁰ ZEW/500/23/2014/MP.

W odpowiedzi²⁵¹ Minister Edukacji poinformował o formach przewidzianych w prawie oświatowym, w których możliwe jest realizowanie ww. obowiązków przez nieuleczalnie chore dzieci. Jednocześnie zobowiązał się do wszechstronnej analizy przepisów prawa oświatowego, celem wprowadzenia zmian postulowanych przez Rzecznika Praw Dziecka.

- **upowszechniania praw dzieci z niepełnosprawnościami – wystąpienie z 18 czerwca 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w odpowiedzi na prośby rodziców i opiekunów dzieci z niepełnosprawnością zwrócił się²⁵² do Prezesa Zarządu Telewizji Polskiej S.A. o zagwarantowanie czasu antenowego na bezpośrednią relację z koncertu Galowego XVIII Festiwalu Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Impresje Artystyczne”, który corocznie odbywa się w Ciechocinku. Rzecznik wyjaśnił, że stworzenie sytuacji umożliwiającej zaprezentowanie własnych talentów szerokiemu gronu odbiorców (a nie jedynie społeczności lokalnej) jest szczególnie ważne dla dzieci podejmujących wyzwania mimo różnorodnych barier wynikających z ich niepełnosprawności.

W odpowiedzi Prezes Zarządu Telewizji Polskiej S.A. poinformował²⁵³, że relacja z ww. Festiwalu zostanie przedstawiona przez TVP Bydgoszcz. Ponadto wszyscy mieszkańcy naszego kraju będą mogli obejrzeć materiały informacyjne z i na temat Festiwalu Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Impresje Artystyczne” w pasmach wspólnych TVP Regionalnej, tj. w programach informacyjnych „Dziennik Regionów” i „Co niesie dzień” oraz w audycji społeczno–interwencyjnej „Telekurier”.

- **prawnego uregulowania zasad wykonywania zawodu psychologa – wystąpienia z 28 sierpnia 2014 roku i 9 grudnia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka ponownie zwrócił się²⁵⁴ do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o udzielenie informacji o etapie prac nad ustawą o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów.

W odpowiedzi²⁵⁵ Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował o trwających pracach nad uregulowaniem kwestii wykonywania zawodu psychologa oraz realizacji procedur, do których przeprowadzenia resort pracy został zobligowany przez Zespół ds.

---

²⁵¹ DZSE.WSPE.523.274.2014.BM.

²⁵² ZEW/500/24/2014/ESn.

²⁵³ TVP/JB-077-256/2014.

²⁵⁴ ZEW/500/5/2014/ZA.

²⁵⁵ DDP-1-072-1-ASK/14.

Programowania Prac Rządu. Nadmieniał, że dalszy postęp prac jest uzależniony od harmonogramu Wykazu Prac Legislacyjnych Rady Ministrów.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik wystąpił²⁵⁶ do Przewodniczącego Zespołu ds. Programowania Prac Rządu o informację w tej sprawie. Przypomniwał, że przeprowadzone w szkołach i placówkach opiekuńczo–wychowawczych kontrole oraz analiza wpływających do Biura Rzecznika skarg w 2011 roku była asumptem do wnioskowania do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o jak najszybsze uregulowanie kwestii odpowiedzialności zawodowej psychologów, tak by dobro korzystających z ich pomocy dzieci było chronione w najwyższym stopniu.

W odpowiedzi²⁵⁷ Sekretarz Stanu – Wiceprzewodniczący Zespołu ds. Planowania Prac Rządu poinformował, że na posiedzeniu Zespołu ds. Planowania Prac Rządu podjęto decyzje o umieszczeniu w wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów projektu założeń do projektu ustawy o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów.

- **organizacji i oceniania zajęć wychowania fizycznego – wystąpienie z 9 września 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka ponownie wystąpił²⁵⁸ do Ministra Edukacji Narodowej (uprzednio 20 lipca 2011 roku, 20 lipca 2012 roku i 28 czerwca 2013 roku) o zbadanie, w jakim stopniu organizacja zajęć wychowania fizycznego oraz wewnętrzne zasady oceniania są dostosowane do obowiązujących przepisów prawa oraz o zobowiązanie, za pośrednictwem kuratorów oświaty, dyrektorów szkół do zorganizowania doskonalenia zawodowego dla nauczycieli wychowania fizycznego, aby mogli należycie wykonywać powierzone im zadania.

W udzielonej odpowiedzi²⁵⁹ Minister Edukacji Narodowej poinformował o trwaniu prac związanych z nowelizacją ustawy o systemie oświaty oraz planowanych zmianach w aktach wykonawczych do ustawy, także w odniesieniu do wewnątrzszkolnego systemu oceniania. Planowane jest przyjęcie rozwiązania uwzględniającego przy ustalaniu oceny z wychowania fizycznego następujących czynników: wysiłku wkładanego przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków wynikających ze specyfiki zajęć; systematyczności udziału w zajęciach oraz aktywności ucznia w działaniach na rzecz sportu i kultury fizycznej.

---

²⁵⁶ ZEW/500/5/2014/ZA.

²⁵⁷ SJJ-022-2-(34)/15.

²⁵⁸ ZEW/500/4/2014/ZA.

²⁵⁹ DKOW.WOKO.509.22.2014.

Resort edukacji zaplanował także przeprowadzenie we wszystkich typach szkół monitorowania realizacji zajęć wychowania fizycznego do wyboru (obejmie ono także kwestię zwolnień z zajęć). Minister Edukacji Narodowej zapowiedział, że zaapeluje do dyrektorów szkół, dyrektorów placówek doskonalenia nauczycieli oraz kuratorów oświaty o uwzględnienie konieczności wspomaganie nauczycieli wychowania fizycznego.

- **rozszerzenia katalogu miejsc pobytu dzieci, w których będzie obowiązywał zakaz sprzedaży i podawania określonych środków spożywczych – wystąpienie z 24 września 2014 roku**

W związku z trwającymi pracami parlamentarnymi nad wprowadzeniem zmian do ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 roku o bezpieczeństwie żywności i żywienia oraz potrzebą zagwarantowania większej grupie dzieci żywienia zgodnego z normami żywieniowymi (opracowanymi przez Instytut Żywności i Żywienia im. prof. A. Szczygła w Warszawie) Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się²⁶⁰ do Przewodniczącego Podkomisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia z prośbą o rozszerzenie katalogu miejsc pobytu dzieci, których ma dotyczyć zakaz sprzedaży i podawania środków spożywczych zawierających m.in. dużą zawartość soli, cukrów i tłuszczów.

Wprowadzone ustawą z dnia 28 listopada 2014 roku o zmianie ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. z 2015 roku, poz. 35) zmiany obejmą przedszkola, inne formy wychowania przedszkolnego oraz szkoły i inne placówki systemu oświaty. Ustawa upoważniła Ministra Zdrowia do wydania aktu wykonawczego określającego grupy środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagania jakie muszą spełniać środki spożywcze w ramach żywienia zbiorowego dzieci – uwzględniając normy żywienia. Dyrektor placówki zyska prawo ustalenia szczegółowej listy produktów dopuszczonych do sprzedaży – robić to będzie w porozumieniu z radą rodziców. Nowelizacja ustawy zrealizowała postulaty Rzecznika Praw Dziecka.

- **liczebności oddziału przedszkolnego oraz oddziału klas I–III na pierwszym etapie edukacji (edukacja wczesnoszkolna) – wystąpienia z 26 września 2014 roku i z 12 grudnia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka po raz kolejny zwrócił się²⁶¹ do Ministra Edukacji Narodowej w sprawie liczebności oddziału przedszkolnego oraz oddziału klas I–III na pierwszym etapie edukacji (edukacja wczesnoszkolna). Negatywnie ocenił proponowane w tym zakresie

---

²⁶⁰ ZEW/500/25/2014/EB.

²⁶¹ ZEW/500/30/2014/JF.

zmiany. Zdaniem Rzecznika rezygnacja z określenia liczebności oddziału przedszkolnego może niekorzystnie wpłynąć na organizację zajęć z dziećmi oraz ich bezpieczeństwo. Ze względu na konieczność zapewnienia dzieciom właściwych warunków nauki i wychowania Rzecznik postulował, aby zajęcia w klasach I–III szkoły podstawowej były prowadzone w oddziałach liczących nie więcej niż 25 uczniów.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował²⁶², że w projekcie ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty zrezygnowano z zapisów dotyczących określenia liczebności dzieci w oddziałach przedszkolnych przebywających pod opieką jednego nauczyciela. Obowiązywać zatem będą dotychczasowe przepisy wskazujące na liczbę wychowanków w oddziale przedszkolnych (nie więcej niż 25 dzieci). Jednocześnie nie odstąpiono od planowanej zmiany przepisów dotyczących ewentualnego zwiększenia liczby uczniów w oddziałach klas I–III w wyjątkowych sytuacjach (przyjęcie dziecka zamieszkałego w obwodzie danej szkoły już po rozpoczęciu zajęć dydaktyczno–wychowawczych).

Z uwagi na planowane zmiany w przepisach ustawy o systemie oświaty Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się²⁶³ także do Przewodniczącego Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży Sejmu RP VII kadencji. Negatywnie ocenił proponowane zmiany. Podtrzymał stanowisko w sprawie zapewnienia dzieciom właściwych warunków nauki i wychowania poprzez prowadzenie zajęć w klasach I–III szkoły podstawowej w oddziałach liczących nie więcej niż 25 uczniów. Wskazał, że swoją opinię przedstawiał już dwukrotnie Ministrowi Edukacji Narodowej, ale jego stanowisko nie znalazło zrozumienia. Rzecznik podkreślił, że proponowane przez resort edukacji zmiany mogą zaburzać realizację prawa małego dziecka do nauki gwarantującego także właściwe warunki do pełni harmonijnego rozwoju.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi.

W trakcie prac parlamentarnych podzielono argumentację Rzecznika Praw Dziecka w zakresie zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, określając maksymalną liczbę dzieci w oddziale na poziomie 27 uczniów. Dyrektor szkoły po przekroczeniu liczby 25 uczniów w oddziale będzie miał obowiązek dokonania jego podziału. Będzie mógł odstąpić od podziału klasy jedynie na wniosek rady oddziałowej oraz po uzyskaniu zgody organu prowadzącego. W sytuacji zwiększenia oddziału z 25 do 27 uczniów, wymagane będzie zatrudnienie asystenta nauczyciela.

---

²⁶² DKOW.5015.73.2014.

²⁶³ ZEW/500/39/2014/JF.

- **przeciwdziałania problemowi nadwagi i otyłości wśród dzieci i młodzieży – wystąpienie z 7 października 2014 roku**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się Przewodniczący Komisji Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Sejmu RP z prośbą o przesłanie do Prezydiów Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży, Komisji Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki oraz Komisji Zdrowia wniosków i propozycji zmian, które przyczynią się do wzrostu aktywności fizycznej oraz zapobiegania nadwadze i otyłości wśród dzieci i młodzieży.

Rzecznik Praw Dziecka, w oparciu o analizę działań i interwencji podejmowanych przez Biuro Rzecznika Praw Dziecka, wystąpił²⁶⁴ do Przewodniczących ww. Komisji, przedstawiając stanowisko w kwestii ustalenia koniecznych działań. Po konsultacji z ekspertami z Instytutu Matki i Dziecka, Instytutu Żywności i Żywienia, a także innymi specjalistami z zakresu żywienia i kultury fizycznej oraz przedstawicielami samorządów sformułował wnioski oraz propozycje niezbędnych rozwiązań w zakresie żywienia, a także aktywności fizycznej dzieci i młodzieży.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi.

- **korzystania przez szkoły z dzienników elektronicznych – wystąpienie z 20 października 2014 roku**

W związku z powyższymi informacjami o obciążaniu rodziców uczniów kosztami korzystania z dzienników elektronicznych Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do kuratorów oświaty o podjęcie działań eliminujących w szkołach tę praktykę²⁶⁵.

W udzielonych odpowiedziach kuratorzy oświaty²⁶⁶ przedstawili podjęte w tym zakresie działania, m.in.: omawianie zagadnienia podczas narad inauguracyjnych rozpoczęcie roku szkolnego, skierowanie przypominających obowiązujące regulacje prawne pism do organów prowadzących szkoły, a także ich dyrektorów, umieszczenie informacji w tej sprawie na stronach internetowych kuratoriów czy omówienie z wizytatorami trybu postępowania w przypadku otrzymania tego typu zgłoszenia.

---

²⁶⁴ ZEW/500/31/2014/EB.

²⁶⁵ ZEW/500/32/2014/ESn.

²⁶⁶ Zachodniopomorski Kurator Oświaty KO.I.530.15.2014.IP; Opolski Kurator Oświaty WRE.0442.31.2014; Świętokrzyski Kurator Oświaty KO.I.020.369.2014.BK; Podkarpacki Kurator Oświaty ORE.571.28.2014; Małopolski Kurator Oświaty NP.571.26.2014.WB; Wielkopolski Kurator Oświaty WOSiP.552.5.29.2014; Pomorski Kurator Oświaty RE.552.122.2014.BW; Warmińsko–Mazurski Kurator Oświaty; WKWO.552.71.2014.AS; Śląski Kurator Oświaty RE–ED.557.12.123.2014; Dolnośląski Kurator Oświaty; WNP.021.79.2014; Mazowiecki Kurator Oświaty SNP.020.6.2014; Kujawsko–Pomorski Kurator Oświaty; WNP.021.56.2014.KB.

Kuratorzy oświaty zdiagnozowali problem. Obciążanie rodziców kosztami korzystania z dzienników elektronicznych odnotowano na terenie pięciu województw. W czterech kolejnych takie działania miały charakter jedynie incydentalny. Dyrektorom szkół wydano stosowne zalecenia. Zaplanowano dalsze monitorowanie problemu.

- **subwencji oświatowej – wystąpienie z 14 listopada 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podziału części subwencji oświatowej ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w 2015 roku przeznaczonej na finansowanie pobytu małoletnich w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych²⁶⁷. W ocenie Rzecznika Praw Dziecka dotychczasowa wysokość wagi subwencji powinna zostać utrzymana. Rzecznik zaproponował także wypracowanie sposobu naliczania subwencji adekwatnego do specyfiki pracy danej placówki.

W odpowiedzi na wystąpienie generalne Rzecznika Praw Dziecka 4 grudnia 2014 roku w Ministerstwie Edukacji Narodowej zostało zorganizowane spotkanie z udziałem Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej, Rzecznika Praw Dziecka, przedstawicieli Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Biura Rzecznika Praw Dziecka, a także dyrektorów młodzieżowych ośrodków wychowawczych²⁶⁸.

Rzecznik Praw Dziecka zwracając uwagę na konieczność utrzymania wysokiej jakości pracy ośrodków, poinformował o powołaniu Zespołu ds. standaryzacji pobytu dzieci w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii w zakresie edukacji, opieki i wychowania, którego zadaniem jest wypracowanie minimalnych standardów socjalnych, opiekuńczych i wychowawczych w ww. ośrodkach. Ustalono, że Kolejne spotkanie w Ministerstwie Edukacji Narodowej odbędzie się po zakończeniu prac Zespołu powołanego przez Rzecznika Praw Dziecka.

- **indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania – wystąpienie z 19 listopada 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu²⁶⁹ skierowanym do Ministra Edukacji Narodowej zwrócił uwagę na problem wykluczenia z zajęć edukacyjnych z grupą rówieśniczą dzieci chorych, w tym z niepełnosprawnością, posiadających orzeczenie o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania.

---

²⁶⁷ ZEW/500/33/2014/JK.

²⁶⁸ DAP.WA.334.5.2014.

²⁶⁹ ZEW/500/28/2014/MP.

W odpowiedzi²⁷⁰ Minister Edukacji Narodowej poinformował, że dzieci i młodzież objęte odpowiednio indywidualnym obowiązkowym rocznym przygotowaniem przedszkolnym lub indywidualnym nauczaniem mogą brać udział zarówno w zajęciach zorganizowanych indywidualnie z nauczycielem, jak i w różnych zajęciach (w tym także edukacyjnych) organizowanych dla oddziału czy grupy uczniów zdrowych. Jednocześnie podkreślił, że warunkiem udziału w zajęciach razem z rówieśnikami jest wskazanie takiej możliwości w orzeczeniu wydanym przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno–pedagogicznej (na podstawie zaświadczenia lekarza).

- **dostępności dla uczniów wszystkich typów szkół bibliotek szkolnych – wystąpienie z 28 listopada 2014 roku**

Z raportu „Biblioteki w Polsce”²⁷¹ wynika, że 7,3% ogólnej liczby szkół nie posiada bibliotek, w tym także dostępu do nich, co dotyczy 153 325 uczniów²⁷². Dostrzeżony został również problem wykluczania dzieci uczęszczających do oddziałów przedszkolnych funkcjonujących przy szkołach podstawowych z możliwości korzystania z księgozbioru biblioteki szkolnej. W związku z powyższym Rzecznik wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej²⁷³, wnosząc o podjęcie działań zmierzających do rozwiązania ww. problemów oraz rozważenie możliwości podjęcia współpracy z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego realizującym w latach 2014–2020 „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa”.

Minister Edukacji Narodowej poinformował²⁷⁴, że z danych Systemu Informacji Oświatowej (SIO) wynika, że biblioteki szkolne są dostępne w 95% szkół podstawowych oraz 90% szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Ponadto przekazał, że resort edukacji rozpoczął współpracę z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego w celu wypracowania form i zasad włączenia się w realizację Programu Wieloletniego pn. „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa”. Efektem tej współpracy jest przygotowanie rządowego programu wspierania organów prowadzących szkoły podstawowe w zakresie rozwijania kompetencji, zainteresowań i uzdolnień dzieci i młodzieży. Ponadto MEN będzie realizował także priorytet – „zakup nowości wydawniczych oraz modernizacja bibliotek szkolnych i pedagogicznych”. Doposażenie bibliotek pedagogicznych zwiększy ich ofertę stanowiącą pomoc dla nauczycieli w planowaniu i realizowaniu zadań związanych

---

²⁷⁰ DZSE.WSPE.523.618.2014.BM.

²⁷¹ Raport *Biblioteki w Polsce. Stan na 2012 r.* opracowany przez Bibliotekę Narodową.

²⁷² ZEW/430/903/2014/ESn.

²⁷³ ZEW/500/36/2014/ESn.

²⁷⁴ DKOW.5015.90.2014.

z kształtowaniem zainteresowań czytelniczych uczniów i poprawi jakość usług związanych z organizowaniem i prowadzeniem wspomagania szkół i placówek w zakresie wykorzystywania technologii informacyjno–komunikacyjnej na zajęciach dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

- **zapewnienia uczniom w szkołach ciepłej bieżącej wody i środków czystości – wystąpienie z 12 grudnia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka po raz kolejny zwrócił się²⁷⁵ do Głównego Inspektora Sanitarnego z prośbą o przeprowadzenie w szkołach kontroli w zakresie zapewnienia uczniom w pomieszczeniach higieniczno–sanitarnych ciepłej bieżącej wody oraz środków higieny osobistej. Z danych udostępnionych przez Głównego Inspektora Sanitarnego wynika, że w 2012 roku w 312 szkołach nie zapewniono uczniom dostępu do bieżącej ciepłej wody we wszystkich sanitariatach, 609 szkół nie zagwarantowało uczniom właściwych środków higieny osobistej (dozownik z mydłem w płynie, ręczniki jednorazowe, papier toaletowy), a w 12 szkołach uczniowie nadal musieli korzystać z ustępów zewnętrznych.

W odpowiedzi²⁷⁶ Główny Inspektor Sanitarny poinformował, że na podstawie wyników kontroli przeprowadzonych w 2013 roku uchybienia dotyczące zapewnienia uczniom odpowiednich warunków do utrzymania higieny osobistej stwierdzono w 1 004 szkołach. Dotyczyły one m.in. braku mydła w dozownikach (113 placówek), braku suszarki lub ręczników papierowych (155) czy braku papieru toaletowego (48). Najwięcej zaniedbań w tej kwestii (655 placówek) dotyczyło niesprawnych technicznie urządzeń sanitarnych. W większości placówek zapewniono uczniom właściwy dostęp do urządzeń sanitarnych oraz środków higieny osobistej.

Główny Inspektor Sanitarny poinformował również, że dane dotyczące wyników kontroli z 2014 roku zostaną przekazane Rzecznikowi po opracowaniu końcowego raportu zawierającego informację o wynikach kontroli przeprowadzonych przez 16 wojewódzkich i 318 powiatowych stacji sanitarno–epidemiologicznych.

---

²⁷⁵ ZEW/500/37/2014/JF.

²⁷⁶ GIS–PZ–HD–0730–5/WO/14.

- **sytuacji dzieci przebywających w szpitalach psychiatrycznych pomimo braku wskazań do dalszej hospitalizacji lub umieszczonych w placówkach nieprzygotowanych do udzielenia im odpowiedniej pomocy – wystąpienie z 18 grudnia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka po raz kolejny wystąpił²⁷⁷ do Ministra Pracy i Polityki Społecznej, zwracając uwagę na problem przedłużających się pobyków dzieci w szpitalach psychiatrycznych z powodu braku możliwości zapewnienia im specjalistycznej opieki poza szpitalem. Analiza spraw bieżących dowodzi, że sytuacja dzieci nie uległa poprawie. Wobec powyższego, a także mając na względzie informację²⁷⁸ przekazaną Rzecznikowi w 2012 roku o podjęciu działań ukierunkowanych na tworzenie warunków do funkcjonowania coraz większej liczby zawodowych specjalistycznych rodzin zastępczych, Rzecznik Praw Dziecka ponownie wystąpił o udzielenie informacji o stanie realizacji zadań w tym zakresie.

W odpowiedzi²⁷⁹ Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, że wystąpił do dyrektorów Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich o dane dotyczące skali problemu przebywania dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w szpitalach psychiatrycznych, w tym dzieci, które posiadają orzeczenie o niepełnosprawności. Zadeklarował jednocześnie niezwłoczne przekazanie uzyskanych danych Rzecznikowi Praw Dziecka.

- **komisji dyscyplinarnych dla nauczycieli i trybu postępowania dyscyplinarnego – wystąpienie z 19 grudnia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka po raz trzeci wystąpił²⁸⁰ do Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zmian w rozporządzeniu w sprawie komisji dyscyplinarnych dla nauczycieli i trybu postępowania dyscyplinarnego. Wobec faktu, iż od ostatniej deklaracji zmian minęły już dwa lata (działania miały być podjęte po nowelizacji ustawy Karta Nauczyciela), Rzecznik wniósł o zintensyfikowanie prac w tym zakresie. Ponadto zwrócił uwagę na konieczność rozszerzenia odpowiedzialności dyscyplinarnej na wszystkich nauczycieli zatrudnionych w niepublicznych przedszkolach i niepublicznych placówkach prowadzonych przez kościelne osoby prawne. W aktualnym stanie prawnym podlegają jej jedynie nauczyciele mianowani i dyplomowani.

---

²⁷⁷ ZEW.422.4.2014.ZA.

²⁷⁸ DSR-I-074-791-1-PW/12.

²⁷⁹ DSR-I-073-2-1-PW/15.

²⁸⁰ ZEW.422.6.2014.JF.

W odpowiedzi²⁸¹ Minister Edukacji Narodowej poinformował, że mając na uwadze m.in. konieczność nowelizacji przepisów regulujących odpowiedzialność dyscyplinarną nauczycieli, Ministerstwo Edukacji Narodowej podjęło prace zmierzające do zmiany ww. przepisów, których efektem było uwzględnienie kompleksowych zmian tej materii w założeniach projektu ustawy o zmianie ustawy Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw. Założenia te zostały przyjęte przez Radę Ministrów 23 lipca 2013 roku. Na podstawie założeń Rządowe Centrum Legislacji opracowało projekt ustawy o zmianie ustawy Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw, w którym zawarte zostały szerokie zmiany w zakresie postępowania dyscyplinarnego nauczycieli, również takie, które wychodziły naprzeciw wnioskowi składanemu przez Rzecznika Praw Dziecka. Prace nad ww. projektem nowelizacji zostały wstrzymane po zakończonym etapie uzgodnień międzyresortowych i konsultacji społecznych. Minister Edukacji Narodowej poinformował, że dostrzega konieczność nowelizacji materii dotyczącej odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli, dlatego też zmiany w powyższym zakresie zostaną uwzględnione przy nowelizacji ustawy Karta Nauczyciela, która jest niezbędna dla dokonania zmiany przepisów wykonawczych regulujących odpowiedzialność dyscyplinarną nauczycieli.

- **resocjalizacji młodzieży niemieckiej na terenie Rzeczypospolitej Polskiej – wystąpienie z 19 grudnia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się²⁸² do Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Sprawiedliwości w sprawie funkcjonowania na terenie naszego kraju placówek resocjalizacyjnych dla niedostosowanej społecznie młodzieży niemieckiej. Z posiadanych przez Rzecznika informacji wynika, że przyjmowana jest do nich młodzież niemiecka wobec której, na podstawie niemieckiego Kodeksu socjalnego, stosowany jest środek oddziaływania pedagogicznego polegający na organizowaniu wyjazdów zagranicznych do innych krajów, w tym do Rzeczypospolitej Polskiej. Ww. placówki prowadzone są w ramach działalności gospodarczej, co prowadzi do wniosku, że nie podlegają one nadzorowi nad funkcjonowaniem – brak jest zatem informacji o sposobie realizacji wykonywanych zadań oraz gwarancji zapewnienia młodzieży właściwej opieki i wychowania.

W odpowiedzi²⁸³ Minister Edukacji Narodowej poinformował, że programy resocjalizacyjne dla dzieci z Niemiec prowadzone są w ramach działalności gospodarczej – na podstawie umów cywilno–prawnych zawieranych z rodzinami, które komunikują się

---

²⁸¹ DWST.WPZN.6026.2.2015.EW.

²⁸² ZEW.422.2.2014.JK.

²⁸³ DSWM–WSE.086.11.2015.BS.

w języku niemieckim. Wobec powyższego organ nadzoru pedagogicznego nie ma podstaw prawnych do jego sprawowania. Uznał, że kwestia wyjazdów niedostosowanej społecznie młodzieży niemieckiej powinna być przedmiotem rozmów ze strona niemiecką.

Minister Sprawiedliwości poinformował²⁸⁴, że w 2007 oraz 2014 roku zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej, Ministra Pracy i Polityki Społecznej, Ministra Spraw Wewnętrznych oraz Ministra Spraw Zagranicznych o rozważenie podjęcia – w ramach posiadanych kompetencji – działań związanych z pobytem w Polsce małoletnich cudzoziemców w celu resocjalizacji.

W związku z powyższym na początku 2015 roku Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do ww. resortów o informacje dotyczące podjętych działań związanych z pobytem w Polsce małoletnich cudzoziemców w celu resocjalizacji.

- **Ochotniczych Hufców Pracy – wystąpienie z 19 grudnia 2014 roku**

Kierowane do Rzecznika Praw Dziecka sprawy dotyczące Ośrodków Szkolenia i Wychowania Ochotniczych Hufców Pracy skłoniły Rzecznika do postawienia wniosków o analizę kwestii organizacji procesu wychowawczego i opiekuńczego w internatach ośrodków szkolenia i wychowania oraz zasad sprawowania nadzoru nad funkcjonowaniem Ochotniczych Hufców Pracy. Rzecznik w wystąpieniu do Ministra Pracy i Polityki Społecznej wskazał, że Minister nałożone na niego obowiązki w tym zakresie wykonuje za pośrednictwem komendantów wojewódzkich OHP. Taka sytuacja powoduje, że de facto funkcjonowanie internatów pozostających w strukturach OHP podlega wyłącznie kontroli wewnętrznej. Brak kontroli zewnętrznej nie daje gwarancji właściwej ochrony praw i dobra przebywających tam dzieci. Rzecznik zaproponował objęcie Ośrodków Szkolenia i Wychowania OHP nadzorem właściwego wojewody, tak jak ma to miejsce w przypadku placówek opiekuńczo-wychowawczych i zgodnie ze standardami tego nadzoru ustanowionymi dla pieczy zastępczej (m.in. z uwzględnieniem wysłuchania dziecka)²⁸⁵.

W odpowiedzi²⁸⁶ Minister Pracy i Polityki Społecznej przedstawił Rzecznikowi Praw Dziecka uwarunkowania prawne opisujące organizację i funkcjonowanie Ośrodków Szkolenia i Wychowania OHP, które jego zdaniem kompleksowo i precyzyjnie określają funkcjonowanie wszystkich jednostek OHP – w tym Ośrodków Szkolenia i Wychowania. Mając jednak na względzie uwagi Rzecznika Praw Dziecka zapowiedział, że resort pracy ponownie przeanalizuje sposób tworzenia i realizacji standardów funkcjonowania jednostek

---

²⁸⁴ DWOiP-III-072-1/15.

²⁸⁵ ZEW.422.5.20 14.EM.

²⁸⁶ DRP-VI-077-16(2)-JF/15.

OHP w zakresie działalności wychowawczej młodzieży w celu wprowadzenia ewentualnych zmian.

4.2 Sprawy indywidualne

Zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne związane z prawem dziecka do nauki dotyczyły:

- **przyjęcia i pobytu dzieci w żłobku**

Rzecznik Praw Dziecka podejmował w 2014 roku interwencje w sprawie pobytu dzieci w żłobkach²⁸⁷. Głównym problemem zgłaszanym przez opiekunów dzieci była organizacja opieki na dzieckiem.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się ojciec 2-latka, któremu odmówiono przyjęcia małego do żłobka w Ł. po powrocie dziecka ze szpitala ze zdiagnozowaną cukrzycą typu 1²⁸⁸. Szpital, który postawił diagnozę, zaproponował współpracę z personelem żłobka oraz przeprowadzenie nieodpłatnego szkolenia, a także przygotowanie schematów postępowania w sytuacjach trudnych. Ponadto rodzice chłopca zaproponowali, że będą przygotowywali posiłki dla syna. Mimo to żłobek nie godził się na przyjęcie dziecka. W związku z powyższym Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Urzędu Miasta w Ł. oraz Prezydenta Miasta Ł. z wnioskiem o pilne rozwiązanie problemu. W wyniku działań Rzecznika chłopca przyjęto do żłobka, a personel został przeszkolony przez pracownika Instytutu Matki i Dziecka. Zatrudniono również pielęgniarkę oraz podjęto współpracę z fundacją działającą na rzecz dzieci z cukrzycą.

Kolejna sprawa podjęta została na podstawie skargi rodziców ośmiomiesięcznego dziecka²⁸⁹. W wyniku likwidacji grupy niemowlęcej w żłobku pierwszego wyboru, dziecko nie zostało do niego przyjęte, a jego szanse na rekrutację do wskazanych w dalszej kolejności instytucji opieki zmalały. Rodzice skarżyli się, że w trakcie rekrutacji nikt ich nie poinformował o planach likwidacji grupy niemowlęcej. Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do organu prowadzącego żłobek o wyjaśnienie zaistniałej sytuacji. W odpowiedzi otrzymał informację, iż podstawą likwidacji grupy niemowlęcej było zmniejszenie zainteresowania rodziców miejscami opieki dla dzieci w wieku do 1. roku życia oraz rosnącym

---

²⁸⁷ ZEW/440/302/2014/EB, ZEW/48/61/2014/EB, ZEW/48/55/2014/EB, ZEW/48/50/2014/EB, ZEW/48/46/2014/EB, ZEW/48/45/2014/EB, ZEW/48/44/2014/EB, ZEW/48/43/2014/EB, ZEW/48/38/2014/EB, ZEW/48/27/2014/EB, ZEW/48/23/2014/EB, ZEW/48/22/2014/EB, ZEW/48/6/2014/EB, ZEW/48/43/2014/EB.

²⁸⁸ ZEW/48/43/2014/EB.

²⁸⁹ ZEW/48/45/2014/EB.

zapotrzebowaniem na miejsca dla dzieci w wieku 1–3 lat. Ustalono, że informacji o zmianie wieku przyjmowanych do żłobka dzieci nie zamieszczono na stronie internetowej wybranego przez rodziców żłobka. Rodzice zostali przeproszeni za zaistniałą sytuację oraz zaproponowano im zmianę wyboru żłobka, z czego skorzystali.

Jednocześnie analiza prowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka spraw wskazuje na brak wiedzy rodziców związanej z organizacją i funkcjonowaniem miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Przykładowo rodzice zwracają się do Rzecznika z zapytaniami dotyczącymi między innymi: zgodności z przepisami prawa dokumentacji wewnętrznej żłobka²⁹⁰, możliwości nadzoru przez rodzica miejsca opieki nad dzieckiem²⁹¹ oraz przenoszenia uczęszczających do żłobka dzieci do innej grupy żłobkowej²⁹². W każdym z tych przypadków Rzecznik udzielał wyjaśnień dotyczących procedur i przepisów normujących powyższe zagadnienia.

- **przyjmowania dzieci do szkół i przedszkoli**

Podobnie jak w latach ubiegłych, nadal liczną kategorię spraw stanowiły problemy związane z przyjmowaniem dzieci do szkół i przedszkoli²⁹³.

Przykładem z tej kategorii może być sprawa, w której do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się rodzic z prośbą o interwencję w związku z nieprzyjęciem jego dziecka do oddziału integracyjnego klasy IV w Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi w P. Chłopiec uczęszczał do oddziału integracyjnego na pierwszym etapie edukacyjnym (klasy I–III), a nowe orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego zostało złożone w sekretariacie szkoły na dwa miesiące przed zakończeniem roku szkolnego²⁹⁴. Rodzic skarżył się, że informację ze szkoły o tym, że jego dziecko nie zostało przyjęte do wspomnianego oddziału otrzymał

---

²⁹⁰ ZEW/48/62/2014/EB.

²⁹¹ ZEW/48/64/2014/EB.

²⁹² ZEW/48/60/2014/EB.

²⁹³ ZEW.441.68.2014.JR, ZEW/430/286/2014/MP, ZEW/430/294/2014/MP, ZEW/430/389/2014/MP, ZEW/430/391/2014/MP, ZEW/430/403/2014/MP, ZEW/430/404/2014/MP, ZEW/430/428/2014/MP, ZEW/430/437/2014/MP, ZEW/430/438/2014/MP, ZEW/430/459/2014/MP, ZEW/430/460/2014/MP, ZEW/430/473/2014/MP, ZEW/430/498/2014/MP, ZEW/430/523/2014/MP, ZEW/430/524/2014/MP, ZEW/430/525/2014/MP, ZEW/430/538/2014/MP, ZEW/430/540/2014/MP, ZEW/430/541/2014/MP, ZEW/430/564/2014/MP, ZEW/430/565/2014/MP, ZEW/430/566/2014/MP, ZEW/430/583/2014/MP, ZEW/430/602/2014/MP, ZEW/430/622/2014/MP, ZEW/430/633/2014/MP, ZEW/430/655/2014/MP, ZEW/430/665/2014/MP, ZEW/430/707/2014/MP, ZEW/430/724/2014/MP, ZEW/430/745/2014/MP, ZEW/430/746/2014/MP, ZEW/430/800/2014/MP, ZEW/430/902/2014/MP, ZEW/430/909/2014/MP, ZEW/430/767/2014/AM, ZEW/430/766/2014/AM, ZEW/430/728/2014/AM, ZEW/430/725/2014/AM, ZEW/430/697/2014/AM, ZEW/430/682/2014/AM, ZEW/430/681/2014/AM, ZEW/430/603/2014/AM, ZEW/430/357/2014/AM, ZEW/430/24/2014/JF, ZEW/430/92/2014/JF, ZEW/430/546/2014/JF, ZEW/430/713/2014/JF, ZEW/430/747/2014/JF, ZEW/430/73/2014/EM, ZEW/430/77/2014/EM, ZEW/430/400/2014/EM, ZEW/430/509/2014/EM, ZEW/430/516/2014/EM, ZEW/430/743/2014/EM, ZEW/430/848/2014/EM, ZEW/430/897/2014/EM, ZEW/430/277/2014/ESn, ZEW/430/586/2014/ESn.

²⁹⁴ ZEW/430/24/2014/JF.

dopiero pod koniec sierpnia. Rodzic nie przyjął propozycji przedstawionych przez organ prowadzący szkołę (realizacja obowiązku szkolnego w oddziale integracyjnym w innej szkole lub oddziale równoległym w macierzystej szkole z realizacją zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego). Decyzja o odmowie przyjęcia dziecka do wybranego oddziału integracyjnego zmusiła skarżącego do zmiany szkoły, co według niego było niekorzystnym rozwiązaniem dla dziecka – z uwagi na jego problemy z adaptacją w nowym środowisku. W następstwie działań podjętych przez Rzecznika Praw Dziecka nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie przyjmowania dzieci do oddziału integracyjnego na drugim etapie edukacyjnym (klasa IV). Syn skarżącego na pierwszym etapie edukacji nie posiadał orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Rodzice pięciu uczniów posiadających taki dokument w klasach I–III wyrazili chęć kontynuowania przez ich dzieci nauki w tym oddziale (orzeczenia wpływały do szkoły w okresie wakacji). Przyjęcie do oddziału integracyjnego dodatkowego ucznia z orzeczeniem byłoby więc naruszeniem przepisów prawa w tym zakresie (liczba uczniów z niepełnosprawnością w oddziale integracyjnym powinna wynosić od 3 do 5). Aby uniknąć w przyszłości takich sytuacji, dyrektor szkoły został zobowiązany przez organ nadzoru pedagogicznego do uregulowania w statucie szkoły kwestii przyjmowania uczniów do oddziału integracyjnego na drugim etapie edukacji. Zalecenie zostało zrealizowane.

Kolejnym przykładem może być sprawa, w której Rzecznik Praw Dziecka otrzymał zgłoszenie dotyczące nieprawidłowości w ustalaniu dodatkowych kryteriów naboru do Przedszkola w N.²⁹⁵ Zgodnie z przyjętymi zasadami rekrutacji w N., dzieci, dla których odległość od miejsca zamieszkania do przedszkola była mniejsza niż 3 km, otrzymywały dodatkowe 10 punktów. Przy tym należy podkreślić, że z dodatkowych kryteriów właśnie to było najwyżej punktowane. Z analizy stanu faktycznego wynika, że w gminie N. funkcjonują zaledwie dwa przedszkola oddalone od siebie o 700 m, oraz że część najmłodszych mieszkańców tej gminy zamieszkuje w odległości większej niż 3 km od tych przedszkoli. W związku z powyższym Rzecznik wystąpił do właściwego kuratora oświaty i władz gminy o niezwłoczne zapewnienie dzieciom równych szans w dostępie do edukacji przedszkolnej, zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz prawami dziecka. W odpowiedzi poinformowano, że przyjęto uwagi Rzecznika i podczas rekrutacji nie zostało uwzględnione ww. kryterium.

---

²⁹⁵ ZEW/430/404/2014/MP.

- **organizacji pomocy psychologiczno–pedagogicznej**

Kolejną kategorią spraw zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka w 2014 roku była niewłaściwa organizacja pomocy psychologiczno–pedagogicznej²⁹⁶.

Z podejmowanych interwencji wynika, że w wielu szkołach uczniowie z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego lub opiniami wydanymi przez poradnie psychologiczno–pedagogiczne realizujący obowiązek szkolny w szkołach ogólnodostępnych nie otrzymują pomocy adekwatnej do swoich potrzeb. Problem szczególnie dotyczy dzieci autystycznych i dzieci z Zespołem Aspergera. Powodem takiej sytuacji są zwykle niedostateczne umiejętności nauczycieli w zakresie sposobu postępowania z takimi dziećmi oraz brak możliwości zatrudnienia specjalistów (jednostki samorządu terytorialnego nie przekazywały do szkół zwiększonych środków finansowych, które otrzymują na ten cel z budżetu państwa w postaci subwencji oświatowej).

Przykładem z tej kategorii może być sprawa, w której do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się rodzic ucznia szkoły publicznej prowadzonej w miejscowości S. przez osobę prawną²⁹⁷. Od 2008 roku chłopiec, ze względu na trudności edukacyjne i na wniosek rodziców, co roku był badany w poradni psychologiczno–pedagogicznej oraz w innych poradniach. Co roku wydawano dziecku opinie. Dotyczyły one dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb edukacyjnych ucznia oraz konieczności objęcia dziecka pomocą. Rzecznik podjął interwencję, w wyniku której uznał, że pomoc udzielana przez szkołę była niewystarczająca, co było powodem narastania trudności edukacyjnych chłopca. Ponadto brak dostrzegania przez szkołę choćby drobnych powodzeń powodował, że dziecko zaczęło przyjmować pozycję wycofaną. Rzecznik podjął również współpracę z ojcem dziecka. Przekonał go, żeby syn przystąpił do egzaminów poprawkowych z dwóch przedmiotów. Równocześnie ojciec czynił starania

---

²⁹⁶ ZEW/441/8/2014/JR, ZEW/431/21/2014/JR, ZEW/430/425/2014/JR, ZEW/430/699/2014/JR, ZEW/440/102/2014/JR, ZEW/430/874/2014/AM, ZEW/430/868/2014/AM, ZEW/430/854/2014/AM, ZEW/430/688/2014/AM, ZEW/430/241/2014/AM, ZEW/430/205/2014/AM, ZEW/430/14/2014/JF, ZEW/430/16/2014/JF, ZEW/430/17/2014/JF, ZEW/430/20/2014/JF, ZEW/440/25/2014/JF, ZEW/430/48/2014/JF, ZEW/430/51/2014/JF, ZEW/430/53/2014/JF, ZEW/430/54/2014/JF, ZEW/430/63/2014/JF, ZEW/430/65/2014/JF, ZEW/430/86/2014/JF, ZEW/430/98/2014/JF, ZEW/430/103/2014/JF, ZEW/430/113/2014/JF, ZEW/430/218/2014/JF, ZEW/430/397/2014/JF, ZEW/430/532/2014/JF, ZEW/430/611/2014/JF, ZEW/430/956/2014/JF, ZEW/430/455/2014/EM, ZEW/430/558/2014/EM, ZEW/430/636/2014/EM, ZEW/430/193/2014/ESN, ZEW/430/215/2014/ESN, ZEW/430/264/2014/ESN, ZEW/430/275/2014/ESN, ZEW/430/285/2014/ESN, ZEW/430/297/2014/ESN, ZEW/430/325/2014/ESN, ZEW/430/416/2014/ESN, ZEW/430/450/2014/ESN, ZEW/430/451/2014/ESN, ZEW/430/497/2014/ESN, ZEW/430/522/2014/ESN, ZEW/430/528/2014/ESN, ZEW/430/557/2014/ESN, ZEW/430/587/2014/ESN, ZEW/430/600/2014/ESN, ZEW/430/621/2014/ESN, ZEW/430/671/2014/ESN, ZEW/430/679/2014/ESN, ZEW/430/829/2014/ESN, ZEW/430/912/2014/ESN, ZEW/430/852/2014/MP, ZEW/430/862/2014/MP, ZEW/45/49/2014/MP, ZEW/430/262/2014/ZA.

²⁹⁷ ZEW/430/555/2014/AM.

o umieszczenie syna w szkole integracyjnej (chłopiec miał już orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego). W nowej szkole uczeń nie zdał jednego egzaminu poprawkowego, a rada pedagogiczna nie podjęła uchwały o promocji warunkowej. Po otrzymaniu tej informacji Rzecznik podjął natychmiastowe działania, w wyniku których rada pedagogiczna zmieniła swoją uchwałę na korzyść dziecka. Chłopiec od 1 września 2014 roku jest uczniem oddziału integracyjnego. Problemy edukacyjne istnieją w dalszym ciągu, ale współpraca szkoły z rodzicami ucznia układa się poprawnie, co daje szansę na poprawę sytuacji edukacyjnej ucznia.

Innym przykładem może być sprawa, w której do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się rodzic z prośbą o interwencję w związku z naruszeniem praw jego córek w Szkole Podstawowej w G.²⁹⁸ Według skarżącego obie dziewczynki wymagały pomocy psychologiczno-pedagogicznej z uwagi na trudności edukacyjne, szczególnie z języka angielskiego. Starsza córka – Karolina, uczennica klasy VI, posiadała opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, natomiast młodsza – Paulina, uczennica klasy II, nie była jeszcze diagnozowana w poradni. Ponadto matka dziewczynek zwracała uwagę, że nie jest w stanie ani pomóc córkom w nauce języka angielskiego, ani zatrudnić korepetytora. W związku z tym zwróciła się do wychowawcy klasy o pomoc w rozwiązaniu problemu. Odbyła się rozmowa z dyrektorem szkoły w obecności nauczyciela języka angielskiego, podczas której pracownicy szkoły starali się wykazać, że rodzic nie ma racji (nie otrzymał on żadnej propozycji rozwiązania problemu). Całą winą za szkolne niepowodzenia zostali obarczeni rodzic i uczennice. W rezultacie podjętych przez Rzecznika Praw Dziecka działań szkoła udzieliła starszej dziewczynce pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formach zalecanych w opinii wydanej przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną (zajęcia korekcyjno-kompensacyjne i zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z matematyki oraz języka angielskiego z liczbą uczestników określoną przepisami – 8 osób). Ponadto przedmiotowe systemy oceniania zostały uzupełnione o dostosowanie wymagań edukacyjnych niezbędnych do uzyskania ocen klasyfikacyjnych śródrocznych i rocznych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia. Organ nadzoru pedagogicznego nie potwierdził natomiast zarzutów rodzica stawianych szkole w odniesieniu do młodszej córki.

Kolejnym przykładem może być sprawa, w której do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się matka uczennicy Gimnazjum w K., wskazując, że dyrektor szkoły sugeruje

---

²⁹⁸ ZEWW/430/98/2014/JF.

potrzebę umieszczenia córki w szpitalu psychiatrycznym²⁹⁹. Dziewczynka nie chciała chodzić do szkoły. Dyrektor wystąpił do sądu o ustalenie stopnia demoralizacji dziewczynki. Sąd umorzył postępowanie. Z opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno–Konsultacyjnego w K. wynikało, że dziewczynka ma zaburzenia lękowe. Powyższa opinia potwierdziła więc, że niewłaściwa realizacja obowiązku szkolnego nie jest przejawem jej demoralizacji. Wobec powyższego Rzecznik wystąpił do kuratora oświaty o zbadanie, czy szkoła udziela dziewczynce właściwej pomocy. W wyniku przeprowadzonej kontroli stwierdzono nieprawidłowości. Zostały podjęte działania mające na celu ustabilizowanie sytuacji dziewczynki (m.in. została ona objęta należyłą pomocą psychologiczno–pedagogiczną). Szkoła – przy wsparciu kuratorium oświaty – nawiązała prawidłową współpracę z matką dziewczynki. Rzecznik został poinformowany, że dziewczynka jest objęta nauczaniem indywidualnym na terenie szkoły. Uczęszcza również na zajęcia z zespołem klasowym, a podstawę programową realizuje na bieżąco. Uczennicy zaproponowano także udział w kołach zainteresowań na terenie szkoły.

- **realizacji orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego**

W 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka nadal otrzymywał skargi na brak właściwej realizacji orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego³⁰⁰.

Rodzice Piotra G. przedstawili Rzecznikowi Praw Dziecka sprawę nierealizowania zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego przez Zespół Szkolno–Przedszkolny w J.³⁰¹ Analiza informacji oraz dokumentacji dotyczącej organizacji i udzielania Piotrowi G. pomocy psychologiczno–pedagogicznej wykazała, że opracowany dla dziecka Indywidualny Program Edukacyjno–Terapeutyczny m.in. nie uwzględniał zajęć rewalidacyjnych, nie odnosił się do nadwrażliwości słuchowej (co powinna uwzględniać wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania dziecka w szkole), a terapię logopedyczną zaplanowano do realizacji w wymiarze 20 minut tygodniowo, co stawiało pytanie o jej efektywność. Ponadto zawartość merytoryczna Indywidualnego Programu Edukacyjno–Terapeutycznego wskazywała, że nauczyciele nie odróżniają rodzajów zajęć organizowanych w ramach pomocy psychologiczno–pedagogicznej od przyjętych

---

²⁹⁹ ZEW/440/4/2014/JR.

³⁰⁰ ZEW/430/359/2014/JR, ZEW/430/363/2014/JR, ZEW/430/29/2014/AM, ZEW/430/2014/AM, ZEW/430/108/2014/JF, ZEW/430/204/2014/JF, ZEW/430/590/2014/EM, ZEW/430/977/2014/EM, ZEW/45/28/2014/ESN, ZEW/45/31/2014/ESN, ZEW/430/177/2014/MP, ZEW/430/180/2014/MP, ZEW/430/667/2014/MP, ZEW/430/819/2014/MP, ZEW/45/11/2014/MP, ZEW/45/14/2014/MP, ZEW/45/19/2014/MP, ZEW/45/22/2014/MP, ZEW/45/25/2014/MP.

³⁰¹ ZEW/430/621/2014/ESn.

do realizacji celów edukacyjnych i terapeutycznych. W związku z powyższym Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do dyrektora szkoły o zapewnienie dziecku warunków edukacji dostosowanych do jego potrzeb. Rzecznik wskazał, że szkolne zespoły nauczycieli i specjalistów opracowujące ww. programy i dokonujące okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia mogą realizować ww. zadania we współpracy z pracownikami poradni psychologiczno–pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej. Ponadto Rzecznik zwrócił się do właściwego kuratora oświaty o zbadanie, czy sposób realizacji zadań przez nauczycieli zapewnia wszystkim uczniom Zespołu Szkolno–Przedszkolnego w J. pomoc psychologiczno–pedagogiczną stosowną do ich potrzeb. Kurator oświaty, po przeprowadzeniu czynności kontrolnych, poinformował Rzecznika o wydaniu zaleceń. Ostatecznie dyrektor Zespołu Szkolno–Przedszkolnego w J. powiadomił Rzecznika o realizacji wszystkich zaleceń (w tym na rzecz Piotra G.), zaplanowanych szkoleniach dla nauczycieli oraz o wybudowaniu – w związku z nadwrażliwością słuchową chłopca – nowej izby lekcyjnej w wydzielonej „cichej” części szkoły, w której prowadzone są lekcje z tym uczniem. Znacznie też rozszerzono zbiór pomocy dydaktycznych do pracy z dzieckiem. Ponadto dyrektor – w ramach współpracy z Poradnią Psychologiczno–Pedagogiczną w G. – zwrócił się o objęcie chłopca terapią integracji sensorycznej.

Kolejnym przykładem może być sprawa, w której do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęła skarga rodzica, który wskazywał na brak realizacji przez Szkołę Podstawową w T. zalecenia Poradni Psychologiczno–Pedagogicznej w D. dotyczącego konieczności zapewnienia dziecku podczas zajęć szkolnych pomocy ze strony nauczyciela wspomagającego³⁰². W wyniku podjętych działań w szkole został zatrudniony asystent nauczyciela, którego praca polega na pomocy uczniowi w wykonywaniu zadań edukacyjnych oraz wspieraniu go w codziennym funkcjonowaniu na terenie szkoły. Matka ucznia oceniła, że po miesiącu pracy E. z udziałem asystenta są pierwsze wyniki. Syn chętniej się uczy i cieszy się, że ma wsparcie. Chętnie wykonuje nawet dodatkowe prace, a w szkole czuje się bezpiecznie.

- **nierównego traktowania dzieci**

W 2014 roku wpływały do Rzecznika Praw Dziecka kolejne skargi na nierówne traktowanie dzieci, między innymi w związku z wpłatami na radę rodziców³⁰³.

---

³⁰² ZEW/430/741/2014/EM.

³⁰³ ZEW/430/551/2014/ESN, ZEW/430/694/2014/ESN.

W jednej z nich Rzecznik Praw Dziecka został powiadomiony, że w Szkole Podstawowej w Z. warunkiem otrzymania nagrody książkowej na koniec roku szkolnego jest między innymi dokonanie wpłaty na radę rodziców³⁰⁴. Rzecznik przypomniał dyrektorowi szkoły przepisy ustawy o systemie oświaty wskazujące, że składki na radę rodziców są dobrowolne. Podkreślił, że odmowa przyznania nagrody książkowej z tego powodu narusza prawo dziecka do równego traktowania.

W podobnej sprawie Rzecznik Praw Dziecka otrzymał pismo od dyrektora jednej ze szkół podstawowych w S. z prośbą o zbadanie zgodności z prawami dziecka uchwały rady rodziców³⁰⁵. Stanowiła ona, że tylko te dzieci, których rodzice wpłacają środki finansowe na fundusz rady rodziców, mogą otrzymywać nagrody za osiągnięcia w nauce, w konkursach szkolnych i pozaszkolnych, osiągnięcia sportowe po I semestrze lub na koniec roku. W odpowiedzi na pismo dyrektora szkoły Rzecznik poinformował go, że niedopuszczalnym jest wywieranie przez radę rodziców jakiegokolwiek nacisku na rodziców niedokonujących wpłat poprzez częściowe wykluczenie ich dzieci z życia szkoły. Dyrektor szkoły uwzględnił stanowisko Rzecznika i poinformował o wstrzymaniu wykonania uchwały rady rodziców jako niezgodnej z prawem, w tym z Konwencją o prawach dziecka.

Kolejnym przykładem może być sprawa, z którą do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się rodzic, który został zobowiązany do wniesienia – na trzy lata naprzód – jednorazowej opłaty na komitet rodzicielski, co było warunkiem korzystania przez dziecko ze szkolnej szafki³⁰⁶. Z uwagi na fakt, że rodzic zgłaszający sprawę nie wskazał danych szkoły, Rzecznik poinformował go o obowiązującym stanie prawnym w ww. zakresie oraz zasugerował bezpośrednią rozmowę z dyrektorem szkoły, przewodniczącym rady rodziców lub organem prowadzącym. Wskazał też na możliwość podjęcia interwencji w tej sprawie, jeśli otrzyma dane adresowe szkoły.

- **korzystania z telefonów komórkowych w szkołach**

Rzecznik Praw Dziecka w 2014 roku otrzymywał zapytania dotyczące możliwości korzystania przez uczniów z telefonów komórkowych w szkołach³⁰⁷. We wszystkich sprawach Rzecznik powołując się na obowiązujące przepisy, wyjaśniał, że konieczność uregulowania tej kwestii w statucie szkoły nie może ograniczać się do wprowadzenia zakazu korzystania z telefonów komórkowych. Niezbędne jest określenie zasad korzystania z nich.

---

³⁰⁴ ZEW/430/694/2014/ESn.

³⁰⁵ ZEW/430/816/2014/ESn.

³⁰⁶ ZEW/430/791/2014/ESn.

³⁰⁷ ZEW/430/188/2014/ESn, ZEW/430/216/2014/ESn, ZEW/430/677/2014/ESn, ZEW/430/517/2014/ESn.

- **dowozu dzieci do placówek oświatowych**

Podobnie jak latach ubiegłych, tak i w 2014 roku zgłaszano do Rzecznika liczne sprawy dotyczące dowożenia dzieci do szkół³⁰⁸. Ze względu na liczbę zlikwidowanych w poprzednich latach placówek dojazd dzieci do szkół stał się bardziej uciążliwy i – co gorsza – często również mniej bezpieczny. Ponadto w związku z uchwałą z dnia 12 grudnia 2013 roku podjętą przez Naczelny Sąd Administracyjny potwierdzającą zgodność z art. 17 ust. 3 pkt 1 ustawy o systemie oświaty z działaniami gmin polegającymi na organizacji tzw. punktów zbiorczych (w odległości 3 lub 4 km od domu dziecka) samorzady częściej stosują tego typu rozwiązania w tym zakresie. Niektóre gminy zaczęły nawet w ten sposób organizować dowożenie dla dzieci z niepełnosprawnością. Powoduje to konflikty społeczne i znacznie wydłuża czas dojazdu ucznia do i ze szkoły. Problem stał się szczególnie drażliwy po obniżeniu wieku szkolnego i wprowadzeniu obowiązkowego przygotowania przedszkolnego dla dzieci 5–letnich.

Przykładem z tej kategorii może być sprawa, w której do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się niepełnosprawny ruchowo podlegający obowiązkowi nauki szesnastoletni chłopiec. Uczeń wystąpił z prośbą o pomoc w wyegzekwowaniu od gminy organizacji dowożenia do wybranej przez niego szkoły (zaakceptowanej przez lekarza medycyny pracy)³⁰⁹. Gmina powiadomiła go, że może go dowozić, ale tylko do szkoły zlokalizowanej najbliżej jego domu, czyli o kierunku mechanizacji rolnictwa. Zaznaczyć trzeba, że chłopiec przez większość swojego życia poruszał się na wózku, a dopiero od kilku miesięcy, po operacji nóg, zaczął przemieszczać się o kulach. Nastolatek zwrócił się do Rzecznika w ostatnich dniach sierpnia 2014 roku, tuż przed rozpoczęciem nowego roku szkolnego. Rzecznik niezwłocznie podjął rozmowę z matką chłopca oraz wójtem gminy B. i dyrektorem Poradni Psychologiczno–Pedagogicznej w Ł. (w kwestii przyśpieszenia wydania właściwego orzeczenia). Następnie wystąpił do wójta gminy B., przywołując uregulowania w tym zakresie oraz wyroki sądów, które rozstrzygały w podobnych sprawach. W konsekwencji wójt gminy B. zorganizował dowóz chłopca do wybranej przez niego szkoły. Pojawiły się jednak

---

³⁰⁸ ZEW/45/21/2014/JR, ZEW/45/13/2014/MP, ZEW/45/40/2014/MP, ZEW/430/176/2014/MP, ZEW/430/563/2014/MP, ZEW/430/685/2014/MP, ZEW/430/709/2014/MP, ZEW/430/751/2014/MP, ZEW/430/752/2014/MP, ZEW/430/938/2014/AM, ZEW/430/845/2014/AM, ZEW/430/841/2014/AM, ZEW/430/840/2014/AM, ZEW/430/820/2014/AM, ZEW/430/734/2014/AM, ZEW/430/729/2014/AM, ZEW/430/726/2014/AM, ZEW/430/698/2014/AM, ZEW/430/530/2014/AM, ZEW/430/422/2014/AM, ZEW/430/368/2014/AM, ZEW/430/367/2014/AM, ZEW/430/311/2014/AM, ZEW/430/244/2014/AM, ZEW/430/243/2014/AM, ZEW/430/219/2014/AM, ZEW/430/166/2014/AM, ZEW/430/118/2014/AM, ZEW/430/6/2014/AM, ZEW/430/431/2014/JF, ZEW/430/965/2014/JF, ZEW/430/21/2014/EM, ZEW/430/129/2014/EM, ZEW/430/696/2014/EM, ZEW/430/717/2014/EM, ZEW/430/718/2014/EM.

³⁰⁹ ZEW/45/41/2014/AM.

kolejne problemy – trudność z dojściem do przystanku (ok. 150 m), a następnie z przesiadką do innego środka transportu (nie zawsze w obecności opiekuna) i przejazdem autobusem, do którego dziecko z niepełnosprawnością ruchową nie mogło wejść. Problem ostatecznie został rozwiązany poprzez organizację dowozu samochodem osobowym spod domu chłopca. Nastolatek był bardzo zadowolony z udzielonej pomocy. Podkreślał, że dzięki niej uczy się zawodu, który będzie mógł wykonywać w przyszłości. Ceni sobie także stały kontakt z rówieśnikami. Należy zaznaczyć, że chłopiec do tej pory (z wyjątkiem jednej klasy gimnazjum) realizował obowiązek szkolny w formie nauczania indywidualnego, był więc odizolowany od rówieśników.

Kolejnym przykładem może być sprawa mająca miejsce w gminie U., w której punkt zbiorczy dla uczniów dowożonych do szkoły został zorganizowany przy ruchliwej drodze³¹⁰. Dzieci zmuszone były pokonywać drogę do i z autobusu szkolnego na odcinku jezdni bez chodników oraz przechodzić na drugą stronę drogi w miejscach do tego nieprzystosowanych. Podjęte przez Rzecznika Praw Dziecka działania skłoniły władze samorządowe do umiejscowienia punktu zbiorczego w bezpiecznym miejscu.

Jeszcze innym przykładem była sprawa organizowania w gminie Ż. dowozu do szkoły dzieci z niepełnosprawnością samochodem osobowym bez opiekuna³¹¹.

Podjęta przez Rzecznika Praw Dziecka interwencja doprowadziła do zapewnienia dzieciom opieki podczas przewozu od miejsca zamieszkania do i ze szkoły.

- **odroczenia obowiązku szkolnego**

W 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka badał sprawy dotyczące odroczenia obowiązku szkolnego³¹².

W jednej z takich spraw matka złożyła do dyrektora szkoły rejonowej wniosek o odroczenie dziecku obowiązku szkolnego wraz z opinią publicznej poradni psychologiczno–pedagogicznej na ten temat³¹³. Dyrektor wydał decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego. Dziecko nadal uczęszczało więc do przedszkola, w którym wcześniej realizowało obowiązkowe przygotowanie przedszkolne. Ojciec dziecka (rodzice po rozwodzie) pozyskał opinię przeciwną do opinii złożonej w szkole (wydaną przez poradnię niepubliczną) i kwestionował decyzję dyrektora szkoły odnośnie odroczenia

---

³¹⁰ ZEW/430/11/2014/EM.

³¹¹ ZEW/430/692/2014/EM.

³¹² ZEW/430/365/2014/MP, ZEW/430/90/2014/EM, ZEW/430/516/2014/EM, ZEW/430/573/2014/EM, ZEW/430/730/2014/EM.

³¹³ ZEW/430/722/2014/EM.

spełniania obowiązku szkolnego. Odwołał się od niej do właściwego kuratora oświaty, który uchylił w całości rzeszoną decyzję i skierował ją do powtórnego rozpatrzenia przez dyrektora szkoły. Dyrektor utrzymał wydaną decyzję w mocy. Sąd rodzinny wydał w trybie zabezpieczenia postanowienie o realizacji rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego i ograniczył władzę rodzicielską ojcu w zakresie decydowania o kształceniu dziecka do czasu zakończenia toczącego się postępowania. Kolejno kurator oświaty zajmując stanowisko w sprawie, utrzymał w mocy decyzję wydaną przez dyrektora szkoły w przedmiocie odroczenia spełniania obowiązku szkolnego przez dziecko w roku szkolnym 2014/2015. Badając niniejszą sprawę, Rzecznik Praw Dziecka podjął interwencję u kuratora oświaty i dyrektora przedszkola, do którego uczęszczało dziecko, a także badał przebieg postępowania sądowego. Rzecznik Praw Dziecka wystąpił również do Ministra Edukacji Narodowej o analizę problemu i przedstawienie stanowiska, czy w obecnym stanie prawnym dziewczynka powinna spełniać obowiązek szkolny w szkole podstawowej, czy też realizować roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne. W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował, że nie można uznać naruszenia prawa dziecka do edukacji, ponieważ dziecko, w związku z odroczeniem obowiązku szkolnego, realizuje obowiązek wychowania przedszkolnego.

- **dzieci sześciolletnich w szkole**

W 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka podejmował interwencje w sprawie realizacji przez 6-latki obowiązku szkolnego³¹⁴.

Zgłaszane do Rzecznika problemy dotyczyły w szczególności organizacji procesu edukacyjnego, wychowawczego i opiekuńczego w szkole.

W jednej ze spraw Rzecznik Praw Dziecka podejmował interwencję w związku ze zgłoszeniem dotyczącym złych warunków sanitarnych w szkole³¹⁵. Rzecznik wystąpił do właściwego inspektora sanitarnego o rozpoznanie problemu. W odpowiedzi został poinformowany o wydaniu zalecenia dla dyrektora szkoły dotyczącego konieczności wydzielenia i oznakowania kabin dla dziewcząt oddziałów przedszkolnych i edukacji wczesnoszkolnej. Zalecenie zostało wykonane.

W kolejnej sprawie z tej kategorii Rzecznik Praw Dziecka został poproszony o interwencję w sprawie spełniania obowiązku szkolnego w klasie I – oddzielnie przez dzieci

---

³¹⁴ ZEW/430/803/2014/EM, ZEW/430/809/2014/EM, ZEW/430/849/2014/EM, ZEW/430/987/2014/EM, ZEW/430/911/2014/AM, ZEW/45/52/2014/AM, ZEW/431/15/2014/AM, ZEW/430/295/2014/AM, ZEW/45/37/2014/AM, ZEW/430/603/2014/AM.

³¹⁵ ZEW/430/390/2014/EM.

6–letnie i 7–letnie w szkole podstawowej należącej do Zespołu Szkół w miejscowości B.³¹⁶ Rzecznik skierował pismo do właściwego kuratora oświaty. Na skutek interwencji Rzecznika w ww. szkole została przeprowadzona kontrola doraźna, która obejmowała tematykę prawidłowości organizacji oddziałów klasy I w roku szkolnym 2014/2015. Podczas czynności kontrolnych nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie organizacji oddziałów klasy I.

- **liczebności klas I–III na pierwszym etapie edukacji**

Inną kategorię spraw zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka stanowiły problemy dotyczące liczebności klas I–III na pierwszym etapie edukacji³¹⁷.

W jednej z prowadzonych spraw Rzecznik Praw Dziecka został poproszony o interwencję w sprawie liczby dzieci w oddziałach klasy I Szkoły Podstawowej w miejscowości T., wykraczającej ponad normę ustanowioną przepisami prawa³¹⁸. Miejscowe władze informowały rodziców, że część dzieci będzie spełniała obowiązek szkolny w formie nauczania indywidualnego, więc nie ma sytuacji naruszenia norm prawnych. Rzecznik wystąpił o stanowisko do Ministra Edukacji Narodowej oraz właściwego kuratora oświaty o rozpoznanie sprawy zgodnie z kompetencjami. Kurator oświaty poinformował Rzecznika, że ostatecznie w organizacji roku szkolnego 2014/15 w tej szkole nastąpiły zmiany i liczba dzieci w oddziałach klasy I jest zgodna z normą opisaną prawem powszechnym.

- **reorganizacji placówek oświatowych**

W 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka rozpoznawał także skargi dotyczące problemów wynikających z reorganizacji placówek oświatowych³¹⁹. Najczęściej zgłaszanym problemem była likwidacja szkół. Główną przyczyną tych działań była zbyt mała liczba dzieci w oddziałach szkolnych. Wobec powyższego Rzecznik Praw Dziecka przypominał jednostkom samorządu terytorialnego, że sprawą nadrzędną w podejmowaniu wszelkich decyzji powinno być najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka.

---

³¹⁶ ZEW/430/399/2014/EM.

³¹⁷ ZEW/430/78/2014/EM, ZEW/430/406/2014/EM, ZEW/430/537/2014/EM, ZEW/430/706/2014/EM.

³¹⁸ ZEW/430/537/2014/EM.

³¹⁹ ZEW/430/258/2014/MP, ZEW/430/346/2014/MP, ZEW/430/937/2014/AM, ZEW/430/371/2014/AM, ZEW/430/349/2014/AM, ZEW/430/290/2014/AM, ZEW/430/268/2014/AM, ZEW/430/233/2014/AM, ZEW/430/230/2014/AM, ZEW/430/125/2014/AM, ZEW/430/38/2014/AM, ZEW/430/68/2014/JF, ZEW/430/239/2014/JF, ZEW/430/643/2014/JF, ZEW/430/407/2014/EM, ZEW/430/409/2014/EM, ZEW/430/608/2014/EM, ZEW/430/574/2014/ZA, ZEW/430/261/2014/ZA, ZEW/440/135/2014/ZA, ZEW/430/407/2014/EM.

Wśród zgłaszanych spraw pojawiła się prośba o interwencję w związku ze zmianą siedziby Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w gminie J.³²⁰ Proponowane rozwiązania nie zyskały akceptacji rodziców uczniów zarówno jednej, jak i drugiej placówki. Podjęte przez Rzecznika działania doprowadziły do wypracowania rozwiązań satysfakcjonujących wszystkie strony i poprawy istniejącej bazy placówek oświatowych gminy J.

W kolejnej sprawie do Rzecznika wpłynęła prośba rodziców o pomoc dzieciom klasy II c Szkoły Podstawowej w P.³²¹ Zdaniem rodziców dyrektor szkoły postanowił rozwiązać obecną wówczas klasę II c i przepisać dzieci do równoległych klas, nie przygotowując do tych zmian dzieci i ich rodziców. W niniejszej sprawie Rzecznik wystąpił z interwencją do Rady Miejskiej w P., dyrektora szkoły w P. oraz kuratora oświaty. Wyniki kontroli przeprowadzonej przez kuratora wykazały nieprawidłowości w zakresie współpracy z rodzicami likwidowanej klasy, a dyrektor szkoły otrzymał stosowne zalecenia. Wobec powyższego konieczne było wnioskowanie przez Rzecznika Praw Dziecka o objęcie dzieci w szkole właściwą pomocą psychologiczno–pedagogiczną. Postulat Rzecznika Praw Dziecka został zrealizowany, a rodzice uczniów nie zgłaszali więcej uwag.

- **komisji dyscyplinarnych dla nauczycieli**

W ramach rozpoznawania w 2014 roku spraw z tej kategorii Rzecznik Praw Dziecka zapoznawał się m.in. z wynikami postępowań prowadzonych przez rzeczników dyscyplinarnych oraz komisje dyscyplinarne dla nauczycieli³²².

Przykładem może być sprawa, w której do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się rodzic z prośbą o interwencję w sprawie naruszenia praw jego syna – ucznia Szkoły Podstawowej w Ch.³²³ Skarżył się, że dyrektor szkoły nie zawiesił nauczyciela w pełnieniu obowiązków pomimo posiadanej informacji o toczącym się przeciwko niemu postępowaniu karnym w Sądzie Rejonowym w K. z uwagi na nieprzestrzeganie praw i dobra dziecka (uderzenie chłopca w twarz), co stanowi naruszenie prawa w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli. Po interwencji Rzecznika dyrektor zawiesił nauczyciela w pełnieniu obowiązków. Ten jednak odwołał się od tej decyzji do komisji dyscyplinarnej dla nauczycieli powołanej przy wojewodzie, a ta uchyliliła decyzję dyrektora, powołując się na przepis

---

³²⁰ ZEW/430/407/2014/EM.

³²¹ ZEW/430/574/2014/ZA.

³²² ZEW/440/16/2014/JF, ZEW/440/19/2014/JF, ZEW/440/20/2014/JF, ZEW/440/21/2014/JF, ZEW/430/33/2014/JF, ZEW/440/24/2014/JF, ZEW/440/27/2014/JF, ZEW/440/30/2014/JF, ZEW/440/31/2014/JF, ZEW/440/36/2014/JF, ZEW/440/37/2014/JF, ZEW/433/2/2014/EM, ZEW/440/17/2014/EM, ZEW/440/66/2014/EM, ZEW/440/341/2014/EM.

³²³ ZEW/440/37/2014/JF.

wskazujący, że rzecznik dyscyplinarny w toku postępowania wyjaśniającego wniosł o wymierzenie wobec nauczyciela kary nagany z ostrzeżeniem. Dyrektor odwołał się od tej decyzji do komisji dyscyplinarnej drugiej instancji (Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli przy Ministrze Edukacji Narodowej). Podkreślił, że decyzję o zawieszeniu w obowiązkach wspomnianego nauczyciela podjął z powodu postępowania karnego, które toczy się przeciwko nauczycielowi o naruszenie praw i dobra dziecka. Komisja drugiej instancji utrzymała w mocy decyzję komisji pierwszej instancji, uznając tym samym za niezasadne działanie dyrektora szkoły w tym zakresie (pomimo że postępowanie karne wobec nauczyciela nie zostało jeszcze zakończone). Nauczyciel wrócił do swoich obowiązków w szkole, a dyrektor wniosł skargę na decyzję Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli przy Ministrze Edukacji Narodowej do właściwego sądu. Sprawa pozostaje w toku. Zgodnie z art. 78 ustawy Karta Nauczyciela komisje dyscyplinarne są niezawisłe w zakresie orzecznictwa dyscyplinarnego. Zgodnie z orzeczeniem Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2000 roku (sygn. III SZ 2/00) komisje dyscyplinarne dla nauczycieli korzystają z autonomii przy orzekaniu o stosowanych karach dyscyplinarnych. Rzecznik Praw Dziecka uznając brak właściwej reprezentacji interesów dziecka podczas toczących się postępowań dyscyplinarnych wobec nauczycieli, konsekwentnie kieruje wnioski do Ministra Edukacji Narodowej w zakresie zmiany w przepisach prawa dotyczących komisji dyscyplinarnych.

W kolejnej sprawie do Rzecznika Praw Dziecka zwróciło się dwóch rodziców (jeden ze zgłoszonych przypadków dotyczył ucznia z niepełnosprawnością) oraz dwóch nauczycieli, informując, że zachowanie dyrektora Zespołu Szkół w J. ma charakter znęcania się fizycznego i psychicznego nad ich dziećmi oraz w ogóle uczniami ww. placówki³²⁴. Po analizie zgłoszeń Rzecznik przedstawił sprawę organowi prowadzącemu Zespół Szkół oraz wnioskował do rzecznika dyscyplinarnego dla nauczycieli o przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego (w jego toku przekazał także informację uzupełniającą o wyniku ankiet przeprowadzonych przez pracowników nadzoru pedagogicznego, które dotyczyły m.in. sposobu traktowania uczniów przez ww. dyrektora szkoły). Wobec dyrektora Zespołu Szkół zostało wszczęte postępowanie dyscyplinarne, które zakończyło się uznaniem go winnym tego, że stosował przemoc psychiczną wobec ucznia niepełnosprawnego, poniżając go. Dyrektor odwołał się do Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli przy Ministrze Edukacji Narodowej, która zaskarżone orzeczenie postanowiła utrzymać w mocy.

---

³²⁴ ZEW/440/144/2014/ESn.

- **współpracy szkół z rodzicami uczniów**

Kolejną kategorią spraw zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka stanowiły skargi na brak współpracy szkół z rodzicami uczniów³²⁵.

Brak właściwej komunikacji pomiędzy rodzicami uczniów a pracownikami szkół jest źródłem wielu nieporozumień, w efekcie których powstają konflikty na linii szkoła–rodzic prowadzące do niewłaściwego realizowania przestrzegania praw dziecka.

W jednej ze spraw rodzice siedmiolatka, ucznia klasy pierwszej Szkoły Podstawowej w K. zwrócili się do Rzecznika Praw Dziecka o podjęcie interwencji w sprawie sytuacji szkolnej ich syna³²⁶. Chłopiec będąc dzieckiem bardzo żywym, wdawał się często w konflikty z rówieśnikami, za co zdaniem rodziców był ustawicznie karany, bez analizy przyczyny takich zachowań. Zdaniem rodziców stosowane kary były niesprawiedliwe, a uczeń nierówno traktowany i izolowany. Ponadto pracownicy szkoły udzielali o nim informacji rodzicom w obecności osób nieuprawnionych do pozyskiwania wiedzy na temat jego problemów. Opisana sytuacja stała się przyczyną konfliktu między rodzicami chłopca a dyrektorem szkoły. Zamiast współpracy dochodziło między nimi do częstych spięć, co doprowadziło do przyjęcia stanowiska, że problem może zostać rozwiązany jedynie na drodze sądowej. W częstych rozmowach telefonicznych matka na bieżąco powiadamiała Rzecznika o aktualnej sytuacji chłopca w szkole. Szczególnie niepokojąca okazała się informacja, że rozwiązaniem problemów dziecka może być powtórzenie przez niego klasy (mimo braku ku temu przesłanek). Rzecznik zobowiązał dyrektora do podjęcia właściwych działań zmierzających do poprawy sytuacji dziecka w szkole (zmiany w statucie szkoły, szkolenie rady pedagogicznej, wsparcie nauczycieli – szczególnie tych z krótkim stażem pracy). Sytuacja uległa poprawie, chłopiec chętnie chodził do szkoły, a współpraca na linii szkoła–rodzice zaczęła służyć dziecku.

Przemoc ze strony rówieśników oraz niewłaściwe metody pracy stosowane przez wychowawcę klasy były przyczyną złożenia przez matkę uczennicy Gimnazjum w K. skargi do Rzecznika Praw Dziecka³²⁷. Rzecznik wystąpił do dyrektora szkoły, wskazując na niewłaściwe metody pracy stosowane przez wychowawcę klasy i zawnioskował o podjęcie działań związanych m.in. z udzielaniem pomocy dziewczynce, integracji zespołu klasowego

---

³²⁵ ZEW/430/363/2014/JR, ZEW/430/550/2014/JR, ZEW/430/920/2014/JR, ZEW/440/299/2014/JR, ZEW/440/237/2014/JR, ZEW/430/457/2014/JR, ZEW/430/383/2014/JR, ZEW/440/236/2014/JR, ZEW/430/58/2014/JF, ZEW/430/60/2014/JF, ZEW/430/182/2014/JF, ZEW/440/38/2014/JF, ZEW/440/32/2014/JF, ZEW/430/508/2014/JF, ZEW/430/905/2014/JF, ZEW/430/615/2014/ZA, ZEW/440/239/2014/ZA, ZEW/430/640/2014/ZA.

³²⁶ ZEW/431/15/2014/AM.

³²⁷ ZEW/440/247/2014/JR.

oraz wypracowania zasad współpracy z rodzicami Wiktorii. Matka od nowego roku szkolnego przeniosła dziewczynkę do innej szkoły. Dyrektor poinformował Rzecznika o podjętych działaniach dot. zwiększania bezpieczeństwa uczniów w szkole oraz pracy podejmowanej przez nauczycieli. Ponadto matka Wiktorii wystąpiła z prośbą o wyrażenie zgody na kontynuowanie przez dziewczynkę udziału w zespole muzycznym w Gimnazjum w K. Dyrektor nie wyraził zgody, aby Wiktoria była uczestniczką zespołu, gdyż nie jest już uczennicą szkoły. W wyniku przeprowadzonych przez Rzecznika rozmów z dyrektorem szkoły dziewczynka otrzymała zgodę na uczestnictwo w zespole.

Także w innej zgłoszonej do Rzecznika Praw Dziecka sprawie źródłem problemu było stosowanie niewłaściwych metod wychowawczych wobec dziecka. Rzecznik został powiadomiony o niewłaściwym postępowaniu trenera pływanego wobec uczennicy klasy sportowej w B.³²⁸ W toku postępowania ujawniono problem w komunikacji pomiędzy rodzicem a trenerem. Dyrektor szkoły podjął działania mające na celu polubowne rozwiązanie konfliktu. W wyniku interwencji Rzecznika dziewczynka została objęta wsparciem przez innego trenera. Wychowawca i trener monitorują funkcjonowanie dziewczynki w szkole i na treningach. Rodzic podjął stałą współpracę ze szkołą. Na terenie szkoły odbywają się regularne spotkania rodziców dziewczynki z pedagogiem z poradni psychologiczno-pedagogicznej w B.

- **wypoczynku dzieci i młodzieży**

Kolejną kategorią spraw zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka były skargi dotyczące wypoczynku dzieci i młodzieży³²⁹.

Niektóre z tych interwencji były podejmowane w wyniku nieprawidłowości stwierdzonych podczas kontroli wypoczynku przeprowadzanej przez Rzecznika od 7 lipca do 30 sierpnia 2014 roku. Na tej podstawie ustalono m.in. że w przypadku czterech wypoczynków organizowanych w różnych miejscowościach przez tę samą firmę funkcję kierownika pełniła ta sama osoba³³⁰. W tej sprawie Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się o wyjaśnienia do właściwego kuratora oświaty, który potwierdził, że *fakt pełnienia roli kierownika w różnych miejscach nie powinien mieć miejsca, gdyż z pewnością realizacja*

---

³²⁸ ZEW/430/550/2014/JR.

³²⁹ ZEW/435/1/2014/JK, ZEW/435/2/2014/JK, ZEW/435/4/2014/JK, ZEW/435/5/2014/JK, ZEW/435/10/2014/JK, ZEW/435/11/2014/JK, ZEW/435/12/2014/JK, ZEW/435/13/2014/JK, ZEW/435/15/2014/JK, ZEW/435/18/2014/JK, ZEW/435/19/2014/JK, ZEW/435/26/2014/JK, ZEW/435/27/2014/JK, ZEW/435/31/2014/JK, ZEW/435/6/2014/MP, ZEW/435/23/2014/JF, ZEW/435/24/2014/JF, ZEW/435/25/2014/JF, ZEW/430/545/2014/EM, ZEW/435/14/2014/ESn, ZEW/435/7/2014/ZA.

³³⁰ ZEW/435/20/2014/JK.

zadań kierownika jest w znaczny sposób utrudniona, jeżeli nie niemożliwa. Organizatorowi wydano odpowiednie zalecenia.

Podczas czynności kontrolnych ustalono także, że w dwóch ośrodkach wypoczynkowych przebywały dzieci, którym wyjazd na wakacje organizowały parafie kościelne³³¹. Oba wyjazdy nie zostały zgłoszone właściwemu kuratorowi oświaty. W związku z powyższym skierowano pismo do kuratora oświaty w K., który podjął działania wyjaśniające i przeprowadził kontrolę w jednej z placówek wypoczynku. Podczas kontroli wydano 9 zaleceń – w tym dotyczące zgłaszania wypoczynku, zgodnie z § 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania. Drugi wypoczynek nie został skontrolowany, ponieważ w chwili przybycia na miejsce wizytator nie zastał już dzieci (wypoczynek został zakończony).

Rzecznik Praw Dziecka podjął z urzędu sprawę dotyczącą odmowy udziału w wypoczynku dziecka z Zespołem Aspergera³³². Rzecznik zwrócił się o wyjaśnienia do organizatora wypoczynku, który przekazał, że przyczyną rozwiązania umowy z rodzicem było niedostarczenie na 7 dni przed terminem rozpoczęcia wypoczynku karty kwalifikacyjnej oraz niewskazanie w karcie pełnych informacji o dziecku. Informacja, że u dziecka zdiagnozowano Zespół Aspergera została zawarta w dokumencie „Informacja o dziecku”, a nie w karcie kwalifikacyjnej. Wobec powyższego należało uznać, że przyczyną odmowy udziału w wypoczynku było niespełnienie przez matkę dziecka wymogów zapisanych w umowie łączącej ją z organizatorem wypoczynku.

Innym przykładem może być sprawa, w której Rzecznik Praw Dziecka otrzymał zgłoszenie dotyczące niewłaściwego zachowania jednego z opiekunów podczas letniego wypoczynku³³³. W wyniku interwencji Rzecznika przeprowadzono rozmowę z kierownikiem kolonii, udzielono opiekunowi upomnienia w rozkazie Komendanta Hufca, a także wdrożono dodatkowy program edukacyjny dla instruktorów pracujących z najmłodszymi dziećmi.

---

³³¹ ZEW/435/22/2014/JK, ZEW/435/21/2014/JK.

³³² ZEW/435/16/2014/JK.

³³³ ZEW/435/17/2014/JK.

5. PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM

Państwa–Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki (...) dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych (...).

(art. 19 Konwencji o prawach dziecka).

W 2014 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem 5 662 sprawy związane z ochroną przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem.

Rzecznik zwracał się do organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach dotyczących m.in.:

- przemocy seksualnej,
- przemocy rówieśniczej,
- zaniedbywania i przemocy w środowisku domowym,
- przemocy wobec dzieci w szkołach, przedszkolach, żłobkach oraz innych formach opieki,
- przemocy w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej,
- przemocy w placówkach o charakterze wychowawczym, socjoterapeutycznym, i resocjalizacyjnym,
- naruszania prawa do prywatności,
- rozpowszechniania w mediach, w tym w Internecie, treści zakłócających prawidłowy rozwój dziecka,
- wykorzystywania dzieci do żebractwa,
- ochrony dzieci przed treściami niedostosowanymi do ich rozwoju psychofizycznego,
- przemocy instytucjonalnej.

5.1 Wystąpienia generalne

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem dotyczyły:

- **etapów realizacji wprowadzenia środków postpenalnych wobec sprawców najcięższych przestępstw popełnionych w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych – wystąpienie z 8 stycznia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się³³⁴ do Ministra Sprawiedliwości, Ministra Spraw Wewnętrznych oraz Ministra Zdrowia o poinformowanie o etapach prac zmierzających do realizacji ustawy z dnia 22 listopada 2013 roku o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U. z 2014 r., poz. 24). W tym kontekście w zainteresowaniu Rzecznika pozostawała również kwestia osoby Mariusza T. czy będzie on objęty działaniem ww. ustawy i jakie czynności zostały i będą w tym celu podjęte. Wniósł również o wskazanie, jakie działania prewencyjne mogą być podejmowane wobec tzw. sprawców niebezpiecznych od czasu opuszczenia przez nich zakładu karnego do czasu ewentualnego uznania ich sędownie za osoby stwarzające zagrożenie.

Rzecznik kolejny raz występując w tej sprawie, wniósł o zabezpieczenie dzieci przed możliwością popełnienia przestępstw na ich szkodę. Uznał, że państwo polskie nie może pozostawać bezczynne i bezwzględnie musi chronić potencjalne ofiary, działając w sposób gwarantujący bezpieczeństwo jego obywateli.

W odpowiedzi³³⁵ Minister Sprawiedliwości (również w imieniu Ministra Zdrowia) poinformował, że zostały wydane akty normatywne umożliwiające realizację ustawy z dnia 22 listopada 2013 roku o postępowaniu osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób. Właściwi ministrowie wydali następujące akty: rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym, rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie sposobu dokumentowania przypadków zastosowania przymusu bezpośredniego, rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie wskazania zakładu psychiatrycznego wykonującego obserwację orzeczoną przez sąd, rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie

---

³³⁴ ZSR/500/1/2014/KW.

³³⁵ DWOiP-I-072-1/14/3.

szczegółowych warunków i trybu udzielania świadczeń zdrowotnych osobom stwarzającym zagrożenie umieszczonym w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym.

Minister Spraw Wewnętrznych poinformował, że Komendant Główny Policji powołał zespół do koordynacji i nadzoru postępowania Policji w stosunku do osób skazanych, wobec których dyrektorzy poszczególnych jednostek penitencjarnych planują wystąpić z wnioskiem do sądu o uznanie za osoby stwarzające zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób³³⁶. Komendant Główny Policji powołał również koordynatorów w Komendach Wojewódzkich Policji. Dodatkowo Minister poinformował, że Komendant Główny Policji oraz Dyrektor Generalny Służby Więziennej zawarli porozumienie dotyczące współdziałania w zakresie przekazywania informacji o osobach stwarzających zagrożenie wskazanym w ustawie o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób.

- **jawności wokand sądowych w sądownictwie powszechnym w postępowaniu karnym – wystąpienie z 18 marca 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu³³⁷ do Ministra Sprawiedliwości wniósł o wprowadzenie zmian prawnych dotyczących kwestii związanych z jawnością wokand sądowych w sądownictwie powszechnym w postępowaniu karnym, gdzie rozpoznaniu podlegają sprawy określone w rozdziale XXV k.k. Rzecznik zwrócił uwagę, że specyfika tego rodzaju postępowań wymaga szczególnej ochrony danych osobowych pokrzywdzonych, gdyż są to przypadki, w których ochrona prywatności winna mieć prymat przed zasadą jawności postępowania sądowego. Ponadto podkreślił, że zgodnie z art. 16 Konwencji o prawach dziecka żadne dziecko nie może podlegać arbitralnej lub bezprawnej ingerencji w sferę życia prywatnego, rodzinnego lub domowego czy w korespondencję ani bezprawnym zamachom na jego honor i reputację. Wskazał również, że w podobny sposób ochronę życia prywatnego i rodzinnego rekomendują Wytyczne Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie Wymiaru Sprawiedliwości Przyjaznego Dzieciom przyjęte w dniu 17 listopada 2010 roku.

W odpowiedzi³³⁸ Minister Sprawiedliwości poinformował, że przedstawiony przez Rzecznika problem jest objęty pracami legislacyjnymi w celu jego systemowego uregulowania. Została przygotowana wstępna propozycja zmian w Regulaminie urzędowania sądów powszechnych. Zakłada ona, że co do zasady na wokandach powinny być wskazywane zarówno strony postępowania, świadkowie oraz biegli, jak również przedmiot sprawy, przy

---

³³⁶ BMP-0791-1-1/2014/PS.

³³⁷ ZSR/500/4/2014/MM.

³³⁸ DPrC-IV-070-22/14.

czym możliwe będzie w niektórych kategoriach spraw odstępnie od konieczności zamieszczenia części tych danych, aby zapobiegać m.in. niekorzystnym, ze społecznego punktu widzenia, zjawiskom wtórnej wiktylizacji.

- **nadawania oznaczenia kategorii wiekowej filmom wyświetlanym w kinach – wystąpienie z 4 kwietnia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu³³⁹ do Dyrektora Instytutu Sztuki Filmowej zwrócił się o udzielenie informacji, czy została opracowana wstępna koncepcja procedury nadawania oznaczenia kategorii wiekowej filmom wyświetlanym w kinach i dystrybuowanym na nośnikach danych. Wystąpienie było konsekwencją wielokrotnie podejmowanych wcześniej starań o uregulowanie kwestii zabezpieczenia dzieci przed dostępem do szkodliwych dla nich treści.

W odpowiedzi³⁴⁰ Dyrektor Instytutu podzielając stanowisko Rzecznika, poinformował, że o kategorii wiekowej filmu w praktyce decydują dystrybutorzy i właściciele kin, co może z punktu widzenia interesu społecznego być niewłaściwe. Jednocześnie wyraził gotowość do podjęcia wspólnych prac z udziałem przedstawicieli instytucji Rzecznika Praw Dziecka, Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Państwowego Instytutu Sztuki Filmowej w celu wypracowania propozycji rozwiązań systemowych w tym zakresie.

Powołany przy Rzeczniku Praw Dziecka Zespół roboczy opracował projekt *ustawy o zasadach kwalifikacji i oznaczania filmów w celu ochrony małoletnich przed szkodliwymi treściami oraz o zmianie innych ustaw*. Rzecznik skierował projekt do konsultacji eksperckich.

- **ratyfikacji III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie procedury składania zawiadomień – wystąpienia z 4 kwietnia 2014 roku oraz 27 sierpnia 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu³⁴¹ do Ministra Pracy i Polityki Społecznej wniósł o podjęcie działań mających na celu ratyfikację III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie procedury składania zawiadomień. W wystąpieniu wskazał, że ratyfikacja ww. Protokołu przyczyni się do wzmocnienia statusu dziecka jako podmiotu praw oraz poprawy funkcjonowania krajowych mechanizmów ochrony praw dziecka.

---

³³⁹ ZSS/500/7/2014/JZ.

³⁴⁰ PISF-071-8/2014.

³⁴¹ ZSM/500/1/2014/AJ.

W odpowiedzi³⁴² Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, że decyzja w sprawie ratyfikacji Protokołu Fakultatywnego przez Polskę podjęta zostanie na podstawie wyników szczegółowej analizy skutków społecznych i finansowych. Zgodnie z przyjętymi przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej założeniami analiza ta obejmować będzie głównie stan wykonywania przez Polskę Konwencji o prawach dziecka i innych umów międzynarodowych dotyczących między innymi praw dziecka, ale także dorobek międzynarodowych organów kontrolnych (w ramach ONZ i Rady Europy) w tej dziedzinie. Ze względu na możliwe polityczne, społeczne i ekonomiczne konsekwencje udziału w procedurze skargowej niezbędne jest precyzyjne ustalenie wszystkich skutków związania się protokołem skargowym.

- **przechowywania kopii reklam i innych przekazów emitowanych w audiowizualnych usługach medialnych na żądanie – wystąpienie z 8 maja i 26 września 2014 roku**

Rzecznik zwrócił³⁴³ się do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o podjęcie inicjatywy w celu wprowadzenia zmian do ustawy o radiofonii i telewizji³⁴⁴, tak aby na podmioty dostarczające audiowizualne usługi medialne na żądanie został nałożony obowiązek przechowywania kopii reklam i innych przekazów udostępnianych w tych usługach. Wprowadzenie tego obowiązku umożliwi Krajowej Radzie Radiofonii i Telewizji sprawowanie kontroli nad treścią reklam i innych przekazów medialnych oraz weryfikację, czy nie zagraża m.in. fizycznemu, psychicznemu lub moralnemu rozwojowi małoletnich.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego poinformował³⁴⁵, że wystąpienie przekazał zgodnie z właściwością Ministrowi Administracji i Cyfryzacji.

W odpowiedzi³⁴⁶ Minister Administracji i Cyfryzacji poinformował, że w obecnym kształcie przepisy Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/13/UE z dnia 10 marca 2010 roku w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych (dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych) zostały zaimplementowane do krajowego porządku prawnego. Minister poinformował również, że mając na uwadze wagę

---

³⁴² DAE-IV-6401-33-JM/14.

³⁴³ ZSS/500/12/JZ.

³⁴⁴ Dz.U. nr 43, poz. 226, ze zm.

³⁴⁵ DWIM/454/14/KZ.

³⁴⁶ DSI-WSE.522.4.2015.

poruszanego problemu wystąpił do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o dokonanie stosownych zmian art. 47i ustawy z dnia 29 grudnia 1992 roku o radiofonii i telewizji.

Jednocześnie należy wskazać, że najwięksi polscy dostawcy audiowizualnych usług medialnych (VOD) podpisali Kodeks dobrych praktyk w sprawie szczegółowych zasad ochrony małoletnich w audiowizualnych usługach medialnych na żądanie. Kodeks został przygotowany przez Związek Pracodawców Branży Internetowej IAB Polska. Uroczyste przekazanie dokumentu Krajowej Radzie miało miejsce 13 października 2014 roku.

- **zapewnienia dzieciom ochrony przed wykorzystywaniem ich do żebrania – wystąpienie z 1 lipca 2014 roku**

W wystąpieniu³⁴⁷ skierowanym do Ministra Spraw Wewnętrznych Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę na sytuację małoletnich dzieci wykorzystywanych do żebractwa. Rzecznik podkreślił, iż wykorzystywanie dzieci do takich praktyk stanowi szczególną formę przemocy, przed którą, zgodnie art. 19 Konwencji o prawach dziecka, jako Państwo–Strona umowy międzynarodowej jesteśmy zobowiązaniu chronić dzieci. W ocenie Rzecznika celem ograniczenia tego zjawiska konieczne jest podjęcie ścisłej współpracy Policji z instytucjami administracji państwowej, samorządowej oraz z sądami rodzinnymi.

W odpowiedzi³⁴⁸ Minister Spraw Wewnętrznych poinformował, że problem wykorzystywania dzieci do żebractwa jest przedmiotem zainteresowania resortu spraw wewnętrznych, który inicjuje i podejmuje szeroko zakrojone działania zmierzające do zapobiegania i ograniczania przedmiotowego zjawiska. Przedsięwzięcia te mają charakter prewencyjny i są ukierunkowane zarówno na zwiększenie świadomości społecznej w zakresie omawianego problemu, jak również na zapewnienie pomocy osobom pokrzywdzonym. Osoby wykorzystywane do żebractwa mogą uzyskać kompleksową pomoc m.in. prawną, medyczną i psychologiczną w Krajowym Centrum Interwencyjno–Konsultacyjnego dla polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi.

Minister Spraw Wewnętrznych na skutek wystąpienia Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się do wojewodów z prośbą o podjęcie w ramach akcji „Bezpieczne Wakacje” stosownych działań we współpracy z Policją, instytucjami administracji rządowej, samorządowej, a także innymi podmiotami, których celem będzie zapewnienie niezbędnej ochrony przed wykorzystywaniem dzieci do żebractwa.

---

³⁴⁷ ZSM/500/3/2014/AJ.

³⁴⁸ BMP–0791–2–2/2014/KGu.

- **wzmocnienia standardów ochrony praw dziecka w zakresie praktyki ścigania przestępstw związanych z przemocą wobec dzieci – wystąpienie z 9 lipca 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu³⁴⁹ kierowanym do Prokuratora Generalnego zwrócił uwagę na konieczność rozważenia zmiany praktyki prowadzenia postępowania przygotowawczego w związku ze zmianą przepisów prawa – art. 96¹ Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w zakresie ścigania przestępstw, gdzie pokrzywdzonym jest małoletni. Do Rzecznika wpływały sprawy związane z biciem dzieci przez osoby dorosłe m.in. w środowisku domowym. Na gruncie tych spraw Rzecznik obserwował przypadki umarzania postępowań przygotowawczych z powołaniem się przez prokuratorów na tzw. pozaustawowy kontratyp karcenia małoletnich.

Prokurator Generalny uznając postulat Rzecznika poinformował, że opracowano metodykę prowadzenia postępowań przygotowawczych w sprawach dotyczących przemocy w rodzinie obejmującą także zagadnienia dotyczące małoletnich pokrzywdzonych przemocą³⁵⁰. Wydał też zaktualizowane wytyczne dla prokuratorów uwzględniające znowelizowane zasady przesłuchania określonych kategorii pokrzywdzonych i świadków.

- **bezpieczeństwa dzieci przebywających w hotelach – wystąpienie z 14 listopada 2014 roku**

W związku ze zniesieniem obowiązku meldunkowego Rzecznik zwrócił się³⁵¹ do Ministra Sportu i Turystyki o udzielenie informacji, w jaki sposób zapewniane jest bezpieczeństwo dzieci przebywających w hotelach i innych podobnych miejscach, w których udzielany jest nocleg oraz czy w tego rodzaju obiektach zostały ustalone jednolite standardy postępowania w przypadkach, gdy zaistnieje podejrzenie, że dziecko–gość hotelu jest ofiarą przemocy, w tym na tle seksualnym.

Minister Sportu i Turystyki w odpowiedzi³⁵² poinformował Rzecznika, że Izba Gospodarcza Hotelarstwa Polskiego współpracuje z Komendą Główną Policji na rzecz ochrony dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym w turystyce. Współpraca ta opiera się na Kodeksie postępowania (The Code of Conduct) powstałym w 1998 roku z inicjatywy organizacji pozarządowej ECPAT Sweden. W powyższej sprawie Minister współpracuje z przedstawicielami branży hotelarskiej. Zdaniem Ministra upowszechnianie dobrych praktyk

³⁴⁹ ZSR/500/9/2014/KCH.

³⁵⁰ PG II P 073/71/14.

³⁵¹ ZSS/500/30/2014/JZ.

³⁵² DT-II/073/1/2015/2.

w hotelarstwie w powyższym obszarze pozwoli na ograniczenie występujących negatywnych zjawisk.

5.2 Sprawy indywidualne

Zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne związane z prawem do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem dotyczyły:

- **zaniedbywania i przemocy w środowisku domowym**

Przykładem zaniedbań opiekuńczych była podjęta z urzędu sprawa małoletniego Wiktora³⁵³. Dziecko trafiło do szpitala skrajnie wycieńczone i niedożywione. Jego stan określono jako agonalny. Zebrany w sprawie materiał wskazywał, że małoletni nie był objęty opieką lekarską. Rodzice chłopca nadużywali alkoholu. Sąd Rejonowy w K. w trybie udzielenia zabezpieczenia zarządził umieszczenie małoletniego w instytucjonalnej placówce pieczy zastępczej. Po zapoznaniu się z informacjami nadesłanymi przez sąd opiekuńczy, ośrodek pomocy społecznej oraz Policję, Rzecznik podjął decyzję o zgłoszeniu udziału do toczącego się postępowania. Dokładne zbadanie sytuacji opiekuńczej wykazało zaniedbania opiekuńczo-wychowawcze rodziców także wobec pozostałego rodzeństwa Wiktora. Sąd Rejonowy w K. w trybie zabezpieczenia zarządził umieszczenie pozostałego rodzeństwa w pieczy zastępczej. W toku postępowania sąd uwzględnił wniosek Rzecznika o dopuszczenie dowodu z pisemnej opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego na okoliczność ustalenia predyspozycji i kwalifikacji opiekuńczo-wychowawczych rodziców. Sąd ograniczył rodzicom prawa rodzicielskie poprzez ustanowienie nadzoru kuratora oraz zobowiązał ich do regularnego konsultowania stanu zdrowia dzieci z lekarzem oraz powstrzymywania się od spożywania alkoholu.

Wśród prowadzonych przez Rzecznika spraw liczną grupę stanowiły te, które podjęte zostały z uwagi na stosowanie wobec dzieci przemocy psychicznej i fizycznej.

Sprawę, którą można zaklasyfikować do tej kategorii zgłosiła matka małoletnich Antoniego i Marii³⁵⁴, w związku z konfliktem dotyczącym wykonywania władzy rodzicielskiej. Z analizy akt postępowania wynikało, że w toku postępowania rozwodowego dopuszczono dowód z opinii biegłego psychologa rozwojowego. W świetle tej opinii ojciec sprawujący bezpośrednią opiekę nad dziećmi stosował wobec nich kary

---

³⁵³ ZSR/441/56/2014/MG.

³⁵⁴ ZSR/410/697/2014/PP.

cielesne, usprawiedliwiając ich używanie niepoprawnym zachowaniem dzieci. Ponadto badanie psychologiczne ujawniło bardzo silny związek dzieci z matką, które wielokrotnie podkreślały, że chcą, by to ona sprawowała nad nimi opiekę. Mimo powyższych informacji biegli sformułowali wniosek końcowy, wskazując, że oboje rodzice posiadają porównywalne predyspozycje opiekuńczo-wychowawcze do prawidłowego wykonywania władzy rodzicielskiej nad małoletnimi, a popełniane przez nich błędy wychowawcze wynikają z ich silnego zaangażowania w konflikt. W świetle informacji o stosowaniu kar fizycznych przez ojca Rzecznik uznał, że wnioski biegłego są niepokojące. Wobec powyższego Rzecznik Praw Dziecka złożył wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii uzupełniającej biegłego psychologa w zakresie wpływu stosowanych przez ojca metod wychowawczych na rozwój małoletnich. Ponadto celem poprawy wzajemnych relacji, usprawnienia komunikacji oraz uwrażliwienia rodziców na stan emocjonalny małoletnich w ich obecnej sytuacji, Rzecznik wniósł o skierowanie rodziców Antoniego i Marii do poradni zajmującej się terapią rodzinną. Dodatkowo Rzecznik Praw Dziecka złożył wniosek o zmianę formy zabezpieczenia poprzez ustalenie miejsca zamieszkania dzieci przy matce oraz uregulowanie kontaktów małoletnich z ojcem w terminach szczegółowo ustalonych przez sąd. Sąd przychylił się do wniosków Rzecznika Praw Dziecka w zakresie udzielenia zabezpieczenia oraz zobowiązał powódkę i pozwanego do podjęcia terapii.

Innym przykładem sprawy z tego zakresu była z podjęta urzędu sprawa małoletniego Krystiana oraz jego rodzeństwa Sebastiana i Weroniki³⁵⁵. Dzieci doznawały przemocy fizycznej w swojej rodzinie, a małoletni Krystian, z powodu poniesionych obrażeń, w ciężkim stanie został przyjęty do szpitala. W związku z powyższym zostały wszczęte postępowania karne (przeciwko matce dzieci i jej partnerowi, m.in. o czyn z art. 207 § 1 k.k.) oraz opiekuńcze (w przedmiocie wydania zarządzeń opiekuńczych w trybie art. 109 k.r.o.). Sąd postanowieniem wydanym w trybie zabezpieczenia umieścił małoletnich „pod pieczę” ich ciotki. Z uwagi na stwierdzone naruszenie przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w zakresie rękojmi dawanej przez rodzinę zastępczą, Rzecznik Praw Dziecka zgłosił swój udział w toczącym się postępowaniu, składając zażalenie na powyższe postanowienie. W toku postępowania opiekuńczego sąd pozbawił matkę władzy rodzicielskiej, zaś ojcu małoletniego Sebastiana tę władzę ograniczył (nie zostało ustalone ojcostwo Krystiana i Weroniki). Wobec faktu nieutrzymywania przez rodzica kontaktu z synem, a także nieregulowania przez niego obowiązku alimentacyjnego, Rzecznik wniósł apelację, wnioskując o pozbawienie ojca małoletniego władzy rodzicielskiej. Apelacja

---

³⁵⁵ ZSR/440/3/2014/AMIK.

Rzecznika została uwzględniona. Małoletni przebywają w nowej rodzinie zastępczej, w której mają zapewnione prawidłowe warunki wychowawcze, a stan małoletniego Krystiana ulega poprawie.

Chociaż Rzecznik Praw Dziecka obserwuje wzrost świadomości i wrażliwości społecznej na doznawaną przez dzieci przemoc, to wciąż zdarzają się przypadki, w których osoby, które z racji wykonywanego zawodu powinny umieć rozpoznać i odpowiednio zareagować na stwierdzoną przemoc, nie wypełniają swoich obowiązków.

Przykładem takiej sytuacji była sprawa dwumiesięcznej Anastazji³⁵⁶. Dziewczynka dwukrotnie trafiła pod opiekę lekarzy. Za pierwszym razem stwierdzono liczne stłuczenia w okolicy twarzy i brzucha małoletniej, mimo to o powyższym zdarzeniu szpital nie poinformował organów ścigania. Dopiero po trzech dniach od przyjęcia dziecka wysłano informację do właściwego sądu rejonowego. Sąd zlecił przeprowadzenie wywiadu środowiskowego, a po upływie miesiąca wszczął postępowanie w przedmiocie ograniczenia władzy rodzicielskiej. Dziecko po hospitalizacji powróciło pod opiekę rodziców. Po upływie dwóch miesięcy od pierwszego zdarzenia małoletnia ponownie trafiła na oddział intensywnej opieki medycznej. Dziewczynka doznała obrażeń, które wymagały operacji neurochirurgicznej. Mimo iż obrażenia te naraziły małoletnią na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia, szpital ponownie ograniczył się do powiadomienia o zdarzeniu sądu rejonowego. Po analizie sprawy Rzecznik wystąpił do prezesa sądu okręgowego o wyjaśnienie braku reakcji sądu na informacje i spostrzeżenia zawarte w sprawozdaniu kuratora sądowego. Ponadto z uwagi na niezachowanie prawnych wymagań dla wywiadu środowiskowego, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do kuratora okręgowego o dokonanie kontroli i oceny pracy sporządzających go kuratora zawodowego i kuratora społecznego. Wobec poczynionych ustaleń Rzecznik wystąpił do prokuratora rejonowego o sprawdzenie, czy pracownicy szpitala podjęli prawidłowe działania podczas hospitalizacji Anastazji. Obecnie toczy się śledztwo w sprawie niedopełnienia obowiązków przez podmioty, które w związku ze swoją działalnością dowiedziały się o przestępstwie ściganym z urzędu, czym działano na szkodę interesu publicznego.

Sprawę o podobnym charakterze Rzecznik podjął na skutek zawiadomienia ciotki małoletniej Małgorzaty, która zwróciła się do Rzecznika z prośbą o pomoc w ustanowieniu jej rodziną zastępczą dla małoletniej siostrzenicy³⁵⁷. Z informacji przekazanych przez zgłaszającą wynikało, że matka małoletniej przebywając w pomieszczeniach mieszkalnych

---

³⁵⁶ ZSR/440/472/2014/MG.

³⁵⁷ ZSR/410/924/2014/AT.

ośrodka interwencji kryzysowej, została pozbawiona życia przez byłego konkubenta – ojca małoletniej. Rzecznik Praw Dziecka dokonał analizy postępowania toczącego się przed sądem opiekuńczym, akt sprawy karnej oraz dokumentacji ośrodka pomocy społecznej. W świetle tych materiałów, a w szczególności wobec faktu, że w okresie 7 miesięcy odnotowano 8 interwencji policji dotyczących przemocy, jaką stosował konkubent wobec matki małoletniej, Rzecznik stwierdził, że zachodzi konieczność przeprowadzenia kontroli. W tym celu zwrócił się odpowiednio do dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego oraz Komendanta Głównego Policji. Przeprowadzona kontrola w ośrodku wykazała liczne nieprawidłowości, do których wydano odpowiednie zalecenia pokontrolne. Komendant Główny Policji poinformował Rzecznika Praw Dziecka, że po zaistniałym zdarzeniu Komendant Powiatowy Policji wydał podległym funkcjonariuszom polecenie każdorazowego pisemnego informowania właściwego miejscowo dzielnicowego o zgłoszonym zawiadomieniu o przestępstwie z art. 207 k.k., 190 k.k. oraz podobnych przestępstwach. Zobligował także dzielnicowych, by w powyższych sytuacjach przeprowadzali bardzo dokładne rozpoznanie środowiska, działając zgodnie z przepisami dotyczącymi przemocy w rodzinie. Jednocześnie na kanwie niniejszej sprawy Policja, wspólnie z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się przemocą oraz Instytutem Psychologii Zdrowia, opracowała narzędzia szacowania ryzyka zagrożenia życia i zdrowia oraz algorytmy postępowania. Sąd Rejonowy w B. pozbawił Krzysztofa D. władzy rodzicielskiej nad małoletnią Małgorzatą D., a dziewczynkę umieścił w spokrewnionej rodzinie zastępczej Agnieszki W.

Corocznie na gruncie prowadzonych przez Rzecznika spraw związanych z biciem dzieci przez osoby dorosłe oraz ich poniżaniem czy innym złym traktowaniem można zaobserwować przypadki umarzania postępowań przygotowawczych z powołaniem się przez prokuratorów na tzw. pozaustawowy kontratyp karcenia małoletnich, pomimo istniejącego od 2010 roku zakazu stosowania kar cielesnych.

Przykładem tej niewłaściwej praktyki była sprawa małoletniego Piotra³⁵⁸, która została zgłoszona przez jego ojca. Mężczyzna podkreślał, że matka źle opiekuje się chłopcem i może stosować wobec niego przemoc. Ze względu na zawiadomienie ojca dziecka, prokuratura rejonowa prowadziła postępowanie przygotowawcze dotyczące uderzenia dziecka. Rzecznik badając sprawę ustalił, że wydane postanowienie o umorzeniu postępowania przygotowawczego obejmowało powołanie się na tzw. pozaustawowy kontratyp karcenia małoletnich. Ponieważ Rzecznik Praw Dziecka nie może zgłosić udziału

---

³⁵⁸ ZSR/440/96/2014/KCH.

w postępowaniu karnym, mając na celu wzmocnienie standardów ochrony praw dziecka oraz dostrzegając konieczność zmiany praktyki w zakresie ścigania przestępstw, Rzecznik zwrócił się o przeprowadzenie analizy przedstawionego wyżej zagadnienia przez Prokuraturę Generalną³⁵⁹.

Prokurator nadrzędny, po dokonanej kontroli, ustanowił dla małoletniego pokrzywdzonego kuratora, który wniósł zażalenie na postanowienie o umorzeniu postępowania karnego. Zażalenie uwzględniono, przekazując sprawę do dalszego prowadzenia. W wyniku przeprowadzonych dalszych czynności skierowano akt oskarżenia przeciwko matce. Sąd rodzinny zmienił również postanowienie i umieścił małoletniego przy ojcu.

- **przemocy seksualnej**

Do kolejnej grupy spraw indywidualnych prowadzonych w 2014 roku przez Rzecznika Praw Dziecka należały postępowania dotyczące pogwałcenia sfery intymnej młodych ludzi.

Sprawę o takim charakterze Rzecznik Praw Dziecka podjął na skutek zawiadomienia psychologa, który poprosił o podjęcie interwencji w związku z obawami co do prawidłowego procedowania Prokuratury Rejonowej w K. prowadzącej postępowanie przygotowawcze w sprawie z art. 200 § 1 Kodeksu karnego, w którym osobą podejrzaną był ojciec dwójki małoletnich³⁶⁰. Zwracająca się do Rzecznika psycholog wydała opinię, z której wynikało, że małoletnia była wykorzystana seksualnie przez swojego ojca. Rzecznik Praw Dziecka zapoznał się z aktami prokuratorskimi oraz z aktami toczącej się przed sądem opiekuńczym sprawy o pozbawienie władzy rodzicielskiej i wydanie zarządzeń w trybie art. 109 § 1 k.r.o. Z ich treści wynikało, że w toku postępowania karnego dopuszczono dowód z przesłuchania małoletniej oraz jej brata. Sporządzono opinię psychologiczną na okoliczność wiarygodności zeznań małoletnich, w której stwierdzono, że wypowiedzi małoletniej dot. molestowania wyglądają na cytaty z wypowiedzi osób dorosłych i nie są potwierdzone przez żadne wskaźniki psychopatologiczne. Mając na względzie powyższe, Rzecznik Praw Dziecka uznał, że małoletni wymagają pogłębionej diagnozy przez biegłego psychologa – specjalistę w zakresie diagnozowania nadużyć seksualnych wobec dzieci. Będąc przekonany, że takich wymogów nie spełni dopuszczony dowód z opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno–Konsultacyjnego, Rzecznik wniósł o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych seksuologa oraz psychologa. Wnioski Rzecznika zostały uwzględnione.

---

³⁵⁹ ZSR/500/9/2014/KCH.

³⁶⁰ ZSR/440/350/2014/AT.

Inną sprawę z tej kategorii zgłosiła matka małoletniej Wiktorii³⁶¹. Kobieta przekazała, że dziewczynka została jej „bezprawnie odebrana” i umieszczona w pieczy zastępczej bez żadnego powodu. Skarżyła się również na brak kontaktów z dzieckiem. W toku badania sprawy Rzecznik ustalił, że podnoszone przez matkę małoletniej zarzuty nie znajdują uzasadnienia, a dobro dziecka, z uwagi na zaniedbania matki, musiało być natychmiast zabezpieczone. Z informacji uzyskanych przez Rzecznika wynikało, że 3-letnia dziewczynka została umieszczona poza środowiskiem rodzinnym ze względu na nieprawidłowości w sprawowaniu opieki. Małoletnia została odebrana matce w wyniku interwencji właściwych służb. W czasie tej interwencji dziecko przebywało w mieszkaniu wśród obcych, nietrzeźwych i awanturujących się osób. Matki nie zastano w domu, a późniejsze jej badanie wskazało na stan nietrzeźwości. Środowisko to już wcześniej było monitorowane z uwagi na napływające do ośrodka pomocy społecznej informacje o nadużywaniu alkoholu przez matkę małoletniej i jej konkubenta, a kobieta była już sądowo zobowiązana do podjęcia leczenia odwykowego. Ze względu na to zdarzenie wszczęto postępowanie opiekuńcze oraz przygotowawcze w sprawie znęcania się nad dziewczynką. W toku prowadzonego postępowania karnego ujawniono podejrzenie wykorzystania seksualnego dziewczynki. Wobec powyższego małoletnia została w tej sprawie przesłuchana przez sąd w warunkach przyjaznych, określonych nowymi przepisami Kodeksu postępowania karnego dotyczącymi przesłuchiwanie małoletnich. Na podstawie m.in. zeznań dziecka prokurator postawił zarzuty obcowania płciowego z małoletnią poniżej 15. roku życia oraz tzw. innych czynności seksualnych (art. 200 § 1 k.k.) braciom Wiktorii. Rzecznik nadal monitoruje przebieg postępowań oraz sytuację małoletniej.

Rzecznik Praw Dziecka w 2014 roku prowadził również sprawy dzieci, wobec których przemoc seksualna stosowana była przez osoby spoza środowiska domowego.

Sprawę małoletnich Zofii i Magdaleny zgłosili do Rzecznika Praw Dziecka rodzice dziewczynek z prośbą o zbadanie toku prowadzonego postępowania przygotowawczego w sprawie toczącej się z ich zawiadomienia w związku z ujawnieniem niestosownych rozmów nauczyciela wychowania fizycznego Mateusza W. z ich córkami³⁶². Mężczyzna uwodził dziewczynki za pośrednictwem wiadomości tekstowych i portalu społecznościowego. Właściwa prokuratura rejonowa wszczęła śledztwo w sprawie uporczywego nękania małoletniej Zofii K. poprzez wysyłanie do niej wiadomości tekstowych i inicjowanie niechcianych połączeń telefonicznych, które wzbudziły w pokrzywdzonej uzasadnione poczucie zagrożenia oraz w sprawie złożenia za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej

---

³⁶¹ ZSR/410/1363/2014/KCH.

³⁶² ZSR/440/511/2014/KW.

propozycji poddania się innej czynności seksualnej małoletniej Zofii K. będącej poniżej 15. roku życia. Po analizie sprawy, stwierdzając niedostateczne działania organów ścigania w zakresie gromadzenia materiału dowodowego (w tym niewykonanie postanowienia o zabezpieczeniu sprzętu elektronicznego nauczyciela), Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Prokuratora Okręgowego o zbadanie przedmiotowej sprawy w ramach nadzoru służbowego, w szczególności o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia, czy nie doszło do popełnienia innych czynów spenalizowanych w Kodeksie karnym i czy nie ma większej liczby osób pokrzywdzonych. Prokurator na wniosek Rzecznika objął nadzorem postępowanie przygotowawcze i przeprowadził badanie akt Prokuratury Rejonowej w P.

Rzecznik Praw Dziecka podjął również sprawę nadużyć seksualnych wobec dziewczynki przebywającej w pieczy zastępczej na terenie miasta W.³⁶³ Niezwłocznie zwrócił się do właściwego ośrodka pomocy społecznej, który realizuje zadania z zakresu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej o wskazanie, jaka pomoc została udzielona zarówno dziewczynce będącej ofiarą, jak i innym dzieciom, które były świadkami przestępstwa. Wszystkim dzieciom została zapewniona pomoc psychologiczna zarówno w placówce opiekuńczo-wychowawczej, jak i w szkołach. Jednocześnie Rzecznik monitorował sprawę karną toczącą się przed Sądem Rejonowym w W. (zapadł wyrok skazujący w stosunku do opiekuna z rodzinnego domu dziecka). Sytuacja opiekuńczo-wychowawcza pokrzywdzonej małoletniej była monitorowana przez Rzecznika Praw Dziecka do czasu osiągnięcia przez nią pełnoletności.

W kolejnej sprawie Rzecznik Praw Dziecka uzyskał informację o możliwości stosowania przez jednego z wychowanków Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej w W. przemocy seksualnej wobec młodszych kolegów³⁶⁴. W toku prowadzonych czynności Rzecznik monitorował przebieg postępowań – prokuratorskiego i sądowego. Wystąpił również do właściwego urzędu wojewódzkiego o wyniki kontroli i realizacji zaleceń pokontrolnych, jak również wniósł do dyrektora placówki o wskazanie rodzaju i zakresu udzielanej dzieciom pomocy psychologiczno-terapeutycznej.

Sąd uznał wychowanka za winnego m.in. doprowadzenia małoletnich wychowanków placówki do poddania się innej czynności seksualnej i orzekł o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym. Postępowanie w sprawie ewentualnego niedopełnienia obowiązków przez dyrektora zostało umorzone. Rzecznik monitorował pracę Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej w W., zwracając szczególną wagę na bezpieczeństwo dzieci

---

³⁶³ ZEW/414/5/2014/JK.

³⁶⁴ ZEW/440/209/2014/EB.

i metody wychowawcze stosowane w placówce oraz skuteczność udzielanego wsparcia psychologiczno–pedagogicznego–terapeutycznego.

Innym przykładem z tej kategorii była sprawa zgłoszona przez kobietę, która zadzwoniła na Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka podając, że jej koleżanka znalazła u swojego partnera zdjęcia, które oceniła jako pornografię dziecięcą. Po zebraniu wszelkich potrzebnych informacji, Rzecznik zawiadomił właściwy komisariat Policji. Po oględzinach i analizie materiałów zabezpieczonych w trakcie prowadzonego śledztwa, tj. komputerów, telefonów oraz kart pamięci, sprawca przestępstwa został zatrzymany, Podejrzanemu przedstawiono zarzuty obcowania płciowego z małoletnią oraz prezentowanie innej małoletniej treści pornograficznych. Podejrzany został tymczasowo aresztowany na okres trzech miesięcy.

- **przemocy psychicznej i fizycznej wobec dzieci ze strony osób dorosłych w szkołach, przedszkolach i żłobkach oraz innych formach opieki nad dziećmi do lat 3**

Z niepokojem należy zauważyć, że liczba prowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka spraw w ww. zakresie nadal jest duża. Zarówno żłobek, jak i przedszkole czy szkoła to miejsca, w których dzieci spędzają dużo czasu. Rodzice powierzając dzieci pod opiekę osobom dorosłym, oczekują zapewnienia warunków, w których dzieci będą czuły się bezpiecznie. Niestety zgłaszane Rzecznikowi sprawy dostarczają wielu informacji o nieprawidłowościach w tym zakresie³⁶⁵.

W jednej ze zgłoszonych spraw Rzecznik Praw Dziecka uzyskał informację od matki 5–letniego Michała o stosowaniu przemocy fizycznej wobec dziecka przez nauczyciela

---

³⁶⁵ ZEW/430/227/2014/MP, ZEW/430/477/2014/JK, ZEW/430/684/2014/MP, ZEW/440/17/2014/EM, ZEW/440/44/2014/ZA, ZEW/440/45/2014/EM, ZEW/440/49/2014/AM, ZEW/440/55/2014/EM, ZEW/440/56/2014/EM, ZEW/440/57/2014/EM, ZEW/440/59/2014/AM, ZEW/440/63/2014/EM, ZEW/440/64/2014/EM, ZEW/440/65/2014/EM, ZEW/440/76/2014/AM, ZEW/440/79/2014/EM, ZEW/440/82/2014/EM, ZEW/440/83/2014/EM, ZEW/440/87/2014/EB, ZEW/440/97/2014/ESn, ZEW/440/98/2014/ESn, ZEW/440/100/2014/ESn, ZEW/440/110/2014/AM, ZEW/440/111/2014/AM, ZEW/440/112/2014/AM, ZEW/440/113/2014/MP, ZEW/440/116/2014/AM, ZEW/440/117/2014/AM, ZEW/440/125/2014/ESn, ZEW/440/129/2014/AM, ZEW/440/131/2014/ZA, ZEW/440/136/2014/ZA, ZEW/440/137/2014/ESn, ZEW/440/142/2014/ESn, ZEW/440/143/2014/ESn, ZEW/440/144/2014/ESn, ZEW/440/147/2014/ESn, ZEW/440/148/2014/ESn, ZEW/440/152/2014/MP, ZEW/440/155/2014/ESn, ZEW/440/157/2014/ESn, ZEW/440/158/2014/ESn, ZEW/440/169/2014/EM, ZEW/440/170/2014/AM, ZEW/440/181/2014/EM, ZEW/440/183/2014/EM, ZEW/440/186/2014/EM, ZEW/440/187/2014/EM, ZEW/440/188/2014/MP, ZEW/440/198/2014/MP, ZEW/440/202/2014/MP, ZEW/440/203/2014/MP, ZEW/440/206/2014/ZA, ZEW/440/207/2014/MP, ZEW/440/210/2014/AM, ZEW/440/218/2014/EM, ZEW/440/221/2014/ESn, ZEW/440/222/2014/ESn, ZEW/440/225/2014/ZA, ZEW/440/226/2014/EM, ZEW/440/228/2014/ESn, ZEW/440/230/2014/EM, ZEW/440/242/2014/MP, ZEW/440/244/2014/EM, ZEW/440/245/2014/MP, ZEW/440/246/2014/EM, ZEW/440/248/2014/EM, ZEW/440/255/2014/ESn, ZEW/440/263/2014/EM, ZEW/440/266/2014/ESn, ZEW/440/268/2014/EM, ZEW/440/274/2014/AM, ZEW/440/275/2014/ESn, ZEW/440/277/2014/EM, ZEW/440/278/2014/MP, ZEW/440/279/2014/ESn, ZEW/440/287/2014/EM, ZEW/440/288/2014/EM, ZEW/440/289/2014/AM, ZEW/440/292/2014/EM, ZEW/440/293/2014/EM, ZEW/440/295/2014/EM, ZEW/440/306/2014/MP, ZEW/440/315/2014/AM, ZEW/440/318/2014/EM, ZEW/440/328/2014/EM, ZEW/440/333/2014/EM, ZEW/440/336/2014/MP, ZEW/440/337/2014/EM, ZEW/48/6/2014/EB.

Przedszkola w W.³⁶⁶ Ze skargi wynikało, że rodzic, zaniepokojony zasinieniami na skórze dziecka, zapytał synka o sytuację, która mogła spowodować ten uraz. Michał wyjaśnił, że został szarpnięty przez nauczyciela. Z uwagi na fakt, iż przedszkole posiada monitoring wizyjny, rodzice chłopca udali się do dyrektora i poprosili o udostępnienie nagrania, które potwierdziło informacje uzyskane od dziecka. W związku z powyższym Rzecznik Praw Dziecka podjął działania monitorujące czynności Policji w tej sprawie oraz wystąpił do kuratora oświaty o przeprowadzenie kontroli doraźnej w przedszkolu. Z protokołu kontroli organu nadzoru pedagogicznego wynika m.in., że w roku szkolnym 2013/2014 dyrektor przedszkola miał zastrzeżenia do organizacji zajęć edukacyjnych prowadzonych przez ww. nauczyciela oraz, że nauczyciel ten podczas spotkania zorganizowanego z rodzicami Michała i dyrektorem (odtworzone zostało wtedy nagranie) przyznał się do zarzucanego mu czynu. Wszczęte przez prokuraturę postępowanie zostało zakończone skierowaniem do sądu aktu oskarżenia przeciwko nauczycielowi o przestępstwo z art. 217 § 1 k.k. Aktualnie sprawa toczy się przed sądem. Jednocześnie wobec nauczyciela zostało wszczęte postępowanie dyscyplinarne przez komisję dyscyplinarną dla nauczycieli, a następnie je zawieszono do czasu wydania prawomocnego wyroku sądu.

Innym przykładem jest sprawa, w której Rzecznik Praw Dziecka powziął informację o niewłaściwym traktowaniu uczniów przez dyrektora Zespołu Szkół w J.³⁶⁷ Opis nagannych sytuacji wskazywał, że zachowanie dyrektora nosi znamiona znęcania się fizycznego i psychicznego nad uczniami (m.in. zmuszenie ucznia z Zespołem Aspergera do lizania ławki, na którą wcześniej napluł, poniżanie słowne uczniów). Rodzice dziecka zawiadomili prokuraturę, natomiast Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do wójta gminy O. o zbadanie sprawy i podjęcie czynności dyscyplinarnych. Przekazał także informację rzecznikowi dyscyplinarnemu dla nauczycieli. Jednocześnie Rzecznik wystąpił o zbadanie problemu przez właściwego kuratora oświaty oraz monitorował przebieg postępowania prokuratorskiego.

Wobec dyrektora Zespołu Szkół w J. zostało wszczęte postępowanie dyscyplinarne. Komisja dyscyplinarna dla nauczycieli wymierzyła karę nagany z ostrzeżeniem. Dyrektor odwołał się od tego orzeczenia do Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli przy Ministrze Edukacji Narodowej, która postanowiła zaskarżone orzeczenie utrzymać w mocy. Nauczyciel, którego dotyczyła sprawa przestał pełnić funkcje dyrektora.

---

³⁶⁶ ZEW/440/207/2014/MP.

³⁶⁷ ZEW/440/144/2014/ESn.

Z podobną sytuacją Rzecznik Praw Dziecka spotkał się, badając sprawę naruszenia nietykalności fizycznej ucznia przez nauczyciela Szkoły Podstawowej w B.³⁶⁸ Wyrokiem Sądu Rejonowego w K. (po ponownym rozpatrzeniu sprawy) oskarżony nauczyciel został uznany za winnego naruszenia nietykalności ucznia. Wyrok jest nieprawomocny. W szkole – na wniosek Rzecznika Praw Dziecka – została przeprowadzona kontrola doraźna przez właściwego kuratora oświaty w zakresie przestrzegania praw dziecka i ucznia. Z podjętych czynności wynika, że szkoła nie radzi sobie z problemami dziecka. Rzecznik zwrócił się do dyrektora szkoły o podjęcie działań zmierzających do wypracowania skutecznych metod pracy z chłopcem. Dyrektor został zobowiązany do prawidłowej realizacji zaleceń poradni psychologiczno–pedagogicznej wydanych dla ucznia w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. Sprawa jest w toku.

O zdarzeniu wskazującym na niewłaściwe zachowania nauczyciela wobec ucznia w Zespole Szkół w K. powiadomił Rzecznika Praw Dziecka wójt gminy P.³⁶⁹ Nauczyciel miał znieważać ucznia podczas lekcji. Dyrektor szkoły potwierdził, że faktycznie doszło do niewłaściwego zachowania nauczyciela. Rzecznik zwrócił się do dyrektora szkoły o przekazanie informacji o podjętych działaniach w tej sprawie – zarówno wobec uczniów, jak i wobec stosującego przemoc nauczyciela. Wystąpił także do organu prowadzącego szkołę o zwiększenie nadzoru nad funkcjonowaniem szkoły. Sprawa jest w toku.

Do Rzecznika zwróciła się matka ucznia Szkoły Podstawowej w K. z oddziałami specjalnymi, wskazując, że nauczyciele stosują przemoc fizyczną i psychiczną wobec dzieci z niepełnosprawnością, w tym wobec jej syna³⁷⁰ (dziecko przekazywało jej informacje, że np. ”pani dała w tyłek”). Matka użyła urządzenia nagrywającego umieszczonego w plecaku dziecka i w ten sposób zdobyła potwierdzenie stawianych nauczycielom zarzutów. Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do właściwego kuratora oświaty oraz rzecznika dyscyplinarnego dla nauczycieli. Zwrócił się także do Prokuratury Rejonowej w K. o pilne podjęcie czynności wyjaśniających w sprawie, jednocześnie przekazując materiały uzyskane od rodzica. Rzecznik dyscyplinarny dla nauczycieli wydał postanowienie o umorzeniu postępowania wobec nauczyciela, stwierdzając, że brak jest dowodów na uchybienie godności zawodu przez nauczycielkę. Prokuratura Rejonowa w K. wydała postanowienie o wszczęciu dochodzenia w tej sprawie. Czynności procesowe są w toku. Rzecznik Praw Dziecka monitoruje sprawę.

---

³⁶⁸ ZEW/440/102/2014/JR.

³⁶⁹ ZEW/440/317/2014/JR.

³⁷⁰ ZEW/440/166/2014/JR.

Kolejnym przykładem z tej kategorii może być sprawa podjęta z urzędu przez Rzecznika Praw Dziecka, który powziął informację o stosowaniu przemocy przez trenerkę sportową wobec małoletnich i umorzeniu przez prokuraturę postępowania w tej sprawie³⁷¹. Rzecznik wystąpił do właściwych organów o informacje dotyczące podejmowanych przez nie działań w celu ochrony praw i dobra dzieci. Kilka dni później rodzice dwóch dziewcząt trenujących pod opieką przywołanej trenerki zwrócili się do Rzecznika z prośbą o pomoc. Ich zdaniem znęcała się ona fizycznie i psychicznie nad dziećmi. W wyniku podjętych przez Rzecznika Praw Dziecka działań Zarząd Polskiego Związku AS zawiesił jej licencję, zaś Prokuratura Rejonowa w P. ponownie podjęła postępowanie w sprawie niewłaściwych metod pracy z dziećmi.

- **przemocy wobec dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, placówkach wychowawczych, socjoterapeutycznych, wsparcia dziennego oraz resocjalizacyjnych.**

W eliminacji zjawiska stosowania przemocy wobec dzieci³⁷², niezwykle ważną rolę powinien odgrywać dyrektor placówki, który jest odpowiedzialny za zapewnienie wychowankom bezpieczeństwa oraz sprawowanie nadzoru nad jakością pracy zatrudnionych tam pracowników. Służyć temu powinny systematycznie dokonywane okresowe diagnozy m.in. zjawiska przemocy, wnikliwa analiza ich wyników i podejmowane na tej podstawie działania (również kadrowe).

W jednej z prowadzonych spraw Rzecznik Praw Dziecka pozyskał informację dotyczącą prawdopodobieństwa stosowania przemocy wobec wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych w M.³⁷³ Niezwłocznie po uzyskaniu ww. informacji Rzecznik przeprowadził czynności kontrolne. Z uwagi na charakter stwierdzonych nieprawidłowości, Rzecznik – jeszcze podczas czynności kontrolnych – skierował pismo do organu prowadzącego placówkę z wnioskiem o odsunięcie części kadry od pracy z dziećmi. Ponadto złożone zostało zawiadomienie do Prokuratury Rejonowej w S. o podejrzeniu popełnienia

---

³⁷¹ ZEW/440/195/2014/ZA.

³⁷² ZEW/413/13/2014/ZA, ZEW/413/14/2014/ZA, ZEW/414/9/2014/JK, ZEW/414/37/2014/EB, ZEW/414/48/2014/EB, ZEW/414/54/2014/ZA, ZEW/414/63/2014/ZA, ZEW/414/74/2014/ZA, ZEW/414/84/2014/EB, ZEW/414/108/2014/EB, ZEW/414/136/2014/EB, ZEW/414/145/2014/EB, ZEW/414/149/2014/EB, ZEW/414/150/2014/ZA, ZEW/414/154/2014/JK, ZEW/440/171/2014/EB, ZEW/440/231/2014/JK, ZEW/440/305/2014/EB, ZEW/461/21/2014/ZA, ZEW/461/27/2014/ZA, ZEW/461/33/2014/ZA, ZEW/461/38/2014/ZA, ZEW/461/40/2014/ZA, ZEW/461/51/2014/ZA, ZEW/461/58/2014/ZA, ZEW/461/60/2014/ZA, ZEW/461/67/2014/ZA, ZEW/520/19/2014/ZA, ZEW/520/21/2014/ZA, ZEW/520/26/2014/ZA, ZEW/520/41/2014/ZA.

³⁷³ ZEW/414/154/2014/JK.

przestępstwa przez siedmiu pracowników placówki, a także wniosek do Prokuratury Okręgowej w K. o objęcie nadzorem postępowania przygotowawczego. Sprawa jest w toku.

Innym przykładem może być sprawa, w której Rzecznik Praw Dziecka otrzymał informację o naruszeniu praw dziecka, do którego doszło podczas pobytu dzieci na obozie letnim³⁷⁴. Zdaniem skarżącego dyrektor placówki opiekuńczo–wychowawczej w W., której wychowankowie byli uczestnikami obozu, upijał małoletnich oraz dopuścił się innych niewłaściwych zachowań wobec dwójki małoletnich. Sprawa została zgłoszona do Prokuratury Rejonowej w W. Rzecznik wystąpił do organu nadzorującego o przeprowadzenie kontroli w placówce, w wyniku której stwierdzono szereg nieprawidłowości w jej funkcjonowaniu. Starosta odwołał dyrektora ze stanowiska. Rzecznik uzyskał informację, że dzieci zostały objęte opieką psychologiczną. Prokuratura Rejonowa w W. skierowała do sądu akt oskarżenia przeciwko byłemu już dyrektorowi placówki.

O swojej trudnej sytuacji w placówce za pośrednictwem Dziecięcego Telefonu Zaufania Rzecznika Praw Dziecka powiadomiły Rzecznika wychowanki Pogotowia Opiekuńczego w S.³⁷⁵. Dzieci poinformowały m.in. o stosowaniu przemocy psychicznej przez dyrektora i pedagoga placówki (obrażanie wychowanków i zwracanie się do nich krzykiem). Wychowanki wskazały także na istniejący w placówce problem przemocy rówieśniczej. Rzecznik zwrócił się do właściwego wojewody o podjęcie odpowiednich działań. Kontrola przeprowadzona przez urząd wojewódzki wykazała liczne nieprawidłowości w funkcjonowaniu placówki polegające na stosowaniu wobec wychowanków przemocy psychicznej przez dyrektora, pedagoga oraz niektórych wychowawców. Kontrolujący wskazali również na niesprawiedliwy system karania, niezapewnienie dzieciom odpowiedniej liczby posiłków oraz dostępu do jedzenia przez całą dobę. Z uwagi na stwierdzone nieprawidłowości wojewoda zawiadomił prokuraturę o możliwości popełnienia przestępstwa. Zorganizowano również spotkanie ze starostą, aby omówić wyniki kontroli oraz działania, które należy podjąć w celu poprawy funkcjonowania placówki. Rzecznik nadal monitoruje sytuację jej podopiecznych.

Podobny problem został przedstawiony Rzecznikowi Praw Dziecka przez pełnoletniego już wychowanka Placówki Opiekuńczo–Wychowawczej w G., który poinformował o stosowaniu przez wychowawcę placówki przemocy wobec podopiecznych³⁷⁶. Wychowawczynie miała krzyczeć na dzieci, poniżać je, używać

---

³⁷⁴ ZEW/414/137/2014/ZA.

³⁷⁵ ZEW/414/108/2014/EB.

³⁷⁶ ZEW/414/84/2014/EB.

wulgarnych słów. Dzieci zarejestrowały to na nagraniu. Rzecznik zwrócił się do właściwego wojewody o podjęcie odpowiednich działań. Kontrola przeprowadzona przez pracowników urzędu wojewódzkiego potwierdziła łamanie praw dziecka przez ww. wychowawczynię poprzez używanie wulgarnych słów w stosunku do wychowanków. Wychowawczyni została zwolniona z pracy.

Rzecznik Praw Dziecka podjął z urzędu sprawę małoletnich wychowanków Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich w A.³⁷⁷ Z informacji pozyskanych przez Rzecznika wynikało, że przed Sądem Rejonowym prowadzone było postępowanie przeciwko strażnikom z Zakładu oskarżonym o czyn z art. 207 § 1 k.k. Z pisma dyrektora Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich w A. wynikało, że dwójka z oskarżonych nadal jest zatrudniona w ww. placówce. Wyrażając wątpliwości, czy dobro przebywających w zakładzie dzieci nie jest zagrożone, Rzecznik zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o podjęcie działań zgodnie z kompetencjami. W odpowiedzi Minister wskazał, że zostało przeprowadzone postępowanie wyjaśniające, które potwierdziło, że dwójka oskarżonych nadal pełni obowiązki służbowe pracowników ochrony w placówce, a zakres ich obowiązków pozwala na bezpośredni kontakt z wychowankami, w tym także ze świadkami w toczącej się przeciwko nim sprawie. Na skutek interwencji Rzecznika do czasu prawomocnego zakończenia postępowania karnego oskarżeni pracownicy ochrony będą świadczyli pracę w miejscach, gdzie nie będą mieli bezpośredniego kontaktu z dziećmi. Ponadto Ministerstwo Sprawiedliwości powiadomiło Rzecznika, że podjęcie dalszych działań będzie uzależnione od treści prawomocnego wyroku. Rzecznik Praw Dziecka na bieżąco monitoruje postępowanie toczące się przed Sądem Rejonowym w A.

- **przemocy rówieśniczej**

Interwencje z tego zakresu stanowiły liczną kategorię spraw podejmowanych przez Rzecznika Praw Dziecka w 2014 roku. Skargi dotyczące przemocy rówieśniczej w przedszkolach³⁷⁸, szkołach³⁷⁹, placówkach rodzinnej i instytucjonalnej pieczy

---

³⁷⁷ ZSR/440/175/2014/ER.

³⁷⁸ ZEW/430/847/2014/MP, ZEW/430/851/2014/MP.

³⁷⁹ ZEW/440/77/2014/AM, ZEW/440/84/2014/AM, ZEW/440/85/2014/ESn, ZEW/440/109/2014/ESn, ZEW/440/118/2014/AM, ZEW/440/119/2014/ESn, ZEW/440/133/2014/ESn, ZEW/440/134/2014/ESn, ZEW/440/138/2014/ESn, ZEW/440/139/2014/AM, ZEW/440/145/2014/AM, ZEW/440/146/2014/AM, ZEW/440/149/2014/AM, ZEW/440/153/2014/ESn, ZEW/440/154/2014/ESn, ZEW/440/156/2014/ESn, ZEW/440/193/2014/ESn, ZEW/440/197/2014/AM, ZEW/440/249/2014/ESn, ZEW/440/251/2014/ESn, ZEW/440/252/2014/ESn, ZEW/440/267/2014/ESn, ZEW/440/282/2014/AM, ZEW/440/290/2014/AM, ZEW/440/291/2014/AM, ZEW/440/312/2014/ZA, ZEW/440/331/2014/AM.

zastępczej³⁸⁰ oraz placówkach o charakterze wychowawczym³⁸¹ i socjoterapeutycznym wymagały podejmowania wieloaspektowych działań wyjaśniających i zapobiegawczych.

Przykładem występowania takiego problemu była sprawa dotycząca stosowania przemocy rówieśniczej wobec chłopca przebywającego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym w M.³⁸² Rzecznik skierował pismo do właściwego kuratora oświaty o pilne zbadanie problemu. Kurator przeprowadził czynności kontrole w ośrodku, w wyniku których ustalono, że wychowawcy nie zaobserwowali, aby inni wychowankowie stosowali wobec chłopca przemoc zarówno fizyczną, jak i psychiczną. Jednakże informacje pozyskane podczas przeprowadzanych rozmów oraz anonimowych badań ankietowych wśród wychowanków i pracowników wskazywały na zaburzone poczucie bezpieczeństwa wychowanków oraz niewłaściwe relacje interpersonalne wśród społeczności ośrodka. Obecnie w stosunku do chłopca, którego dotyczyła skarga, zmieniony został stosowany środek wychowawczy i realizuje on obowiązek szkolny w ochotniczym hufcu pracy.

W kolejnej sprawie do Rzecznika Praw Dziecka zwróciły się uczennice Szkoły Podstawowej w W. z prośbą o pomoc w rozwiązaniu problemu stosowania wobec nich przemocy psychicznej ze strony koleżanek z klasy (wyśmiewanie, obrażanie, szykanowanie, zastraszanie)³⁸³. W wyniku działań Rzecznika ustalono, że dziewczynki nie zgłaszały tego problemu w szkole. Na wniosek Rzecznika dyrektor zdiagnozował sytuację wychowawczą. Przeprowadzono rozmowy z uczennicami i ich rodzicami oraz udzielono pomocy psychologiczno–pedagogicznej ofiarom i sprawcom przemocy. Dyrektor poinformował również Rzecznika o podjętych działaniach profilaktycznych w zakresie agresji i przemocy w szkole oraz w klasie, do której uczęszczają uczennice. Następnie dyrektor przedstawił ocenę ich skuteczności oraz planowane działania we wspomnianym obszarze.

Rzecznik Praw Dziecka powziął informację o niezapewnianiu dzieciom w Szkole Podstawowej w L. przyjaznych i bezpiecznych warunków podczas ich pobytu w placówce³⁸⁴. Opis sytuacji wskazywał, że w szkole występuje przemoc rówieśnicza oraz dzieci są pozostawiane bez opieki nauczyciela. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się o zbadanie sprawy do właściwego kuratora oświaty oraz do burmistrza miasta i gminy M. (z sugestią

---

³⁸⁰ ZEW/414/39/2014/JK, ZEW/414/71/2014/ZA, ZEW/414/99/2014/ZA, ZEW/414/135/2014/EB, ZEW/414/151/2014/ZA, ZEW/440/171/2014/EB, ZEW/440/224/2014/JK, ZEW/520/66/2014/ZA.

³⁸¹ ZEW/440/47/2014/JK, ZEW/440/130/2014/JK, ZEW/440/161/2014/JK, ZEW/440/196/2014/JK, ZEW/440/205/2014/JK, ZEW/440/208/2014/JK, ZEW/440/258/2014/JK, ZEW/440/264/2014/JK, ZEW/440/325/2014/JK, ZEW/461/14/2014/JK, ZEW/461/16/2014/JK, ZEW/461/26/2014/ZA, ZEW/461/34/2014/ZA, ZEW/461/47/2014/EB, ZEW/461/66/2014/EB.

³⁸² ZEW/440/258/2014/JK.

³⁸³ ZEW/440/307/2014/JF.

³⁸⁴ ZEW/440/341/2014/EM.

zastosowania wobec dyrektora szkoły działania wynikającego z art. 83 ust. 1 ustawy – Karta Nauczyciela w związku z prowadzonym wobec niego postępowaniem przez rzecznika dyscyplinarnego dla nauczycieli). Rzecznik podjął też kontakt z Sądem w O., do którego została skierowana sprawa ww. ucznia. Sprawa jest w toku.

Innym przykładem była sprawa dotycząca występowania przemocy rówieśniczej w Bursie Szkolnej w S.³⁸⁵ Rzecznik zwrócił się do Komendanta Komisarjatu Policji w P. o informacje z przeprowadzonych przez funkcjonariuszy Policji czynności. Rzecznik został powiadomiony, że w placówce doszło do przemocy rówieśniczej. Pokrzywdzony chłopiec przekazał również, że koledzy dokuczają mu od dłuższego czasu, grożą mu i wyśmiewają się z niego. Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do właściwego kuratora oświaty o zbadanie, czy w placówce w odpowiedni sposób zapewnia się bezpieczeństwo wychowankom i czy chłopcy (zarówno sprawcy, jak i poszkodowany) otrzymali właściwą pomoc. O zdarzeniu został również poinformowany Prezydent Miasta P. Sprawa w toku.

Rzecznik Praw Dziecka powziął informację o występowaniu przemocy rówieśniczej w Szkole Podstawowej w P.³⁸⁶ Rzecznik zwrócił się do właściwego kuratora oświaty o zbadanie sprawy. W wyniku podjętych czynności szkoła otrzymała wskazania do dokonania zmian w organizacji procesu wychowawczego z ukierunkowaniem na zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa emocjonalnego i eliminowanie zachowań rówieśniczych społecznie niepożądanych. W planie nadzoru kuratora oświaty w nowym roku szkolnym zaplanowano także temat dotyczący działań wychowawczych i ich skuteczności.

- **prawa do prywatności**

Jedna z takich spraw została zgłoszona przez zaniepokojonego rodzica, którego dziecko uczęszczało na zajęcia szkole na basenie³⁸⁷. Matka chłopca poinformowała Rzecznika, że w regulaminie basenu znalazł się punkt zobowiązujący dzieci do mycia się pod prysznicem bez kąpielówek czy kostiumu kąpielowego. Dodatkowo pracownik szkoły sprawdzał, czy obowiązek ten jest przestrzegany. Prysznice nie były przedzielone ściankami działowymi ani zasłonami. Część rodziców domagała się zmiany regulaminu, jednak dyrekcja szkoły nie uwzględniła ich zdania. Na skutek zgłoszenia Rzecznik podjął interwencję, wnosząc o wyjaśnienia i podjęcie działań przez dyrektora szkoły oraz właściwego kuratora oświaty. W przekazanym piśmie wskazał, że każde dziecko ma prawo do zachowania na basenie intymności, a przyjęte rozwiązania mogą naruszać godność młodego człowieka

---

³⁸⁵ ZEW/440/333/2014/JR.

³⁸⁶ ZEW/440/232/2014/EM.

³⁸⁷ ZSS/441/112/2014/MW.

i jego prawo do prywatności. Na skutek interwencji z regulaminu usunięto przepis naruszający prawa dziecka.

- **naruszania praw dziecka w konfliktach sąsiedzkich**

Przykładem tego typu sprawy była zgłoszona przez matkę dwóch małoletnich synów sytuacja dotycząca agresywnych zachowań sąsiadki³⁸⁸. Kobieta poinformowała, że sąsiadka grozi rodzinie, kilkakrotnie zniszczyła ich drzwi wejściowe do mieszkania. Matka obawiała się nocować z dziećmi w mieszkaniu. Sytuacja w negatywny sposób wpływała na dzieci, które cały czas żyły w napięciu i niepewności. Zgłaszająca wskazała, że sąsiadka kilkakrotnie była hospitalizowana z powodu choroby psychicznej.

Rzecznik wystąpił w tej sprawie do właściwej Komendy Policji o podjęcie natychmiastowych działań i zabezpieczenie dobra małoletnich zamieszkujących w budynku. Zwrócił się również do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej o rozważenie, czy nie zachodzi konieczność wystąpienia do sądu z wnioskiem o wydanie orzeczenia o potrzebie leczenia psychiatrycznego wobec sąsiadki. Z otrzymanej od Policji odpowiedzi wynikało, że funkcjonariusze podejmowali interwencje związane z zachowaniem sąsiadki. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej wskazał, że wielu lokatorów zgłaszało obawy związane groźbami z sąsiadki. Ośrodek po interwencji Rzecznika wystąpił do lekarza psychiatry o wydanie oświadczenia w celu skierowania do sądu wniosku o przymusowe leczenie.

Innym przykładem może być sprawa małoletniej mieszkanki N³⁸⁹. Dziewczynka w liście do Rzecznika poinformowała, że jej sąsiedzi używają w stosunku do niej i rodzeństwa wulgaryzmów, zastraszają ich, niszczą mienie. Konflikt uniemożliwiał dzieciom swobodne poruszanie się po budynku czy podwórzu. Dzieci bały się, że sąsiedzi spalą ich mieszkanie. Z informacji jakie Rzecznik otrzymał od Komendy Policji wynikało, że w ciągu dwóch lat przeprowadzono ok 70 interwencji. Rzecznik kilkakrotnie występował do Policji oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej o podjęcie działań w celu zabezpieczenia dobra małoletnich. Wystąpił również do Burmistrza N. o rozważenie przekwaterowania jednej z rodzin. W związku z interwencją Rzecznika sąsiedzi małoletnich zostali przekwaterowani do innego lokalu.

Konfliktu sąsiedzkiego dotyczyła również sprawa zgłoszona przez matkę małoletnich dzieci, z których jedno cierpiało na epilepsję oraz schorzenia neurologiczne³⁹⁰. Z informacji, jakie przekazała Rzecznikowi wynikało, że sąsiedzi do późnych godzin nocnych bardzo

---

³⁸⁸ ZSS/441/533/2014/MW.

³⁸⁹ ZSS/441/400/2013/MW, ZSS/441/321/2014/MW.

³⁹⁰ ZSS/441/413/2014/MW.

głośno słuchają muzyki, co powoduje u dzieci problemy ze snem i niepokój, a u córki wzmaga objawy choroby. Podejmowane przez Policję interwencje nie przynosiły rezultatu. Na wniosek Rzecznika, skierowany do Ośrodka Pomocy Społecznej, interdyscyplinarny zespół specjalistów z zakresu mediacyjnego rozwiązywania sporów przeprowadził mediację pomiędzy rodzinami, która zakończyła się podpisaniem ugody.

III. SPRAWY SĄDOWE I ADMINISTRACYJNE Z UDZIAŁEM RZECZNIKA PRAW DZIECKA

- **postępowanie przed Sądem Najwyższym**

Rzecznik Praw Dziecka po analizie praktyki orzeczniczej w sprawach związanych z prawidłowym zabezpieczeniem sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej, wystąpił³⁹¹ do Sądu Najwyższego o podjęcie uchwały wyjaśniającej ujawniające się w orzecznictwie sądowym rozbieżności w wykładni przepisów w tym przedmiocie.

Dokonana przez Rzecznika analiza ujawniła rozbieżności w stosowaniu art. 109 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, art. 579² Kodeksu postępowania cywilnego oraz art. 35 ust. 1 i 2 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej³⁹². Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się o udzielenie odpowiedzi, zadając pytanie prawne: *czy sąd opiekuńczy, orzekając o umieszczeniu dziecka w jednej z rodzinnych form pieczy zastępczej, powinien wyznaczyć konkretną rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, czy też może przenieść swoje uprawnienia na rzecz jednostki organizacyjnej pomocy społecznej?*

14 listopada 2014 roku Sąd Najwyższy uchwałą w składzie siedmiu sędziów stwierdził, że Sąd opiekuńczy, orzekając umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej, oznacza konkretną rodzinę zastępczą lub prowadzących rodzinny dom dziecka.

Rzecznik Praw Dziecka działając na prawach przysługujących prokuratorowi, brał udział w 334 postępowaniach sądowych, wśród których – ze względu na charakter spraw – można wyróżnić kilka kategorii:

- **sprawy z zakresu władzy rodzicielskiej**

W 2014 roku Rzecznik wielokrotnie przystępował do toczących się postępowań sądowych związanych z wykonywaniem władzy rodzicielskiej przez rodziców. Działania te znajdują oparcie ustawowe w art. 1 ust. 3 ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka, który stanowi, iż *Rzecznik przy wykonywaniu swoich uprawnień kieruje się dobrem dziecka oraz bierze pod uwagę, że naturalnym środowiskiem jego rozwoju jest rodzina.*

Jedną z najbardziej skomplikowanych spraw wymagających podjęcia przez Rzecznika Praw Dziecka wielopłaszczyznowych działań była interwencja podjęta z urzędu, w związku z samobójczą śmiercią małoletniego Sebastiana w Centrum Interwencji Kryzysowej

---

³⁹¹ ZSR/500/3/2014/MS.

³⁹² tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 135 ze zm.

Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w S. i koniecznością zabezpieczenia sytuacji opiekuńczo-wychowawczej pozostałego rodzeństwa³⁹³. Niezwłocznie po powzięciu informacji o tragicznym zdarzeniu Rzecznik, wraz z powołanym przez niego zespołem, przeprowadził czynności kontrolne w Centrum Interwencji Kryzysowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w S. oraz placówce opiekuńczo-wychowawczej w S. Ponadto dokonano analizy akt spraw opiekuńczych prowadzonych przez sąd oraz akt postępowania przygotowawczego prowadzonego przez prokuraturę.

W trakcie kontroli Rzecznik ustalił, że zarówno dzieciom, jak i ich matce nie została udzielona pomoc i wsparcie psychologiczne po śmierci małoletniego, dlatego psycholog uczestniczący w badaniu sprawy na miejscu niezwłocznie udzielił wsparcia rodzinie. Przeprowadzona w powyższych instytucjach kontrola wykazała szereg nieprawidłowości w postępowaniu, które w ocenie Rzecznika mogły doprowadzić do śmierci chłopca. Z kontroli został sporządzony protokół, w którym Rzecznik wskazał na nieprawidłowości w postępowaniu służb i zarządzających ww. instytucjami. Protokół wraz z wnioskami został skierowany do wszystkich instytucji bezpośrednio związanych ze sprawą oraz organów prowadzących postępowania. Rzecznik dokonał także analizy akt wykonawczych Sądu Rejonowego w R. i w związku z dostrzeżonymi uchybieniami wystąpił do Kuratora Okręgowego Sądu Okręgowego w L. o kontrolę działalności kuratorów, którzy sprawowali nadzór nad matką chłopca.

Z uwagi na stwierdzone nieprawidłowości Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do postępowania toczącego się przed Sądem Rejonowym w S. i złożył apelację od postanowienia ww. Sądu, w której wnosił o uchylenie postanowienia o umieszczeniu pozostałych dzieci Agnieszki K. w rodzinie zastępczej oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej i pozostawienie ich przy matce, otaczając ją pomocą i wsparciem asystenta rodziny, nadzorem kuratora sądowego oraz zobowiązanie matki do podjęcia warsztatów umiejętności rodzicielskich, a także terapii rodzinnej i indywidualnej dla wszystkich członków rodziny. Sąd Okręgowy w S., w całości podzielając stanowisko Rzecznika Praw Dziecka, uwzględnił jego apelację i zmienił postanowienie sądu pierwszej instancji.

Dodatkowo Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Prokuratora Apelacyjnego w B. o nadzór służbowy nad postępowaniem prowadzonym przez Prokuraturę Rejonową w S. dotyczącym samobójczej śmierci małoletniego Sebastiana.

Zgłaszane przez rodziców problemy związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej powiązane są najczęściej z konfliktem pomiędzy rodzicami, którzy nie potrafią się

---

³⁹³ ZSR/410/631/2014/MM.

porozumieć w sprawach dziecka. Jednym z takich przypadków była sprawa ośmioletniego Jakuba J.³⁹⁴ Chłopiec od kilku lat przebywa pod opieką ojca. Jego rodzice od wielu lat pozostawali w konflikcie co do tego, które z nich ma sprawować bezpośrednią pieczę nad synem. Do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęły informacje, że chłopiec wołałby mieszkać z matką. Informacje te pochodziły nie tylko ze strony rodziny macierzystej chłopca, która przesłała szereg listów autorstwa Jakuba, ale także ze strony kuratorów obecnych przy kontaktach chłopca z matką (informacje w tym przedmiocie znalazły się w sprawozdaniach) oraz ze strony pracowników szkoły, do której uczęszcza chłopiec (Jakub miał przyjść do pedagoga szkolnego i opowiedzieć o swojej sytuacji rodzinnej oraz potrzebie mieszkania z matką). Co więcej z informacji przekazywanych przez małoletniego wynikało, że nie jest dobrze traktowany w domu ojca.

Na tej podstawie Rzecznik przystąpił do postępowania toczącego się przed Sądem Rejonowym w G. z wnioskiem o wysłuchanie chłopca na okoliczność ustalenia więzi łączących małoletniego z jego rodzicami, sposobu spędzania wolnego czasu, w tym z rodzicami, zaangażowania rodziców w jego sprawy szkolne i ewentualnie pojawiające się problemy, możliwości szczerego porozmawiania z rodzicami, jego relacji koleżeńskich, uwzględniania jego zdania przez rodziców w decydowaniu o jego sprawach, stosunku do siostry, dziadków, męża matki i bliskich znajomych rodziców, a także zapoznania się ze stanowiskiem dziecka co do jego woli w kwestii unormowania jego sytuacji opiekuńczo-wychowawczej, w tym sposobu kontaktowania się z matką w razie dalszego przebywania pod opieką ojca oraz sposobu kontaktowania się z ojcem w razie zamieszkania wraz z matką. Rzecznik ponadto wniósł, by wysłuchanie przeprowadzić przy udziale biegłego psychologa, który sporządzi opinię na okoliczność stanu rozwoju chłopca, jego zdolności do spostrzegania zdarzeń i ich odtwarzania, a także ewentualnego wpływu osób trzecich na stanowisko małoletniego. Ponadto Rzecznik wniósł o przeprowadzenie dowodu z protokołu wysłuchania małoletniego Jakuba, które odbyło się przed innym sądem w sprawie o wydanie paszportu, w której chłopiec również wyraził swoją wolę co do sposobu uregulowania jego sytuacji. Wnioski Rzecznika zostały uwzględnione.

Równie często zgłaszane były do Rzecznika Praw Dziecka sprawy zawierające wątek molestowania seksualnego małoletniego. Wiele badanych spraw, zwłaszcza rozwodowych, wskazuje, że powoływanie się przez opiekuna pierwszoplanowego na zachowania o charakterze seksualnym wobec dziecka pojawiają się na tle konfliktu okołorozwodowego i mają służyć zdyskredytowaniu drugiego rodzica. Każda sprawa zgłaszana do Rzecznika

---

³⁹⁴ ZSR/410/889/2014/KW.

Praw Dziecka jest wnikliwie badana zarówno przez prawnika, jak i przez psychologa. Nierzadko bowiem zdarzają się przypadki spraw, w których interwencja Rzecznika okazuje się niezbędna z uwagi na fakt, iż dzieci są ofiarami różnych form krzywdzenia ze strony dorosłych.

Przykładowo można wskazać sprawę dotyczącą małoletniej Karoliny N.³⁹⁵, którą zgłosiła jej matka. W grudniu 2004 roku, ze względu na zapalenie płuc, małoletnia przebywała w szpitalu dziecięcym w W. Szpital złożył zawiadomienie do Sądu Rejonowego w W. o sytuacji rodzinnej dziecka i podejrzeniu wykorzystywania seksualnego dziecka. Z opinii psychologicznych wynikało wówczas, że Karolina, mając 3 lata, najprawdopodobniej była ofiarą przemocy seksualnej ze strony swojego ojca. Z tego względu matka i dziecko zostały objęte intensywną terapią dla osób pokrzywdzonych. Równocześnie Sąd Okręgowy w W. orzekł rozwód rodziców Karoliny N., pozbawiając ojca władzy rodzicielskiej nad córką i zakazując mu osobistej styczności z dzieckiem.

Rzecznik Praw Dziecka przyłączył się do postępowania na etapie apelacji. Jednym z kluczowych aspektów wymagających decyzji Sądu Apelacyjnego w W. była kwestia sposobu uregulowania osobistej styczności ojca z czternastoletnią córką. W tym przedmiocie wypowiedzieli się powoływani kilka razy biegli. Psychologiczną opinię prywatną przedstawił także ojciec dziecka, jednak wnioski w niej zawarte rażąco naruszały dobro dziecka. Jednocześnie z uwagi na pojawiające się sprzeczności w zgromadzonym materiale dowodowym, Rzecznik zlecił sporządzenie opinii przez psychologa klinicznego – specjalistę do spraw przemocy wobec dzieci na okoliczność występowania u małoletniej Karoliny N. symptomów dziecka molestowanego seksualnie. Ze względu na dalsze wątpliwości ze strony ojca Rzecznik poparł również wniosek o przeprowadzenie badań i sporządzenie opinii przez biegłych w Instytucie Ekspertyz Sądowych. Sprawa pozostaje w toku.

Innym przypadkiem była sprawa małoletniego Krystiana K.³⁹⁶, którą Rzecznik Praw Dziecka podjął z urzędu. Chłopiec miał doznawać przemocy w rodzinie. W związku z powyższym zostało wszczęte postępowanie w przedmiocie wydania zarządzeń opiekuńczych w trybie art. 109 k.r.o. Ponadto Prokuratura wszczęła postępowanie przygotowawcze przeciwko rodzicom chłopca o czyn z art. 207 § 1 k.k. Sąd w trybie zarządzenia tymczasowego poddał wykonywanie władzy rodzicielskiej stałemu nadzorowi kuratora oraz zobowiązał uczestników do podjęcia współpracy z asystentem rodziny. Rodzice małoletniego podjęli współpracę z wszelkimi instytucjami pomocowymi, co przełożyło się na

---

³⁹⁵ ZSR/440/7/2014/JP.

³⁹⁶ ZSR/440/394/2014/UP.

pozostawienie chłopca w środowisku domowym. Analiza materiału dowodowego dała podstawę do zgłoszenia udziału Rzecznika Praw Dziecka w toczącym się postępowaniu i sformułowania wniosków dowodowych. W ocenie Rzecznika zasadnym było zapoznanie się przez Sąd prowadzący postępowanie opiekuńcze z materiałami postępowania przygotowawczego, co pozwoliłoby na szersze spojrzenie na sytuację opiekuńczo-wychowawczą chłopca i w związku z tym podjęcie adekwatnych środków zabezpieczających dziecko. Obecnie toczy się postępowanie zarówno przed Sądem Rejonowym w P., jak i w Prokuraturze Rejonowej w P.

Kolejnym przykładem może być sprawa ośmioletniej Emilii W.³⁹⁷, którą Rzecznik podjął w związku z informacjami o ograniczeniu matce władzy rodzicielskiej i powierzeniu jej ojcu, mimo że dziewczynka od rozstania rodziców przebywała pod bezpośrednią opieką matki.

W wyniku konfliktu rodziców ojciec dziewczynki wniósł o powierzenie mu władzy rodzicielskiej z ograniczeniem władzy rodzicielskiej matce. W toku postępowania dopuszczony był dowód z opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego, który we wnioskach wskazał, że kompetencje wychowawcze rodziców są porównywalne, niemniej jednak, z uwagi na pracę ojca, który wówczas miał mniejsze możliwości bezpośredniego sprawowania pieczy, większe gwarancje stabilnego wykonywania władzy rodzicielskiej dawała matka. Po roku została sporządzona opinia biegłej psycholog, której wnioski były odmienne. Wskazała ona, że ojciec dziecka wykazuje lepsze gwarancje do sprawowania odpowiedzialnej pieczy na dzieckiem, zarówno biorąc pod uwagę warunki ekonomiczne, jak i predyspozycje psychologiczne.

W związku z wydaniem dwóch sprzecznych opinii Rzecznik zgłosił udział do toczącego się postępowania na etapie postępowania apelacyjnego, wnosząc o przeprowadzenie: dowodu z przesłuchania matki, a także dowodu z uzupełniającej opinii biegłego psychologa, której celem byłoby wskazanie, który z rodziców daje większe gwarancje prawidłowej współpracy z drugim rodzicem w sprawach dotyczących małoletniej córki, zapewnienia swobodnych kontaktów, budowania prawidłowego autorytetu obu rodziców i ich rodzin generacyjnych, czy istnieje ryzyko, że któryś z rodziców będzie dyskredytował drugiego w oczach dziecka, wyjaśnienie, czy w niniejszej sprawie korzyści wynikające ze zmiany miejsca pobytu dziecka przeważają nad konsekwencjami związanymi z zaburzeniem stabilizacji sytuacji dziecka, czy jest możliwe udzielenie takiego wsparcia i pomocy matce, by skorygować zachowania i cechy matki stwierdzone w opinii biegłej

---

³⁹⁷ ZSR/410/1612/2014/KW.

sądowej, a uzasadniające zmianę rodzica odpowiedzialnego za pełne wykonywanie władzy rodzicielskiej nad małoletnią oraz czy ewentualne działania dotychczas podjęte przyniosły efekty. Rzecznik wniósł również o rozważenie konieczności wysłuchania małoletniej w zakresie jej oczekiwań co do sytuacji rodzinnej. Sąd odwoławczy dopuścił dowód z opinii biegłego psychologa i pedagoga, wskazując na konieczność uwzględnienia oczekiwań dziecka co do jego miejsca zamieszkania.

- **sprawy związane z ustaleniem pochodzenia dziecka**

W sprawie małoletniego Szymona D.³⁹⁸ Rzecznik wystąpił z powództwem o zaprzeczenie ojcostwa. Prosząc o interwencję w sprawie, biologiczny ojciec chłopca wskazał, że matka dziecka pozostaje w związku małżeńskim, a zgodnie z przepisami prawa mąż matki dziecka jest domniemanym ojcem małoletniego. Podkreślił, że aktywnie uczestniczył przez pierwsze lata w życiu syna, a matka dziecka w pełni to akceptowała. Wystąpił również do Prokuratury Rejonowej w L. z wnioskiem o wystąpienie przez prokuratora z powództwem o zaprzeczenie ojcostwa. W Prokuraturze Rejonowej w L. zdecydowano o odmowie skierowania powództwa o zaprzeczenie ojcostwa względem małoletniego Szymona.

Rzecznik Praw Dziecka złożył pozew o zaprzeczenie ojcostwa, podnosząc, że uprawnienie małoletniego dziecka i biologicznego ojca do poznania tożsamości biologicznej wywodzi się z wiążących Polskę aktów prawa międzynarodowego, tj. Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności podpisanej w Rzymie w 1950 roku oraz Konwencji ONZ o prawach dziecka z 1989 roku. Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo Rzecznika Praw Dziecka, wskazując, że nie jest ono zasadne. Sąd jednocześnie wskazał, że oddalenie powództwa nie przesądza o tym, że niemożliwe będzie zaprzeczenie ojcostwa przez pełnoletniego już Szymona w przyszłości.

Rzecznik po zapoznaniu się z treścią uzasadnienia wniósł apelację, zaskarżając wyrok Sądu pierwszej instancji w całości. Zarzucił dowolną ocenę materiału dowodowego oraz pominięcie dowodu z badań DNA. Wskazał także, że uwzględnienie powództwa nie jest sprzeczne z szeroko pojętym dobrem dziecka do wychowywania się w niekwestionowanym środowisku rodzinnym. Sprawa pozostaje w toku.

---

³⁹⁸ ZSR/410/298/2014/ER.

- **sprawy o kontakty z dzieckiem**

W tej kategorii spraw niezbędne były działania Rzecznika Praw Dziecka mające na celu pomoc w zagwarantowaniu prawa dziecka do kontaktu z obojgiem rodziców, w tym głównie z rodzicem niesprawującym bezpośrednio pieczy nad dzieckiem. Często pojawiającym się problemem było ograniczanie kontaktów dziecka z rodzicem drugoplanowym i izolacja od niego.

Przykładowo można wskazać sprawę dotyczącą małoletniego Huberta M.³⁹⁹ Zgłaszający ojciec wskazał, że matka chłopca Natalia R., która przebywała wraz z synem w Ośrodku Wsparcia dla Kobiet, utrudniała mu w tym czasie kontakty. Ojciec zarzucał matce, że dopuszcza się zaniedbań wobec chłopca, który miał mieć siniaki, zadrapania i nadpobudliwość psychoruchową. W związku z tym, gdy podczas spotkania z chłopcem spostrzegł u niego dużego siniaka w okolicy oka, zabrał chłopca do siebie. Dokonał również obdukcji, gdzie stwierdzono, że Hubert M. ma stłuczenie powłok czaszki. Od tego czasu chłopiec przebywał u ojca, mimo że obowiązywało postanowienie ustalające miejsce pobytu przy matce.

W tym czasie toczyły się między rodzicami chłopca postępowania zarówno w zakresie tego, komu powierzyć władzę rodzicielską nad chłopcem, jak i na podstawie wniosku ojca o ustalenie kontaktów z chłopcem. Sąd rozstrzygający kwestię kontaktów oddalił wniosek, uznając, że skoro na dzień orzekania o kontaktach ojciec wbrew postanowieniu sądowemu sprawuje bezpośrednią pieczę nad dzieckiem wbrew woli matki, nie może korzystać z ochrony prawnej w zakresie regulacji jego kontaktów z synem. Rzecznik nie zgodził się z wywodem merytorycznym uzasadniającym rozstrzygnięcie i przystąpił do postępowania, wnosząc o uwzględnienie apelacji ojca w zakresie, w jakim zmierza do sądowego ustalenia sposobu utrzymywania kontaktów z małoletnim. W tym momencie ojciec nie sprawował opieki nad chłopcem, ponieważ wykonano postanowienie o odebraniu Huberta M. Rzecznik wskazał przede wszystkim na prawo dziecka do obojga rodziców i bez względu na ocenę zachowania ojca i jego działań, skoro rodzice nie potrafią w tej kwestii dojść do porozumienia, konieczne jest sądowe uregulowanie kontaktów. Postępowanie pozostaje w toku.

Innym przypadkiem była sprawa małoletniej B.⁴⁰⁰ zgłoszona przez jej ojca. Państwo B. są w trakcie sprawy rozwodowej. Małoletnia pozostawała pod opieką matki, a ojciec miał ustalone kontakty. Analiza zgromadzonej dokumentacji wskazywała, że matka utrudniała

---

³⁹⁹ ZSR/410/1611/2014/KW.

⁴⁰⁰ ZSR/410/1090/2014/PP.

kontakty córki z ojcem, przez co nie dochodziło do ich spotkań od ponad roku. Równocześnie silny konflikt wykluczał porozumienie rodziców w kwestiach dotyczących dziecka, a ich działania skutkowały zaburzeniem więzi rodzinnych, w tym przede wszystkim łączących dziecko z ojcem.

Z tego względu zasadne było zobowiązanie rodziców małoletniej do podjęcia wspólnej terapii w zakresie świadomości rodzicielskiej, ich postaw rodzicielskich oraz sposobów komunikowania się w sprawach dziecka. W związku z rozluźnieniem więzi łączących ojca z córką wskazane było także skierowanie ich na terapię odbudowującą relacje na linii ojciec–córka. W związku z powyższym Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do postępowania wnosząc o powyższe. Wnioski Rzecznika zostały przez Sąd uwzględnione w całości.

Innym przypadkiem wymagającym interwencji Rzecznika Praw Dziecka była sprawa rodzeństwa U.⁴⁰¹ Analiza akt sprawy rozwodowej Państwa U., toczącej się przed Sądem Okręgowym w W., wskazywała, że matka małoletnich uniemożliwiała ojcu kontakty z dziećmi, a biegli w wydanej opinii wskazali, że powódka indukuje dzieciom niechęć do ojca oraz przejawia tendencje do manipulowania dziećmi i ich uczuciami, a także angażuje je w konflikt na tle kompetencyjnym z ojcem. Niepokojące informacje na temat sytuacji opiekuńczej małoletnich przekazała Rzecznikowi Praw Dziecka również dyrekcja szkoły, do której uczęszczają małoletnie dzieci stron. Nadto z akt sprawy wynikało również, że wobec Doroty U. toczy się postępowanie przed Sądem Rejonowym w P., gdyż jest oskarżona o popełnienie czynu z art. 207 § 1 k.k. na szkodę małoletnich Justyny i Mateusza U. Zachowania agresywne oraz wulgarny stosunek matki do dzieci przyczynił się do powstawania myśli samobójczych u Mateusza.

W związku z zaistniałym stanem faktycznym Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w toczącym się postępowaniu rozwodowym pomiędzy rodzicami małoletnich, wnosząc o wydanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia na czas trwania postępowania poprzez ustalenie miejsca pobytu małoletnich w każdorazowym miejscu zamieszkania ojca, jak również o zlecenie przeprowadzenia wywiadu kuratora sądowego w miejscu zamieszkania ojca na okoliczność przystosowania warunków mieszkalnych do przejścia opieki ojca nad dziećmi oraz jego aktualnych warunków bytowych.

Mimo zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wskazującego na konieczność natychmiastowego zabezpieczenia sytuacji dzieci, po przeprowadzeniu rozprawy Sąd oddalił wnioski Rzecznika Praw Dziecka. Na powyższe postanowienie

---

⁴⁰¹ ZSR/410/878/2014/AT.

Rzecznik wniósł zażalenie, które do dnia złożenia niniejszej Informacji nie zostało rozpoznane. W dalszej kolejności Rzecznik zwrócił się również o objęcie nadzorem administracyjnym ww. postępowania do prezesa Sądu Apelacyjnego w W. oraz wystąpił do prezesa Sądu Okręgowego w W. na podstawie art. 47 § 4 k.p.c. o zarządzenie rozpoznania sprawy w składzie trzech sędziów zawodowych ze względu na jej precedensowy charakter. Sprawa nadal jest w toku.

Rzecznik Praw Dziecka podjął sprawę małoletniej Katarzyny P. na skutek pisma dziecka doręczonego Rzecznikowi osobiście. W liście małoletnia wskazała, że Sąd pierwszej instancji orzekający rozwód jej rodziców w przedmiocie jej kontaktów z ojcem nie zapoznał się z jej zdaniem. Rzecznik Praw Dziecka niezwłocznie zwrócił się do Sądu Okręgowego w R. z wnioskiem o przedstawienie akt spraw dotyczących sytuacji małoletniej.

Po dokonaniu ich analizy Rzecznik zgłosił udział w postępowaniu o rozwód z wnioskiem o uzupełnienie postępowania dowodowego poprzez wysłuchanie małoletniej Katarzyny P. na okoliczność ustalenia więzi łączących małoletnią z jej rodzicami, jak również zapoznanie się ze stanowiskiem dziecka dotyczącym ustalenia jego woli w kwestii unormowania kontaktów z ojcem.

Na rozprawie Sąd Okręgowy w R. uwzględnił wniosek Rzecznika i wysłuchał małoletnią w obecności psychologa. Po zapoznaniu się ze stanowiskiem dziecka Sąd drugiej instancji ustalił nieograniczone kontakty córki z ojcem w czasie i miejscu zaproponowanym przez małoletnią.

- **sprawy z zakresu pieczy zastępczej**

Rzecznik Praw Dziecka podjął z urzędu sprawę dotyczącą małoletniego rodzeństwa K.⁴⁰² Pozyskane informacje wskazywały na rażące naruszenie obowiązków rodzica zastępczego wobec umieszczonych u niego dzieci. Analiza materiału dowodowego w zakresie funkcjonowania rodziny zastępczej gromadzonego przez Sąd Rejonowy w O. ujawniła, że Sąd przez lata nie podejmował żadnych działań mających na celu ochronę dobra i praw małoletnich. W związku z dostrzeżonymi nieprawidłowościami w działaniu Sądu, Rzecznik wystąpił do rzecznika dyscyplinarnego o podjęcie działań dyscyplinarnych wobec sędziego. Dodatkowo przed tym samym Sądem zawisło postępowanie o rozwiązanie rodziny zastępczej, które będzie przez Rzecznika monitorowane, a dostrzeżenie kolejnych nieprawidłowości będzie stanowiło podstawę do zgłoszenia udziału w toczącym się postępowaniu.

---

⁴⁰² ZSR/440/567/2014/UP.

Rzecznik Praw Dziecka w 2014 roku podjął sprawę rodziny zastępczej Jana i Barbary C.⁴⁰³ Z przekazanych informacji wynikało, że w Sądzie Rejonowym w B. toczy się sprawa przeciwko miastu B o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli w przedmiocie zawarcia umowy na prowadzenie rodzinnego domu dziecka. Zdaniem zgłaszającej wynik rozprawy miał skutkować umieszczeniem dotychczas w rodzinie zastępczej małoletnich dzieci przebywających w placówce opiekuńczo–wychowawczej.

Zaniepokojony sytuacją dzieci Rzecznik niezwłocznie podjął działania wyjaśniające. W tym celu zwrócił się do Sądu Rejonowego w B. z wnioskiem o przedstawienie akt sprawy dotyczącej rodziny zastępczej C. Analiza przedstawionej dokumentacji wskazywała, że informacje przekazywane przez osobę zgłaszającą sprawę znajdują odzwierciedlenie w rzeczywistości. Rodzina zastępcza zapewniała małoletnim zarówno dobre warunki mieszkaniowe, jak i bytowe. Nadto na obecnym etapie postępowania nie było zasadne odebranie dzieci rodzinie zastępczej.

Z tego względu Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w toczącym się postępowaniu o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli. Sąd Rejonowy w B. na wniosek Rzecznika zaliczył do materiału dowodowego pismo z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w B. dotyczące sytuacji opiekuńczej i wychowawczej dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. Sprawa nadal jest w toku. Rzecznik Praw Dziecka monitoruje na bieżąco sytuację opiekuńczo–wychowawczą dzieci.

Rzecznik Praw Dziecka podjął również działania interwencyjne w sprawie rodzeństwa P. i Natalii W.⁴⁰⁴ W tej sprawie toczy się postępowanie o zmianę zarządzeń opiekuńczo–wychowawczych wobec dzieci. Sąd Rejonowy w G. ustanowił opiekuna prawnego dla dzieci i obowiązki te powierzył wyznaczonemu pracownikowi z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w G. W sprawach bieżących sprawowanie pieczy nad małoletnimi Sąd pozostawił rodzinie zastępczej. W związku ze zmianą miejsca zamieszkania rodziny Sąd Rejonowy w G. postanowił udzielić zabezpieczenia i na czas trwania postępowania umieścić małoletnich w innej zawodowej rodzinie zastępczej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego. Rzecznik Praw Dziecka wniósł zażalenie na to postanowienie wraz z wnioskiem o wstrzymanie jego wykonalności. Zarządzeniem Sądu Rejonowego w G. wszczęto z urzędu postępowanie o przymusowe odebranie małoletnich. W związku z tym Rzecznik Praw Dziecka wystąpił z wnioskami o wstrzymanie jego wykonalności oraz niezwłoczne wysłuchanie małoletnich (wcześniej już wniosek w tym zakresie był składany przez Rzecznika) i ustalenie, czy dzieci

---

⁴⁰³ ZSR/413/14/2014/AA.

⁴⁰⁴ ZEW/414/24/2014/JR.

są gotowe do zmiany miejsca pobytu. Sąd Okręgowy w G. wstrzymał wykonanie zaskarżonego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia na czas trwania postępowania do czasu rozpoznania wniesionych zażaleń. Rzecznik Praw Dziecka występował również do Sądu Rejonowego w G. o wydanie zarządzeń opiekuńczych z uwagi na utrudnianie wykonywania pieczy nad małoletnimi przez opiekuna prawnego. Postępowanie jest w toku.

- **sprawy dotyczące przysposobienia**

Do Rzecznika Praw Dziecka została zgłoszona przez małżonków S. sprawa małoletniej Marii J. Małżeństwo podało, że przed Sądem Rejonowym w K. toczy się z ich wniosku, złożonego do Sądu w sierpniu 2012 roku, postępowanie o przysposobienie pełne urodzonej w 2011 roku małoletniej Marii J.⁴⁰⁵. Małżonkowie S. poinformowali, że w 2008 roku adoptowali starszego brata dziewczynki i już wtedy wyrażali gotowość na kolejne ewentualne adopcje dzieci z tej rodziny. Ponadto Państwo S. wskazali, że decyzja o adopcji dziewczynki jest głęboko przemyślana i wiąże się m.in. z rekonstrukcją rodzin biologicznych poprzez zapewnienie rodzeństwu dorastania i wychowywania się w jednej rodzinie.

Weryfikacja dokumentacji wskazywała, że matka małoletniej została pozbawiona władzy rodzicielskiej na mocy prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w K., a dziewczynka przebywała w pieczy zastępczej – w zawodowej rodzinie zastępczej Danuty i Wiesława M. pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego. Po złożeniu wniosku o adopcję małoletniej Marii J. przez małżonków S., do tego samego sądu z datą późniejszą wpłynął drugi wniosek o przysposobienie dziewczynki kierowany przez małżonków Wioletę i Krzysztofa P. Wnioskodawcy nie ukrywali przy tym, że częstsze kontakty z dziewczynką wynikają m.in. z relacji rodzinnej, jaka łączy małżonków P. z osobami prowadzącymi pogotowie rodzinne, z którymi stanowią bliską rodzinę. Z tego też powodu kontakty z dziewczynką były częste, mimo że opiekun prawny dziecka uzyskał wcześniej informację o zainteresowaniu i planowanej adopcji przez małżonków S. W tej kwestii uzasadniony pozostawał wniosek kierowany do sądu o zmianę opiekuna prawnego Marii J. z uwagi na brak obiektywnych i zgodnych z dobrem dziecka działań opiekuna.

Rzecznik Praw Dziecka przyłączył się do postępowania o przysposobienie małoletniej Marii J., wnosząc o oddalenie wniosku małżonków P., podkreślając, że zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, pierwszeństwo w adopcji rodzeństwa biologicznego

---

⁴⁰⁵ ZSR/411/3/2014/KCH.

mają rodzice adopcyjni, którzy adoptowali wcześniej rodzeństwo dziecka. Z uwagi na złożenie wniosku o przywrócenie władzy rodzicielskiej przez matkę małoletniej, Sąd Rejonowy w K. postanowieniem zawiesił postępowanie w sprawie przysposobienia. W chwili obecnej nieprawomocnym orzeczeniem sądu pierwszej instancji wniosek matki o przywrócenie władzy rodzicielskiej został oddalony. Sprawy pozostają w toku.

Interwencji Rzecznika Praw Dziecka wymagały również sprawy dotyczące rozwiązania przysposobienia. Takim przypadkiem była sprawa małoletniego Maksymiliana G.⁴⁰⁶, który został przysposobiony w wieku 7 lat przez męża matki. Małżeństwo matki i ojczyma po 6 latach zostało rozwiązane przez rozwód. W ocenie matki rozwiązanie przysposobienia zaburzyłoby równowagę emocjonalną chłopca oraz spowodowałoby utratę poczucia stabilizacji naruszonej już rozwodem matki i ojczyma. Rzecznik dokonał analizy akt sprawy i zgłosił swój udział w postępowaniu, wnosząc o poddanie badaniu powoda oraz małoletniego pozwanego w celu ustalenia stosunku małoletniego pozwanego do powoda oraz ustalenia istnienia więzi rodzinnych pomiędzy stronami. Sąd dopuścił dowód w postaci wysłuchania małoletniego w obecności biegłego psychologa, poza salą posiedzeń, bez obecności rodziców. Rzecznik uczestniczył w postępowaniu do czasu osiągnięcia przez małoletniego pełnoletniości.

- **sprawy związane z demoralizacją małoletnich**

Do Rzecznika Praw Dziecka zgłaszane były liczne przypadki spraw małoletnich w związku z przejawami ich demoralizacji. Część zgłaszanych spraw dotyczyła takich zachowań nieletnich, które określone zostały ustawą z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich. W szczególności obejmowało to naruszanie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawianie nierządu, włóczęgostwo, udział w grupach przestępczych. W wielu sprawach niewłaściwe zachowania małoletnich związane były z ich trudną sytuacją rodzinną.

Przykładem z tej kategorii może być sprawa, w której do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się Agnieszka C.⁴⁰⁷ sprawującą funkcję rodziny zastępczej dla małoletniej Katarzyny. Wystąpiła z prośbą o pomoc w sprawie zastosowania wobec nieletniej środka tymczasowego w postaci umieszczenia jej w krajowym ośrodku psychiatrii sądowej dla

---

⁴⁰⁶ ZSS/412/20/2014/KT.

⁴⁰⁷ ZSR/413/181/2014/UP.

nioletnich. Rodzic zastępczy wskazywał na wydanie orzeczenia w tym przedmiocie wbrew opinii biegłych lekarzy psychiatrów.

Analiza akt postępowania dała podstawy do zgłoszenia przez Rzecznika Praw Dziecka udziału w toczącym się postępowaniu o czyny karalne i demoralizację. Rzecznik wniósł o zmianę zastosowanego środka tymczasowego poprzez jego uchylenie, bowiem w ocenie Rzecznika decyzja o umieszczeniu nieletniej w krajowym ośrodku psychiatrii sądowej dla nieletnich została wydana wbrew obowiązującym przepisom w tym przedmiocie. Dodatkowo złożył wnioski dowodowe uzasadniające zmianę tego środka. Rzecznik dostrzegając nieprawidłowości w funkcjonowaniu sądu, zwrócił się do prezesa Sądu Apelacyjnego o objęcie sprawy nadzorem administracyjnym.

Sąd nie uwzględnił wniosku Rzecznika o zmianę zastosowanego środka tymczasowego. Rzecznik nie podzielił stanowiska sądu zwartego w uzasadnieniu orzeczenia i złożył zażalenie, wskazując zarówno na naruszenie przepisów prawa materialnego, jak i procesowego. Sprawa jest w toku.

- **sprawy z zakresu zabezpieczenia społecznego**

Szeroką kategorią spraw napływających do Rzecznika Praw Dziecka pozostawały te z zakresu zinstytucjonalizowanych form pomocy pieniężnej i rzeczowej, które miały na celu zagwarantowanie oraz zaspokojenie podstawowych potrzeb rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji pozostających w nich dzieci.

Przykładowo Prezydent Miasta Ł. odmówił Ewie K. ustalenia prawa do jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka uznawszy, że zaświadczenie lekarskie przedłożone przez wnioskodawczynię nie potwierdzało jednoznacznie faktu pozostawania przez nią pod opieką medyczną nie później niż od 10. tygodnia ciąży do dnia porodu⁴⁰⁸. Wnioskodawczyni nie zgodziła się z tym rozstrzygnięciem, twierdząc, że z załączonej dokumentacji medycznej wynika, że w ustawowym terminie zgłosiła się do lekarza ginekologa, który nie potwierdził ciąży jedynie z tego powodu, że u wnioskodawczynie nie wystąpiły oznaki przerwy cyklu menstruacyjnego. Po uchyleniu decyzji przez Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Ł. Prezydent Miasta Ł. ponownie wydał decyzję odmowną.

Na ww. decyzję Rzecznik Praw Dziecka wniósł skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Ł. Sąd podzielił stanowisko Rzecznika Praw Dziecka i uchylił zaskarżoną decyzję.

---

⁴⁰⁸ ZSS/420/30/2014/JZ.

- **sprawy dotyczące ubezpieczeń społecznych**

Rzecznik zgłosił udział w postępowaniu zakończonym wyrokiem Sądu Okręgowego w W. wydanym w sprawie odwołania wniesionego w sprawie odmowy przyznania renty rodzinnej małoletniemu rodzeństwu S. Sąd oddalił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych odmawiającej małoletnim ustalenia prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu. Postępowanie administracyjne oraz sądowo–odwoławcze trwa od lipca 2011 roku. Jedną z przyczyn długotrwałości postępowania były problemy z wyznaczeniem biegłych lekarzy i terminowym sporządzeniem opinii. Obecnie apelacja wniesiona w imieniu małoletnich czeka na rozpoznanie⁴⁰⁹.

- **sprawy dotyczące dziedziczenia ustawowego**

Wobec małoletniej Karoliny K. zostało wszczęte postępowanie egzekucyjne celem wyegzekwowania należności zasądzonych tytułem zwrotu kosztów pogrzebu ojca małoletniej –spadkobierczynie ustawowej⁴¹⁰. Wyrok zasądający został wydany wskutek uznania powództwa przez matkę małoletniej – przedstawicielkę ustawową dziecka.

Rzecznik wniósł skargę o wznowienie postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem. Przyczyną wznowienia był brak należytej reprezentacji dziecka w zawisłej sprawie skutkujący nieważnym uznaniem przez jego matkę powództwa w zakresie zasądzenia zwrotu przez małoletnią spadkobierczynię ustawową kosztów pogrzebu poniesionych przez powódkę.

Wątpliwości Rzecznika w zaskarżonym postępowaniu budziła ocena dowodów zarówno pod względem zasadności roszczenia, jak też jego wysokości. Ze zgromadzonego materiału dowodowego wynikało, że roszczenie jest niezasadne już co do samej podstawy żądania. Powódka, pokrywając koszty pogrzebu brata, wiedziała, że nie jest zobowiązana do ich pokrycia. Co więcej decyzja o pochówku w Polsce została podjęta przez powódkę, mimo że spadkodawca od wielu lat mieszkał za granicą. Zdaniem Rzecznika odpowiedzialność za podjętą decyzję, a co za tym idzie również i koszty, ponosić powinna wyłącznie powódka.

Na skutek wniesienia przez Rzecznika Praw Dziecka skargi o wznowienie postępowania Sąd Rejonowy w K. wznowił postępowanie, które pozostaje w toku.

- **sprawy odszkodowawcze**

Sprawę z tej kategorii do Rzecznika zgłosiła matka chłopca w związku z oddaleniem jego powództwa przeciwko ubezpieczycielowi o zapłatę w związku z doznanymi przez

---

⁴⁰⁹ ZSS/400/2/2014/JZ.

⁴¹⁰ ZSS/441/94/2014/KS.

dziecko obrażeniami w wypadku komunikacyjnym⁴¹¹. Od chwili wypadku małoletni Wojciech M. miał cierpieć na bóle głowy oraz zaniki pamięci.

Z analizy akt sprawy cywilnej oraz postępowania przygotowawczego wynikało, że chłopiec – w chwili wypadku 11-letni – w dużym stopniu przyczynił się do zdarzenia. Sąd dlatego też oddalił powództwo, uznając, że „powód nie wykazał, by pozwany ponosił odpowiedzialność za zaistniałe zdarzenie powodujące szkodę.” Rzecznik nie zgodził się z wywodem merytorycznym uzasadniającym treść rozstrzygnięcia i przystąpił do postępowania, popierając apelację powoda w zakresie zaskarżenia oddalenia powództwa już co do samej zasady roszczenia. Ponadto wniósł o rozpoznanie z urzędu przez sąd drugiej instancji zarzutu naruszenia przez sąd pierwszej instancji przepisów prawa materialnego, tj. art. 415 k.c. poprzez błędne jego zastosowanie w realiach niniejszej sprawy skutkujące oddaleniem powództwa z uwagi na fakt, że nie można było przypisać winy kierującemu, podczas, gdy jego odpowiedzialność opierała się na zasadzie ryzyka. Zarzucił również, że niezastosowano art. 436 § 1 k.c. w zw. z art. 435 § 1 w zw. z art. 362 k.c., mimo że odpowiedzialność kierującego pojazdem kształtowała się na zasadzie ryzyka, a ewentualny wpływ małoletniego Wojciecha M. na zaistniałe zdarzenie powinien być uwzględniony w ramach miarkowania odszkodowania w związku z jego przyczynieniem się do szkody. Rzecznik wniósł o ustalenie stopnia przyczynienia się poszkodowanego do zdarzenia powodującego szkodę, rozpoznanie roszczeń powoda o rentę i zadośćuczynienie oraz rozpoznanie zasadności roszczenia o ustalenie odpowiedzialności pozwanego za szkody mogące wyniknąć na zdrowiu powoda w przyszłości. W uzasadnieniu wskazano, że zachowanie małoletniego nie uwalnia posiadacza pojazdu mechanicznego od odpowiedzialności opartej na zasadzie ryzyka.

Sąd drugiej instancji przychylił się do argumentacji Rzecznika i dopuścił dowód z opinii zespołu biegłych psychiatry, neurologa i psychologa mającej na celu sprecyzowanie, czy i jakiego uszczerbku na zdrowiu doznał małoletni. Po zapoznaniu się z psychiatryczno-psychologiczną opinią sądową Rzecznik wniósł o dopuszczenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłych psychiatry i psychologa, celem wyjaśnienia rozbieżności między sporządzoną przez nich opinią a opinią sądowo-psychiatryczną sporządzoną na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego w zakresie ustalenia, przez jaki czas utrzymywały się konsekwencje wypadku związane z zespołem po wstrząśnieniu mózgu (bóle głowy, zespół amnestyczny) i wysokości procentowego długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, w szczególności poprzez wskazanie, z czego mogą wynikać ewentualne różnice w ustaleniach i czy wnioski opinii

---

⁴¹¹ ZSR/45/18/2014/KW.

uwzględniają rozpoznanie dokonane podczas hospitalizacji dziecka. Wniosek na dzień przedłożenia niniejszej Informacji nie został rozpoznany. Sprawa w toku.

- **sprawy z zakresu prawa międzynarodowego**

W sprawach z zakresu prawa międzynarodowego Rzecznik Praw Dziecka przystępował do postępowań sądowych toczących się na podstawie Konwencji haskiej z dnia 25 października 1980 roku dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę oraz rozporządzenia Rady WE nr 2201/2003 z 27 listopada 2003 roku dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej.

Przykładem interwencji Rzecznika podjętej w oparciu o unormowania zawarte w Konwencji haskiej była sprawa małoletniego Bronka⁴¹². O pomoc do Rzecznika zwróciła się matka chłopca. Kobieta uzyskała rozwód w Meksyku. W wyroku rozwodowym sąd ustalił miejsce pobytu dziecka przy matce oraz określił, w jaki sposób mają przebiegać kontakty ojca z synem, jak również wskazał, że ojciec ma prawo decydować o ważnych sprawach dotyczących chłopca, w tym o miejscu jego pobytu. Jednakże w związku z panującą w Meksyku epidemią wirusa A/H1N1 matka zdecydowała się powrócić z synem do Polski. Ojciec dziecka wszczął postępowanie w trybie Konwencji haskiej, domagając się powrotu dziecka do Meksyku. Sąd Rejonowy w W. wydał postanowienie zgodne z oczekiwaniami ojca. Apelację od orzeczenia złożyła matka małoletniego. Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w postępowaniu apelacyjnym, wnioskując o uchylenie postanowienia nakazującego powrót chłopca do Meksyku i dopuszczenie przez Sąd dowodu z opinii biegłych na okoliczność ustalenia, czy powrót dziecka nie narazi go na szkodę fizyczną lub psychiczną – zgodnie z art. 13 lit. b Konwencji haskiej. Sąd Okręgowy w W. uchylił zaskarżone postanowienie i uwzględnił wniosek Rzecznika w zakresie dopuszczenia dowodu z opinii biegłych.

Po ponownym przeprowadzeniu postępowania dowodowego Sąd Rejonowy w W. wydał postanowienie nakazujące matce wydanie syna i jego powrót do Meksyku. Złożona przez matkę od powyższego postanowienia apelacja została przez Sąd Okręgowy w W. oddalona, co oznacza, że powyższe postanowienie stało się prawomocne. Z uwagi na brak dobrowolnego wydania syna przez matkę Sąd zlecił kuratorowi sądowemu przymusowe odebranie małoletniego.

---

⁴¹² ZSM/471/3/2014/AJ.

Po wyczerpaniu wszystkich środków prawnych i zakończeniu postępowania w trybie Konwencji haskiej matka złożyła skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. Po wstępnym rozpoznaniu skargi Trybunał zdecydował o zastosowaniu środka tymczasowego w postaci zakazu wyjazdu chłopca do ojca do Meksyku do czasu zakończenia postępowania przed Europejskim Trybunałem. Wobec powyższego Sąd Rejonowy w W. uchylił wcześniejsze postanowienie w przedmiocie zlecenia kuratorowi sądowego przymusowego odebrania Bronka. Ostatecznie po wnikliwym rozpoznaniu skargi, Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał, że skarga jest przedwczesna i uchylił środek doraźny w postaci zakazu egzekwowania powrotu chłopca do Meksyku.

Niezależnie do toczącego się postępowania przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka matka wystąpiła do Sądu Rejonowego w W. z nowym wnioskiem o zmianę prawomocnego orzeczenia w przedmiocie wydania małoletniego do Meksyku. W powyższym wniosku matka podniosła, że informacja o konieczności wyjazdu syna do Meksyku wywarła silny i negatywny wpływ na psychiczny i emocjonalny stan chłopca. Po dokonaniu analizy akt nowej sprawy Rzecznik Praw Dziecka, kierując się dobrem małoletniego, zgłosił swój udział w tym postępowaniu. W piśmie skierowanym do Sądu Rzecznik wskazał na konieczność wysłuchania chłopca przez biegłych psychologów, celem ustalenia rodzaju więzi emocjonalnych małoletniego z jego rodzicami oraz oceny zmian emocjonalnych, jakie zaszły u niego od czasu sporządzenia ostatniej opinii. Ponadto w ocenie Rzecznika wszczęcie przez ojca dziecka w Meksyku postępowania w zakresie pozbawienia matki władzy rodzicielskiej jest okolicznością stanowiącą podstawę do zmiany prawomocnego postanowienia.

Sąd Rejonowy w W. uwzględnił wniosek Rzecznika i dopuścił dowód z wysłuchania chłopca. Po zapoznaniu się ze stanowiskiem dziecka, które zdecydowanie odmówiło powrotu do Meksyku, Sąd zmienił postanowienie nakazujące powrót małoletniego pod opiekę ojca. Ponadto Sąd podzielił uwagi Rzecznika, że wydane przez Sąd meksykański orzeczenie w zakresie władzy rodzicielskiej stwarza poważne ryzyko oderwana syna od matki.

Innym przykładem podjętej przez Rzecznika Praw Dziecka interwencji w związku z toczącym się w sądzie postępowaniem o wydanie dziecka na podstawie Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę była sprawa małoletnich Julii i Moniki⁴¹³. Matka małoletnich, z uwagi na stosowaną przez ojca przemoc wobec rodziny, wraz z dziećmi wyjechała z Francji do Polski.

Matka zwróciła się o pomoc do Rzecznika w związku z wydanym przez sąd francuski orzeczeniem, na mocy którego sąd ustalił miejsce pobytu dzieci przy ojcu we Francji. Wobec

---

⁴¹³ ZSM/470/61/2014/AJ.

powyższego ojciec dzieci wystąpił do Sadu Rejonowego w I. z wnioskiem o wszczęcie postępowania o wydanie małoletnich do Francji na podstawie Konwencji haskiej.

Po dokonaniu analizy akt sprawy Rzecznik Praw Dziecka, kierując się dobrem małoletnich, zgłosił udział w przedmiotowym postępowaniu. W ocenie Rzecznika stanowisko dzieci wyrażone podczas wysłuchania jest okolicznością zwalniającą Sąd z obowiązku ich wydania. Monika oraz Julia zdecydowanie wykluczyły możliwość powrotu do Francji. W niniejszym postępowaniu małoletnie zostały osobiście wysłuchane przez sędziego oraz biegłego psychologa, który w wydanej opinii stwierdził, że dziewczynki nie przejawiają zaburzeń procesu spostrzegania, zapamiętywania, przechowywania oraz odtwarzania spostrzeżeń. Ponadto w opinii biegły przedstawił wniosek, z którego wynika, że powrót dzieci do Francji mógłby mieć niekorzystny wpływ na ich psychikę.

Sąd Rejonowy w I. uwzględnił wniosek Rzecznika i odmówił zarządzenia powrotu Julii i Moniki do miejsca zamieszkania ojca we Francji.

Rzecznik Praw Dziecka przystępował także do postępowań toczących się na podstawie Rozporządzenia Rady WE nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 roku dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej. Związane one były najczęściej z wszczętymi postępowaniami w sprawie uznania bądź nieuznania orzeczenia wydanego w innym państwie, ale również z postępowaniami w sprawie przymusowego wykonania orzeczenia wydanego w innym kraju (najczęściej dotyczącym powrotu dziecka do poprzedniego miejsca pobytu).

Jako przykład może posłużyć sprawa małoletniej Elizy T.⁴¹⁴ wywiezionej przez matkę z Brukseli do Polski. Ojciec dziecka wniósł do Sądu Rejonowego w W. wniosek o wydanie małoletniej w trybie Konwencji haskiej, podnosząc, że córka została porwana i wywieziona z Belgii bez jego woli i wiedzy. Sąd Rejonowy oddalił wniosek ojca, opierając swoją decyzję na podstawie opinii biegłych, którzy uznali, że dziecko jest mocno związane z matką i jego powrót do Belgii narazi je na szkodę psychiczną lub fizyczną w rozumieniu art. 13 lit. b Konwencji haskiej.

Po zakończonym postępowaniu przed Sądem w Polsce ojciec dziecka wystąpił do sądu w Brukseli z wnioskiem o powierzenie mu władzy rodzicielskiej i powrót córki do Belgii. Powyższy Sąd, na podstawie Rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 (Bruksela II bis), wydał orzeczenie ustalające miejsce pobytu dziecka przy ojcu oraz nakazał powrót małoletniej do Brukseli. Ponadto sąd ustalił, że rodzice będą wspólnie sprawować władzę

---

⁴¹⁴ ZSM/471/11/2014/AJ.

rodzicielską, natomiast po powrocie do Belgii zakazano matce opuszczania terytorium kraju wraz z córką. Z uwagi na odmowę ze strony matki wydania Elizy ojciec wystąpił do Sądu Rejonowego w W. z wnioskiem o przymusowe odebranie córki.

Rzecznik Praw Dziecka poinformował matkę o możliwości wszczęcia przed polskim Sądem nowego postępowania ustalającego miejsce pobytu córki w sposób odmienny niż nastąpiło to w postanowieniu sądu belgijskiego. Matka dziecka, zgodnie ze wskazówkami Rzecznika, wystąpiła do Sądu Rejonowego w W. z wnioskiem o zmianę postanowienia sądu zagranicznego. Dodatkowo wniosła o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych na okoliczność stanu emocjonalnego córki.

Rzecznik Praw Dziecka zgłosił swój udział w postępowaniu z wniosku matki o zmianę wyroku w Brukseli poprzez ustalenie miejsca pobytu dziecka przy niej. Zdaniem Rzecznika obecny stan zdrowia dziewczynki uniemożliwia powrót małoletniej do Belgii pod opiekę ojca. W ocenie psychologa i psychiatry u Elizy rozpoznano zaburzenia stresowe pourazowe oraz objawy lękowe w postaci lęku separacyjnego. W ocenie biegłych podłożem tych zaburzeń była reakcja dziecka na wiadomość o konieczności rozłąki z matką i nagłej zmiany miejsca zamieszkania. Rzecznik wskazał, że opinia biegłych stanowi okoliczność, która z uwagi na dobro dziecka, jest podstawą do zmiany postanowienia sądu belgijskiego w przedmiocie ustalenia miejsca pobytu dziecka. Ponadto w oparciu o art. 8 Rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 „miejscem zwykłego zamieszkania” Elizy jest Polska. Małoletnia mieszka tu bowiem od 2010 roku, jest silnie związana z najbliższą rodziną, tj. matką i babcią, uczęszcza do przedszkola i jest pod stałą opieką psychologa i psychiatry.

Po rozpoznaniu wniosku Rzecznika Praw Dziecka Sąd Rejonowy w W. zawiesił postępowanie w przedmiocie przymusowego odebrania małoletniej od matki do czasu prawomocnego zakończenia postępowania w powyższej sprawie. Postępowanie jest w toku.

IV. DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA

Rzecznik Praw Dziecka przeprowadził **194** badania spraw na miejscu. Objęto nimi:

- Klub Malucha,
- formy pieczy zastępczej,
- młodzieżowy ośrodek socjoterapii,
- specjalne ośrodki wychowawcze,
- samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej,
- miejskie centrum interwencji kryzysowej,
- wypoczynek dzieci i młodzieży.

1. KONTROLA PRZEPROWADZONA W KLUBIE MALUCHA W W.

Rzecznik Praw Dziecka przeprowadził czynności kontrolne w Klubie Malucha po otrzymaniu informacji o możliwym stosowaniu przemocy wobec dziecka, czego konsekwencją mogły być jego niepokojące zachowania (uderzanie się w głowę w sytuacjach stresowych, reagowanie płaczem na widok koordynatora Klubu)⁴¹⁵. Skarżąca zgłaszała też częste zmiany opiekunek oraz brak właściwej współpracy z rodzicami. Kontrola potwierdziła częste zmiany opiekunów (w ciągu 3 lat dziećmi opiekowało się 16 osób), co wpływało niekorzystnie na poczucie bezpieczeństwa u dzieci. Nie wszystkie osoby zatrudnione do opieki posiadały odpowiednie do tego kwalifikacje. Z uwagi na to, że dziecko, którego dotyczyło zgłoszenie, w trakcie prowadzenia czynności kontrolnych nie uczęszczało do wskazanego miejsca opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz z uwagi na wolę zgłaszającej co do zachowania anonimowości, nie było możliwe potwierdzenie stosowania przemocy wobec dziecka. Klub działał na podstawie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej i nie musiał spełniać wymogów określonych w ustawie o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3. Klub Malucha zakończył swoje funkcjonowanie z datą określoną w przepisach przejściowych ww. ustawy.

2. KONTROLE W FORMACH PIECZY ZASTĘPCZEJ

- 1) Zawodowa rodzina zastępcza państwa W.
- 2) Dom Dziecka w S.
- 3) Centrum Wsparcia Dziecka i Rodziny w P.
- 4) Centrum Administracyjne Obsługi Placówek Opiekuńczo–Wychowawczych w K.

---

⁴¹⁵ ZEW/520/29/2014/EB.

- 5) Zespół Placówek Opiekuńczo–Wychowawczych w K.
- 6) Dom Dziecka w W.
- 7) Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza w L.
- 8) Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza typu rodzinnego w L.
- 9) Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza w L.
- 10) Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza w L.
- 11) Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza w G.
- 12) Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza w G.
- 13) Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza w G.
- 14) Dom Dziecka w W.

Niepokojącym i niestety dość często występującym problemem, o którym informowali badających wychowankowie pieczy zastępczej, była występująca tam przemoc zarówno fizyczna, jak i psychiczna. Wskazywały na to między innymi anonimowe ankiety oraz rozmowy z dziećmi przeprowadzane przez psychologa z Biura Rzecznika Praw Dziecka, zawsze uczestniczącego w czynnościach kontrolnych. Co gorsza – takie zachowania prezentowały nie tylko dzieci wobec siebie, ale także opiekunowie wobec wychowanków. W dwóch przypadkach sprawę znęcania się nad wychowankami badała prokuratura.

Wyniki przeprowadzonych kontroli wskazywały także na częste przypadki niezapewnienia wychowankom dostępu do odpowiedniej pomocy psychologiczno–pedagogicznej, w szczególności dotyczyło to braku właściwej pracy specjalistów z dzieckiem lub braku odpowiednich specjalistów świadczących pomoc psychologiczno–pedagogiczną, dostosowaną do potrzeb wychowanków. Skutkowało to pojawianiem się trudnych sytuacji na terenie placówek, takich jak: przemoc, kradzieże, spożywanie alkoholu czy substancji psychoaktywnych. Pracownicy placówek opiekuńczo–wychowawczych często nie przeprowadzali diagnozy negatywnych zjawisk i nie podejmowali w odpowiednim czasie działań prewencyjnych, mających na celu skuteczne eliminowanie niepożądanych zachowań.

Kolejną nieprawidłowością odnotowaną w kontrolowanych formach pieczy zastępczej był brak jasnych i zrozumiałych regulaminów kar i nagród. Sprawiało to, że dzieci czuły się niesprawiedliwie nagradzane lub karane, a stosowane wobec nich metody wychowawcze nie służyły procesowi ich wychowywania, a jedynie wzmagaly wewnętrzny bunt. Zdarzało się również, że stosowane kary naruszały godność dzieci oraz ich prawa.

Częstym problemem, który potwierdziły kontrole, było utrudnianie dzieciom kontaktów z rodziną biologiczną i osobami bliskimi (m.in. także w sytuacjach, gdy zakaz kontaktów z rodzicami czy innymi bliskimi traktowano jako jedną z kar za ich niewłaściwe

zachowanie). Kontrolujący każdorazowo uświadamiali opiekunom, że taki sposób postępowania wobec podopiecznych narusza prawa dzieci do utrzymywania bliskich więzi z rodziną.

Ujawnione podczas czynności kontrolnych nieprawidłowości świadczyły również o braku właściwego nadzoru nad pracą placówek ze strony ich dyrektorów, organów prowadzących, wojewodów, a w przypadku rodzin zastępczych – koordynatorów pieczy zastępczej. Informacja z zaleceniami pokontrolnymi trafiała do właściwych organów w celu ich realizacji.

3. KONTROLE W FORMACH PIECZY ZASTĘPCZEJ, W KTÓRYCH PRZEBYWAŁY DZIECI W WIEKU OD 0 DO 6 LAT

Badając formy pieczy zastępczej, Rzecznik Praw Dziecka w sposób szczególnie skoncentrował się na zdiagnozowaniu sytuacji opiekuńczo-wychowawczej oraz prawnej dzieci w wieku 0–6 lat przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, o których mowa w art. 229 ust. 1–3 i 7 ww. ustawy, do 1 stycznia 2016 roku mogą być umieszczane tylko dzieci powyżej 7. roku życia, a w przypadku placówek, które powstały po wejściu w życie ww. ustawy – dzieci powyżej 10. roku życia.

W okresie od 7 lipca do 3 września 2014 roku z upoważnienia Rzecznika Praw Dziecka przeprowadzono badanie stanu przestrzegania praw dziecka w 32 losowo wybranych placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie całej Polski, w których przebywały dzieci w wieku 0–6 lat. W skontrolowanych placówkach w okresie badania przebywało łącznie 783 dzieci, z czego jedynie 242 dzieci, tj. 31% miało uregulowaną sytuację prawną. Po dokonaniu diagnozy sytuacji dzieci w wieku 0–6 lat przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej, Rzecznik Praw Dziecka w 541 przypadkach z urzędu podjął sprawy małoletnich wymagających uregulowania sytuacji prawnej oraz opiekuńczo-wychowawczej. W pozostałych 52 przypadkach Rzecznik dostrzegł potrzebę uregulowania sytuacji prawnej dzieci powyżej 6. roku życia. Ponadto Rzecznik Praw Dziecka biorąc pod uwagę w szczególności wiek dzieci oraz możliwość ich przysposobienia, zgłosił udział na prawach przysługujących prokuratorowi do 25 postępowań toczących się przed sądami rodzinnymi.

Analiza prowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka spraw wskazała na problem przedłużających się postępowań sądowych, których celem było uregulowanie sytuacji prawnej dzieci bądź ich powrót do rodziny biologicznej. Rzecznik zaobserwował, że sądy rodzinne, pomimo braku woli zmiany postaw rodziców, zwlekają z uregulowaniem sytuacji prawnej dzieci – dając szansę jedynie rodzicom i zmniejszając szanse dzieciom na

przysposobienie, a tym samym na znalezienie kochającej rodziny. Zdaniem Rzecznika ograniczenie władzy rodzicielskiej, poprzez umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej, powinno być dla rodziców na tyle silnym bodźcem, aby niezwłocznie podjęli starania w kierunku zmiany swoich postaw i sytuacji życiowej.

Wnioski z przeprowadzonego badania zostaną przedstawione Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministrowi Sprawiedliwości.

Badanie przeprowadzono w następujących placówkach:

- 1) Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza w K.
- 2) Dom Dziecka dla Małych Dzieci w Ł.
- 3) Dom Dziecka dla Małych Dzieci w Ł.
- 4) Dom Dziecka dla Małych Dzieci w Ł.
- 5) Dom Małych Dzieci w J.
- 6) Dom Dziecka w J.
- 7) Dom Małego Dziecka w W.
- 8) Dom Dziecka w R.
- 9) Centrum Opiekuńczo–Wychowawcze Pomocy Dziecku i Rodzinie, Zespół Opiekuńczo–Wychowawczy w S.
- 10) Dom Dziecka w P.
- 11) Dom Dziecka w W.
- 12) Dom Małego Dziecka w W.
- 13) Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza w B.
- 14) Centrum Administracyjne Regionalnych Placówek Instytucjonalnej Pieczy Zastępczej w G. – Interwencyjny Ośrodek Preadopcyjny.
- 15) Centrum Administracyjne Regionalnych Placówek Instytucjonalnej Pieczy Zastępczej w G. – Regionalna Placówka Opiekuńczo–Terapeutyczna nr 1.
- 16) Centrum Administracyjne Regionalnych Placówek Instytucjonalnej Pieczy Zastępczej w G. – Regionalna Placówka Opiekuńczo–Terapeutyczna nr 2.
- 17) Dom Dziecka w S.
- 18) Dom Dziecka w W.
- 19) Dom Dzieci w W.
- 20) Zespół Placówek Opiekuńczo–Wychowawczych Placówka nr 1 w W.
- 21) Zespół Placówek Opiekuńczo–Wychowawczych Placówka nr 2 w W.
- 22) Zespół Placówek Opiekuńczo–Wychowawczych Placówka nr 3 w W.
- 23) Zespół Placówek Opiekuńczo–Wychowawczych Placówka nr 4 w W.

- 24) Zespół Placówek Opiekuńczo–Wychowawczych Placówka nr 5 w W.
- 25) Centrum Pomocy Dziecku i Poradnictwa Rodzinnego – Placówka Interwencyjna w G.
- 26) Centrum Pomocy Dziecku i Poradnictwa Rodzinnego – Placówka Socjalizacyjna w G.
- 27) Zespół Placówek Opiekuńczo–Wychowawczych w B.
- 28) Zespół Placówek Opiekuńczo–Wychowawczych w B.
- 29) Specjalistyczna Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza w K.
- 30) Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza w T.
- 31) Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza w W.
- 32) Dom Małych Dzieci w C.

4. KONTROLA W MŁODZIEŻOWYM OŚRODKU SOCJOTERAPII W Z.

Powodem podjęcia przez Rzecznika Praw Dziecka czynności kontrolnych w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii w Z. były niepokojące informacje przekazane przez wychowanków Ośrodka oraz osoby dorosłe⁴¹⁶. Zgłaszane problemy dotyczyły stosowania przemocy wobec podopiecznych ze strony wychowawców oraz rówieśników.

Przeprowadzona kontrola potwierdziła stosowanie nieodpowiednich kar oraz niedostateczną pracę z zakresu profilaktyki uzależnień. Ponadto zwrócono uwagę na konieczność pogłębienia diagnozy występowania w Ośrodku zjawiska przemocy psychicznej i fizycznej oraz podjęcia odpowiednich działań eliminujących niewłaściwe zachowania. Badanie wykazało także brak dostosowania uregulowań funkcjonujących w Ośrodku do aktualnie obowiązujących przepisów prawa w tym zakresie. Rzecznik Praw Dziecka przekazał uwagi i wnioski wskazujące na konieczność podjęcia określonych działań w celu eliminacji nieprawidłowości.

Ponadto, z uwagi na występujące problemy, wskazano na konieczność zwiększenia czasu pracy psychologa i innych specjalistów w celu zapewnienia dzieciom skuteczniejszej pomocy. Dyrektor poinformował o zatrudnieniu nowego specjalisty do pracy z dziećmi oraz realizacji zaleceń wskazanych w informacji pokontrolnej.

---

⁴¹⁶ ZEW/520/36/2014/JR.

5. KONTROLE W SPECJALNYCH OŚRODKACH WYCHOWAWCZYCH

Celem kontroli było zbadanie stanu przestrzegania praw dziecka w specjalnych ośrodkach wychowawczych, w szczególności sytuacji opiekuńczo–wychowawczej przebywających tam dzieci oraz warunków ich pobytu.

Kontrole przeprowadzono w następujących ośrodkach:

- 1) Specjalnym Ośrodkiem Wychowawczym w K.
- 2) Specjalnym Ośrodkiem Wychowawczym w M.
- 3) Specjalnym Ośrodkiem Wychowawczym w P.
- 4) Specjalnym Ośrodkiem Wychowawczym w Z.

Powodem podjęcia czynności kontrolnych w Specjalnym Ośrodku Wychowawczym w K. oraz Specjalnym Ośrodku Wychowawczym w Z. były przekazane Rzecznikowi informacje o sprawowaniu niewłaściwej opieki i nieprzestrzeganiu praw dziecka⁴¹⁷, w tym stosowaniu przemocy psychicznej i fizycznej w stosunku do wychowanków⁴¹⁸.

Kontrole przeprowadzone w specjalnych ośrodkach wychowawczych wykazały, że ośrodki te nie funkcjonują zgodnie z przepisami określającymi zasady działania tego typu placówek. W wielu przypadkach do ośrodków zostały przyjęte dzieci z naruszeniem prawa. Ponadto dokumentacja ośrodków nie potwierdzała udzielania pomocy psychologiczno–pedagogicznej, a także wskazywała na brak działań profilaktycznych, pomimo dużych potrzeb w tym zakresie. Wśród stwierdzonych nieprawidłowości należy wskazać także niezapewnienie wychowankom bezpieczeństwa, przekroczenie liczebności grup wychowawczych oraz brak odpowiedniej liczby wychowawców. W każdym przypadku Rzecznik Praw Dziecka kierował do skontrolowanych placówek wnioski i uwagi w celu zapewnienia bezpiecznych warunków pobytu i przestrzegania praw małoletnich.

W związku z ujawnionymi nieprawidłowościami w zakresie funkcjonowania i umiejscowienia w systemie oświaty specjalnych ośrodków wychowawczych, Rzecznik Praw Dziecka brał udział w spotkaniach konsultacyjno–informacyjnych dotyczących powyższych problemów, na których przedstawił wnioski z przeprowadzonych kontroli oraz postulaty w zakresie poprawy sytuacji w ośrodkach. Narada odbyła się przy udziale Ministra Edukacji Narodowej, przedstawicieli Ministra Pracy i Polityki Społecznej, kuratorów oświaty oraz przedstawicieli urzędów wojewódzkich i powiatów.

---

⁴¹⁷ ZEW/520/34/2014/ZA, ZEW/520/35/2014/ZA.

⁴¹⁸ ZEW/520/31/2014/JK, ZEW.43.12.2015.ZA.

6. KONTROLA SAMODZIELNEGO PUBLICZNEGO ZAKŁADU OPIEKI ZDROWOTNEJ – WOJEWÓDZKIEGO SZPITALA DLA NERWOWO I PSYCHICZNIE CHORYCH W L.

Celem podjętych działań było zbadanie stanu przestrzegania praw dziecka oraz warunków pobytu dzieci w Szpitalu w związku ze zgłoszeniem Rzecznikowi występowania tam przemocy rówieśniczej oraz niewłaściwego traktowania podopiecznych przez pracowników zakładu opieki zdrowotnej⁴¹⁹.

Czynności kontrolne ujawniły szereg nieprawidłowości wskazujących na potrzebę przeprowadzenia diagnozy występowania zjawiska przemocy fizycznej, psychicznej i seksualnej oraz podjęcia skutecznych działań w celu jej eliminacji. Rzecznik wskazał, że zdarzenia z użyciem przemocy powinny być sygnałem do opracowania indywidualnego planu postępowania z pacjentem, aby w przyszłości nie dochodziło do podobnych zachowań. Za niedopuszczalne Rzecznik uznał stosowanie przemocy przez pracowników Szpitala oraz brak właściwej reakcji na pojawiającą się przemoc seksualną. Podkreślił także konieczność zapewnienia dzieciom bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w celu prawidłowego przebiegu procesu terapeutyczno–lecniczego oraz edukacyjnego i opiekuńczo–wychowawczego, a także zorganizowania dodatkowych zajęć terapeutycznych i sportowych. Rzecznik zwrócił również uwagę na prawo każdego dziecka do kontaktu z rodziną (chyba, że sąd postanowił inaczej), a także konieczność dostosowania jakości i ilości pożywienia do potrzeb wychowanków.

O stwierdzonych nieprawidłowościach Rzecznik Praw Dziecka poinformował: Dyrektora Szpitala, Rzecznika Praw Pacjenta, Prokuraturę oraz Sąd Rodzinny. Sprawa jest w toku.

7. KONTROLA W MIEJSKIM CENTRUM INTERWENCJI KRYZYSOWEJ W S.

7 stycznia 2014 roku w Miejskim Centrum Interwencji Kryzysowej w S. doszło do samobójczej śmierci 16–letniego Sebastiana. Po tym tragicznym zdarzeniu Rzecznik Praw Dziecka podjął natychmiastową decyzję o zbadaniu na miejscu okoliczności śmierci dziecka oraz sytuacji opiekuńczo–wychowawczej rodzeństwa chłopca⁴²⁰.

W toku badania sprawy ustalono, że liczba zatrudnionych pracowników w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w S. i podległym mu Miejskim Centrum Interwencji Kryzysowej nie była dostosowana do potrzeb i zadań, jakie im powierzono. Asystent rodziny

---

⁴¹⁹ ZEW/520/42/2014/ZA.

⁴²⁰ GAB/521/1/2014/BS.

opiekujący się rodziną zmarłego chłopca miał pod opieką 18 rodzin i – jak twierdził – nie był w stanie objąć ich należytych wsparciem. Z analizy dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną Sebastiana prowadzonej przez asystenta rodziny wynikało, że asystent rodziny nie w pełni realizował swoje zadania określone w art. 15 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W toku badania dokonano również wglądu w dokumentację wewnętrzną Miejskiego Centrum Interwencji Kryzysowej. Z zapisów regulaminu Centrum wynikało, że działa w nim Zespół Terapeutyczno–Wspomagający. Dokonano zatem weryfikacji zatrudnienia w Ośrodku. Wśród specjalistów zatrudnionych w Centrum nie było terapeuty i pedagoga, a więc ww. Zespół nie mógł w pełni wykonywać powierzonych mu zadań. Jego praca nie miała także odzwierciedlenia w dokumentacji prowadzonej przez Miejskie Centrum Interwencji Kryzysowej. Z przedstawionej zespołowi badającemu informacji wynikało, że pomoc dla rodzin przebywających w Miejskim Centrum Interwencji Kryzysowej ograniczała się tylko do zapewnienia im okresowego pobytu w hostelu oraz ewentualnego wsparcia finansowego. Należy zaznaczyć, że Miejskie Centrum Interwencji Kryzysowej było zobowiązane do realizacji wszystkich zadań wymienionych w regulaminie jego funkcjonowania. Szczególnie ważna w sytuacjach kryzysowych powinna być właśnie odpowiednio zorganizowana pomoc psychologiczna, której zabrakło w przypadku rodziny zmarłego dziecka. Powyższa pomoc powinna być udzielana nie tylko dorosłym członkom rodziny, ale także dzieciom. Rzecznik Praw Dziecka uznał, że powinno się przeprowadzać diagnozę sytuacji dzieci przebywających w Miejskim Centrum Interwencji Kryzysowej i niezwłocznie udzielać im wsparcia psychologicznego oraz specjalistycznej pomocy terapeutycznej.

Wyniki przeprowadzonego przez Rzecznika Praw Dziecka badania wykazały, że Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej i Miejskie Centrum Interwencji Kryzysowej nie w pełni wypełniały swoje zadania. Analizie i weryfikacji powinien zatem zostać poddany system nadzoru w obu instytucjach, tak aby gwarantował rzetelną realizację zadań powierzonych pracownikom.

W ocenie Rzecznika Praw Dziecka zdarzenie z 7 stycznia 2014 roku pokazało, jak brzemienne w skutkach mogą być działania służb, które nie badają skuteczności podejmowanych przez siebie działań i nie współpracują ze sobą dla dobra rodziny, której pomagają. Zarzut braku współpracy dotyczył zarówno Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i podległego mu Miejskiego Centrum Interwencji Kryzysowej, jak i Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Sądu Rodzinnego oraz służb kuratorskich.

Po zakończeniu badania opracowane wnioski i uwagi zostały przekazane dyrektorowi Miejskiego Centrum Pomocy Społecznej oraz kierownikom podległych mu jednostek, a także dyrektorowi placówki opiekuńczo–wychowawczej w S., do której miał trafić chłopiec.

Rzecznik Praw Dziecka nadal monitoruje funkcjonowanie placówki opiekuńczo–wychowawczej w S.

Informacje o wynikach kontroli zostały przekazane również do sądu, prokuratury i organu prowadzącego.

8. KONTROLE MIEJSC WYPOCZYNKU DZIECI

Corocznie Rzecznik Praw Dziecka prowadzi kontrole miejsc wypoczynku dzieci, celem zbadania stopnia zapewnienia im bezpiecznych i higienicznych warunków wypoczynku letniego oraz stanu przestrzegania ich praw.

Podczas wakacji letnich skontrolowano następujące miejsca wypoczynku dzieci i młodzieży:

- 1) Ośrodek Wypoczynkowy BAZYLAK w R., obóz sportowo–rekreacyjny,
- 2) Ośrodek Wypoczynkowy KOMAND w P., obóz sportowy,
- 3) Dom Wypoczynkowy IRENA w R., kolonie letnie,
- 4) Hotel CALIFORNIA w R., obóz dziennikarski,
- 5) Ośrodek Wypoczynkowo–Kolonijny KALINA w P., kolonie letnie,
- 6) Ośrodek Wczasowo–Kolonijny MEWA w N., kolonie letnie,
- 7) Ośrodek Wypoczynkowy ADRIA w R., kolonie letnie,
- 8) Ośrodek Rehabilitacyjno–Wypoczynkowy MIRA MAR w P., kolonie letnie,
- 9) Ośrodek Wypoczynkowy ROZALIA w R., kolonie letnie,
- 10) Ośrodek Wypoczynkowy SŁOWIŃSKA PERŁA w R., kolonie letnie,
- 11) Ośrodek Wypoczynkowy ALBATROS w R., kolonie letnie,
- 12) Ośrodek Kolonijno–Wczasowy „Skaut” w U., kolonie letnie,
- 13) Ośrodek Wypoczynkowy DORKA w U., kolonie letnie,
- 14) Pensjonat IRENKA w U., kolonie letnie,
- 15) Stanica Harcerska Hufca ZHP Sławno „Leśna Polana” w J., obóz harcerski,
- 16) Ośrodek Wypoczynkowo–Kolonijny „BRYZA MORSKA” w J., kolonie letnie,
- 17) Ośrodek Wypoczynkowo–Kolonijny GRYFIA w J., kolonie letnie,
- 18) Ośrodek Wypoczynkowy BAŁTYCKIE MARZENIE w Ł., kolonie letnie,
- 19) Ośrodek Kolonijno–Wczasowy SŁONECZKO w Ł., kolonie letnie,
- 20) Ośrodek Wypoczynkowo–Kolonijny „Marysieńka” w J., kolonie letnie,

- 21) Ośrodek Szkoleniowo–Wypoczynkowy „Rzemieślnik” w S., kolonie letnie,
- 22) Centrum Medyczne Budynek Szkoły w K., obóz odchudzający,
- 23) Ośrodek Wypoczynkowy „Marysieńka” w L., kolonie letnie,
- 24) Dom Wczasów Dziecięcych GREEN–REST w D., kolonie letnie,
- 25) Ośrodek Konferencyjno–Szkoleniowy „Radość” w S., kolonie letnie,
- 26) Ośrodek Konferencyjno–Szkoleniowy „Radość” w S., obóz turystyczno–rekreacyjny,
- 27) Ośrodek Wypoczynkowy HALNY w S., kolonie szkoleniowo–krajoznawcze,
- 28) Ośrodek Wypoczynkowy „Wodomierzanka” w K., kolonie letnie,
- 29) Pensjonat BOROWIK w J., obóz,
- 30) Pensjonat BOROWIK w J., obóz sportowo–językowy,
- 31) Dom Wczasów Dziecięcych w S., obóz taneczno–rekreacyjny,
- 32) Dom Wczasów Dziecięcych w S., obóz rekreacyjny,
- 33) Dom Wczasów Dziecięcych w S., obóz sportowy,
- 34) Ośrodek Wypoczynkowy „Sowia Grapa” w W., obóz letni,
- 35) Pensjonat ŻŁOTY POTOK w K., kolonie edukacyjne,
- 36) Pensjonat ŻŁOTY POTOK w K., wypoczynek letni,
- 37) Dom Wczasowy ARCHITEKTON w K., kolonie letnie,
- 38) Ośrodek Wypoczynkowy „Skarbnik” w K., kolonie letnie,
- 39) Ośrodek Wypoczynkowy „Skarbnik” w K., obóz sportowy,
- 40) Pensjonat ŻŁOTY POTOK w K., kolonie artystyczne,
- 41) Dom Wypoczynkowy „Admirał” w K., kolonie letnie,
- 42) Ośrodek Kolonijny REDA w K., kolonie letnie,
- 43) Ośrodek Wypoczynkowy „Rzemieślnik” w P., kolonie letnie,
- 44) Ośrodek Wypoczynkowy „Maria” w L., kolonie letnie,
- 45) Ośrodek Wypoczynkowy „Warszawianka” w W., kolonie letnie,
- 46) Ośrodek Wypoczynkowy „Weronika” w P., kolonie,
- 47) Kolonie letnie w B.,
- 48) Górski Ośrodek Wypoczynkowy „Stasinda” w B., obóz tematyczny,
- 49) Dom Wczasowy PAWEŁ w P., kolonie letnie,
- 50) Ośrodek Wypoczynkowy LIMBA w P., kolonie letnie,
- 51) Ośrodek Wypoczynkowy „Danusia” w R., kolonie letnie,
- 52) Pensjonat „U Małgorzaty” w P., kolonie letnie,
- 53) Dom Wczasowy ŁOWICZANKA w R., kolonie letnie,

- 54) Ośrodek Usług Hotelarsko–Gastronomicznych WERONIKA w P., obóz sportowo–językowy,
- 55) Willa WIESIA w R., kolonia letnia,
- 56) Dom Murzasichle w M., obóz psycho–edukacyjny,
- 57) Dom Wypoczynkowy BENIA w R., kolonie letnie,
- 58) Centrum Turystyczno–Sportowe w N., obóz sportowy,
- 59) Ośrodek Wypoczynkowy „Wisła” w L., kolonie letnie.
- 60) Centrum Konferencji i Rekreacji GEOVITA w J., obóz treningowo–wypoczynkowy,
- 61) Ośrodek Wypoczynkowy „Jaś” w S., kolonia letnia,
- 62) Ośrodek Wypoczynkowy „Rzemieślnik” w S., obóz wypoczynkowy MDP,
- 63) Centrum Turystyczno–Sportowe w N., obóz sportowy,
- 64) Centrum Turystyczno–Sportowe w N., obóz pływacki,
- 65) Ośrodek Rekolekcyjno–Wypoczynkowy Caritas Diecezji Świdnickiej w J., kolonie letnie,
- 66) Baza Obozowa Hufca Czerwonak w S., obóz harcerski,
- 67) Centrum Rehabilitacji Rolników Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego „Granit” w S., turnus rehabilitacyjny,
- 68) Ośrodek Wypoczynkowy „Zielona Gospoda” w S., kolonie letnie.
- 69) Rajski Dom” w K., warsztaty artystyczne.
- 70) Dom Wczasów Dziecięcych w D., obóz sportowo–wypoczynkowy,
- 71) Fundacja „Krzyżowa” dla Porozumienia Europejskiego w G., letni kurs gitary,
- 72) Ośrodek Wypoczynkowy „Admirał” w K., wycieczka,
- 73) Rezydencja „Markus” w P., kolonie letnie,
- 74) Ośrodek Wypoczynkowy „Wodomierzanka” w K., rekolekcje,
- 75) Kolonie letnie w K,
- 76) Półkolonie letnie w K,
- 77) Obóz szkoleniowo–wypoczynkowy w D,
- 78) Kolonie letnie w G,
- 79) Villa Laguna w K., obóz rekreacyjno–sportowy,
- 80) Ośrodek Wczasowy „Haryzma” w N., kolonie letnie,
- 81) Ośrodek Wczasowy „Haryzma” w N., obóz sportowy,
- 82) Baza Obozowa teren WAK w R., obóz stały pod namiotami,
- 83) Ośrodek „Rewal” w D., obóz sportowy,

- 84) Ośrodek „Mors” w M., kolonie „Wakacje z Bogiem”,
- 85) Baza Obozowa letnia w P., obóz wypoczynkowy,
- 86) Ośrodek Wypoczynkowy „Magda” Pustkowo w R., kolonie letnie,
- 87) Ośrodek Wypoczynkowy „Omega” w D., kolonie letnie,
- 88) WDW Rogowo w R., międzynarodowy obóz młodzieżowy,
- 89) Ośrodek Wczasowy KORAL w U., kolonie letnie,
- 90) Młodzieżowy Ośrodek Szkolno–Wychowawczy w R., kolonie „Wakacje z Bogiem”,
- 91) Młodzieżowy Ośrodek Szkolno–Wychowawczy w R., wczaso–rekolekcje.
- 92) Ośrodek „Neptun” w S., obóz językowy,
- 93) Kolonie sportowo–rekreacyjne w U.,
- 94) Ośrodek Kolonijno–Wypoczynkowy „Stoltur” w N., obóz sportowy,
- 95) Ośrodek „Złota Rybka” w D., kolonie letnie,
- 96) Ośrodek Wypoczynkowy „Krystyna” w P., kolonie letnie,
- 97) Ośrodek Wypoczynkowy „Krystyna” w P., wypoczynek letni dla dzieci z placówki opiekuńczo–wychowawczej,
- 98) Ośrodek Rehabilitacyjno–Wypoczynkowy SEDYKA w D., kolonie letnie,
- 99) Obóz sportowo–wypoczynkowy w U.,
- 100) Kolonie letnie w K.,
- 101) Ośrodek Rehabilitacyjno–Wypoczynkowy „Świt” w G., kolonie letnie,
- 102) Ośrodek „Neptun” w S., obóz artystyczno–rekreacyjny,
- 103) Ośrodek Kolonijno–Wczasowy STOLTUR w N., obóz sportowy.

Analiza wyników przeprowadzonych czynności kontrolnych, wskazała że:

- organizatorzy wypoczynku letniego to głównie biura podróży i usług turystycznych (30%), organizacje pozarządowe (25%), kluby sportowe (14%), parafie (7%) oraz inne podmioty (24%),
- wypoczynek letni to przede wszystkim kolonie – było ich 86 (63%), różnego rodzaju obozy: rekreacyjne, sportowe, językowe, tematyczne, odchudzające – 43 (32%) oraz inne formy wypoczynku – 7 (5%),
- w 5 miejscach kontrolujący stwierdzili brak zaświadczenia o zgłoszeniu wypoczynku do Kuratorium Oświaty, co w skali wszystkich kontrolowanych miejsc wypoczynku stanowi 3,68%,

- we wszystkich miejscach wycieczki zatrudniona była odpowiednia liczba wychowawców (zgodnie z rozporządzeniem⁴²¹ w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wycieczki dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania) w stosunku do liczby uczestników,
- w 10 miejscach wycieczki (7,35%) dodatkowo zaktywizowano 20 wolontariuszy,
- wszystkie obiekty posiadały aktualną dokumentację dotyczącą spełniania wymogów bezpieczeństwa oraz ochrony przeciwpożarowej,
- na tablicach ogłoszeń znajdowały się instrukcje i regulaminy dotyczące m.in. udzielania pierwszej pomocy, postępowania w razie pożaru, telefony alarmowe, regulaminy korzystania z basenu, hali sportowej, poruszania się po drogach, w górach, przejazdu i zachowania w autobusie,
- w większości organizatorzy wycieczki w formie kolonii lub obozu opracowywali także regulamin kolonisty lub uczestnika kolonii, z którym zapoznawał się i który podpisywał każdy uczestnik. Z regulaminem tym przed wyjazdem zapoznawany był także rodzic dziecka uczestniczącego w wycieczce,
- w skontrolowanych miejscach zaistniało 18 zdarzeń, w których szkodę poniosło 19 dzieci (co stanowi 13,2% wszystkich skontrolowanych miejsc wycieczki oraz 0,25% dzieci uczestniczących w wycieczce) – we wszystkich przypadkach udzielono pomocy medycznej,
- nie we wszystkich miejscach, gdzie doszło do zdarzenia wymagającego udzielenia dziecku pomocy medycznej sporządzano dokumentację powypadkową,
- w 10 miejscach wycieczki (7,35%) odnotowano przypadki agresji rówieśniczej, fizycznej i słownej. Kierownicy wycieczki oświadczyli, że na bieżąco sprawują nadzór nad bezpieczeństwem uczestników oraz nad przestrzeganiem praw dziecka,
- w 41,91% miejsc kontrolowanego wycieczki kierownicy i wychowawcy nie znali znowelizowanych przepisów zawartych w ustawie o systemie oświaty i nie mieli informacji z Krajowego Rejestru Karnego lub odpowiedniego oświadczenia,
- wszyscy uczestnicy wycieczki (7 386 osób) posiadali karty kwalifikacyjne,

---

⁴²¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 stycznia 1997 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wycieczki dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania (Dz.U. z 1997 r. nr 12, poz. 67).

- jedynie 127 dzieci (1,71%) spośród wszystkich uczestników to dzieci z niepełnosprawnością. Wśród uczestniczących w wypoczynku dzieci nie było dzieci z niepełnosprawnością ruchową,
- zdecydowanie poprawiła się opieka medyczna gwarantowana uczestnikom podczas wypoczynku. Pielęgniarki nie tylko zatrudniane były przez organizatorów wypoczynku, ale także przez właścicieli ośrodków wypoczynkowych,
- w celu zagwarantowania bezpieczeństwa dzieciom wypoczywającym nad wodą, właściciele większych obiektów wypoczynkowych nad morzem zatrudniali także ratowników.

Informację o wynikach kontroli wypoczynku letniego w 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka przekazał Ministrowi Edukacji Narodowej⁴²².

---

⁴²² ZEW/520/67/2014/JK.

V. WSPÓŁPRACA Z ORGANAMI WŁADZY ORAZ INSTYTUCJAMI PAŃSTWOWYMI

W 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka podejmował współpracę z organami władzy państwowej poprzez:

- **uczestnictwo w pracach międzyresortowego Zespołu ds. Zwalczenia i Zapobiegania Handlowi Ludźmi, powołanego Zarządzeniem nr 23 Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 marca 2004 roku – jako instytucja zaproszona do udziału**

Do zadań Zespołu należy ocena realizacji Krajowego Planu Działań przeciwko Handlowi Ludźmi, proponowanie oraz opiniowanie podejmowanych działań zmierzających do skutecznego zwalczenia i zapobiegania handlowi ludźmi, współpraca z organami administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie zwalczenia i zapobiegania handlowi ludźmi⁴²³. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele: ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, ministra sprawiedliwości, ministra właściwego do spraw zagranicznych, ministra właściwego do spraw zdrowia, ministra właściwego do spraw wewnętrznych, Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców, Komendanta Głównego Policji, Komendanta Głównego Straży Granicznej, a także zaproszonych instytucji i organizacji: Rzecznika Praw Dziecka, Rzecznika Praw Obywatelskich, Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Prokuratora Generalnego, Głównego Inspektoratu Pracy oraz organizacji pozarządowych zajmujących się problematyką handlu ludźmi (Fundacji Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu „La Strada”, Caritas Polska, Fundacji Dzieci Niczyje, Fundacji ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych, Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć oraz Stowarzyszenia Po-MOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej).

---

⁴²³ ZSR/001/1/2014/AT.

- **udział w naradach konsultacyjno-informacyjnych na temat problemów związanych z funkcjonowaniem specjalnych ośrodków wychowawczych w systemie oświaty**

W spotkaniach udział brali: Minister Edukacji Narodowej, przedstawiciele Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, przedstawiciele powiatów będących organami prowadzącymi dla tych placówek, a także kuratorzy oświaty⁴²⁴.

- **udział w pracach Okrągłego Stołu do Spraw Osób Niepełnosprawnych**

Z inicjatywy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej 30 kwietnia 2014 roku rozpoczęły się prace Okrągłego Stołu do Spraw Osób Niepełnosprawnych. Biorą w nich udział przedstawiciele rządu, instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych. W ramach ww. Okrągłego Stołu funkcjonują cztery zespoły do spraw: kompleksowego wsparcia rodzin z niepełnosprawnym dzieckiem, dorosłych osób niepełnosprawnych, orzecznictwa oraz rehabilitacji i zdrowia.

- **udział w pracach powołanego przez Rzecznika Praw Dziecka Zespołu roboczego ds. regulacji nadawania filmom oznaczenia kategorii wiekowej**

W skład Zespołu weszli przedstawiciele: Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej. Jego zadaniem było opracowanie projektu ustawy regulującej nadawanie oznaczenia kategorii wiekowej filmom wyświetlanym w kinach oraz dystrybuowanym na nośnikach. Efektem prac zespołu było opracowanie nowej ustawy o zasadach kwalifikacji i oznaczania filmów w celu ochrony małoletnich przed szkodliwymi treściami oraz o zmianie innych ustaw⁴²⁵.

- **udział w pracach powołanego przez Rzecznika Praw Dziecka Zespołu do spraw standaryzacji pobytu dzieci w pieczy zastępczej w zakresie opieki i wychowania**

Zespół⁴²⁶, w skład którego weszli przedstawiciele Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, urzędu wojewódzkiego, środowisk naukowych, organizacji pozarządowych, placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz pracownicy Biura Rzecznika Praw Dziecka powołany został w celu podniesienia jakości pracy wychowawczej oraz ustalenia zasad i standardów pobytu dzieci w pieczy zastępczej. Wypracowane standardy zostaną

---

⁴²⁴ ZEW/071/19/2014/ZA.

⁴²⁵ ZSS/001/1/2014/JZ.

⁴²⁶ Zarządzenie nr 30 z dnia 5 listopada 2014 roku w sprawie powołania przy Rzeczniku Praw Dziecka Zespołu do spraw standaryzacji pobytu dzieci w pieczy zastępczej w zakresie opieki i wychowania.

zarekomendowane Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej do wprowadzenia w formie rozporządzenia

- **udział w pracach powołanego przez Rzecznika Praw Dziecka Zespołu do spraw standaryzacji pobytu dzieci w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii w zakresie edukacji, opieki i wychowania**

W skład Zespołu⁴²⁷ weszli m.in. przedstawiciele Ministerstwa Edukacji Narodowej, świata nauki, dyrektorzy młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii oraz pracownicy Bura Rzecznika Praw Dziecka. Zadaniem zespołu będzie stworzenie jednolitych standardów pobytu dzieci w MOS-ach i MOW-ach. Wypracowane standardy zostaną zarekomendowane Ministrowi Edukacji Narodowej do wprowadzenia w formie rozporządzenia.

- **współdziałanie z Rzecznikiem Praw Pacjenta**

Współpraca ta jest systematyczna i dotyczy spraw indywidualnych małoletnich pacjentów i ich prawa do zdrowia. Realizowana jest zasada wzajemnego przekazywania między biurami Rzeczników informacji o zagrożeniach i nieprawidłowościach w placówkach ochrony zdrowia. Rzecznicy wspólnie opracowali i przyjęli Kartę Praw Dziecka–Pacjenta (Załącznik nr 16) oraz podjęli działania w celu jej upowszechnienia. Karta nie tworzy nowych praw, lecz w sposób zrozumiały przedstawia najważniejsze przepisy z ustawy o prawach pacjenta w kontekście postanowień Konwencji o prawach dziecka. W sposób zwięzły i przystępny dla dzieci przedstawia najważniejsze prawa najmłodszych pacjentów.

- **współdziałanie z Rzecznikiem Praw Obywatelskich**

Współpraca ta odbywa się w sposób ciągły i dotyczy w szczególności bieżącego przekazywania – zgodnie z zakresem kompetencji – spraw indywidualnych obywateli oraz wzajemnego informowania się o podejmowanych czynnościach w sprawach prowadzonych przez oba urzędy. W ramach współdziałania Ombudsmeni uczestniczą w różnych przedsięwzięciach mających na celu ocenę i poprawę stanu przestrzegania praw człowieka w Polsce. Rzecznik Praw Dziecka, w ramach współpracy z Rzecznikiem Praw Obywatelskich w zakresie zapewnienia podmiotom dyskryminowanym odpowiednich środków ochrony, przekazywał informacje o zgłaszanych sprawach dotyczących naruszenia zasady równego traktowania w poszczególnych obszarach praw dziecka. Ponadto Rzecznik Praw Dziecka

---

⁴²⁷ Zarządzenie nr 32 z dnia 5 listopada 2014 roku w sprawie powołania przy Rzeczniku Praw Dziecka Zespołu do spraw standaryzacji pobytu dzieci w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii w zakresie edukacji, opieki i wychowania.

kierował wnioski do Rzecznika Praw Obywatelskich o wniesienie skargi konstytucyjnej do Trybunału Konstytucyjnego⁴²⁸.

- **współpracę z Ministrem Spraw Zagranicznych przy działaniach podejmowanych w ramach „Sieci Ekspertów Grupy Wyszehradzkiej – Bałkany Zachodnie w dziedzinie rządów prawa i praw podstawowych”**

Rzecznik Praw Dziecka wspólnie z Ministrem Spraw Zagranicznych zaprosili do Polski przedstawicieli instytucji zajmujących się ochroną praw dziecka z państw Grupy Wyszehradzkiej oraz Bałkanów Zachodnich i Turcji. Zadaniem Sieci Ekspertów Grupy Wyszehradzkiej jest wspieranie procesu integracji europejskiej państw bałkańskich poprzez doradztwo i wymianę doświadczeń w dziedzinie rządów prawa i praw podstawowych⁴²⁹.

- **współpracę z Pełnomocnikiem Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka**

Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w pracach międzyresortowego Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka odpowiedzialnego za wypracowanie strategii implementacji wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

- **współpracę z Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**

W ramach współpracy przekazywane były informacje dotyczące najistotniejszych problemów związanych ze spożywaniem alkoholu przez małoletnich lub ich środowisko rodzinne.

- **współpracę z Ministrem Spraw Zagranicznych w zakresie opracowania wkładu do raportu tzw. common core document⁴³⁰**

---

⁴²⁸ ZSS/500/23/2014/MW.

⁴²⁹ ZSM/071/2/2014/AJ.

⁴³⁰ ZSM/071/2/2014/AJ.

Rzecznik Praw Dziecka brał udział w konsultacjach następujących projektów aktów prawnych:

- 1) projektu ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa⁴³¹,
- 2) projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych ustaw innych ustaw⁴³²,
- 3) projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz ustawy o systemie informacji oświatowej⁴³³,
- 4) projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy⁴³⁴,
- 5) projektu założeń do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw⁴³⁵,
- 6) projektu założeń do projektu ustawy o monitoringu wizyjnym⁴³⁶,
- 7) projektu założeń do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry oraz niektórych innych ustaw⁴³⁷,
- 8) projektu rozporządzenia Ministra Gospodarki zmieniającego rozporządzenie w sprawie zasadniczych wymagań dla zabawek⁴³⁸,
- 9) projektu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży⁴³⁹,
- 10) projektu rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie udzielania gminom dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie zadań w zakresie wychowania przedszkolnego⁴⁴⁰,

---

⁴³¹ ZSS/500/33/2013/JZ.

⁴³² ZEW/023/11/2014/JF.

⁴³³ ZEW/023/3/2014/ESn.

⁴³⁴ GAB/070/17/2014/BS.

⁴³⁵ ZSR/023/3/2014/AT.

⁴³⁶ ZSS/023/1/2014/JZ.

⁴³⁷ ZSS/023/3/2014/JZ.

⁴³⁸ ZSS/023/4/2014/JZ.

⁴³⁹ ZEW/071/11/2014/MP.

⁴⁴⁰ ZEW/071/22/2014/MP.

- 11) projektu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie przechodzenia ucznia z jednego typu publicznej szkoły do innego typu publicznej szkoły⁴⁴¹,
- 12) projektu rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki⁴⁴²,
- 13) projektu rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Ministra Edukacji i Sportu z dnia 29 stycznia 2002 r w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad⁴⁴³,
- 14) projektu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji⁴⁴⁴,
- 15) projektu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków, jakie muszą spełnić organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży, a także zasad jego organizowania i nadzorowania⁴⁴⁵,
- 16) projektu uchwały Rady Ministrów w sprawie rządowego programu na lata 2014–2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła”⁴⁴⁶,
- 17) projektu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach⁴⁴⁷,
- 18) projektu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i trybu przyjmowania do publicznych przedszkoli, szkół i placówek osób niebędących obywatelami polskimi oraz obywateli polskich, którzy pobierali naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, a także organizacji dodatkowej nauki języka polskiego, dodatkowych zajęć wyrównawczych i nauki języka i kultury kraju pochodzenia⁴⁴⁸,

---

⁴⁴¹ ZEW/023/8/2014/AM.

⁴⁴² ZEW/023/9/2014/AM.

⁴⁴³ ZEW/023/13/2014/AM.

⁴⁴⁴ ZEW/023/14/2014/AM.

⁴⁴⁵ ZEW/023/12/2014/JK.

⁴⁴⁶ ZEW/023/5/2014/ESn.

⁴⁴⁷ ZEW/023/1/2014/ESn.

⁴⁴⁸ ZEW.420.4.2014.ES.

- 19) projektu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej zmieniającego rozporządzenie w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych⁴⁴⁹,
- 20) projektu uzasadnienia wniosku o udzielenie zgody na ratyfikację Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych (25 października 2007 roku, Lanzarote)⁴⁵⁰,
- 21) projektu uzasadnienia wniosku o udzielenie zgody na ratyfikację Konwencji Rady Europy o cyberprzestępczości oraz Protokołu dodatkowego dotyczącego penalizacji czynów o charakterze rasistowskim, ksenofobicznym popełnionych przy użyciu systemów komputerowych⁴⁵¹.

Współpraca Rzecznika Praw Dziecka w 2014 roku z Parlamentem Rzeczypospolitej Polskiej dotyczyła w szczególności:

- **udziału w pracach nad projektem ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw**

W trakcie prac na ustawą uwzględniono wnioski Rzecznika dotyczące:

- dodania przepisu o konieczności wysłuchania dziecka z uwzględnieniem jego wieku i stopnia dojrzałości,
- konieczności udziału rodziców biologicznych w posiedzeniach zespołów do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej,
- umożliwienia wspólnego przebywania małoletnich rodziców z ich dziećmi w instytucjonalnej pieczy zastępczej,
- zmiany zmniejszającej liczbę podopiecznych asystentów rodziny (z 20 na 15) i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (z 30 na 15),
- wyposażenia wojewodów oraz innych jednostek samorządu terytorialnego w kompetencje kontrolne w zakresie wykonywania obowiązków wynikających z ustawy,
- wprowadzenia dodatkowego wymagania dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz do prowadzenia rodzinnego domu dziecka, którzy będą musieli przedstawić opinię psychologa o posiadaniu predyspozycji i motywacji co

---

⁴⁴⁹ ZEW/023/4/2014/JF.

⁴⁵⁰ ZSM/023/1/2014/AJ.

⁴⁵¹ ZSM/023/2/2014/AJ.

do podjęcia się ww. funkcji. Ponadto osoby wpisane do rejestru osób zakwalifikowanych i sprawujących rodzinną pieczę zastępczą będą zobowiązane przedstawiać co dwa lata nie tylko zaświadczenia od lekarza o stanie zdrowia, ale także opinię psychologiczną analogiczną jak przy ubieganiu się o pełnienie tych funkcji,

- dodania przepisów o obowiązku odpowiednich organów do składania w określonym czasie (maksymalnie do 18 miesięcy) wniosków do sądu o wszczęcie z urzędu postępowania opiekuńczego, celem uregulowania sytuacji prawnej dziecka przebywającego w pieczy zastępczej, a tym samym dążenie do ustabilizowania jego sytuacji życiowej,
- uchylecia przepisów, zgodnie z którymi dochody dzieci przebywających w pieczy zastępczej zaliczane były na poczet świadczeń na pokrycie kosztów utrzymania dziecka należnych rodzinie zastępczej lub innemu podmiotowi realizującemu pieczę zastępczą,
- zmiany w przepisach dotyczących placówek wsparcia dziennego, które zagwarantowałyby dalsze istnienie placówek tego typu przy jednoczesnym zabezpieczeniu odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa dzieciom korzystającym z ich usług,
- zmiany w przepisach w zakresie właściwego zabezpieczenia interesów dzieci umieszczonych w zakładach opiekuńczo–lecniczych, opiekuńczo–pielęgniacyjnych, itp.

- **udziału w pracach nad projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy w zakresie nowelizacji przepisów art. 58 i 107 ww. Kodeksu**

Projekt nowelizacji przepisów został przez Rzecznika Praw Dziecka przedłożony dwóm senackim Komisjom – Sprawiedliwości i Praw Człowieka oraz Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej⁴⁵². Został on opracowany przez działającą przy Rzeczniku Praw Dziecka Komisję Kodyfikacyjną Prawa Rodzinnego. Zaproponowana nowelizacja zakłada zagwarantowanie dzieciom realizacji ich prawa do wychowania przez oboje rodziców. Propozycja zmierza do zmiany obowiązującego przepisu, który zakłada automatyzm ograniczania władzy rodzicielskiej jednego z rodziców w sytuacji, gdy po rozstaniu nie doszli oni do porozumienia co do sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem. Ponadto projekt przewiduje zdjęcie z sądu obowiązku rozstrzygania

---

⁴⁵² ZSR/500/12/2014/AT.

o kontaktach z dziećmi, gdy są one utrzymywane bezkonfliktowo. Wówczas, na zgodny wniosek stron, sąd pozostawi rodzicom dziecka swobodę w kształtowaniu tych kontaktów.

- **ustanowienia dnia 20 listopada Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka**

Rzecznik Praw Dziecka w związku z przypadającą 25. rocznicą uchwalenia Konwencji o prawach dziecka wystąpił z inicjatywą szczególnego uhonorowania wkładu Polski w jej uchwalenie. Inicjatywę podjęła Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka oraz poparła Komisja Polityki Społecznej i Rodziny Sejmu RP. Sejm na 79. posiedzeniu uchwalił 20 listopada Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka.

- **przeciwdziałania otyłości i nadwadze wśród dzieci i młodzieży oraz promowania zdrowego stylu życia**

Współpraca obejmowała udział w pracach Parlamentarnego Zespołu ds. Przeciwdziałania Otyłości, udział w pracach Podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia w zakresie wprowadzenia zmian w ustawie o bezpieczeństwie żywności i żywienia zmierzających do rozszerzenia katalogu miejsc pobytu dzieci, w których będzie obowiązywał zakaz sprzedaży i podawania środków spożywczych zawierających dużą zawartość soli, cukrów i tłuszczów⁴⁵³. Nowelizacja ww. ustawy wprowadziła konieczność przestrzegania w placówkach systemu oświaty norm żywieniowych, przez co zrealizowano zgłaszane od wielu lat postulaty Rzecznika.

- **wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży, promocji zdrowia, kultury fizycznej i działań edukacyjnych dla młodego pokolenia**

Współpraca obejmowała uczestnictwo w pracach Parlamentarnego Zespołu ds. Dzieci – jako instytucja zaproszona do udziału.

- **edukacji dzieci z niepełnosprawnością w kontekście postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych**

Współpraca obejmowała udział w posiedzeniach Parlamentarnego Zespołu ds. Osób Niepełnosprawnych.

Ponadto Rzecznik Praw Dziecka w 2014 roku uczestniczył w posiedzeniach następujących Komisji Parlamentarnych:

---

⁴⁵³ ZEW/500/25/2014/EB.

- Podkomisji stałej ds. kształcenia zawodowego i Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży w temacie: Szkolnictwo zawodowe – dwa lata wdrażania reformy, podsumowanie i wnioski;
- Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży w sprawie wsparcia polskiej oświaty z funduszy europejskich w nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2014–2020;
- Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży w sprawie wyników kontroli, efektów kształcenia w szkołach publicznych i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych;
- Podkomisji stałej ds. jakości kształcenia i wychowania Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży w sprawie przebiegu i wyników egzaminów zewnętrznych oraz planowanych zmian w systemie egzaminów zewnętrznych;
- Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej w sprawie rozpatrzenia i zaopiniowania dla komisji Finansów Publicznych rządowego projektu ustawy budżetowej na rok 2015 w zakresie oświata i wychowanie oraz edukacyjna opieka wychowawcza;
- Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej w sprawie rozpatrzenia informacji ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania o stanie przygotowań organów prowadzących do objęcia obowiązkiem szkolnym dzieci sześciolletnich;
- Podkomisji stałej ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi w sprawie obowiązków organizatorów wypoczynku letniego dzieci i młodzieży wynikających z aktualnego stanu prawnego oraz informacja na temat środków finansowych zaplanowanych na organizację wypoczynku letniego dzieci i młodzieży w 2014 roku oraz innych form wsparcia tego wypoczynku;
- Podkomisji stałej ds. jakości kształcenia i wychowania w sprawie rozpatrzenia pilnego rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw. Projekt dotyczy poprawy warunków realizacji konstytucyjnego prawa do nauki oraz obowiązku zapewnienia przez władze publiczne obywatelom powszechnego i równego dostępu do wykształcenia przez zwiększenie dostępności podręczników dla uczniów;
- Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży, Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki oraz Zdrowia w sprawie rozpatrzenia informacji Najwyższej Izby Kontroli o wynikach

- kontroli wychowania fizycznego i sportu w szkołach publicznych i niepublicznych;
- Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży, Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej oraz Komisji Zdrowia – wspólnie w sprawie rozpatrzenia projektu ustawy o zmianie ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia;
  - Komisji Polityki Społecznej i Rodziny w sprawie rozpatrzenia sprawozdania Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 roku o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2013 roku;
  - Podkomisji stałej ds. młodzieży w sprawie rozpatrzenia informacji Najwyższej Izby Kontroli o wynikach kontroli pn. „Profilaktyka narkomanii w szkołach”;
  - Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży w przedmiocie rozpatrzenia Informacji Najwyższej Izby Kontroli o wynikach kontroli przeciwdziałania zjawiskom patologii wśród dzieci i młodzieży szkolnej oraz rozpatrzenia informacji Ministra Edukacji Narodowej na temat ewaluacji efektów programu rządowego „Bezpieczna i przyjazna szkoła”;
  - Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży w sprawie rozpatrzenia informacji Ministra Edukacji Narodowej o kształceniu i doskonaleniu zawodowego nauczycieli w aspekcie dostosowania oferty szkoleniowej do potrzeb systemu edukacji;
  - Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży w sprawie nowelizacji ustawy o systemie oświaty dotyczącej m.in. możliwości zatrudnienia w szkole podstawowej asystenta nauczyciela prowadzącego zajęcia w klasach I–III oraz asystenta wychowawcy świetlicy, uregulowania zasad funkcjonowania świetlicy w szkołach podstawowych i gimnazjach, zmian odnośnie odroczenia obowiązku szkolnego dzieci 6–letnich;
  - Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży w przedmiocie rozpatrzenia informacji Ministra Edukacji Narodowej o stanie przygotowań organów prowadzących do objęcia obowiązkiem szkolnym dzieci sześciolletnich;
  - Podkomisji stałej ds. zdrowia publicznego. Celem posiedzenia było zgromadzenie informacji na temat oddziaływania e–papierosów na zdrowie człowieka w kontekście zakazu sprzedaży e–papierosów małoletnim;
  - połączonych Senackich Komisji Ustawodawczej oraz Rodziny Polityki Senioralnej i Społecznej. Podczas posiedzenia przeprowadzono dyskusję w zakresie zaproponowanego przez Rzecznika Praw Dziecka projektu zmiany ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy;

- połączonych Senackich komisji Nauki, Edukacji i Sportu, Praw Człowieka, Praworządności i Petycji, a także Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej oraz Ustawodawczej. Posiedzenie dotyczyło zaproponowanego przez Rzecznika Praw Dziecka projektu nowelizacji ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Prace nad projektem poszerzono o przyjęcie przepisów zmierzających do ujednoczenia składu sądu orzekającego o sprawach opiekuńczych;
- Komisji Polityki Społecznej i Rodziny w sprawie rozpatrzenia poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw;
- Komisji Polityki Społecznej i Rodziny w sprawie rozpatrzenia sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres od 1 stycznia 2013 roku do 31 grudnia 2013 roku;
- Komisji Polityki Społecznej i Rodziny w sprawie informacji Rady Ministrów z realizacji w roku 2013 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Połączonych Senackich Komisji: Ustawodawczej, Nauki, Edukacji i Sportu, Praw Człowieka, Praworządności i Petycji, a także Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej w sprawie rozpatrzenia senackiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy w zakresie nowelizacji przepisów art. 58 i 107 ww. Kodeksu;
- połączonych Senackich Komisji Ustawodawczej oraz Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej w sprawie rozpatrzenia projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy w zakresie nowelizacji art. 99 ww. ustawy.

VI. WSPÓLPRACA MIĘDZYNARODOWA

1. Współpraca w ramach Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka (ENOC) oraz spotkania promujące instytucję Rzecznika Praw Dziecka na świecie

• Doroczne Spotkanie Rzeczników Praw Dziecka Krajów Bałtyckich – Wilno

W dniach 9–10 kwietnia 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w dorocznym spotkaniu Rzeczników Praw Dziecka Krajów Bałtyckich ze specjalnym udziałem Polski. Podczas spotkania omówiono przestrzeganie praw dziecka w rodzinie oraz umieszczonego w pieczy zastępczej. Dyskutowano również o sposobach ograniczania przemocy wobec najmłodszych obywateli w poszczególnych krajach. Organizatorem i gospodarzem konferencji była Edita Ziobiene – Rzecznik Praw Dziecka na Litwie.

W czasie obrad Rzecznicy informowali o swojej działalności w roku 2013, zwracając uwagę na statystyczną dokumentację ich aktywności, działania kontrolne i prewencyjne a także inicjatywy, zwłaszcza w zakresie zmian prawnych, jak również prowadzone kampanie społeczne upowszechniające prawa dziecka. Rzecznicy z zainteresowaniem przyjęli zaprezentowane przez polskiego Rzecznika Praw Dziecka propozycje rozwiązań dotyczących uregulowania kwestii tzw. adopcji ze wskazaniem. Dyskusji poddano zalecenia Komitetu Praw Dziecka ONZ dotyczące tzw. okien życia.

Ponadto dyskutowano m.in. o organizacji pieczy zastępczej, zwracając szczególną uwagę na sytuację dzieci do 3. roku życia, przebywających instytucjonalnej pieczy zastępczej. Polski Rzecznik poinformował o działaniach kontrolnych placówek, w których umieszczone zostały najmłodsze dzieci. Na spotkaniu poruszono również tematy dotyczące: ochrony dzieci przed przekazywaniem niewłaściwych treści, problemów dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz przemocy w szkole.

Doroczne spotkanie zakończono ustaleniem priorytetów w działalności Rzeczników Praw Dziecka Krajów Bałtyckich, a także przyjęto zaproszenie skierowane przez polskiego Rzecznika na rok 2015 do Polski, która będzie gospodarzem kolejnego dorocznego spotkania.

Podczas pobytu w Wilnie, Rzecznik Praw Dziecka wziął udział w wernisżu wystawy Wandy Rodowicz, polskiej artystki, filantropki aktywnie działającej w obszarze niesienia pomocy dzieciom, świętującej 50 lat pracy twórczej. Z upoważnienia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Rzecznik uhonorował Panią Wandę Rodowicz medalem „Zasłużony dla kultury polskiej”.

- **Wizyta Ombudsmana Republiki Tureckiej – Warszawa**

7 maja 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka gościł w swoim Biurze Głównego Ombudsmana Turcji Pana Mehmeta Nihat Ömeroğlu. Celem wizyty była wymiana doświadczeń w zakresie funkcjonowania systemu ochrony praw dziecka oraz instytucji Rzecznika Praw Dziecka w obydwu krajach.

Podczas spotkania Rzecznik Praw Dziecka przedstawił problematykę i rozwiązania przyjęte w Polsce w zakresie ochrony praw dziecka, podkreślił, że urząd Rzecznika Praw Dziecka ma umocowanie w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i przybliżył strukturę oraz statystyki spraw, jakimi zajmuje się jego Biuro. Zaprosił również do współpracy i zadeklarował pomoc przy tworzeniu rozwiązań systemowych, mających na celu lepszą ochronę praw dzieci w Turcji.

Ombudsman Turcji przedstawił problemy tureckich dzieci, wyraził podziw dla polskiego systemu ochrony praw dziecka i przyjął rekomendacje w sprawie zwiększenia uprawnień ombudsmanów do występowania w interesie obywateli, w tym dzieci.

- **Spotkanie z flamandzkim Komisarzem Praw Dziecka – Warszawa, Białystok**

25 czerwca 2014 roku gościem Rzecznika Praw Dziecka był flamandzki Komisarz Praw Dziecka Bruno Vanobbergen, a także przedstawiciel rządu Flandrii w Polsce Koen Haverbeke. Spotkanie miało na celu zapoznanie flamandzkiego gościa z zakresem kompetencji i działań polskiego rzecznika a także zainicjowanie i nakreślenie ram współpracy polsko – flamandzkiej w obszarze ochrony praw dziecka. Goście złożyli podpisy pod Deklaracją Warszawską oraz dołączyli do grona ambasadorów kampanii „Reaguj na przemoc wobec dzieci. Masz Prawo!”.

26 czerwca 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka oraz flamandzki Komisarz Praw Dziecka uroczystie podpisali porozumienie o współpracy w zakresie wymiany doświadczeń i wspólnego działania na rzecz ochrony praw dziecka oraz wzięli udział w konferencji poświęconej prawom dziecka, zorganizowanej w Białymstoku w ramach obchodzonego Dnia Flandrii. Podczas uroczystości Rzecznik uhonorował flamandzkiego Komisarza Praw Dziecka Bruno Vanobbergena Odznaką Honorową za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka INFANTIS DIGNITATIS DEFENSORI.

- **Spotkanie z dziećmi z Libii – Warszawa**

8 sierpnia 2014 u Rzecznika Praw Dziecka gościły dzieci z Libii, uczniowie z mniejszości etnicznej Amazigh (Berberowie). Wizytę zorganizował były ambasador Libii

w Polsce Abulgasem Gsuda, obecnie Prezes Niezależnego Funduszu Wsparcia i Pomocy Dzieciom Libijskim.

Celem podróży dzieci było poznanie polskiej kultury, zwyczajów, zasad społecznych (przykład państwa, które zmieniło ustrój z totalitarnego na demokratyczny oraz gospodarkę planową na reguły wolnego rynku). Młodzi goście zwiedzili siedzibę polskiego Rzecznika Praw Dziecka oraz wzięli udział w zajęciach o prawach dziecka.

- **Spotkanie z delegacją z Rumunii – Warszawa**

23 września 2014 roku Biuro Rzecznika Praw Dziecka odwiedziła delegacja Komisji ds. Praw Człowieka, Wyznań i Mniejszości Narodowych Izby Deputowanych Rumunii, która przyjechała do Polski na zaproszenie Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej. Celem wizyty w Biurze Rzecznika Praw Dziecka było poznanie polskich doświadczeń w zakresie funkcjonowania systemu ochrony praw dziecka oraz instytucji Rzecznika Praw Dziecka, do powołania której Rumunia właśnie się przygotowuje.

Podczas spotkania omówione zostały także możliwości współpracy oraz pomocy konsultacyjnej przy tworzeniu rozwiązań systemowych, mających na celu lepszą ochronę praw dzieci w Rumunii.

- **Spotkanie z delegacją z Japonii – Warszawa**

29 września 2014 roku Rzecznika Praw Dziecka odwiedziła delegacja przedstawicieli pomocy społecznej i pracowników domów dziecka z Japonii, zainteresowanych polskimi rozwiązaniami w zakresie ochrony praw dziecka. Przyjechali do Polski w ramach podróży z okazji 20. rocznicy ratyfikowania przez Japonię Konwencji o prawach dziecka. Celem wizyty w Biurze Rzecznika Praw Dziecka było poznanie polskich doświadczeń w kwestii funkcjonowania systemu ochrony praw dziecka oraz instytucji Rzecznika Praw Dziecka, do powołania której Japonia się przygotowuje. Delegacja przyjęła rekomendacje polskiego Rzecznika Praw Dziecka w tym zakresie.

- **Doroczny Zjazd Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC – Edynburg**

W dniach 22–24 października 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w dorocznym zjeździe Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka (ENOC) w Edynburgu. Tematem przewodnim rozmów był wpływ kryzysu ekonomicznego na proces przestrzegania praw dziecka w Europie. Z wykładami i referatami wystąpili reprezentanci Rady Europy,

Komisji Europejskiej oraz wykładowcy akademicki zajmujący się przestrzeganiem praw dziecka w kontekście kryzysu ekonomicznego.

W ramach wymiany doświadczeń międzynarodowych przedstawiano wybrane zagadnienia w kontekście bieżącej działalności rzeczników wybranych państw. Polski Rzecznik Praw Dziecka przedstawił funkcjonowanie zreorganizowanego systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej w Polsce oraz najważniejsze zmiany wprowadzone nowelizacją ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Na dorocznym spotkaniu europejscy rzecznicy wypracowali wspólne oświadczenie w sprawie wpływu kryzysu ekonomicznego na proces przestrzegania praw dziecka, mieli też okazję wysłuchać głosu dzieci z kilku krajów, które w formie audiowizualnej pokazały, jak kryzys ekonomiczny dotknął najmłodszych.

Podczas Zjazdu, na wniosek polskiego Rzecznika Praw Dziecka, Zgromadzenie Generalne ENOC w reakcji na nieprawidłowości w działaniu Prezydenckiego Komisarza Praw Dziecka w Rosji, przeprowadziło głosowanie i jednogłośnie zdecydowało o wykluczeniu rosyjskiej instytucji z Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka w związku ze złamaniem art. 8 ust. 2 i 3 Statutu ENOC.

- **Seminarium „Prawa dziecka od Korczaka do dnia dzisiejszego” – Ateny**

W dniach 9–11 listopada 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka na zaproszenie greckiego Rzecznika Praw Dziecka Jorgosa Moschosa uczestniczył w obchodach 25-lecia Konwencji o Prawach Dziecka w Atenach. Rzecznik wziął udział w seminarium „Prawa dziecka od Korczaka do dnia dzisiejszego”, podczas którego wygłosił wykład podkreślający znaczenie prawa dziecka do szacunku w myśli pedagogicznej Janusza Korczaka oraz przypomniał polskie zasługi w powstaniu Konwencji o prawach dziecka. Po seminarium Rzecznik Praw Dziecka spotkał się z przedstawicielami świata nauki, oświaty, pracownikami socjalnymi i wolontariuszami pracującymi na rzecz dzieci. W uznaniu zasług w pracy na rzecz dzieci, polski Rzecznik odznaczył Jorgosa Moschosa Odznaką Honorową za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka INFANTIS DIGNITATIS DEFENSORI.

Rzecznik Praw Dziecka wziął również udział w spotkaniu z uczniami Zespołu Szkół im. Zygmunta Mineyki – polskiej placówki w Atenach, w ramach którego uczestniczył w dyskusji z samorządami klasowymi o prawach zawartych w Konwencji o prawach dziecka oraz stanie ich przestrzegania we współczesnym świecie.

Rzecznik Praw Dziecka złożył także wizytę w biurach greckiego Rzecznika Praw Dziecka i Rzecznika Praw Obywatelskich, podczas której miał okazję zapoznać się z ich

pracą na rzecz najmłodszych mieszkańców Grecji. O jubileuszu Konwencji o prawach dziecka, spuściźnie Janusza Korczaka i prawach dzieci Rzecznik rozmawiał także z Chargé d'Affaires a.i. Sandrą Harmozą pełniącą obowiązki kierownika Ambasady RP w Atenach.

2. Współpraca Rzecznika Praw Dziecka z polskimi placówkami konsularnymi

Pomimo ograniczonych kompetencji, uniemożliwiających podjęcie bezpośrednich interwencji przed instytucjami państw obcych, Rzecznik Praw Dziecka podejmował wszelkie możliwe działania aby chronić prawa polskich dzieci zamieszkałych poza granicami Polski.

Podobnie jak w latach poprzednich, do Rzecznika napływały skargi polskich obywateli zawierające prośbę o pomoc w związku z wydanymi przez zagraniczne sądy orzeczeniami, ograniczającymi lub pozbawiającymi ich władzy rodzicielskiej. Analiza napływających próśb o interwencję wskazywała, że najczęściej przypadki ingerencji ze strony obcych instytucji w funkcjonowanie polskich rodzin miały miejsce w Niemczech, Norwegii oraz Wielkiej Brytanii.

W celu wyjaśnienia i zbadania sytuacji małoletnich obywateli polskich zamieszkałych za granicą, Rzecznik Praw Dziecka współpracował z polskimi placówkami konsularnymi oraz z Ministerstwem Spraw Zagranicznych. W ramach wspomnianej współpracy, na wniosek Rzecznika, przedstawiciele polskich placówek konsularnych wyjaśniali przyczyny podjętych działań wobec małoletnich obywateli polskich; podejmowali interwencje, gdy stwierdzone zostały przypadki uniemożliwiania utrzymywania kontaktów rodziców z dziećmi; monitorowali przebieg postępowań sądowych, a także udzielali rodzicom pomocy prawnej z zakresu prawa rodzinnego. Ponadto z uwagi na ograniczone terytorialnie kompetencje, uniemożliwiające bezpośrednie zwrócenie się do zagranicznych sądów, Rzecznik uzyskiwał informacje o sytuacji małoletnich oraz kierował prośby o interwencję do swoich instytucjonalnych odpowiedników w poszczególnych krajach – Rzeczników zrzeszonych w Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka (ENOC).

W 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka bezpośrednio spotkał się z przedstawicielami polskich placówek konsularnych w Sztokholmie, Edynburgu i Atenach.

- **Sztokholm**

W dniach 2–3 czerwca 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka przebywał w Sztokholmie. Podczas wizyty Rzecznik spotkał się w siedzibie Wydziału Konsularnego Ambasady RP z przedstawicielami polskiej placówki konsularnej. Celem spotkania było omówienie sytuacji dzieci obywateli polskich przebywających w Szwecji oraz problemów związanych

z interwencjami miejscowych instytucji socjalnych wobec polskich dzieci. Polski Rzecznik odwiedził również Rzecznika Praw Dziecka Królestwa Szwecji Fredrika Malmberga, z którym podjął temat rasizmu i dyskryminacji wśród dzieci oraz spraw kierowanych do Rzecznika przez obywateli polskich zamieszkałych za granicą. Rozmowa dotyczyła również kompetencji przysługujących szwedzkiemu Rzecznikowi oraz propozycji wspólnych działaniach obu Rzeczników na rzecz ochrony i promowania praw dziecka.

- **Edynburg**

Uczestnicząc w Dorocznym Zjeździe Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC w Edynburgu, Rzecznik Praw Dziecka odwiedził Konsulat Generalny RP w Edynburgu, gdzie spotkał się z Konsulem Generalnym Dariuszem Adlerem i Konsul Hanną Zawiszą. Podczas wizyty omówione zostały kwestie związane z sytuacją małoletnich obywateli polskich zamieszkujących na terytorium Szkocji. Rzecznik wyraził życzenie bliskiej współpracy w zakresie trudnych spraw rodzinnych, konfliktów w polskich rodzinach oraz współpracy z przedstawicielami szkockiego systemu pomocy dzieciom.

- **Ateny**

W dniach 9–11 listopada 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka na zaproszenie greckiego Rzecznika Praw Dziecka Georgiosa Moschosa, uczestniczył w obchodach 25–lecia Konwencji o prawach dziecka w Atenach. Podczas swojej wizyty spotkał się z Chargé d'Affaires a.i. Sandrą Harmozą i Konsulem RP w Atenach Przemysławem Dropiewskim. Rzecznik przybliżył zakres działania instytucji Rzecznika Praw Dziecka oraz zapoznał się z sytuacją polskich dzieci w Grecji i skargami wnoszonymi przez polskich obywateli. Rzecznik ustalił, że w ostatnich latach rośnie liczba spraw dotyczących dzieci, które wymagają bliskiej współpracy pomiędzy polskimi i greckimi organami właściwymi w sprawach opiekuńczych.

3. Spotkania z przedstawicielami instytucji europejskich i międzynarodowych oraz spotkania w ramach promocji praw dziecka na świecie

- **Spotkanie z Ambasador Portugalii – Warszawa**

23 stycznia 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka spotkał się z Ambasador Portugalii w Polsce Marią Amélią Paiva. Tematami poruszonymi w czasie spotkania były: jubileusz 25–lecia Konwencji o prawach dziecka, działalność Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC oraz kampania mająca na celu ograniczenie przemocy wobec dzieci. Podczas

spotkania omówione zostały także zasady współpracy między Biurem Rzecznika Praw Dziecka a Ambasadą Portugalii w Warszawie.

- **Konferencja Rady Europy o prawach dziecka – Dubrownik**

W dniach 27–28 marca 2014 roku przedstawiciele Rzecznika Praw Dziecka uczestniczyli w konferencji pt. „Dorastając z prawami dziecka” w Dubrowniku, organizowanej przez Radę Europy i Ministerstwo Spraw Społecznych i Młodzieży Chorwacji. Podczas spotkania debatowano na temat postępów w procesie wdrażania Strategii na rzecz Praw Dziecka Rady Europy (2012–2015). W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele rządów, Rady Europy, Rzecznicy Praw Dziecka, reprezentanci międzynarodowych organizacji oraz organizacji pozarządowych, eksperci, parlamentarzyści oraz przedstawiciele władz lokalnych i regionalnych.

Podczas konferencji rozmawiano o wyzwaniach związanych z ochroną praw dzieci w Europie oraz ich wzmocnieniu w systemie prawnym. Omówiono także proponowane priorytetowe działania, które zostaną podjęte w związku z celami wyznaczonymi na dwa kolejne lata. Konferencja była okazją do wymiany doświadczeń w zakresie propagowania i ochrony praw najmłodszych obywateli Europy, a tym samym wsparcia Rady Europy w identyfikacji krytycznych kwestii dotyczących praw dziecka po roku 2015.

- **Konferencja dotycząca międzynarodowych uprowadzeń rodzicielskich – Haga**

W dniach 7–9 maja 2014 roku przedstawiciel Rzecznika Praw Dziecka uczestniczył w konferencji w Hadze zorganizowanej przez Międzynarodową Organizację ds. Uprowadzeń Rodzicielskich LEPCA (International Child Abduction Center). Konferencja poświęcona była tematyce międzynarodowych uprowadzeń rodzicielskich, które w ostatnich latach, stają się zjawiskiem coraz bardziej powszechnym zarówno w Europie jak i na świecie. W spotkaniu uczestniczyli adwokaci, sędziowie oraz przedstawiciele innych zawodów prawniczych z Unii Europejskiej, którzy w swojej pracy zawodowej zajmują się prawnymi aspektami uprowadzeń rodzicielskich. Podczas konferencji skupiono się na regulacjach zawartych w Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę. Uczestnicy dyskutowali na temat praktyki stosowania Konwencji haskiej w poszczególnych krajach. W ramach wzajemnej wymiany doświadczeń, dyskutowano na temat okoliczności uzasadniających odmowę wydania dziecka podczas toczących się w sądzie postępowań, w oparciu o naczelną zasadę dobra dziecka. Podczas konferencji omówiono także orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu dotyczące uprowadzeń małoletnich z kraju pochodzenia.

- **Seminarium dotyczące edukacji włączającej – Genewa**

31 maja 2014 roku w Genewie Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w zorganizowanym przez Stałe Przedstawicielstwo RP przy Biurze Narodów Zjednoczonych oraz Międzynarodowe Stowarzyszenie Janusza Korczaka 6. Dorocznym Międzynarodowym Seminarium poświęconym Januszowi Korczakowi. Tematem konferencji była analiza dziedzictwa i pedagogiki Janusza Korczaka pod kątem edukacji włączającej, ze szczególnym odniesieniem do art. 2 Konwencji o prawach dziecka.

Podczas seminarium Rzecznik Praw Dziecka spotkał się z Przewodniczącą Komitetu Praw Dziecka ONZ Kirsten Sandberg, członkami Komitetu Marią Herczog, Renate Winter, Jorge Cardona Llorens oraz Ambasadorem Remigiuszem A. Henczelem – Stałym Przedstawicielem RP przy Biurze Narodów Zjednoczonych. W czasie spotkania omawiano kwestie prawa dziecka do szacunku oraz wyrażania własnych opinii, a także prawa do ochrony przed wszelkimi formami dyskryminacji.

- **Konferencja dotycząca stosowania kar cielesnych – Sztokholm**

W dniach 2–3 czerwca 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka wziął udział w konferencji pt. „Dzieciństwo wolne od kar cielesnych – zmiana polityki i legislacji” w Sztokholmie. Uczestnikami wydarzenia byli m.in.: Królowa Szwecji Sylwia, szwedzka Minister ds. Dzieci i Osób Starszych Maria Larson, Specjalny Przedstawiciel Sekretarza Generalnego ONZ ds. Przemocy Wobec Dzieci Marta Santos Pais, Zastępca Sekretarza Generalnego Rady Europy Gabriella Battani–Dragoni oraz były Komisarz Praw Człowieka Rady Europy Thomas Hammarberg.

Celem spotkania było zainicjowanie międzynarodowego dialogu pomiędzy interesariuszami wysokiego szczebla, twórcami polityki i ekspertami zajmującymi się kwestiami wprowadzenia legislacji zakazującej stosowania kar cielesnych. Zaproszeni na konferencję goście reprezentowali kraje, które wprowadziły normę prawną zakazującą stosowania kar cielesnych, bądź są zainteresowane wprowadzeniem takich zmian.

Podczas pobytu w Sztokholmie Rzecznik Praw Dziecka rozmawiał z Królową Szwecji Sylwią o przestrzeganiu praw dziecka na świecie oraz zapobieganiu stosowania kar cielesnych, jak również o priorytetach działań niezbędnych do wzmocnienia ochrony praw najmłodszych obywateli.

Rzecznik Praw Dziecka spotkał się również z dziećmi i nauczycielami ze Szkolnego Punktu Konsultacyjnego przy Ambasadzie RP w Sztokholmie, z którymi debatował na temat praw przysługujących dzieciom oraz przedstawił zakres kompetencji polskiego Rzecznika.

Opowiedział również o swojej pracy i typie podejmowanych spraw. Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył także w spotkaniu z Polską Radą Kultury, na którym omawiał sprawy dotyczące Polonii w Szwecji.

- **Spotkanie dotyczące rodzicielstwa zastępczego – Warszawa**

17 czerwca 2014 roku gościem Rzecznika Praw Dziecka była Betsy Keefer Smalley, amerykańska autorka książek o pieczy zastępczej oraz manager ds. rodzinnej pieczy zastępczej i adopcji w Institute for Human Services w Columbus, Ohio. W spotkaniu udział wzięła Joanna Luberadзка–Gruca reprezentująca Koalicję na Rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej.

Autorka była gościem Kongresu Rodzicielstwa Zastępczego, który 16 czerwca 2014 roku odbył się w Warszawie pod patronatem Rzecznika Praw Dziecka.

- **Spotkanie Grupy Wyszehradzkiej oraz Bałkanów Zachodnich i Turcji – Warszawa**

W dniach 30 września – 1 października 2014 roku z inicjatywy Ministra Spraw Zagranicznych i Rzecznika Praw Dziecka z wizytą studyjną w Polsce przebywali przedstawiciele instytucji zajmujących się ochroną praw dziecka z państw Grupy Wyszehradzkiej oraz Bałkanów Zachodnich i Turcji. Wizyta była efektem zainauguowanego przez Polskę projektu stworzenia sieci ekspertów w dziedzinie rządów prawa i praw podstawowych, mającego służyć państwom aspirującym do wejścia do Unii Europejskiej.

W pierwszym dniu wizyty, w gmachu Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, odbyło się seminarium pt.: „System ochrony praw dziecka”, które miało na celu wymianę doświadczeń i doskonalenie przepisów oraz praktyczne ich zastosowanie w dziedzinie ochrony praw człowieka. Podczas seminarium Rzecznik Praw Dziecka przedstawił zebrany gościom polski model instytucji Rzecznika oraz polski dorobek w prawodawstwie i praktyce w dziedzinie ochrony praw dziecka. Swoimi doświadczeniami w powyższym wymiarze podzielili się przedstawiciele tożsamyh instytucji z Czech, Słowacji i Węgier. Ponadto omówiono największe wyzwania państw Europy Południowo–Wschodniej w zakresie ochrony praw dziecka.

W ramach dwudniowego programu seminarium delegaci mieli okazję zapoznać się dobrymi praktykami w zakresie ochrony prawa dziecka do zdrowia i opieki zdrowotnej oraz z polskim systemem edukacyjnym, innowacyjnymi metodami pracy oraz praktyczną realizacją prawa dziecka do edukacji.

- **Doroczne spotkanie PEGI Council – Bruksela**

1 października 2014 roku delegat Rzecznika Praw Dziecka uczestniczył w spotkaniu PEGI Council, rady działającej w ramach ogólnoeuropejskiego systemu klasyfikacji gier (Pan European Game Information – PEGI). Podczas spotkania dyskutowano o projekcie dotyczącym próby zgrupowania wszystkich danych o grach i portalach w jednym miejscu, a także o roli Ambasadorów PEGI, którą pełnią wszyscy członkowie PEGI Council w swoich krajach. Wzorem lat poprzednich zaplanowano skupienie działalności na mediach społecznościowych, by za pomocą tych kanałów bezpośrednio dotrzeć do młodych użytkowników gier, a także do ich rodziców.

- **Kongres Praw Dziecka – Warszawa, Kraków**

W dniach 5–7 listopada 2014 roku z okazji 25. rocznicy uchwalenia Konwencji o prawach dziecka odbył się organizowany przez Rzecznika Praw Dziecka trzydniowy Kongres Praw Dziecka. Gościem honorowym Kongresu była Marta Santos Pais, Specjalny Przedstawiciel Sekretarza Generalnego ONZ ds. Przemocy Wobec Dzieci, która podczas wizyty wzięła udział m.in. w specjalnym posiedzeniu sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny, na które zaproszono członków senackiej Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej, konferencji naukowej „Prawo dziecka do życia bez przemocy”, spotkaniach z młodzieżą z warszawskich szkół oraz krakowskiego Stowarzyszenia Siemacha w Krakowie.

Więcej informacji o wydarzeniach odbywających się w ramach Kongresu Praw Dziecka w rozdziale VII. „UPOWSZECHNIANIE PRAW DZIECKA”.

- **Obchody 25-lecia Konwencji o prawach dziecka – Nowy Jork**

W dniach 20–21 listopada 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka z okazji obchodów 25-lecia Konwencji o prawach dziecka uczestniczył w specjalnej sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych. W Gmachu Głównym Organizacji Narodów Zjednoczonych spotkali się przedstawiciele wszystkich państw świata, żeby przypomnieć założenia i praktyczne działanie *Światowej Konstytucji Praw Dziecka*. Jubileuszowe obrady poprowadził Sam Kutesa, Przewodniczący Zgromadzenia Ogólnego, a swoje wystąpienia przedstawili przedstawiciele wysokiego szczebla ONZ zajmujący się prawami dziecka. Podczas obrad Polskę reprezentowali: Małżonka Prezydenta RP Anna Komorowska, Rzecznik Praw Dziecka oraz Ambasador RP przy ONZ Bogusław Winid.

Rzecznik Praw Dziecka wzięł również udział w seminarium „25 lat Konwencji o prawach dziecka: czy świat stał się lepszym miejscem do życia dla dzieci?”. Sesję otworzyła Królowa Szwecji Sylwia, a Małżonka Prezydenta RP Anna Komorowska

przypomniała polski wkład w tworzenie Konwencji o prawach dziecka, przedstawiła krótką diagnozę ich przestrzegania na świecie oraz oficjalnie zgłosiła inicjatywę powołania instytucji Światowego Rzecznika Praw Dziecka, co spotkało się z dużym zainteresowaniem. Kolejnym ważnym elementem obchodów 25-lecia Konwencji o prawach dziecka było otwarcie przygotowanej przez polski MSZ wystawy „Polska i Konwencja o prawach dziecka – dziedzictwo Janusza Korczaka”.

Podczas wizyty w Nowym Jorku Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył także w obradach III Komitetu Zgromadzenia Ogólnego ds. Praw Człowieka oraz brał udział w przyjęciu Rezolucji ONZ dot. promocji i ochrony praw dziecka. Na zaproszenie Marty Santos Pais był uczestnikiem panelowej dyskusji dot. przeciwdziałania najcięższym formom przemocy wobec dzieci oraz zapobieganiu przestępczości nieletnich. Rzecznik Praw Dziecka był również gościem spotkania okolicznościowego w światowej siedzibie UNICEF oraz odbył szereg spotkań, m.in. z Przewodniczącą Komitetu Praw Dziecka Kirsten Sandberg i Specjalnymi Przedstawicielami Sekretarza Generalnego ONZ ds. Przemocy wobec Dzieci Martą Santos Pais i ds. Dzieci w Konfliktach Zbrojnych Leilą Zerrougui, Dyrektorem UNICEF Yoka Brandt, Królową Szwecji Sylwią i tajlandzką księżniczką Bajrakitiyabha Mahidol (zaangażowaną w walkę z najcięższymi formami przemocy wobec dzieci). Z dużym zainteresowaniem spotkała się inicjatywa polskiego Rzecznika zorganizowania w ONZ światowego spotkania rzeczników praw dziecka i dokonania na tym szczeblu analizy działań podejmowanych w różnych częściach świata na rzecz lepszej reprezentacji interesów dzieci. Inicjatywa ta ma być przygotowaniem gruntu pod stworzenie Światowej Instytucji Rzecznika Praw Dziecka.

Na zaproszenie Małżonki Prezydenta RP Rzecznik Praw Dziecka wziął także udział, w spotkaniu z Ambasadorkami przy ONZ, którego tematem przewodnim były zagadnienia dot. przestrzegania praw dzieci w reprezentowanych krajach.

Rzecznik Praw Dziecka odwiedził również dzieci i nauczycieli Polskiej Szkoły im. Ojca Augustyna Kordeckiego w Nowym Jorku. Rzecznik zapoznał się z problemami najmłodszych Polaków w USA i przekazał do szkolnej biblioteki kanon dzieł Janusza Korczaka.

- **Konferencja „Polska Społeczność w Norwegii. Wyzwania i możliwości – rola integracji” – Oslo**

20 listopada 2014 roku przedstawiciel Rzecznika Praw Dziecka uczestniczył w odbywającej się w Oslo konferencji poświęconej wyzwaniom i szansom polskiej

społeczności w Norwegii. Sesja ta została zorganizowana z inicjatywy Ambasadora Rzeczypospolitej Polskiej Stefana Czmura, a jej program obejmował trzy panele: socjologiczny, ekonomiczny i kulturalny.

W konferencji wzięli udział polscy i norwescy eksperci, przedstawiciele organów władzy publicznej obu krajów, przedstawiciele norweskich instytucji zaangażowanych we współpracę z Polską, a także przedstawiciele środowisk biznesowych.

- **Konferencja Rady Europy dotycząca najlepszego interesu dziecka – Bruksela**

W dniach 9–10 grudnia 2014 roku przedstawiciel Rzecznika Praw Dziecka wziął udział w konferencji zorganizowanej przez władze belgijskie we współpracy z Zespołem ds. Praw Dziecka przy Radzie Europy na temat rozumienia pojęcia „najlepszego interesu dziecka”. Konferencja została zorganizowana w ramach belgijskiego przewodnictwa w Komitecie Ministrów Rady Europy. Miała ona również na celu uczczenie 25-lecia Konwencji o prawach dziecka. W wydarzeniu wzięli udział przedstawiciele świata nauki i reprezentanci instytucji podejmujących decyzje w sprawach dzieci z państw członkowskich Rady Europy. Celem spotkania była wymiana doświadczeń między praktykami i teoretykami w zakresie tego, jak rozumieć i w jakich sytuacjach stosować kryterium najlepszego interesu dziecka. Uczestnicy spotkania w ramach sesji plenarnych oraz warsztatów opracowywali standardy i wytyczne w zakresie dokonywania oceny tego, co pozostaje w zgodzie z najlepiej pojętym dobrem dzieci, w szczególności przy uwzględnieniu kolizji interesów małoletnich z interesami innych uczestników porządku prawnego. Wnioski z konferencji zostały przedstawione Komitetowi Ministrów Rady Europy.

VII. UPOWSZECHNIANIE PRAW DZIECKA

Rzecznik Praw Dziecka, realizując ustawowy obowiązek upowszechniania praw dziecka, inicjował oraz uczestniczył w wydarzeniach służących podnoszeniu świadomości, a także lepszemu poznaniu i zrozumieniu praw najmłodszych obywateli. Działania te prowadzone były zarówno wśród dzieci, jak i osób dorosłych. Istotnym elementem podejmowanych aktywności było współdziałanie z organizacjami pozarządowymi, a także społecznymi doradcami Rzecznika Praw Dziecka, którzy w jego imieniu spotykali się z dziećmi oraz dorosłymi na terenie całego kraju.

1. DZIAŁALNOŚĆ BIEŻĄCA

1.1 Spotkania

Rzecznik Praw Dziecka spotykał się z dziećmi w szkołach, przedszkolach, szpitalach, świetlicach, domach kultury, miejscach wypoczynku i placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie całej Polski. Przyjmował je również w swoim Biurze. Każde spotkanie było poświęcone propagowaniu wiedzy o prawach dziecka, dyskusji, a także omawianiu konkretnych sytuacji zgłaszanych przez dzieci.

Ogółem w roku 2014 roku w spotkaniach z Rzecznikiem lub jego przedstawicielami udział wzięło około 70 tys. dzieci.

Spotkania w Biurze Rzecznika rozpoczynały się od udziału dzieci w zajęciach i warsztatach dotyczących praw najmłodszych prowadzonych przez zespół psychologów. Każde z nich wieńczyła otwarta dyskusja, podczas której dzieci zgłaszały nurtujące je problemy oraz uzyskiwały informacje, jak poradzić sobie z trudnymi sytuacjami. Na zakończenie każde dziecko otrzymywało zestaw materiałów informacyjnych o prawach dziecka i Dziecięcym Telefonie Zaufania Rzecznika Praw Dziecka.

Przykładem wartym odnotowania były spotkania Rzecznika Praw Dziecka z dziećmi, rodzicami i opiekunami realizującymi projekt „Edukacja społeczno-obywatelska przedszkolaków” małopolskiego Stowarzyszenia „Na Śliwkowym Szlaku”. Odbywały się one cyklicznie od października do grudnia 2014 roku. Najmłodszy na specjalnie przygotowanych dla nich warsztatach zapoznawali się z prawami dziecka oraz dyskutowali z Rzecznikiem, dopytując o jego pracę, obowiązki związane z pełnioną funkcją oraz szukając rady w ważnych i trudnych dla nich sytuacjach. Stowarzyszenie „Na Śliwkowym Szlaku” to Lokalna Grupa Działania skupiająca 7 małopolskich gmin: Czchów, Gnojnik, Gródek nad Dunajcem, Iwkowa, Laskowa, Lipnica Murowana i Łososina Dolna. Celem projektu był

wzrost udziału najmłodszych mieszkańców w życiu społecznym i obywatelskim regionu poprzez zdobywanie wiedzy oraz pobudzanie świadomości i aktywności społecznej.

Upowszechniając wiedzę o prawach dziecka oraz praktycznym ich stosowaniu, Rzecznik odbył też wiele spotkań ze studentami różnych wydziałów uczelni wyższych m.in. z Warszawy, Krakowa, Radomia, Słupska, Szczecina, Wałbrzycha, Olsztyna, Włocławka, Torunia, Bydgoszczy, Gdańska, Poznania, Wrocławia.

Spotkania ze słuchaczami uczelni wyższych miały na celu uzupełnienie wiedzy studentów na temat praw dziecka oraz zapoznanie ich z systemem prawnym dotyczącym ochrony dzieci, jego wad, zalet i wyzwań. Rzecznik Praw Dziecka spotykał się też z przyszłymi pracownikami socjalnymi i nauczycielami przedszkoli oraz szkół, pedagogami różnych specjalności (w tym resocjalizacja) przekazując im wiedzę o funkcjonowaniu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Podczas spotkań ze studentami uczelni medycznych, Rzecznik Praw Dziecka przypominał o konieczności stosowania specjalnego standardu ochrony praw dziecka podczas wykonywania czynności medycznych oraz o potrzebie nieszablonowego podejścia do małego pacjenta, zabezpieczeniu jego zdrowia fizycznego, ale także zadbania o stan psychiczny podczas całego procesu leczenia i powrotu do zdrowia. Zwracał też uwagę, że lekarze i cały pozostały personel ochrony zdrowia odgrywają niezwykle ważną rolę w ochronie praw dziecka. Jako osoby posiadające wiedzę specjalistyczną oraz biorące udział w czynnościach medycznych są w stanie natychmiast zareagować w przypadku stwierdzenia oznak krzywdzenia dziecka.

W czasie swoich spotkań ze studentami i pracownikami uczelni wyższych Rzecznik Praw Dziecka kładł szczególny nacisk na konieczność podejmowania działań na rzecz zapobiegania wszelkiego rodzaju przemocy wobec dzieci oraz potrzebie natychmiastowej reakcji na krzywdę najmłodszych, zarówno fizyczną, jak i psychiczną. Każde z tych spotkań kończyła merytoryczna, wartka dyskusja o prawach dziecka w Polsce, dotycząca aspektów teoretycznych, jak i praktycznych, pomocnych w przyszłych działaniach zawodowych słuchaczy.

1.2 Listy okolicznościowe

Rzecznik Praw Dziecka w 2014 roku wystosował następujące listy okolicznościowe:

- do Dzieci i Młodzieży z okazji ferii zimowych (17 stycznia),

- do Uczniów klas VI szkół podstawowych w związku ze sprawdzianem kończącym edukację w szkole podstawowej (28 marca),
- do Uczniów klas III gimnazjum w związku z egzaminem gimnazjalnym (15 kwietnia),
- do Rodziców, Opiekunów i Wychowawców z okazji Międzynarodowego Dnia Dziecka (28 maja),
- do Uczniów z okazji zakończenia Roku Szkolnego 2013/2014 (18 czerwca),
- w sprawie bezpieczeństwa dzieci podczas upałów (4 lipca),
- do Uczniów z okazji rozpoczęcia Roku Szkolnego 2014/2015 (26 sierpnia),
- z okazji Ogólnopolskiego Dnia Przedszkolaka (18 września),
- z okazji Światowego Dnia Orderu Uśmiechu (19 września),
- do Nauczycieli, Wychowawców i Pracowników Oświaty z okazji Dnia Edukacji Narodowej (10 października),
- z okazji Ogólnopolskiego Dnia Praw Dziecka podpisany wspólnie z Ministrem Edukacji Narodowej (20 listopada),
- do Pracowników Socjalnych z okazji Dnia Pracownika Socjalnego (21 listopada),
- z okazji 25. rocznicy uchwalenia przez ONZ Konwencji o prawach dziecka (19 listopada),
- do Wolontariuszy z okazji Międzynarodowego Dnia Wolontariusza (3 grudnia),
- do Dorosłych świętujących nadchodzący Nowy Rok (29 grudnia).

1.3 Odznaka Honorowa za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka

Odpowiadając na prośbę Rzecznika Praw Dziecka, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej ustanowił odznakę dla osób fizycznych, organizacji i instytucji działających w kraju i za granicą nadawaną przez Rzecznika Praw Dziecka za szczególne osiągnięcia w dziedzinie ochrony praw dziecka. W dniu 26 marca 2013 roku weszło w życie rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 15 lutego 2013 roku w sprawie ustanowienia Odznaki Honorowej za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka *INFANTIS DIGNITATIS DEFENSORI*, ustalenia jej wzoru, zasad i trybu nadawania oraz noszenia⁴⁵⁴.

W 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka uhonorował Odznaką następujące osoby oraz instytucje: prof. dr hab. Martę Bogdanowicz – psychologa klinicznego, Szkołę Podstawową nr 12 z Oddziałami Integracyjnymi im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Głogowie,

---

⁴⁵⁴ Dz.U. z 2013 roku, poz. 333.

Flamandzkiego Komisarza Praw Dziecka Brunona Vanobbergena, insp. Grzegorza Jacha – twórcę policyjnego programu opartego na zasadzie profilaktyki rówieśniczej „Profilaktyka a Ty”, Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży SZANSA w Głogowie, Fundację Dzieci Niczyje z s. w Warszawie, Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji z s. w Warszawie, a także greckiego Rzecznika Praw Dziecka Georga Moschosa.

1.4 Społeczna Rada Doradcza Rzecznika Praw Dziecka

W 2014 roku kontynuowała swoją działalność Społeczna Rada Doradcza Rzecznika Praw Dziecka, której skład stanowią m.in. przedstawiciele środowisk naukowych, medycznych, prawniczych, artystycznych, organizacji pozarządowych, Policji, a także inne osoby aktywnie zaangażowane w działania na rzecz poprawy jakości życia dzieci w Polsce.

Członkowie Społecznej Rady Doradczej wspierali Rzecznika Praw Dziecka w wielu działaniach, podejmując czynności, których głównym celem była poprawa stanu przestrzegania praw dziecka w Polsce. Często, o czym była mowa wcześniej, w imieniu Rzecznika Praw Dziecka, poprzez spotkania z dziećmi i dorosłymi w całym kraju, podejmowali aktywność w zakresie upowszechniania praw dziecka. Niejednokrotnie działając z jego upoważnienia, podejmowali również działania monitorujące i interwencyjne w sprawach indywidualnych.

Skład osobowy Społecznej Rady Doradczej stanowi Załącznik nr 10 do niniejszej Informacji.

2. WYDARZENIA

2.1 Konkurs na najlepszą pracę doktorską i magisterską

W 2014 roku odbyła się V edycja (ogłaszanego przez Rzecznika Praw Dziecka nieprzerwanie od 2009 roku) konkursu na najlepsze prace magisterskie i doktorskie poruszające problematykę ochrony praw dziecka.

Konkurs ma charakter otwarty i skierowany jest do absolwentów wyższych uczelni, którzy uzyskali tytuł magistra lub stopień doktora. Ma on na celu wyróżnianie i publikowanie prac szczególnie wartościowych w upowszechnianiu tematu ochrony praw dzieci. Kryterium oceny stanowią walory poznawcze pracy, dostarczenie rzetelnej wiedzy o zjawiskach i poruszanych problemach, a także możliwość praktycznego wykorzystania rezultatów opracowania oraz innowacyjność pracy i rzetelność w zakresie metodologii.

Zgłoszone w 2014 roku prace konkursowe zostały ocenione przez jury w składzie: prof. Barbara Smolińska-Theiss (przewodnicząca), prof. Ewa Jarosz, prof. Marek Konopczyński, ks. prof. Adam Solak, dr Paweł Jaros, dr Laura Koba oraz sędzia Agnieszka Rękas.

Wszystkie zgłoszone prace charakteryzowały się wysokim poziomem merytorycznym, poruszając istotne, aktualne zagadnienia z obszaru praw dziecka. Jury postanowiło wyróżnić dwie z nich:

- w kategorii prac doktorskich – pracę Anny Babickiej-Wirkus pt. ”Respektowanie prawa do autoekspresji a rytuały oporu gimnazjalistów”,
- w kategorii prac magisterskich – pracę Anny Siejak „Kocham nie biję? – przemoc wobec dzieci w dyskursie publicznym”.

Ponadto Rzecznik Praw Dziecka postanowił dodatkowo wyróżnić dwie prace magisterskie:

- pracę Marzeny Czai – „Ochrona rozwoju dziecka przed zagrożeniami w aspekcie prawa międzynarodowego, europejskiego i krajowego”,
- pracę Kornelii Hendrych – „Wykonywanie władzy rodzicielskiej i kontaktów w warunkach istnienia elementu zagranicznego”.

2.2 Kampania społeczna Rzecznika Praw Dziecka „Jestem mamy i taty”

Analiza spraw napływających do Rzecznika Praw Dziecka wskazujących na wciąż aktualny i rozprzestrzeniający się problem łamania praw dziecka w sytuacji rozstania rodziców dała asumpt do opracowania i uruchomienia ogólnopolskiej kampanii społecznej przypominającej o prawie dziecka do wychowania i kontaktów z obojgiem rodziców.

W marcu 2014 roku ruszyła kampania społeczna Rzecznika Praw Dziecka „Jestem mamy i taty”, która zwróciła uwagę społeczeństwa na problem wikłania dziecka w sprawy rozwodowe oraz stawiania go w sytuacji konfliktu lojalnościowego wobec któregoś z rodziców. Poprzez kreację Rzecznik przypomniał, że każde dziecko ma prawo tak samo kochać mamę, jak i tatę oraz że nie można zmuszać dziecka od opowiedzenia się po którejś ze stron i kazać mu wybierać pomiędzy mamą a tatą. To ważny element w upowszechnianiu praw dziecka i zwracaniu uwagi na jego podmiotowość. Kampania była również protestem przeciw instrumentalnemu traktowaniu dzieci i wywieraniu na nich presji emocjonalnej, zwłaszcza w sytuacjach dla nich trudnych i często niezrozumiałych.

Ogólnopolska kampania „Jestem mamy i taty” prowadzona była w dwóch odsłonach. Promowały ją spoty telewizyjne, radiowe oraz materiały graficzne, a ponadto prowadzone

były działania w prasie i Internecie. Materiały związane z kampanią trafiły m.in. do jednostek samorządu terytorialnego w całym kraju, a także do ośrodków pomocowych odpowiedzialnych za szeroko rozumianą pomoc rodzinom w zakresie przezwycięzania trudnych sytuacji życiowych.

Spoty emitowane były przez Telewizję Polską, Polskie Radio, TVN i Polsat, a także przez oddziały regionalne polskiego radia i telewizji oraz telewizje kablowe zrzeszone w Polskiej Izbie Komunikacji Elektronicznej. Materiały graficzne ukazywały się w prasie ogólnopolskiej i regionalnej.

Wzory plakatów kampanii społecznej Rzecznika Praw Dziecka pt. „Jestem mamy i taty” stanowi Załącznik nr 18 do niniejszej Informacji.

2.3 Prawa dziecka w sztuce – dialog pokoleń. 25 lat Konwencji o prawach dziecka

W ramach 18. Światowego Kongresu ASSITEJ i Międzynarodowego Festiwalu Teatrów dla Dzieci i Młodzieży KORCZAK, 30 maja 2014 w Teatrze Dramatycznym m.st. Warszawy odbyła się zorganizowana przez Rzecznika Praw Dziecka konferencja pt. „Prawa dziecka w sztuce – dialog pokoleń. 25 lat Konwencji o prawach dziecka”. Na konferencji gościli m.in.: Prezes Najwyższej Izby Kontroli Krzysztof Kwiatkowski, Minister Spraw Wewnętrznych Bartłomiej Sienkiewicz, przedstawiciele ministerstw, Komendy Głównej Policji, uczelni wyższych, Społeczni Doradcy Rzecznika Praw Dziecka, a także nauczyciele i młodzież z różnych miast Polski (Warszawy, Poznania, Siedlec i Częstochowy).

Dążąc do jak najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka w działaniach podejmowanych przez służby podległe Ministerstwu Spraw Wewnętrznych, Rzecznik Praw Dziecka wspólnie z Ministrem Spraw Wewnętrznych opracował zaprezentowany na konferencji dokument pn. „Zalecenia dotyczące postępowania dla dobra dziecka”. Wspólnie wypracowany przekaz w formie plakatu został przekazany do wszystkich jednostek Policji w Polsce. Stanowi on zwięzłe kompendium zasad postępowania wobec dziecka obecnego podczas interwencji Policji, zarówno jako ofiara, jak też jako świadek przestępstwa lub zdarzenia. Zasady opracowane we wspomnianym dokumencie, według których postępować będą policjanci podczas interwencji, pomogą uchronić dziecko przed niepotrzebnym dodatkowym stresem.

Tekst dokumentu „Zalecenia dotyczące postępowania dla dobra dziecka” stanowi Załącznik nr 15 do niniejszej Informacji

Prawa dziecka w sztuce i poprzez sztukę przybliżyły zrealizowane przez młodzież w ramach profilaktyki rówieśniczej spektakle teatralne: „Masz prawo do swych praw” – Teatru Łejery z Poznania, „Burza w teatrze Gogo” Teatru Fanum Grupa PaT z Siedlec i ”Sekret” Częstochowskiej Grupy PaT. Po spektaklach odbyła się dyskusja specjalistów, w tym Społecznych Doradców Rzecznika Praw Dziecka i aktorów oraz nastoletnich widzów spektakli na temat praw dziecka i znaczącej roli sztuki w ich upowszechnianiu.

Przed Pałacem Kultury i Nauki przez cały czas trwania 18. Światowego Kongresu ASSITEJ w specjalnym namiocie Rzecznika Praw Dziecka można było zasięgnąć porad dotyczących respektowania oraz właściwego stosowania praw dziecka, a także porozmawiać o dziecku z psychologami i Społecznymi Doradcami Rzecznika Praw Dziecka (m.in. Anną Marią Wesołowską, Dorotą Zawadzka, Renatą Durdą, czy Mirosławą Kątną). Obok namiotu wyeksponowano otwartą wystawę „Nie ma dzieci, są ludzie. Prawa człowieka zaczynają się od praw dziecka”. W Teatrze Lalka zaprezentowano prace wyróżnione w konkursie Rzecznika Praw Dziecka na plakat i ilustrację do hasła „Nie ma dzieci – są ludzie”. Na telebimach umieszczonych przed Pałacem Kultury i Nauki prezentowane były plakaty i spoty z kampanii społecznych Rzecznika Praw Dziecka, : „Reaguj. Masz prawo” oraz „Jestem mamy i taty”.

2.4 Przystanek PaT w Koninie

Szczególnym spotkaniem z młodzieżą był udział Rzecznika Praw Dziecka w IX *Przystanku PaT* w Koninie – ogólnopolskim spotkaniu młodzieży zaangażowanej w program Komendy Głównej Policji dotyczący zapobiegania uzależnieniom i aspołecznym zachowaniom *Profilaktyka a Ty*. Podczas *Przystanku* Rzecznik Praw Dziecka w dniach 3–4 lipca 2014 spotkał się z uczestnikami, z którymi rozmawiał na temat Konwencji o prawach dziecka oraz problemów młodzieży w zakresie przestrzegania ich praw.

Podczas IX *Przystanku PaT* Rzecznik Praw Dziecka wspólnie z Małżonką Prezydenta RP Anną Komorowską wzięli udział w tzw. „Wielkim Czytaniu” na rynku w Koninie. Przybyła z terenu całego kraju kilkutyśięczna rzesza młodzieży razem z gośćmi chóralnie odczytała wybrane fragmenty Konwencji o prawach dziecka, a następnie w barwnym korowodzie przeszła przez miasto. Ustanowiono tym samym rekord 1 557 osób czytających wspólnie Konwencję odnotowany w Księdze Polskich Rekordów i Osobliwości.

2.5 Kampania społeczna Rzecznika Praw Dziecka „Bicie uczy, ale tylko złych rzeczy”

Mając na uwadze wciąż istniejący problem zbyt dużej akceptacji społecznej dla stosowania kar cielesnych, Rzecznik Praw Dziecka kolejną kampanią antyprzemocową zwrócił uwagę na prawo dziecka do wychowania bez przemocy. 16 października 2014 roku ruszyła adresowana do dorosłych kampania społeczna „Bicie uczy, ale tylko złych rzeczy”. Spot wyreżyserował Jan Komasa, a w główną rolę wcielił się Jerzy Radziwiłowicz. Celem kampanii było uświadomienie, że bicie dziecka zawsze jest działaniem destrukcyjnym dającym efekt odmienny od oczekiwanego przez bijących, a przemoc, stosowana przez dorosłego, uczy dziecko rozwiązywania spraw w sposób siłowy.

Istotnym impulsem do uruchomienia kampanii były coroczne badania Rzecznika Praw Dziecka, które kolejny raz uwiaryściły skalę przyzwolenia społecznego na stosowanie wobec dzieci przemocy fizycznej. Według badań z 2014 roku aprobatę dla takich metod wychowywania nadal deklarowało 61% polskiego społeczeństwa, a prawie 33% dorosłych uważało, że bicie jeszcze nikomu nie zaszkodziło. Badania pokazują również, że zaledwie jedna trzecia Polaków wie o istnieniu w Polsce zakazu stosowania kar cielesnych w wychowaniu. Celem kampanii „Bicie uczy, ale tylko złych rzeczy” było upowszechnianie praw dziecka i pogłębienie zmian w świadomości społecznej, a także przerwanie i ograniczanie spirali przemocy oraz zmniejszenie liczby dzieci, które – bite – uczą się, że przemoc jest najlepszym lub jedynym środkiem rozwiązywania konfliktów i dowodzenia swoich racji.

Przeprowadzone na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka badania wykazały ścisły związek między doświadczeniem przez rodziców bicia w ich dzieciństwie a stosowaniem przemocy jako metody wychowania wobec własnych dzieci.

W kampanię włączyły się media ogólnopolskie oraz regionalne – telewizja, prasa i Internet.

Wyciąg z Raportu z badań dot. postaw społecznych wobec stosowania przemocy w wychowaniu dzieci stanowi Załącznik nr 11 do niniejszej Informacji.

Wzór plakatu kampanii społecznej Rzecznika Praw Dziecka „Bicie uczy, ale tylko złych rzeczy” stanowi Załącznik nr 19 do niniejszej Informacji.

2.6 Kampania społeczna Rzecznika Praw Dziecka „Prawo dziecka do szacunku”

Celem kampanii przygotowanej z okazji 25-lecia Konwencji o prawach dziecka, adresowanej zarówno do dzieci, jak i dorosłych, było zwrócenie uwagi na jedno z podstawowych praw – prawo dziecka do szacunku oraz przypomnienie roli Polski w uchwaleniu tego najważniejszego dokumentu chroniącego prawa dziecka. Na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka przygotowane zostały spoty (radiowy oraz telewizyjny) i plakaty. Kampania kontynuowana będzie przez 12 miesięcy i zakończy się w listopadzie 2015 roku. Zwraca uwagę na podmiotowość dziecka, nieodzowną do respektowania pozostałych jego praw.

Celem kampanii było także przypomnienie polskich korzeni Konwencji o prawach dziecka. Jej korczakowski rodowód podkreślony myślą pedagogiczną Starego Doktora powinien być czytelny także po 70 latach od tragicznej śmierci tego wybitnego pedagoga.

Spoty wyemitowała m.in. Telewizja Polska S.A. i telewizje regionalne, a plakaty kolportowane były na terenie całego kraju.

Wzory plakatów kampanii społecznej Rzecznika Praw Dziecka stanowi Załącznik nr 17 do niniejszej Informacji.

2.7 Kongres Praw Dziecka w Warszawie w 25. rocznicę uchwalenia Konwencji o prawach dziecka

W dniach 5 i 6 listopada w Warszawie odbył się zorganizowany przez Rzecznika Praw Dziecka Kongres Praw Dziecka ze specjalnym udziałem Marty Santos Pais – Specjalnego Przedstawiciela Sekretarza Generalnego ONZ ds. Przemocy Wobec Dzieci. Wydarzenie zakończyło się 7 listopada w Krakowie. Kongres miał na celu przypomnienie, w 25. rocznicę uchwalenia Konwencji o prawach dziecka, o konieczności przestrzegania tych praw w aspekcie aktualnej sytuacji dzieci w Polsce. Problematykę prezentowali naukowcy, zaś stosowane i planowane rozwiązania praktyczne – współpracujące z Rzecznikiem Praw Dziecka organizacje pozarządowe.

Pierwszego dnia Marta Santos Pais, Rzecznik Praw Dziecka oraz uczniowie warszawskich szkół obejrzeni powstały pod honorowym patronatem Rzecznika spektakl Teatru im. Andersena z Lublina „Zły Pan” w reż. Simone Thiis z Norwegii, zakończony dyskusją nad problemem przemocy w rodzinie i innych, poruszonych przez młodzież sytuacjach, w których łamane lub nieprzestrzegane są prawa dziecka. Po spektaklu zaprezentowano wydane przez Biuro Rzecznika Praw Dziecka we współpracy z ONZ

broшуury napisane prostym, zrozumiałym dla najmłodszych językiem, a traktujące o Protokołach fakultatywnych do Konwencji o prawach dziecka (Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii oraz Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie procedury rozpoznawania skarg/zawiadomień). Publikacje te oraz materiały dotyczące praw dziecka zostały przekazane uczestnikom spotkania.

Specjalny Przedstawiciel Sekretarza Generalnego ONZ i Rzecznik Praw Dziecka uczestniczyli w posiedzeniu sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny, na które zaproszono senacką Komisję Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej. Tematem obrad była ochrona praw dziecka przed wszelkimi formami przemocy. Przedstawiciele poszczególnych ministerstw przedstawili przyjęte w Polsce rozwiązania prawne oraz projektowane rozwiązania mające na celu poprawę systemu ochrony praw dziecka. Marta Santos Pais przekazała informacje o stanie przestrzegania praw dziecka na świecie oraz rekomendacje ONZ dotyczące ochrony dziecka przed przemocą. Rzecznik Praw Dziecka przedstawił informację w zakresie ochrony dzieci przed przemocą oraz wskazał na konieczne kierunki zmian mających na celu polepszenie stanu przestrzegania praw dziecka w Polsce.

Drugiego dnia uczestnicy Kongresu gościli w Belwederze. Spotkanie otworzyła Małżonka Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Anna Komorowska. Podczas konferencji „Prawo dziecka do życia bez przemocy” Rzecznik Praw Dziecka przedstawił środowisku akademickiemu wyniki najnowszych badań w zakresie postaw Polaków co do stosowania kar cielesnych wobec dzieci. Z referatami wystąpili – obok Marty Santos Pais – przedstawiciele środowiska naukowego: pedagodzy, prawnicy, psychologowie. Prof. Leszek Stadniczeńko omówił „Prawną ochronę dzieci przed przemocą w prawodawstwie polskim”, prof. Barbara Smolińska–Theiss zwróciła zebrany uwagę na „Przemoc wobec dziecka – odkrywany problem społeczny”, prof. Ewa Jarosz omówiła znaczenie monitoringu postaw społecznych dla ochrony dzieci przed przemocą, ks. prof. Adam Solak wskazał różnice między „Teologiczną wykładnią a przekazem społecznym nt. zjawiska przemocy”, prof. Krystyna Marzec–Holka przedstawiła zagadnienie „Przemocy seksualnej wobec dziecka – trudnego problemu społecznego i medycznego”, prof. Maciej Tanaś wygłosił referat pt. „Primum non nocere a cyberprzemoc”, dr Barbara Milewska – „Przemoc instytucjonalna – dzieci „walizki” przesyłane między instytucjami”, zaś mgr Monika Czyżewska przedstawiła „Rolę szkoły wobec dziecka krzywdzonego”. Moderatorami poszczególnych sesji byli prof. Wiesław Theiss i prof. Marek Konopczyński. Debata naukowców nakreśliła obszary, w których

ochrona praw dziecka jest niewystarczająca oraz pozwoliła wskazać optymalny kierunek zmian.

Trzeciego dnia Marta Santos Pais wraz z Rzecznikiem Praw Dziecka uczestniczyli w seminarium organizacji pozarządowych zorganizowanym w Biurze Rzecznika Praw Dziecka. Zaproszeni Przedstawiciele NGO oraz koordynator ds. ochrony dzieci i młodzieży przy Konferencji Episkopatu Polski o. Adam Żak zaprezentowali swoje działania i zamierzenia na polu szeroko rozumianej ochrony praw dziecka w kraju i poza jego granicami. Następnie Marta Santos Pais wraz z Rzecznikiem odwiedzili dzieci i młodzież ze Stowarzyszenia Siemacha w Krakowie. Stowarzyszenie prowadzi m.in. sieć całodobowych placówek opiekuńczo–wychowawczych typu socjalizacyjnego w oparciu o ustawę o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, łącząc socjalizację ze sportem i terapią.

Kongres Praw Dziecka odbywał się równoległe z 79. posiedzeniem Sejmu, podczas którego posłowie ustanowili dzień 20 listopada Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka⁴⁵⁵. Z propozycją tak szczególnego uhonorowania wkładu Polski w uchwalenie Konwencji o prawach dziecka i ustanowienia 20 listopada Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka wystąpił⁴⁵⁶ Rzecznik Praw Dziecka do Marszałka Sejmu RP w sierpniu 2014 roku. Inicjatywę podjęła Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka oraz poparła Komisja Polityki Społecznej i Rodziny Sejmu RP.

2.8 Pilotażowy program Rzecznika Praw Dziecka i Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu dotyczący ograniczenia zjawiska traumatyzacji dzieci „Miś Przyjaciel”

Analiza interwencji podejmowanych przez Policję wskazała na potrzebę wsparcia dziecka w sytuacji stresu pourazowego. Obserwacje i wnioski płynące z interwencji zainicjowały projekt, który polega na przekazaniu ofierze – dziecku pluszowego przyjaciela, misia, który odwróci uwagę małego od przeżywanej traumy. Każdy miś ubrany jest w koszulkę, na której umieszczono numer Dziecięcego Telefonu Zaufania Rzecznika Praw Dziecka (800 12 12 12) oraz numery alarmowe Policji (997 i 112).

Program został przygotowany w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Poznaniu przy akceptacji Komendanta Głównego Policji i jest realizowany we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych w ramach Rządowego Programu Ograniczania Przestępczości

---

⁴⁵⁵ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 listopada 2014 roku w sprawie ustanowienia dnia 20 listopada Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka.

⁴⁵⁶ GAB/500/3/2014/BS.

i Aspołecznych Zachowań „Razem bezpieczniej”. Inicjatywa to uzupełnienie obecnie realizowanych praktyk policyjnych na rzecz małych dzieci biorących udział w interwencjach i postępowaniach policyjnych, a także dzieci poszkodowanych w wypadkach komunikacyjnych.

Rzecznik Praw Dziecka przekazał Komendzie Wojewódzkiej Policji w Poznaniu ok. 2,5 tys. pluszowych misiów.

2.9 Karta Praw Dziecka – Pacjenta

29 października 2014 roku w Sali Kolumnowej Sejmu RP, pod honorowym patronatem Marszałka Sejmu RP, Rzecznik Praw Dziecka, we współpracy z Rzecznikiem Praw Pacjenta Krystyną Barbarą Kozłowską, Narodowym Funduszem Zdrowia i Ministerstwem Zdrowia, zorganizował konferencję naukową dotyczącą praw dziecka–pacjenta.

Rzecznik Praw Dziecka i Rzecznik Praw Pacjenta zaprezentowali uczestnikom – w tym dyrektorom szpitali pediatrycznych z całej Polski, konsultantom krajowym i wojewódzkim oraz parlamentarzystom – przygotowaną wspólnie Kartę Praw Dziecka–Pacjenta. Karta trafiła do wszystkich dziecięcych oddziałów szpitalnych w Polsce, a także do innych placówek medycznych sprawujących opiekę pediatryczną. Karta w sposób zwięzły i zrozumiały przedstawia prawa przysługujące dzieciom w placówce ochrony zdrowia. Opracowana na podstawie Konwencji o prawach dziecka oraz ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta Karta jest kompendium przypomnień istotnych dla chorego dziecka i opiekujących się nim dorosłych. Edukując dzieci, przypomina dorosłym o podmiotowości dziecka i respektowaniu jego praw.

Wzór Karty Praw Dziecka–Pacjenta stanowi Załącznik nr 16 do niniejszej Informacji.

Ważnym punktem konferencji było zaprezentowanie przez Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Zdrowia Aleksandra Sopińskiego pakietu rozwiązań systemowych wypełniających wnioski Rzecznika Praw Dziecka dotyczące monitorowania losów dziecka, w szczególności prawnego wprowadzenia i usankcjonowania dokumentu medycznego – Książeczki Zdrowia Dziecka oraz wprowadzenia standardów w profilaktycznej opiece zdrowotnej nad dziećmi.

Dyrektor Instytutu – Pomnika Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie prof. Małgorzata Syczewska i Dyrektor Wojewódzkiego Szpitala Dziecięcego im. Prof. J. Bogdanowicza w Warszawie Małgorzata Stachurska–Turos podzieliły się doświadczeniami z zakresu zarządzania szpitalem pediatrycznym, zaś Prezes Narodowego

Funduszu Zdrowia Tadeusz Jędrzejczyk omówił kwestię finansowania świadczeń dla dzieci–pacjentów.

Podczas konferencji „Prawa Dziecka–Pacjenta” Rzecznik Praw Dziecka odznaczył prof. Alicję Chybicką Odznaką Honorową za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka INFANTIS DIGNITATIS DEFENSORI.

Konferencję zakończyła debata z grupą zaproszonych dzieci–pacjentów, w której przedstawiły one swoje obserwacje i odczucia po pobycie w szpitalach oraz placówkach ochrony zdrowia, a także odpowiadały na pytania uczestników konferencji i proponowały wprowadzenie korzystnych, ich zdaniem, zmian.

3. WYDARZENIA POD PATRONATEM RZECZNIKA PRAW DZIECKA

Rzecznik Praw Dziecka w 2014 roku objął honorowym patronatem 225 wydarzeń. Były one realizowane m.in. przez organizacje pozarządowe, placówki naukowe oraz organy administracji państwowej. Przyznając patronat, Rzecznik w szczególności kierował się kryterium upowszechniania praw dziecka i działaniami skutkującymi poprawą stanu przestrzegania praw dziecka w Polsce.

Wykaz wydarzeń objętych honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka stanowi Załącznik nr 7 do niniejszej Informacji.

4. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Zgodnie z art. 11a ustawy z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka podobnie jak w latach poprzednich w 2014 roku Rzecznik współdziałał ze stowarzyszeniami, ruchami obywatelskimi oraz innymi dobrowolnymi zrzeszeniami i fundacjami działającym na rzecz ochrony praw dziecka.

Wielopłaszczyznowa współpraca z organizacjami pozarządowymi zwykle opierała się na wzajemnie uzupełniających się działaniach. Rzecznik Praw Dziecka wspomagał organizacje w ich statutowej działalności, udzielał wsparcia merytorycznego, odbywał konsultacje i spotkania, zaś przedstawiciele organizacji pozarządowych wspierali Rzecznika Praw Dziecka w działaniach na rzecz promocji wśród społeczeństwa ochrony praw dziecka.

Współpraca dotyczyła zarówno organizacji na szczeblu lokalnym, jak też ogólnopolskim. Kierowane do Rzecznika prośby i propozycje ze strony organizacji najczęściej dotyczyły wspólnej realizacji inicjatyw służących m.in. zapobieganiu przemocy wobec dzieci, promocji i upowszechnianiu praw dziecka, zachęcaniu najmłodszych do czytania książek a także wieloaspektowej edukacji i propagowania zasad zdrowego trybu

życia. Odbywały się również wspólne spotkania i dyskusje na ww. tematy, które pozwoliły na wypracowanie wspólnych wniosków istotnych dla dalszych działań na rzecz ochrony praw dziecka.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi, poza wspomnianym już seminarium w ramach Kongresu Praw Dziecka, obejmowała m.in. następujące podmioty, obszary i akcje:

- **Na niebiesko dla autyzmu**

Rzecznik Praw Dziecka po raz kolejny włączył się do akcji „Na niebiesko dla autyzmu” – organizowanej w Światowym Dniu Wiedzy na Temat Autyzmu. Jednym z cyklicznych wydarzeń mających na celu zwrócenie uwagi na temat autyzmu jest ogólnoswiatowa akcja „Light It Up Blue”, zainicjowana przez amerykańską organizację Autism Speaks. Od 2011 roku jest celebrowana w Polsce pod hasłem „Na niebiesko dla autyzmu”.

2 kwietnia 2014 roku w ramach solidarności z osobami z autyzmem siedziba Rzecznika Praw Dziecka, zgodnie z założeniami akcji, została podświetlona na niebiesko. Było to ogólnoswiatowe przypomnienie wszystkim przechodniom, jak ważny jest szacunek dla ludzi z dysfunkcjami.

- **Nie bij mnie – kochaj mnie**

W kwietniu 2014 roku ruszyła kolejna odsłona akcji Historia Misia: „Nie bij mnie – kochaj mnie” organizowanej przez Fundację Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy. Akcja ta znakomicie wpisuje się w założenia kontynuowanej od maja 2013 roku kampanii społecznej Rzecznika Praw Dziecka „Reaguj. Masz Prawo”.

Fundacja WOŚP dołączyła do tworzonej przez Rzecznika koalicji na rzecz ochrony dzieci przed każdą formą przemocy i złego traktowania. Historia Misia: „Nie bij mnie – kochaj mnie” to otwarta inicjatywa, w której mogą wziąć udział wszyscy: osoby prywatne, jednostki, instytucje, organizacje. Akcja swoim zasięgiem objęła cały kraj.

- **konkurs „To nas dotyczy”**

Rzecznik Praw Dziecka objął patronatem honorowym zorganizowany przez Polską Izbę Komunikacji Elektronicznej dla lokalnych telewizji kablowych konkurs „To nas dotyczy”. Ponadto Rzecznik przyznał nagrody w specjalnie ustanowionej kategorii „Reaguję na przemoc wobec dzieci – mam prawo” dla reportaży i etiud filmowych dotyczących praw dzieci. W 2014 roku do konkursu zgłoszono 189 materiałów filmowych nadesłanych przez 47 telewizji lokalnych i regionalnych. Oceny materiałów dokonało jury w składzie: Dorota

Zawadzka – pedagog i psycholog, prof. Maciej Wojtyszko – reżyser teatralny, filmowy i telewizyjny, pisarz, autor sztuk, Barbara Kolago – kompozytorka piosenek dla dzieci oraz Robert Myśliński – autor książek dla dzieci.

Nagrodzone stacje to: I miejsce – Twoja TV Morska za cykl programów „Scenariusze życia”, II miejsce – Telewizja Sudecka Adama Pachura „Dzieci nie oddam”, III miejsce – Telewizja MAX Koszalin „Jakubek”.

Kategoria w konkursie „To nas dotyczy” została stworzona z myślą o ochronie praw dziecka powstała, po to, aby szerzyć w społecznościach lokalnych wiedzę na temat praw dziecka, ale także przekazywać pozytywne wzorce. Wśród wielu materiałów dotyczących dzieci, których główną cechą jest sensacyjność, nagrodzone reportaże stanowią wyróżnik i dowodzą, że w sposób prosty i przystępny można mówić o sprawach niezwykle ważnych, jednocześnie nie szukając w nich sensacji.

- **II Kongres Rodzicielstwa Zastępczego**

16 czerwca 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka objął patronatem i wziął udział w II Kongresie Rodzicielstwa Zastępczego zorganizowanym przez Koalicję na rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej pod hasłem „Dziecko jest najważniejsze”. Koalicja zrzesza organizacje pozarządowe wspierające idee rodzicielstwa zastępczego.

Specjalne przesłanie do organizatorów i uczestników Kongresu zostało skierowane przez Marszałka Sejmu Ewę Kopacz, Prezesa Rady Ministrów Donalda Tuska oraz Sekretarza Stanu w Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Irenę Wóycicką.

W spotkaniu udział wzięli m.in.: Sekretarz Stanu, rzecznik prasowy rządu Małgorzata Kidawa-Błońska, Podsekretarz Stanu w MPiPS Elżbieta Seredyn, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości Stanisław Chmielewski, Zastępca Przewodniczącego Komisji Polityki Społecznej i Rodziny Poseł Magdalena Kochan oraz wiceprezydent miasta Stołecznego Warszawy Włodzimierz Paszyński. Dużą grupę uczestników stanowili rodzice zastępczy, przedstawiciele organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej, kuratorzy oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych. Zaproszenie do udziału w Kongresie przyjęła laureatka nagrody Pro Humanitate Award Betsy Keefer Smalley – amerykańska autorka wielu książek o rodzicielstwie zastępczym, która wygłosiła wykład „Przejście dziecka z rodziny zastępczej do rodziny adopcyjnej”.

„Koalicja Na Rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej” jest grupą praktyków z całej Polski. Jej misją jest realizowanie prawa dziecka do wychowania w rodzinie. Dzieci, które nie mogą wychowywać się w rodzinie biologicznej, dzięki opiece rodzin zastępczych, rodzinnych

domów dziecka i placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego będą miały większą szansę na lepszy rozwój, prawidłowy wzorzec rodziny i perspektywy godnego i szczęśliwego życia. Rzecznik Praw Dziecka popierając postulaty Koalicji, wspiera ją w wykonywaniu celów statutowych.

- **10-ta rocznica tragedii w Biesłanie – Balony Wolności**

3 września 2014 roku, w 10. rocznicę zamachu terrorystycznego w Biesłanie, Rzecznik Praw Dziecka objął honorowym patronatem ogólnopolskie przedsięwzięcie przypominające tragiczne wydarzenia z 2004 roku – Balony Wolności.

Inicjatorem akcji było Stowarzyszenia dla Dzieci i Młodzieży „Szansa” z Głogowa. W 10. rocznicę tragedii podczas spotkania z młodzieżą Rzecznik Praw Dziecka mówił o potrzebie ochrony dzieci przed konfliktami świata dorosłych, a relację z tamtych dni przedstawił Zbigniew Pawlak, autor książki „Biesłan pęknięte miasto”. O idei upamiętnienia tragedii Biesłanu rozmawiała z młodzieżą Anna Lechowska, prezes głogowskiego Stowarzyszenia dla Dzieci i Młodzieży Szansa, Społeczny Doradca Rzecznika Praw Dziecka. Na zakończenie spotkania – podobnie jak od 10 lat w Biesłanie – na boisku Gimnazjum nr 23 im. Ireny Sendlerowej w Warszawie wypuszczone zostały w niebo 334 białe balony symbolizujące ofiary tragicznych zająć z przeszłości.

W spotkaniu uczestniczyły poczty sztandarowe 19 warszawskich szkół oraz licznie przybyłe reprezentacje instytucji i organizacji pozarządowych.

Obchody 10. rocznicy tragedii w Biesłanie miały przypomnieć także o tym, że Konwencja o prawach dziecka i Protokoły fakultatywne chronią najmłodszych przed wnikaniem ich w konflikty polityczne i zbrojne.

- **Konkurs dla dzieci i młodzieży pt. „Prawa Dziecka Oczami Dzieci”**

Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w komitecie honorowym konkursu Stowarzyszenia Sędziów Rodziny Pro Familia. Konkurs dla dzieci i młodzieży, uczniów szkół podstawowych i gimnazjów pt.: „Prawa Dziecka Oczami Dzieci”, realizowany w ramach akcji „Sędziowie Rodzinni Dzieciom”, honorowym patronatem objęła małżonka Prezydenta RP Pani Anna Komorowska. W skład komitetu honorowego weszli m.in.: Minister Sprawiedliwości Cezary Grabarczyk, Minister Edukacji Narodowej Joanna Kluzik-Rostkowska, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego prof. dr hab. Małgorzata Gersdorf, Prokurator Generalny Andrzej Seremet oraz Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa prof. dr hab. Roman Hauser.

Konkurs adresowany był do uczniów szkół podstawowych i gimnazjów, a nagrody były przyznawane w trzech kategoriach wiekowych: 6–10 lat, 11–13 lat i powyżej 13 lat. Jego ideą było zapoznanie dzieci z podstawowymi zagadnieniami Konwencji o prawach dziecka. Na podstawie pogłębionej wiedzy o swoich prawach, uczestnicy konkursu przygotowali prace plastyczne. Celem konkursu było przypomnienie najmłodszym o przysługujących im prawach oraz uświadomienie im, jak ważne jest poszanowanie praw każdego człowieka.

- **Debata nad wykorzystywaniem postanowień Konwencji o prawach dziecka w praktyce sądów rodzinnych**

17 listopada 2014 roku w Biurze Rzecznika Praw Dziecka, we współpracy ze Stowarzyszeniem Sędziów Rodzinnych Pro Familia, została zorganizowana debata dotycząca wykorzystywania postanowień Konwencji o prawach dziecka w praktyce sądów rodzinnych. Uczestniczyli w niej Posłowie na Sejm RP: Magdalena Kochan – Wiceprzewodnicząca sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny oraz Ryszard Kalisz; ponadto profesorowie, sędziowie i kuratorzy. O pracach nad Konwencją opowiadał prof. Tadeusz Smyczyński, który był współtwórcą jej projektu.

Spotkanie było okazją do wymiany doświadczeń, przedyskutowania kolejnych zapisów Konwencji, a zwłaszcza szczególnego zwrócenia uwagi na dziecięcą podmiotowość oraz wskazania na konieczność zwiększenia aktywności na rzecz jej ochrony.

- **obchody Dnia Świadomości Alienacji Rodzicielskiej**

Jedną ze wspieranych przez Rzecznika Praw Dziecka inicjatyw na rzecz promocji odpowiedzialnego rodzicielstwa jest obchodzony corocznie Dzień Świadomości Alienacji Rodzicielskiej. To akcja społeczna, której celem jest zapobieganie eliminowania jednego z rodziców z życia dziecka. Zbudowana z różnego rodzaju przedsięwzięć, uczy mądrego i odpowiedzialnego wspierania dziecka w sytuacji wzbudzania u niego negatywnych emocji i postaw wobec drugiego rodzica. Ważnym walorem jest towarzysząca akcji edukacja społeczeństwa o niekorzystnych dla dziecka skutkach alienacji rodzicielskiej.

- **Ogólnopolski Dzień Praw Dziecka**

20 listopada 2014 roku, w dniu 25. rocznicy uchwalenia Konwencji o prawach dziecka, po raz pierwszy obchodziliśmy Ogólnopolski Dzień Praw Dziecka.

Realizując zadanie ciągłej edukacji w celu urzeczywistnienia postanowień Konwencji w codziennym życiu, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił⁴⁵⁷ do Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej o ustanowienie 20 listopada Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka. Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka, do której została skierowana inicjatywa Rzecznika, podjęła ją i skierowała do Marszałka Sejmu projekt uchwały w tej sprawie. Pierwsze czytanie przeprowadzono w Komisjach: Sprawiedliwości i Praw Człowieka oraz Polityki Społecznej i Rodziny. Sejm RP 7 listopada 2014 roku ustanowił dzień 20 listopada Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka, podejmując stosowną uchwałę w tej sprawie⁴⁵⁸.

Konwencja o prawach dziecka zdaniem Rzecznika nie może być osadzona jedynie na gruncie teoretycznym. Obchody tego dnia stanowią impuls do podejmowania aktywności w zakresie upowszechniania praw dziecka.

W świętowanie Ogólnopolskiego Dnia Praw Dziecka włączyło się wiele różnych środowisk, w tym szkoły, organizacje pozarządowe oraz instytucje pomocowe. Pałac Prezydencki przygotował z tej okazji okolicznościową iluminację fasady Pałacu.

Treść Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej stanowi Załącznik nr 14 do niniejszej Informacji.

- **Nastolatki wobec Internetu – badania Rzecznika Praw Dziecka**

19 listopada 2014 roku w Międzynarodowym Dniu Zapobiegania Przemocy wobec Dzieci Rzecznik Praw Dziecka przedstawił wyniki badań dotyczące sposobu użytkowania sieci Internet przez dzieci i młodzież oraz potencjalnych zagrożeń, z którymi małoletni mogą się zetknąć w wirtualnej przestrzeni. Badania na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka oraz Instytutu Badawczego Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa przeprowadziła Pedagogium – Wyższa Szkoła Nauk Społecznych.

Były to pierwsze tak obszerne ogólnopolskie badanie dotyczące zachowań dzieci i młodzieży w Internecie oraz ich bezpieczeństwa w cyfrowym świecie. Zrealizowano je w okresie maj–czerwiec 2014 roku na próbie 1 235 uczniów z 50 gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych na terenie całego kraju (dobranych metodą losowania warstwowego). Dla dzieci sieć istnieje „od zawsze”, jest dla nich środowiskiem naturalnym i integralną częścią ich życia, jednak często młodzi użytkownicy nie zdają sobie sprawy z niebezpieczeństw, na jakie mogą być narażeni w sieci.

---

⁴⁵⁷ GAB/500/3/2014/BS.

⁴⁵⁸ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 listopada 2014 roku w sprawie ustanowienia dnia 20 listopada Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka.

Działania Rzecznika Praw Dziecka nakierowane są na monitoring sposobów korzystania przez dzieci z sieci oraz na wypracowanie przepisów jak najlepiej chroniących najmłodszych przed cyberzagrożeniami. Tymi zagadnieniami zajmuje się złożony ze specjalistów Zespół ds. bezpieczeństwa dzieci w cyberprzestrzeni powołany przez Rzecznika Praw Dziecka.

Rzecznik Praw Dziecka prowadząc swoją stronę internetową oraz profil kampanii „Reaguj. Masz prawo.”, dociera do środowisk korzystających z Internetu, propagując za pomocą tego medium wiedzę o prawach dziecka.

- **11 Ogólnopolska Konferencja „Pomoc dzieciom – ofiarom przestępstw”**

20 października 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka wziął udział w otwarciu 11. Ogólnopolskiej Konferencji „Pomoc dzieciom – ofiarom przestępstw” zorganizowanej w Warszawie przez Fundację „Dzieci Niczyje”, Ministerstwo Sprawiedliwości oraz Miasto st. Warszawę. Podczas uroczystego otwarcia Konferencji Rzecznik uhonorował Fundację „Dzieci Niczyje” Odznaką Honorową za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka INFANTIS DIGNITATIS DEFENSORI.

W konferencji udział wzięło wielu krajowych i zagranicznych ekspertów zajmujących się problemem przemocy wobec dzieci, m.in. sędziowie, prokuratorzy, lekarze, pracownicy socjalni, kuratorzy, policjanci, pielęgniarki i położne, nauczyciele, pracownicy organizacji pozarządowych, przedstawiciele ministerstw oraz samorządów, jak również wykładowcy akademicy i badacze. Uczestnicy dyskutowali o pomocy dzieciom, które doświadczyły przemocy, omawiali także ochronę tych, które jako świadkowie uczestniczą w procedurach prawnych. Wysłuchanie dziecka w sprawach go dotyczących przez sąd oraz jednokrotne przesłuchanie w przyjaznych warunkach od zawsze pozostawało jednym z priorytetów Rzecznika Praw Dziecka.

- **Dziecko, rodzina i szkoła wobec migracji rodzicielskich – badania Rzecznika Praw Dziecka**

2 grudnia 2014 roku Rzecznik Praw Dziecka podczas konferencji prasowej zaprezentował wyniki badań „Dziecko, rodzina i szkoła wobec migracji rodzicielskich: 10 lat po akcesji do Unii Europejskiej”. Badania, na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka, zostały zrealizowane przez Pedagogium Wyższą Szkołę Nauk Społecznych.

Analiza raportu z badań pokazuje, że percepcja problemu rozłąki z najbliższymi i zagrożeń związanych z migracją uległy w niektórych aspektach poprawie, jednak wciąż należy podejmować działania mające na celu złagodzenie skutków związanych z wyjazdem

rodziców czy opiekunów, tak aby poczucie bezpieczeństwa oraz rozwój młodych ludzi nie ulegały zaburzeniom. Rzecznik wskazał na istotną rolę państwa, które powinno zmniejszać ryzyko zakłóceń socjalizacji rodzinnej.

Badania wykazały także, że w polskich szkołach mniej jest dzieci z rodzin rozłączonych w skutek euromigracji. Można zatem wysnuć wniosek, że albo zmniejszyła się ilość wyjazdów zarobkowych Polaków, na co nie wskazują jednak oficjalne statystyki, albo dochodzi do połączenia rodziców z dziećmi – najpewniej za granicą. Pozwala to na postawienie hipotezy wskazującej na atrakcyjność systemów socjalnych krajów migracyjnych (np. Wielkiej Brytanii), co sprawia, że obecnie opłaca się rodzicom wyjeżdżać razem z dziećmi.

W kontekście niżu demograficznego, który dotyka Polskę, wyjątkowo niepokoić mogą natomiast wyniki pokazujące gotowość migracyjną najmłodszego pokolenia. Aż 39% ogółu badanych dzieci deklaruje, że chce w przyszłości mieszkać poza granicami Polski. Wśród dzieci ze szkół ponadgimnazjalnych, których rodzice migrowali, odsetek ten wynosi aż 44%, co wskazuje na pozytywny odbiór efektów długookresowych wyjazdów z kraju w rodzinach, które ich doświadczyły.

Badanie ujawniło również niepokojący fakt sprawiania problemów wychowawczych przez dzieci z rodzin migracyjnych. Gimnazjaliści (chłopcy) z takich rodzin statystycznie częściej niż rówieśnicy sięgają po alkohol i narkotyki. Z kolei dziewczęta uczęszczające do szkół ponadgimnazjalnych częściej sięgają po papierosy. Interesująca jest zależność przejmowania opieki nad dzieckiem w przypadkach wyjazdów poszczególnych członków rodziny. Badanie pokazało, że jeśli osobą migrującą jest ojciec, to opiekę nad dziećmi przejmuje matka. W przypadku wyjazdu samej matki, dziećmi zajmują się głównie dziadkowie. Może to wskazywać na niedostateczne przygotowanie ojców do godzenia pracy zarobkowej z obowiązkami rodzicielskimi.

Badania są szczególnie istotne w perspektywie ochrony prawa dziecka do kontaktów z obojgiem rodziców oraz badania kondycji polskiej rodziny. W obszarze zainteresowań i kolejnych analiz Rzecznika Praw Dziecka znajduje się dziecko, jego potrzeby i ewentualne naruszenie jego praw i dobra poprzez rozłąkę z jednym lub obojgiem rodziców.

Wyciąg z Raportu z badań Rzecznika Praw Dziecka „Dziecko, rodzina i szkoła wobec migracji rodzicielskich: 10 lat po akcesji do Unii Europejskiej” stanowi Załącznik nr 13 do niniejszej Informacji.

- **Polskie Towarzystwo Pediatryczne**

Rzecznik Praw Dziecka kolejny rok ściśle współpracował z Polskim Towarzystwem Pediatrycznym w zakresie analizy sytuacji zdrowotnej dzieci w Polsce.

Działania Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego są ukierunkowane na wzmocnienie roli pediatrii w polskim systemie ochrony zdrowia dzieci poprzez analizę bieżącego zabezpieczenia zdrowotnego dzieci oraz konsultacje w tym zakresie. Służą temu także proponowane zmiany obowiązujących rozwiązań prawnych. W tych kwestiach Rzecznik współpracował także z innymi organizacjami pozarządowymi.

- **Fundacja „My Pacjenci”**

Fundacja przeprowadziła wśród rodziców badania dotyczące m.in. satysfakcji z poziomu opieki w zakresie podstawowej opieki pediatrycznej i oczekiwań związanych z Książeczką Zdrowia Dziecka, o którą zabiega Rzecznik Praw Dziecka. Badania te są upowszechniane, a ich wyniki mogą być wykorzystane dla podejmowania kolejnych działań, zmierzających do poprawy jakości opieki zdrowotnej nad najmłodszymi dziećmi.

- **Stowarzyszenie „Parasol dla Życia”**

Stowarzyszenie powstało, by działać na rzecz rodzin dzieci cierpiących na skutek inwazyjnych chorób bakteryjnych, przeciwko którym istnieje skuteczna profilaktyka. Przedstawiciel Rzecznika uczestniczył w pracach na rzecz propagowania szczepień ochronnych w Polsce, w tym rozszerzenia kalendarza szczepień obowiązkowych poprzez finansowanie ze środków publicznych szczepień przeciwko pneumokokom.

- **Stowarzyszenie Chorych na Mukopolisacharydozę i Choroby Rzadkie**

Rzecznik Praw Dziecka od wielu lat wspiera działania zmierzające do poprawy zabezpieczenia potrzeb zdrowotnych dzieci chorych na mukopolisacharydozę i inne choroby rzadkie, utrzymując systematyczny kontakt z rodzicami chorych dzieci i placówkami medycznymi, a także wspierając działania Stowarzyszenia.

- **Naczelna Rada Pielęgniarek i Położnych**

Rzecznik (bądź jego przedstawiciel) brał udział w konferencjach dotyczących praw dziecka–pacjenta prezentowanych z punktu widzenia personelu pielęgniarskiego, w aspekcie opieki nad pacjentem i współpracy z jego rodzicami, a co za tym idzie – poprawy jakości świadczeń i wypracowania optymalnych standardów. Zapisy, zawarte w Karcie Praw Dziecka–Pacjenta są istotnym elementem tych działań.

- **Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”**

W roku 2014 Rzecznik kontynuował współpracę z Ogólnopolskim Pogotowiem dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”. W ramach tej współpracy w dwumiesięczniku „Niebieska Linia” od czerwca 2014 roku kolportowany był – jako wkładka do każdego numeru – bezpłatny dwumiesięcznik wydawany przez Rzecznika Praw Dziecka pt. „Prawa Dziecka”.

5. PUBLIKACJE

- „Prawa Dziecka” – wznowiony po przerwie bezpłatny dwumiesięcznik wydawany przez Rzecznika Praw Dziecka. Adresowany do dorosłych (psychologów, pedagogów, nauczycieli, pracowników socjalnych, a także wszystkich zainteresowanych problematyką), przekazuje i propaguje wiedzę o prawach dziecka, o działalności, inicjatywach i zadaniach Rzecznika Praw Dziecka, badaniach naukowych, a także o ważnych inicjatywach na rzecz dzieci i młodzieży. W roku 2014 ukazały się 4 numery pisma dostępne w Biurze Rzecznika lub na stronie internetowej www.brpd.gov.pl/dwumiesiecznik-prawa-dziecka.
- „Edukacja przedszkolna: Pytanie o prawa dziecka, demokrację i partycypację” – dr Katarzyna Gawlicz i Barbara Rohrborn. Kolejne wydawnictwo w ramach Biblioteki Rzecznika Praw Dziecka przybliży nowatorski projekt realizowany pod honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka przez Fundację Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego, a dotyczący analizy celów wczesnej edukacji w Polsce.
- „Kodeks Bezpiecznej Opieki w rodzicielstwie zastępczym” – Joanna Luberadzka-Gruca, Edyta Wojtasińska i Jolanta Zmarzlik. Publikacja wydana w ramach Biblioteki Rzecznika Praw Dziecka to kompendium dobrej praktyki rodzicielstwa zastępczego. Przybliżając istotne zagadnienia, ukazuje praktyczny wymiar przyjmowania dziecka do rodziny oraz podaje sprawdzone, praktyczne propozycje rozwiązania wielu pojawiających się problemów.
- „Podnoszenie poziomu wiedzy wśród dzieci i młodzieży na temat OPCP”. Polska wersja językowa książeczki klarownym, zrozumiałym dla dzieci językiem opisującej, czym jest Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie procedury rozpoznawania skarg/zawiadomień. Wydana przez

Rzecznika Praw Dziecka we współpracy z Biurem Specjalnego Przedstawiciela Sekretarza Generalnego ONZ ds. Przemocy wobec Dzieci.

- „Podnoszenie poziomu wiedzy wśród dzieci i młodzieży na temat OPSC”. Polska wersja językowa książeczki opisującej klarownym, zrozumiałym dla dzieci językiem, czym jest Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii. Wydana przez Rzecznika Praw Dziecka we współpracy z Biurem Specjalnego Przedstawiciela Sekretarza Generalnego ONZ ds. Przemocy wobec Dzieci.

Plakaty:

- kampanii społecznej „Jestem mamy i taty”
- kampanii społecznej „Bicie uczy, ale tylko złych rzeczy”
- 25-lecia Konwencji o prawach dziecka

Publikacje zostały przekazane do bibliotek publicznych, pedagogicznych i akademickich w Polsce, a także (plakaty) przesłane m.in. do samorządów powiatowych, rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych i kuratoriów oświaty w całej Polsce.

6. PROMOCJA PRAW DZIECKA POZA GRANICAMI POLSKI

Rzecznik Praw Dziecka, oprócz spotkań w Polsce, prowadził działalność promującą prawa dziecka na arenie międzynarodowej, prezentując polskie dokonania w dziedzinie ochrony praw dziecka. Podczas wyjazdów podkreślał polski wkład w powstanie Konwencji o prawach dziecka oraz jej korczakowski rodowód.

Rozwiązania oraz umocowania prawne polskiego Rzecznika Praw Dziecka są wzorem dla rządów innych krajów europejskich, które chcą ustanowić lub już ustanowiły podobny urząd. Stąd udział polskiego Rzecznika Praw Dziecka w wielu spotkaniach konsultacyjnych i doradczych, zarówno w Polsce, gdy przyjmował zagraniczne delegacje zainteresowane funkcjonowaniem urzędu Rzecznika Praw Dziecka w Polsce, jak też podczas pobytu poza granicami kraju. Szczegółowe omówienie powyższej kwestii znajduje się w dziale Współpraca z zagranicą.

**UWAGI
O STANIE PRZESTRZEGANIA
PRAW DZIECKA**

WSTĘP

Dokonując oceny stanu przestrzegania praw dziecka w Polsce należy zwrócić uwagę na zrealizowane postulaty Rzecznika Praw Dziecka w zakresie lepszej ochrony praw najmłodszych obywateli.

Niewątpliwie pełniejszej ochronie realizacji prawa dziecka do wychowania w rodzinie służyć będą znowelizowane w 2014 roku przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw⁴⁵⁹. Podczas prac nad ustawą Rzecznik Praw Dziecka zgłaszał wiele postulatów, których podstawowym celem była poprawa funkcjonowania obecnego systemu w zakresie lepszej ochrony interesów i bezpieczeństwa dziecka, poprawa wsparcia ze strony państwa dla rodzin biologicznych i zastępczych oraz doprecyzowanie procedur adopcyjnych.

Do najważniejszych zmian, które wprowadziła ustawa, niewątpliwie należał postulowany przez Rzecznika obowiązek wysłuchania dziecka w sprawach jego dotyczących, uwzględniając jego wiek i stopień dojrzałości.

Ustawą zapewniono również możliwość sprawowania opieki nad dzieckiem przez małoletnich rodziców przebywających w pieczy zastępczej, określono maksymalny termin (18-miesięczny) na wystąpienie do sądu z wnioskiem o uregulowanie sytuacji prawnej dziecka, zmniejszono z 20 do 15 liczbę rodzin objętych opieką asystenta rodziny i z 30 do 15 koordynatora pieczy zastępczej, wyposażono wojewodę i inne jednostki samorządu terytorialnego w uprawnienia kontrolne nad realizacją przepisów ww. ustawy, urealniono wymagania stawiane placówkom wsparcia dziennego, tak aby zapewnić ciągłość ich funkcjonowania przy jednoczesnym zagwarantowaniu bezpieczeństwa dzieciom.

Ponadto wprowadzono wymaganie przedstawienia przez kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz do prowadzenia rodzinnego domu dziecka opinii psychologa o posiadaniu predyspozycji i motywacji co do podjęcia się ww. funkcji. Osoby wpisane do rejestru osób zakwalifikowanych i sprawujących rodzinną pieczę zastępczą będą zobowiązane przedstawiać co dwa lata nie tylko zaświadczenia od lekarza POZ o stanie zdrowia, ale także opinię psychologiczną, analogiczną jak przy ubieganiu się o pełnienie tej funkcji.

Ważną zmianą było również uchylenie przepisów, zgodnie z którymi dochody dzieci przebywających w pieczy zastępczej zaliczane były na poczet świadczeń na pokrycie kosztów utrzymania dziecka należnych rodzinie zastępczej lub innemu podmiotowi realizującemu pieczę zastępczą.

---

⁴⁵⁹ tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 1519 z późn. zm.

Szczególnie ważną zmianą, o którą zabiegał Rzecznik Praw Dziecka, było właściwe zabezpieczenie prawne i finansowe dzieci przebywających w zakładach opiekuńczo–lecniczych i opiekuńczo–pielęgnacyjnych. W zakładach tych przebywają bardzo chore dzieci ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, często pozbawione opieki ze strony rodziny biologicznej.

Poprawę jakości i bezpieczeństwa wypoczynku dla dzieci i młodzieży zagwarantowały wprowadzone na wniosek Rzecznika Praw Dziecka zmiany w uregulowaniach dotyczących wypoczynku dla dzieci i młodzieży⁴⁶⁰. Kandydat na wychowawcę i kierownika wypoczynku został zobowiązany do przedstawienia organizatorowi wypoczynku informacji z Krajowego Rejestru Karnego stwierdzającej, że nie był on karany za przestępstwa popełnione umyślnie. Ponadto zostały wprowadzone zmiany w organizacji kursów na wychowawcę i kierownika wypoczynku. Za pomocą platformy e-learningowej możliwe jest już tylko zapoznanie się z treścią wykładów. Zajęcia praktyczne oraz egzamin końcowy wymagają bezpośredniego udziału kandydata. Program kursu dla wychowawców został też rozszerzony o zagadnienia dotyczące m.in. organizacji zajęć dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnością, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

Kolejną bardzo istotną zmianą, która wpłynie na poprawę sytuacji dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, było rozwiązanie od lat powtarzającego się problemu braku środków finansowych na właściwą organizację nauki dla tej grupy dzieci. Powodem takiego stanu rzeczy było nieprzekazywanie szkołom i placówkom zwiększonych środków finansowych na ten cel otrzymywanych przez jednostki samorządu terytorialnego w ramach subwencji oświatowej. Sytuację tę zmieniła ustawa z dnia 5 grudnia 2014 roku o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją ustawy budżetowej. Zgodnie z postulatami Rzecznika nałożono na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek przeznaczenia na zadania związane ze stosowaniem specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży środków w wysokości nie niższej niż zostały na ten cel naliczone w części oświatowej subwencji ogólnej w wyniku jej podziału, określonego w przepisach wydanych na podstawie art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 12 listopada 2003 roku o dochodach jednostek samorządu terytorialnego⁴⁶¹.

Rzecznik Praw Dziecka od wielu lat zabiegał o wprowadzenie norm żywieniowych dla dzieci. Otyłość i nadwaga małych dzieci są w Polsce coraz powszechniejszym problemem

---

⁴⁶⁰ ZEW/500/33/2013/MK.

⁴⁶¹ Dz.U. z 2014 r. poz. 1115.

mającym wpływ na kondycję fizyczną i stan zdrowia populacji wieku rozwojowego. Jak pokazały badania⁴⁶², żywienie w szkołach i przedszkolach jest źle zbilansowane i niedostosowane do wieku oraz potrzeb rozwojowych dzieci. Rzecznik Praw Dziecka postulując o wprowadzenie regulacji prawnych wprowadzających normy żywieniowe, wskazywał na konieczność zagwarantowania w żywieniu zbiorowym pełnowartościowych pokarmów oraz konieczność zakazu sprzedaży w sklepikach szkolnych tzw. niezdrowej żywności. Zgłaszane przez Rzecznika postulaty zostały uwzględnione w ustawie zmieniającej ustawę o bezpieczeństwie żywności i żywienia⁴⁶³.

Bardzo ważną kwestią z punktu widzenia ochrony praw dzieci było ratyfikowanie Konwencji o ochronie dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, sporządzonej w Lanzarote w dniu 25 października 2007 roku.

Rzecznik Praw Dziecka od 2008 roku wielokrotnie wnioskował o ratyfikację tego ważnego międzynarodowego dokumentu, chroniącego prawa najmłodszych oraz zgłaszał konkretne postulaty zmian prawnych, celem dostosowania polskich przepisów do wymogów Konwencji. Dotyczyły one m.in. zmiany trybu ścigania przestępstwa zgwałcenia, które od czasu wprowadzenia nowelizacji jest ścigane z urzędu oraz wydłużenia okresu przedawnienia przestępstw o charakterze seksualnym. Obecnie nie ulega przedawnieniu przestępstwo tego typu popełnione wobec dziecka do czasu ukończenia przez niego 30. roku życia. Ponadto Rzecznik z aprobatą przyjął zmiany, które weszły w życie 27 stycznia 2014 roku, w zakresie zagwarantowania ochrony małoletnim pokrzywdzonym i świadkom w trwających postępowaniach karnych⁴⁶⁴. Zmianie uległy przede wszystkim przepisy procedury karnej, które określiły, że w sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy, groźby bezprawnej oraz inne określone w przepisach, małoletniego pokrzywdzonego lub małoletniego świadka, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15. roku życia, można przesłuchać wyłącznie w specjalnie do tego przystosowanym pomieszczeniu (tzw. przyjaznym pokoju).

Oprócz wyżej wspomnianych zmian Konwencja obliguje do wprowadzenia szeregu daleko idących gwarancji ochrony dzieci przed nadużyciami seksualnymi, które w sposób

---

⁴⁶² Badania przeprowadzone pod patronatem Rzecznika Praw Dziecka przez Państwową Inspekcję Sanitarną województwa śląskiego, opisane w programie edukacyjnym „Żywienie na wagę zdrowia”.

⁴⁶³ ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. o zmianie ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. z 2015 r. poz. 35).

⁴⁶⁴ Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2013 r., poz. 849).

kompleksowy zabezpieczają dzieci przed pogwałceniem ich praw zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym.

Istotnym elementem wzmacniającym prawnokarną ochronę obywateli było wydłużenie przedawnienia karalności przestępstw określonych w art. 189a § 1 oraz w rozdziale XXV Kodeksu karnego (przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajowości), gdy pokrzywdzonym jest małoletni do czasu ukończenia przez tego pokrzywdzonego 30. roku życia. Wprawdzie Rzecznik Praw Dziecka wnioskował o nieprzedawnianie przestępstw seksualnych popełnionych na szkodę małoletniego, jednak częściowe zrealizowanie postulatów Rzecznika znacznie wzmocniło możliwość ukarania sprawcy przestępstwa wymierzonego przeciwko dziecku.

Ważną inicjatywą Rzecznika Praw Dziecka, zmierzającą do wzmocnienia kontroli przestrzegania praw dziecka, było wyposażenie Komitetu Praw Dziecka ONZ w uprawnienia do przyjmowania i rozpatrywania skarg na naruszenie praw dziecka. Inicjatywa ta została zgłoszona przez polskiego Rzecznika na forum Rady Praw Człowieka w marcu 2009 roku i skutkowało przyjęciem przez Zgromadzenie Ogólne ONZ Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka. Rozszerza on kompetencje Komitetu Praw Dziecka o mechanizm przyjmowania i rozpatrywania indywidualnych oraz międzypaństwowych zawiadomień o naruszeniu praw dziecka. Dotychczas Protokół Fakultatywny podpisało łącznie 48 państw, z czego 16 ratyfikowało ten dokument. Samo podpisanie przez Polskę w dniu 30 września 2013 roku III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka nie spowodowało, że stał się on częścią porządku prawnego. Niestety do tej pory nie podjęto skutecznych działań mających na celu ratyfikowanie tego ważnego dokumentu międzynarodowego przez Polskę.

Zwracając uwagę na stan przestrzegania praw dziecka w Polsce, wartym podkreślenia jest fakt, że w 2014 roku Polska po raz kolejny została wyróżniona w raporcie Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children⁴⁶⁵, powstałym na podstawie ogólnoświatowego badania dotyczącego przemocy wobec dzieci, przeprowadzonego przez Sekretarza Generalnego ONZ. Nobilitacja Polski w raporcie dotyczyła wprowadzenia w 2010 roku całkowitego zakazu bicia dzieci oraz stałego monitorowania postaw społecznych wobec stosowania kar cielesnych jako metody wychowawczej. Doceniono także spadek liczby osób popierających wychowanie z użyciem przemocy wobec dzieci. Raport Sekretarza Generalnego ONZ wskazał na duży – od wprowadzenia ustawowego zakazu bicia w 2010

---

⁴⁶⁵ Ending legalized violence against children, Global report to December 2014, Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children.

roku – spadek procentowy wśród osób, które zgadzają się ze stwierdzeniem, że „są takie sytuacje, kiedy trzeba dać dziecku klapsa”.

Nie było to pierwsze wyróżnienie dla Polski. Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children wymienił nasz kraj w swoich raportach dwukrotnie: w światowym raporcie nt. Ograniczania przemocy wobec dzieci w 2013 roku⁴⁶⁶ oraz w raporcie przygotowanym w 2014 roku z okazji 25. rocznicy uchwalenia Konwencji o prawach dziecka i 35. rocznicy wprowadzenia w Szwecji zakazu bicia dzieci⁴⁶⁷. Polska została doceniona – obok Szwecji, Austrii, Niemiec, Finlandii, Holandii – jako przykład dobrej praktyki za wprowadzenie całkowitego zakazu bicia dzieci. W publikacji znalazło się także odwołanie do zainicjowanej przez Rzecznika Praw Dziecka w 2013 roku kampanii społecznej „Reaguj na przemoc wobec dzieci. Masz prawo”, mającej na celu zmianę biernych postaw wobec aktów krzywdzenia dzieci i zmniejszenie społecznego przyzwolenia na stosowanie przemocy.

---

⁴⁶⁶ Ending legalized violence against children, Global report 2013, Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children.

⁴⁶⁷ Childhood free from corporal punishment – changing law and practice, A special progress report prepared for the conference hosted by Swedish Ministry of Health and Social Affairs in Stockholm, June 2014, Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children.

PRAWO DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA

Państwa–Strony uznają, że każde dziecko ma niezbywalne prawo do życia.

(art. 6 Konwencji o prawach dziecka)

Państwa–Strony uznają prawo dziecka do jak najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej.

(art. 24 Konwencji o prawach dziecka)

Stan przestrzegania praw dziecka w zakresie prawa do życia i ochrony zdrowia wymaga zwrócenia szczególnej uwagi na:

- **niedoszacowanie świadczeń pediatrycznych i stomatologicznych dla dzieci**

Nadal wycena świadczeń medycznych dla dzieci jest zbyt niska w stosunku do ich rzeczywistych kosztów.

- **konieczność corocznego badania każdego dziecka przez lekarza pediatrę**

W dalszym ciągu nie został zrealizowany postulat Rzecznika, aby przynajmniej raz w roku każde dziecko, również zdrowe, zostało przebadane przez lekarza pediatrę. Badanie to ma służyć skutecznej profilaktyce, w tym wczesnemu wykrywaniu nieprawidłowości zdrowotnych i rozwojowych oraz rozpoznawaniu symptomów krzywdzenia dzieci.

- **niewystarczającą dostępność do lekarzy specjalistów**

W dalszym ciągu czas oczekiwania na wizytę u lekarza specjalisty jest zbyt długi. Dzieci mają utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów, m.in. w zakresie pediatrii, neonatologii, okulistyki, laryngologii, ortodoncji, psychiatrii, neurologii, rehabilitacji czy chorób metabolicznych.

- **jakość świadczeń medycznych udzielanych dzieciom**

Kontrakty na świadczenia zdrowotne zawierane przez NFZ opierają się na zasadach rynkowych. Najczęściej kontrakt otrzymuje placówka oferująca najtańsze usługi, co nie zawsze przekłada się na jakość świadczeń udzielanych dzieciom.

- **niewystarczającą dostępność do świadczeń stomatologicznych wykonywanych dzieciom z niepełnosprawnością w znieczuleniu ogólnym**

Dzieci z niepełnosprawnością mają szczególnie utrudniony dostęp do leczenia stomatologicznego ze względu na znikomą ilość gabinetów stomatologicznych

przystosowanych i zakontraktowanych do ich leczenia. Powoduje to, że dzieci te zmuszone są dojeżdżać na wykonanie zabiegu w znieczuleniu ogólnym do placówek medycznych oddalonych nawet kilkadziesiąt kilometrów od ich miejsca zamieszkania.

- **używanie przez dzieci alkoholu i innych środków psychoaktywnych**

Nadal w Polsce nie są prowadzone kompleksowe badania dotyczące zażywania przez dzieci środków psychoaktywnych. Brak danych nie pozwala na ocenę skali zjawiska i wdrożenie skutecznego programu przeciwdziałania.

- **samouszkodzenia, próby samobójcze, samobójstwa dzieci**

Nadal nie została uregulowana kwestia właściwego zabezpieczenia małoletnich pod względem opieki psychologiczno–psychiatrycznej. Obserwuje się zjawisko podejmowania prób samobójczych i zamierzonych samookaleczeń wśród dzieci dotkniętych zaburzeniami zachowania oraz depresyjno–lękowymi. Istnieje pilna potrzeba wprowadzenia systemu gromadzenia i analizy danych odzwierciedlających rzeczywistą skalę zjawiska. Nadal aktualna jest potrzeba stworzenia ogólnopolskiego programu terapeutycznego w zakresie profilaktyki depresji i prób samobójczych u młodzieży.

- **spożywanie alkoholu przez kobiety w ciąży**

Nadal bardzo niepokojący jest wysoki odsetek kobiet spożywających alkohol w trakcie ciąży. Może to prowadzić do występowania nieprawidłowości neurobehawioralnych oraz zmian w budowie ciała i organach wewnętrznych u dzieci.

- **problem nadwagi i otyłości wśród dzieci**

Według danych Instytutu Żywności i Żywienia co dziesiąte polskie dziecko jest otyłe, a co piąte waży za dużo. Tylko 30% dzieci uprawia formy aktywności fizycznej niezbędne dla potrzeb fizjologicznych organizmu.

- **niewystarczającą dostępność do wielospecjalistycznych zabiegów operacyjnych**

Zbyt długi jest czas oczekiwania pomiędzy wielospecjalistycznymi zabiegami operacyjnymi wykonywanymi u dzieci z rozszczepem wargi i podniebienia. Małoletni pacjenci po wykonaniu zabiegu pierwotnego zbyt długo oczekują na wykonanie kolejnego zabiegu.

- **niedostateczne działania podejmowane na rzecz poprawy stanu uzębienia dzieci**

Brak kompleksowej polityki państwa w zakresie poprawy stanu zdrowia zębów u dzieci, obejmującej skuteczną profilaktykę oraz poprawę dostępności do świadczeń stomatologicznych, powoduje, że nadal 80% dzieci w wieku 6–12 lat ma próchnicę⁴⁶⁸.

- **jakość świadczeń i dostępność do opieki psychiatrycznej**

Niska wycena świadczeń psychiatrycznych dla dzieci, nierównomierne rozmieszczenie placówek oraz zbyt mała liczba specjalistów psychiatrów powoduje brak należytego zabezpieczenia dzieci w specjalistyczną opiekę w tym zakresie. Oferta zajęć z zakresu terapii dla małoletnich pacjentów jest niewystarczająca.

- **jakość opieki położniczej**

Pomimo wdrożenia standardów opieki okołoporodowej, poziom realizacji wprowadzonych procedur nie jest zadowalający. Problem nieprawidłowości w czasie porodu skutkujących uszkodzeniami ciała, a nawet zgonem dziecka, wymaga oceny skali zjawiska i podjęcia działań naprawczych.

- **problem wspierania młodych rodziców (w tym rodziców małoletnich)**

W Polsce 3,5–5% dzieci rodzonych jest przez małoletnie matki. Cięża małoletnich nie są planowane. Stwarzają określone niebezpieczeństwa zdrowotne zarówno dla matki, jak i dla dziecka. System opieki zdrowotnej nie uwzględnia specyficznych potrzeb małoletnich rodziców. Młodzi rodzice nie otrzymują odpowiedniego wsparcia.

- **niedostateczną opiekę zdrowotną w przedszkolach i szkołach**

Normy zatrudnienia pielęgniarek w szkołach uzależnione od liczby uczniów powodują, że w małych szkołach opieka ta jest pozorna. Kontrakty z pielęgniarkami na pracę w wymiarze kilku godzin w tygodniu nie zabezpieczają potrzeb dzieci, w tym dzieci przewlekle chorych.

- **używanie przez młodzież leków w celach niemedycznych**

Nadal w Polsce nie są prowadzone kompleksowe badania dotyczące problemu zażywania przez dzieci leków w celach niemedycznych, w związku z tym nie ma możliwości oceny skali tego zjawiska. Brak danych utrudnia konstruowanie optymalnych programów profilaktycznych.

---

⁴⁶⁸ Raport IPSOS z 2013 r.

- **występowanie w przedszkolach i szkołach wszawicy**

Od wielu lat nie znika problem wszawicy wśród dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym.

- **problem szczepień ochronnych u dzieci**

Obserwuje się obniżenie poziomu wyszczepialności populacji wieku rozwojowego, co zwiększa ryzyko powrotu zachorowań na choroby zakaźne.

- **monitorowanie sytuacji dziecka**

Brak jest spójnego systemu monitorowania losów dziecka do czasu objęcia go opieką przez system edukacji.

- **konieczność prowadzenia Książeczki Zdrowia Dziecka**

Książeczka Zdrowia Dziecka powinna mieć status obowiązkowego dokumentu państwowego, w którym rejestrowane będą wszystkie czynności medyczne wykonywane u dziecka.

- **zmniejszającą się liczbę dzieci i młodzieży korzystających z leczenia uzdrowiskowego**

Przyczyną tego stanu są niedojazdy dzieci do placówek oraz mała liczba skierowań wystawianych przez lekarzy.

- **problem dostępności dzieci do produktów leczniczych**

Dzieci nie są wystarczająco chronione przed skutkami, które może wywołać dostęp i zażywanie produktów leczniczych wydawanych bez przepisu lekarza. Obecnie dziecko może nabyć w aptece każdy lek dostępny bez recepty. Należy podkreślić, że nabycie i zastosowanie produktu leczniczego wiąże się z podjęciem samodzielnej decyzji terapeutycznej. Odpowiedzialność za taką decyzję może w pełni wziąć na siebie jedynie osoba dorosła, zdająca sobie sprawę z możliwych negatywnych skutków stosowania tych produktów. Państwo nie powinno przerzucać na małoletniego tej odpowiedzialności, pozbawiając wpływu na tę decyzję opiekunów prawnych czy lekarza. Bezsprzecznie o leczeniu dziecka powinien decydować jego prawny opiekun.

PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE

(...) Państwa–Strony będą okazywały odpowiednią pomoc rodzicom oraz opiekunom prawnym w wykonywaniu przez nich obowiązków związanych z wychowywaniem dzieci oraz zapewnią rozwój instytucji, zakładów i usług w zakresie opieki nad dziećmi.

(art. 18 Konwencji o prawach dziecka)

Stan przestrzegania praw dziecka w zakresie prawa do wychowania w rodzinie wymaga zwrócenia szczególnej uwagi na:

- **wspomaganie rodzin biologicznych**

Nadal obserwuje się problem niewystarczającej współpracy instytucji zobowiązanych do niesienia pomocy rodzinie. Utrudnia to rozeznanie indywidualnych potrzeb każdego dziecka i podjęcie trafnych decyzji co do jego losu. Decyzje o umieszczeniu dziecka poza rodziną biologiczną powinny być poprzedzone wyczerpaniem wszelkich środków pomocowych. W razie podjęcia decyzji o odizolowaniu dziecka od rodziny konieczne jest dalsze monitorowanie rodziny i zaoferowanie jej kompleksowej pomocy w przezwycięzeniu trudności.

- **konieczność podnoszenia kompetencji rodzicielskich**

Kluczowym czynnikiem przeciwdziałającym umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej jest kompleksowe wspieranie rodzin w podnoszeniu ich kompetencji wychowawczych. Odpowiednio udzielane wsparcie przez asystenta rodziny, pracownika socjalnego, placówkę edukacyjną, placówkę opiekuńczo–wychowawczą, poradnię psychologiczno–pedagogiczną, organizację pozarządową pomoże rodzicom i opiekunom w prawidłowym sprawowaniu funkcji wychowawczych. Wciąż niedocenianymi narzędziami są warsztaty kompetencji wychowawczych i terapia rodzinna. Sądy zbyt rzadko zobowiązują opiekunów do udziału w tego typu zajęciach. Powinny one stanowić podstawowy środek wspierający rodzinę w pojawiających się trudnościach w wychowaniu dziecka.

- **sądowe monitorowanie losów dziecka i jego biologicznej rodziny**

Sądy po umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej nie sprawują wystarczającej kontroli nad pomocą udzielaną rodzinie i jej efektami. Niewielu sędziów uczestniczy w posiedzeniach zespołów dokonujących okresowej oceny dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej.

- **zagwarantowanie nieletnim matkom możliwości wychowywania dziecka**

Aktualny pozostaje problem dotyczący stworzenia nieletnim matkom przebywającym w placówkach resocjalizacyjnych możliwości wychowywania swoich dzieci. Powinny one otrzymywać specjalistyczne wsparcie we właściwym wypełnianiu funkcji rodzicielskich, a także możliwość dalszej edukacji i zdobycia zawodu (postulat Rzecznika w zakresie praw małoletnich rodziców przebywających w placówkach opiekuńczo–wychowawczych został zrealizowany).

- **małe dzieci umieszczone w instytucjonalnej pieczy zastępczej**

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w instytucjonalnej pieczy nie mogą być umieszczane dzieci poniżej 7. roku życia, chyba, że znajdą przewidziane ustawą wyjątki. Od początku 2016 roku nie będą mogły być umieszczane w takiej formie pieczy zastępczej również dzieci poniżej 10. roku życia.

Jak wynika z danych Rzecznika Praw Dziecka, istnieje problem praktyki orzekania sądów, które wbrew przepisom ustawy umieszczają dzieci poniżej 7. roku życia w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Według danych Rzecznika (na marzec 2014 roku) w takiej formie pieczy przebywało łącznie 4 029 dzieci poniżej 10. roku życia, z czego dzieci w wieku 0–3 było 800, a w wieku 4–6 było 969.

- **adopcje dzieci z niepełnosprawnością**

Nadal problemem pozostaje mała ilość przysposobień dzieci z niepełnosprawnością. Konieczne jest wdrożenie programów powodujących zwiększenie zainteresowania dziećmi z niepełnosprawnością oczekującymi na adopcję.

- **niedostateczną reprezentację dziecka**

Nadal brak jest należytej reprezentacji dziecka w sprawach sądowych. Rzecznik oczekuje szybkiego uchwalenia przepisów regulujących właściwą, profesjonalną reprezentację dziecka w procesie.

- **ograniczanie dzieciom przebywającym poza rodziną biologiczną kontaktów z bliskimi**

Aktualny pozostaje problem stosowania kar ograniczających kontakt z rodziną biologiczną dzieciom wychowującym się w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej, w placówkach opiekuńczo–wychowawczych, socjoterapeutycznych oraz resocjalizacyjnych. Taka praktyka narusza prawo dziecka do kontaktów osobistych oraz podtrzymywania więzi

z rodziną biologiczną. Problem ten powinien być przedmiotem szczególnej uwagi ze strony instytucji kontrolujących (np. wojewody, starosty lub kuratora oświaty).

- **funkcjonowanie sądownictwa rodzinnego**

Brak regularnych interdyscyplinarnych szkoleń dla sędziów oraz duże obciążenie sędziów rodzinnych wpływa na jakość orzekania, a co za tym idzie – zmniejszenie zaufania obywateli do sądów i brak poszanowania dla wydawanych rozstrzygnięć sądowych.

- **przewlekłość postępowań sądowych**

Wciąż nierozwiązany pozostaje problem przewlekłości postępowań sądowych w sprawach rodzinnych i opiekuńczych, co uniemożliwia sprawną realizację praw i ochrony interesów małoletnich.

- **upowszechnienie mediacji w sprawach rodzinnych**

W dalszym ciągu sądy zbyt rzadko kierują zwaśnionych do mediacji lub następuje to zbyt późno. Również sami skonfliktowani niechętnie korzystają z alternatywnych metod rozwiązywania sporów. Jednym z możliwych rozwiązań propagujących tę instytucję mogłyby być spotkania informacyjne na temat zalet ugodowego i kompleksowego dochodzenia do rozwiązania sporu w wyniku mediacji w sprawach rodzinnych i opiekuńczych. Rzecznik postuluje także o przejęcie kosztów mediacji przez Skarb Państwa.

- **nieskuteczność postępowań wykonawczych**

Analiza prowadzonych w sądach postępowań wykonawczych wskazuje, że często dochodzi do sytuacji, w których prowadzi się bardzo długie, nawet kilkuletnie nadzory kuratorskie, przy równoczesnym braku reakcji ze strony sądu rodzinnego. Brak odpowiednich zarządzeń ze strony sądu, mimo długotrwałego nadzoru kuratora, zagraża prawu dzieci do harmonijnego rozwoju w odpowiednim środowisku opiekuńczo–wychowawczym.

- **nieskuteczność postępowań o egzekucję kontaktu dziecka z rodzicem**

Nadal aktualny pozostaje problem egzekwowania ustalonych sądownie kontaktów dziecka z rodzicem. Konieczne jest dokonanie szczegółowej analizy praktyki sądowej w zakresie prowadzenia postępowań o wykonywanie ustalonych kontaktów, celem zdiagnozowania przyczyn nieskuteczności istniejących przepisów w tym zakresie. W dalszym ciągu powodem takiej sytuacji są m.in.: przewlekłość postępowań, brak priorytetowego traktowania tego rodzaju spraw, niskie kwoty zasądzone od rodzica nierespektującego orzeczenia, przedmiotowe traktowanie dziecka.

- **konieczność wysłuchania dziecka w sprawach jego dotyczących**

Pomimo istniejącego prawnego obowiązku wysłuchania dziecka, zbyt rzadko organy decydujące w sprawach dzieci uwzględniają ich zdanie. Poznanie zdania dziecka, którego rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości na to pozwala oraz uwzględnienie jego rozsądnych życzeń powinno być powszechnym standardem we wszystkich sprawach dotyczących małoletnich. Nie zawsze wysłuchanie następuje w warunkach przyjaznych dziecku (np. przed komisjami dyscyplinarnymi dla nauczycieli).

- **niedostateczną reprezentację małoletnich cudzoziemców bez opieki**

Nadal nie rozwiązano problemu należytej reprezentacji małoletnich cudzoziemców pozostawionych bez opieki. Rzecznik postuluje podjęcie prac legislacyjnych mających na celu wprowadzenie regulacji jednoznacznie uprawniających sąd do ustanowienia kuratora dla małoletniego pozostającego bez opieki.

- **prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców**

Funkcjonujące uregulowania prawne nie sprzyjają realizacji prawa dziecka do wychowania przez oboje rodziców. Należy pilnie zakończyć prace nad uchwaleniem przepisów likwidujących automatyzm orzekania ograniczenia władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców w sytuacji, gdy nie mogą oni dojść do porozumienia co do sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem.

- **konieczność uregulowania problemu tzw. porwań rodzicielskich**

Tak zwane porwania rodzicielskie stają się coraz częstszym sposobem walki o powierzenie władzy rodzicielskiej nad dzieckiem. Ograniczeniu tego zjawiska sprzyjałoby spenalizowanie takiego zachowania. Fakt tzw. porwania rodzicielskiego powinien znaleźć odzwierciedlenie w decyzjach sądu orzekającego o przysługującej rodzicowi władzy rodzicielskiej, co obecnie nie zawsze ma miejsce.

- **niską świadomość rodziców konsekwencji uprowadzenia dziecka za granicę**

Wobec wzrostu liczby związków osób różnych narodowości, nadal istotnym problemem jest niska świadomość prawna konsekwencji związanych z wywiezieniem dziecka za granicę bez zgody drugiego rodzica. Ponadto celem ujednoczenia orzecznictwa w postępowaniach rozpoznawanych na podstawie Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, należy rozważyć przywrócenie możliwości składania nadzwyczajnego środka zaskarżenia – skargi kasacyjnej.

- **status kuratora sądowego w sprawach rodzinnych i opiekuńczych**

Brak jednoznacznego uregulowania statusu kuratorów w sprawach związanych z wykonywaniem orzeczeń sądów rodzinnych i sprecyzowania ich uprawnień w ramach podejmowanych czynności, wciąż powoduje ograniczenia w skutecznej realizacji decyzji sądowych i niepełną ochronę praw dzieci w tym zakresie.

- **tzw. adopcję ze wskazaniem**

Ciągły brak uregulowania i określenia warunków tzw. adopcji ze wskazaniem sprzyja rozwojowi tzw. szarej strefy adopcyjnej. Konieczne jest sfinalizowanie prac legislacyjnych nad projektem ograniczającym rodzicom możliwość wskazywania przyszłych przysposabiających jedynie do własnych krewnych i powinowatych.

- **monitorowanie funkcjonowania ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej**

Konieczne jest dalsze monitorowanie funkcjonowania systemu wspierania rodzin i organizacji pieczy zastępczej, w tym w szczególności w kontekście dokonanych w 2014 roku zmian ustawowych. W tym zakresie szczególnie istotna jest ocena, czy obecnie obowiązujące procedury i wymagania w zakresie kwalifikowania i rekwalfikowania do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zapewniają w sposób dostateczny bezpieczeństwo dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej. Nadal aktualny pozostaje postulat, by opinie organizatorów pieczy zastępczej o kandydatach na rodzinę zastępczą uwzględniały pogłębiony wywiad, weryfikację uzyskanych informacji, a także m.in. opinie od pracodawców czy stowarzyszeń, do których należą kandydaci.

- **brak podejmowania działań przez placówki opiekuńczo–wychowawcze na rzecz powrotu dzieci do rodzin biologicznych**

Placówki opiekuńczo–wychowawcze często nie realizują jednego z podstawowych celów, jakim jest podejmowanie skutecznych działań na rzecz powrotu dziecka do domu rodzinnego (m.in. w postaci ścisłej współpracy z rodziną, przekazywania rodzicom dziecka wiedzy i umiejętności wychowawczych, podejmowania prób uzdrowienia sytuacji w rodzinie niewydolnej pod względem opiekuńczym i wychowawczym, wzmacniania więzi rodziców z dzieckiem czy współpracy z instytucjami mogącymi działać na rzecz powrotu dzieci do rodzin biologicznych). Powyższy problem ze szczególną uwagą powinien być podejmowany podczas kontroli przeprowadzanych przez właściwego wojewodę i starostę.

- **objęcie wszystkich dzieci pozbawionych opieki rodziny biologicznej systemem pieczy zastępczej**

Wiele dzieci, które powinny być objęte systemem pieczy zastępczej przebywa w instytucjach, które nie mają statusu placówek opiekuńczo–wychowawczych. Nie są one objęte wsparciem ze strony instytucji odpowiedzialnych za organizację pieczy zastępczej.

- **organizację szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka**

Bezpieczeństwo dzieci przebywających w pieczy zastępczej wymaga rzetelnego i wieloaspektowego przygotowania rodziców zastępczych i prowadzących rodzinny dom dziecka do pełnienia funkcji. Należy zwiększyć liczbę godzin odbywanych w ramach szkolenia, a także uzupełnić program szkolenia o obowiązkowe zajęcia specjalistyczne z zakresu pracy z dzieckiem krzywdzonym. Niezbędne jest ujednoczenie zasad organizacji szkoleń prowadzonych przez różne podmioty.

- **uregulowanie sytuacji prawnej dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej**

Nadal obserwuje się, że wiele dzieci, które długotrwale przebywają w środowiskach zastępczych, ma nieuregulowaną sytuację prawną. Należy dokonać oceny skutków wprowadzonej regulacji zobowiązującej do zainicjowania postępowania w przedmiocie władzy rodzicielskiej wobec dziecka, które przebywa w pieczy zastępczej dłużej niż 18 miesięcy.

- **detencję dzieci cudzoziemców w Polsce**

Rzecznik z zadowoleniem przyjął zmiany ograniczające możliwość umieszczania małoletnich cudzoziemców bez opieki w ośrodkach strzeżonych. Niemniej jednak zakaz umieszczania w warunkach detencji powinien dotyczyć wszystkich osób małoletnich.

PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH

Państwa–Strony będą uznawać prawo każdego dziecka do korzystania z systemu zabezpieczenia społecznego, w tym ubezpieczeń socjalnych (...).

(art. 26 Konwencji o prawach dziecka)

Stan przestrzegania praw dziecka w zakresie prawa do godziwych warunków socjalnych wymaga zwrócenia szczególnej uwagi na:

- **ubóstwo**

W dalszym ciągu problemem jest ubóstwo dzieci. Tak jak w latach ubiegłych, najgorsza sytuacja dotyczy dzieci wychowujących się w rodzinach wielodzietnych.

Według badań GUS opublikowanych 30 maja 2014 roku dotyczących ubóstwa ekonomicznego, osoby w wieku do 18. roku życia stanowią prawie jedną trzecią populacji zagrożonej ubóstwem skrajnym⁴⁶⁹. W informacji GUS wskazano również, że 23% osób w rodzinach wychowujących 4 i więcej dzieci żyje poniżej minimum egzystencji. Najgorzej sytuacja kształtuje się na wsi i w mniejszych miejscowościach. Należy zintensyfikować wsparcie systemowe dla rodzin, szczególnie wielodzietnych.

- **bardzo niską skuteczność egzekwowania świadczeń alimentacyjnych**

Nadal problemem jest bardzo niska skuteczność egzekucji roszczeń alimentacyjnych i długi czas jej trwania. Należy wprowadzić bardziej efektywne środki dyscyplinujące dłużników alimentacyjnych oraz podjąć działania nakierowane na aktywizację zawodową dłużników i zwiększenie ich możliwości zarobkowych.

Z danych uzyskanych z Ministerstwa Sprawiedliwości⁴⁷⁰ wynika, że spraw egzekucyjnych alimentacyjnych w I półroczu 2014 roku było 628 475. Na liczbę tę składają się: 598 529 spraw pozostałych z poprzedniego roku oraz 29 946 nowych spraw. Przez wyegzekwowanie świadczenia załatwiono ostatecznie 4 540 spraw alimentacyjnych, co stanowi 0,72% ogólnej liczby spraw.

Z danych resortu pracy wynika, że skuteczność działań podjętych przez gminy wobec dłużników alimentacyjnych wyniosła zaledwie 7,9%⁴⁷¹.

---

⁴⁶⁹ *Ubóstwo ekonomiczne w Polsce w 2013 r. Wyniki badań GUS*. Departament Badań Społecznych i Warunków Życia GUS, opublikowano 30 maja 2014 r., s. 5.

⁴⁷⁰ sprawozdanie MS–Kom23 (sprawozdanie z czynności komornika) za I półrocze 2014 r.

⁴⁷¹ Informacja o realizacji ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów w 2013 r.

- **ograniczony dostęp do świadczeń z funduszu alimentacyjnego**

Niezmienny od 2008 roku pozostaje próg dochodowy (725 zł. w przeliczeniu na osobę w rodzinie) uprawniający do otrzymania świadczenia alimentacyjnego.

- **skutki emigracji zarobkowej rodziców**

Z badań Rzecznika Praw Dziecka wynika, że rozłąki z przynajmniej jednym z rodziców w ciągu trzech lat poprzedzających badanie doświadczyła jedna piąta uczniów, co świadczy o siedmiopunktowym spadku w stosunku do badań z 2008 roku⁴⁷². W dalszym ciągu jednak migracje zarobkowe rodziców, ale także zdarzenia losowe uniemożliwiające sprawowanie bezpośredniej pieczy nad dzieckiem, powinny wiązać się z zapewnieniem prawidłowej opieki małoletnim, eliminując umieszczenie dziecka w formach instytucjonalnej opieki zastępczej. Należy podejmować działania zmniejszające ryzyko powstawania zakłóceń socjalizacyjnych.

- **system pomocy społecznej dla rodzin z dziećmi**

Świadczona rodzinom pomoc to przede wszystkim oferta zasiłków i świadczeń. Rodzinom w trudnej sytuacji materialno-bytowej w dalszym ciągu nie udziela się wystarczającej pomocy mającej na celu wyjście z kryzysu, a tym samym przejęcie przez rodziców odpowiedzialności za stworzenie odpowiednich warunków do prawidłowego rozwoju ich dzieci oraz usamodzielnienia się i wyjścia z kręgu świadczeniobiorców pomocy społecznej.

- **brak zabezpieczenia potrzeb mieszkaniowych rodzin z dziećmi**

Nadal nierozwiązanym problemem jest niewystarczająca liczba lokali, którymi dysponują gminy dla zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych rodzin z małoletnimi dziećmi. Zastrzeżenia budzi również stan techniczny i niski standard lokali oferowanych do wynajęcia. Taka sytuacja powoduje, że wydłuża się okres oczekiwania na przydział mieszkania lub jego zamianę. Brakuje rozwiązań systemowych ukierunkowanych na wsparcie gmin w rozwoju komunalnego budownictwa mieszkalnego.

- **brak tymczasowych schronień dla rodzin z dziećmi**

Rodziny z dziećmi zagrożone bezdomnością często nie mają możliwości uzyskania pomocy w formie tymczasowego schronienia przy zachowaniu integralności rodziny. W takich sytuacjach dzieci zwykle były kierowane do pieczy zastępczej.

---

⁴⁷² Dziecko, rodzina i szkoła, wobec migracji rodzicielskich: 10 lat po akcesji do Unii Europejskiej, ogólnopolskie badanie przeprowadzone na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka, Warszawa 2014 r.

- **pomoc dla dzieci z niepełnosprawnościami**

Świadczenia, zasiłki i dodatki dla opiekuna przeznaczone na pomoc dzieciom z niepełnosprawnościami oraz ich rodzinom w dalszym ciągu są niewystarczające i nie uwzględniają szczególnego nakładu czasu i środków koniecznych dla zapewnienia potrzeb tych dzieci. Ponadto przydzielane lokale socjalne, ze względu na stan techniczny i niski standard, często nie nadają się do zamieszkania przez dzieci z niepełnosprawnością i przewlekle chore.

- **bariery architektoniczne**

Aktualny pozostaje postulat przystosowania budynków użyteczności publicznej oraz środków komunikacji do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami. Na bariery nadal napotykają dzieci poruszające się na wózkach oraz małe dzieci z innymi niepełnosprawnościami ruchowymi. Problem ten dotyczy również nieprzystosowania budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej do wózków dziecięcych.

- **zły stan techniczny oraz likwidację placów zabaw**

Aktualny pozostaje problem złego stanu technicznego placów zabaw oraz ich likwidacji. Plac, które przez lata ulegały dewastacji, nie powinny być zamykane, a poddawane modernizacji.

- **brak zintegrowanego systemu bezpłatnej pomocy prawnej**

W dalszym ciągu brak jest w Polsce jednolitego systemu bezpłatnej pomocy prawnej. Instytucje udzielające porad w tym zakresie są rozproszone, a rodziny pozostające w trudnej sytuacji materialnej mają problem z uzyskaniem takiej pomocy. Taki stan rzeczy utrudnia realizację praw małoletnich do poprawy ich sytuacji materialno-bytowej.

PRAWO DO NAUKI

Państwa–Strony uznają prawo dziecka do nauki (...) na zasadzie równych szans (...).

(art. 28 Konwencji o prawach dziecka)

Stan przestrzegania praw dziecka w zakresie prawa do nauki wymaga zwrócenia szczególnej uwagi na:

- **dostęp dzieci do opieki żłobkowej**

Chociaż z roku na rok poprawia się dostępność dzieci do opieki żłobkowej, to nadal niezadawalająca jest liczba miejsc w placówkach zapewniających opiekę najmłodszym dzieciom.

Z szacunkowych danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej wynika, że na koniec 2014 roku na terenie całego kraju funkcjonowało 1 688 żłobków i 383 klubów dziecięcych. Opiekę nad dziećmi do lat 3 sprawowało 436 dziennych opiekunów i ok. 8 300 niań. Liczba dzieci w instytucjach utworzonych i/lub prowadzonych przez gminę oraz dotowanych przez gminę według stanu na dzień 31 grudnia 2012 roku wynosiła ok. 39,2 tys., pod koniec 2013 roku ok. 43,6 tys., zaś na koniec 2014 roku ok. 80 tys. Należy zatem odnotować wzrost liczby miejsc we wspomnianych formach opieki o ok. 103% w stosunku do 2012 roku.

- **dostęp dzieci w wieku 3 i 4 lata do wychowania przedszkolnego**

Nadal niezadawalający jest dostęp dzieci w wieku 3 i 4 lata do przedszkola. Z danych przekazanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej wynika, że w roku szkolnym 2014/2015 wskaźnik upowszechnienia wychowania przedszkolnego dzieci w ww. wieku wynosi ok. 71,5%. Warto przy tym podkreślić, że wystąpił wzrost tego wskaźnika w porównaniu z ubiegłym rokiem szkolnym. W roku szkolnym 2013/2014 wskaźnik ten wynosił ok. 64%.

Nadal występują dysproporcje w dostępie dzieci do przedszkola w zależności od ich miejsca zamieszkania. Na wsi prawie 48% trzylatków objętych było edukacją przedszkolną, natomiast w mieście – ok. 75,4%. Podobny problem dotyczy dzieci w wieku 4 lat (ok. 67,8% na wsi i 87,2% w mieście).

Rzecznik Praw Dziecka z zadowoleniem przyjął zmiany w ustawie o systemie oświaty, których celem jest zagwarantowanie dzieciom prawa do edukacji przedszkolnej. Zgodnie z tymi zmianami od 1 września 2015 roku każdemu chętnemu dziecku w wieku 4 lat

gmina zobowiązana jest zapewnić miejsce w przedszkolu, a od 1 września 2017 roku – każdemu dziecku w wieku 3 lat.

- **kary naruszające godność dziecka**

Wciąż aktualny pozostaje problem stosowania w szkołach i placówkach (w tym pieczy zastępczej) systemu kar, który narusza prawa dziecka. Konieczne jest zwiększenie nadzoru ze strony uprawnionych instytucji nad wewnętrznymi uregulowaniami szkół i placówek oraz uruchomienie takiego systemu doskonalenia kadry pedagogicznej, który spowoduje zmianę świadomości nauczycieli i wychowawców.

- **opiekę w placówkach oświatowych nad dziećmi z niepełnosprawnościami i przewlekle chorymi**

W dalszym ciągu do Rzecznika Praw Dziecka napływają sygnały o trudnościach w uzyskaniu dostępu do świadczeń medycznych wykonywanych przez pielęgniarkę szkolną w odniesieniu do dzieci z niepełnosprawnością i przewlekle chorych. Dzieci nie powinny napotykać na jakiegokolwiek przeszkody w postaci udzielenia im pomocy przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje.

- **żywienie dzieci w żłobkach, przedszkolach i szkołach**

Badania dotyczące oceny żywienia w stołówkach w żłobkach, przedszkolach i szkołach wskazują, że dieta dzieci jest źle zbilansowana, a przy tym niedostosowana do ich wieku i potrzeb rozwojowych. Należy monitorować efektywność zmian (o które wnioskował Rzecznik Praw Dziecka) wprowadzonych ustawą o bezpieczeństwie żywności i żywienia.

- **nadzór dyrektorów nad pracą placówek oświatowych**

Dyrektorzy placówek oświatowych nie zawsze wywiązują się z wykonywania nadzoru pedagogicznego nad pracą wychowawców, nauczycieli i specjalistów. Zaburza to właściwą realizację procesu wychowawczego i edukacyjnego. Zastrzeżenia budzi nadzór nad jakością tworzonych programów profilaktyki i programów wychowawczych oraz ich modyfikacją, dokonywaną na podstawie badania skuteczności podejmowanych działań.

- **organizację pomocy psychologiczno–pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach**

W dalszym ciągu nie został rozwiązany problem właściwej organizacji pomocy psychologiczno–pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach. Dotyczy on w szczególności dzieci sprawiających problemy wychowawcze (autystycznych,

z Zespołem Aspergera, z ADHD i zaburzeniami zachowania). Najczęstszą przyczyną powyższych trudności były niedostateczne umiejętności nauczycieli związane ze sposobem postępowania z uczniami z dysfunkcjami. Konieczne są zmiany w systemie doskonalenia nauczycieli i ich współpracy z poradniami psychologiczno–pedagogicznymi, które będą odpowiadały aktualnym potrzebom dzieci.

- **jakość pracy młodzieżowych ośrodków wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii oraz placówek opiekuńczo–wychowawczych**

Konieczna jest standaryzacja pracy młodzieżowych ośrodków socjoterapii i młodzieżowych ośrodków wychowawczych w zakresie opieki edukacji i wychowania. Rzecznik Praw Dziecka postuluje, aby opracowane w Biurze Rzecznika Praw Dziecka i przekazane Ministrowi Edukacji Narodowej standardy zostały wdrożone do systemu prawnego. Obecnie trwają również prace nad określeniem standardów funkcjonowania placówek opiekuńczo–wychowawczych, które zostaną przekazane Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej.

- **brak spójności działań wychowawczych w szkołach**

Działania szkół i placówek powinny być ukierunkowane na zapewnienie każdemu dziecku harmonijnego rozwoju: intelektualnego, emocjonalnego, fizycznego i społecznego.

Szkoły i placówki mają trudności w zakresie tworzenia dzieciom bezpiecznych i przyjaznych warunków adekwatnych do ich potrzeb. Niespójne są także działania nauczycieli i wychowawców oraz specjalistów zatrudnionych w szkole. Powyższe sugeruje brak dostatecznego nadzoru nad pracą szkoły ze strony jej dyrektora.

- **finansowanie potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami**

Analiza spraw prowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka wskazuje na częsty brak porozumienia między dyrektorem szkoły lub placówką a organem prowadzącym (który decyduje o wysokości środków finansowych) w zakresie realizacji potrzeb uczniów posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Ograniczona jest tym samym możliwość weryfikacji, czy środki przekazywane z budżetu państwa w subwencji oświatowej są wykorzystywane zgodnie z ich przeznaczeniem, tj. na edukację uczniów z niepełnosprawnościami. Znaczącym krokiem służącym rozwiązaniu problemu było przyjęcie ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją ustawy budżetowej, która wprowadziła obowiązek przekazywania przez jednostki samorządu terytorialnego środków w wysokości nie niższej niż te, które otrzymała na ten cel w ramach subwencji

oświatowej. Nadal jednak środki te nie będą musiały być przeznaczane na potrzeby konkretnego dziecka.

- **współpraca szkoły z rodzicami i opiekunami dziecka**

Nadal aktualny pozostaje problem nawiązywania niewłaściwych relacji pomiędzy pracownikami szkół a rodzicami uczniów. Zaniedbania w tym obszarze powodowały przesadne skupianie się na relacjach dorosłych (konflikt z nauczycielem, dyrektorem, innym rodzicem) przy jednoczesnym zmniejszaniu rangi problemów dziecka. Brak porozumienia w sprawach dzieci zaburzał proces wychowawczy i edukacyjny. Rodzice nie czują się współgospodarzami placówek. Słaba znajomość prawa przez rodziców powoduje występowanie nieprawidłowości dotyczących funkcjonowania rad rodziców (w zakresie wyboru członków rady rodziców, kompetencji rady oraz stosowania warunku dobrowolności wpłacania składek na fundusz rady rodziców – co prowadzi do nierównego traktowania uczniów). Niezbędne jest dążenie do poprawy współpracy w tym zakresie.

- **kształcenie nauczycieli w zakresie praktycznego przygotowania do pracy**

Konieczna jest zmiana zasad rekrutacji kandydatów na studia pedagogiczne oraz poprawa jakości przygotowania przyszłych nauczycieli do pracy z dziećmi, obejmującego przede wszystkim zwiększenie liczby godzin zajęć praktycznych. Niezbędne jest również zagwarantowanie nauczycielowi odpowiedniego wsparcia w pierwszych latach pracy zawodowej oraz przeprowadzanie okresowej weryfikacji jego predyspozycji i motywacji do wykonywania zawodu. Stale zwiększająca się liczba dzieci z opiniami i orzeczeniami poradni psychologiczno–pedagogicznych stawia przed nauczycielami coraz większe wymagania co do ich kompetencji. Braki w tym zakresie powodują bezradność pedagogów i stają się przyczyną stosowania przez nich nieodpowiednich metod w pracy z dziećmi, w tym z użyciem przemocy (także fizycznej), zastraszania i wymuszania czy poniżania. Brak dostatecznej wiedzy i doświadczenia powoduje zbyt rzadkie stosowane metod motywujących i stymulujących harmonijny rozwój emocjonalny dziecka.

- **dowóz dzieci do szkół i przedszkoli**

Likwidacja szkół podstawowych i gimnazjów ogólnodostępnych oraz specjalnych, w których uczniowie mogli realizować obowiązek szkolny, spowodowała eskalację problemów z dowożeniem dzieci do szkół. Dotyczą one wydłużonego czasu przejazdu (z powodu dużej odległości między domem ucznia a szkołą) oraz długiego oczekiwania na rozpoczęcie obowiązkowych zajęć edukacyjnych lub na powrót do domu po ich zakończeniu.

W części przypadków dowożenie wiązało się z koniecznością opuszczania obowiązkowych zajęć edukacyjnych przez uczniów szkół specjalnych (dzieci z niepełnosprawnością) z uwagi na ustalony rozkład odjazdów i przyjazdów autobusu.

Coraz częściej pojawiającym się problem w odniesieniu do dzieci z niepełnosprawnością jest odmowa ich dowożenia do szkoły lub placówki, która – w opinii rodziców – może w pełni zrealizować zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. Konieczne wydaje się stworzenie skutecznych mechanizmów umożliwiających egzekwowanie prawa w tym zakresie.

- **prawo dzieci z niepełnosprawnością do wypoczynku**

Nadal zbyt mały jest udział dzieci z niepełnosprawnością w różnych formach wypoczynku. Podczas letnich wakacji dzieci te stanowiły zaledwie 1,71% wszystkich uczestników. Rzecznik Praw Dziecka wskazuje na potrzebę zintensyfikowania działań w celu poprawy dostępu dzieci z niepełnosprawnością do wypoczynku organizowanego w gronie rówieśników.

- **dostęp do nowych technologii edukacyjnych dla dzieci z niepełnosprawnością**

Nadal wiele programów wykorzystujących najnowsze osiągnięcia technologiczne, np. e–podręczniki, realizowanych jest jedynie wobec dzieci zdrowych. Należy podjąć działania w celu projektowania i proponowania najnowszych rozwiązań dostosowanych do potrzeb dzieci z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.

- **dostęp do dóbr kultury dla dzieci z niepełnosprawnością**

Mimo obserwowanej poprawy, nadal w publicznej sferze medialnej oraz wielu bibliotekach, muzeach i innych instytucjach kultury brak jest oferty dla dzieci z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.

- **realizację obowiązków dotyczących udogodnień w programach telewizyjnych dla osób z niepełnosprawnościami**

Zgodnie z art. 18 a ustawy o radiofonii i telewizji, nadawcy telewizyjni mają obowiązek dostarczania w określonym wymiarze czasowym usług dla osób z niepełnosprawnością narządu wzroku i niepełnosprawnością narządu słuchu. Niestety czas emisji audycji dla dzieci z tymi niepełnosprawnościami nadal nie jest wystarczający.

- **niski poziom edukacji prawnej**

Nadal nie zrealizowano postulatu Rzecznika Praw Dziecka w zakresie powszechnej, praktycznej nauki prawa. Funkcjonowanie w nowoczesnym społeczeństwie wymaga – również od dziecka – znajomości podstaw prawa oraz najistotniejszych reguł rządzących demokratycznym państwem.

- **równe traktowanie uczniów startujących w konkursach przedmiotowych organizowanych przez kuratorów oświaty**

Nadal niezbędne jest ujednoczenie regulaminów konkursów przedmiotowych, organizowanych dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów na terenie całego kraju, tak aby ich laureaci i finaliści – bez względu na miejsce uczęszczania do szkoły – nie czuli się dyskryminowani. Ponadto konieczne jest dostosowanie zadań konkursowych (w treści i formie) do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami (m.in. niewidomych, słabo słyszących, niesłyszących).

PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM

Państwa–Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki (...) dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych (...).

(art. 19 Konwencji o prawach dziecka)

Stan przestrzegania praw dziecka w zakresie prawa do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem wymaga zwrócenia szczególnej uwagi na:

- **stosowanie kar cielesnych wobec dzieci**

Nadal zbyt wysoki jest odsetek osób aprobujących stosowanie kar cielesnych. Chociaż w stosunku do 2008 roku, kiedy aprobatę dla stosowania kar cielesnych wyrażało 78% naszego społeczeństwa, nastąpił wyraźny spadek, bo aż o 17%, to nadal stan ten nie jest zadowalający. Z ponownie przeprowadzonych badań przez Rzecznika Praw Dziecka w 2014 roku wynika, że aprobatę dla takiego wychowywania deklaruje 61% polskiego społeczeństwa, a prawie 33% dorosłych uważa, że bicie jest skuteczną metodą wychowawczą. Badania pokazują także, że zaledwie jedna trzecia Polaków wie o istnieniu w Polsce zakazu stosowania kar cielesnych w wychowaniu. Niestety pomimo prowadzonych intensywnych działań uświadamiających od dwóch lat nie obserwuje się poprawy w tym zakresie. Należy nadal prowadzić efektywne działania uświadamiające negatywne skutki fizycznego karcenia dzieci i zachęcać do wykorzystywania pożądanych metod wychowawczych.

- **konieczność reagowania na przemoc wobec dzieci**

Zauważalna jest zbyt mała gotowość społeczeństwa do reagowania na przemoc wobec dzieci, podczas gdy informowanie organów ścigania oraz sądu o przypadkach krzywdzenia małoletnich jest prawem i społecznym obowiązkiem każdego obywatela.

- **powoływanie się na tzw. pozaustawowy kontratyp karcenia dzieci**

Nadal zaobserwować można sytuacje umarzania postępowań karnych z powołaniem się na tzw. pozaustawowy kontratyp karcenia małoletnich. Należy dążyć do wyeliminowania praktyki naruszającej prawo dziecka do wychowywania bez przemocy.

- **zapobieganie i zwalczanie przypadków seksualnego wykorzystania dzieci**

Zgodnie z postulatami Rzecznika Praw Dziecka Polska wprowadziła szereg zmian w przepisach prawa karnego związanych z ratyfikacją przez Polskę Konwencji Rady Europy z Lanzarote o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych. Należy monitorować funkcjonowanie i skuteczność tych zmian w zakresie zwalczania przestępczości seksualnej popełnionej na szkodę małoletnich. Konieczne jest prowadzenie szkoleń w zakresie zwiększania skuteczności rozpoznawania symptomów dziecka krzywdzonego oraz kampanii społecznych podnoszących poziom wiedzy na temat możliwości uzyskania pomocy przez pokrzywdzonych przestępstwem.

- **reprezentacji dziecka w postępowaniu karnym**

Konieczne jest pilne dokończenie prac nad zmianami prawnymi realizującymi wskazania Trybunału Konstytucyjnego o konieczności wprowadzenia unormowań, które określiłyby kompetencje i wymagania wobec osób mogących pełnić funkcję procesowego kuratora dziecka w sprawach, gdy – ze względu na konflikt interesów między dzieckiem a jego przedstawicielami ustawowymi lub opiekunami prawnymi – nie może być ono przez nich reprezentowane. Obecnie obowiązujące przepisy zawarte w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym nie gwarantują odpowiedniego poziomu reprezentacji małoletniego w toku postępowania sądowego.

- **wyszczególnienie osoby dziecka i jego płci w statystykach dotyczących ofiar przemocy**

Większość prowadzonych statystyk nie specyfikuje osoby i płci dziecka jako ofiary przemocy.

- **monitorowanie funkcjonowania ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie**

Zauważalna jest zbyt mała aktywność osób pełniących swoje obowiązki służbowe lub zawodowe mające związek z opieką nad dziećmi i rodziną w przypadku podejrzenia stosowania przemocy wobec małoletnich. Nie zawsze informują one organy ścigania o możliwym przypadku krzywdzenia dziecka. Ponadto gminy i powiaty w niedostateczny sposób realizują zadania w zakresie profilaktyki w rodzinach zagrożonych przemocą poprzez prowadzenie działań edukacyjnych służących wzmocnieniu opiekuńczych kompetencji rodziców oraz realizacji programów mających na celu promowanie i wdrożenie prawidłowych postaw wychowawczych. Badania wymaga system szybkiego reagowania na

przemoc wobec dzieci, w tym w zakresie skoordynowania odpowiednich służb oraz ich dyżurów w godzinach wieczornych i nocnych oraz w święta.

- **orzekanie środków karnych i probacyjnych w celu przeciwdziałania przemocy w rodzinie**

Instytucje prowadzące postępowania karne w związku z podejrzeniem stosowania przemocy w rodzinie zbyt rzadko stosują środki zmierzające do odizolowania sprawcy przemocy od pokrzywdzonej rodziny. W wyrokach skazujących rzadko zobowiązywano do uczestnictwa sprawcy w programach korekcyjno–edukacyjnych, które zmierzałyby do trwałych zmian w postawie i zapewniałyby bezpieczeństwo ofiarom.

- **udział służb medycznych w rozpoznawaniu przemocy wśród dzieci**

Konieczne jest zwiększenie zaangażowania służb medycznych w rozpoznawanie przemocy wśród najmłodszych. Pomimo że dysponują oni wiedzą medyczną pozwalającą zdiagnozować zjawisko przemocy, nadal niewielu lekarzy wszczyna procedurę „Niebieskie Karty”. Należy uzupełnić program studiów medycznych o zajęcia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

- **przemoc wobec dzieci ze strony opiekunów i nauczycieli**

Nadal mają miejsce zdarzenia związane ze stosowaniem wobec dzieci przemocy fizycznej i psychicznej przez opiekunów (np. pracowników placówek pieczy zastępczej, pracowników żłobków) i nauczycieli.

Przemocowe zachowania dorosłych są najczęściej konsekwencją braku właściwego przygotowania pedagogicznego. Nie potrafią oni odpowiednio reagować na trudne zachowania dzieci i młodzieży, w porę diagnozować pojawiających się problemów, pracować z dzieckiem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Nauczyciele i opiekunowie zbyt rzadko uczestniczą w szkoleniach w zakresie doskonalenia zawodowego. Nie zawsze otrzymują właściwe wsparcie ze strony dyrektora placówki. Nadal obserwuje się zbyt dużą tolerancję dla niewłaściwych zachowań dorosłych ze strony organów nadzorczych, rzeczników dyscyplinarnych dla nauczycieli oraz organów ścigania.

- **jednolite zasady kwalifikacji nauczycieli**

Konieczne jest wprowadzenie uregulowań zobowiązujących ubiegającego się o pracę nauczyciela w niepublicznym przedszkolu lub niepublicznej szkole do przedstawienia informacji z Krajowego Rejestru Karnego stwierdzającej, że nie był on karany

za przestępstwo popełnione umyślnie. W obecnym stanie prawnym zobligowani do tego są wyłącznie nauczyciele przedszkoli i szkół publicznych.

- **rozszerzenie katalogu przypadków wyłączających instytucję zatarcia skazania**

Obecnie nie podlega zatarciu skazanie na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, jeżeli pokrzywdzony był małoletnim poniżej lat 15. Wyłączenie instytucji zatarcia skazania powinno obejmować również wyroki skazujące na karę z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Zaostrzenie warunków zatarcia skazania ma zmierzać do tego, by z dziećmi nie pracowały osoby niedające rękojmi prawidłowego wykonywania swych obowiązków.

- **ochrona dzieci przed niestosownymi treściami rozpowszechnianymi w kinach**

Brakuje norm określających procedurę nadawania oznaczenia kategorii wiekowej filmom wyświetlanym w kinach. Oznaczenie nadawane jest przez dystrybutorów filmów według ich swobodnego uznania. Często filmom nadawano oznaczenia zaniżonej kategorii wiekowej, co narażało małoletnich na odbiór treści niedostosowanych do ich psychofizycznego rozwoju. Analogiczne uregulowanie powinno znajdować zastosowanie do filmów rozpowszechnianych na nośnikach (np. DVD) i dostępnych w obrocie handlowym.

- **uprzedmiotawianie dziecka w przestrzeni publicznej**

Coraz częstszym problemem staje się uprzedmiotawianie dzieci w przestrzeni publicznej (konkursy piękności, reality show, reklamy itd.). W polskim porządku prawnym brakuje instrumentów skutecznej prawnej ochrony dziecka przed nieodpowiedzialnym działaniem osób dorosłych.

- **postępowanie dyscyplinarne dla nauczycieli**

Rozwiązania prawne normujące postępowanie dyscyplinarne dla nauczycieli nie zabezpieczają interesu dziecka. Praktyka wskazuje na konieczność powołania do składu komisji dyscyplinarnych osób z wykształceniem prawniczym (obwinionego nauczyciela najczęściej reprezentuje profesjonalny pełnomocnik – adwokat lub radca prawny), przyznania rodzicom poszkodowanego ucznia uprawnień strony w sprawach dotyczących naruszenia praw i dobra dziecka (możliwość wnoszenia środków odwoławczych, otrzymywanie informacji o wynikach postępowania dyscyplinarnego). Konieczne jest również zabezpieczenie praw dziecka w wysłuchaniu przed komisją dyscyplinarną dla nauczycieli oraz wyposażenie Rzecznika Praw Dziecka w uprawnienia do przyłączania się i udziału w tym postępowaniu.

Niezbędne jest także wydłużenie terminu do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego od powzięcia wiadomości o popełnieniu czynu.

- **treść wokand sądowych**

W treści wokand sądowych publikowane są dane osobowe dzieci i uczestników postępowania oraz przedmiot sprawy. Może prowadzić to do ujawniania niepożądanych informacji, stygmatyzacji dziecka, a nawet jego wtórnej wiktymalizacji. Konieczna jest zmiana rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości – Regulamin urzędowania sądów powszechnych, tak aby chronić dobro dziecka.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1 – Wykaz wystąpień generalnych

L.p.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
1	8 stycznia 2014 ZSS/500/1/2014/EK	Minister Zdrowia	W sprawie realizacji opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą w środowisku nauczania i wychowania.	11.02.2014
2	8 stycznia 2014 ZSR/500/1/2014/KW	Minister Sprawiedliwości	W sprawie podjętych działań mających na celu stworzenie warunków do realizacji ustawy z dnia 22 listopada 2013 roku o postępowaniu osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób.	21.01.2014
3	8 stycznia 2014 ZSR/500/1/2014/KW	Minister Spraw Wewnętrznych	W sprawie podjętych działań mających na celu stworzenie warunków do realizacji ustawy z dnia 22 listopada 2013 roku o postępowaniu osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób.	23.01.2014
4	8 stycznia 2014 ZSR/500/1/2014/KW	Minister Zdrowia	W sprawie podjętych działań mających na celu stworzenie warunków do realizacji ustawy z dnia 22 listopada 2013 roku o postępowaniu osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób.	21.01.2014
5	7 lutego 2014 ZSS/500/2/2014/MW	Minister Zdrowia	W sprawie zapewnienia należytej opieki dzieciom z chorobami nowotworowymi.	4.03.2014
6	11 lutego 2014 ZEW/500/11/2014/MP	Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych	W sprawie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka.	23.04.2014
7	14 lutego 2014 ZSS/500/3/2014/JZ	Minister Zdrowia	W sprawie dokumentacji medycznej dot. małoletnich, tj. Książeczki Zdrowia Dziecka.	20.03.2014
8	3 marca 2014 ZSS/500/4/2004/MW	Minister Zdrowia	W sprawie zbyt niskiej wyceny świadczeń psychiatrii dla dzieci i młodzieży.	27.03.2014
9	5 marca 2014 ZSS/500/5/2014/JZ	Minister Zdrowia	W sprawie ratownictwa medycznego.	13.03.2014
10	18 marca 2014 ZSR/500/4/2014/MM	Minister Sprawiedliwości	W sprawie jawności wokand sądowych w postępowaniu karnym w sądownictwie powszechnym.	5.05.2014
11	25 marca 2014 ZSS/500/6/2014/EK	Minister Zdrowia	W sprawie dostępności do rehabilitacji i leczenia dzieci z niepełnosprawnością.	17.04.2014
12	1 kwietnia 2014 ZEW/500/2/2014/JK	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie kwalifikacji wychowawców kolonijnych.	8.04.2014
13	3 kwietnia 2014 ZEW/500/14/2014/JK	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie nadzoru nad wycieczkami zagranicznymi.	30.04.2014
14	4 kwietnia 2014 ZSS/500/7/2014/JZ	Polski Instytut Sztuki Filmowej	W sprawie wprowadzenia procedury nadawania oznaczenia kategorii wiekowej filmów wyświetlanych w kinach.	14.04.2014

15	4 kwietnia 2014 ZSS/500/8/2014/JZ	Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji	W sprawie reklam produktów spożywczych w radiu i telewizji.	24.04.2014
16	4 kwietnia 2014 ZSM/500/1/2014/AJ	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie ratyfikacji III Protokołu Fakultatywnego Konwencji o prawach dziecka w zakresie procedury składania zawiadomień o naruszeniu praw dziecka.	14.04.2014
17	8 kwietnia 2014 ZSS/500/9/2014/JZ	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie warunków przyznania jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka.	23.04.2014
18	8 kwietnia 2014 ZSS/500/10/2014/EK	Minister Zdrowia	W sprawie zapewnienia opieki zdrowotnej dzieciom z chorobami nowotworowymi.	31.10.2014
19	14 kwietnia 2014 ZEW/500/15/2014/JK	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie lepszej ochrony praw dziecka w placówkach niepublicznych.	26.05.2014
20	16 kwietnia 2014 ZEW/500/3/2014/MP	Prezes Urzędu Konkurencji i Konsumentów	W sprawie zapewnienia dzieciom korzystającym z sal zabaw warunków bezpieczeństwa i właściwej opieki.	30.05.2014
21	16 kwietnia 2014 ZEW/500/16/2014/MP	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie zapewnienia dzieciom korzystającym z sal zabaw warunków bezpieczeństwa i właściwej opieki.	15.05.2014
22	25 kwietnia 2014 ZEW/500/18/2014/JK	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie certyfikatów jakości pracy placówki.	27.05.2014
23	25 kwietnia 2014 ZEW/500/19/2014/JK	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie certyfikatów jakości pracy placówki.	Brak odpowiedzi
24	28 kwietnia 2014 ZEW/500/21/2014/AM	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie przepływu funduszy z budżetu państwa przeznaczonych na realizację zaleceń zawartych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego, wydawanych dzieciom z niepełnosprawnościami.	28.05.2014
25	29 kwietnia 2014 ZSS/500/11/2014/EK	Minister Zdrowia	W sprawie systemu monitorowania losów dziecka.	22.05.2014
26	29 kwietnia 2014 ZSS/500/11/2014/EK	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie systemu monitorowania losów dziecka.	14.05.2014
27	5 maja 2014 ZEW/500/20/2014/AM	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie organizacji i sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad.	4.06.2014
28	8 maja 2014 ZSS/500/12/2014/JZ	Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	W sprawie sposobu przechowywania kopii udostępnionych publicznie reklam i innych przekazów.	31.07.2014
29	12 maja 2014 ZSS/500/13/2014/EK	Minister Zdrowia	W sprawie dokumentacji medycznej dot. małoletnich, tj. Książeczki Zdrowia Dziecka.	21.05.2014
30	13 maja 2014 ZSS/500/14/2014/JZ	Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	W sprawie przyznawania zasiłku macierzyńskiego.	30.05.2014
31	14 maja 2014 ZEW/500/22/2014/MP	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie realizacji obowiązku nauki do 18. roku życia w kontekście zmian dotyczących obniżenia wieku rozpoczęcia obowiązku szkolnego do lat 6.	13.06.2014
32	20 maja 2014 ZSS/500/15/2014/JZ	Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego	W sprawie zasiłku rodzinnego z dodatkiem z tytułu opieki nad dziećmi w okresie korzystania z urlopu wychowawczego.	Nie wymagało odpowiedzi

33	30 maja 2014 ZEW/500/23/2014MP	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie prawa do nauki dzieci będących pacjentami hospicjów.	2.07.2014
34	4 czerwca 2014 ZSS/500/16/2014/KT	Minister Sportu i Turystyki	W sprawie prawnego zabezpieczenia dzieci uprawiających dalekowschodnie sporty i sztuki walki.	1.07.2014
35	5 czerwca 2014 ZSR/500/5/2014/MS	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie kwalifikacji i nadzoru nad rodzinami zastępczymi.	26.06.2014
36	11 czerwca 2014 ZSR/500/7/2014/KW	Minister Sprawiedliwości	W sprawie realizacji prawa dziecka do kontaktu z obojgiem rodziców.	17.07.2014
37	12 czerwca 2014 ZSR/500/6/2014/AMIK	Minister Sprawiedliwości	W sprawie jawności wokand sądowych w postępowaniu cywilnym i rodzinnym w sądownictwie powszechnym.	30.06.2014
38	12 czerwca 2014 ZSR/500/6/2014/AMIK	Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych	W sprawie jawności wokand sądowych w postępowaniu cywilnym i rodzinnym w sądownictwie powszechnym.	5.08.2014
39	18 czerwca 2014 ZEW/500/24/2014/ESn	Prezes Zarządu Telewizji Polskiej S.A.	W sprawie relacji z koncertu Galowego Festiwalu Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Impresje Artystyczne”.	2.07.2014
40	18 czerwca 2014 ZSR/500/8/2014/ER	Prokurator Generalny	W sprawie wytycznych w zakresie udziału prokuratora w postępowaniach realizujących art. 598 ¹¹ k.p.c.	17.07.2014
41	24 czerwca 2014 GAB/500/1/2014/EGO	Prezes Zarządu Spółki Telewizja Polska S.A.	W sprawie upowszechniania dobrych praktyk w zakresie profilaktyki rówieśniczej.	Brak odpowiedzi
42	30 czerwca 2014 ZSS/500/9-3/2014/JZ	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie warunków przyznania jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka.	Nie wymagało odpowiedzi
43	30 czerwca 2014 ZSM/500/2/2014/AJ	Minister Spraw Wewnętrznych	W sprawie zmiany przepisów regulujących nadawanie obywatelstwa polskiego.	30.07.2014
44	1 lipca 2014 ZSS/500/17/2014/JZ	Główny Inspektor Sanitarny	W sprawie kontroli poziomu dźwięku w salach kinowych.	28.07.2014
45	1 lipca 2014 ZSM/500/3/2014/AJ	Minister Spraw Wewnętrznych	W sprawie podjęcia wzmoczonych działań zmierzających do zapewnienia dzieciom niezbędnej ochrony przed wykorzystywaniem do żebrania.	14.07.2014 31.07.2014
46	9 lipca 2014 ZSR/500/9/2014/KCH	Prokurator Generalny	W sprawie wzmocnienia standardów ochrony praw dziecka w zakresie praktyki ścigania przestępstw związanych z przemocą wobec małoletnich.	28.08.2014
47	24 lipca 2014 ZEW/500/11/2014/MP	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka.	1.09.2014
48	24 lipca 2014 ZEW/500/11/2014/MP	Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych	W sprawie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka.	29.08.2014
49	31 lipca 2014 ZEW/500/25/2014/EB	Przewodniczący Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży Sejmu RP	W sprawie stworzenia uregulowań prawnych umożliwiających egzekwowanie norm żywnościowych dla dzieci korzystających z posiłków przygotowywanych w przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowo- wychowawczych.	Nie wymagało odpowiedzi

50	31 lipca 2014 ZEW/500/25/2014/EB	Przewodniczący Komisji Zdrowia Sejmu RP	W sprawie stworzenia uregulowań prawnych umożliwiających egzekwowanie norm żywieniowych dla dzieci korzystających z posiłków przygotowywanych w przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych.	Nie wymagało odpowiedzi
51	31 lipca 2014 ZEW/500/25/2014/EB	Przewodniczący Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej Sejmu RP	W sprawie stworzenia uregulowań prawnych umożliwiających egzekwowanie norm żywieniowych dla dzieci korzystających z posiłków przygotowywanych w przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych.	Nie wymagało odpowiedzi
52	1 sierpnia 2014 ZEW/500/26/2014/ESn	Minister Zdrowia	W sprawie korzystania przez nastoletnią młodzież z usług oferowanych przez solaria.	27.08.2014
53	7 sierpnia 2014 ZSS/500/18/2014/MW	Minister Zdrowia	W sprawie wyceny usług opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży.	3.09.2014
54	13 sierpnia 2014 ZSS/500/19/2014/EK	Minister Zdrowia	W sprawie wprowadzenia Książeczki Zdrowia Dziecka.	Nie wymagało odpowiedzi
55	20 sierpnia 2014 GAB/500/2/2014/BS	Minister Spraw Zagranicznych	W sprawie 25. rocznicy przyjęcia przez Zgromadzenie Ogólne ONZ Konwencji o prawach dziecka.	Nie wymagało odpowiedzi
56	25 sierpnia 2014 ZSS/500/20/2014/KT	Minister Zdrowia	W sprawie świadczeń opieki zdrowotnej dla dzieci z zakresu leczenia stomatologicznego.	18.09.2014
57	26 sierpnia 2014 GAB/500/3/2014/BS	Marszałek Sejmu RP	W sprawie uchwalenia przez Sejm RP 26 listopada Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka.	Nie wymagało odpowiedzi
58	27 sierpnia 2014 ZSM/500/1/2014/AJ	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie ratyfikacji III Protokołu Fakultatywnego Konwencji o prawach dziecka.	1.09.2014
59	28 sierpnia 2014 ZEW/500/5/2014/ZA	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie prawnego uregulowania zasad wykonywania zawodu psychologa.	2.09.2014
60	9 września 2014 ZEW/500/4/2014/ZA	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie organizacji i oceniania zajęć wychowania fizycznego	5.12.2014
61	10 września 2014 ZSR/500/10/2014/KCH	Minister Sprawiedliwości	W sprawie procedury wysłuchiwania dzieci w toku postępowań cywilnych, rodzinnych i nieletnich oraz wykorzystania przyjaznych pomieszczeń w praktyce.	30.12.2014
62	24 września 2014 ZSS/500/21/2014/KT	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie orzekania o niepełnosprawności dzieci – osób w wieku do 16. roku życia.	21.11.2014
63	24 września 2014 ZEW/500/25/2014/EB	Przewodniczący Podkomisji Nadzwyczajnej do Rozpatrzenia Poselskiego Projektu Ustawy o Zmianie Ustawy o Bezpieczeństwie Żywności i Żywnienia Sejmu RP	W sprawie rozszerzenia katalogu miejsc pobytu dzieci, w których będzie obowiązywał zakaz sprzedaży i podawania określonych środków spożywczych.	Nie wymagało odpowiedzi

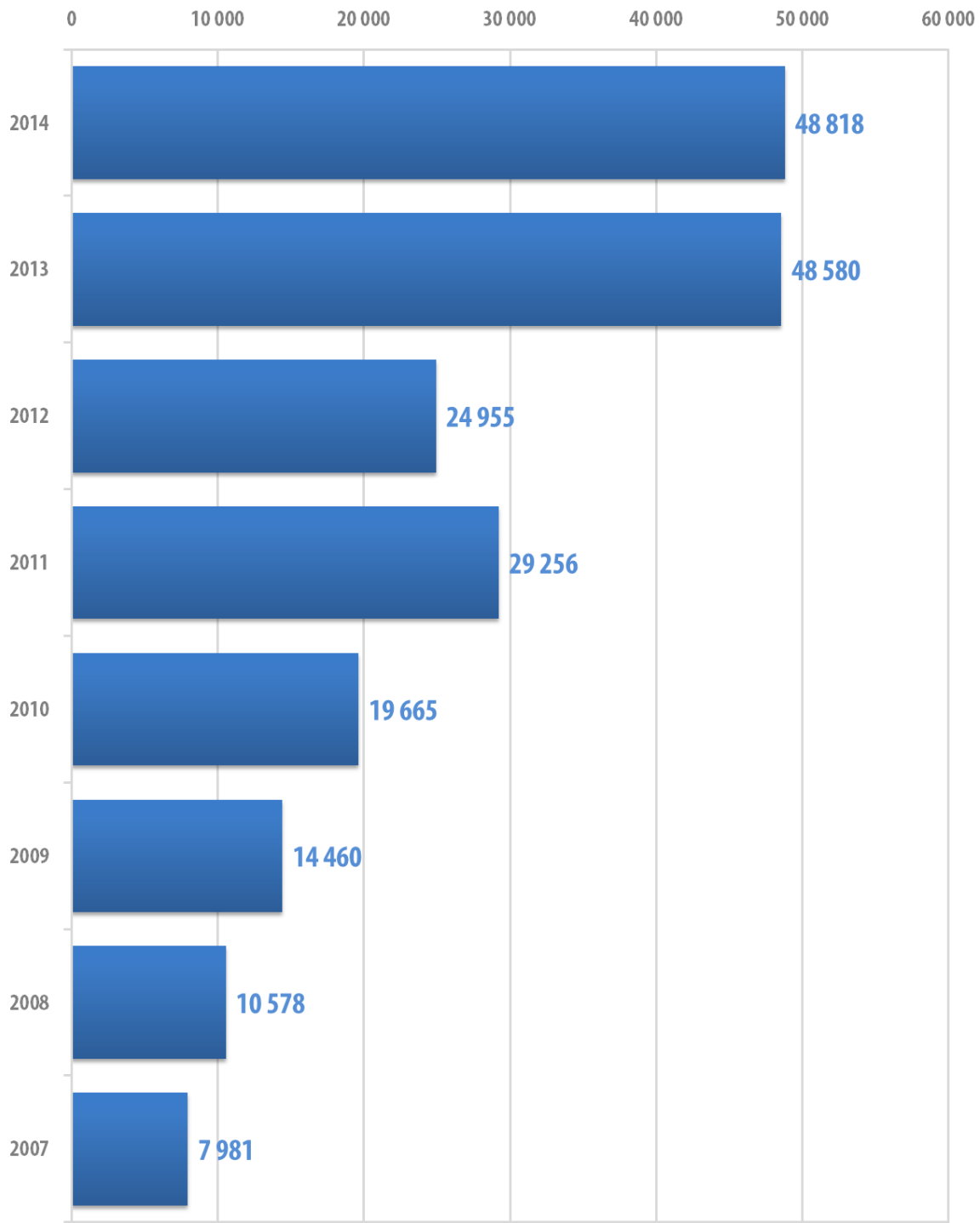
64	26 września 2014 ZSS/500/12/2014/JZ	Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, przekazane Ministrowi Administracji i Cyfryzacji	W sprawie przechowywania przez podmioty dostarczające audiowizualne usługi medialne na żądanie kopii przekazów udostępnianych w tych usługach.	3.07.2014 11.03.2015
65	26 września 2014 ZEW/500/30/2014/JF	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie liczebności oddziału przedszkolnego oraz oddziału klas I–III na pierwszym etapie edukacji (edukacja wczesnoszkolna).	22.10.2014
66	29 września 2014 ZSR/500/11/2014/MS	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie wykonywania orzeczeń w zakresie umieszczania małoletnich w pieczy zastępczej.	29.10.2014
67	30 września 2014 ZSS/500/22/2014/JZ	Minister Zdrowia	W sprawie wprowadzenia zakazu sprzedaży dzieciom papierosów elektronicznych oraz zakazu reklamy tychże produktów.	7.10.2014
68	1 października 2014 ZSS/500/23/2014/MW	Rzecznik Praw Obywatelskich	W sprawie niekonstytucyjności przepisów dotyczących ulg przejazdowych obowiązujących w środkach transportu publicznego oraz dokumentów do nich uprawniających.	23.02.2015
69	1 października 2014 ZSS/500/25/2014/EK	Minister Zdrowia	W sprawie kontroli oddziałów położniczych i neonatologicznych	9.10.2014
70	1 października 2014 ZSS/500/24/2014/EK	Minister Zdrowia	W sprawie wdrożenia standardów profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi w wieku od 0–5 lat.	Nie wymagało odpowiedzi
71	7 października 2014 ZEW/500/31/2014/EB	Przewodniczący Komisji Edukacji Nauki Młodzieży Sejmu RP	W sprawie przeciwdziałania problemowi nadwagi i otyłości wśród dzieci i młodzieży.	Nie wymagało odpowiedzi
72	7 października 2014 ZEW/500/31/2014/EB	Przewodniczący Komisji Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Sejmu RP	W sprawie przeciwdziałania problemowi nadwagi i otyłości wśród dzieci i młodzieży.	Nie wymagało odpowiedzi
73	7 października 2014 ZEW/500/31/2014/EB	Przewodniczący Komisji Zdrowia Sejmu RP	W sprawie przeciwdziałania problemowi nadwagi i otyłości wśród dzieci i młodzieży.	Nie wymagało odpowiedzi
74	15 października 2014 ZSR/500/12/2014/MS	Przewodniczący Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej Senatu RP	W sprawie prawa dziecka do wychowania przez oboje rodziców.	Nie wymagało odpowiedzi
75	15 października 2014 ZSR/500/12/2014/MS	Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Senatu RP	W sprawie prawa dziecka do wychowania przez oboje rodziców.	Nie wymagało odpowiedzi
76	20 października 2014 ZEW/500/32/2014/ESn	Kuratorzy Oświaty	W sprawie korzystania przez szkoły z dzienników elektronicznych.	Odpowiedzi udzielano od 28.10.2014 do 14.01.2015
77	21 października 2014 ZSS/500/28/2014/KT	Minister Sprawiedliwości	W sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, zakładającego rezygnację z wpisu do Rejestru Dłużników Niewypłacalnych tych dłużników, których zaległości alimentacyjne przekraczają okres 6–ciu miesięcy.	3.12.2014
78	28 października 2014 ZEW/500/18/2014/JK	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie certyfikatów jakości pracy placówki.	14.01.2015

79	29 października 2014 ZSS/500/29/2014/EK	Przewodniczący Podkomisji Stałej ds. Zdrowia Publicznego Sejmu RP	W sprawie poprawy poziomu opieki zdrowotnej.	Nie wymagało odpowiedzi
80	14 listopada 2014 ZEW/500/33/2014/JK	Ministerstwo Edukacji Narodowej	W sprawie subwencji oświatowej.	17.12.2014
81	14 listopada 2014 ZSS/500/30/2014/JZ	Minister Sportu i Turystyki	W sprawie zapewnienia standardów bezpieczeństwa dzieci przebywających w hotelach lub innych miejscach świadczących usługi najmu pomieszczeń na pobyt czasowy.	9.01.2015
82	14 listopada 2014 ZSS/500/27/2014/KT	Marszałek Województwa Warmińsko- Mazurskiego	W sprawie zatruc substancjami psychoaktywnymi przez dzieci i młodzież.	9.12.2014
83	14 listopada 2014 ZSS/500/27/2014/KT	Marszałek Województwa Śląskiego	W sprawie zatruc substancjami psychoaktywnymi przez dzieci i młodzież.	17.12.2014
84	14 listopada 2014 ZSS/500/27/2014/KT	Marszałek Województwa Łódzkiego	W sprawie zatruc substancjami psychoaktywnymi przez dzieci i młodzież.	10.12.2014
85	19 listopada 2014 ZEW/500/28/2014/MP	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania.	09.12.2014
86	28 listopada 2014 ZEW/500/36/2014/ESn	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie dostępności dla uczniów wszystkich typów szkół bibliotek szkolnych.	22.12.2014
87	2 grudnia 2014 ZSS/500/32/2014/MW	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie kryteriów przyznania Karty Dużej Rodziny.	3.12.2014
88	9 grudnia 2014 ZEW/500/5/2014/ZA	Przewodniczący Zespołu ds. Programowania Prac Rządu	W sprawie prawnego uregulowania zasad wykonywania zawodu psychologa.	24.02.2014
89	12 grudnia 2014 ZEW/500/39/2014/JF	Przewodniczący Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży Sejmu RP	W sprawie liczebności oddziału przedszkolnego oraz oddziału klas I-III na pierwszym etapie edukacji (edukacja wczesnoszkolna).	Nie wymagało odpowiedzi
90	12 grudnia 2014 ZEW/500/37/2014/JF	Główny Inspektor Sanitarny	W sprawie zapewnienia uczniom w szkołach ciepłej bieżącej wody i środków czystości.	30.12.2014
91	18 grudnia 2014 ZEW.422.4.2014.ZA	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie sytuacji dzieci poważnie chorych, przebywających w szpitalach psychiatrycznych (mimo braku wskazań do dalszej hospitalizacji) lub umieszczonych w placówkach nieprzygotowanych do udzielenia im odpowiedniej pomocy.	20.01.2015
92	19 grudnia 2014 ZEW.422.5.2014.EM	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie Ochotniczych Hufców Pracy.	21.01.2015
93	19 grudnia 2014 ZEW.422.2.2014.JK	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie resocjalizacji młodzieży niemieckiej na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.	13.01.2015
94	19 grudnia 2014 ZEW.422.2.2014.JK	Minister Sprawiedliwości	W sprawie resocjalizacji młodzieży niemieckiej na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.	21.01.2015
95	19 grudnia 2014 ZEW.422.6.2014.JF	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie komisji dyscyplinarnych dla nauczycieli i trybu postępowania dyscyplinarnego.	22.01.2015

96	29 grudnia 2014 ZSS.422.3.2014.EK	Minister Zdrowia	W sprawie psychiatrii dzieci i młodzieży.	6.02.2015
97	29 grudnia 2014 ZSS.422.3.2014.EK	Rzecznik Praw Pacjenta	W sprawie psychiatrii dzieci i młodzieży.	7.01.2015

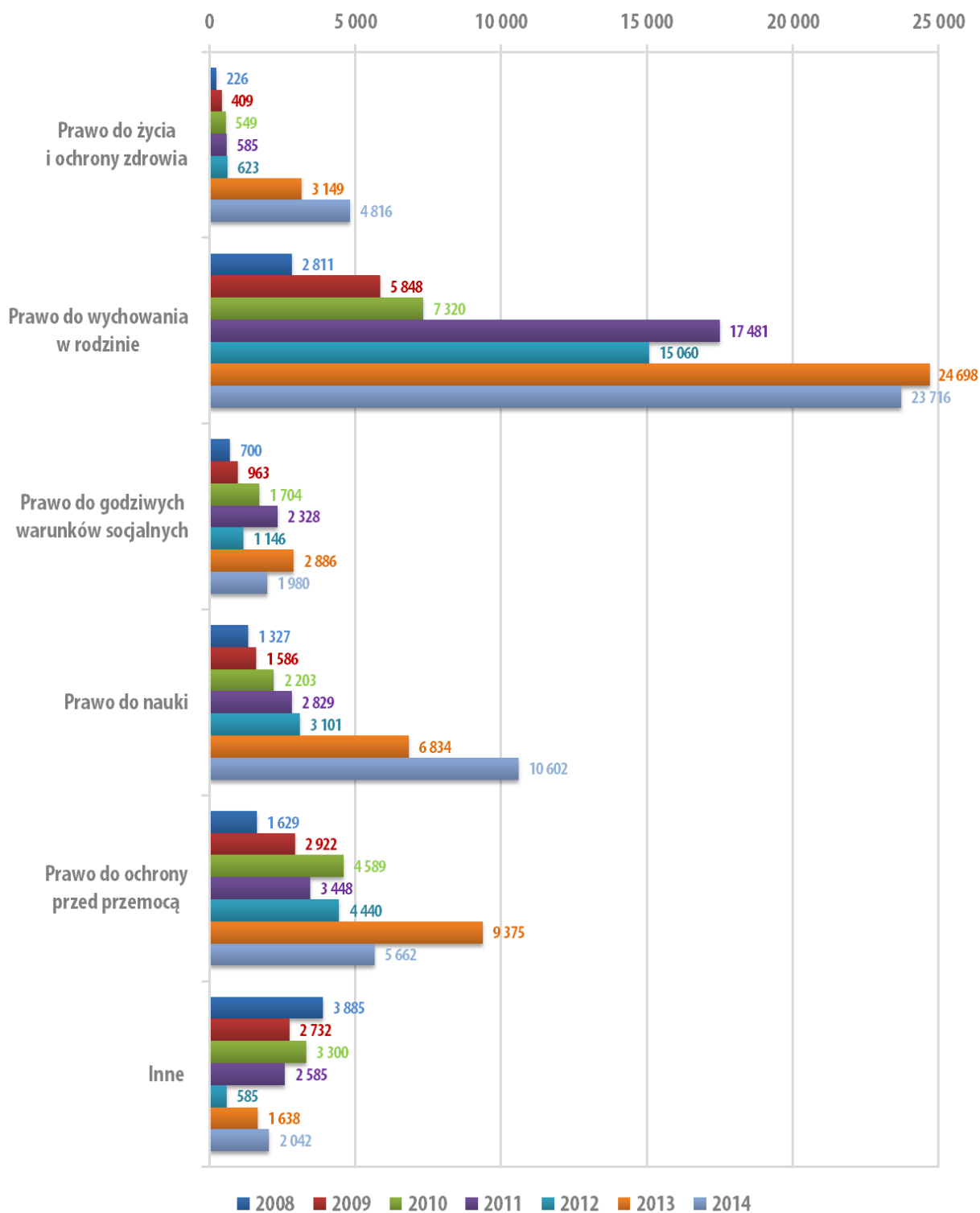
Załącznik nr 2 – Wykaz spraw podjętych w latach 2007–2014

**Sprawy podjęte przez Rzecznika Praw Dziecka
w latach 2007-2014**

Załącznik nr 3 – Wykaz spraw podjętych w latach 2008–2014 z podziałem na kategorie

Sprawy podjęte przez Rzecznika Praw Dziecka w latach 2008-2014

Załącznik nr 4 – Wykaz kategorii spraw zgłoszonych w 2014 roku

Rodzaje spraw	Zgłoszenia na piśmie albo z własnej inicjatywy	Sprawy zgłaszane telefonicznie	Sprawy zgłaszane podczas wizyt	Razem
Prawo do życia i ochrony zdrowia	615	4 193	8	4 816
Prawo do wychowania w rodzinie	4 352	18 842	522	23 716
Prawo do godziwych warunków socjalnych	475	1 437	68	1 980
Prawo do nauki	1 454	9 086	62	10 602
Prawo do ochrony przed przemocą	2 529	2 993	140	5 662
Inne	223	1 814	5	2 042
Razem	9 648	38 365	805	48 818

Załącznik nr 5 – Przystąpienia do spraw sądowych i administracyjnych

Przystąpienia z 2009 roku kontynuowane w 2014 roku			
Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
1.	2009-08-31 III Nsm 168/08 ZSR/410/93/2009/AT ZSR/410/213/2013/AT ZSR/410/699/2013/AT ZSR/410/941/2013/AT ZSR/410/972/2014/AT	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD nie uwzględnione. Sprawa w toku.
2.	2009-10-22 V R Nsm 661/07 ZSR/410/112/2009/MN ZSR/410/292/2012/MN ZSR/410/352/2013/MN ZSR/410/352/2013/PP ZSR/410/705/2014/PP	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.

Przystąpienia z 2010 roku kontynuowane w 2014 roku			
Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
1.	2010-03-04 III Nsm 27/08 III Nsm 574/11 ZSR/410/219/2010/AT ZSR/410/58/2011/AT ZSR/410/710/2012/AT ZSR/410/965/2013/AT	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
2.	2010-05-24 I RC 630/09 ZSR/410/491/2010/MN, ZSR/410/765/2013/MG, ZSR/410/140/2014/MG	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
3.	2010-10-26 VIII R Nsm 2168/09 ZSR/410/666/2010/MS ZSR/410/76/2011/MS ZSR/410/16/2012/MS ZSR/410/383/2013/MS ZSR/410/1081/2014/MS	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o kontakty. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.

Przystąpienia z 2011 roku kontynuowane w 2014 roku			
Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania / Efekt przystąpienia
1.	2011-01-11 ZSR/410/80/2011/KG ZSR/410/372/2012/AP ZSR/410/452/2013/AZ ZSR/410/452/2014/AZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o kontakty. Wnioski RPD nie uwzględnione. Sprawa zakończona.
2.	2011-02-07 I C 789/09 ZSR/410/119/2011/AK ZSR/410/592/2012/MS ZSR/410/339/2013/MS ZSR/410/1039/2014/MS	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.

3.	2011-02-28 I C 803/10 ZSR/410/68/2011/MM ZSR/410/534/2012/AZ ZSR/410/617/2013/AZ ZSR/410/738/2014/AZ	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
4.	2011-03-27 IV C 1159/09 ZSR/440/39/2011/AT ZSR/410/419/2012/AT ZSR/410/172/2013/AT ZSR/410/956/2014/AT	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
5.	2011-05-02 V Nsm 73/11 ZSR/410/495/2011/UZ ZSR/410/57/2012/UZ ZSR/410/527/2013/UZ ZSR/410/1122/2014/SU	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o kontakty. Sprawa w toku.
6.	2011-05-10 III Nsm 143/11 ZSR/411/662/2011/LP 2011-07-11 III Nsm 362/11 ZSR/410/662/2011/LP ZSR/410/181/2012/LP ZSR/410/181/2012/AP ZSR/410/181/2013/JP ZSR/410/711/2014/JP	Sąd Rejonowy w S. Sąd Okręgowy w S.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
7.	2011-08-01 II C 1002/09 ZSR/410/244/2011/MN ZSR/410/468/2012/MN ZSR/410/800/2013/KW ZSR/410/990/2014/KW	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
8.	2011-09-12 III Nsm 134/10 ZSR/440/52/2011/MN, ZSR/410/196/2013/MG, ZSR/410/55/2014/MG	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD w częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
9.	2011-10-04 IV 533/11 ZSR/410/253/2011/AT ZSR/410/253/2012/AT ZSR/410/610/2013/AT ZSR/410/930/2014/AT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o zakaz styczeńności. Sprawa w toku.
10.	2011-11-15 V Nsm 251/11 ZSR/410/706/2011/MN ZSR/410/663/2012/MN ZSR/410/663/2013/KW ZSR/410/1032/2014/KW	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zawieszona.
11.	2011-11-29 I C 405/10 ZSR/410/937/2011/GH ZSR/410/66/2012/GH ZSR/410/66/2012/KW ZSR/410/645/2013/KW ZSR/410/887/2014/KW	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.

Przystąpienia z 2012 roku kontynuowane w 2014 roku			
Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
1.	2012-01-16 VII C 645/10 ZSR/410/907/2011/MSJ ZSR/410/27/2012/MSJ ZSR/410/27/2012/AM ZSR/410/314/2013/PP ZSR/410/850/2014/PP	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
2.	2012-02-07 III Nsm 615/11 ZSR/410/20/2012/MN ZSR/410/775/2013/MN ZSR/410/564/2014/MM	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
3.	2012-02-10 I C 491/12 ZSR/410/96/2012/UZ ZSR/410/216/2014/ER	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
4.	2012-02-17 III C 1716/09 ZSR/410/837/2010/MN ZSR/410/96/2011/MN ZSR/410/676/2012/MM ZSR/410/787/2013/MN ZSR/410/787/2013/JP ZSR/410/558/2014/JP	Sąd Okręgowy w L.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
5.	2012-04-02 III Nsm 438/10 ZSR/410/136/2012/MS ZSR/410/10/2013/MS ZSR/410/1083/2014/MS	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
6.	2012-04-02 III NSm 253/12 ZSR/410/328/2012/JM ZSR/440/179/2013/DF ZSR/440/120/2014/ER	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
7.	2012-05-20 IV C 1104/08 ZSR/410/627/2013/ER ZSR/410/509/2014/ER	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
8.	2012-05-29 VI Nsm 336/12 ZSR/441/43/2012/KW ZSR/441/30/2013/KW ZSR/441/8/2014/KW	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
9.	2012-06-19 III RNsm 117/11 III RNsm 236/14 DTZ/410/170/2012/RR DTZ/410/64/2013/RR	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa o kontakty. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
10.	2012-06-25 X RC 2218/11 ZSR/410/294/2012/AT ZSR/410/853/2013/AT ZSR/410/172/2014/AT	Sąd Okręgowy w Sz.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
11.	2012-07-03 XXIV C 1009/09 ZSR/410/158/2012/UZ ZSR/410/525/2013/UZ ZSR/410/1133/2014/SU	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.

12.	2012-07-24 I C 1088/11 ZSR/410/997/2012/AM ZSR/410/315/2013/PP ZSR/410/697/2014/PP	Sąd Okręgowy dla W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
13.	2012-07-25 I C 501/11 ZSR/410/102/2012/MS ZSR/410/387/2013/MS ZSR/410/1085/2014/MS	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
14.	2012-08-06 VI Nsm 587/12 ZSR/410/961/2012/UP ZSR/410/378/2013/UP ZSR/410/1330/2014/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
15.	2012-07-03 X RC 1695/11 ZSR/440/300/2011/UP ZSR/440/14/2012/UP ZSR/440/143/2013/UP ZSR/410/194/2014/AA	Sąd Okręgowy w Sz.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
16.	2012-08-30 III Nsm 278/12 ZSR/440/359/2012/AM ZSR/440/115/2013/PP ZSR/440/142/2014/PP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
17.	2012-08-31 III Nsm 409/12 ZSR/440/363/2012/AZ ZSR/440/133/2013/AZ ZSR/440/127/2014/AZ	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
18.	2012-09-05 III Nsm 131/12 ZSR/410/570/2012/AZ ZSR/410/353/2013/AZ ZSR/410/737/2014/AZ	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
19.	2012-09-17 III Nsm 114/11 ZSR/410/1008/2012/AT ZSR/410/166/2013/AT ZSR/410/879/2014/AT	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa o kontakty. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
20.	2012-10-05 V Nsm 856/12 ZSR/410/612/2012/AT ZSR/410/608/2013/AT ZSR/410/225/2014/AT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o kontakty. Wnioski RPD nie uwzględnione. Sprawa w toku.
21.	2012-11-07 III Nsm 1285/12/P ZSR/440/345/2012/MS ZSR/440/200/2013/MS ZSR/440/340/2014/AKK	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa zakończona.
22.	2012-11-09 III NSM 794/12 ZSR/411/55/2012/KCH ZSR/411/16/2013/KCH ZSR/411/3/2014/KCH	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o przysposobienie. Sprawa w toku.
23.	2012-11-13 X RC 1511/12 ZSR/410/1160/2012/MS ZSR/410/220/2013/MS ZSR/410/515/2014/MS	Sąd Okręgowy w S.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD nieuwzględnione.

24.	2012-11-19 I C 1412/11 ZSR/410/725/2012/AZ ZSR/410/611/2013/AZ ZSR/410/776/2014/AZ	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
25.	2012-11-23 III Nsm 145/10 ZSR/440/385/2012/DF ZSR/440/228/2013/DF ZSR/440/311/2014/KW	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.
26.	2012-11-30 III RNsm 857/12 ZSR/413/127/2012/MS ZSR/413/31/2013/MS ZSR/413/76/2014/MS	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zawieszona.
27.	2012-11-30 III RNsm 879/12 ZSR/413/127/2012/MS ZSR/413/31/2013/MS ZSR/413/76/2014/MS	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.
28.	2012-12-11 III Nsm 486/12 ZSR/410/296/2012/UP ZSR/410/40/2013/UP ZSR/410/19/2014/AA	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
29.	2012-12-12 IV Nsm 449/12 ZSR/410/163/2013/DF ZSR/410/855/2014/KW	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o kontakty. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
30.	2012-12-12 VI RC 609/12 ZSR/410/746/2012/KW ZSR/410/725/2013/KW ZSR/410/863/2014/KW	Sąd Okręgowy w O.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.

Przystąpienia z 2013 roku kontynuowane w 2014 roku			
Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
1.	2013-01-03 III Nsm 12/12 ZSR/410/103/2013/AP ZSR/410/1138/2014/SU	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
2.	2013-01-11 I C 516/12 ZSR/440/136/2013/ŻU ZSR/440/136/2013/AMIK ZSR/440/210/2014/AMIK	Sąd Okręgowy w O.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
3.	2013-01-25 III R Nsm 1100/12 ZSR/441/57/2013/DF ZSR/441/37/2014/MS	Sąd Rejonowa w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.
4.	2013-02-05 III RC 484/11 ZSR/410/342/2013/DF ZSR/410/627/2014/JP	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o zaprzeczenie ojcostwa. Sprawa w toku.
5.	2013-02-05 III NSm 222/12 ZSR/410/328/2013/DF ZSR/410/530/2014/ER	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.

6.	2013-02-06 III Nsm 877/12 ZSR/440/61/2013/MM ZSR/440/131/2014/MM	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
7.	2013-02-25 VIII Nsm 9/13 ZSR/410/1234/2012/UP ZSR/410/13/2013/UP ZSR/410/5/2014/AA	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
8.	2013-03-06 XI C 2008/12 ZSR/410/648/2013/ER ZSR/410/185/2014/ER	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
9.	2013-03-08 III Nsm 741/13 ZSR/410/925/2013/MS ZSR/440/323/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
10.	2013-03-08 V Nsm 906/12 ZSR/410/574/2013/DF ZSR/410/902/2014/MM	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o kontakty. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.
11.	2013-03-12 III RNsm 164/12 ZSR/410/87/2013/DF ZSR/410/1037/2014/KW	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
12.	2013-03-14 III Nsm 825/11 ZSR/441/54/2013/ŻU ZSR/441/5/2014/AMIK	Sąd rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
13.	2013-03-22 VI Nsm 896/12 ZSR/410/620/2013/AZ ZSR/410/573/2014/AZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o kontakty. Sprawa zakończona.
14.	2013-03-26 IVC 1348/05 DTZ/410/88/2013/RR	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
15.	2013-03-28 I C 1959/11 ZSR/410/537/2013/DF ZSR/410/628/2014/JP	Sąd Okręgowy w S.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
16.	2013-04-05 IC 1324/12 ZSR/410/1076/2013/ER ZSR/410/134/2014/ER	Sąd Okręgowy w R.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
17.	2013-04-08 VIII Nsm 23/13 ZSR/410/480/2013/AP ZSR/410/683/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
18.	2013-04-11 XII C 1095/12/12 ZSR/410/1064/2013/ER ZSR/410/176/2014/ER	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
19.	2013-04-12 III NSm 149/13 ZSR/410/1132/2013/ER ZSR/410/185/2014/ER	Sąd Rejonowy w I.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
20.	2013-04-12 III NSm 81/13 ZSR/410/1113/2013/ER ZSR/410/234/2014/ER	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.

21.	2013-04-23 II C 731/10 ZSR/410/153/2013/MS ZSR/410/1026/2014/MS	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
22.	2013-04-23 III Nsm 39/13 ZSR/410/891/2013/AMIK ZSR/410/448/2014/AMIK	Sąd Okręgowy w R.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
23.	2013-04-28 III RNsm 32/13 ZSR/410/1081/2013/DF ZSR/410/899/2014/MM	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
24.	2013-05-06 III NSm 149/13 ZSR/441/93/2013/ER ZSR/441/18/2014/ER	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
25.	2013-05-06 I C 23/11 ZSR/410/1070/2013/DF ZSR/410/984/2014/KW	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
26.	2013-05-09 III Nsm 223/13 ZSR/410/961/2013/AT ZSR/410/962/2014/AT	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o wydanie dziecka. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
27.	2013-05-09 III NSm 1232/12 ZSR/440/395/2013/ER ZSR/440/102/2014/ER	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.
28.	2013-05-10 VI Nsm 188/13 DTZ/440/106/2013/JN ZSR/440/391/2013/JP 2013-09-06 XXV C 531/13 ZSR/440/391/2013/JP ZSR/440/133/2014/JP	Sąd Rejonowy w W. Sąd Okręgowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
29.	2013-05-10 III Nsm 807/12 ZSR/410/1172/2013/DF ZSR/410/1897/2014/AKK	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
30.	2013-05-10 III Nsm 807/12 ZSR/410/1172/2013/DF ZSR/410/1897/2014/AKK	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.
31.	2013-05-17 IX Nsm 174/13 ZSR/440/294/2013/DF ZSR/440/414/2014/UP	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.
32.	2013-05-17 II C 2140/12 DTZ/410/22/2013/AS ZSR/410/1062/2013/AMIK ZSR/410/454/2014/AMIK	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
33.	2013-05-18 V RNsm 76/13 ZSR/410/569/2013/MG ZSR/410/57/2014/MG	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
34.	2013-05-21 XIII RC 2069/12 ZSR/410/532/2013/DF ZSR/410/677/2014/PP	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione częściowo. Sprawa w toku.

35.	2013-05-23 III Nsm 236/13 ZSR/974/2013/DF ZSR/410/910/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
36.	2013-05-23 III NSm 50/13 ZSR/410/1230/2013/ER ZSR/410/174/2014/ER	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.
37.	2013-05-28 III NSm 355/13 ZSR/411/16/2013/KCH ZSR/411/3/2014/KCH	Sąd rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
38.	2013-06-14 III Nsm 118/12 ZSR/410/622/2013/AZ ZSR/410/739/2014/AZ	Sąd Rejonowy w N.	Sprawa o kontakty. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
39.	2013-06-14 VIII RNsm 49/13 ZSR/441/77/2013/AMIK ZSR/441/6/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w L. z siedzibą w R.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
40.	2013-06-17 V Nsm 323/12 ZSR/410/160/2013/DF ZSR/410/805/2014/PP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
41.	2013-06-17 VI Nsm 271/13 ZSR/440/353/2013/AMIK ZSR/440/68/2014/UP	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
42.	2013-06-17 III Nsm 313/13 ZSR/410/1092/2013/DF ZSR/410/912/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
43.	2013-06-20 III RNsm 506/13 ZSR/440/305/2013/UP ZSR/410/22/2014/AA	Sąd Rejonowy w Sz.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
44.	2013-06-27 III RNsm 115/13 ZSR/440/351/2013/AMIK	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa zakończona.
45.	2013-07-08 VI C 1449/10 ZSR/410/412/2013/AZ ZSR/410/771/2014/AZ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
46.	2013-07-12 II C 272/12 ZSR/410/1194/2013/KCH ZSR/410/344/2014/KCH	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
47.	2013-07-17 III Nsm 255/12/S ZSR/440/475/2013/DF ZSR/440/442/2014/KW	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.
48.	2013-07-18 III Nsm 236/12 ZSR/440/122/2013/MS ZSR/440/218/2014/MS	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.
49.	2013-07-22 I C 225/13 DTZ/410/227/2013/AS ZSR/410/1366/2013/AMIK ZSR/410/943/2014/AMIK	Sąd Okręgowy w S.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.

50.	2013-08-08 III Nsm 187/13 ZSR/410/214/2012/UP ZSR/410/551/2013/UP ZSR/410/30/2014/AA	Sąd Rejonowy w N.T.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
51.	2013-08-26 III Nsm 1010/11 ZSR/410/706/2013/MM ZSR/410/562/2014/MM	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o kontakty i miejsce pobytu. Sprawa w toku.
52.	2013-08-26 VI Nsm 260/13 ZSR/410/249/2013/MS ZSR/410/1071/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
53.	2013-08-29 I C 493/12 ZSR/410/400/2013/MS ZSR/410/1149/2014/AKK	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
54.	2013-09-06 V Nsm 665/12 ZSR/410/1218/2013/AA ZSR/410/12/2014/AA	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
55.	2013-09-06 IX Nsm 82/13 ZSR/410/1253/2013/MG, ZSR/410/112/2014/MG	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa o kontakty. Sprawa zakończona.
56.	2013-09-10 XIV C 276/12 ZSR/440/448/2013/MG, ZSR/440/14/2014/MG	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.
57.	2013-09-10 VI Nsm 727/12 DTZ/410/190/2013/RR	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
58.	2013-09-24 VIII Nsm 43/13 ZSR/410/1311/JP ZSR/410/616/2014/JP	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o kontakty. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
59.	2013-10-01 III NSm 348/13 ZSR/413/175/2013/ER	Sąd Rejonowy w R.	Spraw w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
60.	2013-10-01 I C 911/10 ZSR/441/10/2013/KCH ZSR/441/13/2014/KCH	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
61.	2013-10-03 VI ACa 1287/11 ZSR/440/398/2013/AP ZSR/440/398/2013/JP ZSR/440/7/2014/JP	Sąd Apelacyjny w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
62.	2013-10-17 XI C 3002/11 ZSR/410/1193/2013/KCH ZSR/410/337/2014/KCH	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
63.	2013-10-24 III Nsm 1013/12 ZSR/410/1511/2013/DF ZSR/410/808/2014/PP	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
64.	2013-10-24 III Nsm 744/13 ZSR/410/1127/2013/DF ZSR/410/681/2014/PP	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa o kontakty. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.

65.	2013-10-24 III Nsm 229/13/K ZSR/410/920/2013/AMIK ZSR/410/450/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.
66.	2013-10-28 XVII RC 1610/13 ZSR/410/1545/2013/DF ZSR/410/904/2014/MM	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
67.	2013-10-29 III RNsm 279/13 ZSR/410/238/2012/UP ZSR/410/1427/2013/UP ZSR/410/242/2014/AA	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o kontakty. Sprawa w toku.
68.	2013-11-05 III RC 274/13 ZSR/410/1389/2013/MM ZSR/410/586/2014/MM	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa o ustalenie ojcostwa małoletnich. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa zakończona.
69.	2013-11-05 I 2 C 71/13 ZSR/441/51/2013/DF ZSR/441/37/2014/MS	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
70.	2013-11-05 VI Nsm 342/13 ZSR/410/539/2013/DF ZSR/410/954/2014/AT	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
71.	2013-11-12 V Nsm 1915/13 ZSR/413/10/2013/MM ZSR/410/75/2014/MM	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa zakończona.
72.	2013-11-18 III Nsm 1037/12 ZSR/410/776/2013/AZ ZSR/410/740/2014/AZ	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
73.	2013-11-19 III NSm 497/13 ZSR/440/556/2013/ER ZSR/440/64/2014/ER	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
74.	2013-11-19 III NSm 339/13 ZSR/440/556/2013/ER ZSR/440/64/2014/ER	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa o kontakty. Sprawa w toku.
75.	2013-11-27 III Nsm 336/12 ZSR/410/834/2013/PP ZSR/410/661/2014/PP	Sąd Rejonowy w P	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD nie zostały jeszcze rozpoznane. Sprawa w toku.
76.	2013-12-04 III NSm 551/12 ZSR/410/1635/2013/ER ZSR/410/376/2014/ER	Sąd Rejonowy w Z.	Spraw w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.
77.	2013-12-04 V RC 1329/13 ZSR/410/1484/2013/ER ZSR/410/298/2014/ER	Sąd Rejonowy w L.	Spraw w przedmiocie zaprzeczenia ojcostwa. Sprawa w toku.
78.	2013-12-11 VI C 1344/11 ZSR/410/641/2013/AZ ZSR/410/606/2014/AZ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
79.	2013-12-11 III RNSm 491/13 ZSR/410/1722/2013/ER ZSR/410/367/2014/ER	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.

80.	2013-12-16 III Nsm 725/13 ZSR/410/1552/2013/KW ZSR/410/258/2014/KW	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa o odebranie małoletniej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
81.	2013-12-16 III Nsm 481/12 ZSR/410/803/2013/AMIK ZSR/410/441/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
82.	2013-12-18 III NSm 1338/13 ZSR/410/1655/2013/ER ZSR/410/370/2014/ER	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
83.	2013-12-19 III Nsm 820/13 ZSR/410/943/2013/AT ZSR/410/959/2014/AT	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa o ustalenie miejsca pobytu. Bez wniosków na tym etapie. Sprawa w toku.
84.	2013-12-19 III Nsm 1038/13 ZSR/411/47/2013/MS ZSR/411/8/2014/MS	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa o przysposobienie małoletniej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
85.	2013-12-19 III Nsm 1151/13 ZSR/440/147/2013/AMIK ZSR/440/6/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.

Przystąpienia z 2014 roku			
Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
1.	2014-01-02 I C 968/10 ZSR/440/2/2014/UP	Sąd Okręgowy w J.	Sprawa o rozwód. Sprawa zakończona.
2.	2014-01-03 III NSm 221/14 ZSR/440/1/2014/ER	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zawieszona.
3.	2014-01-07 IX Nsm 654/13 ZSR/440/3/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
4.	2014-01-15 V Nsm 1151/13 ZSR/410/43/2014/PP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
5.	2014-01-15 IX Ua 140/13 ZSS/400/1/2014/JZ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o przyznanie zasiłku macierzyńskiego. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
6.	2014-01-15 III Nsm 144/13 ZSR/45/3/2014/MS	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
7.	2014-01-16 VI Nsm 843/12 ZSR/410/521/2014/KW	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa zakończona.
8.	2014-01-16 III Nsm 163/13 ZSR/410/631/2014/MM	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
9.	2014-01-21 III Nsm 864/13 ZSR/410/462/2014/AZ	Sąd Rejonowy w E.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.

10.	2014-01-24 III Nsm 44/14 DTZ/413/8/2014/RR	Sąd Rejonowy w D.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
11.	2014-01-27 III Nsm 129/12 ZSR/410/810/2014/MS	Sąd Rejonowy w M.	Sprawa o ustalenie miejsca pobytu i kontaktów. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
12.	2014-02-05 III NSm 1266/13 ZSR/979/2014/ER	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
13.	2014-02-05 III Nsm 379/13 ZSR/45/6/2014/MS	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
14.	2014-02-05 III Nsm 328/13 ZSR/45/8/2014/MS	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
15.	2014-02-05 III Nsm 315/13 ZSR/45/9/2014/MS	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
16.	2014-02-05 III Nsm 325/13 ZSR/45/10/2014/MS	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
17.	2014-02-05 XI Nsm 11/14 ZSR/45/12/2014/MS	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
18.	2014-02-05 XI Nsm 189/13 ZSR/45/14/2014/MS	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
19.	2014-02-05 III Nsm 326/13 ZSR/45/7/2014/MS	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
20.	2014-02-05 III Nsm 379/13 ZSR/45/2/2014/MS	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
21.	2014-02-05 III Nsm 157/14 ZSR/45/19/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
22.	2014-02-05 III Nsm 158/14 ZSR/45/20/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
23.	2014-02-05 III Nsm 152/14 ZSR/45/21/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
24.	2014-02-05 III Nsm 144/14 ZSR/45/22/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.

25.	2014-02-05 III Nsm 1035/13 ZSR/45/23/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
26.	2014-02-05 III Nsm 165/14 ZSR/45/24/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
27.	2014-02-05 III Nsm 155/14 ZSR/45/25/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
28.	2014-02-05 III Nsm 143/14 ZSR/45/26/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
29.	2014-02-05 III Nsm 156/14 ZSR/45/27/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
30.	2014-02-05 III Nsm 153/14 ZSR/45/28/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
31.	2014-02-05 III Nsm 154/14 ZSR/45/29/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
32.	2014-02-05 III Nsm 145/14 ZSR/45/30/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
33.	2014-02-05 III Nsm 149/14 ZSR/45/31/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
34.	2014-02-05 III Nsm 161/14 ZSR/45/32/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
35.	2014-02-05 III Nsm 163/14 ZSR/45/33/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
36.	2014-02-05 III Nsm 151/14 ZSR/45/34/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
37.	2014-02-05 III Nsm 146/14 ZSR/45/35/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
38.	2014-02-05 III Nsm 162/14 ZSR/45/36/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
39.	2014-02-05 III Nsm 142/14 ZSR/45/37/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.

40.	2014-02-05 III Nsm 164/14 ZSR/45/38/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
41.	2014-02-05 III Nsm 150/14 ZSR/45/39/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
42.	2014-02-05 III Nsm 147/14 ZSR/45/40/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
43.	2014-02-05 III Nsm 148/14 ZSR/45/41/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
44.	2014-02-05 III Nsm 160/14 ZSR/45/42/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
45.	2014-02-05 III Nsm 228/13 ZSR/410/228/2014/AA	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
46.	2014-02-05 VI Nsm 49/14 DTZ/471/3/2014/RR	Sąd Rejonowy dla W.	Sprawa o wydanie małoletnich zgodnie z Konwencją dotyczącą cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
47.	2014-02-11 I ACa 1594/13 ZSR/45/18/2014/KW	Sąd Apelacyjny w W.	Sprawa o zapłatę. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
48.	2014-02-11 V Nsm 749/13 ZSR/410/919/2014/JP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
49.	2014-02-13 III NSm 175/14 ZSR/45/46/2014/ER	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
50.	2014-02-13 III NSm 176/14 ZSR/45/46/2014/ER	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
51.	2014-02-18 III Nsm 75/13 ZSR/410/545/2014/AZ	Sąd Rejonowy w M.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
52.	2014-02-18 III RC 292/13 ZSS/412/20/2014/KT	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa o rozwiązanie przysposobienia. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
53.	2014-02-21 III NSm 252/13 ZSR/411/13/2014/ER	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa o przysposobienie. Sprawa zakończona.
54.	2014-02-24 III Nsm 709/14 ZSR/45/68/2014/JP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
55.	2014-02-24 III Nsm 158/14 ZSR/45/67/2014/JP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
56.	2014-02-24 III Nsm 56/14 ZSR/45/75/2014/JP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.

57.	2014-02-24 III Nsm 127/14 ZSR/45/65/2014/JP	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
58.	2014-02-24 III Nsm 160/14 ZSR/45/70/2014/JP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
59.	2014-02-24 III Nsm 1114/13 ZSR/45/66/2014/JP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
60.	2014-02-24 III Nsm 156/14 ZSR/45/73/2014/JP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
61.	2014-02-24 III Nsm 157/14 ZSR/45/69/2014/JP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
62.	2014-02-24 III Nsm 130/12 ZSR/440/221/2014/AT	Sad Rejonowy w O.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskie. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
63.	2014-02-25 II SA/Łd 325/14 ZSS/420/100/2014/JZ	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Ł.	Sprawa o jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
64.	2014-02-25 III Nsm 544/14 ZSR/45/71/2014/JP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
65.	2014-02-25 III Nsm 158/14 ZSR/45/74/2014/JP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
66.	2014-02-25 III Nsm 262/14 ZSR/45/72/2014/JP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
67.	2014-02-25 VIII Nsm 182/13 ZSR/410/588/2014/MM	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
68.	2014-02-26 VII C 122/14 ZSS/441/94/2014/KS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o zapłatę. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
69.	2014-03-04 III Nsm 1320/12 ZSR/410/62/2014/MG	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
70.	2014-03-04 XVIII RC 1071/13 ZSR/440/298/2014/AT	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
71.	2014-03-06 V Nsm 512/13 ZSR/410/713/2014/AZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
72.	2014-03-11 III RNsm 148/13 DTZ/441/30/2014/MG ZSR/410/1191/2014/JP	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.

73.	2014-03-11 III NSm 233/14 ZSR/45/53/2014/ER	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
74.	2014-03-11 III NSm 193/14 ZSR/45/53/2014/ER	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
75.	2014-03-11 III NSm 232/14 ZSR/45/49/2014/ER	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
76.	2014-03-12 III NSm 244/14 ZSR/45/78/2014/ER	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
77.	2014-03-12 III NSm 243/14 ZSR/45/86/2014/ER	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
78.	2014-03-12 III NSm 245/14 ZSR/45/83/2014/ER	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
79.	2014-03-18 VI Nsm 986/12 ZSR/410/1150/2012/ŻU ZSR/410/79/2013/ŻU ZSR/410/997/2014/AA	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o kontakty. Sprawa w toku.
80.	2014-03-24 VI Nsm 61/12 ZSR/410/1150/2012/ŻU ZSR/410/79/2013/ŻU ZSR/410/997/2014/AA	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o kontakty. Sprawa w toku.
81.	2014-03-24 III RC 136/12 ZSR/410/275/204/ER	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustalenie ojcostwa i roszczenia z tym związane. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
82.	2014-03-24 III Nsm 91/14 ZSR/410/238/2012/UP ZSR/410/1427/2013/UP ZSR/410/242/2014/AA	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
83.	2014-03-24 II C 3950/12 ZSR/410/1501/2013/KJ ZSR/410/11/2014/AA	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
84.	2014-03-24 VI Nsm 160/13 ZSR/410/900/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
85.	2014-03-25 VI C 717/11 ZSR/440/878/2014/AT	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.
86.	2014-03-28 III Nsm 664/14 ZSR/410/68/2013/ŻU ZSR/410/208/2014/AA	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
87.	2014-03-28 III Nsm 468/13 ZSR/410/155/2014/MG	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o kontakty. Sprawa w toku.
88.	2014-03-28 V Nsm 56/14 ZSR/440/17/2014/MG	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.
89.	2014-03-31 III Nsm 283/14 ZSR/45/98/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.

90.	2014-03-31 III Nsm 201/14 ZSR/45/88/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
91.	2014-03-31 III Nsm 207/14 ZSR/45/101/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
92.	2014-03-31 III Nsm 285/14 ZSR/45/91/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
93.	2014-03-31 III Nsm 281/14 ZSR/45/93/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
94.	2014-03-31 III Nsm 164/14 ZSR/45/89/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
95.	2014-03-31 III Nsm 289/14 ZSR/45/107/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
96.	2014-03-31 III Nsm 291/14 ZSR/45/102/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
97.	2014-03-31 III Nsm 460/14 ZSR/45/100/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
98.	2014-03-31 III Nsm 195/14 ZSR/45/94/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
99.	2014-03-31 III Nsm 277/14 ZSR/45/109/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
100.	2014-03-31 III Nsm 278/14 ZSR/45/99/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
101.	2014-03-31 III Nsm 282/14 ZSR/45/92/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
102.	2014-03-31 III Nsm 286/14 ZSR/45/104/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
103.	2014-03-31 III Nsm 290/14 ZSR/45/90/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
104.	2014-03-31 III Nsm 288/14 ZSR/45/110/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.

105.	2014-03-31 III Nsm 194/14 ZSR/45/103/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
106.	2014-03-31 III Nsm 294/14 ZSR/45/112/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
107.	2014-03-31 III Nsm 197/14 ZSR/45/108/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
108.	2014-03-31 III Nsm 196/14 ZSR/45/111/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
109.	2014-03-31 III Nsm 2808/14 ZSR/45/96/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
110.	2014-03-31 III Nsm 278/14 ZSR/45/198/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
111.	2014-03-31 III Nsm 276/14 ZSR/45/105/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
112.	2014-03-31 III Nsm 279/14 ZSR/45/95/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
113.	2014-03-31 III Nsm 284/14 ZSR/45/97/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
114.	2014-04-01 III NSm 269/14 ZSR/411/13/2014/ER	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o wydanie dziecka. Sprawa zakończona.
115.	2014-04-03 III C 1002/11 DTZ/410/50/2014/RR	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa rozwodowa. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa na etapie postępowania apelacyjnego.
116.	2014-04-04 VI Nsm 485/13 ZSR/410/1162/2014/AA	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
117.	2014-04-11 III RNsm 660/13 ZSR/410/516/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.
118.	2014-04-15 XII C 2168/11 ZSR/440/232/2014/AT	Sąd Okręgowy w Ł.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.
119.	2014-04-17 IC 1479/12 ZSR/410/1347/2014/SU	Sąd Okręgowy w Rz.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
120.	2014-04-17 III Nsm 935/13 ZSR/410/368/2014/MM	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
121.	2014-04-25 III Nsm 343/14 ZSR/441/56/2014/MG	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.

122.	2014-04-25 V Nsm 684/14 ZSR/410/868/2014/AT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o kontakty. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
123.	2014-04-29 IV Nsm 460/14 ZSR/45/126/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
124.	2014-04-29 III Nsm 449/14 ZSR/45/120/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
125.	2014-04-29 III Nsm 455/14 ZSR/45/123/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
126.	2014-04-29 III Nsm 451/14 ZSR/45/122/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
127.	2014-04-29 III Nsm 450/14 ZSR/45/124/2014/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
128.	2014-04-29 III Nsm 221/14 ZSR/440/394/2014/UP	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
129.	2014-04-29 III Nsm 360/14 ZSR/45/128/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
130.	2014-04-29 III Nsm 302/14 ZSR/45/127/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
131.	2014-05-06 III Nsm 130/14 ZSS/441/64/2014/KT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
132.	2014-05-06 III NSm 1190/13 ZSR/440/392/2014/KCH	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
133.	2014-05-14 III Nsm 177/14 ZSR/45/125/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
134.	2014-05-14 III Nsm 444/10 DTZ/410/222/2014/RR	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
135.	2014-05-27 III R Nsm 632/11 ZSR/410/44/2014/PP	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
136.	2014-05-27 III Nsm 772/13 ZSR/410/1376/2014/KW	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o kontakty. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
137.	2014-05-27 III opm14/09 ZSr/410/903/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa zakończona.

138.	2014-05-27 III Nsm 200/14/UP ZSR/45/116/2014/UP	Sąd Rejonowy w N.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa zakończona.
139.	2014-05-29 V Nsm 70/10 ZSR/410/202/2014/AA	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka. Sprawa w toku.
140.	2014-06-04 III Nsm 685/14 ZSR/45/119/2014/UP	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka. Sprawa zakończona.
141.	2014-06-05 XII C 1618/10 ZSR/410/45/2013/AMIK ZSR/410/431/2014/AMIK	Sąd Okręgowy w Ł.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
142.	2014-06-05 IV SA/Wr 526/14 ZSS/420/100/2014/JZ	Wojewódzki Sąd Administracyjny w W.	Sprawa o jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
143.	2014-06-09 XRC 3080/10 ZSR/410/1013/2014/SU	Sąd Okręgowy w Sz.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
144.	2014-06-10 I C 221/12 ZSR/410/1314/2014/SU	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
145.	2014-06-24 III Nsm 17/14 ZSR/410/1263/2014/AA	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
146.	2014-06-24 IC 781/13 ZSR/410/1384/2014/UP	Sąd Okręgowy w Ł.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
147.	2014-06-24 III Nsm 504/14 ZSR/45/131/2014/UP	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
148.	2014-06-24 III Nsm 414/14 ZSR/45/130/2014/UP	Sąd Rejonowy w Ż.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
149.	2014-06-27 III Nsm 606/14 ZSR/45/117/2014/UP	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa o rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka. Sprawa w toku.
150.	2014-06-27 III Nsm 237/14 ZSR/45/113/2014/UP	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa o rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka. Sprawa zakończona.
151.	2014-06-27 IV Nsm 578/13 ZSR/410/1519/2014/UP	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o kontakty. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
152.	2014-07-08 VI Nsm 223/13 ZSR/410/1531/2014/AA	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
153.	2014-07-10 ZSR/45/126/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
154.	2014-07-15 III AUa 1635/14 ZSS/400/63/2011/JZ ZSS/400/10/2012/JZ ZSS/400/8/2013/JZ ZSS/400/2/2014/JZ	Sąd Apelacyjny w W.	Sprawa o ustalenie prawa do renty rodzinnej. Sprawa w toku.

155.	2014-07-17 VIII Nsm 219/13 ZSR/410/432/2014/AZ	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
156.	2014-07-17 III Nsm 681/14 ZSR/410/1334/2014/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o kontakty. Sprawa w toku.
157.	2014-07-24 XVIII RCa 227/14 ZSR/413/95/2014/MS	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
158.	2014-07-24 XVIII RCa 237/14 ZSR/413/95/2014/MS	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
159.	2014-07-30 III RNsm 255/13 ZSR/440/350/2014/AT	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa w toku.
160.	2014-08-06 III Nsm 407/12 ZSR/410/551/2014/AZ	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
161.	2014-08-12 IV Nsm 537/10 ZSR/410/889/2014/KW	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
162.	2014-08-12 DTZ/410/227/2013/AS ZSR/410/1366/2013/AMIK ZSR/410/943/2014/AMIK	Sąd Okręgowy w S.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
163.	2014-08-12 I C 1047/13 ZSR/410/1456/2013/AMIK ZSR/410/475/2014/AMIK	Sąd Okręgowy w S.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
164.	2014-08-13 V Nsm 1022/13 DTZ/410/318/2014/RR	Sąd Rejonowy dla W.	Sprawa o ustalenie miejsca pobytu małoletniej. Sprawa w toku.
165.	2014-08-13 III NSm 93/14 ZSR/410/1814/2014/ER	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa o kontakty. Sprawa w toku.
166.	2014-08-14 I C 972/13 ZSR/410/165/2014/MG	Sąd Okręgowy w O.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
167.	2014-08-14 V Nsm 371/14 ZSR/410/184/2014/AA	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
168.	2014-08-19 III Nkd 276/14 ZSR/413/181/2014/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o czyn karalny. Sprawa w toku.
169.	2014-08-20 II Ca 658/14 ZSR/410/1406/2014/UP	Sąd Okręgowy w O.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.
170.	2014-08-20 I C 1172/12 ZSR/410/1025/2014/MS	Sąd Okręgowy w Ś.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
171.	2014-08-21 III Nsm 465/13 DTZ/410/155/2014/AS ZSR/410/1885/2014/JP	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o ustalenie miejsca pobytu. Sprawa w toku.
172.	2014-08-29 III Nsm 228/14 ZSR/410/1724/2014/AZ	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.

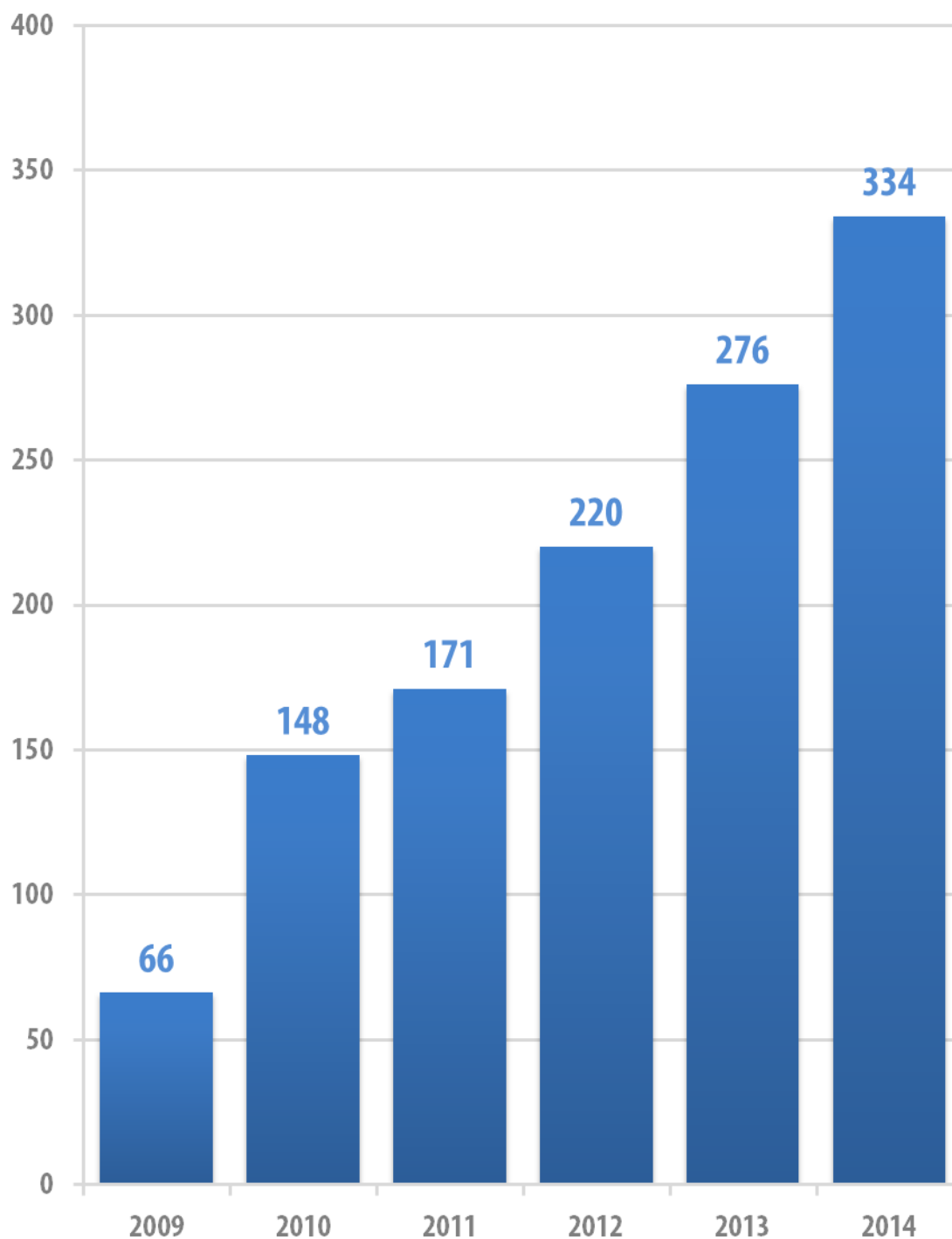
173.	2014-08-29 III Nsm 239/14 ZSR/410/1724/2014/AZ	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa o przymusowe odebranie dziecka. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa zakończona.
174.	2014-08-29 WCPR.DD (DCO) 4240/1373- 15611/14/AS ZSR/422/2/2014/MS	Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W.	Sprawa o udzielenie pomocy w formie przedłużenia pobytu w Ośrodku w W. Sprawa zakończona.
175.	2014-09-04 II Ca 352/14 DTZ/410/156/2014/RR	Sąd Okręgowy w B.	Sprawa o wydanie zgody na zamieszkanie małoletniej poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa zakończona.
176.	2014-09-12 VIII Nsm 256/13 ZSR/410/980/2014/MM	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
177.	2014-09-17 VIII RNsm 159/14 ZSR/410/2044/2014/AKK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
178.	2014-09-17 VI Nsm 853/14 ZSR/410/1925/2014/MG	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
179.	2014-09-19 III Nsm 739/14 ZSR/410/1186/2014/KW	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
180.	2014-09-24 I C 90/14 ZSR/413/14/2014/AA	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli. Sprawa w toku.
181.	2014-09-29 I C 607/12 ZSR/1090/2014/PP	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
182.	2014-09-29 VI Nsm 366/14 ZSR/1942/2014/MG	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
183.	2014-09-29 III Nsm 678/14 ZSR/410/1730/2014/UP	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
184.	2014-09-29 I C 905/14 ZSR/410/1509/2014/AT	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
185.	2014-10-07 III Nsm 554/14 ZSR/410/502/2013/UZ ZSR/440/326/2014/JP	Sąd Rejonowy w E.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
186.	2014-10-13 III Nsm 113/14 ZSR/410/1883/2014/AKK	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
187.	2014-10-20 XV Ca 963/14 ZSR/410/1612/2014/KW	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
188.	2014-10-31 IV Ca 324/14 ZSR/410/1944/2014/MG	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
189.	2014-11-04 X RCa 282/14 ZSR/410/1611/2014/KW	Sąd Okręgowy w S.	Sprawa o kontakty. Sprawa w toku.
190.	2014-11-04 III Nsm 636/14 ZSR/410/1927/2014/MG	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
191.	2014-11-12 ZSR/410/1832/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.

192.	2014-11-12 III Nsm 437/14 ZSR/410/1831/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
193.	2014-11-12 ZSR/410/2216/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
194.	2014-11-12 V Nsm 568/13 ZSR/410/1980/2014/MS	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o kontakty. Sprawa w toku.
195.	2014-11-28 III Nsm 271/12 ZSR/440/27/2014/MG	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
196.	2014-11-28 I C 601/13 ZSR/514/2014/MG	Sąd Okręgowy w S.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
197.	2014-11-28 III Nsm 689/14 ZSR/410/1833/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
198.	2014-12-15 III Nsm 409/14 ZSR/410/2209/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
199.	2014-12-15 III Nsm 697/14 ZSR/410/1859/2014/AMIK	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
200.	2014-12-15 V Nsm 988/14 ZSR/410/184/2014/AA	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o kontakty. Sprawa w toku.
201.	2014-12-15 IV C 1817/09 ZSR/440/379/2014/AT	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
202.	2014-12-17 V Nsm 845/12 ZSR/440/1952/2014/AT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o zmianę kontaktów. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
203.	2014-12-18 XXV C 1477/12 DTZ/410/86/2014/RR	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o unieważnienie małżeństwa. RPD złożył wnioski dowodowe. Sprawa w toku.

Załącznik nr 6 – Przystąpienia do spraw sądowych i administracyjnych w latach 2009–2014 – wykres

Przystąpienia Rzecznika Praw Dziecka do spraw sądowych i administracyjnych

Załącznik nr 7 – Wykaz wydarzeń objętych honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka

Lp.	Data wydarzenia	Miejsce wydarzenia	Nazwa wydarzenia	Organizator wydarzenia
1.	Rok szkolny 2013/14 i 2014/15	Łódź	Studia podyplomowe: „Dociekania filozoficzne z dziećmi i młodzieżą”	Katedra Filozofii Współczesnej Uniwersytetu Łódzkiego
2.	2014	Polska	Program „VitaMenu”	HelpFood Pomocna Żywność
3.	2014	Warszawa	Warsztaty o zdrowym żywieniu dla dzieci	Fundacja Zwalcz Nudę
4.	2014	Oświęcim	Projekt Współpracy z Domem Dziecka im. Kornela Makuszyńskiego w Oświęcimiu	Jakub Janik – inicjatywa prywatna
5.	2014	Polska	Kampania społeczna „Lekcja Stomatologii”	Fundacja „Nadzieja dla Zdrowia”
6.	2014–2015	Świat	Rodzinną wyprawą dookoła świata	Agnieszka i Wojciech Łopacińscy
7.	2014–2016	Polska	Wystawa fotografii „Mały Pacjent”	Fotograf Krzysztof Staniszewski
8.	04.01.2014	Gorzów Wielkopolski	Akcja „Dzieci w sieci”	Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzana Kryzysowego Urzędu Województwa Wielkopolskiego oraz gorzowscy gimnazjaliści
9.	02–06.2014	Kraków	Akcja „Czysty Aniołek”	Stowarzyszenie „Piękne Anioły”
10.	01.02–30.11.2014	Polska	IV Edycja Ogólnopolskiej Akcji „Dzieci–Dzieciom”	Fundacja Dzieci–Dzieciom
11.	06.02.2014	Warszawa	Obchody Jubileuszu 75–lecia szkoły	Szkoła Podstawowa nr 171 im. Stanisława Staszica w Warszawie
12.	07.02.2014	Świdnica	II Gala Wolontariatu	Gimnazjum nr 4 im. Polskich Noblistów w Świdnicy
13.	11.02.2014	Wrocław/Polska	13 Social Media Day Poland: Kids!	Agencja Publicon Sp. z o.o.
14.	14.02.2014	Trójmiasto, Warszawa	Warsztaty „Dni Rodziny”	Fundacja Zwalcz Nudę
15.	14.02.2014	Gdańsk	Konferencja „Mity i stereotypy cyfrowego pokolenia kontra medycyna oparta na faktach”	Polskie Towarzystwo Terapii Poznawczej i Behawioralnej Dzieci Młodzieży i Rodzin
16.	18.02.2014	Polska	Program „1000 pierwszych dni dla zdrowia”	Fundacja NUTRICIA
17.	18.02.2014	Polska	Konkurs literacki „Moja Polska w 2050 r.”	Parlamentarny Zespół ds. Dzieci
18.	03.2014	Polska	Ogólnopolski konkurs kulinarny „Przepis na smaczne, zdrowe, kolorowe dania dla dzieci”	Przedszkole Słoneczna Szóstka ze Śremu
19.	03.2014	Polska	Publikacja Andrzeja Grabowskiego „Wojna na pięknym brzegu”	Wydawnictwo Literatura
20.	05.03.2014	Warszawa	VIII Europejska Konferencja Dyrektorów Przedszkoli	Wolters Kluwer S.A.
21.	10.03–15.06.2014	Polska	„ENERGA Basket Cup”	Grupa Energa
22.	10.03.2014	Oświęcim	Międzynarodowa Konferencja naukowa „Rodzina – wychowanie w cieniu Holokaustu poszukiwanie wzorów relacji międzyludzkich modeli rozwoju społecznego”	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. rtm. W. Pileckiego w Oświęcimiu

23.	13.03.2014	Tarnów	IV Sympozjum Pedagogiczne „Wspólne wspieranie przez aktywne działanie – metody pracy z dziećmi i dorosłymi”	Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie
24.	14.03.2014–06.04.2014	Szczecin	Cykl konferencji naukowych „Poll4All – Polska dla każdego”	Młodzieżowa Rada Miasta Szczecina
25.	15.03.2014	Warszawa	Premiera spektaklu „Bankructwo małego Dżeka”	Teatr Lalka w Warszawie
26.	21.03.2014	Chorzów	Nagrody Korczakowskie 2014	Chorzowskie Centrum Kultury
27.	25.03.2014	Polska	Płyta „Niezwyczajna lekcja rytmiki – śpiewamy i tańczymy cz. 1 POZNAJEMY POLSKĘ”	Fundacja DKMS Baza Dawców Komórek Macierzystych Polska
28.	25.03.2014	Oświęcim	III Konferencja szkoleniowo–metodyczna w zakresie profilaktyki e–zagrożeń wśród dzieci i młodzieży	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. rtm. W. Pileckiego w Oświęcimiu
29.	04–06.2014	Polska	Ogólnopolski projekt edukacji prozdrowotnej „Czas na zdrowie. III edycja”	Fundacja Banku Ochrony Środowiska
30.	03.04.2014	Katowice	Ogólnopolska Konferencja Naukowo–Metodyczna „Barwy Integracji” Jubileusz 20–lecia kształcenia integracyjnego w Katowicach	Szkoła Podstawowa nr 11 z Oddziałami Integracyjnymi im. Tadeusza Kościuszki w Katowicach
31.	03–06.04.2014	Warszawa	XX Targi Wydawców Katolickich	Stowarzyszenie Wydawców Katolickich
32.	07.04–15.06.2014	Polska	„Nie bądź BURAK, jedz warzywa”	Fundacja Allegro All For Planet
33.	11.04.2014	województwo łódzkie	Konferencja „Stop zmarnowanym szansom. Każde dziecko ma prawo do życia w rodzinie”	Fundacja Happy Kids
34.	12.04.2014	Ostrołęka	XVI Ogólnopolska Olimpiada Wiedzy o Prawie	II Społeczne Liceum Ogólnokształcące im. Toniego Halika w Ostrołęce
35.	12.04–30.09.2014	Siedlce	„Spotkania z Teatrem”	Stowarzyszenie Teatr „FANUM”
36.	12.04.2014	Włocławek	II Memoriał Piłki Siatkowej im. Janusza Korczaka pod hasłem: „Stop przemocy wobec dzieci”	Wyższa Szkoła Humanistyczno–Ekonomiczna we Włocławku
37.	24.04.2014	Warszawa	I Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Cyberprzestrzeń i światy wirtualne – konsekwencje osobowe, społeczne i kulturowe”	Wydział Nauk Pedagogicznych Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie
38.	25.04–16.10.2014	Zawonia	Program „Teatr za jeden uśmiech” – wyrównywanie szans uczestnictwa w kulturze i edukacji kulturalnej dzieci z małych środowisk wiejskich w wieku od 3 do 9 lat	Gmina Zawonia oraz Stowarzyszenie św. Magdaleny
39.	30.04.2014	Poznań	Międzyszkolny konkurs plastyczny dla uczniów klas I–III „Dziecko to człowiek, tylko, że mały”	Szkoła Podstawowa nr 87 im. Stefana Żeromskiego w Poznaniu
40.	05.2014	Płock	I Płocki Festiwal Czytelnictwa	Przedszkole „Gucio” oraz Szkoła Podstawowa Cogito w Płocku

41.	05–06.2014	Gdańsk	Projekt testujący „Q Pracy” Faza: testowanie i upowszechnianie	Gdańska Fundacja Innowacji Społecznych
42.	05–06.2014	Kraków	Konkurs 900 Wspaniałych – Poznaj Patronów Szkoły	Zespół Szkół Ogólnokształcących Integracyjnych nr 5 im. Kawalerów Orderu Uśmiechu
43.	05–09.2014	Pacanów	VIII Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny „Wszystkie Dzieci Świata” Pacanów	Europejskie Centrum Bajki w Pacanowie
44.	05.05–11.07.2014	Polska	Ogólnopolski konkurs „Wygraj salę marzeń każdego Pierwszoklasisty, Rodzica i Nauczyciela”	Moje Bambino Sp. z o.o.
45.	08.05.2014	Kraków	III Salon Wydawców – Edukacja XXI Szkoła kreatorem zdrowia i bezpieczeństwa uczniów i nauczycieli	Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli
46.	08–09.05.2014	Warszawa	IX Warszawski Turniej Tańca „Tańczące Brzdące”	Przedszkole nr 16 „Zaczarowany Zakątek” w Warszawie
47.	09–11.05.2014	Koszalin	Konferencja naukowo– szkoleniowa „Dzieci krzywdzone seksualnie. Sprawcy najgroźniejszych przestępstw seksualnych. Diagnostyka. Opiniowanie. Leczenie”	Polskie Towarzystwo Seksuologiczne w Warszawie, Ośrodek Ekspertyz Sądowych MEDiSON w Koszalinie
48.	13–28.05.2014	Polska	Ogólnopolski cykl konferencji „Integracja dla edukacji. Wspólnie zadbajmy o prawidłowy rozwój małego ucznia”	Moje Bambino Sp. z o.o.
49.	14–15.05.214	Warszawa	Międzynarodowa Konferencja Pedagogiki Specjalnej „OSOBA – pozytywne implikacje w teorii, badaniach i praktyce”	Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie
50.	14–18.05.2014	Wrocław	II Międzynarodowy Festiwal Projektów „WROCLOVE DESIGN – strefa KIDS DESIGN”	Fundacja OPEN MIND
51.	15.05.2014	Polska	Akcja „Dwie godziny dla rodziny”	Fundacja Humanites – Sztuka Wychowania
52.	17.05.2014	Polska	VI Ogólnopolski Dzień Marzeń	Fundacja Mam Marzenie
53.	17.05.2014	Warszawa	Rodzinny festiwal w Bibliotece	Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Wola m.st. Warszawy
54.	20–23.05.2014	Warszawa	Program edukacyjny „CEMS Chance VI”	Stowarzyszenie Samorządu Studentów Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie
55.	21–22.05.2014	Kołobrzeg	Warsztaty artystyczne dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie z województwa zachodniopomorskiego, połączone z prezentacją twórczości artystycznej	Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Przyjaciele Okruszka”
56.	22.05.2014	Poznań	Konferencja pedagogiczna „Polak mądry po szkole”	Stowarzyszenie ŁEJERY

57.	22–25.05.2014	Mrzeżyno	X Zlot Szkół i Placówek im. Kawalerów Orderu Uśmiechu	Zespół Szkół Ogólnokształcących z Oddziałami Integracyjnymi im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Mrzeżynie
58.	23–24.05.2014	Polska	VI Międzynarodowy Kongres Pedagogów Pracujących Na Rzecz Integracji „Kreatywni w szkole – kreatywni w życiu”	Szkoła Podstawowa nr 6 im. dr Wł. Gębika
59.	26–28.05.2014	Polska	XI edycja Konkursu dla Telewizji Lokalnych „To nas dotyczy”	Polska Izba Komunikacji Elektronicznej
60.	27–28.05.2014	Katowice	Międzynarodowa konferencja naukowa „FASD jako problem medyczny i społeczny”	Fundacja FASTRYGA
61.	29–30.05.2014	Kraków	Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Uniwersalizm pracy ludzkiej – współczesne konotacje”	Instytut Pracy Socjalnej Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
62.	29–30.05.2014	Katowice	Ogólnopolska społeczna kampania mediacyjna „Zgoda – prezent na Dzień Dziecka”	Fundacja „Unia Regionalnych Centrów Mediacji”, Śląskie Centrum Mediacji, Małopolskie Centrum Mediacji
63.	29–31.05.2014	Suwałki	XIV Międzynarodowy Festiwal Piosenki i Tańca „Muszelki Wigier 2014”	Międzynarodowe Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Społecznego
64.	30.05.2014	Warszawa	VII Ogólnopolska Konferencja „Ostrożnie dziecko! – profilaktyka krzywdzenia małych dzieci”	Fundacja Dzieci Niczyje
65.	30.05.2014	Warszawa	Konferencja naukowa „Prawo Dziecka (w 25. rocznicę przyjęcia Konwencji o prawach dziecka ONZ)”	Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie Wydział Prawa i Administracji
66.	30.05.2014	Opole	I Opolskie Forum Szkolnych Rzeczników Praw Ucznia	Liliana Bisowska Rozwój–Edukacja–Doskonalenie
67.	30.05–01.06.2014	Zabierzów	Obchody Światowego Dnia Dziecka w Zabierzowie	Stowarzyszenie Integracji Ochrony Przyrody i Dziedzictwa Kultury Doliny Rudawy w Zabierzowie
68.	06.2014	Kobyłka	Projekt budowy Skateparku w Kobyłce	Klub Europejczyka w Kobyłce
69.	06.2014	Warszawa	Piknik profilaktyczny „Ścisz to”	Fundacja po DRUGIE
70.	06.2014	Słupsk	III edycja Międzyszkolnego Konkursu o Prawach Dziecka „Świat na TAK! – Prawa Dziecka”	Szkoła Podstawowa nr 2 im. Tadeusza Kościuszki w Słupsku
71.	06–09.2014	Polska	IV edycja ogólnopolskiego konkursu dramaturgicznego „Uczmy się PaTrzeć” na scenariusz spektaklu edukacyjnego „Inny – nie obcy”	Komenda Główna Policji
72.	01.06.2014	Warszawa	I Olimpijski Dzień Dziecka w Klubie Sportowym „Warszawianka”	Klub Sportowy Warszawianka
73.	01.06.2014	Katowice	Ogólnopolski Konkurs „TATO ROKU”	o. Bogusław Barański OMI
74.	01.06.2014	Warszawa	Dzień Dziecka z Automobilklubem Polskim	Fundacja Dzieciom „Zdążyć z Pomocą”

75.	01–08.06.2014	Wrocław	2. Przegląd Nowego Teatru Dla Dzieci	Wrocławski Teatr Lalek
76.	02.06.2014	Katowice	Konferencja wojewódzka „Nie zamykaj oczu – o różnych aspektach zjawiska przemowy w rodzinie”	Regionalny Ośrodek Metodyczno–Edukacyjny Metis w Katowicach
77.	04.06.2014	Częstochowa	Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Pozasądowa ochrona praw i wolności jednostki – instytucje, standardy, efektywność”	Instytut Administracji ds. nauczania, Wydział Nauk Społecznych, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie
78.	04–06.06.2014	Warszawa	Konferencja naukowa z okazji XXXV–lecia Sądownictwa Rodzinnego w Polsce	Stowarzyszenie Sędziów Rodzinnych w Polsce
79.	04–08.06.2014	Konin	35. Międzynarodowy Dziecięcy Festiwal Piosenki i Tańca Konin 2014	Koniński Dom Kultury
80.	05.06.2014	Katowice	Obchody jubileuszu 95–lecia działalności Towarzystwa Przyjaciół Dzieci	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Katowicach
81.	06.06.2014	Malbork	II Malborski Kongres Dziecięcy „O prawach dziecka”	Komitet Ochrony Praw Dziecka w Malborku
82.	06.06.2014	Warszawa	Kampania społeczna „Nie odwracaj wzroku! Bądź świadomy i reaguj na przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci w turystyce”	Fundacja Dzieci Niczyje
83.	07.06.2014	Słupsk	Dzień Dziecka z Korczakiem	Stowarzyszenie Horyzont
84.	07–30.06.2014	Kraków	Premiera musicalu dla dzieci „Śpią wystawy” w przygotowaniu studentów krakowskich szkół artystycznych	Teatr im. Juliusza Słowackiego w Krakowie
85.	09.06.2014	Tczew	XII Międzynarodowy Przegląd Teatrów Wspaniałych	Stowarzyszenie na Rzecz Szkolnictwa Specjalnego w Tczewie
86.	10.06.2014	Szczecin	Konferencja Naukowo–Metodyczna „Dziecko jako wartość”	Szczecińska Szkoły Wyższej Collegium Balticum
87.	11.06.2014–31.01.2015	Polska	Program edukacyjny „Rakoobrona”	Fundacja Rosa
88.	13.06–31.12.2014	Warszawa	VI kampania społeczna „Bądźmy Razem Bezpieczni”	Tramwaje Warszawskie Sp. z o.o.
89.	16.06.2014	Warszawa	Kongres Rodzicielstwa Zastępczego	Koalicja na rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej
90.	18.06.2014	Warszawa	Projekt kulturalny „Musical Dream – Magiczny Świat Musicalu”	Warsztatowa Akademia Musicalowa
91.	20–22.06.2014	Gdynia	Gdynia Open – Festiwal Piosenki Dziecięcej i Młodzieżowej 2014	Pomorski Park Naukowo–Technologiczny Gdynia
92.	20.06–12.07.2014	Wrocław	Festiwal Brave Kids 2014	Stowarzyszenie Kultury Teatralnej Pieśń Kozła
93.	22–26.06.2014	Kraków	7. Festiwal Filmów dla Dzieci	Fundacja „Rozwoju Kina”

94.	23.06.2014	Kielce	II Ogólnopolska Konferencja Naukowa z okazji 95-lecia działalności Towarzystwa Przyjaciół Dzieci „Geneza trudności szkolnych dzieci i młodzieży w województwie świętokrzyskim. Wczesne rozpoznanie i interwencja”	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Świętokrzyski Oddział Regionalny w Kielcach
95.	27–29.06.2014	Gołuchów	I Ogólnopolski Zjazd Rodzin i Przyjaciół Fundacji „Chcę urosnąć”	Fundacja „Chcę urosnąć”
96.	27.06–31.08.2014	Pomorze	Cykl nieodpłatnych spotkań edukacyjnych dla dzieci i rodziców w hotelach nadmorskich w sezonie letnim 2014 „Przytulmy lato”	Dorota Zawadzka
97.	28.06.2014	Kielce	Spektakl profilaktyczny „Przygoda Piotrusia Mniamucha” oraz warsztaty dla dzieci i rodziców: Piotruś Mniamucha na ulicy, w domu i przed telewizorem	Teatr Lalki i Aktora „Kubuś” w Kielcach
98.	07.2014	Polska	Wydanie publikacji Julii Śniarowskiej „Już się nie boję! Bajki terapeutyczne dla przedszkolaków”	CEBP 24.12 Sp. z o.o.
99.	07–08.2014	Opole	Wakacyjna „Akcja Redakcja”	Wydawnictwo Silesiana Sp. z o.o. wydawca „Strzelca Opolskiego”
100.	07–08.2014	Żarów	Akcja „Wakacje Uśmiechu”	Władze Żarowa
101.	04–06.07.2014	Świat	XII Międzynarodowa Konferencja Chorób Rzadkich „Życ z Chorobą Rzadką”	Stowarzyszenie Chorych na (MPS) Mukopolisacharydozę i Choroby Rzadkie”
102.	06–12.07.2014	Radom	Ogólnopolskie Spotkania Filmowe „Kameralne lato”	Stowarzyszenie FILMFORUM
103.	09–28.07.2014	Ciechocinek	XVIII Festiwal Piosenki Młodzieży Niepełnosprawnej Impresje Artystyczne 2014	Fundacja Inicjatyw na Rzecz Niepełnosprawnych Pro Omnibus
104.	13–19.07.2014	Warszawa	26. Międzynarodowa Parafiada Dzieci i Młodzieży	Stowarzyszenie Parafiada im. św. Józefa Kalasancjusza
105.	14.07–26.08.2014	Łódź	Przystanek HAPPY BUS	Fundacja „Happy Kids”
106.	15–24.07.2014	Świdnica	Projekt dydaktyczno-wychowawczy „Miasto Dzieci – Świdnica”	Świdnicki Ośrodek Sportu i Rekreacji
107.	28–29.07.2014	Jaworzyna Śląska	I Kongres Dzieci	Muzeum Przemysłu i Kolejnictwa na Śląsku
108.	04.08.2014	Radłowo	Wakacyjna Kampania „Nie siedź na fejsie – usiądź na trawie!”	Stowarzyszenie „AMOS”
109.	08–10.08.2014	Warszawa	Sport Respects Your Right – Polska	Kampania Przeciw Homofobii, Europejski Parlament Młodzieży EYP Poland
110.	17.08.2014	Gdynia	Koncert Charytatywny „Morska Giełda Humoru”	Fundacja „Do startu gotowi!”
111.	21–24.08.2014	Świdnica	II Integracyjny Zjazd Wszystkich Świdniczan	Miasto Świdnica
112.	23–26.08.2014	Bydgoszcz	X Ogólnopolskie Letnie Igrzyska Olimpiad Specjalnych	Oddział Regionalny Olimpiady Specjalne Polska Kujawsko – Pomorskie

113.	28.08.2014	Polska	Wydanie publikacji dla dzieci Doroty Combrzyńskiej–Nogali „Syberyjskie przygody Chmurki”	Wydawnictwo Literatura
114.	30.08.2014	Kraków	III Bieg Charytatywny Fundacji Tesco Dzieciom	Fundacja Tesco Dzieciom
115.	31.08–30.11.2014	Warszawa	IV edycja ogólnopolskiej Akcji Dzieci–Dzieciom oraz „Bajkowy Festiwal Teatralny”	Fundacja Dzieci–Dzieciom
116.	Rok szkolny 2014/2015	Polska	Projekt „Śniadanie daje moc”	Partnerstwo dla Zdrowia Garden of Words
117.	09.2014–03.2015	Polska	Algorytmy działania w przypadkach przemocy w rodzinie	Niebieska Linia
118.	09.2014–06.2015	Polska	Projekt „Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej”	Stowarzyszenie Nowe Horyzonty
119.	01–03.09.2014	Głogów, Warszawa	Akcja „Balony Wolności”	Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży Szansa w Głogowie
120.	01.09.2014–01.06.2015	Polska	V edycja projektu „Zdrowo jem, więcej wiem”	Fundacja Banku Ochrony Środowiska
121.	01.09.2014–31.08.2015	Polska	V edycja Ogólnopolskiego Programu Edukacyjnego „Twoje dane – twoja sprawa. Skuteczna ochrona danych osobowych. Inicjatywa edukacyjna skierowana do uczniów i nauczycieli”	Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych
122.	01.09.2014–01.09.2015	Polska	III edycja projekt „Sklepiki szkolne – zdrowa reaktywacja”	Fundacja Banku Ochrony Środowiska
123.	01.09.2014–01.09.2015	Warszawa	Konkurs „Świat Przyjazny Dziecku”	Komitet Ochrony Praw Dziecka
124.	01.09–31.12.2014	Gdynia	Program edukacji zdrowego odżywiania „Jestem Ważny – Dbam o Siebie”	Stowarzyszenie Promocji Zdrowego Stylu Życia „Jestem Ważny”
125.	04–11.09.2014	Katowice	Obchody Święta Katowickiego Hufca Związku Harcerstwa Polskiego	Chorągiew Śląska Hufiec Katowice Związku Harcerstwa Polskiego
126.	06.09.2014	Grębocin	Impreza rodzinna „Święto Latawca”	Fundacja Świątynia Sztuki, Muzeum Piśmiennictwa i Drukarstwa w Grębocinie
127.	07.09.2014	Warszawa	Bieg Serca – każde okrążenie ma znaczenie	Komitet Społeczny „Spartanie Dzieciom”
128.	07.09.2014	Warszawa	III Piknik Wcześniaka na Karowej pod hasłem: „Kolorowo Znaczy Zdrowo”	Szpital Kliniczny im. ks. Anny Mazowieckiej, miesięcznik Gaga
129.	09.09.2014	Polska	Wydanie publikacji Renaty Piątkowskiej i Anny Czerwińskiej – Rydel „Moje prawa – ważna sprawa”	Wydawnictwo Literatura
130.	11–13.09.2014	Lublin	Program „Uśmiech bez barier”	Lubelskie Hospicjum dla Dzieci im. Małego Księcia
131.	15.09–10.12.2014	Polska	Konkurs grantowy „To dla mnie ważne”	Fundacja Aviva
132.	15.09.2014–30.04.2015	Kraków	Słoneczna InteGRacja – projekt edukacyjny III edycja – Ślady przeszłości w Nowej Hucie	Zespół Szkół Ogólnokształcących Integrycyjnych nr 5 w Krakowie
133.	15.09.2014–26.06.2015	Polska	Program edukacyjny „Żyj smacznie i zdrowo”	Synertime Sp. z o.o.

134.	19.09.2014	Huta	30–lecie Specjalnego Ośrodka Szkolno–Wychowawczego im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Hucie	Specjalny Ośrodek Szkolno–Wychowawczy im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Hucie
135.	19.09.2014	Warszawa	I Festiwal Książki dla Dzieci i Młodzieży „Czytajmy”	Fundacja „Historia i Kultura”
136.	20.09.2014	Pajęczno	Koncert jubileuszowy z okazji 20–lecia chóru szkolnego Hades Band	Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Pajęcznie
137.	20.09.2014	Ostrowiec Świętokrzyski	Inicjatywa szkół im. Kawalerów Orderu Uśmiechu „Słoneczny Korowód”	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 8 im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Ostrowcu Świętokrzyskim
138.	20.09.2014	Opole	Gra terenowa „Tobie Ojczyzno”	XXIV Szczep Drużyn im. Bohaterów z pod znaku Rodła Hufiec Opole–miasto Opolska Chorągiew ZHP i Stowarzyszenie Przyjaciół Harcerstwa
139.	20–28.09.2014	Warszawa	Festiwal Filmowy dla Dzieci i Młodzieży „Kino w Trampkach”	FUNDACJA CINEMANIA
140.	22.09.2014	Lublin	Spektakl „Baśnie Pana Szekspira”	Stowarzyszenie Teatralne „Tespis”
141.	21.09.2014	Warszawa	I Festiwal Zespołów Dziecięcych „Piosenka, uśmiech i my”	Fundacja Muzyczny Krąg
142.	23.09.2014	Warszawa	Obchody Ogólnopolskiego Dnia Przedszkolaka pod hasłem „Dziecko ma swoje prawa – 25 lat Konwencji o prawach dziecka”	Polski Komitet OMEP
143.	27.09.2014	Toruń	Konferencja „Jakość czy jakość w relacjach rodzice – dziecko?”	Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu
144.	28.09.2014	Warszawa	36. PZU Maraton Warszawski	Fundacja „Maraton Warszawski”
145.	30.09.2014	Polska	Program Stypendialny „SKRZYDŁA”	CARITAS POLSKA
146.	30.09–16.11.2014	Warszawa	Konkurs „Warszawa 2055”	Wydawnictwo Informacje Branżowe Unit
147.	10.2014–01.2015	Polska	Kampania społeczno–edukacyjna „Pneumokokom mówimy: Szczepimy!”	Fundacja Aby żyć
148.	10.2014–04.2015	Polska	Konsultacje społeczne „Cyfrowa edukacja jako narzędzie rozwoju i aktywizacji społeczeństwa”	Fundacja Innowacyjna Edukacja
149.	10.2014–06.2015	Łódź	Uniwersytet Łódzki dla Dzieci	Uniwersytet Łódzki
150.	01.10.2014–01.06.2015	Województwo dolnośląskie, opolskie, śląskie, małopolskie, część podkarpackiego	Program „Bezpieczniki TAURONA. Włącz dla dobra dziecka”	TAURON Dystrybucja S.A.
151.	01.10.2014–01.09.2015	Polska	Ogólnopolska Akcja Edukacyjna „Planeta Energii”	Energa SA
152.	01.10.2014–01.12.2015	Polska	Edukacyjny Projekt „Mały Książę”	Fundacja „Aby żyć”
153.	01.10.2014–30.11.2014	Polska	Kampania edukacyjna „Czyścioszek na basenie”	Uroda Polska Sp. z o.o.

154.	02.10.2014	Jelenia Góra	Międzynarodowa Konferencja „Zdrowie dziecka gwarantem dobrego samopoczucia psychicznego, fizycznego i społecznego”	Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka
155.	08–10.10.2014	Tarnów	3. Tarnowski Festiwal Psychologii i Rozwoju Osobistego „Świętujemy w Tarnowie 25-lecie Konwencji o prawach dziecka”	Stowarzyszenie Psychologii, Edukacji i Rozwoju Osobistego „Kropla Słońca”
156.	09.10.2014	Częstochowa	Konferencja „Zrozumieć młodzież żyjącą wśród nas”	Częstochowskie Towarzystwo Profilaktyki Społecznej
157.	10.10–31.12.2014	Polska	Kampania społeczna z cyklu „Hospicjum to też życie” pod hasłem „Pomóż ukoić ból”	Fundacja hospicyjna
158.	15.10.2014	Polska	Program edukacyjno-wychowawczy „Bezpieczne Przedszkole”	Agata Gabryś–inicjatywa prywatna
159.	18.10.2014	Owińska	Kongres „Niezwyczajni rodzice niezwykłych dzieci”	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niewidomych im. Synów Pułku
160.	18.10.2014	Wrocław	Konferencja „Dzieci z chorobami rzadkimi – leczenie, rehabilitacja, edukacja. Choroby nerwowo-mięśniowe”	Fundacja „Potrafię Pomóc” na Rzecz Dzieci Niepełnosprawnych z Wadami Rozwojowymi
161.	20–21.10.2014	Warszawa	11. Ogólnopolska konferencja „Pomoc dzieciom–ofiaram przestępstw”	Fundacja Dzieci Niczyje
162.	22–23.10.2014	Warszawa	Kongres „Edukacja i Rozwój” oraz odbywająca się w jego ramach „XVI Krajowa Konferencja Dyrektorów Szkół i Przedszkoli”	Wydawnictwo Wolters Kluwer SA
163.	23.10.2014	Poznań	Kongres „Jak przeciwdziałać problemom wychowawczym w roku szkolnym 2014/2015. IV największe wyzwania dla Pedagoga i Psychologa szkolnego”	Forum Media Polska
164.	24.10.2014	Warszawa	25 lat działalności Fundacji Towarzystwo Przyjaciół Centrum Zdrowia Dziecka	Fundacja Towarzystwo Przyjaciół Centrum Zdrowia Dziecka
165.	25.10.2014–30.06.2015	Polska	XII edycja programu „Akademia Przyszłości”	Stowarzyszenie WIOSNA
166.	27.10–07.11.2014	Słupsk	Program edukacyjny „Czym jest szacunek do dziecka? Czyli żywy dokument Janusza Korczaka”	Stowarzyszenia Horyzont–Grupa Każde Dobre Serce Słupsk
167.	11.2014–01.2015	Polska	Kalendarz Siatek z ich dziećmi „Po prostu miłość”	Studio Fotografii i Reklamy Michał Obrycki i Fundacja Bezpieczny Brzuszek
168.	11.2014–03.2015	Województwo pomorskie	Konkurs „Moje prawa – ważne sprawa!”	Zespół Kształcenia Podstawowego i Gimnazjalnego nr 20
169.	11.2014–07.2016	Lębork	Projekt profilaktyczny „Wartością możemy być dla siebie”	PaT Lębork
170.	01–19.11.2014	Polska	Akcja „19 dni na rzecz przeciwdziałania przemocy i krzywdzeniu dzieci i młodzieży”	Fundacja po Drugie

171.	01.11.2014– 30.03.2015	Grala Dąbrowizna	„Znam swoje prawa” Konkurs Literacko–Plastyczny	Szkoła Podstawowa im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Grali Dąbrowiznie
172.	01.11.2014– 26.06.2015	Szczytno	Innowacja pedagogiczna „Prawa Dziecka – frazes czy fundament”	Specjalny Ośrodek Szkolno–Wychowawczy w Szczytnie
173.	02.11.2014	Warszawa	Konferencja „Środowisko lokalne wobec zagrożeń dzieci i młodzieży w cyberprzestrzeni. Doskonalenie kompetencji społeczno–wychowawczych”	Urząd Dzielnicy Żoliborz m.st. Warszawy
174.	03.11.2014– 26.06.2015	Warszawa	Program edukacyjny Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN na rok szkolny 2014/2015	Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN
175.	03.11.2014– 30.06.2014	Zamość	Profilaktyka chorób jamy ustnej „Szkoła zdrowego uśmiechu Multimed”	Multimed Zamość
176.	04.11.2014	Sosnowiec	Konferencja „Profilaktyka i interwencja w sytuacjach krzywdzenia małych dzieci”	Wydział Polityki Społecznej Urzędu Miejskiego w Sosnowcu i Stowarzyszenie Moc Wsparcia
177.	04.11.2014– 10.2015	Sosnowiec	Pilotaż standardu Niebieski Miś	Wydział Polityki Społecznej Urzędu Miejskiego w Sosnowcu i Stowarzyszenie Moc Wsparcia
178.	05.11.2014	Warszawa	Pokaz Mody „Dzieci dzieciom”	Fundacja Spełnionych Marzeń
179.	07.11–28.11.2014	Mazowsze	XI Mazowiecki Konkurs Savoір–vivre „Obycie umiła życie”	Dom Kultury Włochy
180.	08.11.2014– 20.12.2014	Milanówek, Grodzisk Mazowiecki	Kampania informacyjna „Mamo, tato, popatrz mi przez ramię”	Q Radości z Milanówka
181.	08–09.11.2014	Białystok	Międzynarodowa konferencja „Wybrane prawne i medyczne problemy ginekologii dziecięcej”	Uniwersytet w Białymstoku Wydział Prawa
182.	11.11.2014– 29.03.2015	Polska	Grand Prix CITY TRAIL Junior	Stowarzyszenie Grand Prix Poznania
183.	14.11–10.12.2014	Łódź	XI Łódzki Konkurs „Prawa Dziecka – Prawami Człowieka”	Szkoła Podstawowa nr 44 im. prof. Jana Molla w Łodzi
184.	15.11.2014	Warszawa	Konferencja naukowa „Standardy Medyczne w Praktyce Pediatrycznej dla Studentów i Młodych Lekarzy”	Studenckie Koło Naukowe przy Klinice Gastroenterologii, Hepatologii i Zaburzeń Odżywiania, Instytut Pomnik–Centrum Zdrowia Dziecka
185.	16.11.2014	Katowice	Hope Festival – Katowice 2014	Polskie Towarzystwo Kulturalne
186.	17–22.11.2014	Olsztyn	Zajęcia edukacyjne „25 lat Konwencji o prawach dziecka”	Zespół Placówek Specjalnych w Olsztynie
187.	18.11.2014	Gmina Kołbaskowo	Konkurs plastyczny „Prawa dziecka? – Codziennie!”	Publiczne Gimnazjum w Przecławiu
188.	18.11.2014	Poznań	Obchody XXX–lecia TKOPD w Poznaniu	Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka w Poznaniu

189.	18.11.2014	Warszawa	Symposium naukowe „Losy dziecka w obliczu wojny w 70-tą rocznicę przyjazdu polskich dzieci do Nowej Zelandii”	Fundacja Kresy Historii
190.	18–20.11.2014	Kraków	Festiwal „Pozytywka”	Teatr im. Juliusza Słowackiego w Krakowie – Małopolski Ogród Sztuki
191.	18.11.2014–03.2015	Polska	V edycja akcji „Wypadki na drogach–porozmawiajmy”	Stowarzyszenie na Rzecz Poprawy Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego „Droga i Bezpieczeństwo”
192.	19.11.2014	Wojanowo	VII Gminny Konkurs o Prawach Dziecka	Szkoła Podstawowa im. Romualda Traugutta w Wojanowie
193.	19.11–20.12.2014	Wilno	Konkurs plastyczny „Prawa dziecka oczami dziecka”	Europejska Fundacja Praw Człowieka w Wilnie
194.	20.11.2014	Polska	Blogerzy aktywnie w Kampanii Rzecznika Praw Dziecka „Reaguj. Masz prawo”	http://matka-patry-matka-pisze.blogspot.com/
195.	20.11.2014	Polska/Rudno	Konkurs Literacko-Artystyczny „Magiczny świat zabawek: wyruszamy w podróż z ulubionymi zabawkami”	Szkoła Podstawowa w Rudnie
196.	20.11.2014	Warszawa	Gala „Podziel się Polską w blogosferze”	Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie
197.	20.11.2014–31.03.2015	Poznań	Dziecko to człowiek, tylko że mały – mam prawo do życia bez przemocy	Szkoła Podstawowa nr 87 im. Stefana Żeromskiego w Poznaniu
198.	21.11.2014	Będzin	Inicjatywa „Uśmiechnięty Światowy Dzień Praw Dziecka – I słoneczne spotkanie międzyprzedszkolne”	Przedszkole Miejskie nr 2 im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Będzinie
199.	21.11.2014	Toruń	VII Międzyszkolny Konkurs Plastyczny „Dzieci w Europie – Prawa dziecka”	Zespół Szkół nr 28 w Toruniu
200.	Od 22.11.2014	Polska	Akcja „Szpital przyjazny rodzicom”	„Wysokie obcasy”
201.	25.11.2014	Kraków	Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Wychowanie dziecka w rodzinie, szkole i przedszkolu”	Katedra Nauk o Rodzinie, Akademia Ignatianum w Krakowie
202.	27.11.2014	Tarnów	Konferencja „Children Rough Sleepers – Przeciwdziałanie bezdomności dzieci”	Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie
203.	27.11–31.12.2014	Polska	Kampania społeczna „Myślę, więc nie ślę”	Fundacja Dzieci Niczyje
204.	30.11.2014–15.06.2015	Gliwice	Projekt edukacyjny „Baśniopodróż”	Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach
205.	12.2014	Świdnica	Akcja „Święta dla dziecka”	Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Chorych „SERCE” z/s w Świdnicy
206.	01.12.2014	Polska	Magazyn historyczny „Mówią wieki” numer grudniowy 12/2014	Wydawnictwo Bellona
207.	01.12.2014–01.03.2015	Polska	Projekt „Pierwsza książka Mojego Dziecka”	Fundacja „ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom”
208.	Od 01.12.2014	Sosnowiec	Projekt profilaktyczno-edukacyjny „Kraina Świetlików”	Wydział Polityki Społecznej Urzędu Miejskiego w Sosnowcu i Stowarzyszenie Moc Wsparcia

209.	01.12.2014	Gliwice	III Dziecięca Konferencja Naukowa „Jan Brzechwa Dzieciom”	Szkoła Podstawowa nr 36 im. Johna Baidona w Gliwicach
210.	01.12.2014	Polska	Publikacja Karoliny Lijklem „Co jest za murem?”	Centralny Zarząd Służby Więziennej
211.	02.12.2014	Warszawa	Konferencja „Dziecko, rodzina i szkoła, wobec migracji rodzicielskich: 10 lat po akcesji do Unii Europejskiej”	Pedagogium Wyższa Szkoła Nauk Społecznych w Warszawie
212.	03.12.2014	Słupsk	VI Wojewódzka Konferencja z cyklu „Prawa dziecka w szkolne – Przyjazna i otwarta szkoła”	Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku
213.	03–05.12.2014	Olecko	Konferencja „Zagrożenia od substancji psychoaktywnych i zachowań kompulsywnych wśród dzieci i młodzieży”	Urząd Miasta Olecko
214.	05.12.2014	Szczecinek	Spotkanie mikołajkowe „Tabor Świętego Mikołaja”	Powiatowe Centrum Pomocy w Rodzinie w Szczecinku
215.	5–6.12.2014	Katowice	V Ogólnopolski Kongres Chorych na Epidermolysis Bullosa	Stowarzyszenie Debra Polska Kruchy Dotyk
216.	07.12.2014	Warszawa	Akcja charytatywna Motomikołajki.pl	Fundacja Jednym Śladem
217.	08.12.2014	Warszawa	Warsztaty plastyczne „Mikołajki z piratem Rabarbarem”	Muzeum Karykatury im. Eryka Lipińskiego w Warszawie
218.	10.12.2014	Warszawa	VII Mazowiecki Konkurs Wiedzy o Prawach Dziecka „Niech się wreszcie każdy dowie”	Szkoła Podstawowa nr 42 z Oddziałami Integrycyjnymi im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego
219.	10–12.12.2014	Warszawa	Kongres Mediatorów Szkolnych	Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Janusza Korczaka w Warszawie
220.	12.12.2014	Polska	Publikacja „Losy życiowe kobiet oddających dzieci do adopcji”	Ośrodek Adopcyjny Stowarzyszenia Rodzin Katolickich w Szczecinie
221.	12.12.2014	Szczecin	Konferencja tematyczna „MIŁOŚĆ–RODZINA–ADOPCJA”	Ośrodek Adopcyjny Stowarzyszenia Rodzin Katolickich w Szczecinie
222.	13.12.2014–15.02.2015	Warszawa	Wystawa budowli z klocków LEGO	Wystawa budowli z klocków LEGO sp. z o.o. s.k.
223.	15.12.2014	Polska	Ogólnopolski Konkurs Literacki „Mam prawo...”	Przedszkole nr 124 w Warszawie
224.	20.12.2014	Warszawa	VI edycja Wydarzenia Kulturalnego „A my do Betlejem”	Fundacja AND I AM UP
225.	01.01.2015–31.12.2016	Tarnów	Kalendarz Bez Barrier	Stowarzyszenie „Ich Lepsze Jutro”

Załącznik nr 8 – Wybrane konferencje, seminaria i spotkania

L.p.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
1.	9 stycznia Warszawa	Parlamentarny Zespół do Spraw Dzieci	udział w posiedzeniu, podczas którego poruszane były zagadnienia odnoszące się do skutków obowiązywania ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
2.	15 stycznia Warszawa	Centrum Pomocy Dzieciom „Mazowiecka” Fundacji Dzieci Niczycje	udział w podsumowaniu 10 lat działania organizacji oraz wręczenie pracownikom Centrum prezydenckich odznaczeń za zasługi w kształtowaniu polskiego systemu pomocy dzieciom krzywdzonym
3.	28 stycznia Radom	Wyższa Szkoła Nauk Społecznych i Technicznych	debata na temat przemocy wobec najmłodszych z licealistami i studentami, z udziałem przedstawicieli Policji, pracowników socjalnych, wykładowców i praktyków na co dzień zajmujących się ochroną i przestrzeganiem praw dziecka; wykład Rzecznika o systemie prawnym dotyczącym ochrony dzieci, jego wady, zalety i wyzwania
4.	28 stycznia Radom	Europejska Uczelnia Społeczno-Techniczna	udział w konferencji „Stop przemocy wobec dzieci”, w której aktywnie uczestniczyli licealiści z III LO w Radomiu i I LO w Skarżysku-Kamiennej
5.	29 stycznia Szydłowiec	Starosta Powiatu Szydłowieckiego	spotkanie w Starostwie Powiatowym w Szydłowcu z przedstawicielami władz, pomocy społecznej, organizacji pozarządowych i dyrektorami szkół – rozmowa o pracy na rzecz pomocy dzieciom i wspieraniu rodziny
6.	6 lutego Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	robocze spotkanie międzyresortowe dotyczące zabezpieczenia praw chorych dzieci przebywających w Zakładach Opiekuńczo-Lecznicznych. W spotkaniu udział wzięli przedstawiciele Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Kancelarii Prezydenta RP, Posłanki na Sejm – Magdalena Kochan i Katarzyna Mrzygłocka oraz przedstawicielki Zakładów Opiekuńczo-Lecznicznych w Częstochowie i Czubakach
7.	19 lutego Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	udział w spotkaniu roboczym Komisji Kodyfikacyjnej przy Rzeczniku Praw Dziecka poświęconym analizie funkcjonowania Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz przygotowaniu propozycji koniecznych zmian
8.	4 marca Warszawa	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Ministerstwo Edukacji Narodowej	udział w konferencji podsumowującej realizację w 2013 roku Rządowego Programu Ograniczania Przeszłości i Aspołecznych Zachowań pn. „Razem bezpieczniej”
9.	13 marca Warszawa	Sejm RP Komisja Polityki Społecznej i Rodziny	na posiedzeniu Komisji omawiano propozycję inicjatywy ustawodawczej w sprawie zmiany ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego. Przedmiotem dyskusji było uregulowanie i ograniczenie procedury „adopcji ze wskazaniem”. Zaproponowane rozwiązania wypracowane zostały przez członków powołanej przy Rzeczniku Praw Dziecka Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego
10.	19 marca Warszawa	Parlamentarny Zespół do Spraw Dzieci	udział w posiedzeniu, na którym omawiano szczegółowo zagadnienia dotyczące stomatologii dziecięcej oraz zasady finansowania endoprotez dla dzieci chorych na nowotwory kości
11.	19 marca Warszawa	Sejm RP Komisja Zdrowia	udział w debacie o zmianach w Ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych. Spotkanie z protestującymi rodzicami dzieci niepełnosprawnych
12.	26 marca Warszawa	Sejm RP Komisja Polityki Społecznej i Rodziny	dyskusja o świadczeniach pielęgnacyjnych dla opiekunów dzieci niepełnosprawnych

13.	1–2 kwietnia Warszawa	Sejm RP Komisji Polityki Społecznej i Rodziny	udział w posiedzeniach, na których odbyło się czytanie projektu ustawy podwyższającej świadczenia pielęgnacyjne dla rodziców, którzy rezygnują z pracy, by opiekować się niepełnosprawnym dzieckiem. Omawiano wysokość świadczeń i kompleksowy system wsparcia dla dzieci z niepełnosprawnością i ich opiekunów
14.	3 kwietnia Warszawa	Minister Pracy i Polityki Społecznej	udział w debacie dotyczącej zabezpieczenia praw dzieci przebywających w Zakładach Opiekuńczo–Lecznicych
15.	10–12 kwietnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	udział w dyskusji nad poszczególnymi paragrafami Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego podczas posiedzenia Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego przy Rzeczniku Praw Dziecka; poddano analizie jedno z podstawowych pojęć kodeksowych – „władza rodzicielska”. Omawiano także zagadnienia odpowiedzialności rodzicielskiej i władzę rodzicielską w świetle prawa europejskiego
16.	30 kwietnia Warszawa	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	udział w spotkaniu w konwencji okrągłego stołu z przedstawicielami środowisk osób niepełnosprawnych i ich opiekunów, organizacji pozarządowych, rządu i klubów parlamentarnych dotyczące wspierania osób z niepełnosprawnością. Podczas debaty omawiano stan faktyczny pomocy i propozycje zmian legislacyjnych, m.in. w orzecznictwie lekarskim czy systemie świadczeń pielęgnacyjnych. Dyskutowano także o innych formach wspierania dzieci i dorosłych z niepełnosprawnością, a także ich opiekunów
17.	6 maja Warszawa	Ministerstwo Edukacji Narodowej Fundacja Pomocy Rodzinom i Chorym na Mukowiscydozę MATIO	udział w uroczystości wręczenia nagród w konkursie „GENialna szkoła” – programie dla placówek edukacyjnych, które w sposób szczególny realizują prawo dziecka chorego do edukacji
18.	8 maja Warszawa	Sejm RP Komisja Edukacji, Nauki i Młodzieży Komisja Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Komisja Zdrowia	udział w posiedzeniu połączonych komisji dotyczącym wychowania fizycznego i sportu w szkołach oraz zapobiegania nadwadze i otyłości u dzieci, zwołanym w związku z kontynuacją „Narodowego Programu Zapobiegania Nadwadze i Otyłości oraz Przewlekłym Chorobom Niezakaźnym poprzez Poprawę Żywienia i Aktywności Fizycznej” Ministerstwa Zdrowia
19.	15 maja Warszawa	Kancelaria Prezydenta RP	udział w Gali Konkursu „Dobry Klimat dla Rodziny” o Nagrodę Pary Prezydenckiej, który ma na celu promowanie przez samorządy najlepszych praktyk wspierających rodziny
20.	21 maja Warszawa	Sejm RP	udział w konferencji pt. „Rodzina a nie instytucja” – omawiano kwestie związane z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
21.	28–29 maja Kraków	Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej	spotkania ze studentami i pracownikami naukowymi Uniwersytetu Pedagogicznego. Udział w międzynarodowej konferencji „Uniwersalizm pracy ludzkiej – współczesne konotacje” organizowanej przez Instytut Pracy Socjalnej oraz Instytut Pedagogiki Przedszkolnej i Szkolnej Uniwersytetu Pedagogicznego we współpracy z Urzędem Miasta Krakowa
22.	30 maja Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Polski Ośrodek Międzynarodowego Stowarzyszenia Teatrów dla Dzieci i Młodzieży ASSITEJ	udział w konferencji „Prawa dziecka w sztuce – dialog pokoleń. 25 lat Konwencji o prawach dziecka” zorganizowanej w ramach 18. Światowego Kongresu ASSITEJ i Międzynarodowego Festiwalu Teatrów dla Dzieci i Młodzieży KORCZAK. Prezentacja dokumentu „Zalecenia dotyczące postępowania dla dobra dziecka”
23.	4 czerwca Warszawa	Prezydent RP	udział w uroczystych obchodach z okazji 25-lecia Dnia Wolności i Praw Obywatelskich z udziałem przedstawicieli władz państwowych blisko 50 krajów

24.	6 czerwca Malbork	Terenowy Oddział Komitetu Ochrony Praw Dziecka Burmistrz Miasta Malbork	udział w konferencji „Kocham, rozumiem, szanuję” w ramach II Malborskiego Kongresu Dziecięcego, w którym udział wzięli również gimnazjaliści z całego powiatu
25.	12 czerwca Katowice	Posłanka na Sejm RP Wiceprzewodnicząca Komisji Zdrowia Beata Małecka-Libera Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego Stowarzyszenie Promocji Zdrowego Żywienia Dzieci „Zdrowe Pokolenia”	udział w konferencji „Ocena żywienia jako element profilaktyki zdrowotnej wśród najmłodszych dzieci”, na której przedstawiono raport i podsumowanie pilotażowego programu „Ewaluacja nowego schematu wizyty kontrolnej dzieci w wieku od 0 do 3 lat” prowadzonego w województwie śląskim
26.	13 czerwca Zamość	Sejm RP Komisja Polityki Społecznej i Rodziny Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok za Krokiem”	udział w posiedzeniu wyjazdowym Komisji; wizyty w ośrodkach dla dzieci, spotkania z podopiecznymi i wychowawcami oraz obrady w delegaturze Urzędu Wojewódzkiego w Zamościu na temat systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin
27.	16 czerwca Warszawa	Koalicja na rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej	udział w II Kongresie Rodzicielstwa Zastępczego, spotkanie odbyło się pod hasłem „Dziecko jest najważniejsze”
28.	24 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	udział w spotkaniu dotyczącym nowelizacji ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Spotkanie było kontynuacją dotychczasowych rozmów dotyczących odpowiedniego zabezpieczenia sytuacji dzieci w Zakładach Opiekuńczo-Lecznicznych, Zakładach Opiekuńczo-Pielęgnacyjnych oraz Zakładach Rehabilitacji Leczniczej
29.	28 czerwca Gołuchów	Fundacja „Chcę urosnąć” Piotrków Trybunalski	udział w I Ogólnopolskim Zjeździe Rodzin i Przyjaciół Fundacji „Chcę urosnąć” dla rodzin dzieci niskorosłych
30.	4 lipca Warszawa	Senat RP	udział w uroczystym posiedzeniu Izby w 25. rocznicę pierwszego posiedzenia odrodzonego Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
31.	10 lipca Warszawa	Parlamentarny Zespół ds. Przeciwdziałania Otyłości	udział w debacie o profilaktyce zdrowotnej wśród najmłodszych dzieci; dyskusja dotyczyła badania pilotażowego „Ewolucja nowego schematu wizyty kontrolnej dzieci w wieku od 0 do 3 lat” przeprowadzonego w woj. śląskim w okresie od lipca 2013 do marca 2014 roku
32.	15–16 lipca Warszawa	Podkomisja nadzwyczajna do rozpatrzenia poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	podczas obrad podkomisji nadzwyczajnej omówiono projekt zawierający ponad 90 zmian, które mają posłużyć lepszemu wspieraniu rodziny i funkcjonowaniu systemu pieczy zastępczej, a także zmierzają do uzupełnienia przepisów dotyczących procedur adopcyjnych
33.	22 lipca Warszawa	Żydowski Instytut Historyczny	udział w Marszu Pamięci w hołdzie ofiarom warszawskiego getta, Marsz w 72. rocznicę rozpoczęcia likwidacji getta warszawskiego przez Niemców
34.	22 lipca Warszawa	Sejm RP Komisji Polityki Społecznej i Rodziny	udział w spotkaniu dotyczącym projektu nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
35.	26 lipca Warszawa	Komenda Główna Policji	udział w obchodach Święta Policji i uroczystości związanej z wyróżnieniem laureatów konkursu „Policjant, który mi pomógł”
36.	6 sierpnia Warszawa	Senat RP	debata dotyczyła uchwalonej przez Sejm nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

37.	31 sierpnia Wieluń	Muzeum Ziemi Wieluńskiej	udział w konferencji naukowej pt. „Ludność cywilna wobec aktów terroru” z okazji 75. rocznicy wybuchu II wojny światowej i zbombardowania Wielunia, wykład Rzecznika Praw Dziecka pt. Ochrona praw dziecka podczas konfliktu zbrojnego
38.	8 września Warszawa	Ministerstwo Edukacji Narodowej Ośrodek Rozwoju Edukacji	udział w spotkaniu konsultacyjno–informacyjnym dotyczącym funkcjonowania specjalnych ośrodków wychowawczych oraz wypracowania jak najskuteczniejszych rozwiązań systemowych
39.	13 września Warszawa	Fundacja Zwalczyć Nudę	udział w uroczystości wręczenia Statuetek Warszawskiej Rodzinki
40.	22 września Warszawa	Ministerstwo Edukacji Narodowej Ośrodek Rozwoju Edukacji	udział w drugim spotkaniu konsultacyjno–informacyjnym dotyczącym zarządzania i funkcjonowania specjalnych ośrodków wychowawczych w systemie oświaty
41.	25 września Warszawa	Sejm RP	udział w posiedzeniu sejmowej Podkomisji Nadzwyczajnej w sprawie rozpatrzenia projektu zmiany ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia
42.	25 września Warszawa	Sejm RP Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka	udział w posiedzeniu Komisji podczas którego jednogłośnie pozytywnie rozpatrzono wniosek Rzecznika Praw Dziecka ws. ustanowienia 20 listopada Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka
43.	8 października Warszawa	Sejm RP Komisja Edukacji, Nauki i Młodzieży Komisja Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej Komisja Zdrowia	udział w posiedzeniu połączonych komisji, podczas którego rozpatrzono sprawozdanie podkomisji nadzwyczajnej o poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia. Poselski projekt uwzględni postulaty Rzecznika Praw Dziecka dotyczące realizacji norm żywieniowych w żywieniu dzieci i młodzieży uczęszczających do szkół i placówek funkcjonujących w systemie oświaty, a także przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego. Projekt zmian do ww. ustawy przewiduje, iż wejdą one w życie 1 września 2015 roku
44.	9 października Warszawa	Komisja Polityki Społecznej i Rodziny	udział w posiedzeniu i debacie sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny – omówiono informację Rady Ministrów z realizacji w roku 2013 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
45.	13 października Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Ministerstwo Zdrowia	udział w spotkaniu zespołu roboczego ds. monitorowania losów dziecka, m.in. poprzez obligatoryjne wprowadzenie Książeczek Zdrowia Dziecka
46.	16 października Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	udział w konferencji prasowej – przedstawiono wyniki raportu „Bicie dzieci po polsku... czyli postawy społeczne wobec przemocy w wychowaniu”. Inauguracja kampanii społecznej Rzecznika Praw Dziecka „Bicie uczy, ale tylko złych rzeczy”
47.	20 października Warszawa	Fundacja Dzieci Niczyje Ministerstwo Sprawiedliwości Miasto st. Warszawa	udział w otwarciu 11. Ogólnopolskiej Konferencji „Pomoc dzieciom – ofiarom przestępstw”; podczas wykładów, debat i warsztatów dyskutowano o pomocy dzieciom, które doświadczyły przemocy oraz omawiano sposoby ochrony tych, które jako świadkowie uczestniczą w procedurach prawnych
48.	29 października Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Rzecznik Praw Pacjenta Sejm RP	udział w konferencji „Prawa Dziecka–Pacjenta” rozpoczynającej obchody 25–lecia Konwencji o prawach dziecka. Rzecznik zaprezentował Kartę Praw Dziecka–Pacjenta, przygotowaną wspólnie z Rzecznikiem Praw Pacjenta
49.	6 listopada Warszawa Belweder	Rzecznik Praw Dziecka	udział w konferencji naukowej pt. „Prawo dziecka do życia bez przemocy”, prezentacja wyników badań przeprowadzonych w zakresie postaw Polaków wobec stosowania przemocy wobec dzieci

50.	6 listopada Warszawa	Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji	udział w jubileuszowej Wielkiej Gali Integracji; Rzecznik Praw Dziecka wręczył Stowarzyszeniu Odznakę Honorową za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka – INFANTIS DIGNITATIS DEFENSORI
51.	15 listopada Warszawa	Warszawski Uniwersytet Medyczny	udział w konferencji „Standardy medyczne w praktyce pediatrycznej dla studentów i młodych lekarzy”, wykład Rzecznika Praw Dziecka nt. sposobów wykrywania aktów przemocy wobec najmłodszych i przeciwdziałaniu jej
52.	17 listopada Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Stowarzyszenie Sędziów Rodzinnych Pro Familia	udział w debacie dotyczącej wykorzystywania zapisów Konwencji o prawach dziecka w praktyce sądów rodzinnych
53.	18 listopada Poznań	Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka	udział w jubileuszowej konferencji „Prawa dziecka. Lubię to!” zorganizowanej z okazji 30-lecia Terenowego Komitetu Ochrony Praw Dziecka w Poznaniu
54.	19 listopada Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	udział w konferencji prasowej, na której przedstawiono wyniki badań – zleconych przez Rzecznika Praw Dziecka – dotyczących sposobu użytkowania sieci Internet przez dzieci i młodzież oraz potencjalnych zagrożeń, z którymi małoletni mogą się zetknąć w wirtualnej przestrzeni
55.	27 listopada Warszawa	Fundacja Dzieci Naczyje	udział w jubileuszowym spotkaniu z okazji 10-lecia programu „Dziecko w Sieci”
56.	2 grudnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	udział w konferencji prasowej i prezentacja wyników badań pt. Dziecko, rodzina i szkoła wobec migracji rodzicielskich: 10 lat po akcesji do Unii Europejskiej zrealizowanych przez Pedagogium Wyższą Szkołę Nauk Społecznych na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka
57.	4 grudnia Warszawa	Komenda Główna Policji	spotkanie Rzecznika Praw Dziecka i Ministra Spraw Wewnętrznych ze specjalistami z Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych KGP, które współtworzyło nowoczesną infrastrukturę umożliwiającą wprowadzenie i obsługę „Child Alert” – systemu uruchamianego, gdy zaginie dziecko
58.	17 grudnia Warszawa	Senat RP	udział w posiedzeniu wspólnym senackich komisji: Nauki, Edukacji i Sportu, Praw Człowieka, Praworządności i Petycji, a także Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej oraz Ustawodawczej w sprawie nowelizacji ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy

Załącznik nr 9 – Wybrane spotkania w ramach promocji praw dziecka

L.p.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
1.	21 stycznia Konstancin– Jeziorna	Mazowieckie Centrum Rehabilitacji „Stocer”	spotkanie z małymi kuracjuszami – w Centrum przebywa ponad setka młodych pacjentów z różnymi schorzeniami kręgosłupa
2.	22 stycznia Warszawa– Międzyzlesie	Klinika „Budzik” Fundacja „Akogo?”	odwiedziny u dzieci hospitalizowanych w Klinice „Budzik”, spotkanie z rodzicami i pracownikami kliniki
3.	27–29 stycznia Powiat Radomski i Szydłowiecki Zwoleń Lipisko Iłża Radom Szydłowiec	Władze Powiatu Szydłowieckiego i Radomskiego Dyrektorzy placówek oświatowych i opiekuńczych	spotkania z dziećmi i młodzieżą z placówek: Zespół Szkół Rolniczo–Technicznych w Zwoleniu, Zespół Szkół w Rzecznowie, Specjalny Ośrodek Szkolno–Wychowawczy im. J. Korczaka w Radomiu, Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Radomiu, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Stanisława Staszica w Iłży, Zespół Szkół Ogólnokształcących im. H.Sienkiewicza w Szydłowcu, Przedszkole Samorządowe nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi w Szydłowcu; spotkanie ze społecznością małej szkoły podstawowej w Krogulczy Suchej, prowadzonej przez stowarzyszenie rodziców. W Radomiu w Szpitalu Specjalistycznym im. Tytusa Chałubińskiego spotkanie z dziećmi przebywającymi na oddziale i lekarzami, wizyta w rodzinie zastępczej, spotkanie z dyrektorami i pracownikami PCPR; wizyta w Poradni Psychologiczno–Pedagogicznej, rozmowa z nauczycielami i rodzicami dzieci objętych pomocą ośrodka
4.	31 stycznia Warszawa– Wesoła	Posłanka na Sejm RP Ligia Krajewska	spotkanie z uczniami ze Społecznej Szkoły Podstawowej nr 12 i Szkoły Podstawowej nr 171, rozmowa o prawach dzieci, zdrowym jedzeniu, akcjach i projektach, w których młodzież bierze udział
5.	4 lutego Warszawa– Włochy	Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 66 im. ks. Juliana Chrościckiego	spotkanie z uczniami klas III–VI, Samorządem Uczniowskim i Szkolnym Klubem Wolontariatu. Na koniec wspólnie podpisano Szkolną Rezolucję Praw Dziecka
6.	7 lutego Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z uczniami Zespołu Szkół w Pajęcznie – rozmowa o przestrzeganiu praw dziecka
7.	11 lutego Warszawa	Instytut Matki i Dziecka	spotkanie w związku ze Światowym Dniem Chorego z hospitalizowanymi dziećmi i młodzieżą oraz pracownikami Instytutu, Kliniki Neonatologii i Kliniki Onkologii
8.	18 marca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z gimnazjalistami klasy I i II Międzynarodowej Szkoły Europejskiej im. Jana Kułakowskiego w Warszawie. Młodzież dyskutowała o najistotniejszych z ich punktu widzenia prawach, dokumentach je stanowiących oraz o uregulowaniach praw i obowiązków uczniów
9.	21 marca Głogów	Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 12 im. Kawalerów Orderu Uśmiechu	udział w święcie Szkoły, nadanie jej Odznaki Honorowej za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka INFANTIS DIGNITATIS DEFENSORI, spotkanie ze szkolną społecznością
10.	21 marca Głogów	Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży SZANSA	rozmowa z pracownikami i wolontariuszami Stowarzyszenia o podejmowanych działaniach oraz metodach warsztatowej pracy z dziećmi i młodzieżą; spotkanie z podopiecznymi Stowarzyszenia
11.	1 kwietnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z młodymi wolontariuszami z grupy „Każde Dobre Serce” ze Słupska – rozmowa o idei pedagogicznej Janusza Korczaka, współczesnej opiece i edukacji oraz rozpowszechnianiu praw dziecka
12.	11 kwietnia Czemierniki Radzyń Podlaski	Dyrekcja Szkoły Podstawowej w Czemiernikach Dyrektorzy placówek w Radzynie Podlaskim	udział w jubileuszu dwudziestej rocznicy nadania Szkole imienia Tadeusza Kościuszki, spotkanie z uczniami i pedagogami. W Radzynie Podlaskim spotkania z młodzieżą ze szkoły muzycznej, liceum ogólnokształcącego i dwu gimnazjów

13.	15 kwietnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z uczniami Gimnazjum nr 23 z Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 2 w Gdyni, na którym rozmawiano o rozpowszechnianiu praw dziecka w Polsce; gimnazjaliści opowiedzieli o realizowanym przez nich projekcie edukacyjnym pt. „Prawa dziecka”, w ramach którego uczniowie zaplanowali przeprowadzenie wywiadu z Rzecznikiem o prawach dziecka, o interwencjach podejmowanych przez Biuro RPD oraz prowadzonych przez Rzecznika różnych działaniach na rzecz ochrony praw najmłodszych obywateli
14.	25 kwietnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z młodymi dziennikarzami – uczniami Szkoły Podstawowej nr 341 w Warszawie; młodzież przeprowadziła wywiad do gazety „BZIK – Bardzo Zwariowany Informator Kujonki” i rozmawiała o rozpowszechnianiu praw dziecka w Polsce. Uczniowie pytali o codzienną pracę Rzecznika i Biura, o interwencje i różne działania na rzecz ochrony praw dzieci, o sposoby przestrzegania praw dziecka w Polsce; opowiedzieli o swojej szkole na warszawskim Bemowie, a zwłaszcza o 9–letniej tradycji wydawanej przez uczniów gazety
15.	5 maja Katowice Świętochłowice	Posel na Sejm RP Marek Plura	udział w finale Konkursu Integracyjnego „Z Taktem i Uśmiechem”, którego ideą jest poznanie i propagowanie wśród dzieci i młodzieży prawidłowych postaw wobec osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Spotkanie z uczniami Zespołu Szkół Specjalnych nr 8 z oddziałami autystycznymi oraz uczestnikami Warsztatów Terapii Zajęciowej TPD w Świętochłowicach
16.	6 maja Warszawa	Ministerstwo Edukacji Narodowej Fundacja Pomocy Rodzinom i Chorym na Mukowiscydozę MATIO	udział w uroczystości wręczenia nagród w konkursie „GENialna szkoła” – programie dla placówek edukacyjnych, które w sposób szczególny realizują prawo dziecka chorego do edukacji
17.	9 maja Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z młodzieżą klasy III z Gimnazjum nr 3 z Grodziska Mazowieckiego
18.	16 maja Warszawa	Parlamentarny Zespół ds. Dzieci	udział w uroczystości wręczenia nagród i wyróżnień 50 zwycięzcom konkursu „Moja Polska w 2050 roku”, który zorganizował Parlamentarny Zespół ds. Dzieci; szeroka formuła konkursu pozwoliła na udział dzieci i młodzieży z różnych placówek
19.	19 maja Warszawa	Fundacja „Świat na tak”	udział w Gali Samorządowego Konkursu Nastolatków „Ośmiu wspaniałych”
20.	22–23 maja Kołobrzeg	Posłanka na Sejm RP Magdalena Kochan Dyrekcja Zespołu Szkół przy Szpitalu Uzdrowskim „Słoneczko”	spotkania z najmłodszymi mieszkańcami regionu w Miejskim Przedszkolu Integracyjnym nr 6 im. Janusza Korczaka oraz z młodzieżą z Liceum Ogólnokształcącego im. Mikołaja Kopernika, z uczestnikami warsztatów artystycznych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie z województwa zachodniopomorskiego – przegląd artystyczny zorganizowany został przez Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Przyjaciele Okruszka”; z kadrami i uczestnikami zajęć w Ognisku Pracy Pozaszkolnej; spotkania z pacjentami Dziecięcego Szpitala Uzdrowskiego „Słoneczko”
21.	24 maja Mrzeżyno	Dyrekcja Zespołu Szkół z Oddziałami Integracyjnymi w Mrzeżynie	udział w jubileuszowym X Zlocie szkół i placówek im. Kawalerów Orderu Uśmiechu – uczestniczyły w nim dzieci i młodzież z całej Polski; spotkania z dziećmi oraz z dyrektorami szkół i opiekunami, udział w warsztatach artystycznych, spotkaniach integracyjnych dla uczestników X Zlotu szkół i placówek im. Kawalerów Orderu Uśmiechu

22.	26 maja Dolny Śląsk powiat kłodzki i ząbkowicki	Posłanka na Sejm RP Monika Wielichowska	spotkania z dziećmi i młodzieżą w Bystrzycy Kłodzkiej, Nowej Rudzie, Ząbkowicach; debata z reprezentantami samorządów uczniowskich wszystkich szkół w Gminie Bystrzyca Kłodzka; udział w uroczystej inauguracji Dnia Dziecka w Bystrzycy Kłodzkiej
23.	1 czerwca Warszawa	Sejm RP, Ministerstwo Edukacji Narodowej	udział w XX sesji Sejmu Dzieci i Młodzieży – już dwudziesty raz w polskim parlamencie obradowali najmłodszy i po raz dwudziesty mieli realną możliwość wyrażenia swojego zdania, wypowiedzenia się w sprawach ich dotyczących
24.	9 czerwca Warszawa	Posłanka na Sejm RP Beata Bublewicz	udział w finale II edycji konkursu literackiego i plastycznego dla dzieci „Zwierzak za kierownicą”
25.	14 czerwca Ostrów Mazowiecka	Komenda Główna Policji	udział w finale III Mazowieckiego Przystanku PaT, promującego modę na życie bez uzależnień
26.	21 czerwca Rabka-Zdrój	Dyrekcja Zespołu Szkół Uzdrowiskowych	udział w uroczystościach z okazji jubileuszu 150-lecia leczenia uzdrowiskowego w Rabce-Zdroju, spotkanie z dziećmi z Zespołu Szkół Uzdrowiskowych oraz pacjentami Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc
27.	23 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z licealistami z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Czaplinku, rozmowa dotyczyła praw dzieci, pracy biura, kampanii „Reaguj. Masz Prawo” oraz problemu obojętności na krzywdy wyrządzane dzieciom
28.	23 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Posłanka na Sejm RP Izabela Mrzygłocka	wizyta uczniów oraz nauczycieli z Zespołu Szkół Specjalnych oraz ze Szkoły Podstawowej nr 15 w Wałbrzychu. Młodzież uczestniczyła w warsztatach dotyczących praw dziecka, przygotowanych przez konsultantów Zespołu Dziecięcego Telefonu Zaufania Rzecznika Praw Dziecka
29.	27 czerwca Stawki	Wojewoda Kujawsko- Pomorski Kujawsko-Pomorski Kurator Oświaty Wójt Gminy Aleksandrów Kujawski	udział w wojewódzkim zakończeniu roku szkolnego 2013/2014 w Zespole Szkół im. Marii Danilewicz-Zielińskiej w Stawkach
30.	1 lipca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta dzieci ze świetlic środowiskowych z gminy Żarów, które w ramach akcji „Wakacje Uśmiechu” zwiedzały Warszawę
31.	5 lipca Konin	Komenda Główna Policji	udział w IX Ogólnopolskim Przystanku PaT
32.	16 lipca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z podopiecznymi świetlicy Częstochowskiego Towarzystwa Profilaktyki Społecznej, którzy w ramach wakacyjnej wyprawy zwiedzali Warszawę. Młodzież wzięła udział w warsztatach o prawach dziecka
33.	21 lipca Świdnica	Urząd Miasta Świdnica Muzeum Przemysłu i Kolejnictwa w Jaworzynie Śląskiej	wizyta w Świdnicy – wizytacja projektu Miasto Dzieci i spotkania z uczestnikami półkolonii; dzieci zaprezentowały praktyczne umiejętności zdobyte podczas warsztatów
34.	26 lipca Ciechocinek	Fundacja na Rzecz Niepełnosprawnych Pro Omnibus	udział w Koncercie Galowym XVIII Festiwalu Piosenki Młodzieży Niepełnosprawnej „Impresje Artystyczne” – radosne święto młodych talentów i muzyki
35.	8 sierpnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z dziećmi z Libii z mniejszości etnicznej Amazigh (Berberowie). Celem ich podróży jest wyrównywanie szans; w 2014 roku poznawali polską kulturę, zwyczaje, zasady społeczne
36.	27 sierpnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta członków szkolnego Klubu Europejczyka z Zespołu Szkół Publicznych nr 1 w Kobylce
37.	1 września Świdnica	Dyrekcja Szkół Podstawowych nr 8 i nr 315	spotkania z uczniami Szkoły Podstawowej nr 8 im. Kawalerów Orderu Uśmiechu i Szkoły Podstawowej nr 315, udział w inauguracji roku szkolnego 2014/2015
38.	1 września Piszkowice	Zakład Leczniczo- Opiekuńczy	inauguracja roku szkolnego, spotkanie z dziećmi i pracownikami

39.	3 września Warszawa	Gimnazjum nr 23 im. Ireny Sendlerowej	udział w akcji społecznej „Balony wolności”, która upamiętnia 10. rocznicę tragicznych wydarzeń w Biesłanie
40.	15–16 września Ostrów Wielkopolski	Prezydent Miasta Ostrowa Wlkp.	spotkania z uczniami Zespołu Szkół Specjalnych im. Janusza Korczaka, z przedszkolakami, dziećmi z Placówki Wsparcia Dziecka i Rodziny oraz uczniami i pedagogami w integracyjnej Szkole Podstawowej nr 5; z pracownikami pomocy społecznej i oświaty, wizyta w świetlicy socjoterapeutycznej Stowarzyszenia „Ludzie dla ludzi” oraz na placach zabaw. Spotkanie z lekarzami na oddziale neonatologii w ostrowskim szpitalu – rozmowa o potrzebach najmłodszych mieszkańców; udział we wręczeniu kolejnych Ostrowskich Kart Rodzin 3+
41.	18 września Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta uczniów Zespołu Szkolno–Przedszkolnego Publicznej Szkoły Podstawowej im. Janusza Korczaka w Jarosławie
42.	19 września Huta	Specjalny Ośrodek Szkolno– Wychowawczy	udział w jubileuszowych uroczystościach z okazji 30–lecia Ośrodka, spotkania z lokalną społecznością
43.	20 września Warszawa	Fundacja Historia i Kultura	spotkania z młodymi czytelnikami na I Festiwalu Książki dla Dzieci i Młodzieży „Czytajmy”
44.	21 września Warszawa	Fundacja Muzyczny Krąg	udział w wydarzeniach związanych ze Światowym Dniem Orderu Uśmiechu i w I Festiwalu Zespołów Dziecięcych „Piosenka, uśmiech i my”
45.	23 września Warszawa	Polski Komitet Światowej Organizacji Wychowania Przedszkolnego OMEP Ośrodek Edukacji Muzeum Łazienki Królewskie Dyrektorzy Przedszkoli	udział w drugich oficjalnych obchodach Ogólnopolskiego Dnia Przedszkolaka
46.	28 września Warszawa	Fundacja Maraton Warszawski	spotkania z dziećmi i młodzieżą, uczestnikami Maratonu Warszawskiego dla najmłodszych pod hasłem „Mali Bohaterowie Narodowego”
47.	10 października Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta dzieci, które wraz z rodzicami i opiekunami realizują projekt „Baju, baju o śliwkowym kraju, czyli edukacja społeczno–obywatelska przedszkolaków” małopolskiego Stowarzyszenia „Na Śliwkowym Szlaku”
48.	14 października Toruń	Marszałek Województwa Kujawsko–Pomorskiego	udział w wojewódzkich obchodach Dnia Edukacji Narodowej i wielu spotkaniach, m.in. z najmłodszymi mieszkańcami Torunia – odbyło się pod hasłem „Czego chcą dzieci na Kujawach i Pomorzu” oraz z podopiecznymi i członkami Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Osób Jąkających się – oddział Toruń
49.	17 października Głogów	Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży „Szansa”	udział w uroczystości z okazji jubileuszu 15–lecia działalności Stowarzyszenia oraz spotkania z samorządami uczniowskimi szkół głogowskich i liderami młodzieżowymi oraz inauguracja dolnośląskiej Kampanii przeciwko Mowie Nienawiści w Internecie pod nazwą „No hate” oraz dyskusja z młodzieżą na temat bezpieczeństwa w Internecie i metod radzenia sobie z mową nienawiści w cyberprzestrzeni
50.	27 października Warszawa	Kancelaria Prezydenta RP Belweder	spotkanie z podopiecznymi placówki opiekuńczo–wychowawczej w Lubieniu Kujawskim, dziećmi ze świetlicy środowiskowej Caritas we Włocławku, studentami i pracownikami Wyższej Szkoły Humanistyczno–Ekonomicznej we Włocławku – przedstawicielami Koła Naukowego „Warsztaty Korczakowskie”

51.	1 grudnia Wrocław	Dyrekcja Gimnazjum nr 13 im. Unii Europejskiej	debata z uczniami czterech szkół o programie prewencyjnym „Wrocławska Bezpieczna Szkoła”, zaś z młodzieżą XIV Liceum Ogólnokształcącego im. Polonii Belgijskiej RPD rozmawiał o prawach dziecka, podejmowanych interwencjach, prowadzonych kampaniach społecznych oraz potrzebie edukacji najmłodszych i dorosłych w zakresie praw dziecka. Podczas warsztatów z Rzecznikiem pt. „Prawo do bezpieczeństwa” młodzi ludzie omawiali kwestie bezpieczeństwa i sugerowali, jakie zmiany można wprowadzić w każdej ze szkół, by uczynić przestrzeń szkolną bardziej przyjazną i bezpieczną
52.	3 grudnia Warszawa	Instytut „Pomnik – Centrum Zdrowia Dziecka”	udział w otwarciu wyremontowanej Kliniki Neonatologii, Patologii i Intensywnej Terapii Noworodka
53.	5 grudnia Bydgoszcz	Senator RP Andrzej Kobiak	spotkania z młodymi wolontariuszami i pedagogami, z małymi pacjentami Wojewódzkiego Szpitala Dziecięcego a także z uczestnikami balu mikołajkowego, gdzie bawiły się dzieci z całego regionu
54.	6 grudnia Wrocław	Miejska Biblioteka Publiczna Biuro Wrocławskich Promocji Dobrych Książek	udział w 23. Wrocławskich Targach Dobrych Książek oraz spotkanie z autorkami książki „Moje prawa, ważna sprawa!” Anną Czerwińską–Rydel i Renatą Piątkowską. W specjalnie zaaranżowanej przestrzeni – sali CzasDzieci.pl – nie zabrakło także licznych atrakcji: warsztatów, spektakli, dyskusji i konkursów; dyskusja o prawach dziecka dotyczyła także Janusza Korczaka
55.	6 grudnia Wrocław	„Klub Mamuśki”	spotkanie z matkami i rozmowa nt. praw dziecka
56.	8 grudnia Świdnica	Ośrodek Rozwoju Edukacji Miejska Biblioteka Publiczna im. K. Norwida	wizyta w Stolicy Dziecięcych Marzeń, spotkania z uczniami świdnickich szkół podstawowych, podopiecznymi Ośrodka Rehabilitacyjno–Edukacyjno–Wychowawczego Polskiego Stowarzyszenia Osób z Upośledzeniem Umysłowym oraz z małymi pacjentami Oddziałów Neonatologii i Pediatrii Regionalnego Szpitala Specjalistycznego „Latawiec”
57.	12 grudnia Warszawa	Komenda Główna Policji PaT	udział w Gali Finałowej projektu PaT – IV edycji Ogólnopolskiego Konkursu „Uczmy się PaTrzeć”
58.	15 grudnia Warszawa	Telewizja Polska Ringier Axel Springer Polska	udział w koncercie charytatywnym „Serce dla dzieci”, na którym zbierano pieniądze na pomoc dzieciom dotkniętym chorobami rzadkimi, niepełnosprawnością lub szczególnie trudną sytuacją życiową
59.	18 grudnia Warszawa	Fundacja „Akogo?”	wizyta w klinice „Budzik” w warszawskim Międzylesiu, przedświąteczne spotkanie z dziećmi, ich rodzicami i personelem medycznym
60.	19 grudnia Warszawa	Związek Harcerstwa Polskiego	spotkanie z harcerzami, którzy przekazali Betlejmskie Światło Pokoju
61.	21 grudnia Odporyszów	Stowarzyszenie Siemacha	wizyta w nowoczesnym, nowo otwartym Domu Dziecka w Odporyszowie
62.	22 grudnia Świdnica	Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Chorych „SERCE”	udział w dorocznym świątecznym spotkaniu z dziećmi podczas wieczerzy wigilijnej całej społeczności Europejskiego Centrum Przyjaźni Dziecięcej

Załącznik nr 10 – Skład osobowy Społecznej Rady Doradczej Rzecznika Praw Dziecka

- 1) **Renata Durda** – Kierownik Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” Instytutu Psychologii Zdrowia w Warszawie,
- 2) **Anna Dymna** – Prezes Fundacji „Mimo wszystko” w Krakowie,
- 3) **inspektor Grzegorz Jach** – Pełnomocnik Komendanta Głównego Policji ds. promocji bezpieczeństwa publicznego, organizator Przystanku PaT, inicjator akcji „Profilaktyka a Ty”,
- 4) **prof. Teresa Jackowska** – Ordynator i Kierownik Kliniki Pediatrii CMPK Szpitala Bielańskiego w Warszawie; Polskie Towarzystwo Pediatryczne, Konsultant Wojewódzki w dziedzinie pediatrii,
- 5) **dr Paweł Jaros** – sędzia, były Rzecznik Praw Dziecka,
- 6) **prof. Ewa Jarosz** – pracownik naukowy Katedry Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Śląskiego,
- 7) **Mirosława Kątna** – Przewodnicząca Komitetu Ochrony Praw Dziecka w Warszawie,
- 8) **dr Laura Koba** – pracownik naukowy w Instytucie Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego,
- 9) **Barbara Maria Kolago** – muzyk, kompozytor,
- 10) **prof. Marek Konopczyński** – Rektor PEDAGOGIUM Wyższej Szkoły Nauk Społecznych w Warszawie,
- 11) **Henryka Krzywonos – Strycharska** – polska działaczka opozycji w okresie PRL, sygnatariuszka porozumień sierpniowych, prowadziła rodzinny dom dziecka,
- 12) **Anna Lechowska** – Prezes Stowarzyszenia dla Dzieci i Młodzieży SZANSA w Głogowie,
- 13) **Joanna Luberadзка–Gruca** – Wiceprezes Zarządu Fundacji Przyjaciółka,
- 14) **Edward Lutczyn** – artysta plastyk,
- 15) **prof. Bibiana Mossakowska** – chirurg dziecięcy,
- 16) **prof. Bożena Muchacka** – Dyrektor Instytutu Pedagogiki Przedszkolnej i Szkolnej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie,
- 17) **ks. dr Arkadiusz Nowak** – Prezes Zarządu Instytutu Praw Pacjenta i Edukacji Zdrowotnej,

- 18) **Teresa Ogrodzińska** – Prezes Zarządu Fundacji Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego,
- 19) **Małgorzata Ohme** – psycholog dziecięcy i rodzinny,
- 20) **prof. Jan Oleszczuk** – Kierownik Katedry i Kliniki Położnictwa i Perinatologii Uniwersytetu Medycznego w Lublinie,
- 21) **Piotr Pawłowski** – Prezes Stowarzyszenia Przyjaciół Integracji w Warszawie,
- 22) **ks. prof. Norbert Piłula** – Dyrektor Instytutu Pracy Socjalnej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie,
- 23) **dr Aleksandra Piotrowska** – psycholog dziecięcy,
- 24) **Agnieszka Rękas** – sędzia Sądu Okręgowego w Częstochowie,
- 25) **Teresa Romer** – sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku,
- 26) **dr Monika Sajkowska** – Dyrektor i Prezes Zarządu Fundacji Dzieci Niczyje,
- 27) **prof. Barbara Smolińska–Theiss** – Kierownik Zakładu Pedagogiki Społecznej Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie,
- 28) **Anna Sobiesiak** – Dyrektor Ośrodka Adopcyjno–Opiekuńczego w Toruniu,
- 29) **Henryka Sokółowska** – Prezes Stowarzyszenia Integracyjnego „Klub Otwartych Serc” w Warszawie,
- 30) **ks. prof. Adam Solak** – Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie,
- 31) **prof. Stanisław Leszek Stadniczeńko** – Kierownik Katedry Teorii, Filozofii Prawa i Praw Człowieka; Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie,
- 32) **prof. Wanda Stojanowska** – Kierownik Katedry Prawa Rodzinnego i Prawa Nieletnich Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie,
- 33) **prof. Maciej R. Tanaś** – Dziekan Wydziału Nauk Pedagogicznych, Kierownik Zakładu Edukacji Medialnej Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie,
- 34) **Anna Maria Wesółowska** – sędzia,
- 35) **prof. Maciej Wojtyszko** – literat, reżyser, Dziekan Wydziału Reżyserii Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie,
- 36) **Dorota Zawadzka** – pedagog i psycholog rozwojowy.

Załącznik nr 11 – Wyciąg z Raportu z badań dot. postaw społecznych wobec stosowania przemocy w wychowaniu dzieci⁴⁷³

Prezentowane badania, jako kolejna edycja prowadzonego przez Rzecznika od 2011 roku monitoringu postaw społecznych na temat przemocy w wychowaniu, ukazują wyniki analizy w kilku wybranych aspektach dotyczących społecznej oceny zarówno samego zjawiska, jak i działań wobec niego. Zebranie danych powierzono, podobnie jak w poprzednich edycjach, TNS OBOP, a realizacja badania miała miejsce na początku sierpnia 2014 roku. Próba badawcza wyniosła 1 000 osób (dorosłych) i miała charakter reprezentatywny w zakresie rozkładu cech społeczno–demograficznych (płeć, wiek, stan cywilny, wykształcenie, aktywność zawodowa, posiadanie dzieci, miejsce i region zamieszkania) oraz wykazywała duże podobieństwo z próbami badawczymi z roku 2011, 2012 i 2013. Cele badań w 2014 roku były zbliżone do celów badań z wcześniejszych edycji monitoringu i obejmowały:

- określenie poziomu społecznej akceptacji dla przemocy wobec dzieci w kategoriach tzw. łagodniejszych postaci (klapsów) oraz tzw. poważniejszych postaci (lanie),
- ustalenie poziomu społecznej aprobaty dla wykorzystywania przemocy nad dzieckiem (kar cielesnych) w wychowaniu,
- rozpoznanie poziomu społecznej wiedzy na temat istnienia prawa zakazującego bicia dzieci oraz społecznej oceny na temat jego funkcjonalności,
- rozpoznanie postaw społecznych dotyczących interwencji w rodzinę w sytuacjach przemocy nad dzieckiem (bicia dzieci),
- ustalenie społecznych preferencji co do podmiotów, które mogą podjąć interwencję w rodzinie z problemem przemocowego traktowania dziecka oraz co do charakteru owej interwencji,
- diagnozę deklarowanych sposobów reagowania na sytuacje przemocy wobec dziecka występujące w najbliższym otoczeniu (sąsiedztwo) oraz w miejscach publicznych,
- ustalenie rozmiaru zjawiska przemocy wobec dzieci (bicia dzieci) w perspektywie osobistych zachowań badanych, tj. stosowania przez nich przemocy wobec dzieci (w sytuacjach ich posiadania) w postaci tzw. klapsów oraz tzw. lania.

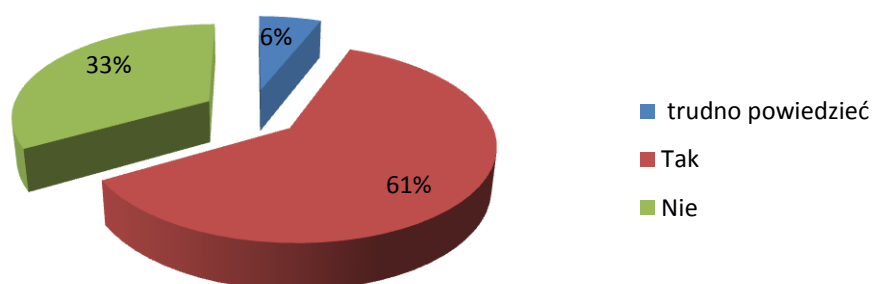
⁴⁷³ Wyniki badań opracowała dr hab. Ewa Jarosz, prof. UŚ.

Badania przygotowała, przeanalizowała i opracowała, podobnie jak we wcześniejszych, latach dr hab. Ewa Jarosz z Uniwersytetu Śląskiego.

SPOŁECZNA APROBATA BICIA DZIECI – KLAPSÓW I LANIA

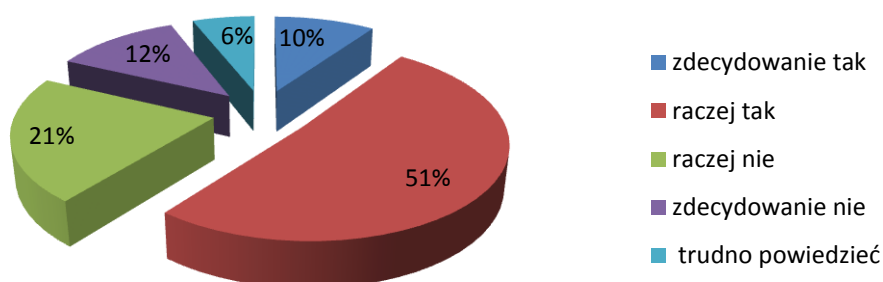
Zebrane dane pokazują, iż w społeczeństwie polskim zdecydowana większość osób (61%) aprobuje stosowanie klapsów, postrzegając ten sposób postępowania z dzieckiem jako (przynajmniej w pewnych sytuacjach) potrzebny.

Czy zgadza się Pan(i) z następującym stwierdzeniem: są takie sytuacje, kiedy trzeba dziecku dać klapsa?

W szczegółowym rozkładzie danych można zauważyć jednak, że procent osób zdecydowanie aprobujących klapsy, tj. zdecydowanie zgadzających się ze stanowiskiem, iż „są takie sytuacje, kiedy trzeba dziecku dać klapsa”, jest stosunkowo niewiele – 10% badanych, ale też niewielu badanych – 12% zdecydowanie nie akceptuje stosowania klapsów.

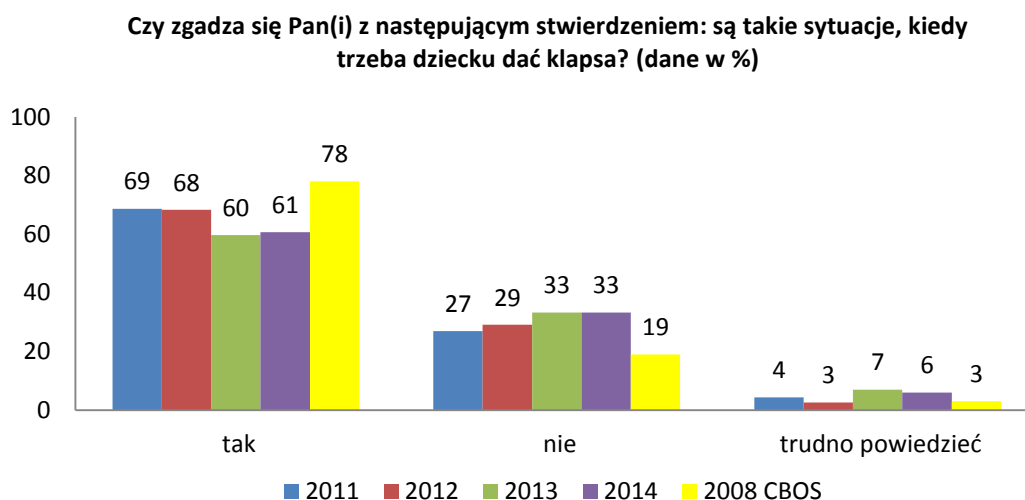
Czy zgadza się Pan(i) z następującym stwierdzeniem: są takie sytuacje, kiedy trzeba dziecku dać klapsa?

Rozkład danych w perspektywie cech demograficznych i społecznych pokazał, że częściej klapsy akceptowali mężczyźni, osoby starsze (powyżej 65%), osoby o niższym wykształceniu, oceniające swoją sytuację materialną jako złą, nieposiadające dzieci do 18. r.ż. (63%) niż posiadający je (55%). Zaobserwowano też, iż aprobata dla klapsów jest częstsza

wraz ze wzrostem częstotliwości doświadczania przez badanych przemocy w wychowaniu (klapsów i lania) we własnym dzieciństwie.

Dla ustalenia dynamiki postaw społecznych w ukazywanej kwestii należy odnieść aktualne dane z 2014 roku do wcześniejszych edycji monitoringu z lat 2011–2013. Ponadto można je odnieść do podobnych badań zrealizowanych jeszcze wcześniej (CBOS w 2008 roku⁴⁷⁴).

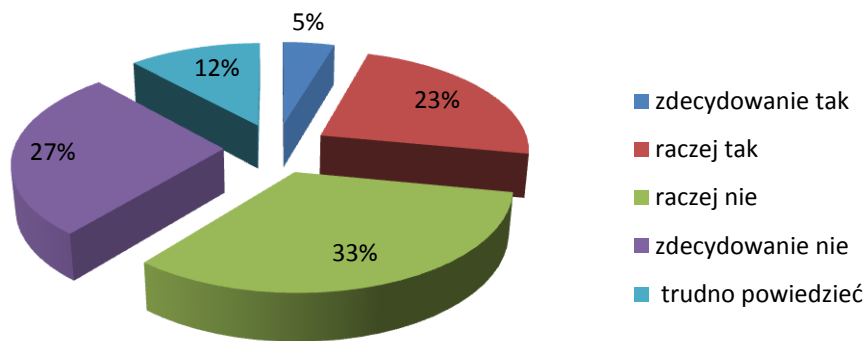
Należy zauważyć, że liczba osób aprobujących wykorzystywanie klapsów spadała powoli w kolejnych latach, a jednocześnie w widoczny sposób w stosunku do roku 2008 (badanie przed nowelizacją prawa dotyczącego przemocy w rodzinie)⁴⁷⁵. W tym porównaniu widoczny jest utrzymujący się 17–punktowy spadek aprobaty klapsów w stosunku do poziomu 78%, odnotowanego przed 2010 rokiem oraz jednocześnie wzrost liczby osób dezaprobujących klapsy z 19% do 33%. Można więc stwierdzić utrzymującą się korzystną dynamikę zmiany postaw społecznej aprobaty „lekkich” form przemocy w wychowaniu.

Analiza poziomu społecznej aprobaty „poważniejszej” postaci przemocy wobec dziecka, jaką jest tzw. lanie, ukazuje, że jakkolwiek 60% badanych wykazało ogólną dezaprobatę bicia, to jednak niemal co trzeci badany (28%) charakteryzuje się aprobatą bicia dzieci, zgadzając się z przedstawionym twierdzeniem. Przyglądając się wynikom szczegółowym trzeba jednak podkreślić, że postawę zdecydowanej dezaprobaty bicia dzieci charakteryzuje obecnie ponad jedna trzecia badanych (27%).

⁴⁷⁴ Dane z badań CBOS z roku 2008 prezentuje m.in. raport CBOS *O dopuszczalności stosowania kar cielesnych i prawie chroniącym dzieci przed przemocą*, CBOS 2012, dostępny na stronie internetowej http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2012/K_074_12.PDF (dostęp 04.09.2014).

⁴⁷⁵ W badaniu CBOS w 2008 roku zastosowano to samo pytanie.

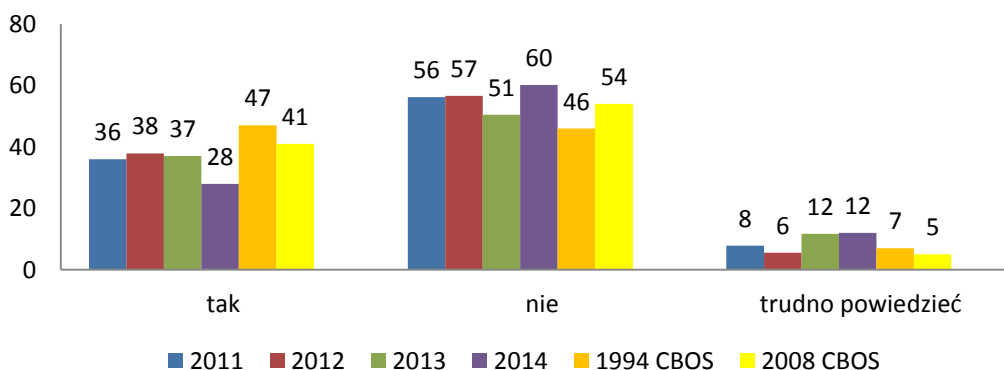
Czy zgadza się Pan(i) z następującym stwierdzeniem: tzw. lanie jeszcze nikomu specjalnie nie zaszkodziło?

Można stwierdzić, że zdecydowanych przeciwników bicia dzieci jest znacznie więcej (27%) niż zdecydowanych zwolenników (5%). Należy też dodać, że zwolennikami wymierzania dzieciom tzw. lania okazali się częściej mężczyźni, osoby starsze, badani o niższym wykształceniu, oceniający swą sytuację materialną jako złą oraz osoby nieposiadające dzieci do 18. r.ż. (30%) niż je posiadające (21%). Podobnie jak w przypadku klapsów, akceptacja lania była wyższa w grupie osób, które same doświadczały przemocy w wychowaniu we własnym dzieciństwie.

Odnosząc uzyskane dane z 2014 roku do lat wcześniejszych okazuje się, że spadła zarówno liczba osób zdecydowanie aprobujących, a przy porównaniu danych z 2014 roku z analogicznymi badaniami zrealizowanymi przez CBOS w 1994 oraz 2008 roku, czyli sprzed nowelizacji prawa ochrony przed przemocą rodzinną, spadek aprobaty lania jest bardzo widoczny, wynosi odpowiednio 19 i 13 punktów procentowych, jak również widoczny jest wzrost dezaprobaty lania – 14– i 6–punktowy.

Czy zgadza się Pan(i) z następującym stwierdzeniem: tzw. „lanie” jeszcze nikomu specjalnie nie zaszkodziło? (dane w %)

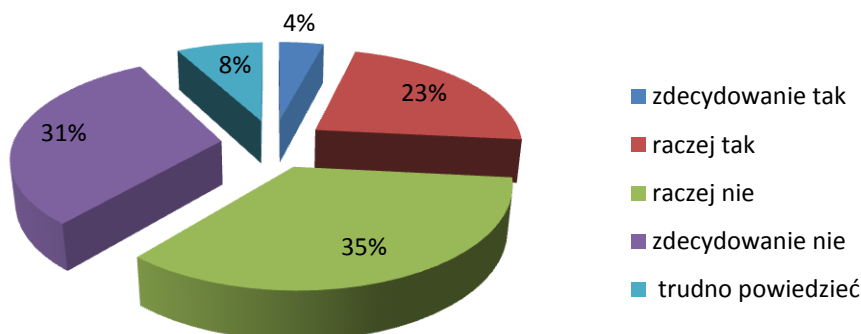
Jak widać, dominacja osób nieakceptujących bicia nad osobami akceptującymi wyraźnie wzrosła, osiągając proporcje 60:28, podczas gdy jeszcze w 1994 roku opinia społeczna była w tym względzie spolaryzowana (47:46), a jeszcze w 2008 roku wynosiła 54:41. Konkludując wskazać należy, że następuje zmiana społecznych postaw dotyczących bicia dzieci (tzw. lania) w pożądanym kierunku zmniejszania się aprobaty, a zwiększania dezaprobaty takich zachowań.

AKCEPTACJA BICIA DZIECI JAKO METODY WYCHOWAWCZEJ

W badaniach starano się rozpoznać, w jakim stopniu bicie dzieci uznawane jest za metodę wychowawczą oraz na ile kary fizyczne w wychowaniu są dezaprobowane.

Uzyskane dane pokazują, że jakkolwiek zdecydowana większość (66%) badanych nie uznaje bicia za skuteczną metodę wychowawczą, a co więcej jedna trzecia ma w tej sprawie zdecydowane stanowisko, to jednak niemal jedna trzecia Polaków (27%) bicie w kategoriach metod wychowawczych aprobuje.

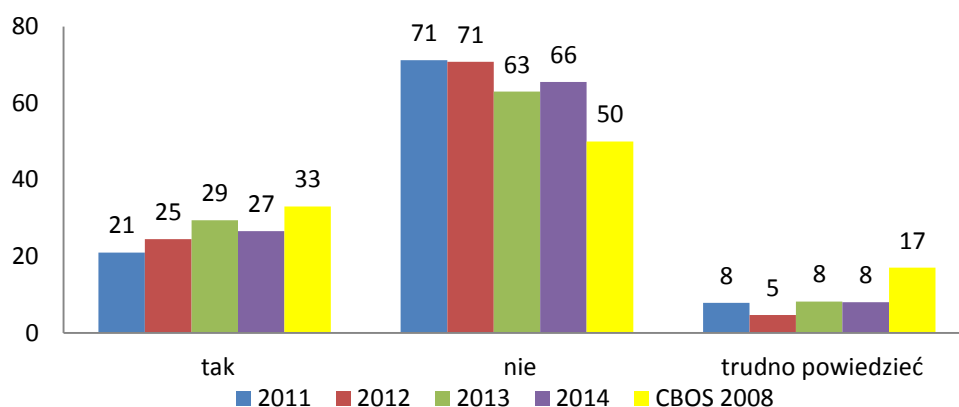
Czy zgadza się Pan(i) z następującym stwierdzeniem: bicie dziecka jest w niektórych sytuacjach najbardziej skuteczną metodą wychowania?

Rozkład danych w zależności od cech demograficzno-społecznych pokazał, że częściej bicie za skuteczną metodę wychowawczą uznają mężczyźni, osoby starsze, niżej wykształceni, gorzej oceniający swoją sytuację materialną, nieposiadający dzieci do 18. r.ż. Podobnie jak w kwestii akceptacji samych zachowań, także uznawanie bicia za metodę wychowawczą wiązało się z częstszym doświadczaniem przemocy (tzw. klapsów i lania) w wychowaniu we własnym dzieciństwie. Ponadto stwierdzono, że tym częściej badani uznają bicie za skuteczną metodę wychowawczą, im częściej sami stosują przemoc w postępowaniu z dzieckiem.

Analiza porównawcza wyników badań zrealizowanych w latach 2011–2014 pokazuje, że wskaźniki w kategoriach szczegółowych odpowiedzi w zasadzie pozostają na podobnym poziomie. Ewentualne różnice mają wysokość jedynie kilku punktów. Należy jednak zauważyć, iż w stosunku do podobnego pytania zastosowanego w badaniach CBOS z 2008 roku („Czy w *Pana(i) przekonaniu stosowanie wobec dzieci kar fizycznych – sprawianie im lania to równie dobra metoda wychowawcza jak inne*”), utrzymuje się wzrost liczby osób, które nie uznają bicia za skuteczną metodę wychowawczą; w 2014 roku w stosunku do 2008 roku wystąpiła różnica 16 punktów procentowych.

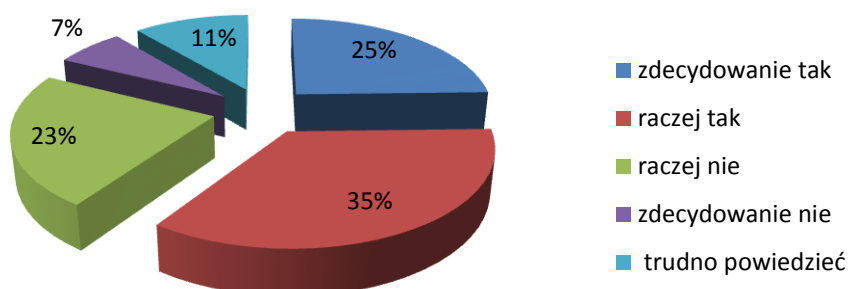
Czy zgadza się Pan(i) z następującym stwierdzeniem: bicie dziecka jest w niektórych sytuacjach najbardziej skuteczną metodą wychowawczą? (2011–2014 i CBOS 2008) (dane w %)

W celu weryfikacji postaw społecznych w zakresie aprobowania kar fizycznych w wychowaniu zastosowano jeszcze jedno pytanie „Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem, że wobec dzieci nie należy stosować żadnych kar fizycznych i w żadnych okolicznościach”.

Uzyskane dane pokazują, że większość badanych (60%) uważa, iż nie powinno się stosować kar fizycznych w żadnych okolicznościach, niemniej jednak, spoglądając od strony aprobaty kar fizycznych, ukazuje się grupa jednej trzeciej badanych, którzy kar fizycznych nie wykluczają, ponadto rozkład szczegółowy danych pokazuje jednak, iż w sposób zdecydowany kary fizyczne wyklucza jedynie co czwarty badany (25%); z drugiej strony należy zaakcentować, iż jedynie 7% badanych zdecydowanie aprobuje kary fizyczne w wychowaniu.

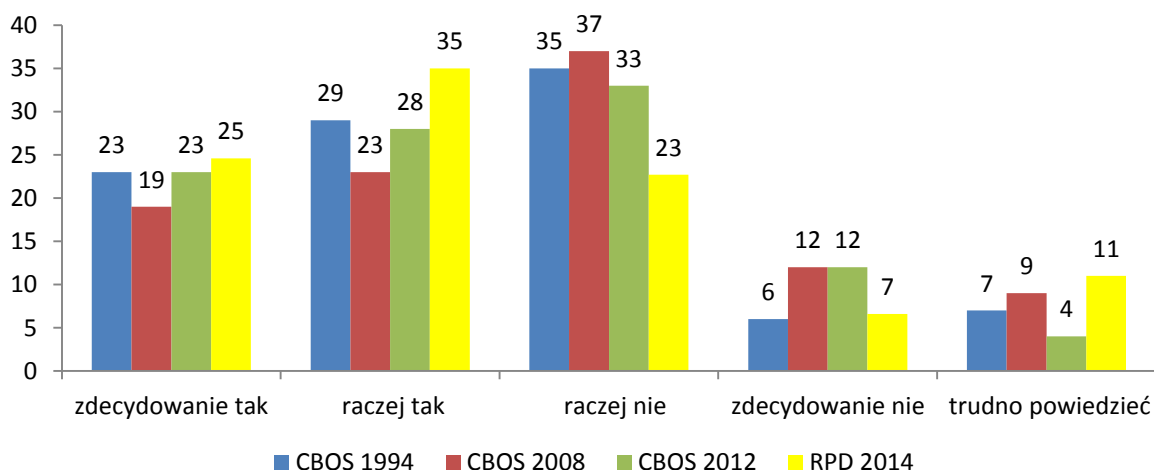
Czy zgadza się Pan(i) z następującym stwierdzeniem: wobec dzieci nie należy stosować żadnych kar fizycznych i w żadnych okolicznościach

Odpowiednie zestawienie danych ujawniło też, że im częściej badani doświadczali przemocy w swoim dzieciństwie, tym rzadziej odrzucają stosowanie kar fizycznych wobec dzieci, choć przy bardzo dużym natężeniu doświadczania tzw. lania dezaprobaty dla kar fizycznych okazała się być wysoka. Ponadto badania potwierdziły, że im częściej badani sami stosują przemoc, tym rzadziej uznają, że nigdy nie powinno się dzieci karać fizycznie.

Odnosząc uzyskane wyniki własne do tematycznie zbliżonych badań (podobnego pytania) CBOS z lat 1994, 2008, 2012, zauważyć można, że w 2014 roku w stosunku do wcześniejszych pomiarów nastąpił wzrost zwolenników wykluczania kar fizycznych.

Czy zgadza się Pan(i) z następującym stwierdzeniem: wobec dzieci nie należy stosować żadnych kar fizycznych i w żadnych okolicznościach? (dane w %)

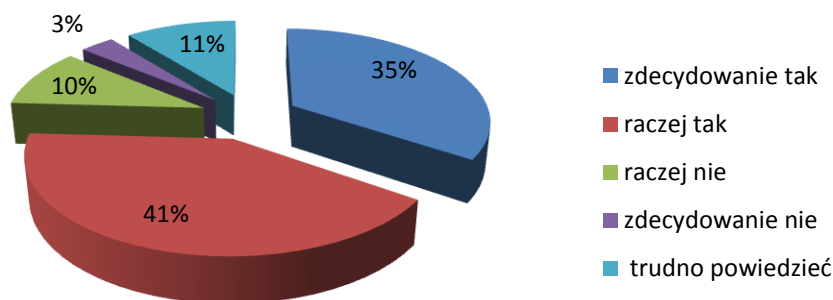
SPOŁECZNE POSTAWY DOTYCZĄCE PRAWA ZAKAZUJĄCEGO BICIA DZIECI

Wiedza o istnieniu prawa zakazującego bicia dzieci jest istotnym komponentem postaw społecznych wobec problemu przemocy nad dziećmi. Uzyskane w 2014 roku dane pokazują, że w sposób pewny o istnieniu prawa zakazującego kar fizycznych wie jedynie

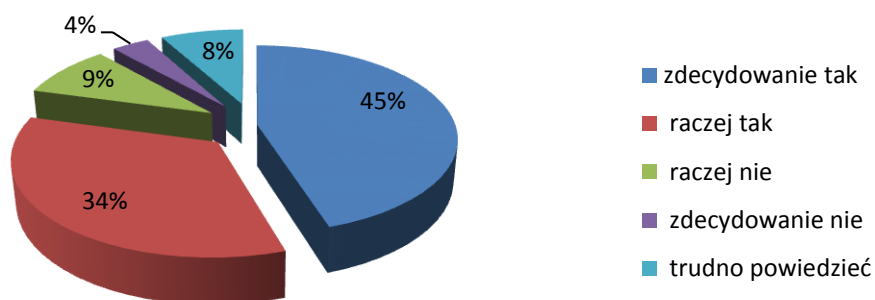
35% badanych podczas gdy 41% jedynie podejrzewa, że takie prawo istnieje. Pozostała część (odpowiedzi *trudno powiedzieć* lub *nie*), czyli niemal co czwarty badany (24%), nie wie o istnieniu w Polsce zakazu bicia dzieci.

Czy zgadza się Pan(i) z następującym stwierdzeniem: bicie dziecka jest niezgodne z polskim prawem?

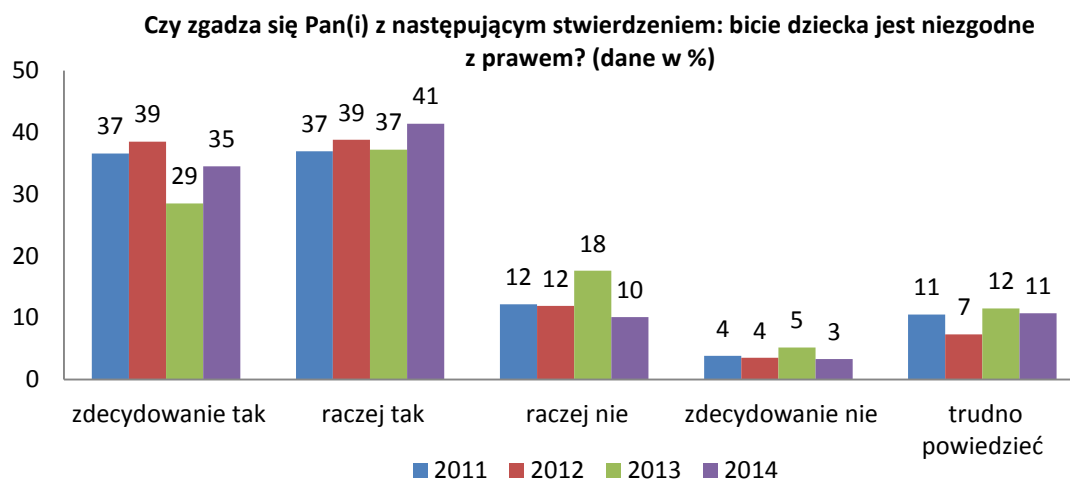
Tym samym wiedzę społeczną o istnieniu przepisów zabraniających rodzicom i opiekunom posługiwania się karami cielesnymi w postępowaniu z dziećmi należy ocenić jednak jako stosunkowo niską. W perspektywie znaczenia cech indywidualnych badanych, odpowiednio zestawione dane pokazują, iż w sposób zdecydowany najczęściej wiedzą o zakazie wykazywali się młodsi, wyżej wykształceni, posiadający dzieci do 18. r.ż., choć i w tej grupie odsetek nieposiadających wiedzy był spory – 20%.

Czy zgadza się Pan(i) z następującym stwierdzeniem: bicie dziecka jest niezgodne z polskim prawem? Rodzice dzieci do 18 r.ż. N 251

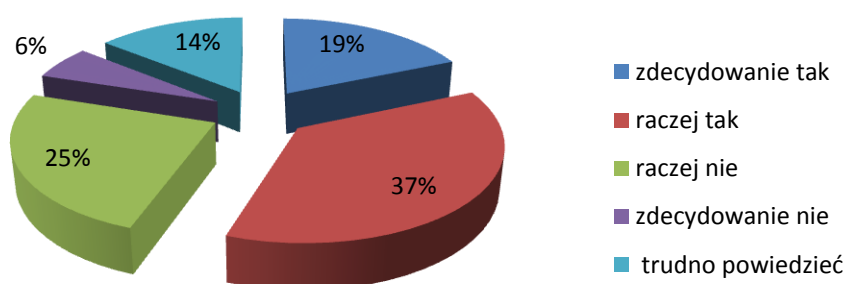
W zestawieniu z odpowiedziami badanych na pytanie o osobiste stosowanie przemocy w wychowaniu okazało się, że wiedza o istnieniu prawa zakazującego bicia dzieci częściej charakteryzowała tych, którzy nigdy nie wymierzili swemu dziecku tzw. klapsa i nie zastosowali tzw. lania, niż tych, którzy zachowania takie prezentowali. Oznacza to, że w dużej części rodzice stosujący przemoc wobec dzieci nie wiedzieli o istnieniu zakazu.

Analizując dynamikę wiedzy społeczeństwa polskiego na temat zakazu bicia dzieci w polskim prawie w ostatnich latach, zwraca uwagę utrzymywanie się tej wiedzy na względnie podobnym poziomie (35–39%).

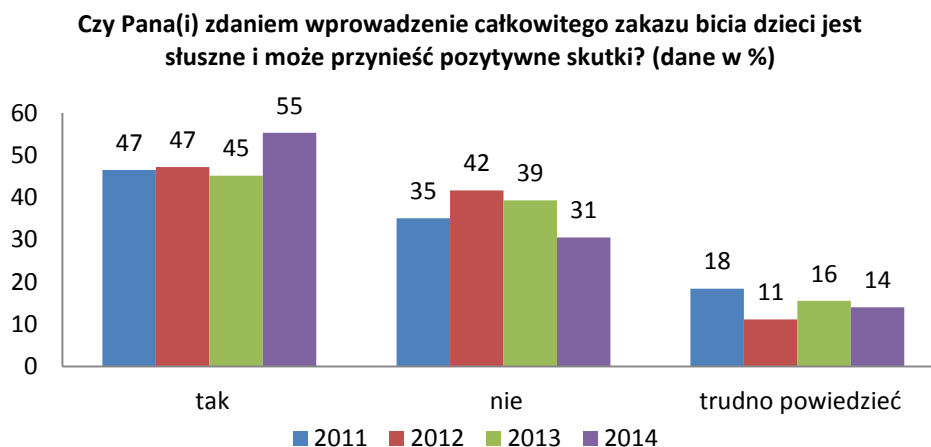
W zakresie społecznej oceny funkcjonalności prawa (przepisu) zakazującego bicia dzieci, badania 2014 roku uwiaryściły, że większość Polaków pozytywnie ocenia istnienie (lub potencjalne istnienie) takiego zakazu, aż 56% badanych (odpowiedzi *tak* lub *raczej tak*) uważa, że taki zakaz jest (byłby) słuszny i może przynieść pozytywne skutki. Trzeba jednak zauważyć, że co trzeci badany negatywnie ocenia skuteczność/potrzebę istnienia zakazu bicia dzieci.

Czy Pana(i) zdaniem wprowadzenie całkowitego zakazu bicia dzieci jest słuszne, może przynieść pozytywne skutki?

Analiza odpowiedzi badanych ze względu na ich demograficzne i społeczne cechy wskazuje, iż negatywną ocenę przepisu zakazującego bicia dzieci wyrażały częściej osoby starsze oraz z niskim wykształceniem. Ponadto odnosząc odpowiedzi badanych do ich stanowiska w kwestiach aprobaty przemocy wobec dzieci, dostrzec można, iż częściej negatywną ocenę na temat zakazu bicia dzieci wyrażali badani, którzy zgadzają się, iż dziecku trzeba czasami dać tzw. klapsa, zarówno ci, którzy uważają, iż tzw. lanie specjalnie nie

szkodzi, aprobujący bicie/kary fizyczne w jako metody wychowania, jak też ci, którzy uważają, iż postępowanie rodziców z dziećmi jest wyłącznie ich prywatną sprawą. Ponadto częściej negatywną ocenę zakazu bicia dzieci wyrażali badani, którzy często sami doznawali przemocy w dzieciństwie, oraz ci, którzy sami stosowali przemoc w wychowaniu wobec swoich dzieci.

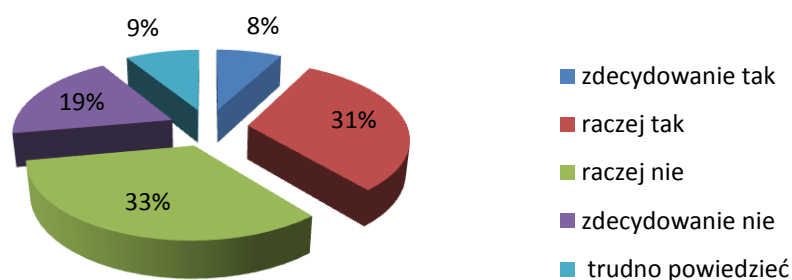
Odnosząc aktualne wyniki do lat wcześniejszych można spostrzec, że poziom ogólnej pozytywnej oceny przepisu podniósł się (z 45 do 55%), a poziom negatywnej oceny spadł (z 39 do 31%).

POSTAWY SPOŁECZNE WOBEC INTERWENCJI W SYTUACJE PRZEMOCY NAD DZIECKIEM W RODZINIE

Wśród czynników istotnych dla ograniczania przemocy wobec dzieci ważną rolę odgrywają postawy społeczne wobec ingerowania w sytuacje jej występowania w rodzinie. Z jednej strony, postawy te determinują gotowość do zgłaszania przypadków występowania problemu odpowiednim kompetentnym podmiotom społecznym – instytucjom i służbom zajmującym się pomocą dziecku i rodzinie lub działaniami formalno–prawnymi. Z drugiej strony społeczny stosunek do ingerowania w rodzinę w sprawy postępowania z dzieckiem warunkuje indywidualne reakcje osób i pomoc dziecku czy rodzinie. W badaniach postawy te analizowano w kilku perspektywach: dopuszczania ingerencji w rodzinę w związku z niewłaściwym postępowaniem rodziców z dzieckiem, co starano się stwierdzić poprzez ustalenie, na ile badani uznają postępowanie z dzieckiem za prywatną sprawę rodziców, poziomu przyzwolenia na ingerowanie w rodzinę w sytuacjach przemocy nad dzieckiem dla różnych podmiotów społecznych oraz opinii na temat preferowanych działań, jakie powinny być podejmowane w sytuacjach stosowania przez rodziców przemocy wobec dzieci.

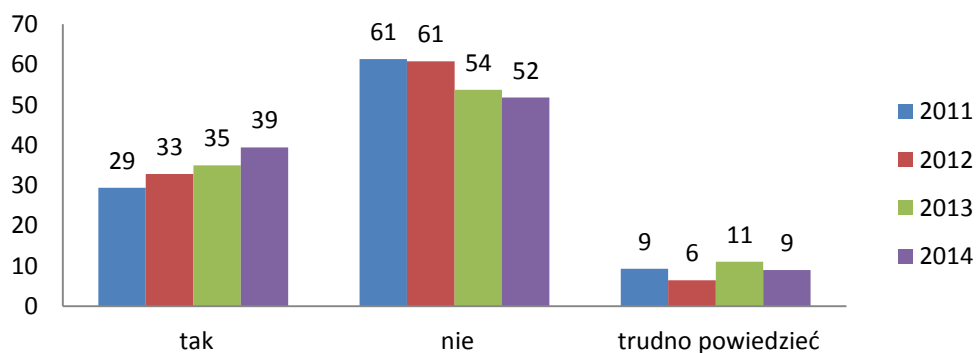
Zebrane dane pokazują, iż osób, uznających całkowitą prywatność rodziców w postępowaniu z dzieckiem jest co prawda mniej (39%) niż przeciwników tego stanowiska (52%), jednak w świetle oceny bezwzględnej odsetek aprobaty należy uznać za niekorzystnie wysoki, bowiem częściej niż co trzeci badany opowiedział się za całkowitą prywatnością rodziców w postępowaniu z dzieckiem, w tym 8% w sposób zdecydowany.

Czy zgadza się Pan(i) z następującym stwierdzeniem: sposób postępowania rodziców z dzieckiem, w tym posługiwanie się karami fizycznymi jest wyłącznie ich prywatną sprawą?

Co istotne analiza porównawcza lat 2011–2014 wskazuje, że liczba osób uznających postępowanie z dzieckiem za wyłącznie prywatną sprawę rodziców wzrasta, podczas gdy maleje liczba przeciwników tego stanowiska.

Czy zgadza się Pan(i) z następującym stwierdzeniem: sposób postępowania rodziców z dzieckiem, w tym posługiwanie się karami fizycznymi jest wyłącznie ich prywatną sprawą? (dane %)

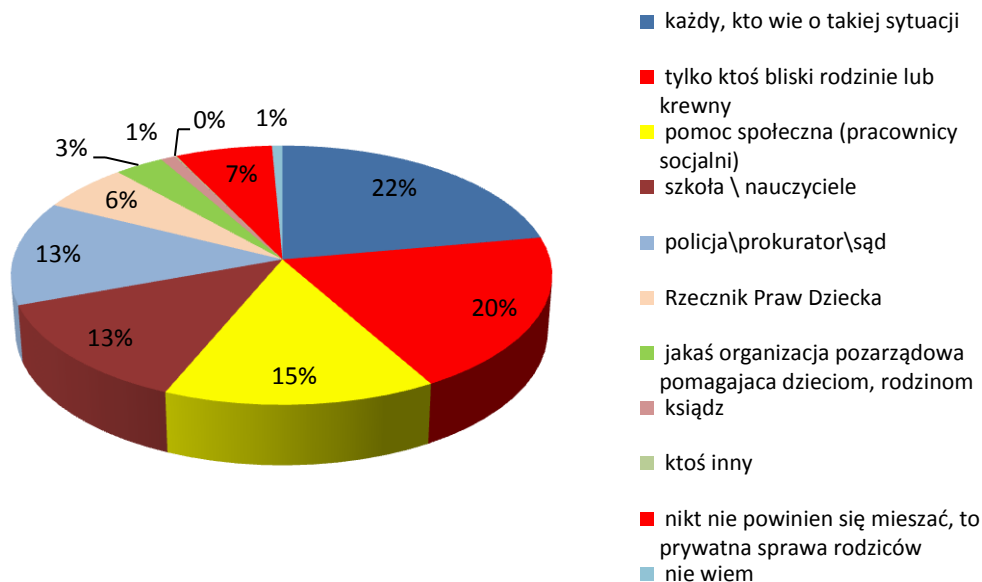

Okazuje się więc, że w ostatnich latach występuje tendencja do narastania traktowania postępowania z dzieckiem jako całkowicie prywatnej sprawy rodziców. Może być ona niekorzystna, jako warunkująca niechęć osób do angażowania się w ochronę dziecka przed przemocą w postaci własnej bierności w sytuacjach występowania problemu przemocy nad dzieckiem.

Poprzez zastosowanie pytania *Kto Pana(i) zdaniem przede wszystkim powinien podejmować działania wobec rodziny, jeśli dziecko jest w niej źle traktowane?*, dążono do

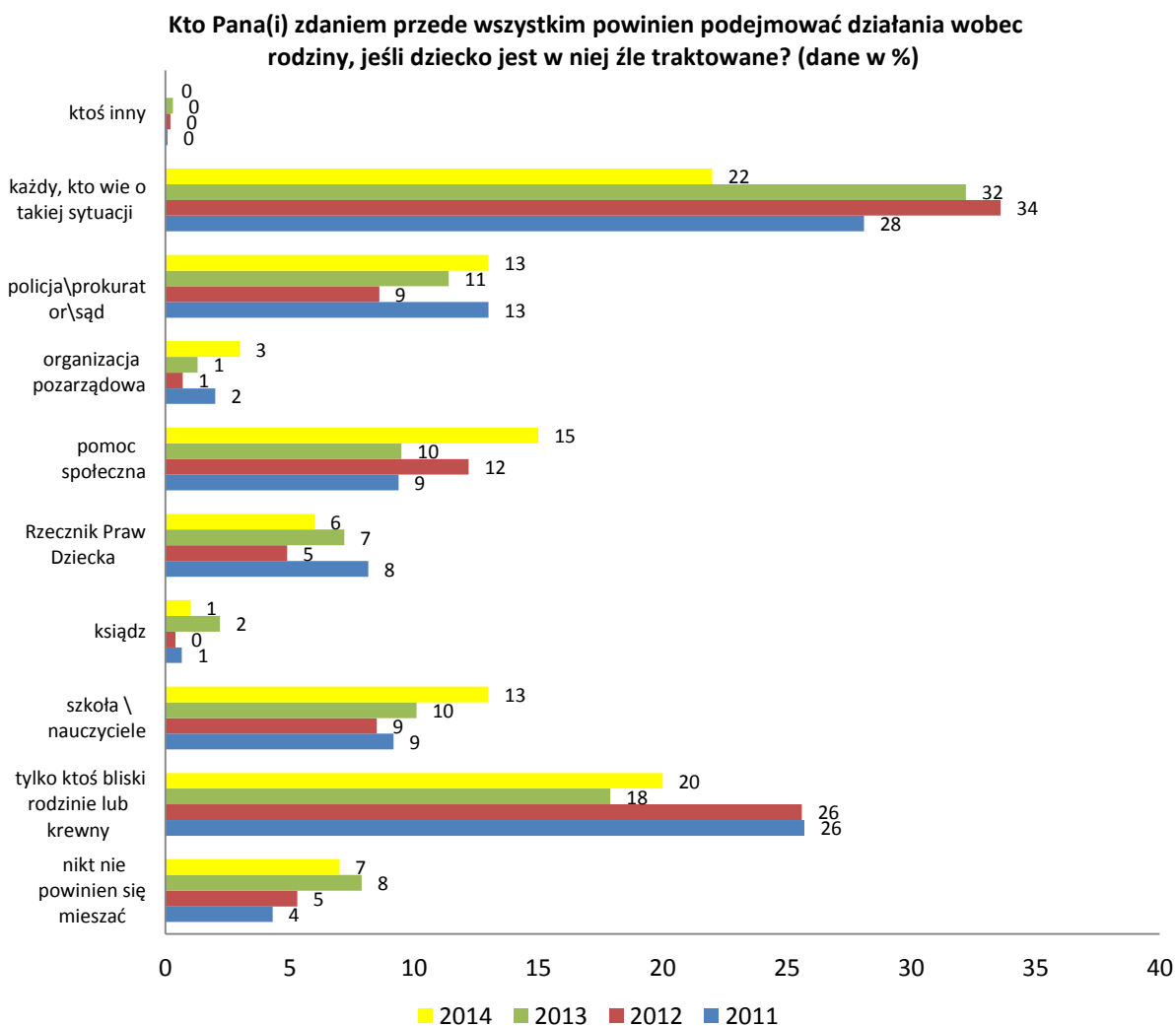
ustalenia preferencji badanych co do podmiotów społecznych (osób, instytucji), które powinny podejmować działania wobec rodziny w sytuacjach, gdy dziecko jest źle traktowane.

Kto Pana(i) zdaniem przede wszystkim powinien podejmować działania wobec rodziny, jeśli dziecko jest w niej źle traktowane (bite)?

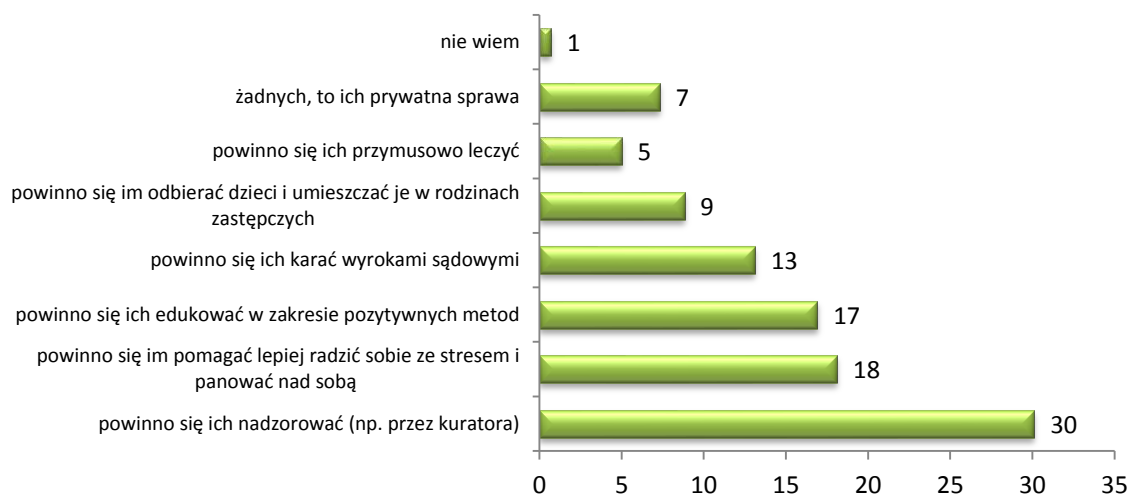
Okazuje się, że łącznie 27% badanych odmawia jakimkolwiek podmiotom zewnętrznym prawa ingerowania w rodzinę w sprawie traktowania dziecka (7% i 20%). Spoglądając natomiast szczegółowiej na rozkład preferencji badanych co do podmiotów, które powinny ingerować w rodzinę, zwraca uwagę częste wskazywanie na kategorię „każdy, kto wie o sytuacji” (22%). W obszarze instytucji podobnym pod względem częstości społecznym mandatem do ingerowania obdarzeni zostali: pomoc społeczna (15%) oraz szkoła i podmioty wymiaru sprawiedliwości (policja, prokurator, sąd) – po 13%. Zdecydowanie mniej badanych wskazało na organizacje pozarządowe pomagające dzieciom i rodzinie (3%).

Porównując dane z 2014 roku z poprzednimi edycjami monitoringu (2011–2013), stwierdzono, że ogólny profil preferencji co do podmiotów nominowanych społecznie do ingerencji w rodzinę nie zmienia się (wzrost wskazań na szkołę i pomoc społeczną).

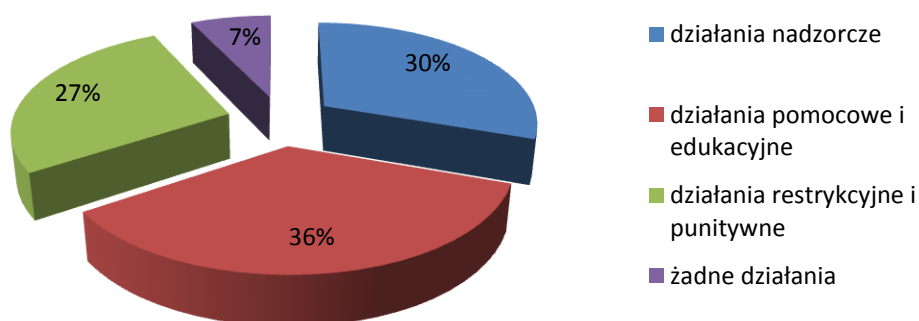
Obraz społecznych postaw dotyczących interwencji w rodzinę z problemem przemocy nad dzieckiem obejmuje także preferencje co do rodzaju działań, jakie powinny być podejmowane w stosunku do rodziców bijących dzieci. Uzyskane w tym zakresie dane wskazują, że najbardziej preferowanym typem działania (30% wskazań) jest obejmowanie rodzin z problemem przemocy wobec dzieci nadzorem (np. kuratora).

Jakie działanie powinno się przede wszystkim podejmować wobec rodziców, którzy biją swoje dzieci? (dane w %)

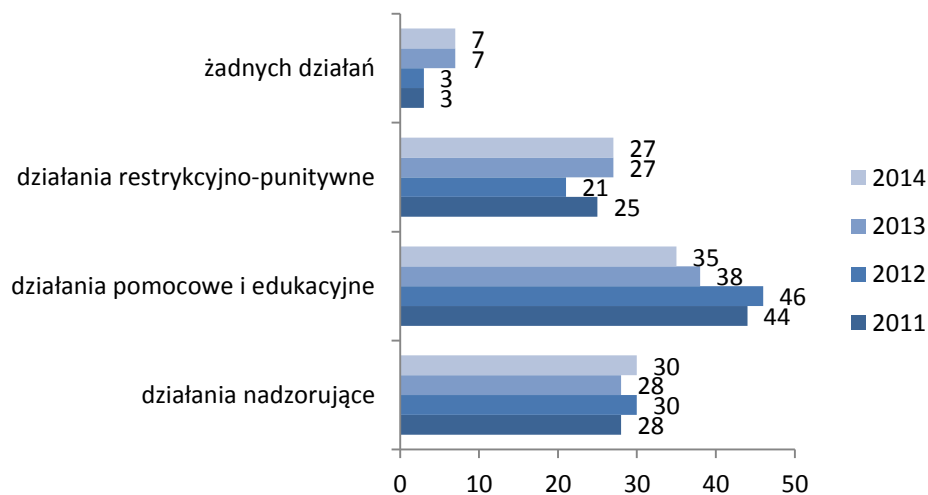
Nieco rzadziej wskazywano na pomaganie rodzicom w lepszym radzeniu sobie ze stresem i panowaniu nad sobą (18%) oraz na edukowanie rodziców w zakresie pozytywnych metod wychowania (17%). Rzadziej badani wskazywali na karanie rodziców wyrokami, a odbieranie dzieci znalazło jeszcze mniej zwolenników (9%). Najrzadziej wskazywanym typem działania było przymusowe leczenie rodziców. Warto zwrócić uwagę, iż 7% badanych wskazało, że nie powinno się podejmować żadnych działań, gdyż prywatną sprawą rodziców jest to, jak postępują z dziećmi. Jeśli połączyć wskazania badanych w jakościowo podobne typy, można zobaczyć, że najbardziej preferowanymi społecznie rodzajami działań wobec rodziców bijących dzieci są działania pomocowo–edukacyjne (łącznie 35%), a następnie działania nadzorcze (30%). Działania restrykcyjne wobec rodziców (karanie, odbieranie dzieci, przymusowa terapia) preferuje nieco mniej badanych (łącznie 27%).

Typy działań preferowanych wobec rodziców bijących dzieci; 2014

Oznacza to preferowanie przez społeczeństwo przede wszystkim „miękkich” metod w postępowaniu z rodzicami bijącymi.

Preferowane społecznie typy działań wobec rodziców bijących dzieci w latach 2011–2014 (dane w %)

Porównując dane z 2014 roku z wcześniejszymi latami, spostrzec można, iż preferowanie działań „miękkich” utrzymuje się, chociaż w ostatnich 2 latach tendencja ta uległa wyraźnemu osłabieniu z 46% w 2012 do 35% w 2014, podczas gdy chęć karania rodziców bijących dzieci wzrosła nieznacznie (z 21% do 27%).

REAGOWANIE NA SYTUACJE PRZEMOCY WOBEC DZIECKA

Działania ochrony dzieci przed przemocą w wychowaniu są w dużej mierze warunkowane bezpośrednimi reakcjami ludzi w sytuacjach stykania się z przypadkami tego zjawiska. Reagowanie na przypadki występowania zjawiska może znacząco przyczynić się dla dobra dziecka, dla jego bezpieczeństwa i zapewnienia mu lepszych warunków rozwoju poprzez różne działania interwencyjne: od objęcia dziecka i rodziny specjalistyczną pomocą przez jakąś instytucję, po wywołanie refleksji u rodzica nad niewłaściwością jego postępowania.

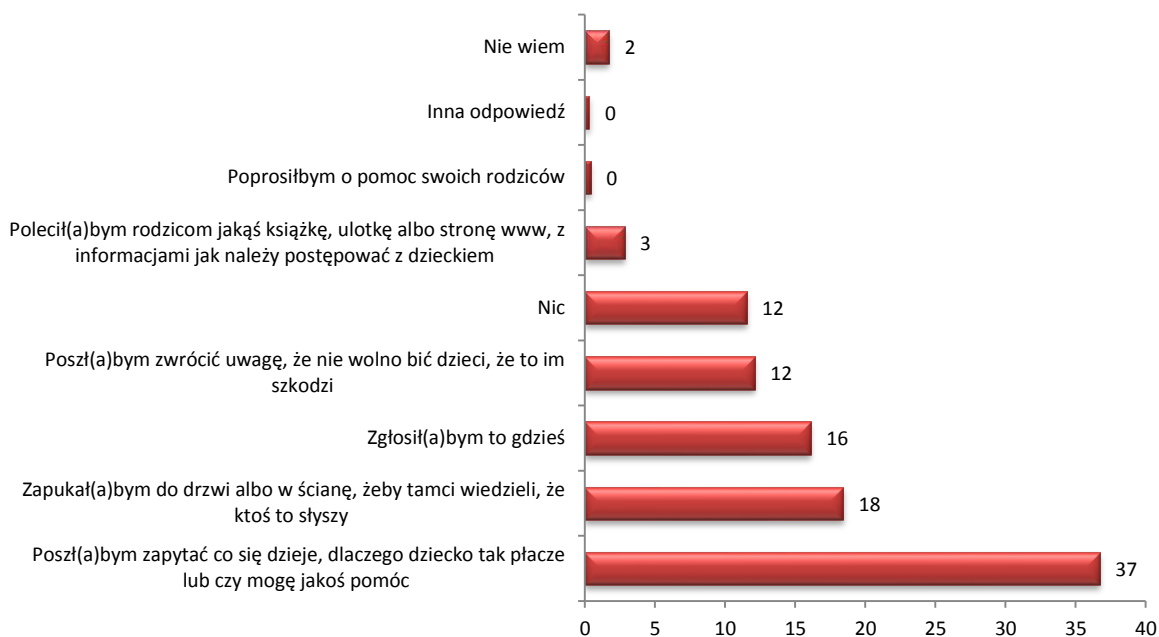
W 2014 roku osobom badanym przedstawiono (podobnie jak w badaniu w 2013 roku) dwie różne sytuacje zetknięcia się z przemocą wobec dziecka: w miejscu zamieszkania (przemoc u sąsiadów) oraz w miejscu publicznym (przemoc w sklepie), z zapytaniem o wskazanie najbardziej prawdopodobnego zachowania w tych okolicznościach. Badanym przedstawiono propozycję wyboru jednej z przygotowanych odpowiedzi.

Reagowanie na przemoc wobec dziecka w „prywatnym” kontekście jej występowania (w miejscu zamieszkania/u sąsiadów)

Uzyskane dane pokazują, że w sytuacji zetknięcia się z przemocą wobec dziecka we własnym otoczeniu, w miejscu zamieszkania, badani wybierali przede wszystkim zachowania „ostrożne”, polegające na upewnianiu się, co się dzieje oraz delikatnym zasygnalizowaniu swojej obecności (tego, że jest się świadkiem zdarzenia), jak też oferowaniu pomocy rodzicom.

Proszę sobie wyobrazić, że w mieszkaniu obok słyhać krzyki, rozpaczliwy płacz dziecka oraz jego wołanie „nie bij, nie bij”. Co Pan(i) zrobił(a)by (dane w %)

Najbardziej preferowanym wśród badanych typem zachowania okazało się *pójście i zapytanie, co się dzieje i ewentualne zaoferowanie pomocy*, drugim w kolejności częstotliwości wskazań okazało się *zapukanie w drzwi lub ścianę, aby dać pokazać, że się jest świadkiem takich zachowań*. Sumując wskazania na wymienione reakcje można stwierdzić, że łącznie ponad połowa badanych (55%) zadeklarowała typ reakcji na przemoc wobec dziecka, który określić można jako ostrożną ingerencję. Dużo mniej badanych (12%) zadeklarowało, że zwróciłoby uwagę rodzicom, że takie postępowanie z dzieckiem mu szkodzi. 16% badanych zdecydowałoby się na poinformowanie jakiejś instytucji (Policji, opieki społecznej, szkoły). Na co należy zwrócić uwagę, to 12% badanych, którzy wprost zadeklarowali brak reakcji. Na brak reakcji wskazywały też częściej osoby najmłodsze (poniżej 20. r.ż.) i najstarsze (pow. 60. r.ż.), a także ci, którzy uważali, że sposób postępowania z dzieckiem jest prywatną sprawą rodziców oraz ci, którzy zdecydowanie akceptowali klapsy i lanie, a także ci, którzy uznawali bicie dzieci za skuteczną metodę wychowawczą. To oznacza, że osoby które aprobują przemoc w wychowaniu oraz te, które same ją stosują, częściej nie reagują, kiedy są świadkami przemocy wobec dzieci. Częściej też były to osoby, które

uważały, że bicie dzieci nie jest niezgodne z polskim prawem. Także osoby, które same doświadczały przemocy w wychowaniu, częściej wskazywały na brak reakcji, podczas gdy osoby, które nigdy nie doświadczały bicia ze strony rodziców częściej wskazywały, że zgłosiłyby sprawę jakiejś instytucji.

Z wielu przyczyn istotne są powody braku reagowania na spotykane przypadki przemocy wobec dzieci, dlatego osoby deklarujące brak reakcji zapytano o przyczynę takiego wyboru. Okazuje się, że najczęstszym powodem braku reakcji na bicie dzieci w najbliższym otoczeniu jest uznanie, iż sytuacja nie wymaga reagowania. Ponad jedna trzecia (32%) tych, którzy wskazali na brak reakcji uważa, że nic takiego się nie dzieje.

Dlaczego nic by Pan(i) nie zrobił(a)?, dla N=115 (dane w %)

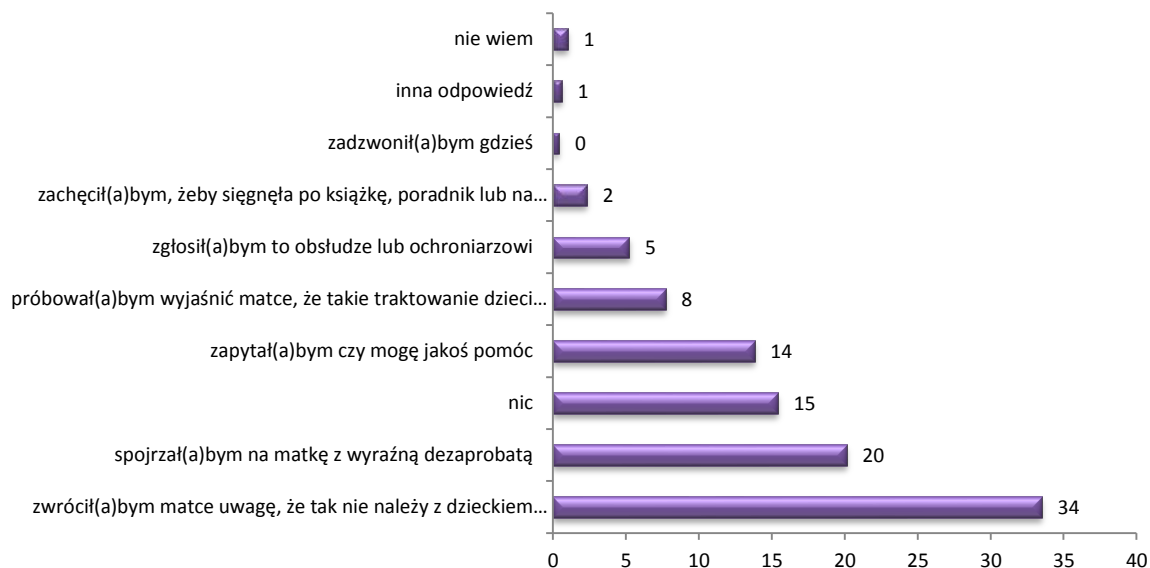
Nieco mniej badanych (24%) prezentuje postawę niewtrącania się w cudze sprawy, oraz niewtrącania się w to, jak inni wychowują dzieci (18%). Łącznie jednak oba powody (bardzo podobne rodzajowo) wskazało 42% badanych w tej grupie. Oznacza to, że niemal połowa badanych nie podjęłaby reakcji na przemoc wobec dziecka, uznając, iż nie należy się wtrącać w tego typu sprawy, a jedynie 15% „niereagujących” badanych obawiałoby się jakiejś negatywnej reakcji wobec siebie.

REAGOWANIE NA PRZEMOC WOBEC DZIECKA W MIEJSCU PUBLICZNYM

Inny kontekst psychospołeczny reagowania na przemoc wobec dziecka, niż w sytuacjach bezpośredniego sąsiedztwa, tworzą sytuacje, kiedy zachowania przemocy mają charakter publiczny, tzn. odbywają się np. na ulicy, w sklepie, w tramwaju itp. Dane pokazały, iż wśród wskazań na rodzaj reakcji dominowało (34%) *zwrócenie uwagi rodzicowi, że nie należy tak postępować z dzieckiem*. Zachowanie to można określić jako zastosowanie

bezpośredniej krytyki zachowania rodzica. Jak widać okoliczności dokonywania się przemocy i brak bliskich związków ze sprawcą znacząco wpływają na częstotliwość wybierania tego właśnie sposobu zareagowania, bowiem ten sam rodzaj zachowania w kontekście dokonywania się przemocy w bezpośredniej bliskości był wskazany jedynie przez 12% badanych.

Proszę sobie wyobrazić sytuację, że jest Pan(i) w sklepie i widzi matkę, która zdenerwowana szarpie kilkuletnie dziecko, wymierza mu klapsa i grozi, że jak wróci do domu to mu dopiero pokaże. Co by Pan(i) zrobił(a)? (dane w %)

Drugim w kolejności preferencji typem wskazanego zachowania było *wyrażenie wzrokiem dezaprobaty* (20%). Pomoc rodzicowi zaoferowałoby 14% badanych, a mniej niż co dziesiąty starałby się w rozmowie wyjaśnić rodzicowi, że jego zachowanie szkodzi dziecku. Co istotne brak reakcji zadeklarowało 15% badanych, czyli nieco więcej niż w sytuacji stykania się z przemocą w sąsiedztwie. Brak reakcji wskazywały częściej osoby o podobnych cechach jak w poprzednio analizowanej kwestii. Także i w tym wypadku osoby, które zadeklarowały brak reakcji, zapytano o powód takiego wyboru.

Dlaczego nic by Pan(i) nie zrobił(a)? N=154 (dane w %)

Okazuje się, że ponownie najczęściej (42%) motywem braku reakcji jest uznanie, że nic złego się nie dzieje, sytuacja nie wymaga interwencji. Kolejnymi co do częstotliwości wskazań motywami okazały się (podobnie jak przy przemoc w sąsiedztwie) postawa niewtrącania się w ogóle w sprawy innych (18%) oraz uznanie, iż nie należy się wtrącać w sprawy wychowania dzieci (16%). Obawy o nieprzyjemne reakcje/następstwa wskazało 15% badanych w tej grupie. Niewielu badanych (4%) wskazało na obawę o pogorszenie sytuacji dziecka.

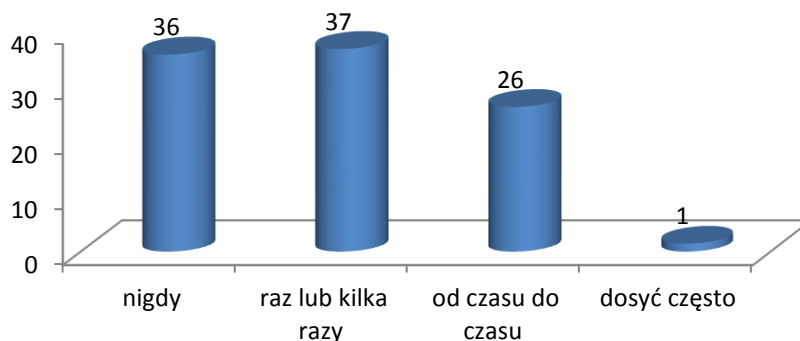
Na podstawie podobieństwa wskazań powodów braku reagowania w obu przedstawionych sytuacjach można stwierdzić, że za biernością w sytuacjach stykania się z przypadkami przemocy wobec dzieci stoi zdecydowanie częściej społeczna zasada niemieszania się w sprawy innych oraz bagatelizowanie sytuacji przemocy wobec dzieci, niż obawa przed nieprzyjemnościami, które mogą spotkać reagującego.

PRZEMOC WOBEC DZIECI W ZACHOWANIACH I DOŚWIADCZENIACH POLAKÓW

Jednym z zasadniczych celów badań przeprowadzonych w 2014 roku stała się próba rozpoznania rozmiaru zjawiska występowania przemocy w relacjach wychowawczych z dzieckiem w sposób bezpośredni. Rozmiary te analizowano w oparciu o uzyskane dane w odniesieniu do badanych, którzy posiadają dzieci w ogóle (695 osób), w tym dorosłe, a także w odniesieniu do osób, które posiadają dzieci do 18. r.ż. (251 osób).

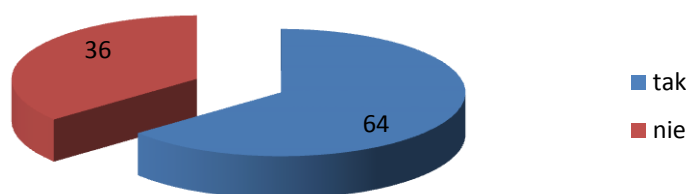
Na podstawie zebranych danych można stwierdzić, że zakres stosowania tzw. klapsów jako zachowań przemocy w wychowaniu jest poważny. W grupie osób posiadających dzieci 37% badanych przyznało się do jednokrotnego lub kilkukrotnego zastosowania klapsów, natomiast co czwarty badany (26%) do stosowania ich od czasu do czasu.

**Czy zdarzyło się Panu(i) wymierzyć swojemu dziecku klapsa?
(osoby posiadające dzieci N 695) (dane w %)**

Łącznie więc okazuje się, że zdecydowana większość osób posiadających dzieci (64%) zastosowała (kiedykolwiek) wobec swego dziecka klapsy.

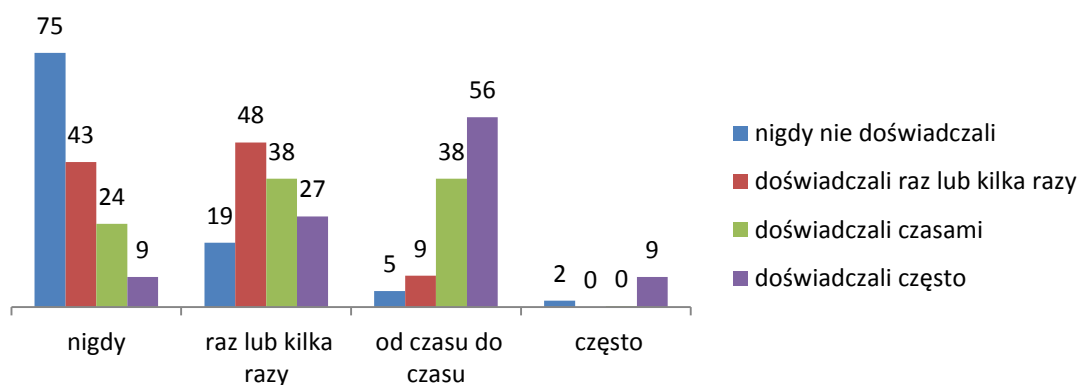
**Stosowanie klapsów wobec własnych dzieci przez rodziców
N=695 (dane w %)**

W tej grupie częściej zaznaczały się osoby starsze (po 50. r.ż.), o niższym wykształceniu oraz oceniające swoją sytuację materialną jako złą, jak też osoby posiadające troje i więcej dzieci. Korelacje te są widoczne zwłaszcza w grupie osób przyznających się, że stosowały tzw. klapsy „od czasu do czasu”. Ponadto badani przyznający się do stosowania klapsów, to częściej osoby akceptujące tzw. klapsy, aprobujące tzw. lanie, osoby uznające kary fizyczne za skuteczną metodę wychowawczą, nieuwzględniające, iż bicie dzieci jest niezgodne z prawem.

Ciekawe zależności w kwestii stosowania klapsów zauważa się w zestawieniu według osobistych doświadczeń tego typu przemocy w dzieciństwie (doświadczenia klapsów i lania).

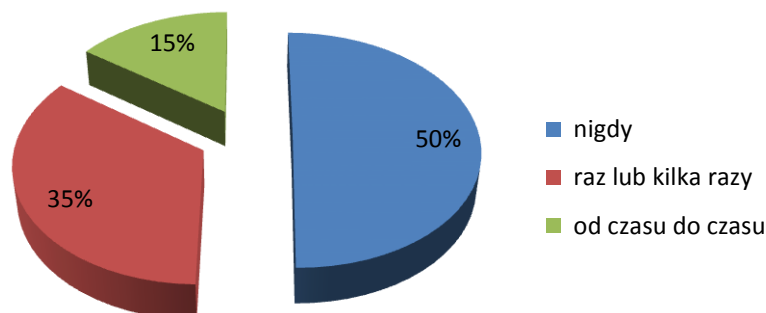
Stosowanie klapsów wobec dzieci w zależności od doświadczania klapsów w dzieciństwie (osoby posiadające dzieci N=695) (dane w %)

Im częściej badani sami doświadczali klapsów czy lania w dzieciństwie, tym częściej sami wykorzystywali klapsy w postępowaniu z dzieckiem.

W celu ukazania aktualnych rozmiarów dotyczących wykorzystywania kar cielesnych w wychowaniu, należy skoncentrować się na danych w grupie osób posiadających dzieci do 18. roku życia.

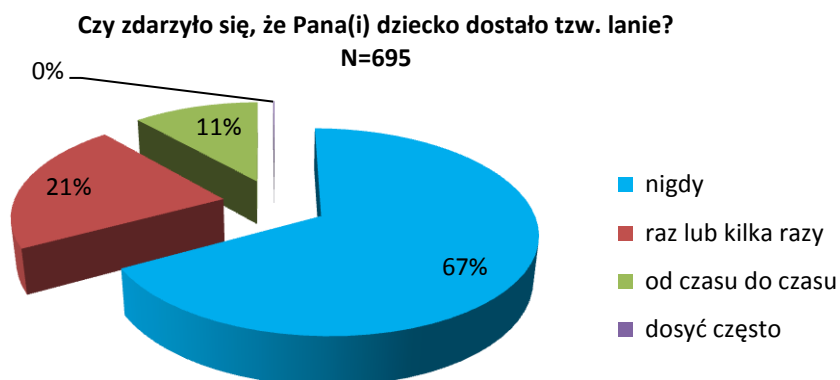
**Czy zdarzyło się Panu(i) wymierzyć swojemu dziecku klapsa?
– rodzice dzieci do 18 r.ż. N=251**

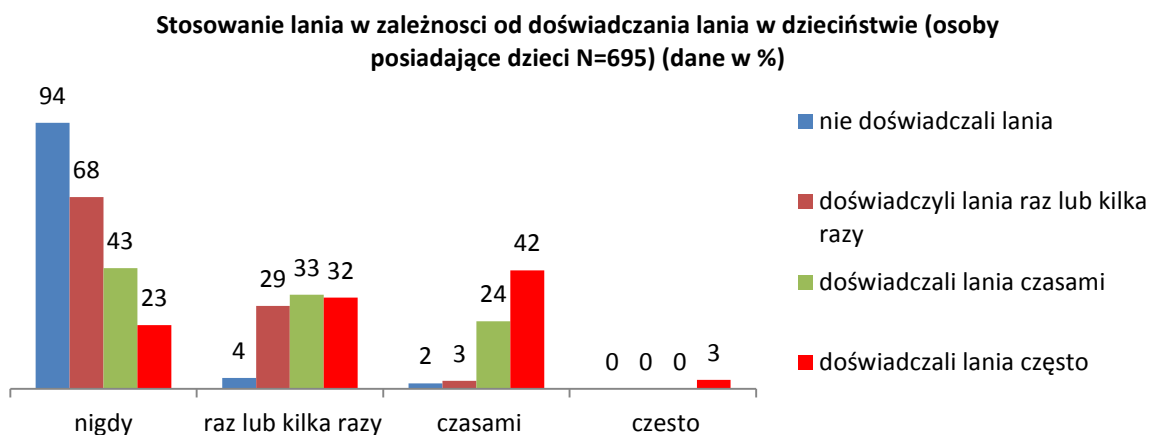
Rozkład danych wskazuje, iż połowa „aktualnych” rodziców przyznała się do wykorzystywania klapsów, w tym 15% do ich stosowania *od czasu do czasu*. Wśród stosujących klapsy częściej zaznaczali się rodzice po 40. r.ż., rodzice samotni (rozwidzeni i owdowiali), oceniający swą sytuację materialną jako złą, a w perspektywie odpowiedzi na pytania o stosunek do bicia dzieci były to częściej osoby akceptujące tzw. klapsy, a próbujące tzw. lanie, uznające bicie za skuteczną metodę wychowawczą oraz osoby uznające sposób postępowania z dzieckiem za wyłącznie prywatną sprawę rodziców.

Także wśród „aktualnych” rodziców uwidoczniła się wyraźna korelacja stosowania klapsów z osobistym doświadczaniem klapsów oraz lania w dzieciństwie; im częściej „aktualni” rodzice doświadczali osobiście klapsów czy lania w dzieciństwie, tym częściej wykorzystują klapsy wobec własnych dzieci.

Obraz danych dotyczących z kolei wykorzystywania tzw. lania w wychowaniu wskazuje, że co trzeci z badanych posiadających dzieci (32%) przyznał się do takich zachowań, w tym 11% rodziców do stosowania lania od czasu do czasu.

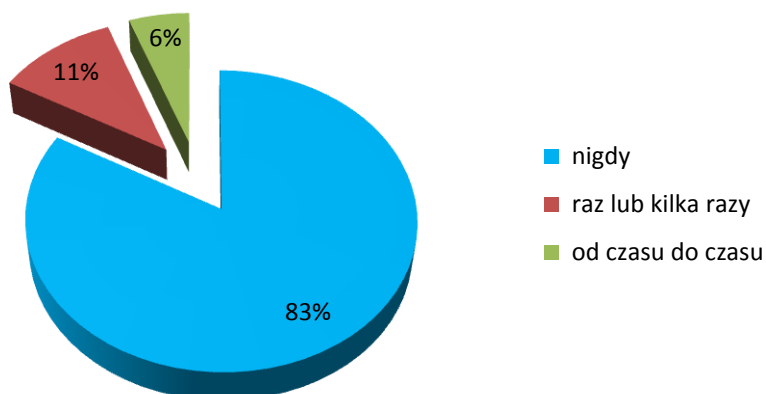
Biorąc pod uwagę, że chodzi o stosunkowo poważną formę przemocy wobec dzieci oraz, że zastosowano pytanie wprost, uzyskany obraz rozmiarów zjawiska należy uznać za niekorzystny. Oznacza on bowiem, iż co najmniej co trzeci badany wykorzystywał w postępowaniu z dzieckiem przemoc fizyczną. W tej grupie badanych częściej zaznaczali się mężczyźni, starsi wiekiem (po 50. r.ż.), o niższym wykształceniu, oceniający swoją sytuację materialną jako złą. Wśród osób bijących dzieci wystąpiła też wyższa aprobata dla tzw. klapsów oraz dla tzw. lania, częściej uznawały one bicie za skuteczną metodę wychowawczą, częściej uznawały, że postępowanie z dzieckiem jest całkowicie prywatną sprawą rodziców, a także częściej uważały, że bicie dzieci nie jest niezgodne z prawem. Podobnie jak w kwestii tzw. klapsów, także w przypadku tzw. lania własne doświadczenia przemocy z dzieciństwa okazały się sprzyjać stosowaniu lania wobec własnego dziecka.

Aktualne rozmiary zjawiska bicia dzieci najtrafniej obrazują dane uzyskane w grupie rodziców dzieci do 18. roku życia. Dominująca większość z nich zadeklarowała, że nie stosuje lania, jednakże co ciekawe, aż 17% rodziców przyznało wprost, że lanie

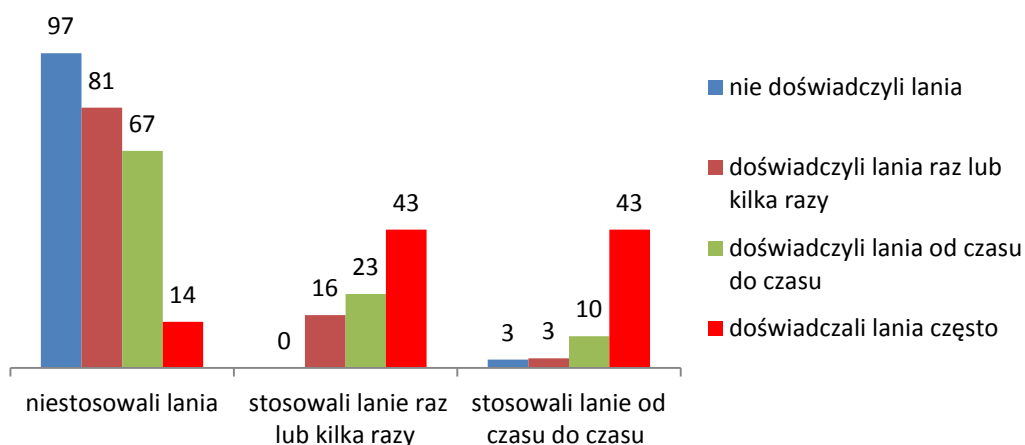
w postępowaniu z dzieckiem wykorzystywało choć raz, w tym 6% przyznało, iż wykorzystuje lanie od czasu do czasu.

**Czy zdarzyło się, że Pana(i) dziecko dostało tzw. lanie?
Odpowiedzi w grupie rodziców dzieci do 18 r.ż. N=251**

Do zachowań tych przyznawali się częściej rodzice powyżej 40. r.ż., o niższym wykształceniu (podstawowe i zawodowe), źle oceniający swoją sytuację materialną oraz posiadający troje i więcej dzieci. Były to też osoby, które częściej wyrażały akceptację zachowań przemocy, uważały bicie/kary fizyczne za skuteczną metodę wychowawczą oraz uważały, że postępowanie z dzieckiem jest całkowicie prywatną sprawą rodziców. Byli to częściej rodzice, którzy uważali, że bicie dzieci jest niezgodne z polskim prawem.

**Sprawianie dziecku lania a doświadczanie lania we własnym dzieciństwie,
rodzice dzieci do 18 r.ż., N=251 (dane w %)**

Także w tej grupie ujawniła się zależność stosowania tzw. lania od własnych doświadczeń przemocy w dzieciństwie (tzw. klapsów i lania).

PODSUMOWANIE: GŁÓWNE WNIOSKI I REKOMENDACJE

Przedstawiając wnioski z badań 2014 roku w ramach monitoringu Rzecznika Praw Dziecka dotyczącego postaw społecznych wobec przemocy w wychowaniu, uwagę zwrócić należy na najważniejsze ustalenia badawcze w kilku obszarach:

- **Společna akceptacja przemocy fizycznej w wychowaniu**

Wśród Polaków poziom akceptacji przemocy w wychowaniu – bicia dzieci jest stosunkowo wysoki, ale też jest on zróżnicowany w zależności od formy zachowania przemocowego wobec dziecka. Wyższa akceptacja społeczna dotyczy „łagodniejszych” postaci przemocy, czyli tzw. klapsów (61%). Mniej aprobowane są „poważniejsze” jej postaci – tzw. lania (28%). Fakt, że co trzeci Polak akceptuje bicie dzieci w wychowaniu, należy traktować jako sytuację wymagającą podjęcia działań zmierzających do obniżenia tego poziomu aprobaty przemocy fizycznej. Niepokojące jest, że co trzeci Polak (27%) uznaje bicie dzieci za skuteczną metodę wychowawczą. Podobna część Polaków (29%) dopuszcza stosowanie wobec dzieci kar fizycznych. Co prawda dwie trzecie Polaków (60%) jest przeciwnych stosowaniu kar fizycznych wobec dzieci w jakichkolwiek okolicznościach, jednak zdecydowaną dezaprobatę w tej kwestii prezentuje tylko co czwarty Polak (25%).

Jak widać, uzyskane wyniki w różnych parametrach analizy aprobaty bicia dzieci w wychowaniu są dosyć spójne – można w uproszczeniu powiedzieć, że około jedna trzecia Polaków taką aprobatą się charakteryzuje. Wyniki pokazują też, że stosowanie klapsów jest zdecydowanie bardziej akceptowane, ale też nie jest najwyraźniej utożsamiane jednoznacznie z biciem dzieci czy z karami fizycznymi oraz przemocą wobec dzieci.

Poziom aprobaty dla przemocy w wychowaniu wydaje się być warunkowany pewnymi cechami demograficznymi i społecznymi: wyższą aprobatą charakteryzują się mężczyźni, osoby o niższym wykształceniu, osoby starsze oraz osoby oceniające swą sytuację materialną jako złą. Czynnikiem różnicującym okazały się być także własne doświadczenia przemocy w dzieciństwie; im częściej osoby doświadczały tzw. klapsów i lania w dzieciństwie, tym częściej akceptowały przemoc w wychowaniu, uznawały bicie za metodę wychowawczą i ogólnie akceptowały stosowanie kar fizycznych wobec dzieci. Najprawdopodobniej odgrywa tu rolę mechanizm racjonalizacji własnych doświadczeń oraz usprawiedliwiania zachowań własnych rodziców, związany z identyfikacją z nimi oraz w efekcie minimalizowanie negatywnej oceny kar fizycznych, a wręcz odwrotnie – ich częstsze aprobowanie. Istotnym czynnikiem determinującym poziom akceptacji tzw. klapsów, lania, uznawania bicia za metodę wychowawczą i ogólnie aprobaty dla kar fizycznych

w wychowaniu okazały się też osobiste zachowania badanych w zakresie posługiwania się przemocą w wychowaniu; im częściej badani sami stosowali przemoc, tym częściej akceptowali jej wykorzystywanie w wychowaniu i uznawali ją za skuteczną metodę wychowawczą.

Spółeczna aprobata przemocy w wychowaniu spada. Maleje liczba Polaków zdecydowanie akceptujących klapsy, choć proces ten nie dokonuje się systematycznie; w widoczny sposób w porównaniu z latami 2011 i 2012 spadła liczba osób zdecydowanie akceptujących klapsy (o 8%), a w bardzo wyraźny sposób spadła ona w stosunku do roku 2008 (o 18%). Należy zauważyć, że jednocześnie wzrasta liczba osób dezaprobuujących takie zachowanie. Jeszcze wyraźniej spada liczba Polaków akceptujących bicie dzieci w postaci lania (o 9% w stosunku do 2013 roku, o 13% w stosunku do 2008 roku). Równocześnie wzrasta liczba osób wyrażających dezaprobatę dla bicia (o 9% w stosunku do 2013 r i o 6% w stosunku do 2008 roku). Można więc zauważyć, że następuje powolna zmiana społecznych postaw dotyczących bicia dzieci (tzw. lania); zmniejsza się aprobata, a zwiększa dezaprobatą takich zachowań. Niestety, pod względem spostrzegania bicia jako skutecznej metody wychowawczej liczba osób w perspektywie lat nie maleje.

Rekomendacja 1. W świetle poczynionych ustaleń wydaje się, że potrzebna jest dalsza edukacja społeczna, tak ogólna, jak i w grupach docelowych (rodziców, wychowawców, nauczycieli oraz dzieci), która ukazywałaby istotę i rodzaje zachowań przemocowych wobec dzieci oraz wyjaśniałaby ich szkodliwy dla dziecka charakter. Edukacja ta powinna mieć charakter zarówno systematyczny (programy prowadzone w ramach istniejących dróg dostępu i instytucji, jak i okazjonalny (w postaci cyklicznych kampanii społecznych). Jednocześnie szczegółowe rozwiązania stosowane w ramach tych form należy poddawać ewaluacji w celu identyfikowania efektywnych środków oddziaływania.

- **Postawy społeczne dotyczące prawa zakazującego bicia dzieci/kar cielesnych w wychowaniu**

Jedynie nieco ponad jedna trzecia Polaków (35%) wie o istnieniu w Polsce prawa zakazującego bicia dzieci, a ponad 40% przypuszcza, że takie prawo istnieje. Łącznie więc 70% Polaków wie lub przypuszcza, że w Polsce obowiązuje prohibicja kar cielesnych w wychowaniu. Zastanawia, iż wśród rodziców dzieci do 18. r.ż. jedynie 45% wie o istnieniu zakazu bicia dzieci, a 34% przypuszcza, iż takie prawo istnieje. Taki stan wiedzy o prawnym zakazie bicia dzieci w Polsce należy uznać za niski. Co więcej analiza porównawcza nie

wykazuje różnic w poziomie tej wiedzy w ostatnich kilku latach (od 2011 roku). Wyższy poziom wiedzy o istnieniu w Polsce oficjalnego zakazu bicia dzieci charakteryzuje osoby młodsze, lepiej wykształcone. Ogólna ocena funkcjonalności prawa zakazującego bicia dzieci jest raczej wysoka – ponad połowa Polaków (55%) uważa, że całkowity zakaz bicia dzieci może przynieść pozytywne skutki i jego wprowadzenie jest (byłoby) słuszne. Jednakże zdecydowane stanowisko popierające wyraża tylko co piąty badany (19%). Wśród osób, które negatywnie oceniają funkcjonalność prawnego zakazu bicia dzieci przeważają osoby starsze, z niższym wykształceniem oraz ci, którzy wyrażają aprobatę kar cielesnych i akceptują przemoc w wychowaniu. Częściej też negatywną ocenę co do funkcjonalności zakazu bicia dzieci wyrażają ci, którzy uważają, iż postępowanie z dziećmi jest wyłącznie prywatną sprawą rodziców oraz osoby, które same doznawały przemocy w dzieciństwie i stosują osobiście przemoc fizyczną w wychowaniu.

Rekomendacja 2. Rezultaty badań uwidaczniają potrzebę upowszechniania wiedzy o istnieniu w polskim prawie przepisu zakazującego wykorzystywania kar cielesnych w wychowaniu oraz potrzebę szerszego informowania (edukacji) o jego funkcji i kontekście jego istnienia. Wydaje się, że szczególnie intensywnie informacja ta powinna być kierowana do rodziców, a także do osób pracujących z dziećmi i rodzicami.

- **Postawy społeczne wobec interwencji w sytuacji przemocy nad dzieckiem w rodzinie**

Więcej niż co trzeci Polak (39%) opowiada się za całkowitą prywatnością rodziców w postępowaniu z dzieckiem, nawet w sytuacji, kiedy stosują oni kary fizyczne. To oznacza, iż ponad jedna trzecia Polaków jest przeciwnych ingerowaniu w sprawy wychowania w rodzinie, nawet jeśli ma ono postać niewłaściwą, szkodliwą dla dziecka. Wśród tych osób dominują mężczyźni, osoby starsze, osoby niżej wykształcone oraz mieszkańcy wsi. Analizując kwestie przyzwolenia społecznego na ingerowanie w sprawy postępowania rodziców z dzieckiem z innej perspektywy badawczej (inne pytanie), okazuje się, że niemal jedna trzecia Polaków (27%) nie udziela żadnym podmiotom społecznym zewnętrznym, w stosunku do rodziny, przyzwolenia do interweniowania w sytuacjach złego traktowania dziecka. W porównaniu z poprzednimi latami liczba zwolenników całkowitej prywatności postępowania rodziców z dziećmi wzrasta, choć nieznacznie. Oznacza to, że nasilają się postawy niechęci wobec zewnętrznego ingerowania w sprawy wychowania w rodzinie i w rodzinę jako taką. Może to przekładać się na nasilanie postaw niechęci do angażowania

się w działania pomocy dziecku oraz bierność w sytuacjach stykania się z przypadkami złego traktowania dziecka w rodzinie. Tę tendencję społeczną należy odbierać jako niekorzystną.

Wśród społecznych podmiotów nominowanych choć na niskim poziomie (kilkunastu procent) przez opinię publiczną do interwencji w rodzinę, podobną popularnością cieszą się pomoc społeczna, szkoła/nauczyciele oraz wymiar sprawiedliwości. Postawy społeczne w tym wymiarze nie ulegają specjalnym zmianom na przestrzeni ostatnich lat, choć zauważa się drobny wzrost preferencji typowania na pomoc społeczną oraz szkołę.

Wśród działań preferowanych wobec rodziców bijących dzieci zdecydowanie dominuje obejmowanie rodziców nadzorem (30%). Pod względem ogólnych typów działań, większą popularnością cieszą się działania pomocowe i edukacyjne (35%) oraz nadzorcze (30%) niż działania restrykcyjne i punitywne wobec rodziców. Oznacza to, że Polacy uważają, że rodzicom z problemem bicia dzieci należy bardziej pomagać i edukować oraz nadzorować, niż karać w różny sposób (wyrokami, przymusową terapią czy odbieraniem dzieci). Należy jednak zauważyć, że społeczne preferencje dotyczące działań edukacyjnych i pomocowych w perspektywie ostatnich lat ulegają nieznacznemu osłabieniu na rzecz działań restrykcyjnych.

Rekomendacja 3. Z pewnością trudno jest w polskim społeczeństwie w sposób zdecydowany promować nadrzędność potrzeby ochrony dziecka i jego praw nad tradycyjnymi normami podnoszącymi wartość autonomii i prywatności rodziców w sprawach postępowania z dzieckiem. Należy jednak wyraźniej akcentować w różnych formach społecznych przekazów, że ta swoboda rodziców w wychowaniu oraz poszanowanie ich autonomii i prywatności jest ograniczona dobrem dziecka, a samo dziecko nie może być traktowane jako własność. Jednocześnie wydaje się, że w społecznym eksponowaniu kwestii potrzeby ochrony dziecka przed przemocą w wychowaniu nie należy stawiać względem siebie w opozycji praw rodziców i praw dziecka.

- **Reagowanie na przemoc wobec dziecka**

W sytuacji stykania się z przemocą wobec dziecka w najbliższym sąsiedztwie Polacy deklarują najczęściej, że próbowaliby wyjaśnić sytuację, upewnić się, co się właściwie dzieje i ewentualnie zapytaliby, czy można pomóc albo próbowaliby zasygnalizować sąsiadom, że ktoś jest świadkiem niewłaściwej sytuacji. Jeśli potraktować wskazywane zachowania łącznie jako *ostrożną reakcję*, to okazuje się, iż taki rodzaj działania deklaruje co drugi Polak (55%). Bardziej zdecydowane zachowania polegające na zgłoszeniu do jakiejś instytucji lub

zwróceniu uwagi rodzicom na niewłaściwość ich postępowania z dzieckiem wybierało niewielu badanych (12–16%). W sytuacjach stykania się z przemocą w miejscu publicznym najczęściej preferowanym rodzajem reakcji było zwrócenie rodzicowi uwagi co do niewłaściwości postępowania z dzieckiem (34%). Spora część badanych (20%) starałaby się wyrazić dezaprobatę pośrednio (spojrzeniem). Jak widać w sytuacji, kiedy nie występują jakieś związki czy bliskość z osobami stosującymi przemoc wobec dzieci, łatwiej jest zareagować w sposób wyrażający krytykę zachowania rodzica.

Brak reakcji na sytuacje przemocy zadeklarował częściej niż co dziesiąty badany. Częściej były to osoby niżej wykształcone, starsze (po 60. r.ż.) i najmłodsze (do 20. r.ż.). Częściej też byli to ci, którzy uważali, że postępowanie z dzieckiem jest wyłącznie prywatną sprawą rodziców, a także osoby, które same doznawały przemocy w wychowaniu oraz ci, którzy przyznawali się do stosowania tzw. klapsów oraz lania wobec własnych dzieci. Powodem niepodjęcia reakcji jest najczęściej „uznawanie” zasady niewtrącania się w sprawy innych i wychowania dzieci przez innych (42% przy przemocy w najbliższym otoczeniu i 34% przy przemocy w miejscu publicznym) oraz uznanie, że nic złego się nie dzieje i bagatelizowanie sytuacji przemocy (32% badanych w sytuacji przemocy w najbliższym otoczeniu i 42% przy przemocy w miejscu publicznym). Obawa przed nieprzyjemnościami czy o swoje bezpieczeństwo była znacznie rzadziej podawanym motywem (łącznie 18–20% badanych). To oznacza, że najczęściej za brakiem reagowania na przemoc wobec dzieci nie stoi obawa o jakieś negatywne konsekwencje czy nieprzyjemności, ale przekonanie o tym, że nie należy się mieszać w tego typu sytuacje oraz brak uznania, że na bicie dziecka należy reagować, albowiem dziecku dzieje się coś złego.

Rekomendacja 4. Przedstawione wyniki wyraźnie pokazują potrzebę dalszych działań propagujących reagowanie na przemoc wobec dziecka w postaci zarówno kampanii społecznych podnoszących gotowość ludzi do podejmowania reakcji i przelamujących społeczne tabu „niemieszania się w cudze sprawy”, jak i potrzebę działań edukacyjnych w zakresie racjonalnych (w określonych sytuacjach) sposobów reagowania na zachowania przemocy wobec dzieci, będąc ich świadkiem.

- **Rozmiary przemocy wobec dzieci – osobiste zachowania badanych**

W świetle uzyskanych danych o osobistych zachowaniach badanych wobec własnych dzieci wyłania się obraz stosunkowo częstego występowania zachowań przemocy w wychowaniu. Co czwarty badany (26%) będący rodzicem przyznał się do stosowania

klapsów od czasu do czasu, a 64% rodziców przyznało się do zastosowania klapsów choć raz. Wśród rodziców stosujących klapsy od czasu do czasu, częściej występowały rodzice starsi (po 50. r.ż.), niżej wykształceni, oceniający swoją sytuację materialną jako złą oraz posiadający troje i więcej dzieci. Częściej też byli to badani akceptujący tzw. klapsy i lanie, uważający, że bicie jest skuteczną metodą wychowawczą oraz nieuznający, iż bicie dzieci jest niezgodne z prawem. Wystąpiła też czytelna korelacja pomiędzy wykorzystywaniem klapsów a własnymi doświadczeniami przemocy w dzieciństwie (doświadczeniem klapsów i lania); im częściej rodzice sami doświadczali przemocy w swoim dzieciństwie, tym częściej sami stosowali klapsy wobec własnych dzieci.

Aktualne rozmiary przemocy w wychowaniu ukazują się w grupie osób posiadających dzieci do 18. r.ż. Połowa z nich (50%) przyznała się do stosowania klapsów wobec dzieci co najmniej raz, a 15% prezentuje takie zachowania częściej (od czasu do czasu). Częściej były to osoby samotne, po 40. r.ż., oraz oceniający swą sytuację materialną jako złą. Częściej też byli to rodzice jednocześnie akceptujący przemoc w wychowaniu i uznający bicie za skuteczną metodę wychowawczą, a także ci, którzy uznają sposób postępowania z dzieckiem za wyłącznie prywatną sprawę rodziców. Ujawniła się ponadto wyraźna zależność stosowania klapsów od doświadczeń przemocy we własnym dzieciństwie.

Zdecydowanie mniej rodziców przyznaje się do stosowania wobec dzieci tzw. lania. Jednakże i tak zakres tych zachowań należy uznać za niepokojący, gdyż aż co trzecia osoba posiadająca dzieci (32%) co najmniej raz zastosowała lanie wobec swojego dziecka a 11% osób posiadających dzieci przyznaje się do stosowania tzw. lania od czasu do czasu; czyli co dziesiąty badany. Wśród rodziców dzieci do 18. r.ż. do sprawiania dziecku lania przyznaje się 17%, w tym jedynie 6% przyznaje, iż robi to od czasu do czasu. Wśród rodziców bijących dzieci, częściej występują rodzice nieco starsi (po 40. r.ż.), niżej wykształceni, źle oceniający swoją sytuację materialną oraz posiadający troje i więcej dzieci. Częściej też były to osoby akceptujące przemoc w wychowaniu, uważające bicie za skuteczną metodę wychowawczą. Sprawianie dziecku lania jest skorelowane z osobistymi doświadczeniami przemocy we własnym dzieciństwie. Częściej zachowanie to charakteryzuje rodziców, którzy sami doznawali klapsów i lania. Z kolei okazało się, że rodzice bez doświadczeń przemocy w swoim dzieciństwie nie biją dzieci prawie w ogóle.

Rekomendacja 5. Uzyskany obraz relacji o osobistym postępowaniu badanych z dzieckiem ukazując niepokojące rozmiary przemocy w wychowaniu, wskazuje, że potrzebne są działania podnoszące kulturę pedagogiczną rodziców, zwłaszcza w postaci promowania

pozytywnego rodzicielstwa i kształcenia umiejętności radzenia sobie z dzieckiem w sposób bezprzemocowy. Działania te mogą i powinny być wielopłaszczyznowe oraz ukierunkowane tak na aktualnych, jak i na przyszłych rodziców. W świetle wiedzy o uwarunkowaniach przemocy wobec dzieci postulować należy kształcenie wśród rodziców (obecnych i przyszłych) umiejętności radzenia sobie z gniewem oraz stresem wychowawczym, jak też upowszechnianie wiedzy o szkodliwości i niestosowności posługiwania się agresywnymi metodami działania wobec dziecka.

Spółeczna świadomość i postawy Polaków w zakresie ochrony dzieci przed przemocą jakkolwiek wydają się powoli zmieniać w pożądanym kierunku, to nadal przedstawiają mało korzystny (pożądany) obraz. Zbyt często przemoc wobec dzieci jest akceptowana, uznawana za sposób efektywnego oddziaływania wychowawczego i za prywatną sprawę rodziców (rodziny). Dokonujące się pewne pozytywne zmiany w stosunku społecznym do problemu przemocy nad dziećmi nie mają wymiaru spójnego i nie są dynamiczne. Zmiany takie, jak pokazuje to doświadczenie innych społeczeństw, są zwykle odnotowywane dopiero w dłuższej perspektywie czasowej, niemniej jednak ich zaistnienie i tempo dokonywania się jest wyraźnie sprzężone z intensywnością racjonalnego i systematycznego oddziaływania na postawy społeczne, na kształtowanie społecznej wiedzy, woli i zachowań ukierunkowanych na przyjęcie wspólnej odpowiedzialności za ochronę dzieci. Generalnie celem oddziaływań społecznych obniżających poziom aprobaty dla przemocy a podnoszących poziom reagowania na przemoc jest kształtowanie postawy wspólnej odpowiedzialności za dobro dzieci i świadomości swojego udziału.

Poza szeroko rozumianą edukacją społeczną, postulowanym działaniem w zakresie poprawy ochrony dzieci i kształtowania bezprzemocowego kontekstu ich rozwoju jest zintegrowanie formalnych przepisów dotyczących ochrony dzieci przed złym traktowaniem i wielorakim wykorzystywaniem, ochrony ich podmiotowości oraz standardów wyznaczających prawidłowe warunki ich rozwoju. Tego typu całościowe regulacje dobrze sprawdzają się w innych krajach, wpływając nie tylko na podniesienie poziomu bezpieczeństwa dzieci, ale też ich psychospołecznego komfortu wychowywania się w warunkach poszanowania godności i podmiotowości.

Załącznik nr 12 – Wyciąg z Raportu z badań „Nastolatki wobec Internetu”⁴⁷⁶

W ostatnich latach postęp technologiczny sprawił, że Internet stał się medium służącym powszechnie jako główne narzędzie komunikacji, źródło rozrywki oraz wiedzy.

O ile w połowie lat 90. ubiegłego wieku, a więc w momencie początków Internetu w Polsce, jego użytkownikami były głównie osoby z wyższym wykształceniem oraz studenci, dziś korzystają z niego wszystkie grupy społeczne, niezależnie od statusu materialnego, wykształcenia i wieku. Sprawilo to, że dla młodszej części społeczeństwa Internet istnieje „od zawsze”. Dla tej grupy, określanej jako „dzieci sieci”, Internet jest niejako „środowiskiem naturalnym”, które dzięki serwisom społecznościowym, komunikatorom, witrynom ułatwiającym odrabianie lekcji, grom sieciowym czy serwisom rozrywkowym stanowi główny obszar ich aktywności społecznej. To pokolenie rezygnuje m.in. z oglądania telewizji, wspólnych wyjść czy tradycyjnych źródeł informacji i rozrywki na rzecz komputerów oraz Internetu. Dorośli, wychowani w świecie bez globalnej sieci, stawiają sobie pytania zarówno o czas i jakość spędzania czasu przez najmłodszych, jak i o ich bezpieczeństwo, o które coraz ciężiej im zadbać ze względu na różnice w umiejętnościach i wiedzy na temat korzystania z nowych technologii.

Pojawiają się obawy, że korzystanie z zasobów Internetu poza jakąkolwiek kontrolą opiekunów może powodować zagrożenia nie tylko związane z łatwym (często przypadkowym) dostępem do treści niebezpiecznych dla rozwoju emocjonalnego lub psychicznego dzieci i młodzieży (m.in. pornografii, treści zawierających przemoc itp.), ale także zwiększa ryzyko stania się ofiarą pedofila lub organizacji przestępczych prowadzących np. proceder wyłudzenia danych. Jednocześnie brak nadzoru ze strony rodziców, a także nieznanostwo przepisów może implikować problemy prawne, na przykład związane z nieświadomym łamaniem praw autorskich.

Aby zdiagnozować skalę i obszary potencjalnych zagrożeń, niezbędne było poznanie zwyczajów, zachowań i sposobów korzystania przez młodzież z możliwości sieci Internet. Wobec braku odpowiednich badań tego zagadnienia Rzecznik Praw Dziecka, wspólnie z Instytutem Badawczym Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa, zlecił przeprowadzenie szerokich, ogólnopolskich reprezentatywnych badań zachowań i bezpieczeństwa nastolatków w Internecie. Zostały one przeprowadzone przez Wyższą Szkołę Nauk Społecznych PEDAGOGIUM w Warszawie w maju i czerwcu 2014 roku na grupie 1 235 uczniów klas

---

⁴⁷⁶ Na podstawie raportu z badań „Nastolatki wobec Internetu” (opracowanego przez dr Rafała Lange i mgr Jana Osieckiego) zrealizowanych na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka pod nadzorem i opieką merytoryczną rektora WSNS PEDAGOGIUM prof. dr hab. Marka Konopczyńskiego.

drugich gimnazjów i klas drugich szkół ponadgimnazjalnych wszystkich typów z 50 placówek na terenie całego kraju.

Wyniki potwierdziły, że prawie wszystkie nastolatki (86,2%) korzystają z Internetu codziennie, a znaczna część z nich jest on-line cały czas (43,2%). Dzieje się tak za sprawą nowych technologii komunikacyjnych, dzięki którym tanie, a zatem szeroko dostępne stało się korzystanie z urządzeń mobilnych z dostępem do sieci oraz sam koszt przesyłu danych. Mimo to ciekawym okazało się, że już teraz urządzeniem, które najczęściej wykorzystują nastolatki do aplikacji Internetowych jest smartfon (54,3%). Rodzi to oczywiste pytanie o nadzór nad tymi urządzeniami ze strony opiekunów i co za tym idzie bezpieczeństwo nastolatków. Oczywiście trudności w stałej kontroli sposobu wykorzystywania urządzeń mobilnych przez podopiecznych oraz pytania o potencjalną etykę wkraczania w tę sferę prywatności rodzą pytania o inne sposoby dbania o ograniczanie zagrożeń płynących z tego nowego zjawiska. Kluczowe wydają się działania edukacyjne skierowane do młodych użytkowników technologii mobilnych.

Z badań wynika, że wiek inicjacji internetowej obniża się z roku na rok i wśród obecnych gimnazjalistów wynosił 9 lat, a wśród obecnych licealistów 10 lat. Wiek ten z pewnością w najbliższych latach będzie się nadal obniżał ze względu na zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego, która wprowadza pewne zagadnienia edukacji medialnej już od pierwszej klasy szkoły podstawowej oraz ze względu na obniżenie wieku obowiązku szkolnego do sześciu lat. Inną sprawą wartą uwagi jest czas, przez jaki przeciętnie nastolatki korzystają z Internetu. Wynosi on 3 godziny i 40 minut na dobę. Z jednej strony może się wydawać, że to dużo, jednak należy pamiętać o szerokim spektrum aktywności młodzieży w Internecie i zmianie struktury urządzeń służących rozrywce i nauce. Nie jest to więc czas poświęcony wyłącznie na rozrywkę (Internet wykorzystywany jest jako źródło lub narzędzie do odrabiania zadań domowych), a biorąc pod uwagę możliwości Internetu, z pewnością urządzenia z dostępem do sieci zastąpiły częściowo dotychczasowe media (telewizja i filmy oglądane on-line, słuchanie muzyki czy radia przez Internet). Znowu pojawiają się więc pytania o skalę zagrożeń płynących z zaistniałych zmian oraz o szybkość, z jaką dorośli potrafią reagować na zmieniającą się rzeczywistość. Dla przykładu mające pomagać opiekunom, obowiązujące stacje telewizyjne informacje o kategoriach wiekowych dla poszczególnych programów czy filmów oraz obowiązek ostrzegania o treściach nieodpowiednich dla młodych widzów i przestrzegania godzin nadawania takich audycji, tracą sens w konfrontacji z bezpośrednim, całodobowym i pozbawionym ostrzeżeń dostępem do takich samych, albo i tych samych treści w Internecie. O ile blokady rodzicielskie możliwe

do włączenia w odbiornikach telewizyjnych dają rodzicom możliwość kontroli części oglądanych w telewizji treści, to podobne ograniczenia nie są możliwe do zastosowania na wszystkich urządzeniach z dostępem do Internetu. Stawia to więc pytanie, jakie metody zabezpieczenia młodzieży przed dostępem do niewłaściwych dla nich treści powinno się wprowadzić.

Zupełnie innym tematem jest zmiana hierarchii kontaktów interpersonalnych. Coraz bardziej zauważalne jest zjawisko częściowego przenoszenia zarówno bliskich, przyjacielskich relacji, jak i dalszych koleżeńskich znajomości do serwisów społecznościowych. Ponad 83% badanych nastolatków przynajmniej raz dziennie korzysta z funkcjonalności takich serwisów, a średnia wejść na nie to prawie 12 razy dziennie. Badaniu nie podlegał natomiast czas, który na to poświęcają w ciągu doby. Jest to więc jedno z pól, które warto w niedalekiej przyszłości poddać szczegółowym badaniom.

Uzyskane przez naukowców wyniki wskazują, że interakcje bezpośrednie są nadal bardzo ważne w życiu nastolatków i że nie nastąpił całkowity ich transfer do świata wirtualnego. Nowe technologie w przypadku badanych nastolatków wspomagają lub współdziałają z bezpośrednimi interakcjami społecznymi. Nie można jednak przejść obojętnie obok nowych zagrożeń płynących ze sposobu utrzymywania relacji w społeczności wirtualnej. Wydaje się bowiem, że zagrożenia dla sfery psychicznej młodzieży płynące z bycia ocenianym czy szykanowanym na forum internetowych znajomych, odgrywa coraz większe znaczenie w kształtowaniu się zarówno wzajemnych relacji, jak i postaw życiowych młodych ludzi.

Innym efektem badań jest potwierdzenie tezy o niewystarczających umiejętnościach dorosłych, które nie pozwalają im odgrywać znaczącej roli w edukacji internetowej podopiecznych. Tylko co czternasty ankietowany wymienił jako źródło informacji o Internecie osobę dorosłą (7,5%). Nawet pomimo stosunkowo dobrej oceny zajęć szkolnych z informatyki, nie stanowią one dla nastolatków znaczącego źródła wiedzy, którą posiadli w tym zakresie. Zakres informacji, jaki zdobyli na zajęciach informatycznych – według ankietowanych – związany był najczęściej z zagrożeniami internetowymi (85,4%), wykorzystaniem Internetu do nauki lub pracy (79,2%). Zdecydowanie mało w treści nauczania poświęcono na wykorzystanie Internetu w zachowaniach konsumenckich (zakupy, rezerwacje), gdyż tylko co trzeci badanych wskazał tę kategorię (29,7%).

Samo wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych na zajęciach przedmiotowych w szkole nadal pozostawia dużo do życzenia. Ponad 42% ankietowanych deklaruje, że nauczyciele wcale lub rzadko wykorzystują je w celach edukacyjnych. Obecnie,

gdy technologie te stanowią integralną część życia młodzieży, niestosowanie ich jako narzędzia edukacyjnego przez tak znaczną część pedagogów nie wystawia dobrej oceny ich pracy. Dla młodych ludzi szkoła może bowiem stawać się swoistym skansenem, w którym wykorzystuje się nieefektywne dla tej grupy narzędzia i pomoce dydaktyczne, podczas gdy zasoby cyfrowe udostępnione na wolnych licencjach nie są przez kadre pedagogiczną szeroko stosowane. Szkoła przez to wydawać może się tej grupie miejscem, gdzie wiedza jest mało atrakcyjna lub w ogóle dla nich nieprzystawalna. Nowy styl życia młodzieży wymaga od wszystkich nauczycieli przestawienia się na inne metody nauczania, efektywniejsze dla obecnych uczniów.

Innym zjawiskiem, ujawnionym przez badaczy z PEDAGOGIUM, jest różnica pomiędzy posiadaną a stosowaną w praktyce przez nastolatków wiedzą z zakresu bezpieczeństwa w Internecie. O ile wiedza ta jest wysoka, o tyle dziwić może niechęć do jej stosowania w praktyce. Co piąty ankietowany (21,1%) odpowiedział, że wszystkie treści jakie umieszcza na portalach społecznościowych profiluje jako dostępne dla każdego użytkownika sieci, a co siódmy (14%), że udostępnia wszystkim lub wybranym w zależności od sytuacji. Ta „nonszalancja” powoduje, że nastolatki bezrefleksyjnie udostępniają w Internecie wiele informacji o sobie. Aż 57% badanych podaje swoje dane osobowe zgodnie z prawdą za każdym razem, a 39,8% czyni to selektywnie.

Kolejnym ryzykownym zachowaniem nastolatków, związanym z bezpośrednim już zagrożeniem, jest otwartość na interakcje bezpośrednie z osobami dorosłymi poznanymi w „świecie wirtualnym”. Co dziesiąty nastolatek przyznał się do takiej interakcji. Jednak biorąc pod uwagę pytanie projekcyjne skupiające się na znajomym, który miałby zdecydować się na takie spotkanie, gdzie wynik twierdzący był dwukrotnie wyższy (20,5%), należy zakładać, że odsetek nastolatków, którzy mają takie doświadczenia może być znacznie wyższy. Niepokojące są ponadto deklaracje młodzieży, która przyznała się do takich spotkań. Prawie co trzeci (28,7%) z nich nie poinformował o tym nikogo ze swojego otoczenia.

Jak pokazują wyniki, nastoletni internauci są również narażeni na zagrożenie, tak zwanym sekstingiem. Co czwarty (25,6%) ankietowany przyznał, że otrzymał kiedykolwiek przez Internet intymne zdjęcia. Nastolatki mogą być jednak nie tylko potencjalnymi ofiarami sekstingu, ale, niestety, również często jego sprawcami. Chociaż w pytaniu kwestionariuszowym o wysyłanie swoich intymnych zdjęć procent odpowiedzi twierdzących jest bardzo niski, to już w pytaniu projekcyjnym odsetek deklaracji twierdzących jest nieporównywalnie wysoki i to bez względu na typ szkoły (30,0%). Niebezpieczeństwo zamieszczania lub wysyłania swoich intymnych zdjęć jest bardzo wysokie, i to nie tylko ze

względu na bezpośrednie konsekwencje. Równie niebezpieczne są dla nastolatków sytuacje, gdy takie zdjęcia staną się dostępne dla ich otoczenia. Niejednokrotnie słyszeliśmy o załamaniach psychicznych młodych ludzi, napiętnowanych przez otoczenie właśnie ze względu na upowszechniane w środowisku zdjęcia lub filmy pokazujące ich w sytuacjach intymnych. Raz zamieszczony w Internecie materiał jest bardzo trudny do usunięcia z sieci. Często jest to już niemożliwe, dlatego tym większa jest rola dorosłych w edukacji dzieci i młodzieży do korzystania z sieci w sposób odpowiedzialny i bezpieczny.

WYNIKI BADANIA „NASTOLATKI WOBEC INTERNETU”

• Zakres zjawiska

Z badania wynika, że dla nastolatków korzystanie z Internetu stało się normą społeczną, bez względu na płeć czy typ szkoły. Zdecydowana **większość (86,2%)** deklaruje, że korzysta z Internetu codziennie, w tym 43,2% respondentów jest bez przerwy „on-line” (głównie za sprawą urządzeń mobilnych – przede wszystkim smartfonów). Skłonność młodzieży do pozostawiania „online” wzrasta wyraźnie wraz z wiekiem, respondenci ze szkół ponadgimnazjalnych znacznie częściej deklarują swoją dostępność „on-line”. Użytkowanie Internetu sporadyczne („kilka razy w miesiącu” lub „rzadziej niż raz w miesiącu”) dotyczy jedynie nielicznych jednostek (patrz **Tabela 1**).

Tab.1. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie „Jak często korzystasz z Internetu?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

Jak często korzystasz z Internetu?	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
Jestem dostępny(a) on-line na bieżąco dzięki urządzeniom mobilnym (smartfon, itp)	43,2	39,8	46,0	42,3	44,8
Codziennie	43,0	43,0	43,0	43,3	42,7
Kilka razy w tygodniu	11,8	15,0	9,2	12,0	11,2
Kilka razy w miesiącu	1,5	1,2	1,8	1,7	1,1
Rzadziej niż raz w miesiącu	0,5	1,1	0,0	0,7	0,2
Ogółem	100	100	100	100	100

Średni czas korzystania młodzieży z Internetu to w przybliżeniu 3 godziny i 40 minut dziennie (mediana=3,0 godz.). Mediana zarówno wśród młodzieży gimnazjalnej, jak

i ponadgimnazjalnej oraz wśród dziewcząt i chłopców jest podobna, niemniej jednak już średnia arytmetyczna wśród nastolatków ze szkół ponadgimnazjalnych i wśród chłopców jest wyższa, co wskazuje na coraz liczniejsze występowanie w tych grupach osób, które poświęcają ilości czasu na Internet znacznie większe od wartości średnich (patrz **Tabela 2**).

Tab.2. Średnie wartości dziennego czasu korzystania z Internetu dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły oraz płeć.

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
Średnia	ok. 3godz 40min	ok. 3godz 20min	ok. 4godz 0min	ok. 4godz 0min	ok. 3godz 25min
Mediana	3godz 0min	3godz 0min	3godz 0min	3godz 0min	3godz 0min

Z przeprowadzonych badań wynika, że obecnie średnia wieku inicjacji internetowej w Polsce to 9 lat i 8 miesięcy (mediana=10 lat). Co więcej, widać obniżanie się wieku rozpoczęcia korzystania z Internetu. Dzisiejsi gimnazjaliści zaczęli korzystać z Internetu przeciętnie (mediana) mając 9 lat. Natomiast obecni licealiści rozpoczęli korzystanie z Internetu przeciętnie (mediana) mając 10 lat. Zróżnicowanie pod względem płci nie występuje (patrz **Tabela 3**).

Tab.3. Średnie wartości przybliżonego wieku rozpoczęcia korzystania z Internetu dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć.

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
Średnia	ok. 9 lat i 8 miesięcy	ok. 8 lat i 10 miesięcy	ok. 10 lat i 4 miesięcy	ok. 9 lat i 6 miesięcy	ok. 9 lat i 10 miesięcy
Mediana	ok. 10 lat	ok. 9 lat	ok. 10 lat	ok. 10 lat	ok. 10 lat

Zdecydowanie najpopularniejszymi urządzeniami do łączenia się z Internetem są wśród młodzieży (zarówno gimnazjalnej, jak i ponadgimnazjalnej): smartfon (54,3%), laptop (53,5%) oraz komputer stacjonarny (51,8%). Pod względem płci widoczna jest jedynie różnica w przypadku komputera stacjonarnego. Chłopcy zdecydowanie częściej niż dziewczęta korzystają z komputera stacjonarnego, co prawdopodobnie spowodowane jest nieznacznie odmiennymi strategiami korzystania: chłopcy znacznie częściej wykorzystują komputer stacjonarny jako platformę gier komputerowych (patrz **Tabela 4**).

Tab.4. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie „Z jakich urządzeń korzystasz podczas przeglądania Internetu?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%)¹.

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
komputer stacjonarny	51,8%	54,8%	49,2%	60,3%	40,4%
laptop	52,5%	51,8%	53,2%	46,1%	61,2%
konsola do gier	8,4%	12,5%	4,7%	13,2%	2,4%
tablet	19,5%	22,4%	16,9%	20,0%	19,2%
smartfon	54,3%	54,0%	54,5%	54,8%	54,4%
inne	3,0%	3,7%	2,3%	5,2%	0,4%
Ogółem	189,5%	199,3%	180,7%	199,7%	178,0%

Wysoka pozycja w „rankingu” urządzeń mobilnych (smartfon) wskazuje na zmianę funkcji użytkowych i znaczenia Internetu wśród młodzieży. Internet stał się trwałym elementem osobistej przestrzeni czy interakcji społecznych, a dostęp do „wirtualnej sieci” pozycjonuje nastolatka w hierarchii rówieśników oraz może również wpływać na jego samoocenę.

Najważniejsze ustalenia:

- korzystanie z Internetu przez młode pokolenie stało się normą społeczną,
- prawie wszyscy korzystają z sieci codziennie, w tym połowa z nich jest stale „online”,
- urządzenia mobilne i komunikacja wirtualna są trwałym elementem osobistej przestrzeni i interakcji społecznych,
- czas poświęcany na korzystanie z Internetu zwiększa się wraz z wiekiem,
- pierwszy kontakt z Internetem następuje średnio pod koniec 10. roku życia,
- im młodsza grupa wiekowa badanych, tym kontakt ten następuje wcześniej.

CELE UŻYTKOWANIA

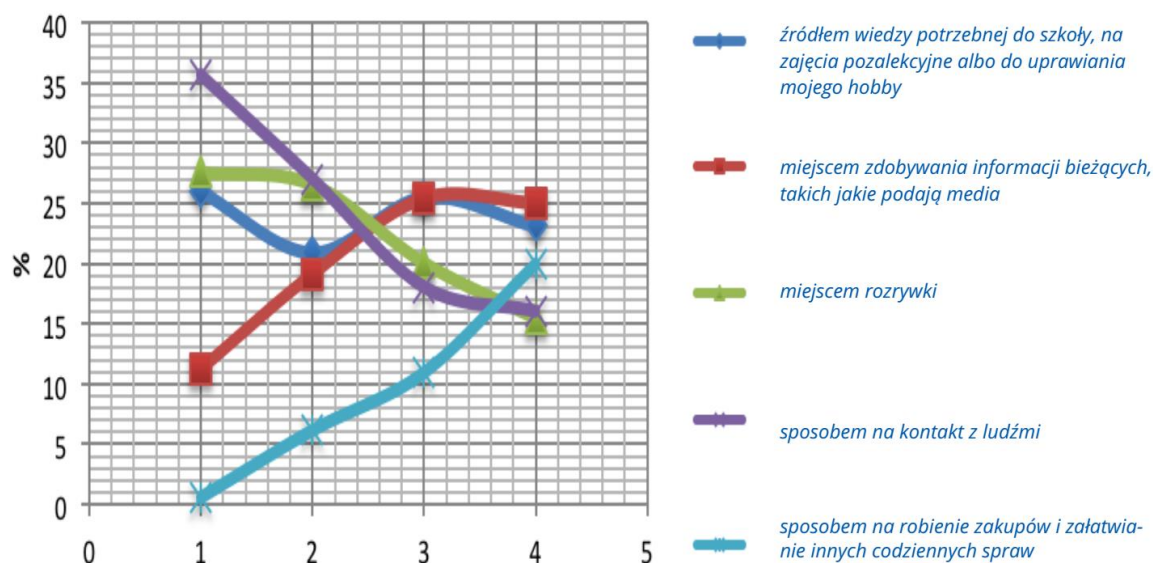
Internet, według deklaracji badanych, jest traktowany przede wszystkim jako źródło wiedzy potrzebnej do szkoły, na zajęcia pozalekcyjne albo do uprawiania hobby (68,6%), miejscem rozrywki (67,1%), sposobem na kontakt z innymi (62,1%). Nieco rzadziej badani określali Internet jako miejsce zdobywania informacji bieżących (52,5%), a najrzadziej jako sposób na robienie zakupów i załatwianie innych codziennych spraw (patrz **Tabela 5**).

Tab.5. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie „Czym dla Ciebie jest Internet?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).²

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
źródłem wiedzy potrzebnej do szkoły, na zajęcia pozalekcyjnej albo do uprawiania mojego hobby	68,6%	70,1%	67,3%	66,0%	72,8%
miejszem zdobywania informacji bieżących, takich jakie podają media	52,5%	50,8%	54,1%	53,2%	52,6%
miejszem rozrywki	67,1%	69,0%	65,5%	67,7%	68,8%
sposobem na kontakt z ludźmi	62,1%	60,4%	63,6%	58,3%	67,6%
sposobem na robienie zakupów i załatwianiem innych codziennych spraw	33,6%	33,0%	34,1%	31,1%	37,6%
inne	5,0%	3,0%	6,8%	6,0%	4,0%
Ogółem	289,0%	286,3%	291,4%	282,1%	303,5%

Dokładniejszych informacji udziela rozkład rang przypisywanych każdej z odpowiedzi. Spośród wszystkich kategorii najwyższe rangi (1,2) wśród nastolatków otrzymały: „sposobem na kontakt z ludźmi” oraz „miejszem rozrywki”. W tych odpowiedziach rangi niższe (3,4) występowały również stosunkowo rzadko. Kategoria „źródłem wiedzy potrzebnej do szkoły, na zajęcia pozalekcyjne albo do uprawiania mojego hobby”, która ma najwyższą liczbę wskazań wśród respondentów, jest jednak stosunkowo niżej wartościowana, jednocześnie liczba nadawanych przez młode pokolenie rang niskich (3,4) dla tej odpowiedzi jest stosunkowo wysoka (patrz **Wykres 1**).

Wyk.1. Rozkład procentowy rang przypisanych sposobom wykorzystania Internetu.

Interakcje społeczne i rozrywka stanowią podstawową treść „świata wirtualnego” nastolatków, stąd nie powinno dziwić, iż zdecydowana większość korzysta z serwisów społecznościowych kilka razy dziennie (62,2%), a co piąty (21,3%) raz dziennie. Pod tym względem nie zaobserwowano różnic w częstości użytkowania pomiędzy uczniami ze szkół gimnazjalnych a ponadgimnazjalnych. Jednakże różnice takie występują pomiędzy chłopcami a dziewczętami, które to częściej są użytkownikami serwisów społecznościowych. Nastolatki, które nie korzystają z tychże serwisów, stanowią bardzo mały margines populacji (3,8%) (patrz **Tabela 6**).

Tab.6. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie „Czy korzystasz z serwisów społecznościowych?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
kilka razy dziennie	62,2	62,0	62,6	59,1	66,2
raz dziennie	21,3	21,3	21,4	21,8	21,4
kilka razy w tygodniu	8,9	10,4	7,7	10,6	6,8
raz w tygodniu	1,4	2,3	,6	1,8	1,0
kilka razy w miesiącu	1,1	0,9	1,2	1,2	0,5
raz w miesiącu	0,5	0	0,9	0,7	0,3
rzadziej niż raz w miesiącu	0,7	0,5	0,9	0,7	0,6
nie korzystam w ogóle	3,8	2,7	4,8	4,2	3,2
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Jak widać codzienne użytkowanie serwisów społecznościowych jest dominującym zachowaniem. Średnie statystyki pokazują nawyk czy wręcz uzależnienie części nastolatków od serwisów społecznościowych, średnia liczba odwiedzin dla osób korzystających codziennie wynosi 11,23 razy dziennie. Dodatkowo średnia ta zwiększa się wraz z wiekiem i dotyczy częściej chłopców niż dziewcząt (patrz **Tabela 7**).

Tab.7. Średnie wartości dziennego czasu korzystania z portali społecznościowych dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły oraz płeć.

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
średnia	11,23	10,42	11,92	12,26	10,26
mediana	5	5	6	6	5

Najczęściej wykorzystywane przez nastolatków serwisy społecznościowe to Facebook (96,9%) oraz YouTube (86,9%). Frekwencje te dotyczą w podobnym stopniu zarówno młodzieży gimnazjalnej jak i ponadgimnazjalnej, bez względu na płeć (patrz **Tabela 8**).

Tab.8. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie „Z jakich serwisów korzystasz?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%)³.

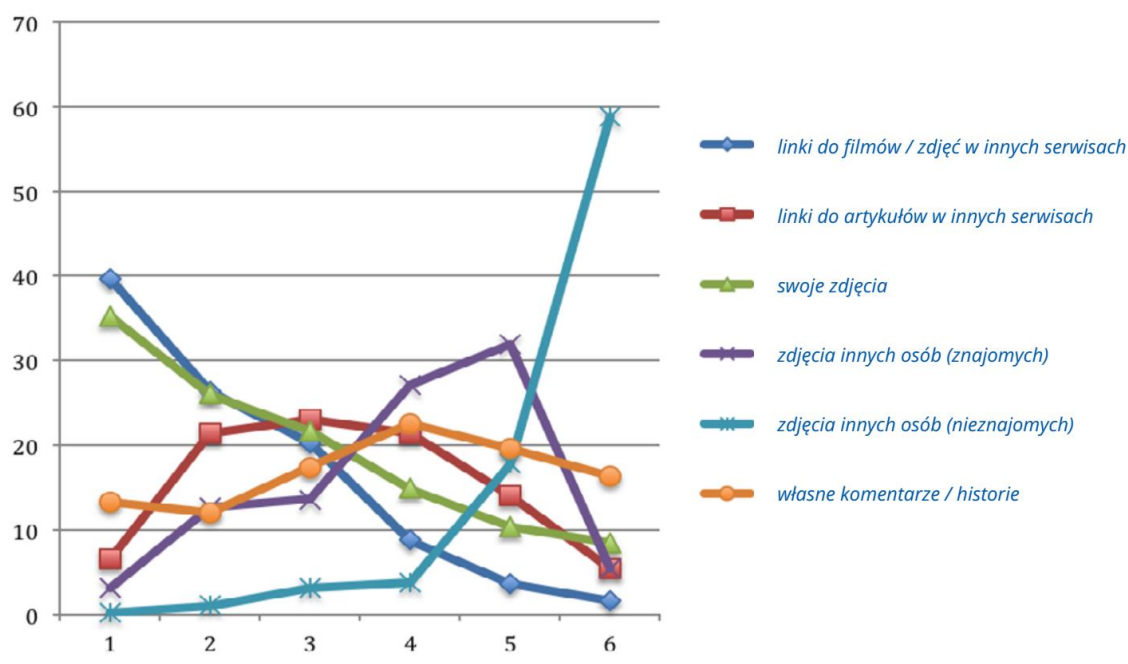
	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
Facebook	96,9%	96,3%	97,4%	95,1%	98,7%
Nasza Klasa (NK pl)	14,7%	15,8%	13,7%	14,2%	15,1%
Twitter	15,2%	20,7%	10,4%	15,7%	14,9%
Fotka pl	6,7%	7,7%	5,8%	5,6%	7,7%
YouTube	86,9%	88,3%	85,7%	87,8%	86,1%
Instagram	25,1%	24,2%	25,9%	19,6%	30,8%
Ask Fm	28,0%	37,2%	20,1%	23,4%	32,1%
Snapchat	20,5%	20,2%	20,7%	20,1%	21,4%
Linkedin	0,8%	0,9%	0,6%	1,2%	0,3%
ICCQ ⁴	0,9%	1,3%	0,6%	1,4%	0,5%
inne	18,8%	19,6%	18,1%	18,5%	19,1%
Ogółem	314,2%	332,3%	298,9%	302,6%	326,6%

Nastolatki deklarują, że na stronach portali społecznościowych najczęściej publikują linki do filmów/zdjęć w innych serwisach (54,1%), swoje zdjęcia (47,5%), własne komentarze/historie (24,0%) oraz linki do artykułów w innych serwisach (19,8%). Rozkład rang przypisywanych poszczególnym rodzajom treści umieszczanych na profilu społecznościowym pokazuje wyraźnie, że „linki do filmów/zdjęć” oraz „swoje zdjęcia” stanowią najistotniejsze dla nastolatków środki własnej ekspresji w wirtualnej rzeczywistości (patrz **Wykres 2**). Częstość edycji w sieci swoich zdjęć (oraz linków do filmów i zdjęć z innych portali) wzrasta wyraźnie w szkole ponadgimnazjalnej, natomiast maleje liczba komentarzy. Warto zwrócić uwagę, że aktywność na portalach społecznościowych nieco odmiennie wygląda wśród chłopców niż wśród dziewcząt. Dziewczęta zdecydowanie częściej niż chłopcy umieszczają w Internecie swoje zdjęcia i zdjęcia osób znajomych (patrz **Tabela 9**).

Tab.9. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Co najczęściej publikujesz na swoim profilu w serwisach społecznościowych” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%)⁵.

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
linki do filmów/zdjęć w innych serwisach	54,1%	51,3%	56,3%	55,0%	53,8%
linki do artykułów w innych serwisach	19,8%	17,7%	21,5%	21,0%	18,4%
swoje zdjęcia	47,5%	42,5%	51,6%	32,8%	65,5%
zdjęcia innych osób (znajomych)	14,5%	14,6%	14,3%	11,1%	18,8%
zdjęcia innych osób (nieznajomych)	2,6%	3,1%	2,2%	1,8%	3,6%
własne komentarze/historie	24,0%	27,4%	21,1%	24,0%	23,3%
inne	16,2%	19,9%	13,3%	21,4%	9,9%
Ogółem	178,6%	176,5%	180,3%	167,2%	193,3%

Wyk.2. Rozkład procentowy rang przypisanych rodzajom treści umieszczanych na profilu społecznościowym (1-ranga najwyższa, 6-ranga najniższa).

„Świat wirtualny” dla nastolatków składa się z dwóch obszarów interakcji społecznych: osoby znane osobiście oraz osoby znane tylko za pośrednictwem sieci internetowej. Pierwszy obszar to sfera interakcji wirtualnych budowanych w oparciu o problemy związane głównie z edukacją (35,9%) oraz w mniejszym stopniu o problemy

osobiste (28,0%) i techniczne (25,7%). Drugi obszar wirtualnych interakcji to zdecydowanie domena spraw technicznych (58,2%) i edukacyjnych (24,8%).

Również „świat realny” zbudowany jest z dwóch rodzajów interakcji: rówieśnicy, przyjaciele i koledzy oraz osoby dorosłe, z którymi badani przez nas młodzi ludzie przebywają w relacjach bezpośrednich (rodzice, nauczyciele itd.). Pierwszy z wymienionych obszarów to sfera interakcji opartych na problemach życia osobistego (62,7%) i szkolnego (33,6), natomiast drugi to płaszczyzna interakcji związanych z edukacją (41,0%) i w mniejszym stopniu z życiem osobistym (26,1%) oraz obsługą komputera, telefonu itd. (26,0%) (patrz **Tabela 10**).

Tab.10. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie „Gdzie najczęściej szukasz odpowiedzi na pytania lub problemy, z którymi sam nie możesz sobie sam poradzić” dla wszystkich respondentów.

	W sprawach osobistych	W sprawach technicznych np. problem z telefonem, komputerem, itp.	W sprawach związanych ze szkołą, nauką, itp.
u znajomych z Internetu (ludzi, których znam osobiście)	28,0%	25,7%	35,9%
w Internecie od ludzi, których nie znam (np. na forach internetowych, portalach, itp)	7,6%	58,2%	24,8%
u znajomych z życia realnego (przyjaciół, kolegów, itp.)	62,7%	21,8%	33,6%
u dorosłych, których znam (rodzice, nauczyciel, specjaliście w danym temacie, itp.)	28,5%	26,0%	41,0%
u nikogo, sam sobie radzę	26,1%	14,8%	16,5%
inne	4,1%	4,2%	5,1%

Uzyskane wyniki wskazują, że sfery interakcji bezpośrednich są nadal bardzo ważne w życiu nastolatków i nie nastąpił jak dotąd wyraźny transfer interakcji z życia realnego do wirtualnego. Nowe technologie w przypadku badanych nastolatków wspomagają lub współdziałają z bezpośrednimi interakcjami społecznymi. Brak jest również jednoznacznych przesłanek, aby wnioskować o migracji życia osobistego do anonimowej przestrzeni wirtualnej. Życie osobiste, jak pokazały badania, to wciąż domena interakcji z osobami z życia realnego, głównie z rówieśnikami. Badania potwierdziły – przy okazji – obserwowaną już tendencję malejącego znaczenia osób dorosłych (w tym rodziców) w przestrzeni społecznej młodego pokolenia.

Najważniejsze ustalenia:

- Internet dla nastolatków to głównie sfera komunikacji i rozrywki,

- większość z badanych charakteryzuje się nawykiem bardzo intensywnego korzystania z Internetu,
- nawyk permanentnego pozostawania „on-line” wzrasta wraz z wiekiem, nieznacznie częściej zjawisko to dotyka chłopców niż dziewczęta,
- najbardziej popularnymi serwisami społecznościowymi są Facebook oraz YouTube,
- głównym rodzajem ekspresji na profilach społecznościowych jest umieszczanie „linków do filmów/zdjęć” oraz „swoich (osobistych) zdjęć”, trend ten wzrasta wraz z wiekiem i częściej dotyczy dziewcząt niż chłopców,
- interakcje wirtualne z nieznanymi dotyczą głównie problemów nieosobistych (edukacja, sprawy techniczne),
- życie osobiste nastolatków to wciąż domena życia realnego,
- interakcje z osobami dorosłymi (w tym z rodzicami) w przestrzeni społecznej młodego pokolenia dotyczą przede wszystkim obowiązków szkolnych,
- życie osobiste nastolatki lokują poza rodziną i „światem dorosłych”.

KOMPETENCJE I SZKOŁA

Samocena kompetencji cyfrowych wśród nastolatków jest stosunkowo bardzo dobra, co czwarty badany ocenia swoje umiejętności na bardzo wysokim poziomie (23,5%), a co drugi na raczej wysokim poziomie (51,1%). Tylko co czwarty badany określił ich poziom jako „średni lub niski” (23,4%) (patrz **Tabela 11**). Poziom edukacji (w gimnazjum/liceum) nastolatków nie różnicuje istotnie omawianej samooceny, jednakże w przypadku płci takie zróżnicowanie jest zauważalne – dziewczęta charakteryzują się stosunkowo gorszą samooceną swoich kompetencji internetowych.

Tab.11. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie „Jak oceniasz swoją wiedzę na temat korzystania z Internetu?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
Jest na bardzo wysokim poziomie	23,5	26,5	21,0	31,2	15,7
Jest na raczej wysokim poziomie	51,1	50,1	52,0	45,7	57,3
Jest na średnim lub niskim poziomie	25,4	23,4	27,0	23,1	26,9
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Jako źródło swoich kompetencji badani zdecydowanie najczęściej wskazują samoedukację (75,2%) oraz starsze rodzeństwo (25,0%). Samoedukacja częściej dotyczy chłopców (79,6%) niż dziewcząt (71,6%), które to natomiast znacznie częściej wymieniały jako swojego internetowego „nauczyciela” starsze rodzeństwo (31,3%). Znamiennym jest fakt, że tylko co siódmy ankietowany jako źródło wiedzy o Internecie wymienił lekcje w szkole (14,4%), a w przypadku szkół gimnazjalnych ten odsetek jest jeszcze niższy (11,1%) (patrz **Tabela 12**).

Tab.12. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie „Kto Cię nauczył korzystać z Internetu?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%)⁶

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
sam(a) się nauczył(em)	75,2%	73,5%	76,6%	79,0%	71,6%
rodzice	14,0%	17,5%	11,0%	11,9%	16,2%
starsze rodzeństwo	25,0%	24,7%	25,3%	19,3%	31,3%
dziadkowie	0,6%	0,7%	0,6%	0,8%	0,3%
koledzy (koleżanki)	16,1%	13,1%	18,6%	15,6%	17,0%
w szkole na lekcjach	14,4%	11,1%	17,1%	10,7%	17,7%
ktoś inny	2,6%	3,4%	1,9%	3,2%	1,9%
Ogółem	147,9%	144,0%	151,2%	140,6%	156,2%

Powyższy rozkład odpowiedzi ma potwierdzenie w odpowiedziach na pytanie o źródła, z których badani czerpią informacje na temat Internetu. Zdecydowana większość pozyskuje wiedzę bezpośrednio z Internetu (62,7%), a co trzeci respondent wskazał także swoich kolegów lub koleżanki (32,6%). Tylko co czternasty ankietowany wymienił jako źródło informacji o Internecie osobę dorosłą (7,5%) (patrz **Tabela 13**).

Tab.13. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie „Skąd czerpiesz wiedzę na temat korzystania z Internetu?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%) ⁷.

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
z czasopism (książek)	5,2%	5,9%	4,5%	6,7%	3,8%
z Internetu np. forów	62,7%	61,5%	63,8%	64,6%	61,0%
od kolegów (koleżanek)	32,6%	30,4%	34,5%	30,3%	35,2%
od dorosłych	7,5%	13,1%	2,6%	7,1%	7,9%
z innych źródeł	8,4%	8,9%	7,9%	11,0%	5,5%
Ogółem	116,3%	119,8%	113,3%	119,8%	113,3%

Wnioskować można zatem, że sfera rzeczywistości wirtualnej oraz kompetencji cyfrowych nabywanych przez młode pokolenie, lokują się zupełnie poza wiedzą i kontrolą społeczną osób dorosłych. Zjawisko to może być wypadkową hipotetycznych predyktorów: zarówno stosunkowo słabych kompetencji w tym zakresie, jak i braku imperatywu takiej kontroli oraz odpowiednich (nie generujących wysokich kosztów czasu i pracy) narzędzi kontroli dostępnych dla osób dorosłych.

Pomimo że gros wiedzy o Internecie młode pokolenie zdobywa indywidualnie, to większość z nich ocenia zajęcia informatyczne w ramach zajęć szkolnych jako przydatne (59,0%). Typ szkoły tej opinii istotnie nie różnicuje, jednakże w przypadku płci, dziewczęta znacznie częściej (62,7%) deklarują taką przydatność niż chłopcy (55,1%) (patrz **Tabela 14**). Pamiętać jednak należy, że zakres pozyskanej wiedzy cyfrowej w szkole stanowi według badanych jedynie niewielką część informacji o technologiach informacyjnych i Internecie, jakie zdobyli w swojej edukacji w tym zakresie.

Tab.14. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie „Czy wiedza i umiejętności zdobyte podczas zajęć w szkole podstawowej w zakresie informatyki, nowych technologii informacyjnych i Internetu były przydatne w życiu codziennym?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
przydatne	59,0	61,0	57,5	55,1	62,7
nieprzydatne	41,0	39,0	42,5	44,9	37,3
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Zakres informacji, jaki zdobyli na zajęciach informatycznych – według ankietowanych – związany był najczęściej z zagrożeniami internetowymi (85,4%), wykorzystaniem Internetu do nauki lub pracy (79,2%), netykietą (67,9%), ochroną prywatności w sieci (67,4%), ochroną komputera (59,9%), prawami autorskimi (57,6%), bezpieczeństwem w serwisach społecznościowych (56,5%). Zdecydowanie mało w treści nauczania poświęcono na wykorzystanie Internetu w zachowaniach konsumenckich (zakupy, rezerwacje), gdyż tylko co trzeci badany wskazał tę kategorię (29,7%) (patrz **Tabela 15**). Ta ostatnia statystyka może być przesłanką dla pedagogów w konstruowaniu programu nauczania dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, ponieważ nastolatki w coraz młodszym wieku zaczynają pełnić rolę konsumenta.

Tab.15. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie „Czy na lekcjach informatyki w szkole oraz podczas innych zajęć dotyczących nowych technologii i Internetu uczyłeś się o tym?” dla wszystkich respondentów (%)⁸.

Odpowiedzi	N	Procent
jak chronić swój komputer	695	59,9%
jakie zasady (netykieta) obowiązują podczas komunikowania się poprzez Internet	788	67,9%
jak chronić swoją prywatność w sieci	783	67,4%
jak bezpiecznie korzystać z serwisów społecznościowych	656	56,5%
jak działają prawa autorskie w sieci	669	57,6%
jak wykorzystać Internet w codziennym życiu np. kupowanie biletów, rezerwacja miejsc, zakupy	345	29,7%
jak można wykorzystać Internet do nauki (pracy)	919	79,2%
jakie zagrożenia mogą się wiązać z korzystaniem z Internetu	992	85,4%
Ogółem	5847	503,6%

Deficyt znaczenia „świata dorosłych” (zwłaszcza nauczycieli) dla ścieżki edukacji internetowej czy cyfrowej młodego pokolenia może wynikać ze stosunkowo umiarkowanie popularnego używania technologii cyfrowych podczas zajęć szkolnych przez kadre nauczycielską. Chociaż większość respondentów (57,3%) odpowiedziała, że technologie te są często lub bardzo często wykorzystywane podczas zajęć lekcyjnych przez nauczycieli, to jednak aż 42,7% odpowiedziała, że ich nauczyciel korzysta z nich rzadko lub wcale (patrz **Tabela 16**).

Tab.16. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie „Jak często większość Twoich nauczycieli korzysta z komputerów, urządzeń cyfrowych i Internetu podczas zajęć lekcyjnych?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
bardzo często i często	57,3	51,5	62,0	58,2	56,6
rzadko lub w ogóle	42,7	48,5	38,0	41,8	43,4
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Niemniej jednak w szkołach ponadgimnazjalnych odsetek deklaracji pozytywnych jest znacząco wyższy (62%). Odsetki te pokazują, że wykorzystanie technologii cyfrowych i internetowych w polskich szkołach nieznacznie odbiega od możliwości tych szkół (wg badania „Nowe media w polskiej szkole” polskie placówki edukacyjne są dobrze wyposażone w podstawowe urządzenia, a 90,3% nauczycieli może korzystać z tego sprzętu w czasie lekcji).

Badani uczniowie stosunkowo dobrze oceniają biegłość swoich nauczycieli w posługiwaniu się sprzętem komputerowym i nowymi mediami. Dominuje ocena pozytywna lub bardzo pozytywna (75,7%), tylko co czwarty określił umiejętności nauczycieli negatywnie (24,3%). Zdecydowanie lepiej ta ocena wypadła wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych (79,1%), niż wśród szkół gimnazjalnych (71,4%). Fakt ten wraz z informacją, że w szkołach ponadgimnazjalnych częściej wykorzystywane są nowe media podczas zajęć lekcyjnych, wskazuje, iż szkoły ponadgimnazjalne lepiej i częściej adaptują nowe technologie do procesu edukacyjnego. Interesującym jest również zróżnicowanie oceny kompetencji nauczycieli płcią ankietowanych: dziewczęta znacznie częściej (82,1%) niż chłopcy (68,6%), deklarowały ocenę pozytywną (patrz **Tabela 17**).

Tab.17. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie „Jak sprawnie większość Twoich nauczycieli korzysta z komputera podczas lekcji?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
sprawnie i bardzo sprawnie	75,7	71,4	79,1	68,6	82,1
niesprawnie i zdecydowanie niesprawnie	24,3	28,6	20,9	31,4	17,9
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Chłopcy gorzej oceniają nauczycieli, gdyż w porównaniu do dziewcząt, lepiej posługują się nowymi technologiami i przez to mają bardziej krytyczną opinię. Korelacja ta może wskazywać na istotny wpływ kompetencji cyfrowych samych uczniów na ocenę nauczycieli. Kadra nauczycielska zatem musi systematycznie podnosić swoje kompetencje cyfrowe, aby nie utracić swojego autorytetu nauczycielskiego.

Najważniejsze ustalenia:

- samoocena kompetencji cyfrowych wśród nastolatków jest bardzo wysoka,
- umiejętności cyfrowe nastolatki zdobywają najczęściej samodzielnie wprost z Internetu lub od kolegów/koleżanek,
- ponad połowa z nich ocenia pozytywnie zajęcia lekcyjne z informatyki,
- w trakcie tych zajęć najczęściej dowiadują się o zagrożeniach internetowych, wykorzystaniu Internetu do nauki lub pracy, netykiecie, ochronie prywatności w sieci, ochronie komputera, prawach autorskich i bezpieczeństwie w serwisach społecznościowych,
- stosunkowo mało treści programowych w trakcie zajęć szkolnych zajmuje wykorzystanie Internetu w zachowaniach konsumenckich, co wymagałoby pewnej korekty programu nauczania, gdyż nastolatki w coraz młodszym wieku zaczynają pełnić rolę konsumenta,
- większość deklaruje, że nowe technologie są stosowane często podczas zajęć lekcyjnych przez nauczycieli (nie wliczając informatyki), częściej takie deklaracje występują w szkołach ponadgimnazjalnych niż gimnazjalnych,
- wyposażenie szkół w technologie cyfrowe i internetowe nie jest w pełni wykorzystywane przez nauczycieli w trakcie zajęć lekcyjnych,

- ocena uczniów biegłości ich nauczycieli w posługiwaniu się nowymi technologiami jest zdecydowanie pozytywna,
- ocena pozytywna kompetencji nauczycieli jest lepsza w szkołach ponadgimnazjalnych niż gimnazjalnych,
- na ocenę kompetencji cyfrowych nauczycieli silnie wpływają kompetencje samych uczniów, dlatego kadra nauczycielska musi systematycznie podnosić swoje kompetencje, aby nie utracić swojego autorytetu nauczycielskiego.

ZAGROŻENIA

Wiedza nastolatków na temat bezpieczeństwa w sieci jest względnie dobra, na większość pytań testujących ich wiedzę z tego zakresu badani odpowiadali poprawnie, a szczególnie dobrze wypadli w pytaniach dotyczących danych osobowych, anonimowości czy wiarygodności informacji pochodzących ze „świata wirtualnego”. Jednakże wiedza nastolatków posiada pewne wyraźne braki – na część pytań testujących blisko połowa ankietowanych odpowiadała w sposób nieprawidłowy. Pytania te obejmowały wiedzę z zakresu ochrony informacji w serwisach pocztowych oraz praw autorskich na portalach społecznościowych (patrz **Tabela 18**).

Tab. 18. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Poniżej znajdziesz kilka stwierdzeń dotyczących Internetu. Zaznacz, czy są one prawdziwe czy nie?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%)⁹.

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
serwisy społecznościowe takie np. jak Facebook czy NK.pl otrzymują prawa autorskie do materiałów zamieszczanych w nich	56,2%	49,8%	61,5%	54,4%	57,8%
serwisy pocztowe takie jak gmail.com „czytają” zawartość maili	47,8%	48,5%	47,2%	52,3%	43,4%
w Internecie praktycznie nie da się zachować anonimowości	90,6%	87,5%	93,3%	88,1%	92,9%
podawanie danych osobowych takich jak adres domowy, numer telefonu itp., jest niebezpieczne	92,4%	91,1%	93,4%	90,2%	94,7%
skasowanie zdjęć z profilu w serwisie społecznościowym nie spowoduje ich trwałego usunięcia z serwera	82,6%	79,7%	85,0%	82,8%	82,5%
informacje znalezione w Internecie nie wyłączając Wikipedii nie są w 100 procentach wiarygodne	80,0%	75,3%	83,9%	76,8%	83,3%
ogółem	449,7%	431,9%	464,4%	444,6%	454,5%

Zauważalny jest w badaniach istotnie gorszy wynik wśród uczniów szkół gimnazjalnych. Różnice w poziomie wiedzy względem uczniów szkół ponadgimnazjalnych dotyczyły większości aspektów testowanej wiedzy. Również odnotowano pewne zróżnicowanie pomiędzy dziewczętami i chłopcami. Ci ostatni częściej poprawnie odpowiadali na temat anonimowości informacji w serwisach pocztowych, lecz zdecydowanie częściej niż dziewczęta deklarowali wiarę w prawdziwość treści, jakie można zobaczyć na stronach internetowych.

Stan wiedzy na temat bezpieczeństwa w sieci nie do końca koresponduje z zachowaniami nastolatków. Co piąty ankietowany (21,1%) odpowiedział, że wszystkie treści, jakie umieszcza na portalach społecznościowych profiluje jako dostępne dla każdego użytkownika sieci i co siódmy (14,6%), że udostępnia wszystkim lub wybranym w zależności od sytuacji. Dodatkowo w badanej populacji aż co dwudziesty (4,4%) twierdzi, że nie widzi

żadnej potrzeby w ograniczaniu innym użytkownikom dostępności do jego danych osobowych. Po zliczeniu wszystkich badanych, których profile z różnych powodów i w różnym stopniu są dostępne dla innych użytkowników, otrzymamy odsetek 41,0%, co pokazuje dość dużą „nonszalancję” młodego pokolenia w podejściu do ochrony własnych danych osobowych w sieci (patrz **Tabela 19**). Natomiast zróżnicowanie pod względem płci badanych pokazuje relatywnie lepszą wiedzę chłopców na temat anonimowości treści w serwisach pocztowych, jednakowoż charakteryzują się oni jednocześnie większą wiarą w prawdziwość treści, jakie można znaleźć w Internecie.

Tab.19. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Zaznacz opcje, które dotyczą Twojego najczęściej używanego profilu na serwisach społecznościowych, takich jak Facebook, NK.pl, itp.” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
są dostępne dla wszystkich	21,1	21,6	20,7	25,8	16,7
są widoczne tylko dla znajomych	54,1	51,6	56,3	48,1	59,9
zależnie od sytuacji zmieniam dostępność	14,6	14,7	14,4	13,8	15,3
nie ustawiam prywatności, nie potrafię	0,9	1,5	0,3	1,1	0,7
nie ustawiam prywatności, bo nie widzę takiej potrzeby	4,4	5,4	3,6	5,8	3,2
nie rozumiem pytania	3,9	4,3	3,6	4,1	3,5
inne	1,0	0,9	1,1	1,4	0,7
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdiagnozowana „nonszalancja” w ekspresji internetowej zostaje dodatkowo wzmocniona faktem, że nastolatki w udostępnianiu w Internecie informacji o sobie są bardzo ufne i szczerze – aż 57,9% badanych podaje swoje dane osobowe zgodnie z prawdą za każdym razem, a 39,8% czyni to selektywnie. Tylko dwie osoby na sto (2,3%) nigdy nie opublikowały prawdziwych danych osobowych (patrz **Tabela 20**). Co ciekawe wspomniana „nonszalancja”, jak pokazują wyniki badania, częściej występuje u uczniów szkół ponadgimnazjalnych, niż gimnazjalnych oraz częściej wśród dziewcząt, niż wśród chłopców.

Tab.20. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Czy tworząc swój profil w serwisach społecznościowych podajesz prawdziwe dane osobowe (imię, nazwisko, wiek, itp.)?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
zawsze	57,9	49,0	65,4	53,6	62,2
czasami	39,8	47,7	33,2	43,6	36,1
nigdy	2,3	3,3	1,4	2,8	1,7
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kolejnym odnotowanym w badaniu rodzajem zachowania ryzykownego jest otwartość na interakcje bezpośrednie z osobami dorosłymi poznanymi w „świecie wirtualnym”. Co dziesiąty (10,6%) nastolatek przyznał się do takiej interakcji (patrz **Tabela 21**).

Tab.21. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Czy zdarzyło Ci się spotkać bezpośrednio z osobą dorosłą, którą poznałeś w Internecie?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
tak	10,6	13,2	8,5	12,0	9,4
nie	17,1	20,1	14,5	17,9	15,5
nie dotyczy	57,0	58,3	55,9	53,7	61,5
brak danych	15,3	8,4	21,1	16,4	13,6
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Na wynik ten należy jednak spojrzeć w kontekście pytania projekcyjnego (projekcja własnych doświadczeń na inne osoby) *Czy komuś z Twoich znajomych, którzy mają nie więcej niż 15 lat, zdarzyło się spotkać z osobą dorosłą (pełnoletnią), którą poznała w Internecie?*, w którym procent odpowiedzi twierdzących wyniósł dwukrotnie więcej (20,5%) (patrz **Tabela 21a**).

Tab.21a. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Czy komuś z Twoich znajomych, którzy mają nie więcej niż 15 lat, zdarzyło się spotkać z osobą dorosłą (pełnoletnią), którą poznała w Internecie?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
tak	20,5	23,0	18,4	19,7	21,4
nie	23,4	24,6	22,4	19,2	28,2
nie wiem	51,0	48,5	53,1	55,7	46,8
brak danych	5,1	3,9	6,1	5,4	3,7
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Można się było bowiem spodziewać, że z powodu drażliwego charakteru pytania, część respondentów nie odpowie na nie (co zresztą widać po wysokim odsetku braków odpowiedzi – 15,3%). Dlatego wartość otrzymana w pierwszym pytaniu (10,6%) jest prawdopodobnie niedoszacowana, a realny odsetek nastolatków spotykających się bezpośrednio z osobą dorosłą, którą poznała w Internecie jest znacznie wyższy.

Dodatkowo należy wspomnieć, że prawie co trzecia (28,7%) z tych osób, które udały się na takie spotkanie, nie poinformowała o tym nikogo ze swojego otoczenia. Nastolatki, jeżeli już kogoś informują, to najczęściej jest to kolega lub koleżanka (49,2%). Tylko co trzecia osoba – z tych które oznajmiają otoczeniu o takim fakcie – poinformowała swoich rodziców (32,0%) (patrz **Tabela 22**).

Tab.22. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Czy o planowanym spotkaniu poinformowałaś?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%)¹⁰ – odsetki dotyczą tylko osób, które spotkały się bezpośrednio z osobą dorosłą poznaną w Internecie .

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
rodziców	32,0%	28,4%	36,4%	30,9%	34,6%
kolegów	49,2%	52,2%	45,5%	38,2%	63,5%
kogoś dorosłego	8,2%	11,9%	3,6%	8,8%	7,7%
nikogo	28,7%	23,9%	34,5%	38,2%	15,4%
ogółem	118,0%	116,4%	120,0%	116,2%	121,2%

Skłonność do zatajania faktu o bezpośrednim spotkaniu osoby dorosłej poznanej w Internecie jest większa wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych niż gimnazjalnych oraz wśród chłopców, niż wśród dziewcząt. Odnotowane ryzykowne zachowanie jest tym bardziej

zaskakujące, gdyż sami badani, w zdecydowanej większości (78,5%) deklarują świadomość, że takie spotkania mogą być niebezpieczne (patrz **Tabela 23**).

Tab.23. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Czy sądzisz, że spotkanie z osobami dorosłymi poznanymi w Internecie mogą być niebezpieczne?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
tak	78,5	77,2	79,5	66,7	79,4
nie	21,5	22,8	20,5	33,3	20,6
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Internet jest często miejscem niebezpiecznym dla młodych użytkowników. Jak pokazują wyniki, nastoletni internauci są wyraźnie narażeni na zagrożenie tzw. sekstingiem. Co czwarty (25,6%) ankietowany przyznał, że otrzymał kiedykolwiek przez Internet (mailem, na czacie itp.) intymne zdjęcia (patrz **Tabela 24**).

Tab.24. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Czy otrzymałeś kiedykolwiek przez Internet (mailem, na czacie, itp.) intymne zdjęcia (np. bez ubrania)?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
tak	25,6	26,1	25,2	33,6	17,9
nie	74,4	73,9	74,8	66,4	82,1
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdecydowanie częściej do takiego wydarzenia przyznają się chłopcy (33,6%) niż dziewczęta (17,9%). Powyższe odsetki prawdopodobnie są niedoszacowane z powodu drażliwości pytania ankietowego. Do takiego wniosku skłania rozkład odpowiedzi na pytanie projekcyjne (projekcja własnych doświadczeń na inne osoby) *Czy znasz osoby, którym zdarzyło się wysłać swoje intymne zdjęcia osobom poznanym w Internecie?* Odsetki odpowiedzi twierdzących w tym przypadku są wyraźnie wyższe (30,0%), a szczególnie wyższe wśród ankietowanych dziewcząt (25,4%) (patrz **Tabela 25**).

Tab.25. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Czy znasz osoby, którym zdarzyło się wysłać swoje intymne zdjęcia osobom poznanym w Internecie?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
tak	30,0	31,2	29,1	35,1	25,4
nie	70,0	68,8	70,9	64,9	74,6
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nastolatki mogą być nie tylko potencjalnymi ofiarami sekstingu, ale, niestety, również często są jego inicjatorami. Chociaż w pytaniu kwestionariuszowym o wysyłanie swoich intymnych zdjęć innym poznanym w Internecie lub osobom bliskim, procent odpowiedzi twierdzących jest bardzo niski (do osób poznanych w Internecie – 4,4%, a do osób bliskich 7,9%) (patrz **Tabela 26** i **27**), to już w pytaniu projekcyjnym (projekcja własnych doświadczeń na inne osoby) odsetek deklaracji twierdzących jest nieporównywalnie wysoki i to bez względu na typ szkoły (30,0%) (patrz **Tabela 28**). W pytaniu projekcyjnym znacznie częściej odpowiedzi potwierdzających udzielali chłopcy (35,1%) niż dziewczęta (25,4%), co pozwala postawić hipotezę, iż sprawcami tego typu zjawiska bywają częściej osoby płci męskiej.

Tab.26. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Czy zdarzyło się Ci wysłać swoje własne intymne zdjęcia osobom poznanym w Internecie?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
tak	4,4	5,6	3,3	6,4	2,4
nie	95,6	94,4	96,7	93,6	97,6
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tab.27. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Czy zdarzyło się Ci wysłać przez Internet swoje intymne zdjęcia Twojemu chłopakowi/dziewczynie?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
tak	7,9	7,9	7,8	9,6	6,2
nie	92,1	92,1	92,2	90,4	93,8
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tab.28. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Czy znasz osoby, którym zdarzyło się wysłać swoje intymne zdjęcia osobom poznanym w Internecie?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
tak	30,0	31,2	29,1	35,1	25,4
nie	70,0	68,8	70,9	64,9	74,6
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Osobnym rodzajem narzędzia komunikacji internetowej, który niesie za sobą zagrożenia dla młodej osoby, jest internetowa komunikacja video. Spośród wszystkich badanych blisko 1/3 korzysta z tego medium (32,0%) do rozmów wideo z osobami nieznanymi (patrz **Tabela 29**). Jednakże tylko co ósma osoba spośród wszystkich badanych (12,3%) otrzymywała od osoby nieznanego propozycje wystąpienia/pokazania się bez ubrania w trakcie takich video-rozmów (patrz **Tabela 30**). Odsetek respondentów, którzy odpowiedzieli pozytywnie na taką propozycję wyniósł 1,9% (patrz **Tabela 31**). Należy jednak pamiętać, że podobnie jak w przypadku poprzednich pytań (dotyczących spotkań z nieznanymi, intymnych fotografii) otrzymane odsetki mogą być niedoszacowane, jednak z powodu relatywnie mniejszej dostępności do tego rodzaju komunikacji (wideo) wartości te są hipotetycznie niższe, niż jak w przypadku intymnych zdjęć.

Tab.29. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Czy zdarzało Ci się uczestniczyć w rozmowach wideo z osobami, których nie znałeś wcześniej?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
tak	32,0	32,3	31,8	36,3	28,2
nie	32,0	36,5	28,2	29,8	34,5
nie dotyczy	34,7	30,1	38,6	33,1	36,7
brak danych	1,3	1,1	1,5	,8	,6
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tab.30. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Czy zdarzało się, że otrzymywałeś/łaś od nieznajomych propozycje wystąpienia/pokazania się bez ubrania lub zdejmowania go w czasie rozmowy wideo?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
tak	12,3	12,7	12,0	7,9	16,7
nie	19,6	19,4	19,7	28,3	11,5
nie dotyczy	66,7	66,7	66,8	62,9	71,2
brak danych	1,4	1,2	1,5	1,0	0,6
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tab.31. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Czy zgodziłeś/as się na takie propozycje?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
tak	1,9	2,3	1,5	2,5	1,3
nie	10,5	10,5	10,5	5,4	15,5
nie dotyczy	86,3	86,1	86,5	91,1	82,7
brak danych	1,3	1,1	1,5	1,0	0,5
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Najważniejsze ustalenia:

- wiedza teoretyczna nastolatków na temat bezpieczeństwa w sieci jest stosunkowo dobra, jednak widoczne są istotne braki,
- największe braki teoretyczne dotyczą wiedzy o zasadach poufności serwisów pocztowych oraz o prawach autorskich treści publikowanych w serwisach społecznościowych,
- zaufanie do treści, jakie można znaleźć w Internecie jest bardziej typowe dla chłopców niż dziewcząt,
- stan wiedzy teoretycznej nie koresponduje z zachowaniami, które u wielu nastolatków można nazwać zachowaniami ryzykownymi,

- badani w sposób dość nonszalancki podchodzą do kwestii dostępności swoich danych osobowych w przestrzeni wirtualnej,
- badani charakteryzują się relatywnie dużą szczerością i otwartością w opisywaniu swoich profili (szczególnie dziewczęta i uczniowie szkół ponadgimnazjalnych),
- odnotowano istotny odsetek nastolatków, którzy spotykają się z osobami dorosłymi poznanymi w sieci,
- niestety, prawie co trzeci z nich nie informuje o tym wydarzeniu nikogo ze swojego otoczenia,
- jednocześnie przytłaczająca większość badanych doskonale zdaje sobie sprawę, iż takie spotkania mogą być dla nich niebezpieczne,
- co czwarty nastolatek potwierdził w kwestionariuszu, że otrzymywał via Internet intymne fotografie,
- do wysyłania intymnych zdjęć przyznał się bardzo niewielki odsetek badanych, jednak na podstawie technik projekcyjnych zastosowanych w kwestionariuszu, wnioskować można, że procent takich osób jest znacznie wyższy, statystycznie istotny, a społecznie wyraźnie dostrzegalny,
- blisko co trzeci ankietowany zadeklarował, że prowadził wideo–rozmowy z osobami, których wcześniej nie znał, a co ósmy, że w trakcie takich rozmów dostał propozycje wystąpienia/pokazania się bez ubrania (prawdopodobnie odsetek ten jest niedoszacowany, co pokazują techniki projekcyjne użyte w narzędziu badawczym).

RODZICE A INTERNET

Ocena kompetencji informatycznych swoich rodziców wśród badanych nastolatków wypadła względnie bardzo dobrze, najczęściej nastolatki wskazywali dla obojga rodziców kategorie „Dobry – korzysta dosyć często, ale czasem prosi mnie o pomoc” – 67,2% oraz „Bardzo dobry – korzysta często i bez problemów” – 51,5% (rozkład odpowiedzi powstał poprzez zliczenie odpowiedzi z pytania o kompetencje ojca i kompetencje matki, dlatego procenty nie sumują się do 100) (patrz **Tabela 32**).

Tab.32. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Jak określisz stopień sprawności korzystania z komputera i Internetu przez Twoich rodziców?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%) ¹¹. Rozkład odpowiedzi powstał poprzez zliczenie odpowiedzi z pytania o kompetencje ojca i kompetencje matki, dlatego procenty w kolumnie nie sumują się do 100.

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
bardzo dobry - korzysta często i bez problemów	51,5%	60,3%	44,2%	55,0%	48,4%
dobry - korzysta dosyć często, ale czasem prosi mnie o pomoc	67,2%	67,4%	67,1%	63,6%	71,0%
słaby - korzysta czasami i często prosi mnie o pomoc	34,3%	30,4%	37,4%	34,0%	34,5%
bardzo słaby - korzysta rzadko i zawsze muszę mu pomagać	15,2%	13,8%	16,4%	16,6%	13,9%
nie korzysta z Internetu	24,6%	19,5%	28,9%	23,4%	25,4%
Ogółem	192,8%	191,4%	194,0%	192,6%	193,3%

Nie jest zaskoczeniem, że oceny dobre częściej występują u nastolatków ze szkół gimnazjalnych, niż u młodzieży ponadgimnazjalnej. U tych ostatnich również częściej występują deklaracje niekorzystania z Internetu przez któregośkolwiek z rodziców (opiekunów). Powyższe różnice procentowe pomiędzy respondentami ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych pokazują, iż kompetencje cyfrowe rodziców są uzależnione od ich wieku – im wyższy wiek rodzica, tym kompetencje gorsze i częstość użytkowania rzadsza. Prognozować należy, że każde następne pokolenie rodziców będzie dysponowało coraz lepszą sprawnością w korzystaniu z komputera i Internetu.

Nie jest także niespodzianką, że badani lepiej oceniają kompetencje swoich ojców niż swoich matek (patrz **Tabela 32a**). Wynika to ze statystycznie istotnego zróżnicowania zainteresowań, częstości używania Internetu pomiędzy mężczyznami a kobietami. Niemniej jednak warto zwrócić uwagę, że różnice w ocenie tych kompetencji nie są dramatycznie wielkie, co pozwala wnioskować, że technologie cyfrowe stają się atrybutem wspólnym, nie różnicowanym płcią jednostki.

Tab.32a. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Jak określisz stopień sprawności korzystania z komputera i Internetu przez Twoich rodziców?” dla wszystkich respondentów(%).

	Matka		Ojciec	
	N	Procent	N	Procent
bardzo dobry - korzysta często i bez problemów	273	23,0	352	30,5
dobry - korzysta dosyć często, ale czasem prosi mnie o pomoc	451	38,0	365	31,7
słaby - korzysta czasami i często prosi mnie o pomoc	239	20,1	177	15,4
bardzo słaby - korzysta rzadko i zawsze muszę mu pomagać	90	7,6	95	8,2
nie korzysta z Internetu	135	11,4	164	14,2
Ogółem	1188	100,0%	1153	100,0%

Pomimo dobrych kompetencji cyfrowych rodziców (subiektywnie ocenionych przez badanych), jakość kontroli rodzicielskiej nad aktywnością w Internecie ich pociech jest zdecydowanie negatywna. Ponad połowa badanych nastolatków (55,6%) zadeklarowała, że ich rodzice nie interesują tym, co robią w Internecie, 39,3% stwierdziło, że rodzice starają się kontrolować, ale nie jest to kontrola pełna lub skuteczna. Tylko co dwudziesty respondent (5,1%) odpowiedział, że rodzice mają pełną kontrolę nad ich aktywnością w sieci lub w komputerze (patrz **Tabela 33**). Brak kontroli rodzicielskiej lub jej słaba jakość koreluje z typem szkoły. Rodzice uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych rzadziej kontrolują aktywność wirtualną swoich dzieci oraz częściej stosują kontrolę nieefektywną. Wyjaśnienie tego zjawiska poszukiwać należy w niższych kompetencjach informatycznych tych rodziców, co z kolei rzutuje na umiejętność stosowania nadzoru, ale także (a może przede wszystkim) na świadomość potrzeby takiej kontroli.

Tab.33. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „Jak sądzisz, czy rodzice interesują się tym, jak korzystasz z Internetu i komputera?” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%).

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
tak, sprawdzają wszystko, co robię w Internecie	5,1	8,1	2,7	4,4	5,4
tak, sprawdzają, ale nie wiedzą o wszystkim, co robię w Internecie	14,8	20,1	10,3	15,3	14,4
tak, starają się sprawdzać, ale tak naprawdę mogą robić, co chcą	24,5	28,8	20,9	22,1	26,6
nie, nie interesują się tym	55,6	43,0	66,1	58,2	53,6
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Dominującym sposobem kontroli rodzicielskiej okazuje się być kontrola pośrednia, tzn. rozmowa z dzieckiem (62,3%) lub wgląd do profili na serwisach społecznościowych (17,0%). Stosunkowo nieliczni rodzice stosują kontrolę techniczną bezpośrednią: urządzeń transferujących sygnał (13,2%), filtr rodzicielski (2,3%), różne sposoby bez wiedzy i zgody dziecka (10,6%) (patrz **Tabela 34**). Zauważalny jest wyższy odsetek kontroli bezpośredniej technicznej wśród rodziców dzieci ze szkół gimnazjalnych, co prawdopodobnie wynika z ich lepszych kompetencji cyfrowych i świadomości zagrożeń. Również płeć różnicuje rodzaj kontroli – rodzice dziewcząt preferują kontrolę pośrednią (rozmowa, wgląd do profili).

Nie ulega wątpliwości, że skuteczność tak realizowanej kontroli rodzicielskiej nie zawsze jest skuteczna. Potwierdzają to deklaracje samych nastolatków, których opinie w tym względzie wydają się jednoznaczne. Młode pokolenie prowadzi aktywność w „świecie wirtualnym” bez jakiegokolwiek kontroli lub pod nieskuteczną kontrolą rodzica czy opiekuna. Dlatego zagrożenia cyfrowe przestają być zagrożeniami, a stają się coraz częściej realnymi tragediami czy życiowymi problemami młodego pokolenia.

Tab.34. Rozkład procentowy poprawnych odpowiedzi na pytanie „W jaki sposób Twoi rodzice interesują się tym, jak korzystasz z Internetu i komputera??” dla wszystkich respondentów oraz z podziałem ze względu na typ szkoły i płeć (%)¹².

	Wszyscy	Gimnazjalne	Ponadgimnazjalne	Chłopcy	Dziewczęta
rozmawiamy o tym	62,3%	58,5%	67,6%	56,1%	67,8%
monitorują, za moją zgodą, urządzenia, którymi łączę się z Internetem	13,2%	16,1%	9,1%	15,9%	11,0%
zainstalowali filtr rodzicielski	2,3%	2,6%	1,8%	4,2%	0,7%
są moimi znajomymi na Facebooku (lub innych serwisach społecznościowych)	17,0%	16,1%	18,3%	11,3%	21,2%
sprawdzają i kontrolują bez mojej wiedzy i zgody w różny sposób	10,6%	10,9%	10,0%	13,8%	8,1%
inne	9,4%	11,6%	6,4%	13,0%	6,4%
Ogółem	114,7%	115,8%	113,2%	114,2%	115,2%

Najważniejsze ustalenia:

- ocena kompetencji cyfrowych rodziców jest stosunkowo dobra,
- lepiej oceniają swoich rodziców uczniowie gimnazjum, co wskazuje, że kompetencje rodziców są uzależnione od ich wieku – im wyższy wiek rodzica, tym kompetencje gorsze i częstość użytkowania rzadsza,
- prognozować można, że każde następne pokolenie rodziców będzie dysponowało coraz lepszą sprawnością informatyczną,
- lepiej oceniani są ojcowie niż matki, ale różnice ocen nie są duże, kompetencje cyfrowe powoli przestają być różnicowane płcią,
- opinie nastolatków o kontroli rodzicielskiej ich aktywności cyfrowej lub jej skuteczności wskazują na bardzo istotny deficyt takiej kontroli (oraz słabą skuteczność) w naszym społeczeństwie,
- rodzice uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych rzadziej kontrolują aktywność wirtualną swoich dzieci, jest to skutkiem niższej świadomości problemu i słabszych kompetencji informatycznych,
- dominuje strategia kontroli pośredniej poprzez rozmowę z dzieckiem oraz wgląd w profil społecznościowy, skuteczność takiej strategii jest bardzo niska, co zadeklarowały same ankietowane nastolatki,

- strategia kontroli bezpośrednio technicznej, częściej stosowana jest przez rodziców uczniów gimnazjum (zwłaszcza chłopców) co wynika z lepszych kompetencji cyfrowych i świadomości ich zagrożeń młodszego pokolenia rodziców.

Załącznik nr 13 – Wyciąg z Raportu z badań „Dziecko, rodzina i szkoła, wobec migracji rodzicielskich: 10 lat po akcesji do Unii Europejskiej”⁴⁷⁷

Różne, często poważne problemy dzieci, których rodzice wyjechali w celach zarobkowych za granicę, cieszyły się zainteresowaniem mediów, polityków, dziennikarzy, psychologów i nauczycieli oraz wychowawców w pierwszych latach po akcesji Polski do Unii Europejskiej. Rozpowszechnił się wówczas termin „eurosieroty” – bardzo negatywnie odbierany przez ekspertów zajmujących się tą tematyką. Można uznać, że powstanie takiego neologizmu było pochodną emocji i troski towarzyszącej nagłośnieniu tego problemu w polskim społeczeństwie.

Badanie tego zjawiska zainicjowane zostało przez Rzecznika Praw Dziecka w 2008 r. Wówczas głównym celem było zdiagnozowanie wpływu migracji zarobkowej rodziców na sytuację dziecka pozostającego w Polsce. Wyniki tamtych badań pokazały, że większość z takich dzieci boleśnie odczuwała nieobecność rodziców. Szereg instytucji podjęło wówczas działania, których celem było systemowe przeciwdziałanie skutkom zjawiska.

Sześć lat później, w 2014 roku, Rzecznik Praw Dziecka zlecił wykonanie ogólnopolskich badań, które miały dać odpowiedź na pytanie, jak zmieniła się sytuacja dzieci migrantów europejskich. Badanie „*Dziecko, rodzina i szkoła, wobec migracji rodzicielskich: 10 lat po akcesji do Unii Europejskiej*” przeprowadziło PEDAGOGIUM Wyższa Szkoła Nauk Społecznych w Warszawie, w maju i pierwszym tygodniu czerwca 2014 roku, na ogólnopolskiej losowej próbie uczniów i nauczycieli.

Z analizy ich wyników jednoznacznie wynika, że w polskich szkołach mniej jest obecnie dzieci z rodzin rozłączonych wskutek euromigracji. Można zatem wysnuć wniosek, że albo zmniejszyły się wyjazdy zarobkowe Polaków, na co nie wskazują jednak oficjalne statystyki, albo dochodzi do połączenia rodziców z dziećmi, najpewniej za granicą. Pozwala to na postawienie hipotezy wskazującej na atrakcyjność systemów socjalnych krajów migracyjnych, co sprawia, że rodzicom opłaca się obecnie wyjeżdżać razem z dziećmi.

W kontekście niżu demograficznego, który dotyka Polskę, wyjątkowo niepokoić mogą natomiast wyniki pokazujące gotowość migracyjną najmłodszego pokolenia. Aż 39% badanych dzieci deklaruje, że chce w przyszłości mieszkać poza Polską. A wśród dzieci z rodzin, w których rodzice migrowali, odsetek ten wynosi aż 44%, co wskazuje na pozytywny odbiór efektów długookresowych wyjazdów z kraju w rodzinach, które ich doświadczyły.

---

⁴⁷⁷ Na podstawie raportu z badania „*Dziecko, rodzina i szkoła, wobec migracji rodzicielskich: 10 lat po akcesji do Unii Europejskiej*”. Autor raportu Bartłomiej Walczak, opieka naukowa Rektor PEDAGOGIUM WSNS prof. dr hab. Marek Konopczyński.

Badanie ujawniło również niepokojący fakt sprawiania problemów wychowawczych przez dzieci z rodzin migracyjnych. Gimnazjaliści (chłopcy) z takich rodzin częściej statystycznie niż rówieśnicy sięgają po alkohol i narkotyki. Z kolei dziewczęta uczęszczające do szkół ponadgimnazjalnych – po papierosy.

Interesująca jest zależność przejmowania opieki nad dzieckiem w przypadkach wyjazdów poszczególnych członków rodziny. Badanie pokazało, że jeśli osobą migrującą jest ojciec, to opiekę nad dziećmi przejmuje matka. Natomiast w przypadku wyjazdu matki, dziećmi zajmują się głównie dziadkowie. Może to wskazywać na niedostateczne przygotowanie ojców do godzenia pracy zarobkowej z obowiązkami rodzicielskimi.

W ramach ciekawostki można zwrócić uwagę na rolę poszczególnych osób z otoczenia dzieci, które mogą stać się dla nich autorytetami w przypadku migracji rodziców. Najbardziej wskazywanymi osobami są w tym gronie księża i duchowni. W przypadku migracji ojca część dzieci jest, co prawda, skłonna zwrócić się do nich po pomoc, jednak w przypadku migracji obojga rodziców księża i duchowni nie są postrzegani przez dzieci jako źródło potencjalnej pomocy w rozwiązywaniu problemów. O wiele częściej zwracają się oni do nauczycieli, kolegów lub innych członków rodziny.

CELE BADANIA

Projekt badawczy Rzecznika Praw Dziecka, zrealizowany przez PEDAGOGIUM Wyższą Szkołę Nauk Społecznych w Warszawie, miał za zadanie zdiagnozować skutki migracji zarobkowej rodziców w kontekście jej wpływu na sytuację rodzinną i szkolną dzieci migrantów oraz ukazać dynamikę przemian w porównaniu z badaniami z 2008 roku (badania przeprowadzone przez PEDAGOGIUM WSNS na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka).

STRUKTURA I METODOLOGIA BADAŃ

W rozdziałach „Migracje zarobkowe”, „Rodzina transnarodowa” i „Sieroctwo migracyjne” czytelnik znajdzie opis najważniejszych pojęć. W rozdziale „Charakterystyka wyjazdów zarobkowych rodziców i opiekunów” – strukturę migracji rodziców (opiekunów) i przyjmowane strategie migracyjne. W rozdziale „Portret rodziny transnarodowej” znajduje się analiza rodzin rozłączonych przestrzennie, pod kątem sytuacji ekonomicznej, struktury, wieku i liczby dzieci, alokacji klasowej i specyfiki regionalnej. Kolejny rozdział „Konsekwencje wyjazdów zarobkowych rodziców i opiekunów” zawiera analizę wpływu wyjazdów na więzi, strukturę opieki i postrzeganie domu rodzinnego. W rozdziale „Kariera edukacyjna dzieci z rodzin transnarodowych” sprawdzane są hipotezy o wpływie migracji

rodzicielskich na osiągnięcia szkolne, zaburzenia dyscypliny, zachowania ryzykowne i strukturę czasu wolnego. Opracowanie zamykają dwa rozdziały, poświęcone gotowości migracyjnej polskich uczniów oraz wspomaganie rodziny transnarodowej.

Badanie zostało zrealizowane w maju i pierwszym tygodniu czerwca 2014 na losowej próbie 100 szkół, warstwowej typem szkoły i położeniem (województwo). W każdej szkole losowano po jednej klasie z rocznika, a zatem zbierano dane przeciętnie z trzech oddziałów. W przypadku szkół podstawowych były to klasy 4–6, w pozostałych 1–3. W każdej klasie zrealizowano ankiety audytoryjne z obecnymi uczniami, których rodzice wyrazili zgodę na udział w badaniu oraz nauczycielem (nauczycielami w przypadku klas integracyjnych).

Ogółem zebrano 4 168 ankiet od uczniów i 272 od nauczycieli. Najważniejszym ograniczeniem przyjętego tu rozwiązania metodologicznego jest wyłączenie z badania dzieci migrujących wraz z rodzicami. Drugim ograniczeniem jest brak możliwości szacowania skali i konsekwencji migracji w odniesieniu do osób nierealizujących obowiązku szkolnego i obowiązku nauki.

GLÓWNE WNIOSKI Z BADANIA

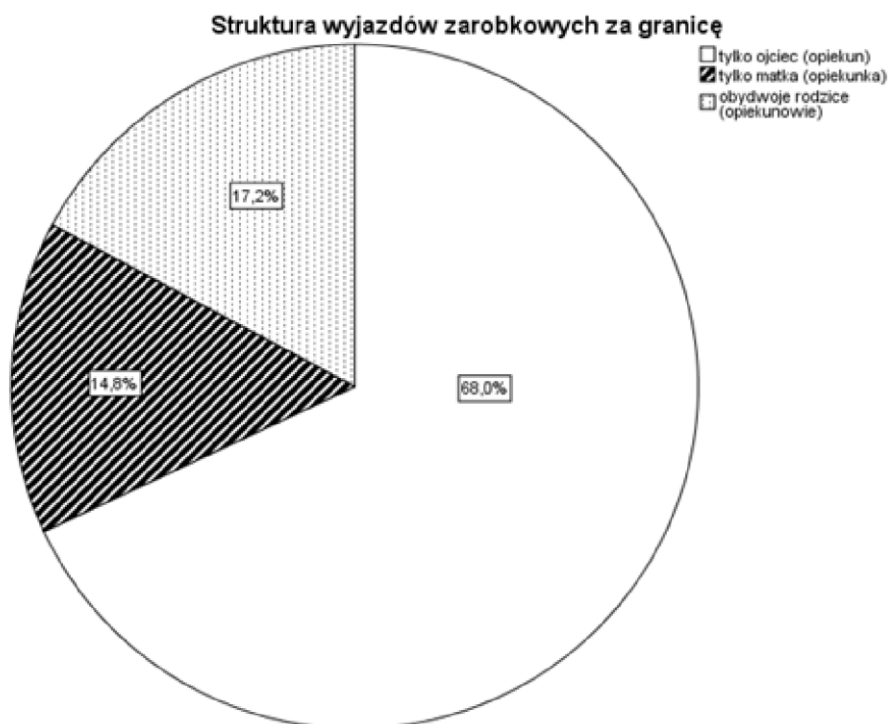
Poniżej zestawiono najważniejsze wnioski z badania, których szczegółowe uzasadnienie Czytelnik znajdzie w poszczególnych rozdziałach raportu.

W tym trzyletnim okresie za granicę Polski do pracy wyjeżdżały matki 272 badanych, co stanowi 6,5% ważnych odpowiedzi. Doświadczenie choćby krótkotrwałej rozłąki z ojcem było powszechniejsze – stała się ona udziałem 725 badanych, co stanowi 17,4% ważnych odpowiedzi. Te dwa wskaźniki nie sumują się – część uczniów w okresie poprzednich trzech lat doświadczyła wyjazdu obydwójga rodziców. Po uwzględnieniu wyjazdów podwójnych rozkład przedstawia się następująco: rozłąki z przynajmniej jednym z rodziców doświadczyło 20,4% uczniów w przedziale wiekowym 10–19. Jeśli odniesiemy to wskazanie do wyników sondażu CBOS z końca 2013 roku, zgodnie z którymi odsetek dorosłych Polaków podejmujących pracę za granicą wyniósł 14%, okaże się, że migracja zarobkowa w rodzinach z dziećmi w wieku szkolnym jest częstsza niż w odniesieniu do całej populacji.

Rozłąki z przynajmniej jednym z rodziców w ciągu trzech lat poprzedzających badanie doświadczyła więc jedna piąta uczniów. Oznacza to siedmiopunktowy spadek w porównaniu z wynikami z 2008 roku, co może wynikać ze zmiany skali odpływu, ale też z częstszego podejmowania migracji osiedleńczych.

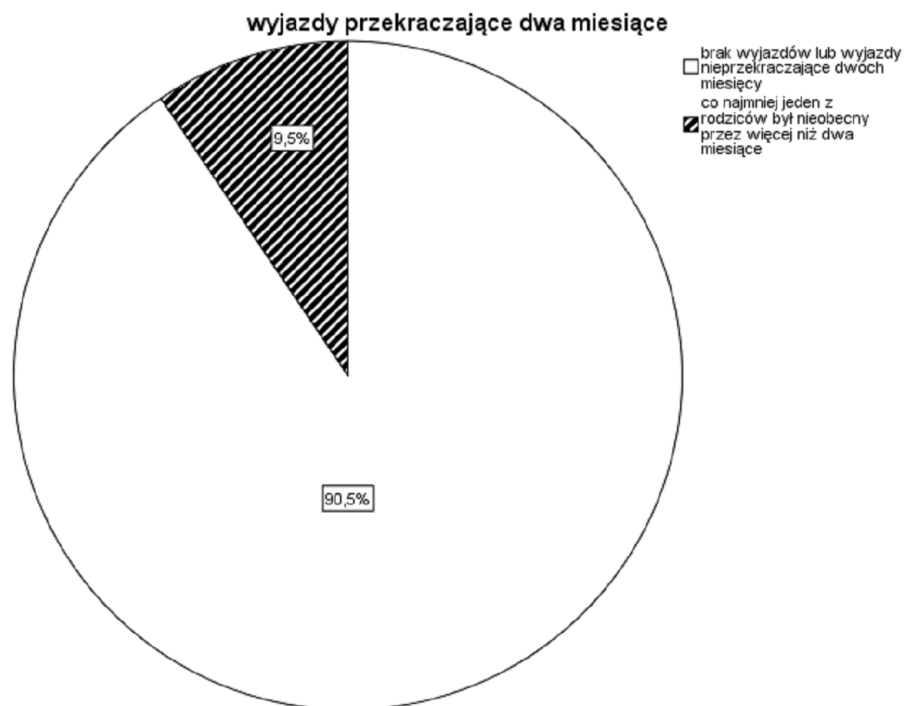
Najczęściej migrują ojcowie – wskazało tak 68% uczniów, którzy doświadczyli choćby krótkotrwałej rozłąki wynikającej z wyjazdów zarobkowych rodziców, 14,8% z tej

grupy wskazało na migrację pojedynczą matki, zaś 17,2% obydwojga rodziców. Warto dodać, że w tej ostatniej grupie dominują migracje naprzemienne.

Dominującą strategią są krótkotrwałe wyjazdy, nie przekraczające łącznie dwóch miesięcy – wybrała ją ponad połowa wyjeżdżających matek (54%) oraz 42,4% ojców. Ponad jedna trzecia rodziców pracujących za granicą (34,3% migrujących matek i 37,8% ojców) spędziło w ciągu trzech lat poprzedzających badanie od dwóch do dwunastu miesięcy poza domem.

Czas nieobecności	Matki (opiekunki)	Ojcowie (opiekunowie)
Do dwóch miesięcy	54	42,4
Pow. 2 Do 6 miesięcy	24,9	25,5
Pow. 6 Do 12 miesięcy	9,4	12,3
Powyżej 12 miesięcy	11,7	19,7
Razem	(100%=) 213	(100%=) 568,0

Najczęściej wybieraną strategią są wyjazdy krótkotrwałe (do dwóch miesięcy), na rozłąkę przekraczającą jeden rok kalendarzowy zdecydowało się 11,7% spośród migrujących matek i 19,7% ojców. Takiej długotrwałej rozłąki doświadczyło 3,2% ogółu uczniów. O funkcjonowaniu w tej trwałej strukturze transnarodowej możemy mówić więc w odniesieniu do 3,2% badanych uczniów. Przez trwałą strukturę rozumiemy rodzinę, w której nieobecność co najmniej jednego rodzica przekroczyła rok – a zatem okres, po którym rodzina adaptuje się zazwyczaj do nieobecności jednego z członków.

Przyjmowanie kolejnych strategii migracyjnych wiąże się z przyjmowaniem różnych strategii adaptacyjnych. I tak najbardziej powszechny model – migracja jedynie ojca oznaczała średnią nieobecność przez 9,9 miesiąca. W rodzinach, w których dochodzi do migracji podwójnej naprzemiennnej, okres rozłąki z ojcem skraca się do 5,2 miesiąca, zaś przy migracji jednoczesnej wzrasta do 119 miesięcy (niemal 10 lat!). A zatem rodziny decydujące się na migrację podwójną naprzemienną dążą do zapewnienia ciągłości opieki, ograniczając długość wyjazdów mężczyzn. W przypadku migracji jednoczesnej dochodzi do utrwalenia modelu funkcjonowania w strukturze transnarodowej i średni czas nieobecności ojca istotnie się wydłuża.

	Średni czas rozłąki (miesiące)
Migruje tylko ojciec (opiekun)	9,88
Migracja naprzemienna	5,2
Migracja jednoczesna	119

Siedem na dziesięć migracji rodzicielskich (68%) to wyjazd samego ojca (opiekuna), 14,8% migracja matki, 17,2% to migracja obydwójga, a w 2/3 przypadków ma charakter naprzemienny.

Zła sytuacja ekonomiczna gospodarstwa domowego jest czynnikiem wyjaśniającym migracje matek oraz migracje podwójne, ale nie ojców. Innymi słowy strategie rzadsze, nienormatywne są bardziej prawdopodobne w przypadku niekorzystnej sytuacji finansowej. Relatywnie wysoka ocena statusu ekonomicznego w rodzinach charakteryzujących się długotrwałą migracją przynajmniej jednego rodzica pokazuje, że wyjazdy zarobkowe jako sposób na zbilansowanie domowego budżetu spełniają swoją rolę.

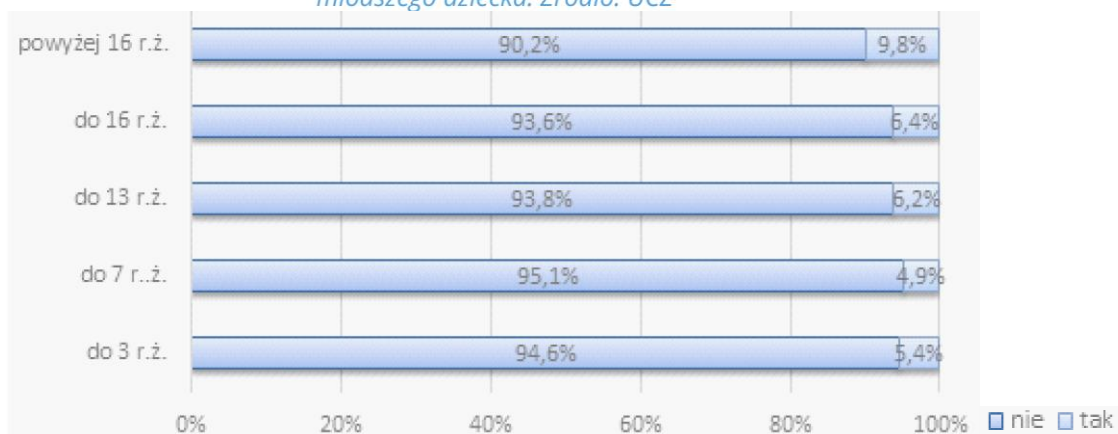
Patrząc na strukturę rodziny można zauważyć, że najczęściej migrują samotni ojcowie, następnie samotne matki, zaś najrzadziej rodzice żyjący w rodzinach wielopokoleniowych. Wynika to ze złej sytuacji ekonomicznej rodzin monoparentalnych.

Związek pomiędzy wystąpieniem migracji zagranicznych trwających od dwóch do dwunastu miesięcy a strukturą rodziny. Źródło: UCZ

	Migracja	Brak migracji
Rodzina samotnego ojca	17,1%	82,9%
Rodzina samotnej matki	7,6%	92,4%
Rodzina biparentalna nuklearna	6,2%	94%
Rodzina biparentalna poszerzona	6%	92,2%

Nie zaobserwowano istotnego związku prawdopodobieństwa migracji z liczbą niepełnoletnich dzieci, natomiast udało się wykazać istotny związek pomiędzy wiekiem dzieci a migracjami matek (ale już nie ojców).

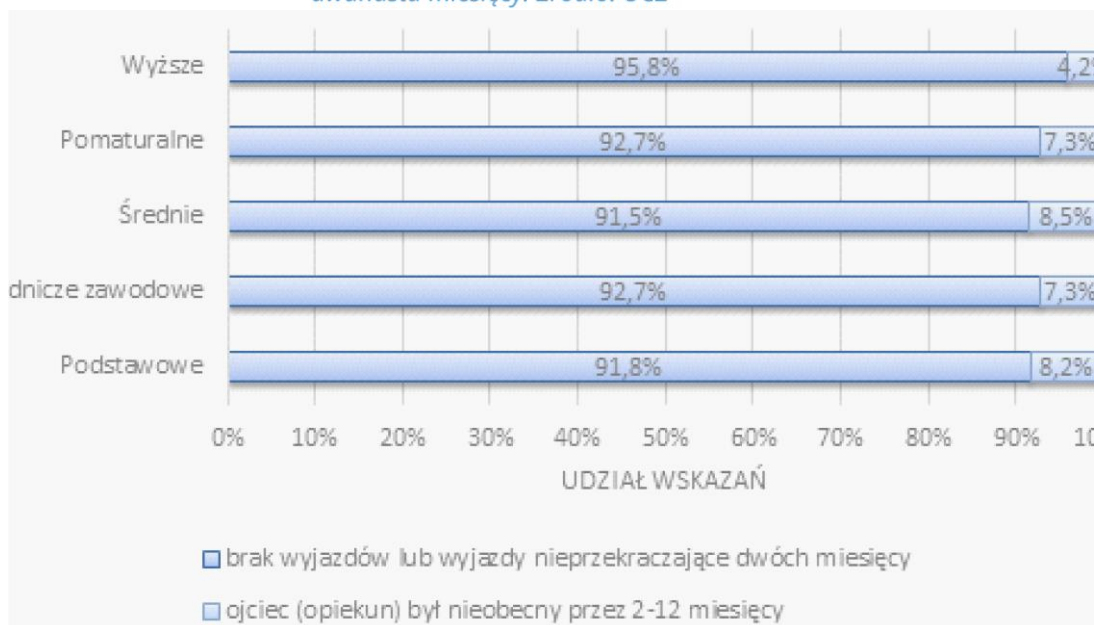
Podejmowanie wyjazdów zarobkowych przez matki w zależności od wieku najmłodszego dziecka. Źródło: UCZ

Dwukrotnie częściej migrują ojcowie z wykształceniem średnim niż wyższym, z kolei wykształcenie matek nie ma przełożenia na prawdopodobieństwo ich wyjazdu zarobkowego.

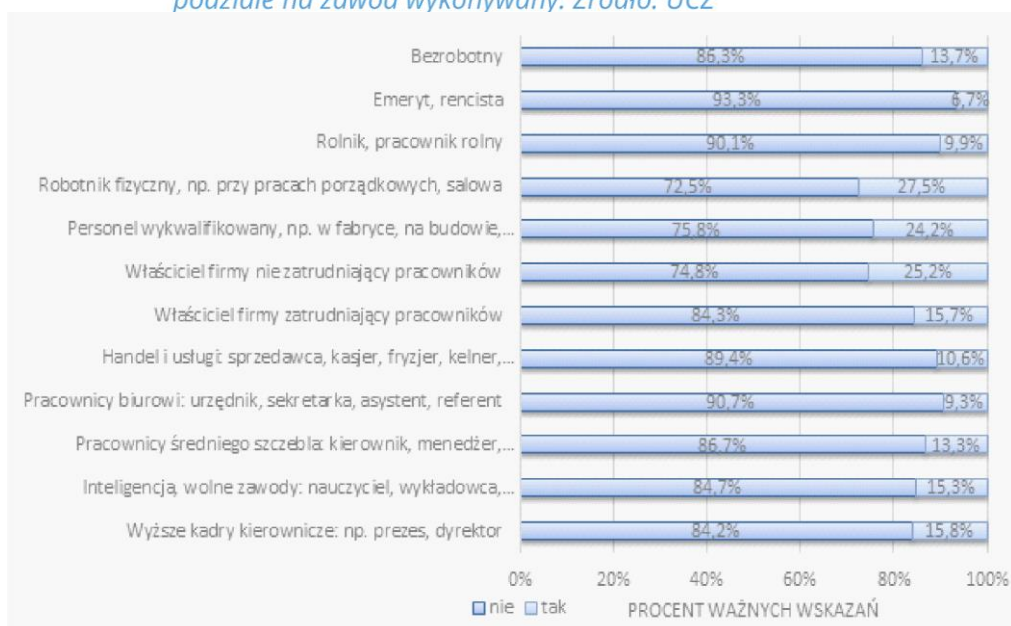

Wykształcenie ojca (opiekuna) a podejmowanie migracji trwających od dwóch do dwunastu miesięcy. Źródło: UCZ

Grupy zawodowe, wśród których zaobserwowano więcej wyjazdów zarobkowych niż w innych, to pracownicy fizyczni i osoby samozatrudnione, ponadto wśród transnarodowych ojców istotnie nadreprezentowaną grupą jest personel wykwalifikowany. Najrzadziej migrują rodzice pracujący w rolnictwie i jako pracownicy biurowi.

Podejmowanie zagranicznych wyjazdów zarobkowych przez ojców (opiekunów) w podziale na zawód wykonywany. Źródło: UCZ

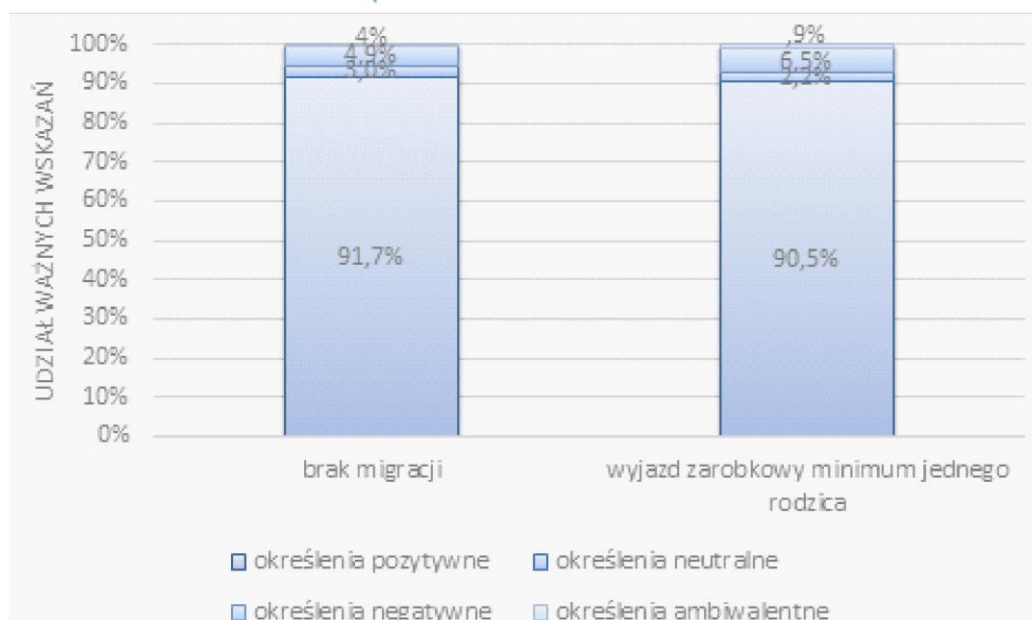
Poszczególne województwa różnią się intensywnością wyjazdów. W badaniu prowadzonym w 2008 roku regionami o największej mobilności rodziców były województwa opolskie, zachodniopomorskie, warmińsko-mazurskie, świętokrzyskie i podkarpackie. Obecnie ta struktura uległa zmianie – województwami o największym odpływie rodziców są kolejno zachodniopomorskie, lubuskie, podkarpackie, warmińsko-mazurskie oraz – co jest zaskakujące – wielkopolskie. Różnice pomiędzy kolejnymi badaniami, a także pomiędzy specyfiką migracji rodzicielskich a ogólnym strumieniem migracyjnym, można tłumaczyć dostępnością pracy na lokalnym rynku, względną łatwością dostępu do rynków zagranicznych, a także utrwalaniem się wzorców osiedleńczych w regionach o rozwiniętej kulturze migracyjnej. Warto zwrócić także uwagę, że odsetek uczniów, którzy w przeciągu trzech lat poprzedzających badanie doświadczyli migracji przynajmniej jednego rodzica pomiędzy 2008 a 2014 rokiem zmniejszył się o 7%, więc mogło dojść do „eksportu” nadwyżek pracowników.

Porównanie intensywności wyjazdów zarobkowych rodziców w obydwu falach badania. Źródło: UCZ

		2008			2014		
Wyjazd zarobkowy minimum jednego rodzica							
		Nie	Tak	Ogółem	Nie	Tak	Ogółem
Dolnośląskie	N	184	75	259	195	62	257
	%	71,0%	29,0%	100,0%	75,9%	24,1%	100,0%
Kujawsko-pomorskie	N	131	50	181	228	62	290
	%	72,4%	27,6%	100,0%	78,6%	21,4%	100,0%
Lubelskie	N	99	38	137	271	64	335
	%	72,3%	27,7%	100,0%	80,9%	19,1%	100,0%
Lubuskie	N	95	36	131	97	35	132
	%	72,5%	27,5%	100,0%	73,5%	26,5%	100,0%
Łódzkie	N	195	33	228	214	37	251
	%	85,5%	14,5%	100,0%	85,3%	14,7%	100,0%
Małopolskie	N	103	31	134	311	84	395
	%	76,9%	23,1%	100,0%	78,7%	21,3%	100,0%
Mazowieckie	N	388	42	430	489	80	569
	%	90,2%	9,8%	100,0%	85,9%	14,1%	100,0%
Opolskie	N	73	55	128	103	25	128
	%	57,0%	43,0%	100,0%	80,5%	19,5%	100,0%
Podkarpackie	N	120	61	181	159	57	216
	%	66,3%	33,7%	100,0%	73,6%	26,4%	100,0%
Podlaskie	N	99	20	119	121	34	155
	%	83,2%	16,8%	100,0%	78,1%	21,9%	100,0%

Dzieci z rodzin transnarodowych w otwartym pytaniu opisują swoje domy bardzo pozytywnie, nie odbiegając od uczniów z rodzin lokalnych. Również w przypadku migracji kobiet, przy zwiększonej długości wyjazdów i teoretycznie najmniej korzystnych dla utrzymywania więzi strategiach migracyjnych dominuje pozytywne postrzeżenie domu rodzinnego. Około dziewięć na dziesięć dzieci z rodzin transnarodowych wypowiedziało się *in plus*. Analizując odpowiedzi pozostałej jednej dziesiątej można zauważyć, że na postrzeżenie domu ma wpływ płeć migrującego rodzica – o ile w przypadku wyjazdu mężczyzny percepcja własnego domu nie zmienia się, o tyle migracja matki powoduje wzrost ocen negatywnych.

Percepcja domu rodzinnego a uwzględnieniem wszystkich strategii migracyjnych łącznie. Źródło: UCZ

Migracja jednego z rodziców współwystępuje z rzadszym sięganiem przez ucznia po pomoc bliskich krewnych pozostających w kraju. Może to świadczyć o rozluźnieniu więzi, ale też szybszym dojrzewaniu. Prawdopodobnie taki rozkład danych wynika też z niskiego wartościowania sfery domowej i opiekuńczej – badani uczniowie jednocześnie otrzymują od tych samych krewnych więcej wsparcia w codziennej egzystencji, ale nie postrzegają ich jako źródła pomocy w sytuacjach problematycznych. Wśród dzieci migrujących mężczyzn pojawia się wyraźna polaryzacja w odniesieniu do personelu szkoły – wzrasta liczebnie grupa odwołująca się często do pomocy nauczycieli (szczególnie wychowawców) oraz tych, którzy nie sięgają po nią nigdy. W przypadku migracji matek i migracji podwójnych obserwujemy istotną zmianę w odwoływaniu się do pomocy ze strony księży lub innych duchownych.

Jednoczesna migracja obydwojga rodziców (opiekunów) skutkuje osłabieniem więzi rodziców z dzieckiem i polaryzacją stosunku do dziadków – wzrasta liczba uczniów często odwołujących się do ich pomocy oraz takich, którzy nie robią tego nigdy.

	Wyjazd ojca w ciągu trzech lat poprzedzających badanie							
	Nie				Tak			
	Zawsze	Często	Rzadko	Nigdy	Zawsze	Często	Rzadko	Nigdy
	% Z n w wierszu	% Z n w wierszu	% Z n w wierszu	% Z n w wierszu	% Z n w wierszu	% Z n w wierszu	% Z n w wierszu	% Z n w wierszu
1. Matka/opiekunka	41,2%	39,6%	16,4%	2,8%	39,1%	40,3%	17,0%	3,5%
2. Ojciec /opiekun	22,4%	36,4%	29,9%	11,4%	19,9%	32,8%	35,8%	11,5%
3. Brat, siostra	11,3%	27,6%	35,8%	25,3%	11,0%	24,7%	33,2%	31,1%
4. Dziadek, babcia	7,1%	21,3%	42,9%	28,7%	9,6%	19,6%	43,1%	27,7%
5. Kolega, koleżanka z klasy	10,5%	34,8%	40,7%	14,1%	10,6%	36,2%	37,0%	16,2%
6. Kolega, koleżanka z bloku, podwórka, miejsca zamieszkania	7,7%	18,1%	30,8%	43,4%	7,8%	19,4%	27,7%	45,0%
7. Twoja dziewczyna/twój chłopak	15,0%	15,9%	13,8%	55,3%	17,9%	16,9%	14,2%	51,0%
8. Pedagog lub psycholog szkolny	2,3%	4,7%	20,3%	72,7%	2,2%	5,9%	18,0%	74,0%
9. Wychowawca	4,6%	12,8%	38,5%	44,2%	3,6%	15,5%	32,7%	48,2%
10. Inny nauczyciel	2,3%	6,8%	32,7%	58,1%	1,1%	9,3%	28,1%	61,6%
11. Ksiądz, duchowny	2,0%	3,5%	16,0%	78,5%	2,8%	3,9%	13,6%	79,7%

	Wyjazd matki w ciągu trzech lat poprzedzających badanie							
	Nie				Tak			
	Zawsze	Często	Rzadko	Nigdy	Zawsze	Często	Rzadko	Nigdy
	% Z n w wierszu	% Z n w wierszu	% Z n w wierszu	% Z n w wierszu	% Z n w wierszu	% Z n w wierszu	% Z n w wierszu	% Z n w wierszu
1. Matka/opiekunka	41,4%	39,6%	16,3%	2,7%	36,4%	38,0%	20,9%	4,7%
2. Ojciec /opiekun	22,0%	35,6%	30,6%	11,8%	17,4%	31,6%	35,6%	15,4%
3. Brat, siostra	11,2%	26,9%	35,5%	26,4%	11,3%	26,7%	32,8%	29,1%
4. Dziadek, babcia	7,4%	21,2%	43,3%	28,2%	10,6%	15,7%	39,0%	34,6%
5. Kolega, koleżanka z klasy	10,7%	35,3%	39,8%	14,2%	10,6%	31,0%	42,0%	16,5%
6. Kolega, koleżanka z bloku, podwórka, miejsca zamieszkania	7,7%	18,6%	30,2%	43,5%	9,9%	15,8%	29,2%	45,1%
7. Twoja dziewczyna/twój chłopak	15,2%	16,0%	13,9%	55,0%	20,5%	17,9%	13,2%	48,3%
8. Pedagog lub psycholog szkolny	2,2%	5,0%	19,8%	73,0%	2,5%	3,3%	21,2%	72,9%
9. Wychowawca	4,6%	13,1%	37,7%	44,6%	2,4%	13,8%	34,8%	49,0%
10. Inny nauczyciel	2,3%	7,2%	31,9%	58,6%	0,8%	8,4%	30,5%	60,2%
11. Ksiądz, duchowny	2,1%	3,4%	15,7%	78,7%	2,6%	5,1%	14,1%	78,2%

Transnarodowi rodzice najczęściej utrzymują kontakt za pomocą telefonu oraz wideorozmów (w rodzaju Skype). Inne narzędzia – portale społecznościowe, komunikatory czy email są wskazywane stosunkowo rzadko.

Sposób kontaktu	N	(100%=851)
Telefon	645	75,8%
Wideorozmowy	460	54,1%
Portale społecznościowe	124	14,6%
Komunikatory tekstowe	111	13,0%
E-mail	81	9,5%
Listy	46	5,4%
Brak kontaktu	28	3,3%

Widać pewne zaburzenia dyscypliny szkolnej wśród uczniów z rodzin transnarodowych w porównaniu z tymi z rodzin lokalnych. W przypadku migracji ojca zwiększa się częstotliwość spóźnień, zarówno uczniów, jak i uczennic. Z kolei wyjazd matki uprawdopodobnia wzrost liczby nieusprawiedliwionych nieobecności, ale tylko wśród chłopców.

Przeświadczenie większości badanych nauczycieli, że nieobecność rodziców wpływa na obniżenie wyników w nauce zostało potwierdzone poprzez analizę porównawczą ocen uzyskiwanych przez uczniów z rodzin transnarodowych i lokalnych. Jednak różnicę tę tłumaczy nie tyle migracja, co specyfika rodzin oraz samego dziecka. Wyjazdy zarobkowe wpływają istotnie na wyniki uczniów tylko w dwóch szczególnych przypadkach: kiedy migruje ojciec z wykształceniem innym niż wyższe a dziecko jest w szkole podstawowej lub gdy wyjeżdża mężczyzna z wykształceniem wyższym i dzieckiem w szkole ponadgimnazjalnej.

Wyjazdy rodziców wpływają na sposób spędzania czasu wolnego przez dziecko. Migracje podwójne, a szczególnie wiążące się z jednoczesną nieobecnością obydwójga rodziców, oznaczają zmniejszenie czasu spędzanego przez ucznia w domu. Wyjazd ojca, niezależnie od długości, przekłada się na częstsze wskazywanie przysłowiowego „podwórka” (okolic domu, klatki schodowej itd.). Warto zauważyć, że dzieci z rodzin transnarodowych nie różnią się od dzieci z rodzin lokalnych jeśli chodzi o spędzanie czasu przed komputerem.

Nieobecność rodziców nie wpływa na prawdopodobieństwo sięgania po napoje alkoholowe, nikotynę i „słabe” narkotyki wśród uczniów obojga płci w szkołach podstawowych w klasach IV–VI. Pochodzące z rodzin transnarodowych uczennice

gimnazjów istotnie częściej deklarują sporadyczną konsumpcję alkoholu, zaś wśród uczniów z rodzin transnarodowych w tej grupie wiekowej bardziej powszechne niż wśród ich rówieśników jest sięganie po nikotynę, alkohol i pochodne konopi indyjskich. Zróżnicowanie zmienia się w szkołach ponadgimnazjalnych – ze wszystkich wskaźników istotne pozostaje wyłącznie częstsze nałogowe palenie papierosów przez uczennice z rodzin migracyjnych. Jeśli chodzi o uczniów i pozostałe wskaźniki dla dziewcząt, nie zaobserwowano żadnych różnic pomiędzy rodzinami transnarodowymi i lokalnymi. Innymi słowy istotny wpływ migracji rodzica na prawdopodobieństwo zachowań ryzykownych można zauważyć wyłącznie w gimnazjach, w szczególności w odniesieniu do uczniów płci męskiej. Stąd wniosek, że z punktu widzenia profilaktyki zachowań ryzykownych ważna jest obecność rodzica w okresie eksperymentowania przez młodzież z używkami. Co ciekawe, wystąpienie zachowań ryzykownych jest bardziej prawdopodobne podczas pierwszych dwóch miesięcy nieobecności rodzica. Wraz z utrwalaniem się wzorów funkcjonowania w rodzinie transnarodowej skłonność do sięgania po używki zanika.

Używanie nikotyny, alkoholu i narkotyków, dane dla uczniów i uczennic gimnazjów. Źródło: UCZ

		Płeć ucznia							
		Kobieta				Mężczyzna			
		Wyjazd zarobkowy przynajmniej jednego rodzica				Wyjazd zarobkowy przynajmniej jednego rodzica			
		Nie		Tak		Nie		Tak	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Jak często zdarza ci się palić papierosy?	Nigdy	354	86,8%	85	78,7%	315	83,1%	78	72,9%
	Rzadziej niż raz w roku	10	2,5%	4	3,7%	20	5,3%	5	4,7%
	Raz lub kilka razy w roku	10	2,5%	2	1,9%	15	4,0%	4	3,7%
	Raz lub kilka razy w miesiącu	5	1,2%	4	3,7%	7	1,8%	5	4,7%
	Raz lub kilka razy w tygodniu	8	2,0%	7	6,5%	4	1,1%	3	2,8%
	Codziennie	21	5,1%	6	5,6%	18	4,7%	12	11,2%
	Razem	408	100,0%	108	100,0%	379	100,0%	107	100,0%
Jak często zdarza ci się pić napoje o niskiej zawartości alkoholu (piwo, wino)?	Nigdy	266	65,2%	57	52,3%	201	53,2%	42	39,6%
	Rzadziej niż raz w roku	48	11,8%	12	11,0%	46	12,2%	19	17,9%
	Raz lub kilka razy w roku	54	13,2%	17	15,6%	56	14,8%	12	11,3%
	Raz lub kilka razy w miesiącu	26	6,4%	19	17,4%	48	12,7%	16	15,1%
	Raz lub kilka razy w tygodniu	10	2,5%	3	2,8%	16	4,2%	10	9,4%
	Codziennie	4	1,0%	1	0,9%	11	2,9%	7	6,6%
	Razem	408	100,0%	109	100,0%	378	100,0%	106	100,0%
Jak często zdarza ci się pić napoje o wysokiej zawartości alkoholu (np. Wódka)?	Nigdy	322	79,3%	75	70,1%	254	67,0%	55	51,9%
	Rzadziej niż raz w roku	31	7,6%	11	10,3%	42	11,1%	12	11,3%
	Raz lub kilka razy w roku	33	8,1%	10	9,3%	48	12,7%	18	17,0%
	Raz lub kilka razy w miesiącu	11	2,7%	9	8,4%	23	6,1%	10	9,4%
	Raz lub kilka razy w tygodniu	7	1,7%	0	0,0%	6	1,6%	5	4,7%
	Codziennie	2	0,5%	2	1,9%	6	1,6%	6	5,7%
	Razem	406	100,0%	107	100,0%	379	100,0%	106	100,0%
Jak często zdarza ci się palić narkotyki takie jak marihuanę lub haszysz?	Nigdy	390	95,6%	103	94,5%	337	88,7%	82	77,4%
	Rzadziej niż raz w roku	7	1,7%	2	1,8%	18	4,7%	7	6,6%
	Raz lub kilka razy w roku	4	1,0%	2	1,8%	7	1,8%	3	2,8%
	Raz lub kilka razy w miesiącu	2	0,5%	1	0,9%	8	2,1%	2	1,9%
	Raz lub kilka razy w tygodniu	0	0,0%	0	0,0%	4	1,1%	4	3,8%
	Codziennie	5	1,2%	1	0,9%	6	1,6%	8	7,5%
	Razem	408	100,0%	109	100,0%	380	100,0%	106	100,0%

Używanie nikotyny, alkoholu i narkotyków, dane dla uczniów i uczennic szkół ponadgimnazjalnych. Źródło: UCZ

		Płeć ucznia							
		kobieta				mężczyzna			
		wyjazd zarobkowy przynajmniej jednego rodzica				wyjazd zarobkowy przynajmniej jednego rodzica			
		nie		tak		nie		tak	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Jak często zdarza Ci się palić papierosy?	Nigdy	327	62,3%	65	56,0%	241	60,3%	59	57,8%
	Rzadziej niż raz w roku	30	5,7%	9	7,8%	29	7,3%	6	5,9%
	Raz lub kilka razy w roku	38	7,2%	5	4,3%	23	5,8%	5	4,9%
	Raz lub kilka razy w miesiącu	46	8,8%	5	4,3%	18	4,5%	6	5,9%
	Raz lub kilka razy w tygodniu	23	4,4%	4	3,4%	28	7,0%	2	2,0%
	Codziennie	61	11,6%	28	24,1%	61	15,3%	24	23,5%
	Razem	525	100,0%	116	100,0%	400	100,0%	102	100,0%
Jak często zdarza Ci się pić napoje o niskiej zawartości alkoholu (piwo, wino)?	Nigdy	118	22,6%	23	19,8%	90	22,5%	17	16,5%
	Rzadziej niż raz w roku	55	10,5%	8	6,9%	26	6,5%	10	9,7%
	Raz lub kilka razy w roku	110	21,0%	25	21,6%	81	20,3%	19	18,4%
	Raz lub kilka razy w miesiącu	185	35,4%	37	31,9%	126	31,5%	32	31,1%
	Raz lub kilka razy w tygodniu	48	9,2%	18	15,5%	63	15,8%	18	17,5%
	Codziennie	7	1,3%	5	4,3%	14	3,5%	7	6,8%
	Razem	523	100,0%	116	100,0%	400	100,0%	103	100,0%
Jak często zdarza Ci się pić napoje o wysokiej zawartości alkoholu (np. wódka)?	Nigdy	163	31,0%	35	29,9%	118	29,4%	23	22,3%
	Rzadziej niż raz w roku	86	16,4%	10	8,5%	37	9,2%	9	8,7%
	Raz lub kilka razy w roku	143	27,2%	36	30,8%	105	26,2%	29	28,2%
	Raz lub kilka razy w miesiącu	110	21,0%	30	25,6%	110	27,4%	27	26,2%
	Raz lub kilka razy w tygodniu	17	3,2%	3	2,6%	21	5,2%	8	7,8%
	Codziennie	6	1,1%	3	2,6%	10	2,5%	7	6,8%
	Razem	525	100,0%	117	100,0%	401	100,0%	103	100,0%
Jak często zdarza Ci się palić narkotyki takie jak marihuana lub haszysz?	Nigdy	438	83,4%	91	77,8%	303	76,1%	72	69,9%
	Rzadziej niż raz w roku	32	6,1%	6	5,1%	24	6,0%	5	4,9%
	Raz lub kilka razy w roku	31	5,9%	8	6,8%	36	9,0%	9	8,7%
	Raz lub kilka razy w miesiącu	13	2,5%	7	6,0%	20	5,0%	6	5,8%
	Raz lub kilka razy w tygodniu	5	1,0%	1	0,9%	7	1,8%	3	2,9%
	Codziennie	6	1,1%	4	3,4%	8	2,0%	8	7,8%
	Razem	525	100,0%	117	100,0%	398	100,0%	103	100,0%

Znaczna część polskich uczniów deklaruje gotowość migracyjną – chęć zamieszkania poza Polską zadeklarowało 39% ogółu uczniów, w szkołach ponadgimnazjalnych odsetek ten wzrasta do 44%. Uczniowie powtarzają wybory swoich rodziców – odsetek badanych deklarujących gotowość migracyjną jest istotnie wyższy wśród dzieci z rodzin transnarodowych, niż lokalnych. Zależność ta zanika jedynie w przypadku strategii najgłębiej wpływającej na funkcjonowanie rodziny, a mianowicie jednoczesnej migracji obydwójga rodziców. Dzieci z takich rodzin nie różnią się pod kątem gotowości migracyjnej od uczniów z rodzin lokalnych.

Zdecydowana większość nauczycieli uważa, że jest przygotowana do prowadzenia diagnozy i udzielania wsparcia dzieciom z rodzin transnarodowych. Ponad dwie trzecie badanych nauczycieli (69,8%) uważa, że są oni przygotowani do prowadzenia diagnozy, ponad ośmiu na dziesięciu (82,9%) do udzielania pomocy pedagogicznej.

**Załącznik nr 14 – Uchwała Sejmu RP w sprawie ustanowienia dnia 20 listopada
Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka**

**UCHWAŁA
Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej**

z dnia 7 listopada 2014 r.

**w sprawie ustanowienia dnia 20 listopada
Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka**

Dnia 20 listopada 2014 r. przypada 25. rocznica przyjęcia przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych Konwencji o prawach dziecka. To wydarzenie ma szczególne znaczenie dla Polski jako inicjatora działań i prekursora prac nad stworzeniem tego najważniejszego na świecie dokumentu chroniącego prawa dzieci.

Jako Polacy jesteśmy dumni z faktu, że to właśnie nasz kraj w 1978 r. przedstawił projekt Konwencji i zaproponował Komisji Praw Człowieka ONZ jej uchwalenie. Był to niewątpliwie jeden z największych polskich sukcesów na arenie międzynarodowej.

Przypominając szczególny wkład i rolę Polski w tworzeniu światowego systemu ochrony praw dziecka, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustanawia dzień 20 listopada Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka.

MARSZAŁEK SEJMU

/ – / Radosław Sikorski

UZASADNIENIE

W dniu 20 listopada bieżącego roku przypada 25. rocznica uchwalenia Konwencji o Prawach Dziecka i 55. rocznica uchwalenia Deklaracji Praw Dziecka przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Jako Polacy jesteśmy dumni z faktu, że to właśnie nasz kraj przedstawił projekt Konwencji i zaproponował Komisji Praw Człowieka ONZ jej uchwalenie. Jest to niewątpliwie jeden z największych polskich sukcesów na arenie międzynarodowej. Niemalże wszystkie państwa na świecie ratyfikowały ten dokument.

Polska posiada szczególną legitymację do propagowania i rozpowszechniania idei praw dziecka. Wynika ona ze szczególnych doświadczeń historycznych polskich dzieci, jakie były ich udziałem w okresie rozbiorowym oraz w czasie I i II wojny światowej oraz z roli jaką wypełnia nasz kraj w dziele ochrony praw dziecka; budowania i wzmacniania jej standardów. Prowadzone od dziesiątków lat przez władze polskie, konsekwentne wysiłki na tym polu przyniosły Polsce międzynarodowe uznanie i są wysoce doceniane przez społeczeństwo.

Wpisują się one w jedną z najlepszych polskich tradycji. Zapoczątkował ją Janusz Korczak w okresie międzywojennym, kiedy to przedstawił koncepcję dziecka jako autonomicznej osoby, która posiada swoje własne, odrębne od dorosłego naturalne prawa. Spetryfikował tym samym dobrze zakorzeniony w naszej kulturze pogląd o konieczności pomocy słabszym z jednoczesnym poszanowaniem jego odrębności, a w konsekwencji jego opinii, poglądów, zainteresowań. Jednocześnie wskazał na dziecko jako podmiot, zarówno w rodzinie, społeczeństwie jak i w państwie.

Myśl ta legła u podstaw uchwalonej z polskiej inicjatywy Konwencji o Prawach Dziecka i dalej jest fundamentem wielu działań ze strony jednostek, społeczeństwa i państwa. Dzięki konsekwentnym staraniom naukowców, prawników, dyplomatów i wychowawców przenika ona nie tylko polską kulturę ale silnie wnika w obręb innych kultur i społeczeństw. Jest trwałym wkładem w rozwój świadomości ludzkiej i dorobku cywilizacyjnego.

Jest on widoczny w obszarze międzynarodowym i krajowym.

W tym pierwszym eksponowany jest m.in przez: inicjatywę L. Rajchmana, dotyczącą utworzenia UNICEF, aktywność polskiej dyplomacji przy opracowywaniu Deklaracji Praw Dziecka, inicjatywę i przewodnictwo grupie roboczej do opracowania Konwencji o Prawach Dziecka, aż wreszcie przez wnioskowanie o wyposażenie Komitetu Praw Dziecka w mechanizm skargowy i prace nad III Protokołem Opcjonalnym do Konwencji o Prawach Dziecka.

W obrębie drugiego obszaru możemy poszczycić się skuteczną aktywnością zarówno społeczeństwa, jak i organów państwowych. W ramach licznych inicjatyw społecznych warto tu wskazać na Order Uśmiechu, który jest nadawany dorosłym na wniosek dzieci przez specjalnie do tego ustanowioną kapitułę. Order ten z czasem uzyskał rangę Międzynarodowego Orderu Uśmiechu i jest z uznaniem przyjmowany przez wybitnych ludzi z całego świata. Jeżeli zaś chodzi o działalność państwa, to należy zwrócić uwagę na ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich, która ustanawia wyjątkową procedurę traktowania dzieci wchodzących w konflikt z prawem. Ustawa nie posługuje się językiem odpowiedzialności karnej wobec dzieci. Nie mogą one być karane, a środki wychowawcze jakie są stosowane, mogą jedynie orzekać wyodrębnione w ramach sądownictwa powszechnego sądy dla nieletnich. Jest modelowym przykładem wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom.

Z całą pewnością unikatowym na skalę światową rozwiązaniem jest polski model Rzecznika Praw Dziecka, który jest organem konstytucyjnym, wyposażonym w uprawnienia dające mu między innymi możliwość występowania w obronie praw dziecka przed sądami powszechnymi, administracyjnymi, Sądem Najwyższym oraz Trybunałem Konstytucyjnym.

Wobec tak licznych inicjatyw, a zwłaszcza wobec ich dobrych społecznych rezultatów, widoczne stało się praktyczne i jednoznacznie pozytywne oddziaływanie idei związanych z prawami dziecka i ich ochroną.

Mając na względzie przedstawione spostrzeżenia, należy stwierdzić, iż moralnym obowiązkiem władz i społeczeństwa polskiego stało się rozpowszechnianie polskiego dorobku w tej dziedzinie, wyrażonego w przyjętych i realizowanych rozwiązaniach prawnych i społecznych oraz ich pozytywnych efektach.

W tym kontekście, ustanowienie Ogólnopolskiego Dnia Praw Dziecka, przyczyni się do znacznie lepszego wypełniania naszych zadań wobec dzieci i pełnego korzystania z przysługujących im praw. Służyć ono będzie krzewieniu najlepszych wartości, jakie leżą u podstaw nowoczesnego demokratycznego państwa, takich jak: wychowanie do życia w przyjaźni, szacunek dla odrębności i dla prawa, życzliwej pomocy i współpracy między ludźmi; pokoleniami, społeczeństwami i narodami. Niewątpliwie przyjęcie uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej ustanawiającej ten ważny dzień, ugruntuje świadomość, że Polska jest Ojczyzną Praw Dziecka.

ZALECENIA DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA DLA DOBRA DZIECKA

1 Dziecko to osoba do lat 18, należy Je traktować godnie, z szacunkiem i taktownie, uwzględniając odpowiednio Jego wiek i dojrzałość.

2 Dziecko nie rozumie sytuacji, w której się znalazło i może różnie zareagować. Uspokój Je, daj poczucie bezpieczeństwa i wytłumacz co się dzieje.

3 Dziecko potrzebuje wsparcia, przekonania, że będzie pod dobrą opieką, że się o Nie troszczysz i nie zrobisz Mu krzywdy.

4 Mów do dziecka językiem dla Niego zrozumiałym.

5 Staraj się nie wywołać w dziecku dodatkowego stresu.

6 Traktuj każde dziecko indywidualnie, z wrażliwością, staraj się wczuć w Jego sytuację i zrozumieć Jego emocje.

7 Dowiedz się o stan zdrowia dziecka. Ustal czy dziecko nie wymaga specjalistycznej opieki lekarskiej.

8 Pozwól dziecku zabrać ulubioną zabawkę, kocyk i inne niezbędne rzeczy osobiste.

9 Zapewnij dziecku opiekę w trakcie wykonywania czynności.

PAMIĘTAJ!
W każdym działaniu należy kierować się dobrem dziecka. Należy zapewnić Mu właściwą opiekę oraz poczucie bezpieczeństwa.

Art. 3 ust. 1 → „We wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną będzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka”.

Minister Spraw Wewnętrznych
RZECZNIK PRAW DZIECKA
Marek Jurek

800121212
Darmowy Telefon Szablino-Konarko-Prost-Dobieszka

KARTA PRAW DZIECKA - PACJENTA

- 1 Dzieckiem - pacjentem jest każda osoba, która nie ukończyła 18 lat.
- 2 Jeżeli zachorujesz, personel medyczny powinien zrobić wszystko, żeby Cię wyleczyć i zapewnić opiekę podczas leczenia.
- 3 Kiedy tylko stan Twojego zdrowia się poprawi na tyle, że będziesz mógł wrócić do domu, masz do tego prawo.
- 4 Ty oraz Twoi rodzice lub opiekunowie macie prawo wiedzieć, w jaki sposób lekarze zamierzają Cię leczyć i jakie to przynosi efekty.
- 5 Twoi rodzice lub opiekunowie mają prawo do dokumentów, w których lekarze opisują Twoją chorobę i leczenie.
- 6 Decyzja o leczeniu nie może być podejmowana bez Twojego udziału, jednak dopóki nie skończysz 16 lat podejmują ją za Ciebie rodzice lub opiekunowie - potem także Ty będziesz o tym współdecydował.
- 7 Nikt bez Twojej zgody nie może rozgłaszać, że jesteś chory - masz prawo, by zachowano to w tajemnicy, którą znasz tylko Ty, personel medyczny oraz Twoi rodzice lub opiekunowie.
- 8 Nikt nie może Cię bić, zawstydząć, lekceważyć i straszyć. W czasie choroby dorośli powinni szczególnie Cię wspierać i dbać o Twoje dobre samopoczucie.
- 9 Masz prawo do stałego kontaktu z najbliższymi. Twoi bliscy mają prawo być z Tobą w szpitalu, sanatorium lub uzdrowisku. Tylko w wyjątkowych sytuacjach lekarze decydują, że nie mogą oni z Tobą przebywać.
- 10 Podczas pobytu w szpitalu, sanatorium, uzdrowisku zawsze możesz do swoich bliskich zadzwonić lub napisać.
- 11 Szpital, sanatorium lub uzdrowisko to miejsca, w których masz wyzdrowieć, ale masz również prawo do nauki, zabawy i odpoczynku. Wyzdrowiejesz szybciej nie myśląc ciągle o chorobie.
- 12 Jeżeli tylko masz taką ochotę, możesz spotkać się z osobą duchowną Twojego wyznania.
- 13 Masz prawo umieścić cenne przedmioty w depozycie szpitalnym.

Pamiętaj, że każde dziecko ma prawo do wyrażenia swojego zdania we wszystkich sprawach, które go dotyczą. Personel medyczny i opiekunowie są zobowiązani do wysłuchania dziecka oraz przyjęcia jego opinii z należytą wagą.

Rzecznik Praw Pacjenta
Krystyna Barbara Kozłowska
K. Kozłowska

 800 190 590
Bezpłatna infolinia Rzecznika Praw Pacjenta

Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak
M. Michalak

 800 12 12 12
Bezpłatna infolinia Rzecznika Praw Dziecka

Załącznik nr 17 – Plakaty kampanii społecznej Rzecznika Praw Dziecka „Prawo dziecka do szacunku”

25 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

TO

ŻE NIE MÓWIĄ
DO MNIE
PROSZĘ PANA,
NIE ZNACZY,
ŻE NIE ZASŁUGUJĘ
NA SZACUNEK.

WWW.BRPD.GOV.PL

RZECZNIK PRAW DZIECKA

25 lat Konwencji o Prawach Dziecka. Pamiętajmy, że każdy człowiek, nawet mały, ma prawo do szacunku.

25 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

TO

ŻE MAM METR DZIESIĘĆ
NIE ZNACZY,
ŻE TRZEBA PATRZEĆ
NA MNIE Z GÓRY.

WWW.BRPD.GOV.PL

RZECZNIK PRAW DZIECKA

25 lat Konwencji o Prawach Dziecka. Pamiętajmy, że każdy człowiek, nawet mały, ma prawo do szacunku.

NOS mam po tacie

a **PIĘGI** po mamie

A tak naprawdę czy się to
komuś podoba czy nie

zawsze, ale to zawsze

jestem mamy i taty!

www.brpd.gov.pl

RZECZNIK PRAW DZIECKA

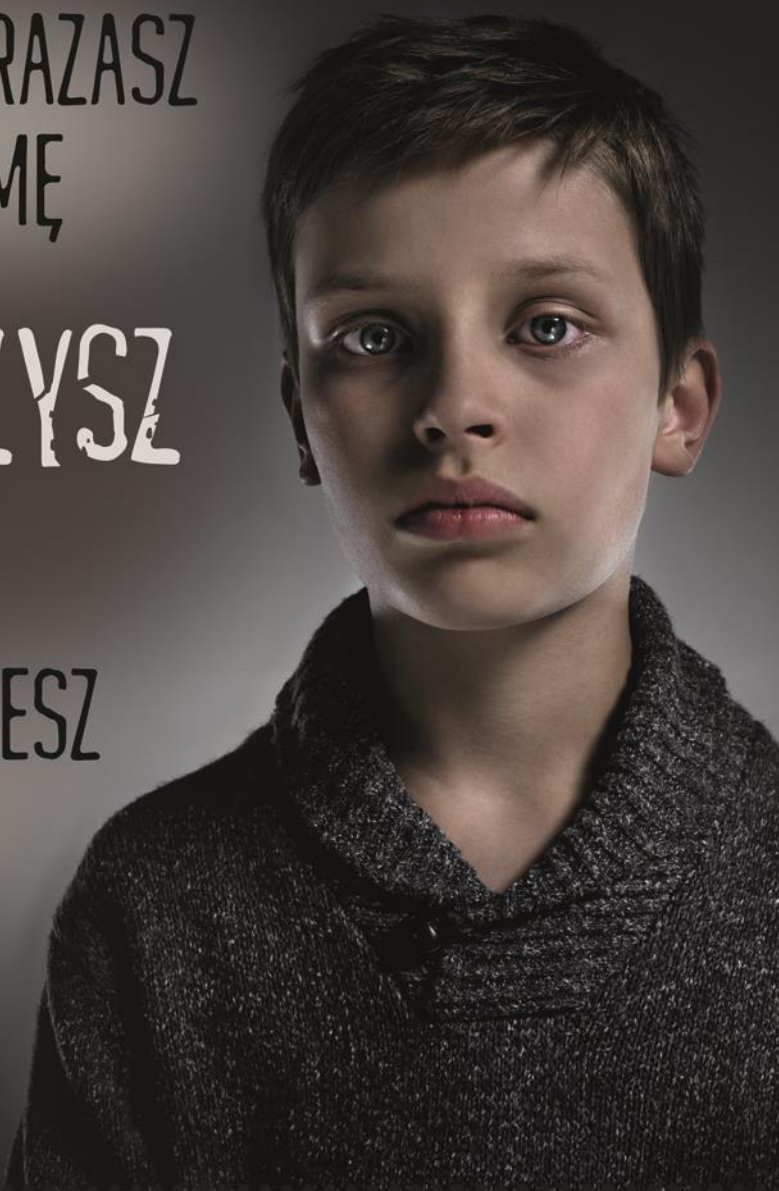
Połowa interwencji u Rzecznika Praw Dziecka to sprawy okolorozwodowe! Każde dziecko ma prawo do dobrej więzi z obojgiem rodziców. Niszcząc tę więź niszczysz dziecko.

CIERPIĘ

**KIEDY OBRAZASZ
MOJĄ MAMĘ**

**NISZCZYSZ
MNIĘ**

**KIEDY KAŻESZ
WYBIERAĆ**

RZECZNIK PRAW DZIECKA

Ponad połowa interwencji u Rzecznika Praw Dziecka to sprawy okołorozwodowe! Każde dziecko ma prawo do dobrej więzi z obojgiem rodziców. Niszcząc tę więź niszczysz dziecko.

WWW.BRPD.GOV.PL

RANISZ MNIE

KIEDY SZYDZISZ
Z MOJEGO TATY

NISZCZYSZ
MNIE

KIEDY KAŻESZ
WYBIERAĆ

RZECZNIK PRAW DZIECKA

Ponad połowa interwencji u Rzecznika Praw Dziecka to sprawy okołorozwodowe! Każde dziecko ma prawo do dobrej więzi z obojgiem rodziców. Niszcząc tę więź niszczysz dziecko.

WWW.BRPD.GOV.PL

Załącznik nr 19 – Plakat kampanii społecznej Rzecznika Praw Dziecka „Bicie uczy, ale tylko złych rzeczy”

Tłoczono z polecenia Marszałka Senatu